



# Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)    ISSN 2697-455X (Online)



# Journal of Modern Learning Development

ISSN 2673-074X (Print)

ISSN 2697-455X (Online)

ปีที่ 7 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนพฤษภาคม 2565

## วัตถุประสงค์

Journal of Modern Learning Development เป็นวารสารวิชาการราย 2 เดือน (ปีละ 6 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน, ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน, ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม, ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม, ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม) มีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ และนักศึกษา ด้านศาสนา ปรัชญา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ Journal of Modern Learning Development ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของกองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ไม่สงวนลิขสิทธิ์การคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

## กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

## เกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบข้อมูลของผู้เขียนบทความ เช่น ชื่อหรือประวัติการทำงาน และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-Blind Peer Review)

บทความที่ส่งมาขอเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความของวารสาร และต้องให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดไว้

ทรรศนะและความคิดเห็นของผู้เขียนบทความ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือทรรศนะความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

## เจ้าของ

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

## บรรณาธิการ

ดร.ธีรดนัย กัปโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

## กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.

ผศ.ดร.หอมหวล บัวระภา

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

## คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review)

### ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.ภาสกร ดอกจันทร์

รศ.ดร.สุวัฒน์ จุลสุวรรณ

รศ.ดร.ศิวัช ศรีโสภากุล

รศ.ดร.พรชัย เจดามาน

รศ.ดร.โชติ บดีรัฐ

รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์

ผศ.ดร.วิเชียร แสนมี

ผศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง

ผศ.ดร.กุลจิรา รักนนคร

ผศ.ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์सान

ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

ผศ.ดร.ประมุข ศรีชัยวงษ์

ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวน

ผศ.ดร.ภูมิภักดิ์ ภูมิพงศ์คชศร

ผศ.ดร.ธีรทัศน์ โรจน์กิจจากุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาสารคามราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย



ผศ.ดร.อรรถ อภินันท์ธีระศักดิ์ดา  
ผศ. ดิษยพรรณ ศรีบุญเรือง  
พระปลัดสมชาย ปโยโค,ดร.  
พระมหาพิสิฐ วิสิฐฐปณโณ,ดร.  
ดร.เกษตรดา โภคานิตย์  
ดร.อินทุราภรณ์ อินทรประจบ  
ดร.สมพงษ์ เกษานุช  
ดร.สมควร นามสีฐาน  
ดร.รัชดา ภักดิ์ยิ่ง  
ดร.ลักขณา อินทร์บึง  
ว่าที่ร้อยตรี ดร. สุริยะ หาญพิชัย  
ดร.ดำเนิน หมายดี  
ดร.เกษภา ผาทอง  
ดร.สาคร มหาหิงค์  
ดร.อดิสร หนั่นคำจรร  
ดร.กิตติพงษ์ พิพิธกุล

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล  
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ  
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ  
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ  
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ  
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี  
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย  
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
วิทยาลัยพิษณุพนธ์  
นักวิชาการอิสระ  
นักวิชาการอิสระ

## ผู้จัดการวารสาร

นางสาวนัยนา กบโก

ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

## สารบัญ

### บทความวิจัย

- ➔ การพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วย 1  
เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง  
ลลิตชัช ทองชู และ สุรัตนา อติพัฒน์
- ➔ การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่าย 10  
พัฒนาคุณภาพการศึกษากลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา  
ประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1  
ชยพล ดีอุ่น และ อีระภัทร ประสมสุข
- ➔ ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการการศึกษาของนักศึกษาปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ 25  
และการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ  
อัญชนา สนิท และ รพีพร โสภากุล
- ➔ การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ในสัญลักษณ์มหาวิทยาลัย 38  
สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ
- ➔ ผลการฝึกอบรมโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน (**By experience-based**) เพื่อส่งเสริมการ 54  
เป็นข้าราชการที่ดีของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด  
วิระศักดิ์ รัตนชัยฤทธิ์, พิจิตรา อินอุ่นโชติ, ปทุมทิพย์ สุ่มมาตย์, จุไรรัตน์ กลางคาร,  
อุทัยรัตน์ โสปะติ และ สาวิตรี คงศรีรอด
- ➔ การส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษากลุ่ม 71  
น้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1  
ขวัญชีวา กุลแก้วมณ และ อีระภัทร ประสมสุข
- ➔ การสังเคราะห์องค์ประกอบของการออกคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย วิธี 92  
ปฏิบัติราชการทางปกครอง  
ปรีชา พันธุ์สีดา
- ➔ การใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของ 101  
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3  
นิสิต ผลเดชสถาพร และ อัญชลี จันทร์เสมอ

- ➔ การเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทาง 113  
การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1  
นริศรา มากมี และ อีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย
- ➔ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) 128  
ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถ ด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้น  
มัธยมศึกษาปีที่ 3  
จันทิมา แก่นชา และ ทรงภพ ขุนมธุรส
- ➔ การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนา 143  
ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3  
จุราภรณ์ ปฐมวงษ์
- ➔ ประเพณีมัสการพระธาตุพนม : การบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ 160  
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม  
อนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์ และ ในตะวัน กำหอม
- ➔ การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อ 177  
ยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน  
วรรณพจน์ เสงสุวรรณ
- ➔ ผลของโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ 194  
นิสิตผู้นำนันทนาการ  
ประภัสสร ชนะโรจน์ และ สุเมษย์ หนกหลัง
- ➔ ผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาภายใต้สถานการณ์การ 208  
แพร่ระบาดโรคโควิด 19  
รัตน์วัชร เพ็ญรัตน์ศิริ และ อนุรักษ์ แท่นทอง
- ➔ การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการ 234  
เสริมต่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม  
ธชวรรณ กวระคาร และ ธรรมนันต์ อุณนันทน์
- ➔ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนเอกชนในเขต 249  
กรุงเทพมหานคร  
นุภาพร ศรีฤทธิ์

- ➔สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียน 268  
ที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม)  
สุภัทสรุ จตุโชคอุดม, ชนิตา มิตรานันท์ และ ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์
- ➔ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหาม 287  
กุฎราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา  
สัจด์ เขียนจันทิก, พูลสุข กรรณาริก, อติศักดิ์ แปงศรี, พิทักษ์ แผลงโกฏ และ ทิตติยา มั่นดี
- ➔แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขต 307  
หล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์  
นาริยา ศรีพันธุ์, สติพร เซวณชัย และ วิทยา จันทร์ศิลา
- ➔การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็น 320  
ฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1  
จุฑาทิพย์ กุญทอง และ สุรัตนา อติพัฒน์
- ➔การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา เทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง 332  
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา  
โกศล สอดส่อง
- ➔การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมืองอุดรธานี 342  
จังหวัดอุดรธานี  
บุญเหลือ บุปผามาลา
- ➔การพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัย 352  
ราชภัฏศรีสะเกษ  
ศิริกมล ประภาสพงษ์

## บทความวิชาการ

- ➔การประเมินความสำเร็จในการนำนโยบายการวางแผนครอบครัวไปปฏิบัติ 368  
กรรณิการ์ ไกรกิจราษฎร์, กิตติพล บัวทะลา, วันชัย บุชบา และ โชติ บดีรัฐ
- ➔การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐในบริบทระบบราชการ 4.0 383  
พีรดา สุจริตพันธ์ และ เพ็ญศรี ฉรินัง
- ➔การประยุกต์ใช้อำนาจอธิปไตยในสังคมไทย 396  
ดาวนภา เกตุทอง และ ยุทธนา ประณีต

## บทความปริทรรศน์

➔ บทความหนังสือ : **BOOK REVIEW** เรื่อง : จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสิงห์) 403  
รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย

พระมหาปริชา รตนโชโต และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต

➔ บทความหนังสือ : **BOOK REVIEW** เรื่อง : พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของ 431  
วิทยาศาสตร์

พระครูสันติบุญญาทร (กตปุญโญ) และ พระครูจิรธรรมธัช

➔ บทความหนังสือ : **BOOK REVIEW** เรื่อง : พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก 448

พระมหาทองเจริญ สมจิตโต และ สมเดช นามเกตุ

## ภาคผนวก

458

การพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์  
ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

**The Development of English Vocabulary Writing Skill by Using  
Augmented Reality (Ar) Technology for High  
Vacational Certificate Students**

สิทธิชัย ทองชู และ สุรัตนา อติพัฒน์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

**Sitthichai Thongchu and Surattana Adipat**

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : sitthichai9407@gmail.com

\*\*\*\*\*

**บทคัดย่อ**

การนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเรียนรู้การเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ซึ่งอยู่ในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในระดับอาชีวศึกษา การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) ก่อนเรียนและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดนครนายก จำนวน 39 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลากโดยให้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร รหัสวิชา 30000 1201 ด้วยการสอนโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) 2) สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) รายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า (t-test) แบบ Dependent Sample ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ นักศึกษาที่เรียนรู้ทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**คำสำคัญ :** ทักษะการเขียนคำศัพท์; คำศัพท์ภาษาอังกฤษ; สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์เทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

## Abstracts

The use of modern technology for writing English words in the English for Communication at Vocational level. This research is experimental research. The purpose of this study was to compare English vocabulary writing skills using Augmented Reality (AR) technology before and after class.

The sample group used in this research was 39 students with a diploma at a college in Nakhon Nayok province. The sample was obtained by simple random sampling. The research tools were 1. Lesson plans for English for communication course by using Augmented Reality (AR) technology. 2 ) Augmented Reality (AR) technology material in English for communication course 3) pre- test and post-test. The statistics used in the data analysis were mean, standard deviation and dependent samples t-test. The results of the research can be summarized as follows: Students who learned English vocabulary writing skills using Augmented Reality (AR) technology material. The results showed that after school was significantly higher than before at the .05 level.

**Keyword:** Vocabulary Writing Skills; English Vocabulary; Augmented Reality ( AR) Technology

## บทนำ

ในปัจจุบันการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เพราะการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์และเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในแต่ละด้าน นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพและสามารถเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้พัฒนาขึ้นได้ กล่าวได้ว่า ผู้เรียนจะมีคุณภาพได้นั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการศึกษา อบรม สั่งสอน จากครูและระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังนั้น หากจะกล่าวถึงการศึกษาในอนาคต ความหมายของคำว่า “การศึกษา” ในที่นี้ควรหมายถึง การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ (กัญกร เอี่ยมพญา, นิวัตต์ น้อยมณี, อภิชาติ อนุกุลเวช และดาวประกาย ระโส, 2564 : 392-399) และในปัจจุบันมีการตั้งเป้าหมายด้านการศึกษาของผู้เรียนขึ้น โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (3Rs+8Cs) ซึ่งประกอบด้วย ทักษะและคุณลักษณะต่อไปนี้ 3Rs ได้แก่ การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic) และ 8Cs ได้แก่ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communication Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และ

ทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) และความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560 : ออนไลน์)

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สำคัญมากในสังคมไทยในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นภาษาที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะและความสามารถในการใช้ต่อยอดทั้งเรื่องของการเรียนรู้ภาษา การดำเนินชีวิต แม้กระทั่งการใช้ภาษาอังกฤษในการประกอบอาชีพ ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้วิเคราะห์ข่าวสารและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อ ถ่ายทอด แลกเปลี่ยน สร้างองค์ความรู้ และสร้างความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ กับเพื่อนร่วม อาชีพในระดับนานาชาติได้อย่างยั่งยืน ซึ่งภาษาแบ่งออกเป็น 4 ทักษะคือ การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน โดยมนุษย์จะอาศัยทักษะทั้ง 4 นี้เสริมสร้างสติปัญญาและการพัฒนาอาชีพและพัฒนาบุคลิกภาพทั้งกับตนเองและสังคม โดยปัญหาส่วนใหญ่ที่พบมากที่สุดคือ นักศึกษาขาดความมั่นใจในการพูดสื่อสารภาษาอังกฤษ ซึ่งเกิดจากความเขินอายและไม่กล้าแสดงออกเนื่องจากมีวงคำศัพท์ที่จำกัดและพื้นฐานความรู้ที่แตกต่างกัน (ประมาณ อุณพิมาย, 2561 : 1)

การเรียนรู้คำศัพท์ เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนภาษาอังกฤษ เนื่องจากคำศัพท์เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแต่ละทักษะในการเรียนภาษาได้ดียิ่งขึ้น ความรู้คำศัพท์จึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนภาษา (ประไพศรี โหล่ายอง, 2560 : 3-5) โดยผู้เรียนจะต้องรู้จักคำศัพท์ ความหมาย หน้าที่ของคำศัพท์ที่จะนำมาใช้เพื่อให้การเขียนนั้นถูกต้องตามรูปแบบไวยากรณ์ และนำไปสู่การสื่อสารที่ถูกต้อง การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้คำศัพท์ก็เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะคำศัพท์ สามารถช่วยให้นักเรียนมีความรู้ เข้าใจข้อมูลเนื้อหา และสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้องอีกทั้งยังสามารถใช้ในการสนทนาอย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวันเพราะการสนทนาโดยใช้คำศัพท์เพียงคำเดียว อาจจะช่วยให้ผู้สนทนาด้วยเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น (ธีรวิรา ปลาตะเพียนทอง และภัทรธีรา เทียนเพิ่มพูน, 2563 : 533-545)

ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร วิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดนครนายกที่สำคัญคือนักศึกษาเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษไม่ถูกต้อง สะกดไม่ได้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ สาเหตุสำคัญเกิดจากการเรียนรู้คำศัพท์ด้วยวิธีการสอนโดยการท่องจำซึ่งเป็นการเรียนการสอนแบบเดิม นักศึกษาไม่สามารถตอบคำถามในเรื่องคำศัพท์ที่ครูสอนได้ นักศึกษาไม่สามารถนำคำศัพท์ที่เรียนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาสำคัญในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ และปัญหาหลักที่พบได้จากนักศึกษาคือเรื่องการเขียนคำศัพท์ การสะกด และการนำคำศัพท์ที่เรียนไปเขียน เป็นต้น

การใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) ในการเรียนรู้คำศัพท์ เป็นสื่อเทคโนโลยีที่ช่วยในเรื่องการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้คำศัพท์ โดยการนำเทคโนโลยีผสมผสานกับความเป็นจริง นักศึกษาจะได้เรียนรู้คำศัพท์ผ่านเทคโนโลยีที่เสมือนจริงบนอุปกรณ์เคลื่อนที่ที่จะช่วยฝึกนักศึกษาในเรื่องของการเขียนคำศัพท์และสิ่งต่างๆที่ครูต้องการสร้างเพื่อที่จะให้ผู้เรียนได้รับความรู้ได้อย่างเต็มที่ เช่น การเรียนรู้คำศัพท์ผ่านวิดีโอ การเรียนรู้คำศัพท์ผ่านรูปภาพ การเรียนรู้คำศัพท์ผ่านการเล่นเกม Quizizz หรือแม้กระทั่งการทำแบบทดสอบผ่าน Google form เป็นต้น และมีผู้วิจัยได้ให้



ความหมายไว้ว่าเป็นเทคนิคเพิ่มความเสมือนจริงโดยผสมผสานโลกแห่งความจริง (Real) เข้ากับโลกเสมือน (Virtual) สื่อมัลติมีเดียที่ถูกสร้างด้วย AR มีข้อดีแตกต่างจาก สื่อประเภทอื่น ๆ คือ สามารถสร้างความสนใจแบบ “โอ้โฮ” (Wow! factor) ผู้เรียนจะเกิดความสนุกสนาน ดึงดูดความสนใจ ส่งเสริมความคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ ส่งเสริมความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น (ณัฐกานต์ ภาคพรต, 2562 : 22-23)

จากสภาพปัญหาข้างต้น พบว่านักศึกษาในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาบัญชี วิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดนครนายก มีปัญหาทางด้านทักษะการเขียนคำศัพท์ ด้วยปัญหาเหล่านี้จึงส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถจำและเขียนคำศัพท์ได้ ประกอบกับในสถานการณ์ปัจจุบันที่มีโรคระบาดโควิด-19 เกิดขึ้นนั้น ทำให้นักศึกษาจำเป็นต้องเรียนออนไลน์ตลอดปีการศึกษาจึงส่งผลในการเรียนรู้คำศัพท์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งปัญหาที่พบคือ นักศึกษาไม่สามารถจำจดคำศัพท์และไม่สามารถเขียนคำศัพท์ได้ เนื่องจากครูไม่มีสื่อการสอนคำศัพท์ที่น่าสนใจและน่าจดจำในการเรียนออนไลน์ จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) ที่จะช่วยพัฒนาการเขียนคำศัพท์ในบทเรียนของนักศึกษา และสอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยเป็นสื่อเทคโนโลยีที่ดึงดูดความสนใจในการเรียนและสามารถเข้าไปศึกษาเรียนรู้ด้วยตัวเองจากที่บ้านในสถานการณ์ที่นักศึกษาไม่สามารถมาเรียนที่วิทยาลัยได้

## วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) ก่อนเรียนและหลังเรียน

## ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) ก่อนเรียนและหลังเรียน ดังนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

**1.1 ประชากร** ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 วิทยาลัยเทคนิคนครนายก จำนวน 120 คน

**1.2 กลุ่มตัวอย่าง** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยวิธีการจับสลาก จำนวน 39 คน

## 2. เครื่องมือในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร รหัสวิชา 30000 1201 ด้วยการสอนโดยใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR)

2. สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) รายวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ศึกษาวิธีการสร้างแผนการเรียนรู้จากตำรา เอกสาร และคู่มือครู เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และ การใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

3. วิเคราะห์คำศัพท์ในบทเรียนที่น่าสนใจ และเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้

4. ศึกษาและเลือกคำศัพท์ที่ใช้สอนจากหนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง รหัสวิชา 30000 1201 โดยพิจารณาจากหน้าที่เป็นส่วนของการเรียนรู้คำศัพท์ในหนังสือเรียน

5. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ที่สอนโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (SAMPLE RANDOM SAMPLING) ด้วยวิธีการจับฉลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จำนวน 39 คน

2. ทำการทดสอบก่อนเรียน (PRE-TEST) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 40 ข้อ ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง และนำแบบทดสอบที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำมาตรวจให้คะแนน บันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

3. ดำเนินการสอนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาทดลองจำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง รวม 5 ชั่วโมง

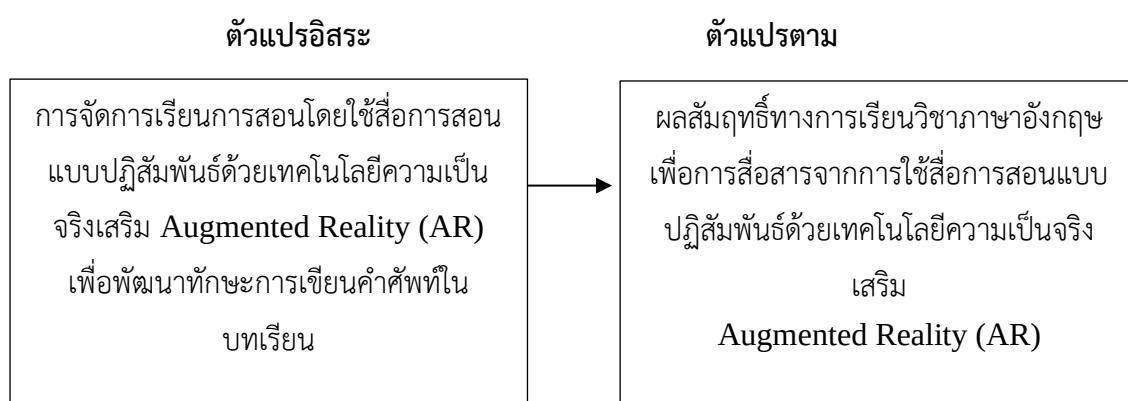
4. ทำการทดสอบหลังเรียน (POST-TEST) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ฉบับเดียวกับที่ทดสอบก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ

5. ตรวจสอบผลการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง บันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนหลังเรียน เพื่อใช้สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

6. นำผลคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน และผลการตอบแบบสอบถามของนักศึกษาไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานและนำมาสรุปผลการวิจัย

### กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดงดังแผนภาพที่ 1



แผนภาพที่ 1 ภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย

### ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พบว่า

1.จากการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

**ตารางที่ 1** ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดนครนายก

| คะแนนสอบ              | n  | M     | SD    | t      | df | p-value |
|-----------------------|----|-------|-------|--------|----|---------|
| ก่อนเรียน (pre-test)  | 39 | 15.18 | 7.14  | 6.254* | 38 | .000    |
| หลังเรียน (post-test) | 39 | 25.85 | 11.14 |        |    |         |

\*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ( $r = .387$   $t = 6.254$ ,  $p = .000$  โดยคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 15.18 คะแนน และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 7.141 หลังเรียนเท่ากับ 25.85 คะแนนและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 11.137

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบขนาดอิทธิพลของการทดลอง (effect size) พบว่าค่าขนาดอิทธิพลของการทดลองที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียน เท่ากับ 1.001 (Cohen's  $d = 1.001$ ) แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอยู่ในระดับมาก (Large effect size)

## อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาทักษะการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม สำหรับนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดนครนายก ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยดังต่อไปนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้การเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากสื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) ช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ดียิ่งขึ้น การเรียนรู้ผ่านสื่อการสอนโดยใช้เทคโนโลยีช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาอยากที่จะเรียนรู้และสื่อการสอนที่ใช้เป็นสื่อที่มีความน่าสนใจโดยการใช้รูปภาพ วิดีโอ และใบงานเป็นส่วนประกอบในสื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) นอกจากนี้ นักศึกษาสามารถเรียนรู้สื่อการสอนที่ในเวลาใดก็ได้ ถึงแม้ว่าจะเป็นการเรียนการสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ซึ่งเป็นการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ การใช้สื่อก็สามารถเรียนรู้ได้จากที่บ้านโดยการสแกนคิวอาร์โค้ด ซึ่งทำให้เกิดนักศึกษาเรียนรู้การเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรรยา โชคกลาง, วุฒิชัย จันทะโยชน์และสุทธิกานต์ บ่อจักรพันธ์ (2559 : 73-81) ที่พบว่า “นักเรียนที่เรียนด้วยสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่านักเรียนมีความสนใจกระตือรือร้นและไม่เบื่อหน่ายเนื้อหาวิชาที่จะเรียนทั้งนี้การเรียนโดยใช้สื่อการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้สัมผัสและมีปฏิสัมพันธ์กับคอมพิวเตอร์ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ruo Wei Chen (2019 : 1-20) ที่กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยี AR สามารถพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ในวัยเด็กได้มากขึ้น และ

ครูผู้สอนสามารถออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีแฟลชการ์ด AR เพื่อส่งเสริมการขยายคำศัพท์ของเด็ก

### ข้อเสนอแนะ

คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการเขียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

#### ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ในการใช้สื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนในการใช้สื่อ ซึ่งผู้เรียนบางคนไม่มีอุปกรณ์ในการใช้สื่อหรืออุปกรณ์ที่ผู้เรียนมีนั้นไม่สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ

2. ผู้สอนควรอธิบาย ให้คำปรึกษา และดูแลผู้เรียนในเรื่องการเข้าใช้งานสื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ

#### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเขียนคู่มือการใช้งานของสื่อการสอนแบบปฏิสัมพันธ์ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม Augmented Reality (AR) หรือมีการอบรมผู้เรียนก่อนการใช้งานจริงเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีการใช้งานมากยิ่งขึ้น

2. ควรเพิ่มการนำเสนอสื่อมัลติมีเดียในรูปแบบต่าง ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากจากสื่อที่ผู้เรียนได้เรียนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

### เอกสารอ้างอิง

กัญญกร เอี่ยมพญา และคณะ. (2564). ทิศทางการศึกษาไทยตาม (ร่าง) พระราชบัญญัติการศึกษา. *วารสารครูศาสตร์ปริทรรศน์*. 8 (1), 392-399.

จรรยา โชคกลาง, วุฒิชัย จันทะโยชน และ สุทธิกานต์ บ่อจักรพันธ์. (2559).การพัฒนาสื่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสริม. *วารสารโครงการนวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 2 (1), 73-81.

ณัฐกานต์ ภาคพรต. (2562). การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริงเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*. 9 (3), 22-23.

- ธีรวัรา ปลาดะเพียนทอง,และภัทร์ธีรา เทียนเพิ่มพูล.(2562). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้านคำศัพท์และความคงทนโดยใช้เทคนิคช่วยจำร่วมกับสมุดภาพคำศัพท์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลนครปฐม. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 3 (3), 533-545.
- ประไพศรี ให้อย่าง. (2560). การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักศึกษาเอกอังกฤษสาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*. 5 (2), 3-5.
- ประมาณ อุ่นพิมาย. (2561). ปัญหาในการสอนภาษาอังกฤษและความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพของครูชาวไทยผู้สอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศชั้นประถมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ . (2560) .แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 พฤศจิกายน 2564. แหล่งที่มา: <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1540-file.pdf>
- Ruo Wei Chen , Kan Kan Chan. ( 2019) .Using Augmented Reality Flashcards to Learn Vocabulary in Early Childhood Education. *Journal of Educational Computing Research, University of Macau, Macau, China* ,0 (0), 1-20.

การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ของสถานศึกษาศูนย์  
เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงาน  
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

**Learning Management According to the Active Learning Approach of the  
Loom Nam Lang Schools Network, Pang Mapha District, the Mae  
Hong Son Primary Education Service Area Office 1**

ชยพล ดีอุ่น<sup>1</sup> และ วีระภัทร ประสมสุข<sup>2</sup>

โรงเรียนอนุบาลปางมะผ้า<sup>1</sup>, มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่<sup>2</sup>

**Chayaphon Dee-un<sup>1</sup> and Teerapat Prasomsuk<sup>2</sup>**

Anuban Pang Mapha School<sup>1</sup>, North-Chiang Mai University<sup>2</sup>

Corresponding Author, E-mail: vindice\_klar@hotmail.com

\*\*\*\*\*

## บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้ ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ และเพื่อตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 9 คน ครูผู้สอน 107 คน รวม 116 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสัมภาษณ์ โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา แบบประเมินตรวจสอบ โดยค่าร้อยละ แล้วสรุปเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ รองลงมาคือ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ และด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ตามลำดับ

\* วันที่รับบทความ: 24 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 9 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 16 มีนาคม 2565

Received: February 24, 2022; Revised: March 9, 2022; Accepted: March 16, 2022

แนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning คือ ควรให้การร่วมมือกับนโยบายและต้องปฏิบัติตามแนวทาง Active Learning เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรให้การยอมรับยกย่องชมเชยครูเมื่อปฏิบัติงานได้สำเร็จ ควรมีการวัดผลประเมินผลที่โปร่งใสและยุติธรรม ผลการตรวจสอบแนวทาง การส่งเสริมการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100

**คำสำคัญ :** การบริหารจัดการเรียนรู้; แนวทาง Active Learning; ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา

## Abstract

The purposes to study the Learning Administration, methods of Learning Administration, and examine Learning Administration according to Active Learning Method of Lang Watershed Educational Quality Development Network Center, Pang Mapha District, under Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 1. Populations are 9 administrators, 107 teachers, total of 116. Research tool is questionnaire. Questionnaire data is analyzed by seeking for frequency, percentage, average and standard deviation. Questionnaire interview contents and evaluation form are analyzed and synthesized by percentage then it is summarized in the descriptive writing.

Research result found that the overall Learning Administration according to Active Learning Method of Lang Watershed Educational Quality Development Network Center, Pang Mapha District, under Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 1 is at the highest level. When we consider each part in descending order, first is Learning Process Management Policy. Second is Promotion of teachers and educational personnel to measure and evaluate their Learning Management. Then they are Supervision of Integrated Learning Management, and Encouragement of teachers and educational personnel on ability of Learning Process Management according to Active Learning respectively.

Promotional methods of the Learning Administration according to Active Learning are to cooperate with policy, and strictly follow the Active Learning Method, in order to improve learning achievement. Teachers should be accredited and complemented when they accomplished the operation. Also, there should be the fair as well as transparent measurement and evaluation.

Examining result on promotional methods of Learning Administration according to Active Learning comes up with 100 percent of correctness, suitability, probability and utility.

**Keywords:** Learning Administration; Active Learning Method; Educational Quality Development Network Center



## บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสสังคมโลกส่งผลให้สังคมไทยเกิดการปรับตัวเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองการศึกษาจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้งแนวคิด สารระตลอดจนแนวทางในการจัดการศึกษาในฐานะเป็นเครื่องมือหรือวิธีการที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลในชาติให้พร้อมรับและปรับตัวให้สอดคล้องเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคมโลกทุกรูปแบบ (กษมา ศรีสุวรรณ, 2556 : ออนไลน์)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการ Active Learning โดยการส่งเสริมให้ครูจัดทำหน่วยการเรียนรู้ Active Learning ด้วยการคัดเลือกผลงานเพื่อเชิญเกียรติจำแนกเป็นระดับ ระดับดี ดีเด่น ดีเยี่ยม ทั้งมีกิจกรรมเสริมเติมเต็มความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้แก่ครูผู้ส่งผลงานที่ได้รับการคัดเลือกด้วย ซึ่งการส่งเสริมให้มีการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวจะส่งผลให้คุณครูได้นำหน่วยการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบขึ้นนั้น ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทุกตัวชี้วัดของมาตรฐานการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ในการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นี้ ครูผู้สอนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยีและการเรียนรู้ของผู้เรียน ต้องเปลี่ยนจากผู้สอน เป็นผู้ถ่ายทอด โดยปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะแนะนำวิธีการค้นคว้าหาความรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้สามารถแสวงหาความรู้และประยุกต์ใช้ทักษะต่างๆ โดยการสร้างความเข้าใจด้วยตนเองจนเกิดเป็นการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ในการจัดการเรียนการสอนแบบ Active Learning ปัจจัยเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว ประกอบด้วย ผู้สอนและสภาพแวดล้อม โดยด้านผู้สอนต้องมีการเตรียมตัวค่อนข้างมาก เกี่ยวกับการจัดสิ่งแวดล้อมและอุปกรณ์ให้เอื้อต่อการประกอบกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ความรู้จากสิ่งที่ผู้เรียนปฏิบัติ ส่วนผู้เรียนต้องร่วมคิดและแก้ปัญหาด้วยตัวเอง (สิริพร ปาณวงษ์, 2556 : 2)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบดังนี้ 1) การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการด้านร่างกายอารมณ์ สังคม สติปัญญาของผู้เรียน 2) ผู้เรียนค้นพบศักยภาพของตนเองและมีความสุขจากการเรียนรู้ 3) การจัดกิจกรรมเน้นการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองพัฒนาทักษะกระบวนการคิดและเชื่อมโยงผู้เรียนกับบริบททางสังคมโดยผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ 4) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันมุ่งให้เกิดความร่วมมือและสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับครู และโรงเรียนกับชุมชน 5) การประเมินพัฒนาการการเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและใช้ข้อมูลย้อนกลับในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (ฟาติฮะห์ อุดตาสำราชการ, 2558 : 142) และญาณัญญาศิริภักตร์ธาดา (2553 : 64) ก็ได้ศึกษาเกี่ยวกับแผนการสอนที่เกี่ยวข้องกับ Active Learning โดยผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนมีการพัฒนาไปในด้านที่ดี ไปจนถึงดีเยี่ยม

กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบหน่วยบูรณาการ **Active Learning** เป็นการเรียนรู้ที่อาศัยการเชื่อมโยงความรู้สาขาต่างๆและทักษะการเรียนรู้หลายๆทักษะเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปผสมผสานกันและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ทฤษฎีการสร้างความรู้ตามแนวคิด **Constructivism Approach** ที่ว่าผู้เรียนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองจากการรับรู้ประสบการณ์ของตนเอง (ทิตินา แชมมณี, 2554 : 90) และการถ่ายโยงการเรียนรู้ (**Transfer of Learning**) ที่มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่เกิดอิทธิพลต่อการเรียนรู้ในช่วงเวลาถัดมา และผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ผ่านมาแล้วมาใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ๆ

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการกระตุ้นให้ครูผู้สอนและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด โดยครูผู้สอนและผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ ทักษะต่างๆ รวมทั้งรูปแบบการเรียนการสอนของครู และผู้บริหารต้องมีกลยุทธ์ในการเสริมแรงในครูและผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีตลอดเวลาซึ่ง **Peterson(2011 : 4-26)**กล่าวไว้ว่าผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกระตุ้นหรือริเริ่มที่จะพัฒนาเรื่องการปฏิรูปโรงเรียนและศึกษาและบทบาทของผู้บริหารที่จะต้องทำได้แก่ 1) การนำการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องมีทักษะและความสามารถในการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ 2) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง โดยผู้บริหารมีกลยุทธ์ให้บุคลากรในองค์กรมีการร่วมมือช่วยเหลือกันและองค์กรก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดียิ่งขึ้นไป 3) การปรับปรุงการเรียนการสอน ผู้บริหารที่มีประสิทธิผลจะมุ่งทำงานด้วยความเอาใจใส่ในการปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมุ่งถึงคุณภาพการสอนและให้บรรลุผลสำเร็จตามความคาดหวังของผู้เรียน และผู้ปกครอง 4)มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร เพื่อใช้ในการสนับสนุนการเรียนการสอนของครู 5)การจัดการความรู้ในองค์การการบริหารจำเป็นต้องกระตุ้นให้คนในองค์กรพัฒนาความรู้สร้างนวัตกรรมในการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา 6) ต้องจัดสภาพแวดล้อมบนพื้นฐานยึดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นศูนย์กลางผู้บริหารจะต้องเข้ามามีบทบาทในการติดต่อกับชุมชนเพื่อเปลี่ยนรูปแบบการสอนที่จะได้เข้าถึงการเรียนรู้ที่แท้จริงและจะได้ตรงกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ด้วย 7) การทำงานอย่างเป็นเครือข่ายเป็นอีกหนึ่งความร่วมมือที่จะช่วยพัฒนาด้านต่างๆในการทำงาน 8) ทำงานร่วมกับสถานประกอบการเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อจะทำให้ผู้เรียนเกิดแรงบันดาลใจในมองถึงการประกอบอาชีพในอนาคต

ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนรู้งานวิชาการและเป็นผู้ที่จะสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครูผู้สอนภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องผู้นำทางวิชาการในยุค **Active learning** ผู้บริหารจะต้องสร้างแรงบันดาลใจแก่ครู บุคลากร และผู้เรียนบทบาททางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา หลักการสอนจิตวิทยาการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และการยกระดับคุณภาพการศึกษา (ห้องเรียนธรรมชาติ, 2561 : ออนไลน์)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ได้มีนโยบายเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบ Active Learning และให้ทุกโรงเรียนต้องปฏิบัติตามนโยบายและทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ก็มีการลงพื้นที่เพื่อวัดผลประเมินผลอยู่ทุกปีการศึกษานอกจากนั้นผู้บริหารจะต้องมีการกำกับครูผู้สอนในเรื่องการสอนแบบ Active Learning และมีการนำมาประชุมอภิปรายประจำเดือนเกี่ยวกับการสอนแบบ Active Learning (ผลงานวิชาการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1, 2561 : 96)

สถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ได้พบปัญหาที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ในเรื่องการได้รับการกระตุ้นหรือส่งเสริมจากผู้บริหารไม่ต่อเนื่องภาระงานนอกเหนือการสอนของครูผู้สอนก็มีมากจนเกินไป ครูผู้สอนยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนในรูปแบบ Active Learning และมีการวัดผลประเมินผลจากการสอนแบบ Active Learning ที่ไม่สม่ำเสมอ (สมนึก ศรีวิไชย, 2563 : 8) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

## ระเบียบวิธีวิจัย

### ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่สถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มีโรงเรียนทั้งหมด 10 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและข้าราชการครู จำนวนทั้งหมด 116 คนแบ่งเป็น ครูผู้สอน 107 คนและผู้บริหารสถานศึกษา 9 คน

### ขอบเขตของเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ดังนี้

1. กำหนดนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ **Active Learning** เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน
2. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ **Active Learning**
3. ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning**
4. นิเทศการสอนตามแนวทาง **Active Learning** ของครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในสถานศึกษา

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

#### 3.2.1 เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เรื่อง การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุราชการ และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับระดับบทบาทของผู้บริหารและการปฏิบัติการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert, Rensis. 1932 : 5-53) ดังนี้

- 5 คะแนน หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ มากที่สุด
- 4 คะแนน หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ มาก
- 3 คะแนน หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ ปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ น้อย
- 1 คะแนน หมายถึง มีระดับการปฏิบัติ น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ซึ่งมีเนื้อหาและรูปแบบ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยระบุวันเวลาสถานที่ในการสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ในหัวข้อการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

3.2.2 การหาคุณภาพของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.2.2.1 ศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ และต่างประเทศ กับความคิดเห็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2.2.2 ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือและปรับแบบสอบถามจากเอกสารบัณฑิตมหาวิทยาลัย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2.2.3 ศึกษาความหมาย ทฤษฎี หลักการ แนวคิด องค์ประกอบเพื่อทำนัยสำคัญในการวิจัยแล้วเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม

3.2.2.4 นำแบบสอบถามฉบับร่าง ที่จัดทำขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้มีความตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา รวมทั้งการใช้ภาษาที่เหมาะสม

3.2.2.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบชนิดของเครื่องมือ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำแบบสอบถามไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง Index of Item-Objective Congruence (IOC) โดยพิจารณาข้อที่มีค่าตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป

3.2.2.6 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

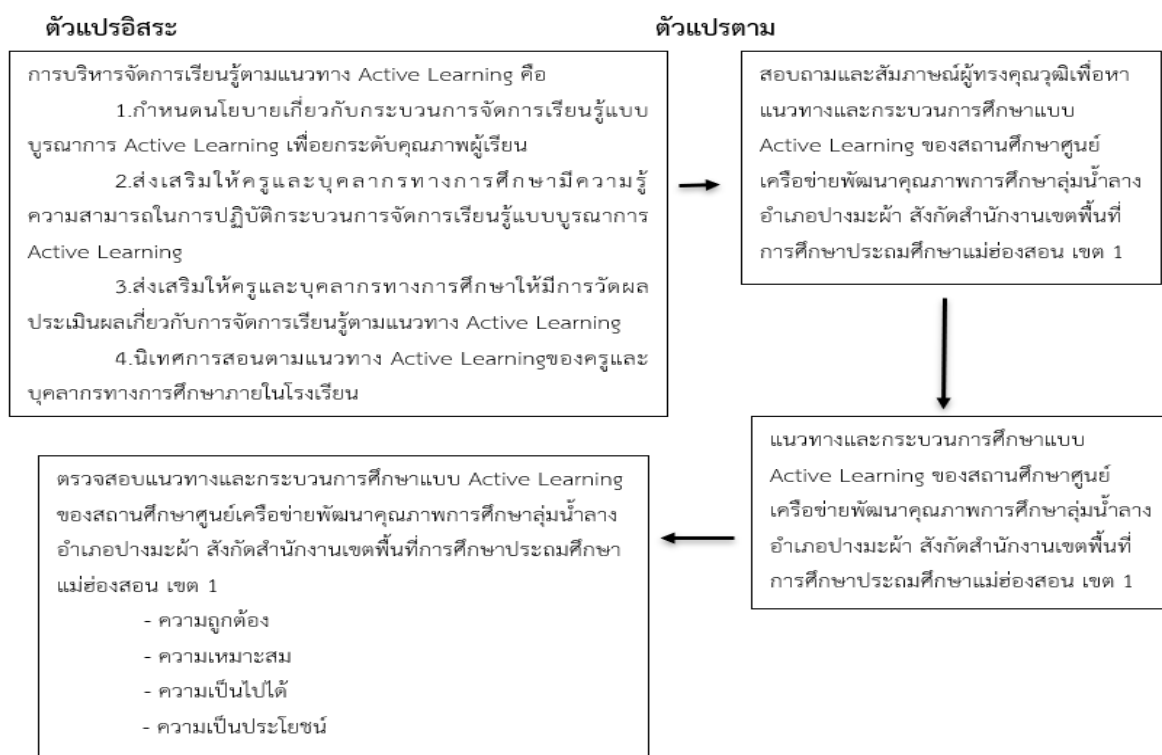
3.2.2.7 นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่มีใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฉบับ ประกอบด้วย ข้าราชการครูของกลุ่มโรงเรียนลุ่มน้ำของ ได้แก่ โรงเรียนบ้านจำโบ 5 ฉบับ โรงเรียนบ้านยาปาแหน 5 ฉบับ โรงเรียนบ้านห้วยเอี้ยะ จำนวน 5 ฉบับ โรงเรียนบ้านผามอน จำนวน 5 ฉบับ โรงเรียนบ้านทุ่งหลวงวัฒนาคร จำนวน 5 ฉบับ และโรงเรียนบ้านน้ำสุผาเสื่อ จำนวน 5 ฉบับ

3.2.2.8 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่น 0.9141

3.2.2.9 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อเตรียมส่งไปยังประชากรในการวิจัย

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในขอบข่ายการศึกษา คือ การกำหนดนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ Active Learning การส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning วิจัยนี้ (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2561 : 65) จึงได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้และประมวลเป็นกรอบแนวคิดการท่ววิจัย ดังแผนภาพต่อไปนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

จากตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

| การบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning                                                                          | ผลการปฏิบัติ |          |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|----------|-----------|
|                                                                                                                           | $\mu$        | $\sigma$ | แปลผล     |
| 1. ด้านนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน                         | 4.56         | 0.17     | มากที่สุด |
| 2. ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning | 4.52         | 0.19     | มากที่สุด |
| 3. ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning                | 4.55         | 0.20     | มากที่สุด |
| 4. ด้านการนิเทศการการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ Active Learning ของครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน                   | 4.55         | 0.17     | มากที่สุด |
| รวม                                                                                                                       | 4.54         | 0.09     | มากที่สุด |

จากตาราง พบว่าระดับความความคิดเห็นการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu=4.54$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ นโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ยกระดับคุณภาพผู้เรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu=4.56$ ) รองลงมาคือ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning และด้านการนิเทศ

การจัดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ Active Learning ของครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu=4.55$ ) ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\mu=4.52$ )

**แนวทางการส่งเสริมแนวทางการส่งเสริมการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 คือ**

ด้านนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาควรให้การร่วมมือกับนโยบายและต้องปฏิบัติตามแนวทาง Active Learning เพราะจะเป็นการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เพิ่มมากขึ้น ควรมีการเปิดโอกาสให้กับครูได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทาง

ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning คือ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้การยอมรับยกย่องชมเชย หรือร่วมแสดงความยินดีกับครูเมื่อปฏิบัติงานได้สำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาควรยกย่องครูที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดีเพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ควรมีการวัดผลประเมินผลที่โปร่งใสและยุติธรรมกับผู้รับการประเมิน ด้านการนิเทศการการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ Active Learning ของครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารควรเยี่ยมชั้นเรียน ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาทางการสอนเพื่อให้ผู้สอนมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

สรุปแนวทาง การส่งเสริมการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 คือ ควรให้การร่วมมือกับนโยบายและต้องปฏิบัติตามแนวทาง Active Learning เพราะจะเป็นการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรให้การยอมรับยกย่องชมเชย หรือร่วมแสดงความยินดีกับครูเมื่อปฏิบัติงานได้สำเร็จ ควรมีการวัดผลประเมินผลที่โปร่งใสและยุติธรรมกับผู้รับการประเมิน ควรเยี่ยมชั้นเรียน ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาทางการสอน



## อภิปรายผลการวิจัย

สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

การวิจัย การบริหารจัดการการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากในแต่ละด้านทุกสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปางต้องได้ปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (กมล โพธิเย็น, 2560 : 92) **Active Learning** : การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ด้านการนิเทศการการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ **Active Learning** ของครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ (พัฒนกุล สุขสันต์, 2564 : 76) การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายการจัดการศึกษา ศรีณรงค์ 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ด้านการนิเทศการการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ **Active Learning** ของครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน และด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning**

หากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ยกระดับคุณภาพผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นเพราะได้มีการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนแบบ **Active Learning** ส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนว **Active Learning** ส่งเสริมการนิเทศกำกับติดตามการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** ส่งเสริมการวัดผลประเมินผลตามแนว **Active Learning** ส่งเสริมการทำสื่อนวัตกรรมที่สอดคล้องตามแนวทาง **Active Learning** ซึ่งสอดคล้องกับ ปรารชญา รัตพลที (2558 : 32) แนวทางการส่งเสริมครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนบ้านสันติสุข อำเภอแม่จัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3 ด้านนโยบายบริหารขององค์กร โดยภาพรวมเป็นระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารควรให้การแนะนำช่วยเหลือครู จัดระบบงานในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการนิเทศ คอยกำกับดูแลให้ ความช่วยเหลือครูให้เป็นไปตามเป้าหมายของแผนปฏิบัติการ

ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีการจัดอบรมเรื่องการวัดผลประเมินผล เพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเกิดความเข้าใจส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินการประเมินผลตามสภาพจริง ฝ่ายบริหารเข้ามาตรวจสอบการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง มีการตรวจติดตามเรื่องการวัดผลประเมินผล ทุกเดือน นำผลการประเมินไปจัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ ส่งเสริมการประเมินผลโดยให้เพื่อนร่วมงานประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างยุติธรรม ซึ่งได้สอดคล้องกับ (พัฒนากุล สุขสานต์, 2564 : 76) การศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือการจัดการศึกษา ศรีณรงค์ 2 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากร ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครื่องมือการจัดการศึกษา ศรีณรงค์ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินการตัดสินใจ วินิจฉัย ปรับปรุง ส่งเสริม และการพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพมากจนเป็นที่พอใจ และเปิดโอกาสให้บุคลากรเห็นช่องทางความก้าวหน้าของ เขาก็จะส่งเสริมให้องค์การเจริญเติบโตด้วย

ด้านการนิเทศการจัดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ **Active Learning** ของครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นเพราะฝ่ายบริหารทำการนิเทศภายในสถานศึกษา ฝ่ายวิชาการทำการนิเทศการสอนตามแนวทาง **Active Learning** มีการรวบรวม จำแนกและจัดกลุ่มของสภาพปัญหา มีการประมวลผลหรือสรุปข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** มีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาสความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** มีการปรับปรุงเทคนิควิธีการแบบบูรณาการ **Active Learning** ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นจากเดิม

มีการปรับปรุงเทคนิควิธีการแบบบูรณาการ **Active Learning** ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นจากเดิม นำผลการนิเทศการจัดการเรียนรู้ตามแบบบูรณาการ **Active Learning** ไปใช้พัฒนาผู้เรียนต่อไป มีการจัดทำเป็นระบบสารสนเทศในแต่ละปีการศึกษาเพื่อใช้เปรียบเทียบในแต่ละปี ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2562 : ออนไลน์) แนวทางนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก **Active Learning** การนิเทศการจัดการเรียนรู้หรือการนิเทศการสอน เป็นเรื่องย่อย (subset) ของการนิเทศการศึกษาการนิเทศการสอนเป็นกระบวนการปรับปรุงงาน พันธกิจในชั้นเรียน และกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการในโรงเรียนโดยเป็นการทำงานโดยตรงกับครูผู้สอน การนิเทศการจัดการเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของ การบริหารงานโรงเรียนจุดมุ่งหมายจะเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอน ซึ่งเป็นความคาดหวังของ โรงเรียนการนิเทศการเรียนรู้ไม่ใช่หน้าที่ของศึกษานิเทศก์เพียงฝ่ายเดียว แต่เป็นหน้าที่ของผู้นำในการจัดการเรียนสอนทุกคนนับตั้งแต่ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนตลอดจนครูทุกคน ซึ่งต้องช่วยกันรับผิดชอบเพื่อช่วยให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรกำหนดไว้

ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นมีการส่งเสริมการอบรมออนไลน์ในหัวข้อ Active Learning ส่งเสริมการอบรม PLC เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ เทคนิค วิธีการ จัดทำโครงการที่เกี่ยวกับการสอนแบบ Active Learning ส่งครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้าร่วมอบรมตามหัวข้อ Active Learning ของหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนที่จัดอบรม เป็นต้นประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้จากการที่ได้ปฏิบัติการสอนตามแนว Active Learning ทุกเดือน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาจับคู่ตามกลุ่มสาระเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาคิดประเด็นท้าทายที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการประเมินตัวเองในการจัดการเรียนรู้ตามแนว Active Learning ทุกเดือน ทั้งนี้ก็เพราะผู้บริหารสถานศึกษาได้เห็นความสำคัญในการจะพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ (พัฒนกุล สุขสันต์, 2564 : 76) การศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายการจัดการศึกษา ศรีณรงค์ 2 ด้านการพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะความชำนาญ มีประสบการณ์ มีกำลังใจ และมีทัศนคติ เจตคติที่ดีในการทำงาน ทุกคนในหน่วยงาน ก็สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ดี และมีความคิดที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบว่าการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ของสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษากลุ่มน้ำล่าง อำเภอบางมะฉะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวมอยู่ระดับที่มากที่สุด ได้แก่ ด้านนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียน ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ด้านส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ด้านการนิเทศการการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ Active Learning ของครูและบุคลากรทางการศึกษาภายในโรงเรียน ดังนั้น จึงควรมีพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning โดยการดำเนินงาน ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีนโยบายให้มีการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ให้เป็นแนวทางที่ใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 ควรนำผลงานจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning แต่ละโรงเรียน เพื่อเผยแพร่ให้กับโรงเรียนที่นอกเหนือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1

สถานศึกษาควรมีการจัดให้มีกิจกรรมที่ทางคณะครูมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** โดยการกำหนดนโยบายต่างๆ คณะกรรมการสถานศึกษาควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรู้ตามแนวทาง **Active Learning** เพราะจะช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาตัวเองและยังช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนสูงขึ้นด้วย

## เอกสารอ้างอิง

- กมล โพธิเย็น. (2560). *การจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- กษมา ศรีสุวรรณ. (2556). ปัญหาและแนวโน้มการศึกษาไทยในอนาคต. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2559. แหล่งที่มา: <http://toyphd2013.blogspot.com/2013/06/blog-post.html>
- ญาณัญญาศิริภัทรธาดา(2553). *การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในการเรียนวิชา MKT 1101 หลักการตลาดโดยการสอนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning)*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา สถาบันวิจัยและพัฒนา.
- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2561). *การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. ใน ชุด วิชา 23728 นวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทศนา แคมมณี. (2554). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปราชญา รัตพลที. (2558). *แนวทางการส่งเสริมครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนบ้านสันติสุข อำเภอมะจัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3*. เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3.
- ผลงานวิชาการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 (2561). *ผลงานด้านวิชาการ*. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
- พัฒนกุล สุขสันต์, (2564). *การศึกษาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เครือข่ายการจัดการศึกษา ศรีณรงค์ 2*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
- พาติยะห์ อุตสาห์ราชการ. (2558). *รูปแบบการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อพัฒนาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นไหวสะเทือน*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาฟิสิกส์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมนึก ศรีวิไชย, (2563). *การบริการจัดการแบบ Active Learning*. แม่ฮ่องสอน: โรงเรียนอนุบาลปางมะผ้า

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก *Active Learning*. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2564.  
แหล่งที่มา: [http://academic.obec.go.th/images/document/1603180137\\_d\\_1.pdf](http://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf)
- สิริพร ปาณางษ์. (2556). *Active Learning เทคนิคการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21*. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ห้องเรียนธรรมชาติ. (2561). ภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผอ. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 7 สิงหาคม 2564.  
แหล่งที่มา: <https://kruthai40.ning.com/m/blogpost?id=6595267%3ABlogPost%3A8310>
- Likert, Rensis. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives de Psychologie*, 140, 5-53.
- Peterson ( 2011). Leading with force: The significance of collective efficacy and faculty trust in middle schools. *National Forum of Educational Administration & Supervision Journal*. 28 (2), 4-26

ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการการศึกษาของนักศึกษาปริญญาตรี  
คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ  
**Quality of Educational Services Satisfaction of Undergraduate Students of  
the Faculty of Business Administration and Accounting  
Sisaket Rajabhat University**

อัญชนา สนิท และ รพีพร โสภาคกุล

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

**Anchana Sanit and Rapeeporn Sopakul**

Sisaket Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, Email : anchana.s@sskru.at.th

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

ในปัจจุบันมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษากำลังเผชิญกับปัญหาไม่ว่าจะเป็นอัตราการเกิดที่ลดลง จำนวนมหาวิทยาลัยเกิดใหม่เพิ่มขึ้น มีการแข่งขันกันเปิดหลักสูตร ขยายเวลาเรียน การเกิดของหลักสูตรออนไลน์ทั้งแบบรับปริญญาและ Non-degree program ที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง รวมไปถึงการจัดการการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ทุกมหาวิทยาลัยจึงต้องมีปรับตัวและเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความคาดหวัง ความพึงพอใจในคุณภาพการบริการการศึกษาของนักศึกษาปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษาของ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อเป็นข้อมูลและแนวทางในวางแผนปรับปรุง พัฒนาคุณภาพการบริการ การศึกษาของสถาบันให้ตรงกับความคาดหวังและความต้องการของนักศึกษามากยิ่งขึ้น การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (1) ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษและ (2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจในคุณภาพการบริการการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 310 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามโดยการวิเคราะห์ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

\* วันที่รับบทความ: 24 มกราคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 12 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 16 มีนาคม 2565

Received: January 24, 2022; Revised: March 12, 2022; Accepted: March 16, 2022

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 62.50) และเพศชาย (ร้อยละ 37.50) โดย นักศึกษาชายและหญิง มีความคาดหวังด้านการให้ความมั่นใจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาชายและหญิงมีการรับรู้ต่อคุณภาพการบริการในด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจและด้านความเป็น ธุรกรรมของบริการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ยังพบว่านักศึกษามีความคาดหวังและการรับรู้ต่อคุณภาพการบริการไม่แตกต่างกัน และ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริการโดยรวมต่ำกว่าความคาดหวัง อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

**คำสำคัญ:** ความพึงพอใจ; คุณภาพการบริการการศึกษา; บริหารธุรกิจ

## Abstracts

Currently, universities or educational institutions are facing problems, regardless of the falling birth rate, the number of emerging universities is increasing, competition is being held to open courses, extend school hours, and the emergence of online courses, both graduation and non-degrees programs, and non-conforming education management. All universities must adapt and enhance their competitiveness, so the researchers are interested in studying the expectations, satisfaction of the quality of education services of undergraduates, Faculty of Business Administration and Accounting at Sisaket Rajabhat University, for information and guidelines on improvement plans for institutional education services. Expect more students' expectations and needs.

The objectives of this study were as follows: (1) to study the expectations and perceptions towards the quality of educational services of undergraduate students with faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University and (2) to study the satisfaction in educational service quality of undergraduate students with faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University. The sample group used for this research was 310 students of the Faculty of Business Administration and Accounting at Sisaket Rajabhat University, and the tool used for the research was the questionnaire by analyzing it through the SPSS ready-made program.

The results of the study revealed that the majority of students were female (62.50%) and male (37.50%). By male and female students are different expectations for reassurance. At the statistical significance of .05, male and female students had different perceptions of service quality in terms of reliability, trustworthiness and service concreteness, statistically significant at the .05 level.

It was also found that the students' expectations and perceptions of service quality were not different and the sample students' opinions on the overall service quality are lower than expected, statistically significant at the .05 level.

**Keywords:** Satisfaction; Educational Service Quality; Business Administration.

## บทนำ

การศึกษาถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับชีวิตของเราทุกคน และเป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหาเพื่อที่ตนเองจะได้มีองค์ความรู้ที่สามารถมาใช้ในการดำเนินชีวิตในการทำงาน และสร้างความสำเร็จให้กับชีวิต ปัจจุบันประเทศไทยมีสถาบันการศึกษารวมทั้งสิ้นจำนวน 155 แห่ง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา) แต่ในช่วงปี 1-2 ปีที่ผ่านมา ตลาดธุรกิจการศึกษาอุดมศึกษาเริ่มประสบปัญหาจำนวนผู้สมัครเรียนน้อยลง ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาตินับตั้งแต่ปี 2560 จนถึงปัจจุบันนี้ พบว่าจำนวนในแต่ละปีการศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่อง ปี 2556 จำนวนนักศึกษาอยู่ที่ 1,825,700 คน ปี 2557 ลดลงมาอยู่ที่ 1,779,416 คน จนกระทั่งปัจจุบัน อันเนื่องมาจากสภาวะโรคติดต่อ Covid-19 จึงมีแนวโน้มที่จะลดลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้มหาวิทยาลัยเริ่มสัมผัสถึงปัญหาทางการเงินจากการที่มีรายได้ลดลงแต่ต้นทุนยังคงเท่าเดิม เนื่องจากการที่ได้รับผลกระทบของสภาวะโรคระบาดของ Covid-19 ส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อยาได้ในครัวเรือน จึงมีผลทำให้ผู้ประกอบการไม่มีเงินทุนสำหรับการศึกษาของบุตร สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2012 : ออนไลน์) ระบุว่า การเกิดของประชากรในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปี 2564 มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยปี 2549 จำนวนการเกิดของประชากรไทยอยู่ที่ 802,924 คน และลดจำนวนลงเรื่อย ๆ จนถึงปี 2558 ลดลงมาอยู่ที่ 736,352คน ส่งผลทำให้จำนวนนักเรียนนักศึกษาลดลงตามไปด้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเป็นหนึ่งในสถาบันการศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของสภาวะโรคติดต่อ Covid-19 จึงทำให้มีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบผสมผสานระหว่าง Online และ On-site แต่มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษมีจุดเด่นต่าง คือ เป็นสถาบันที่มีการจัดการเรียนการสอนในลักษณะการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เปิดสอนทั้งหมด 5 คณะ โดยคณะบริหารธุรกิจและการบัญชีถือว่าเป็นคณะที่มีสัดส่วนจำนวนนักศึกษามากพอสมควร และสิ่งหนึ่งที่ทางสถาบันให้ความสำคัญ นั่นก็คือ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาและผู้ปกครองเกิดความมั่นใจว่า การจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ของสถาบันเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความพึงพอใจและความประทับใจแก่นักศึกษา เนื่องจากความพึงพอใจนี้จะนำไปสู่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ดีเกี่ยวกับการบริการการศึกษาของสถาบัน เกิดเป็นชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดีของสถาบันต่อไปในอนาคต

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคาดหวัง การรับรู้ ที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างระดับความคาดหวังและการรับรู้ในคุณภาพการบริการการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ



## ระเบียบวิธีวิจัย

### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 1,232 คน (ข้อมูลจาก รายงานประจำปี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ณ วันที่ 29 เมษายน 2564) และเมื่อคำนวณคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 310 คน

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะตัวเลือก จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ เพศ และระดับชั้น

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ ทั้งในด้านระดับคุณภาพที่คาดหวังและระดับคุณภาพที่รับรู้ เป็นคำถามปลายปิด มีตัวเลือกเป็นมาตรวัด Likert Scale 5 ระดับ เลือกตอบได้เพียง 1 ข้อ จากคำตอบ 5 ข้อ

### การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่และร้อยละ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ ทั้งในด้านระดับคุณภาพที่คาดหวัง ระดับคุณภาพที่รับรู้ และความพึงพอใจ ค่าสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

### การแปลค่า

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 มีความคาดหวังหรือรับรู้คุณภาพการบริการมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 มีความคาดหวังหรือรับรู้คุณภาพการบริการมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 มีความคาดหวังหรือรับรู้คุณภาพการบริการปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 มีความคาดหวังหรือรับรู้คุณภาพการบริการน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 มีความคาดหวังหรือรับรู้คุณภาพการบริการน้อยที่สุด

## กรอบแนวคิดในการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เป็นการศึกษาถึงระดับความคาดหวัง และการรับรู้ ที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษาของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ รวมถึงศึกษาความแตกต่าง ระหว่างระดับความคาดหวังและการรับรู้ในคุณภาพการบริการการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะ บริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

## ผลการวิจัย

### ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นเพศหญิง จำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 เป็นเพศชายจำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 และศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 36.25 ชั้นปีที่ 2 จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 23 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และชั้นปีที่ 4 จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 21.75

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังและการรับรู้ด้านคุณภาพการบริการการศึกษาของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคาดหวังและการรับรู้จริงด้านคุณภาพการบริการ

| คุณภาพการบริการ                                              | ความคาดหวัง |      |           | การรับรู้จริง |      |           |
|--------------------------------------------------------------|-------------|------|-----------|---------------|------|-----------|
|                                                              | $\bar{X}$   | S.D. | ระดับ     | $\bar{X}$     | S.D. | ระดับ     |
| 1. ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ (Reliability)                 | 4.38        | 0.49 | มากที่สุด | 4.30          | 0.58 | มากที่สุด |
| 2. ด้านการให้ความมั่นใจ (Assurance)                          | 4.40        | 0.48 | มากที่สุด | 4.28          | 0.58 | มากที่สุด |
| 3. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility)                | 4.32        | 0.55 | มากที่สุด | 4.26          | 0.52 | มากที่สุด |
| 4. ด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ (Empathy)                   | 4.36        | 0.60 | มากที่สุด | 4.20          | 0.65 | มาก       |
| 5. ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ (Responsiveness) | 4.25        | 0.63 | มากที่สุด | 4.10          | 0.70 | มาก       |
| ภาพรวม                                                       | 4.34        | 0.44 | มากที่สุด | 4.23          | 0.49 | มากที่สุด |

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังด้านคุณภาพการบริการโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.34$ ; S.D.= 0.44) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในแต่ละด้านมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความมั่นใจ ( $\bar{X} = 4.40$ ; S.D.= 0.48) ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ( $\bar{X} = 4.38$ ; S.D.= 0.49) ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ( $\bar{X} = 4.32$ ; S.D.= 0.55) ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ( $\bar{X} = 4.25$ ; S.D.= 0.63) และด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ ( $\bar{X} = 4.36$ ; S.D.= 0.60)

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้จริงด้านคุณภาพการบริการโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.23$ ; S.D.= 0.49) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในแต่ละด้านมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้ความมั่นใจ ( $\bar{X} = 4.28$ ; S.D.= 0.58) ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ( $\bar{X} = 4.30$ ; S.D.= 0.58) และด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ( $\bar{X} = 4.26$ ; S.D.= 0.52) และมีความคิดเห็นในระดับมาก ได้แก่ ด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ ( $\bar{X} = 4.20$ ; S.D.= 0.65) และด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ( $\bar{X} = 4.10$ ; S.D.= 0.70)

การเปรียบเทียบความคาดหวังและการรับรู้ของของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจ และการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษา

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคาดหวังและการรับรู้ของของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษา

| Paired Samples Statistics                                    |         | Mean | S.D. | t    | p-value |
|--------------------------------------------------------------|---------|------|------|------|---------|
| 1. ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ (Reliability)                 | คาดหวัง | 4.38 | 0.49 | 3.02 | 0.00**  |
|                                                              | รับรู้  | 4.30 | 0.58 |      |         |
| 2. ด้านการให้ความมั่นใจ (Assurance)                          | คาดหวัง | 4.40 | 0.48 | 2.65 | 0.01**  |
|                                                              | รับรู้  | 4.28 | 0.58 |      |         |
| 3. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ (Tangibility)                | คาดหวัง | 4.32 | 0.55 | 4.18 | 0.00**  |
|                                                              | รับรู้  | 4.26 | 0.52 |      |         |
| 4. ด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ (Empathy)                   | คาดหวัง | 4.36 | 0.60 | 3.39 | 0.00**  |
|                                                              | รับรู้  | 4.20 | 0.65 |      |         |
| 5. ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ (Responsiveness) | คาดหวัง | 4.25 | 0.63 | 6.02 | 0.00**  |
|                                                              | รับรู้  | 4.10 | 0.70 |      |         |
| 6. ภาพรวมทั้งหมด                                             | คาดหวัง | 4.34 | 0.44 | 5.15 | 0.00**  |
|                                                              | รับรู้  | 4.23 | 0.49 |      |         |

จากตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์ Paired Samples Statistics ในทุกด้าน พบว่าค่า p-value มีค่าน้อยกว่า .05 แสดงว่า ความคาดหวังของนักศึกษาปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจที่มีต่อคุณภาพการบริการในทุกด้าน แตกต่างกับการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจที่มีต่อคุณภาพการบริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

### ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

1. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับความคาดหวัง/การรับรู้จริงของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษา

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเพศกับความคาดหวัง/การรับรู้จริงของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษา

| คุณภาพการบริการ                             | เพศ  | ความคาดหวัง |           |         | การรับรู้จริง |           |         |
|---------------------------------------------|------|-------------|-----------|---------|---------------|-----------|---------|
|                                             |      | N           | $\bar{X}$ | p-value | N             | $\bar{X}$ | p-value |
| 1. ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ              | ชาย  | 116         | 4.37      | 0.24    | 116           | 4.24      | 0.02**  |
|                                             | หญิง | 194         | 4.43      |         | 194           | 4.39      |         |
| 2. ด้านการให้ความมั่นใจ                     | ชาย  | 116         | 4.33      | 0.00**  | 116           | 4.31      | 0.33    |
|                                             | หญิง | 194         | 4.47      |         | 194           | 4.37      |         |
| 3. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ             | ชาย  | 116         | 4.30      | 0.08    | 116           | 4.18      | 0.02**  |
|                                             | หญิง | 194         | 4.40      |         | 194           | 4.30      |         |
| 4 ด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ             | ชาย  | 116         | 4.29      | 0.80    | 116           | 4.24      | 0.33    |
|                                             | หญิง | 194         | 4.31      |         | 194           | 4.17      |         |
| 5. ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ | ชาย  | 116         | 4.32      | 0.64    | 116           | 4.15      | 0.69    |
|                                             | หญิง | 194         | 4.35      |         | 194           | 4.12      |         |

จากตารางที่ 3 พบว่า ความแตกต่างของความคาดหวังคาดหวังต่อคุณภาพการบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ มีค่า p-value มากกว่า .05 ยกเว้น ด้านการให้ความมั่นใจ มีค่า p-value เท่ากับ 0.00 ซึ่งน้อยกว่า .05 แสดงว่า นักศึกษาเพศชายและหญิงมีความคาดหวังคาดหวังต่อคุณภาพการบริการการศึกษา ด้านการให้ความมั่นใจ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนความแตกต่างของการรับรู้จริงต่อคุณภาพการบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามเพศ มีค่า p-value มากกว่า .05 ยกเว้น ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจและด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ มีค่า p-value เท่ากับ 0.02 ซึ่งน้อยกว่า .05 แสดงว่า นักศึกษาเพศชายและหญิงมีการรับรู้จริงต่อคุณภาพการบริการการศึกษา ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจและด้านความเป็นรูปธรรมของบริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นปีกับความคาดหวัง/การรับรู้จริงของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษา

**ตารางที่ 4** เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างระดับชั้นปีกับความคาดหวัง/การรับรู้จริงของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษา

| คุณภาพการบริการ                             | ความคาดหวัง |         | การรับรู้จริง |         |
|---------------------------------------------|-------------|---------|---------------|---------|
|                                             | F-test      | p-value | F-test        | p-value |
| 1. ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ              | 0.27        | 0.85    | 2.02          | 0.11    |
| 2. ด้านการให้ความมั่นใจ                     | 0.79        | 0.50    | 1.27          | 0.28    |
| 3. ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ             | 1.07        | 0.36    | 0.65          | 0.58    |
| 4 ด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ             | 0.56        | 0.64    | 1.57          | 0.20    |
| 5. ด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ | 1.01        | 0.39    | 0.65          | 0.58    |

จากตารางที่ 3 พบว่า ความแตกต่างของมีความคาดหวังและรับรู้ต่อคุณภาพการบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษในทุกด้าน จำแนกตามระดับชั้นปี มีค่า F เท่ากับ 0.65 ค่า p-value มากกว่า .05 ทุกด้าน แสดงว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึง 4 มีความคาดหวังและรับรู้ต่อคุณภาพการบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ไม่แตกต่างกัน

## อภิปรายผลการวิจัย

1. นักศึกษาเพศ ชายและหญิงมีความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการในด้านทุกไม่แตกต่างกัน ยกเว้นในด้านการให้ความมั่นใจที่นักศึกษาเพศชายและหญิงมีความคาดหวังที่แตกต่างกัน ดังนั้น สถาบันจึงควรศึกษาและทำความเข้าใจถึงความต้องการของนักศึกษาทั้งชายและหญิง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมิตรา สายแว และคณะ (2564 : 120) ที่ได้ศึกษา การรับรู้และความคาดหวังที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของงานทะเบียนราษฎร สำนักทะเบียนอำเภอเมือง จังหวัดเลย พบว่า 1) เพศชายและเพศหญิงมีการรับรู้คุณภาพการให้บริการแตกต่างกัน และผู้รับบริการที่มีช่วงอายุระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน โดยรับรู้ต่อคุณภาพการบริการด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข่าวสื่อมวลชนแตกต่างกัน และ 2) ผู้รับบริการที่มีเพศแตกต่างกันคาดหวังต่อคุณภาพการบริการด้านบุคลากรแตกต่างกัน และผู้รับบริการที่มีช่วงอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน โดยคาดหวังต่อคุณภาพการให้บริการด้านสถานที่ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ แตกต่างกัน

2. นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ถึง 4 มีความคาดหวังและการรับรู้ต่อคุณภาพการบริการในทุกด้านไม่แตกต่างกัน ดังนั้น การจัดการบริการการศึกษาจึงควรจัดเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิรวรรณ บุญพิทักษ์ และกาญจน์ระวี อนันต์อัครกุล (2562 : 63) ที่ได้ศึกษา ความคาดหวัง การรับรู้ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต พบว่า การรับรู้

คุณภาพบริการของนักศึกษา เมื่อจำแนกตามเพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และความถี่ในการใช้บริการที่แตกต่างกัน มีการรับรู้ต่อคุณภาพบริการการให้บริการงานทะเบียนนักศึกษา ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้า และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ไม่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ต่อคุณภาพการบริการการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า คุณภาพการบริการโดยรวมต่ำกว่าความคาดหวัง แสดงว่าผู้ใช้บริการไม่พึงพอใจ ซึ่งสอดคล้องกับมุกดาฉาย แสนเมือง และชลธิศ ดาราวงษ์(2560 : 90) ที่ได้ศึกษาความคาดหวัง การรับรู้ และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพการบริการ ในหลักสูตรนานาชาติในมหาวิทยาลัยไทย พบว่า นักศึกษามีระดับความคาดหวังต่อคุณภาพการบริการทางการศึกษาด้านต่างๆ ของหลักสูตรนานาชาติอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แต่ระดับการรับรู้ในการบริการที่นักศึกษาได้รับนั้นต่ำกว่าที่ระดับนักศึกษาคาดหวังไว้คืออยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกด้าน สิ่งที่น่าสนใจ คือ นักศึกษาไม่พึงพอใจต่อระดับคุณภาพการบริการของหลักสูตรนานาชาติ โดยที่นักศึกษาไม่พึงพอใจคุณภาพบริการด้านความมีน้ำใจไม่ตรีมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านความผูกพัน และด้านความเป็นมืออาชีพ ตามลำดับ

จากผลการวิจัย เมื่อพิจารณาความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและคุณภาพการบริการที่นักศึกษารับรู้จริงเป็นรายด้าน โดยเรียงจากด้านที่มีคุณภาพน้อยที่สุดไปหาคุณภาพมากที่สุดได้ดังนี้

ภาพรวมด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ พบว่ามีคุณภาพการบริการต่ำกว่าความคาดหวังมากที่สุด จากข้อมูลวิจัยจะพบว่า ข้อคำถามเจ้าหน้าที่ให้บริการรวดเร็วและถูกต้องมีคุณภาพต่ำกว่าความคาดหวังมากที่สุด ดังนั้นทางมหาวิทยาลัยจึงควรมีการปรับปรุงในด้านการให้บริการให้มีความรวดเร็วและถูกต้องมากยิ่งขึ้น โดยอาจมีจัดบุคลากรให้มีจำนวนที่เพียงพอในการให้บริการ รวมถึงมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในด้านต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว

ภาพรวมด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ พบว่ามีคุณภาพการบริการต่ำกว่าความคาดหวัง จากข้อมูลวิจัยจะพบว่า ข้อคำถามสถาบันมีที่จอดรถเพียงพอมีคุณภาพต่ำกว่าความคาดหวังมากที่สุด ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัยจึงควรปรับปรุงในเรื่องสถานที่จอดรถให้มีความเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ซึ่งปัญหาที่สถานที่จอดรถมีไม่เพียงพออาจเกิดจากการที่มีบุคคลภายนอกมาร่วมใช้สถานที่จอดรถภายในสถาบัน ทำให้สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ ดังนั้น ทางสถาบันจึงควรกำหนดและแบ่งสถานที่จอดรถสำหรับนักศึกษากับผู้ให้บริการภายนอกให้เป็นสัดส่วน

ด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ พบว่ามีคุณภาพการบริการต่ำกว่าความคาดหวัง จากข้อมูลวิจัยจะพบว่า ข้อคำถามอาจารย์และเจ้าหน้าที่เข้าใจความต้องการของนักศึกษามีคุณภาพต่ำกว่าความคาดหวังมากที่สุด ปัญหานี้จะเกิดจากการที่อาจารย์และเจ้าหน้าที่ มีอายุ ตำแหน่งทางสังคม แนวความคิดหรือการใช้

ชีวิตที่แตกต่างจากนักศึกษาในยุคปัจจุบัน ทำให้เกิดความไม่เข้าใจในตัวนักศึกษา แก้ไขได้โดยที่อาจารย์และเจ้าหน้าที่จะต้องคอยสังเกตพฤติกรรม พูดคุยและรับฟังในความคิดเห็นต่างๆที่นักศึกษาแสดงออก เพื่อที่จะได้มีความเข้าใจถึงความต้องการของนักศึกษาได้

สำหรับภาพรวมด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ พบว่าคุณภาพการบริการต่ำกว่าความคาดหวัง จากข้อมูลวิจัยจะพบว่า ข้อคำถามการจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักสูตรที่สถาบันได้ประชาสัมพันธ์ไว้ มีคุณภาพต่ำกว่าความคาดหวังมากที่สุด ดังนั้นทางมหาวิทยาลัยจึงควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้ทันสมัยอยู่เสมอ และการประชาสัมพันธ์ต้องมีความสอดคล้องกับสิ่งที่เป็นอย่างจริง

และสำหรับภาพรวมด้านการให้ความมั่นใจ พบว่าคุณภาพการบริการต่ำกว่าความคาดหวัง จากข้อมูลวิจัยจะพบว่า ข้อคำถามเจ้าหน้าที่สามารถให้บริการได้อย่างถูกต้องทุกครั้งมีคุณภาพต่ำกว่าความคาดหวังมากที่สุด ดังนั้น ทางมหาวิทยาลัยจึงควรจัดอบรมทักษะการให้บริการ และทักษะการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้แก่เจ้าหน้าที่ มีการจัดทำ FAQ เพื่อเป็นการลดขั้นตอนและข้อผิดพลาดจากการบริการ

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาค้นคว้าความคาดหวังและการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษา พบว่าทางมหาวิทยาลัยควรศึกษาและทำความเข้าใจถึงความต้องการของนักศึกษาทั้งชายและหญิง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาได้ และจากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านประชากรศาสตร์มีผลต่อความคาดหวังและการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษา พบว่า นักศึกษา มีความคาดหวังและการรับรู้ต่อคุณภาพการบริการในด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ด้านการให้ความมั่นใจ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ และด้านการตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการไม่แตกต่างกัน แสดงว่านักศึกษาแต่ละชั้นปีมีความคาดหวังและการรับรู้ในด้านคุณภาพการบริการ ทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกัน ดังนั้น การจัดการบริการการศึกษาจึงควรจัดเป็นมาตรฐานเดียวกัน

นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความคาดหวังและการรับรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษที่มีต่อคุณภาพการบริการการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการบริการโดยรวมต่ำกว่าความคาดหวัง แสดงว่าผู้ใช้บริการไม่พึงพอใจคุณภาพของการบริการ ซึ่งอาจเกิดจากความคาดหวังเป็นทัศนคติที่เกี่ยวกับความปรารถนาหรือความต้องการที่คาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในบริการนั้นๆ และความต้องการถูกฝังลึกอยู่ในจิตใจสำนึกของมนุษย์ ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากชีวิตความเป็นอยู่และสถานภาพของแต่ละบุคคล



ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรจะมีการศึกษาในหัวข้อต่อไปนี้เพื่อให้ได้รับผลการวิจัยที่ครอบคลุมกับบริบทหรือสถานการณ์ปัจจุบัน

1. ศึกษาความคาดหวังและการรับรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีทุกคณะ เพื่อที่จะได้มีกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายมากขึ้น
2. ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการบริการของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการการศึกษา

### เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ (2020). รายงานประจำปี. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 29 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: <http://www.sskru.ac.th/2021/index.php/2017-04-12-15-03-59/1577-2563>.
- จิรวรรณ บุญพิทักษ์ และ กาญจน์ระวี อนันตอักษรกุล. (2562). ความคาดหวัง การรับรู้ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มุกดาฉาย แสนเมือง และ ชลธิศ ดาราวงษ์. (2560). ความคาดหวัง การรับรู้ และความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อคุณภาพการบริการ ในหลักสูตรนานาชาติในมหาวิทยาลัยไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2012). จำนวนนักศึกษา. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 25 กันยายน 2564. แหล่งที่มา: <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries/statseries06.html>. Thaipublic
- สุมิตรา สายแวว และคณะ. (2564). การรับรู้และความคาดหวังที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของงานทะเบียนราษฎร สำนักทะเบียนอำเภอเมือง. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

# การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ในสัญลักษณ์มหาวิทยาลัย The Semiotic Signification in Symbols of Universities

สมศักดิ์ พันธุ์ศิริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Somsak Phansir

Buriram Rajabhat University, Thailand

Email: somsak.ps@bru.ac.th

\*\*\*\*\*

## บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ในสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัย คือ สีประจำมหาวิทยาลัย จากแหล่งข้อมูลคือเอกสารและเว็บไซต์ทางการของ มหาวิทยาลัย 77 วิเคราะห์ ข้อมูลโดยการตีความตามเนื้อหาตามกรอบทฤษฎีสัญลักษณ์ของโรแลนด์ บาร์ตส์ ผลการศึกษาพบว่า แห่ง มหาวิทยาลัยต่าง ๆ กำหนดให้มีสีประจำมหาวิทยาลัยที่ต่างกันตามบริบทมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ จะกำหนดให้มีสีประจำมหาวิทยาลัยสองสี รองลงมาคือ กำหนดให้มีสีประจำมหาวิทยาลัยสีเดียว และ ส่วน น้อยได้กำหนดใช้สีประจำมหาวิทยาลัยสามสี ในบรรดาสีที่มหาวิทยาลัยกำหนดมีสีสองสีนั้น พบว่า สีเหลือง เป็นสีที่ใช้มากที่สุด โดยสีเหลืองนั้นเป็นสีประจำวันเกิดของพระมหากษัตริย์ สื่อถึงความเจริญรุ่งเรือง ในบรรดา สีประจำมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้มีสีแค่สีเดียว พบว่า สีที่มหาวิทยาลัยใช้ส่วนมาก คือ สีเขียว โดยสีเขียว นั้น สื่อถึงความเป็นสิริมงคลประจำวันเกิดขององค์กษัตริย์ และเป็นสีแห่งธรรมชาติ สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ ในบรรดาสี ประจำมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้ใช้สีสามสีนั้น พบว่า สีที่มหาวิทยาลัยใช้มาก คือ สีน้ำเงิน และสีขาว โดยสีน้ำ เงินสื่อความถึง สีประจำพระมหากษัตริย์และสีของศาสนาอันแสดงถึงความบริสุทธิ์ ซึ่งมีเนื้อความรวมแสดง นัยสำคัญของการเทิดทูนสถาบันชาติศาสนาจักริย์นั่นเอง

**คำสำคัญ:** การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์; สัญลักษณ์มหาวิทยาลัย

## Abstracts

This article aimed to study the semiotic signification in the symbol of the university that was the color of the university. The source material was the 77 university's documents and the official websites. The data were analyzed by interpretation based on Roland Barths' framework of semiotic theory. The finding indicated that each of universities used the different university colors based on contexts. Most universities used two colors as the university colors, which were followed by a single color, and a few used three colors as university color. Among the colors of universities in which the two colors that were used, the most used was yellow which indicated the color of the King's birthday, signifying prosperity. Among color of

\* วันที่รับบทความ: 25 พฤษภาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 29 พฤษภาคม 2565; วันที่ออกรับบทความ: 30 พฤษภาคม 2565

Received: May 25, 2022; Revised: May 29, 2022; Accepted: May 30, 2022

universities in which one color that was used, the color most used by the university was green, which indicated the color of the King's birthday and the nature, which signified abundance. Among the colors of universities in which the three colors were used, the colors most used were blue and white which indicated the color of the King's birthday and the color of religion, which signified purity, and overall these implied the importance of honoring the national, royal and religious institution.

**Keywords:** Semiotic signification; University symbols

## บทนำ

การพัฒนาคนให้มีความรู้และมีคุณภาพพร้อมที่เป็นกำลังหลักในการพัฒนาประเทศ เป็นนโยบายหลักของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาภายในประเทศ ที่มีพันธกิจในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบัณฑิตให้เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติพร้อมที่จะไปปฏิบัติหน้าที่ในสังคมเพื่อพัฒนาประเทศชาติต่อไป ดังนั้น มหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจึงมีการกำหนดอัตลักษณ์ของตนเองเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจและดึงดูดใจให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่แสวงหาสถาบันการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา การสื่อสารอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยต่อบุคคลภายนอก จึงเป็นเรื่องสำคัญที่สามารถจะกระตุ้นและชักนำนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ให้หันมาสนใจและกระตือรือร้นที่จะเข้ามาศึกษาต่อในคณะต่างๆ ของมหาวิทยาลัย ได้ มหาวิทยาลัยจะเลือกใช้ สี ต้นไม้เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ให้มีความหมายแทนมหาวิทยาลัยของตน การสื่อสารความหมายเชิงสัญลักษณ์นี้มักแสดงออกผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัย จัดขึ้น ตัวอย่างเช่น การแข่งขันกีฬาภายในของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีการใช้คำว่า ม่วงเหลืองเกมส์ เนื่องจากว่ามหาวิทยาลัยได้กำหนดให้สี “สีม่วง-สีเหลือง” เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยเพื่อสื่อถึงอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย และ ใช้ส่วนหนึ่งของต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยในการประชาสัมพันธ์เพื่อดึงดูดนักศึกษาเข้าใหม่โดยใช้ชื่อว่า “ช่อราชพฤกษ์ที่ 51” เพื่อสื่อความหมายว่าเป็นนักศึกษาใหม่ รุ่นที่ 51 ของสถาบันนั่นเอง กล่าวคือมหาวิทยาลัยได้กำหนดให้ ต้นราชพฤกษ์เป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2565 : ออนไลน์)

ในขณะเดียวกัน มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาทางด้านการเกษตร เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2565) ได้กำหนดให้สีสามสีคือ “สีเขียว สีขาว สีเหลือง” เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย โดยการกำหนดสีมีนัยที่สื่อความว่าในทางการเกษตร “สีเขียว” สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ “สีเหลือง” เป็นสีแทนความเจริญมั่งคั่งรุ่งเรือง “สีทอง” เป็นสีของรวงข้าวที่เหลืองอร่ามงามตา จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยต่างๆ จะกำหนดสีให้มีความสอดคล้องกับอัตลักษณ์และความเป็นมาของสถาบันของตน ดังนั้น การวิจัยนี้ จึงมุ่งจะศึกษาสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัย เช่น สีประจำมหาวิทยาลัย โดยมีคำถามการวิจัยในเบื้องต้นนี้ว่า สีประจำมหาวิทยาลัยมีการสื่อความหมายอย่างไร

## วัตถุประสงค์การวิจัย

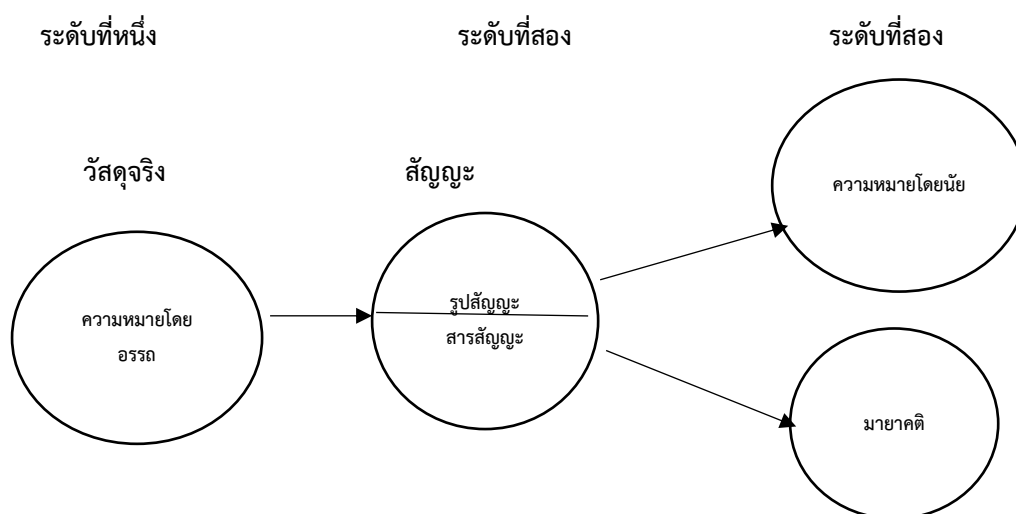
เพื่อศึกษาการสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ในสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัย

## ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ สื่อประจำมหาวิทยาลัย แหล่งข้อมูลที่ใช้ศึกษา คือ เอกสารและเว็บไซต์ทางการของมหาวิทยาลัย จากมหาวิทยาลัยไทย สามประเภท คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 38 แห่ง มหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 25 แห่ง และ มหาวิทยาลัยเอกชน จำนวน 14 แห่ง รวมทั้งสิ้น 77 แห่ง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกมหาวิทยาลัยที่อยู่ในกลุ่มมหาวิทยาลัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เป็นหลัก เพราะมีความสอดคล้องกันในเรื่องสัญลักษณ์ที่แสดงออก จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้รวบรวมมาจัดเป็นหมวดหมู่ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การตีความด้านเนื้อหา เพื่อหาความหมายโดยนัยที่ซ่อนเร้นอยู่ซึ่งปรากฏในสัญลักษณ์ คือ สื่อประจำมหาวิทยาลัย ตามกรอบทฤษฎีสัญวิทยาของ โรลิ่งด์ บาร์ตส์ และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ในรูปแบบตาราง

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

โรลิ่งด์ บาร์ตส์ (อ้างถึงใน ณัฐธวัฒน์ สุทธิโยธิน 2562: 208-210) อธิบายทฤษฎีการสร้างความหมายของสัญลักษณ์ การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์ว่ามีลักษณะเป็นการสร้างความหมายสองระดับ ตามแผนภูมิด้านล่างดังต่อไปนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแผนภูมิข้างบน จะเห็นว่า การสื่อความหมายระดับที่หนึ่ง คือ สิ่งที่เป็นความเป็นจริงทางสังคม สิ่ง que แสดงความหมายระดับแรกคือ การสื่อความหมายโดยอรรถ หมายถึง สิ่งที่สามารถสื่อความหมายที่เห็นเด่นชัด ไม่ต้องตีความมากนัก มาสู่ระบบสัญญาณ ที่ประกอบด้วยตัวสัญญาณ) และสารสัญญาณ ซึ่งต้องอาศัยการตีความสัญญาณตามบริบทของสังคมวัฒนธรรมนั้น การสื่อความหมายระดับที่สอง คือ สัญญาณจะแยกองค์ประกอบเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนแรก รูปแบบ ส่วนที่เป็นรูปแบบจะใช้วิธีการสื่อความหมายด้วยวิธีการสื่อความหมายโดยนัย ซึ่งเป็นการสื่อความหมายชนิดที่ต้องมีการตีความหมาย ความหมายที่ซ่อนอยู่เป็นความหมายแฝงต้องตีความหมายโดยอรรถวิสัย ส่วนที่สอง เนื้อหาส่วนเนื้อหาเป็นส่วนที่สื่อความหมายโดย ปมแฝงเร้น (myth) หรือ มายาคติ หมายถึง ปมแฝงเร้นบางอย่าง เช่น แดนสนธยา ความเชื่อเรื่องผี ความเชื่อเรื่องโชคกลาง ความเชื่อเรื่องตำนาน ความเป็นมาของเชื้อชาติเผ่าพันธุ์

## ผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อความหมายเชิงสัญญาณจากสัญญาณมหาวิทยาลัย คือ สีประจำมหาวิทยาลัย โดยวิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลและตีความเนื้อหาจากแหล่งข้อมูลที่ปรากฏในเอกสาร และเว็บไซต์ทางการของมหาวิทยาลัยทั้งสามประเภท จำนวน 77 แห่ง มีผลการวิเคราะห์รูปสัญญาณและสารสัญญาณที่ปรากฏในสัญญาณของมหาวิทยาลัยดังที่ปรากฏในรายละเอียด ตามตารางที่ 1 ตารางที่ 2 และตารางที่ 3 ตามลำดับ

ตาราง 1 แสดงการสื่อความหมายเชิงสัญญาณของสีประจำมหาวิทยาลัยที่ใช้สีประจำสถาบันสีเดียว

| รูปสัญญาณ                                                                                          | สารสัญญาณของสีประจำมหาวิทยาลัย                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>สีเขียว</p>  | <p>สีเขียวเป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 4 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยศิลปากร และ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ สีเขียว เป็นสีเขียวแก่ หมายถึง สีเขียวจีของเกษตร เป็นสีแทนใบไม้ที่สัญลักษณ์ของความสดชื่น ธรรมชาติ และ ความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ สีเขียว หมายถึง ความร่มเย็น ความเจริญงอกงาม อนึ่ง สีเขียวดั่งแซ เป็นสีของน้ำทะเลในระดับลึกที่สุด เป็นสีที่บ่งบอกถึง ความสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร เนื่องจากมหาวิทยาลัย ได้พานักศึกษาไปทัศนศึกษาได้เห็นสีของน้ำทะเลสีจึงเกิดแรงบันดาลใจจึงกำหนดให้เป็นสีเขียวดั่งแซเป็นสีประจำมหาวิทยาลัย นอกจากนี้แล้ว สีเขียวใบไม้ ยังเป็นสีประจำวันพุธ ซึ่งตรงกับสีของวันประสูติของสมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลย ซึ่งเป็นองค์ผู้ให้กำเนิดมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์</p> |

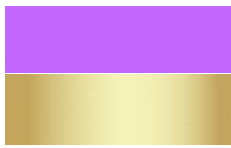
| รูปสัญลักษณ์                                                                                               | สารสัญลักษณ์ของสีประจำมหาวิทยาลัย                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>สีชมพู</p>             | <p>สีชมพูเป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สีชมพู หมายถึง ความรัก น้ำใจ เกื้อกูล เมตตา นอกจากนี้ สีชมพูยังเป็นสีประจำวันอังคาร ซึ่งตรงกับวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงอนุญาตให้นักเรียนมหาดเล็กแต่งเครื่องแบบซึ่งมีอินทรีนูนเป็นสีบานเย็น ด้วยเหตุนี้ สีบานเย็น หรือชมพู จึงเป็นสีประจำจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนึ่ง สีชมพูยังเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพราะถือว่า พระองค์เป็นผู้สถาปนามหาวิทยาลัยให้เป็นสถาบันศึกษาพระไตรปิฎกสำหรับคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย</p>                                                               |
| <p>สีแสด หรือ สีส้ม</p>  | <p>สีแสด หรือ สีส้ม เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต สีแสด หมายถึง สติปัญญาอันเป็นเลิศ ความรุ่งเรือง ความเข้มแข็ง พลังแห่งความสามัคคี นอกจากนี้ สีแสด ยังมีความสอดคล้องกับสีของต้นแคแสด อันเป็นไม้ประจำมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล และ สีส้มยังเป็นสีประจำวันพฤหัสบดี ซึ่งตรงกับวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระราชบิดา ให้เป็นสถาบันศึกษาพระไตรปิฎกของคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย สีส้มจึงถูกใช้เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยด้วย</p> |
| <p>สีแดง</p>            | <p>สีแดง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยขอนแก่น สีแดง สื่อความถึง ความแข็งแรง ความมั่นคง นอกจากนี้ สีแดง ยังมีนัยของการสื่อความถึงสีของพื้นดินซึ่งเป็นเนินดินลูกคลื่น ณ บริเวณอันเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เดิมทีนั้นเป็นสีดินแดง และมหาวิทยาลัยขอนแก่นจึงมีชื่อที่เรียกขานกันในนาม มอดินแดง ดังนั้น สีแดงจึงถูกกำหนดให้เป็นสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยขอนแก่น</p>                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p>สีเหลือง</p>         | <p>สีเหลือง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยนครพนม สีเหลือง หมายถึง ความเจริญเติบโต และการรวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดความสามัคคี เพื่อเป้าหมายแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติงาน อนึ่ง สีเหลืองเป็นสีของรวงข้าวสีเหลืองทอง เป็นสีที่ปรากฏในตราสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยนครพนม</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <p>สีฟ้า</p>            | <p>สีฟ้าคราม เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ สีฟ้าคราม หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ของความรู้ ปัญญา ความเป็นอิสระ แร้งบันดาลใจ พลังความคิดสร้างสรรค์ สีฟ้าครามอ่อน ยังหมายถึง บัณฑิตผู้มีความอดทน มุ่งมั่นสงบและอ่อน</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |

| รูปสัญลักษณ์                                                                                       | สารสัญลักษณ์ของสีประจำมหาวิทยาลัย                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                    | น้ำอม สีฟ้าครามเป็นสีที่มีความสอดคล้องกับสีของน้ำทะเล ซึ่งสัมพันธ์กันกับชื่อของมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ด้วย                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| สีน้ำเงิน<br>     | สีน้ำเงิน เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยมหิดล สีน้ำเงิน เป็นสีแทนความสุขุม ความรอบคอบ และมีมิตรภาพ นอกจากนี้แล้ว สีน้ำเงิน เป็นสีประจำวันศุกร์ซึ่งเป็นวันพระราชสมภพของสมเด็จพระราชบิดาของกษัตริย์รัชกาลที่ 8 และ รัชกาลที่ 9 เจ้าฟ้ามหิตลอดุลยเดชฯ กรมหลวงสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยทั้งสองแห่ง จึงใช้สีน้ำเงิน เพื่อสื่อความถึงเป็นสถาบันที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติของของเจ้าฟ้ามหิดล กรมหลวงสงขลานครินทร์ ผู้มีนามเป็นแหล่งให้กำเนิดสถาบันการศึกษาชั้นสูงทั้งสองแห่ง                |
| สีม่วง<br>      | สีม่วงเป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ สีม่วง เป็นสีแทน ความรักอันบริสุทธิ์ สีม่วงมีความสอดคล้องกับสีม่วงอันเป็นสีประจำวันพฤหัสบดี โดยสื่อความว่าเป็นภูมิภาคที่อยู่ตอนเหนือของประเทศ ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ตั้งอยู่ นอกจากนี้แล้ว สีม่วงยังสอดคล้องกับสีของดอกอินทนิล ซึ่งเป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ และสีของดอกกรัก ที่เป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัยเชียงใหม่                                                                            |
| สีเหลืองทอง<br> | สีเหลืองทอง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ และมหาวิทยาลัย ราชภัฏกาญจนบุรี สีเหลืองทอง เป็นสีแทน ความเป็นกลางและความโชคดี สีเหลืองทอง เป็นองค์ประกอบของทุกสรรพสิ่ง สื่อให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มีความเลื่อมใสแรงกล้าในการใช้ปัญญา เพื่อขจัดปัดเป่า ความทุกข์ยากในโลก ด้วยความเมตตาการุณ และด้วยน้ำใจใสสะอาด ปราศจากความเศร้าหมอง นอกจากนี้ สีเหลืองทอง ยังมีความสอดคล้องกับชื่อจังหวัดกาญจนบุรี ที่มีความหมายว่าเป็นเมืองแห่งทอง และสัมพันธ์กับมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรีด้วย |

ตาราง 2 แสดงการสื่อความหมายของสีประจำมหาวิทยาลัยที่ใช้สีประจำสถาบันสองสี

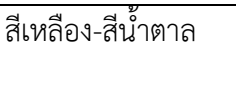
|                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>สีแสด-สีขาว</p>       | <p>สีแสด-สีขาว เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยสีแสด เป็นสีแทนสีอิฐหรือ สีศิลาที่ประกอบขึ้นเป็นกำแพง จึงหมายถึง ความแข็งแรง ความมั่นคง ส่วน สีขาว เป็นสีแทน ศาสนา หมายถึง ความดี จริยธรรม คุณธรรม ปัญญาธรรม ดังนั้น สีแสด จึงสอดคล้องกับชื่อของมหาวิทยาลัยที่ว่า กำแพงเพชร และสีขาว จึงสื่อถึงความยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษาด้วย</p>                                                                                                                                                                          |
| <p>สีแสด-สีดำ</p>        | <p>สีแสด-สีดำ เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต สีแสด หมายถึง ความรุ่งโรจน์ในด้านศิลปวิทยาการทั้งปวงที่มหาวิทยาลัยประสิทธิประสาทให้แก่มวลชน สีดำ หมายถึง ความเสียสละอุทิศตนเพื่อสังคมของนักศึกษาและคณาจารย์ ดังนั้น สีแสด-ดำ หมายถึง เอกลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษา จะต้องมีความรุ่งโรจน์ในด้านความรู้ ความสามารถในวิทยาการทั้งปวง และเป็นผู้อุทิศตนเพื่อรับใช้สังคมอย่างแท้จริง สีแสดยังตรงกับสีต้นแคแสดต้นไม้ประจำสถาบันอีกด้วย</p>                                                                                           |
| <p>สีแสด-สีทอง</p>     | <p>สีแสด-สีทอง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี สีแสด หมายถึง สติปัญญาเป็นเลิศ และความรุ่งเรือง สีทอง เป็นสีแห่งความรุ่งเรือง รุ่งโรจน์และความศรัทธา เนื่องจากสีแสด เป็นสีประจำจังหวัดนครราชสีมา เป็นสีประจำวันพฤหัสบดีซึ่งถือว่าเป็นวันครู มหาวิทยาลัยจึงใช้สีแสดมาเป็นสีประจำสถาบันเพื่อให้มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน</p>                                                                                                                                                                                             |
| <p>สีแสด-สีม่วง</p>    | <p>สีแสด -สีม่วง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และมหาวิทยาลัยกรุงเทพ สีแสด หมายถึง ความเข้มแข็ง สีม่วง หมายถึง ความเป็นเลิศ สีแสด เป็นสีประจำวันพฤหัสบดี ซึ่งเป็นวันประสูติของสมเด็จพระเจ้าฟ้าลูกเธอเจ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ผู้เป็นองค์สัญลักษณ์แห่งกำเนิดของมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ส่วน สีม่วง เป็นสีประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช และเป็นสีประจำวันเกิดพระรัตนธัชมุนี (เชื้อเดิม ม่วง) เจ้าอาวาสวัดท่าโพธิ์ ผู้อำนวยการการจัดการศึกษามณฑลนครศรีธรรมราช ในสมัยรัชการที่ 5 ที่ชาวนครศรีธรรมราชเคารพนับถือ</p> |
| <p>สีม่วง-สีเขียว</p>  | <p>สีม่วง-สีเขียว เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สีม่วง หมายถึง ความเข้มแข็ง ความสามานสามัคคีในหมู่คณะ ส่วนสีเขียว เป็นสีแทนธรรมชาติ หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ ของสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้แล้ว สีม่วงสีเขียวยังเป็นสีที่สอดคล้องกับสีของต้นไม้ประจำสถาบัน คือต้นอินทนิล ซึ่งมีดอกสีม่วงใบสีเขียว มหาวิทยาลัยจึงกำหนดให้เป็นสีประจำสถาบันเพื่อให้มีความสัมพันธ์กัน</p>                                                                                                                                                          |



|                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>สีม่วง-สีขาว</p>    | <p>สีม่วง-สีขาว เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยบ้านสมเด็จเจ้าพระยา สีม่วง หมายถึง ความรักชาติ รักถิ่นกำเนิด เทิดทูนพระมหากษัตริย์ สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ ความดีงาม เป็นคนดีตามหลักศาสนา สีม่วงยังเป็นสีของต้นชงโคที่มีดอกสีม่วง อันเป็นต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย นอกจากนี้แล้ว สีขาว ยังเป็นสีของเสื้อผ้าที่สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ผู้มีนามเป็นที่มาของชื่อมหาวิทยาลัย โดยท่านมักจะสวมใส่ผ้าโจงกระเบนสีขาวเวลาออกพบกับผู้คน</p>                                                                                                 |
| <p>สีม่วง-สีทอง</p>    | <p>สีม่วง-สีทอง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยพะเยา สีม่วง เป็นสีที่มาจากสีสองสีที่ผสมกัน คือ สีแดงที่หมายถึง ความเป็นชาติ และ สีน้ำเงิน หมายถึง ความเป็นกษัตริย์ ดังนั้น สีม่วง จึงสื่อถึง ความเป็นชาติและ กษัตริย์ ส่วน สีทอง หมายถึง ศาสนา และ ความเจริญรุ่งเรือง ของมหาวิทยาลัย ดังนั้น ความหมายรวม จึงหมายถึง สถาบันที่ผลิตบัณฑิตที่มีการเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์ นอกจากนี้แล้ว สีม่วงยังเป็นสีที่สอดคล้องกับสีดอกพืชมัยอันเป็นดอกไม้ประจำสถาบันอีกฐานะหนึ่งด้วย</p>                                                       |
| <p>สีม่วง-สีฟ้า</p>  | <p>สีม่วง-สีฟ้า เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต สีม่วง หมายถึง ความเป็นเลิศ ความรุ่งโรจน์ สีฟ้า หมายถึง ความเข้มแข็งอดทน ความกล้าหาญ ดังนั้น ความหมายรวมของสีม่วง สีฟ้า จึงหมายถึง บัณฑิตผู้ที่เข้มแข็ง อดทนจึงจะบรรลุถึงความเป็นเลิศได้ อนึ่ง สีม่วง-สีฟ้า ยังสามารถสื่อถึง การปฏิบัติทางธุรกิจ ตามปณิธานของมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ที่เน้นว่า การงานสร้างชาติ</p>                                                                                                                                                          |
| <p>สีชมพู-สีเทา</p>  | <p>สีชมพู-สีเทา เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่งคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี สีชมพู หมายถึง ความรัก อ่อนน้อม น้ำใจ เกื้อกูลเมตตา ส่วน สีเทา หมายถึง สมองเลิศ ภูมิปัญญา ดังนั้น สีชมพู-เทา จึงหมายถึง มีความคิด รู้จักไตร่ตรอง อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี อนึ่ง สีชมพู หมายถึง สติปัญญาอันหลักแหลม รวมความว่า ชมพู-เทา หมายถึง ความกล้าคิดกล้าทำ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ และไตร่ตรองด้วยสติปัญญาอันหลักแหลม รอบครอบ นอกจากนี้แล้ว สีชมพู ยังสอดคล้องกับสีดอกพะยอมอันเป็นต้นไม้ประจำสถาบันด้วย</p> |
| <p>สีฟ้า-สีชมพู</p>                                                                                     | <p>สีฟ้า-สีชมพู เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และ มหาวิทยาลัยรังสิต สีฟ้า เป็นสีของธงประจำจังหวัดเลย และเป็นสีของทะเลภูเขาของจังหวัดด้วย สีของท้องฟ้าด้วย ดังนั้น สีชมพู หมายถึง ความรัก ความสามัคคี ความสุภาพ อ่อนโยน นอบน้อม สีฟ้า หมายถึง ความเข้มแข็งอดทน ความกล้า</p>                                                                                                                                                                                                                             |

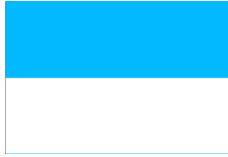
|                                                                                                             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                            | <p>หาญ สีฟ้าชมพู จึงสื่อความหมายว่า บัณฑิตของมหาวิทยาลัยจะเป็นผู้ได้รับการหล่อหลอมให้มีความพร้อมทั้งในด้านความรู้ ทักษะและคุณธรรม</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p>สีเขียว-สีชมพู</p>      | <p>สีเขียว-สีชมพู เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่งคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สีเขียว หมายถึง สีที่แทนสัญลักษณ์ของความสดชื่นร่มรื่น และความรู้ สีชมพู หมายถึง ความสดใส ความอ่อนหวานมีจิตใจ ความรู้สึกรักของการมีน้ำใจดี จิตใจกว้างขวาง อนึ่ง สีชมพู หมายถึง ความเมตตากรุณา ความสุภาพ อ่อนโยน สีทั้งสองยังสื่อความว่า เป็นสีประจำวันอังคาร ซึ่งเป็นสีประจำวันพระราชสมภพของสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีและ สีเขียว แสดงถึงความเจริญงอกงามซึ่งเป็นสีประจำวันพุธ ซึ่งเป็นสีวันพระราชสมภพของสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว</p> |
| <p>สีชมพู-สีแดง</p>      | <p>สีชมพู-สีแดงเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ชมพู หมายถึง ความรัก ความศรัทธา ส่วนสีแดง หมายถึงความถึง ความกล้าหาญ ความกระตือรือร้น ความหมายรวมคือ บัณฑิตที่มีความรักความศรัทธาและความกล้าหาญกระตือรือร้นในการศึกษา นอกจากนี้แล้ว สีแดงและสีชมพูยังเป็นสีที่สื่อถึงความสอดคล้องกับสีของดอกเฟื่องฟ้าอันเป็นดอกไม้ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม</p>                                                                                                                                                                                              |
| <p>สีน้ำเงิน-สีชมพู</p>  | <p>สีน้ำเงิน-สีชมพู เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา และมหาวิทยาลัยปทุมธานี สีน้ำเงิน สีชมพู เป็นสี หมายถึง ความรัก ความศรัทธา อนึ่ง สีน้ำเงิน หมายถึง ความมั่นคง หนักแน่น สีชมพู หมายถึง ความอ่อนโยน ความสว่างและความรักในสถานศึกษา โดยรวม จึงหมายถึง ความมั่นคง อ่อนโยน รักในสถานศึกษาของตน และเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ สีชมพู ยัง เป็นสีประจำวันอังคารซึ่งเป็นสีประจำวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยโยงกับนามสถาบันที่ได้ชื่อจากพระราชินีของพระองค์</p>                   |
| <p>สีฟ้า-สีแดง</p>       | <p>สีฟ้า-สีแดง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สีฟ้า หมายถึง ความยุติธรรม สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญ ความหมายโดยรวมคือ บัณฑิตที่มีความกล้าหาญและยุติธรรม นอกจากนี้ สีแดงยังหมายถึง ความสว่าง พลัง และปัญญา ส่วนสีฟ้า ยังหมายถึง ความสุภาพ นอบน้อมและมีสติอีกด้วย การกำหนดสีในลักษณะนี้ของมหาวิทยาลัยจึงเป็นการกำหนดสีที่อาศัยจิตวิทยาของสี</p>                                                                                                                                                                                          |

|                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>สีแดง-สีเขียว</p>      | <p>สีแดง-เขียว เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม สีแดง หมายถึง ความกล้าหาญที่จะใช้สติปัญญาและความมั่งคั่งแห่งสติปัญญา สีแดง ยังหมายถึง ความกระตือรือร้น ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ รักความก้าวหน้า สีเขียว หมายถึง ความร่มเย็น ความมีชีวิต และ ความเจริญงอกงาม ดังนั้น สีเขียวแดง จึงเป็นการระบุสีที่ใช้โดยอาศัยจิตวิทยาของสี</p>                                                                                                                                                             |
| <p>สีขาว-สีแดง</p>        | <p>สีขาว-สีแดง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา สีแดง หมายถึง ความรัก ความเข้มแข็ง สีขาว หมายถึง ความถูกต้อง ความบริสุทธิ์ ดังนั้น สีแดง-สีขาว หมายถึง นักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาทุกคนต้องกล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องดีงามด้วยความบริสุทธิ์ใจ การกำหนดสีจึงส่งผลทางจิตวิทยาที่ต้องการให้นักศึกษามีบุคลิกลักษณะดังกล่าว</p>                                                                                                                                                                                                         |
| <p>สีเหลือง-สีแดง</p>   | <p>สีเหลือง-สีแดง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สีเหลือง หมายถึง พุทธศาสนา ความเลื่อมใสศรัทธา การปฏิบัติตามหลักธรรม ส่วนสีแดง หมายถึง ความกล้าหาญ ในการคิด การนำ และการทำ อนึ่ง สีเหลือง คือ เป็นสีของศาสนา หมายถึง ธรรมประจำจิตใจ สีแดง เป็นสีโลหิต หมายถึง การเสียสละ สีเหลือง โยงกับแสงสว่างแห่งธรรมซึ่งให้ปัญญา โดยสถาบันนำมา ใช้ในความหมายของปัญญา อันหมายถึงความรู้คือ พุทธิปัญญา สีแดง หมายถึง ความผูกพันมั่นเกลียวดุษายเลือดเดียวกัน</p> |
| <p>สีดำ-สีเหลือง</p>    | <p>สีเหลือง-สีดำ เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยที่สีเหลือง หมายถึง ปัญญา สีดำ หมายถึง ความอดทนอดกลั้น ดังนั้น ความหมายรวมของ สีเหลือง-ดำ จึงหมายถึง บัณฑิตของมหาวิทยาลัย จะต้องมีความอดทนเพื่อสร้างปัญญาให้เกิดขึ้น</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| <p>สีม่วง-สีเหลือง</p>  | <p>สีม่วง-สีเหลือง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ สีม่วง หมายถึง ความอดทน สงบเสถียรเยี่ยงบัณฑิต สีเหลือง หมายถึง คุณธรรม จริยธรรมอันเป็นแสงแห่งความดี สีม่วงเป็นสีของดอกตะแบก และสีเหลืองเป็นสีของดอกคูณ ซึ่งเป็นต้นไม้ปลูกไว้ในบริเวณมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ การกำหนดสีของมหาวิทยาลัย จึงโยงกับสีของต้นไม้ประจำมหาวิทยาลัย</p>                                                                                                                                                                                                     |
| <p>สีขาว-สีเหลือง</p>   | <p>สีขาว-สีเหลือง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ สีเหลือง หมายถึง แสงสว่างแห่งปัญญา ดังนั้นความหมายรวมของ สีขาว-</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |

|                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                         | เหลือง จึงหมายถึง ความบริสุทธิ์แห่งปัญญา อนึ่ง สีขาวและสีเหลืองยังเป็นสีที่มีความเชื่อมโยงกับศาสนา ดังปณิธานของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีผู้สถาปนากรุงธนบุรีที่ว่า อันตัวพ่อชื่อว่าพระยาตาก ทนทุกข์ยากกู้ชาติพระศาสนาถวายแผ่นดินให้เป็นพุทธบูชาแด่พระศาสนาสมณะ พระพุทธโคดม                                                                                                                                                                                                                                                           |
| สีเหลือง-สีฟ้าอ่อน<br>  | สีเหลือง-สีฟ้าอ่อน เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ สีเหลือง แทนค่าความสุขสว่างกว้างไกล ความสดใสรุ่งเรือง ความมีคุณธรรมและความเป็นผู้นำ ความสดชื่น สบายใจ ส่วนสีฟ้าอ่อน แทนค่า ความสดใสเบิกบานและความเอื้ออาทรต่อผู้อื่น ดังนั้น ความหมายรวม จึงกล่าวถึงบัณฑิต ที่มีคุณธรรมจริยธรรม และเอื้ออาทรต่อคนอื่น ซึ่งหมายถึงการเสียสละเพื่อสังคมนั่นเอง นอกจากนี้แล้ว สีเหลืองยังสอดคล้องกับสีต้นไม้ประจำสถาบันคือ ดอกประดู่อ่อนสีเหลือง                                                                                              |
| สีเทา-สีเหลือง<br>     | สีเทา-สีเหลืองเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม สีเหลือง หมายถึง ความคิด หรือ ปัญญา สีเทา หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง ความดีงาม ความอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น ความหมายรวมของ สีเหลือง-เทา คือ การมีปัญญาและความคิดที่ดีดีงาม อันนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง อนึ่งสีเหลืองนี้ยังตรงกับสีประจำองค์พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 9 ผู้ทรงสถาปนาสถาบันราชภัฏ                                                                                                                                                                                     |
| สีเขียว-สีเหลือง<br>  | สีเขียว-สีเหลือง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏ 6 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ สีเขียว หมายถึง ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ สีเหลือง หมายถึง ความยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น สีเขียว-สีเหลือง จึงหมายถึง บัณฑิตผู้มีจิตใจ บริสุทธิ์ แจ่มใส มีความเจริญงอกงามด้วยปัญญา นอกจากนี้แล้ว สีเขียวยังเป็นสีใบไม้และสีเหลืองเป็นสีดอกकुณอันเป็นต้นไม้ประจำสถาบันการศึกษาหลายแห่ง |
| สีเหลือง-สีทอง<br>    | สีเหลือง-สีทอง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี สีเหลือง หมายถึง แสงสว่างแห่งปัญญา สีทอง เป็นสีแห่งความรุ่งเรือง หมายถึง มีความประพฤติดี นอกจากนี้แล้ว สีทองยังสื่อความเป็นนัยว่า มีความสอดคล้องกับชื่อของมหาวิทยาลัยคือ กาญจนบุรี อันหมายความว่า เป็นเมืองแห่งทองดินแดนสุวรรณภูมิ                                                                                                                                                                                                                                           |
| สีเหลือง-สีน้ำตาล<br> | สีเหลือง-สีน้ำตาล เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยสยาม สีเหลือง หมายถึง ปัญญา สีน้ำตาล หมายถึง ความรู้ความเชี่ยวชาญ ดังนั้น สีเหลือง-น้ำตาล จึงหมายความว่า                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |

|                                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                             | <p>บัณฑิตเป็นผู้มีปัญญาและความเชี่ยวชาญในวิทยาการ การใช้สีทั้งสองนี้จึงมีความสอดคล้องกับคติพจน์ประจำมหาวิทยาลัยที่ว่า ปัญญาเป็นรัตนของนรชน ซึ่งสอดคล้องกับปณิธานของมหาวิทยาลัยสยามมุ่งมั่นจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นผู้ใช้ปัญญาในการดำรงชีวิตมีความพร้อมเข้าสู่โลกของการทำงานในบริบทของโลกสมัยใหม่</p>                                                                                                                                                                                                                         |
| <p>น้ำเงิน-สีเหลือง</p>     | <p>สีน้ำเงิน-สีเหลือง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และมหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ สีน้ำเงิน หมายถึง ความมั่นคงแข็งแรง สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ สีเหลือง หมายถึง ความมีคุณธรรมจริยธรรม สีน้ำเงิน หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง ดังนั้น ความหมายรวมของ สีน้ำเงิน-สีเหลือง จึงหมายถึง บัณฑิตที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางปัญญาและมีคุณธรรมจริยธรรม</p>                                                                                                                                             |
| <p>สีเขียว-สีขาว</p>      | <p>สีเขียว-สีขาว เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม สีเขียว หมายถึง ความเจริญงอกงาม ความสดชื่น ความคงทน สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ ปราศจากมลทิน ทั้งกาย วาจาใจ ดังนั้น ความหมายรวมของ สีเขียว-ขาว จึงหมายถึง บัณฑิตที่มีคุณธรรมจริยธรรม ย่อมประสบความสำเร็จก้าวหน้าอย่างยั่งยืน สีเขียวจึง สื่อถึงมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ในพื้นที่ธรรมชาติและสีขาวสื่อถึงสถาบันตั้งอยู่ในเมืองที่มี พระพุทธชินราชอันเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา</p>                                                                                                    |
| <p>สีน้ำเงิน-สีเขียว</p>  | <p>สีน้ำเงิน-สีเขียว เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี สีน้ำเงิน หมายถึง ปัญญาความรู้ ความมั่นคง ความมีระเบียบ สีเขียว หมายถึง ธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ การเจริญเติบโต ดังนั้น ความหมายรวมของ สีน้ำเงิน-เขียว จึงหมายถึง ปัญญาความรู้ที่เจริญเติบโตของบัณฑิต เมื่อก่อนมีหน่วยงานที่ชื่อ "กรมท่า" คอยดูแลความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองรวมถึงดูแลชาวต่างประเทศด้วย ภายในหน่วยงานนี้ข้าราชการนิยมการนุ่งโจงสีน้ำเงินเข้ามาทำงาน จนเป็นภาพจำของชาวบ้าน ผู้คนจึงพากันเรียกสีน้ำเงินเข้มว่า "สีกรมท่า" นับแต่นั้นสืบมาจนถึงปัจจุบัน</p> |
| <p>สีเขียว-สีทอง</p>      | <p>สีเขียว-สีทอง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สีเขียว หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง และสีทอง หมายถึง ความรุ่งเรือง นอกจากนี้แล้ว สีเขียวยังเป็นสีประจำวันพุธ ซึ่งตรงกับวันพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ส่วนสีทองเป็นสีต้นทองกลาง ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสิริมงคล ซึ่งมีใบสีเขียวและสีทอง อันเป็นต้นไม้ประจำสถาบัน</p>                                                                                                                                                                              |

|                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>สีเทา-สีแดง</p>     | <p>สีเทา-สีแดงเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สีเทา คือ สีของสมอง หมายถึง ความคิดหรือสติปัญญา สีแดง คือ สีของเลือด หมายถึง ความกล้าหาญ ดังนั้น สีเทา-สีแดง จึงหมายถึงบัณฑิตมีความกล้าหาญที่จะคิดและมีความคิดอย่างกล้าหาญ สีเทา เป็นสีที่เริ่มใช้ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและมหาวิทยาลัยที่เป็นวิทยาเขตเดิมของวิทยาลัยการศึกษา</p>                                                                                                                                                  |
| <p>สีเหลือง-สีเทา</p>  | <p>สีเหลือง-สีเทา เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สีเหลือง หมายถึง ความเจริญรุ่งเรือง ความดีงาม ความอุดมสมบูรณ์ สีเทา หมายถึง ความคิดหรือปัญญา ดังนั้นความหมายรวมของ สีเหลือง-เทา หมายถึง การมีบัณฑิตมีปัญญาและความคิดที่ดีงาม อันนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง จะเห็นได้ว่า สีเทา อันเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จะถูกนำมาใช้เป็นสีประจำของมหาวิทยาลัยที่เคยเป็นวิทยาเขตบางแสนเดิม</p>                                                                                               |
| <p>สีเทา-สีฟ้า</p>   | <p>สีเทา-สีฟ้า เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยทักษิณ สีเทา เป็นสีของสมอง สะท้อนถึงความคิด ปัญญา สีฟ้าเป็นสีของทะเลและท้องฟ้า สะท้อนถึงความกว้างไกล ความหมายโดยรวมจึงหมายถึง ความคิดที่กว้างไกล หรือ การคิดอย่างมีวิสัยทัศน์ของบัณฑิตของสถาบันแห่งนี้ จะเห็นว่า สีเทา ซึ่งเป็นสีหลักในสีประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒเดิม จะถูกใช้เป็นสีหลักประจำเป็นวิทยาเขตของวิทยาลัยวิชาการศึกษา วิทยาเขตทักษิณเดิม</p>                                                                                         |
| <p>สีเทา-สีแสด</p>   | <p>สีเทา-สีแสด เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย สีเทา หมายถึง ความคิดหรือปัญญา อนึ่ง สีเทาเป็นสีของสมอง หมายถึง ความคิดหรือปัญญา ส่วนสีแสด หมายถึง ความร่าเริง มีชีวิตชีวา การใฝ่รู้ใฝ่เรียน สีแสด ยังหมายถึง คุณธรรมและความกล้าหาญ สีแสดมีนัยสำคัญคือ ประกอบด้วยสีแดง หมายถึง สมเด็จพระนเรศวร แปลว่ากล้าหาญ สีเหลือง หมายถึง พระพุทธชินราช แปลว่า คุณธรรม จะเห็นว่าสีเทา ถูกนำมาใช้เป็นสีประจำวิทยาลัยวิชาการศึกษาวิทยาเขตพิษณุโลกเดิม</p> |
| <p>สีเทา-สีทอง</p>   | <p>สีเทา-สีทอง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยบูรพา สีเทา เป็นสีของสมอง หมายถึง ความเจริญทางสติปัญญา สีทอง หมายถึง คุณธรรม สีเทา-ทอง จึงหมายถึงบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยบูรพาเป็นผู้ประกอบ ด้วยสติปัญญา และมีคุณธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถาบันการศึกษา จะเห็นว่า สีเทา อันเป็นสีประจำมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถูกนำมาใช้เป็นสีประจำวิทยาลัยวิชาการศึกษา วิทยาเขตบางแสนเดิม</p>                                                                                                      |

|                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>สีแดง-สีทอง</p>      | <p>สีแดง-สีทอง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โดยสีแดง เป็นสีประจำวันอาทิตย์ซึ่งตรงกับวันพระราชสมภพของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีผู้เป็นแหล่งกำเนิดนามของมหาวิทยาลัย สีแดง จึงหมายถึง ความกล้าหาญ เสียสละ ส่วนสีทอง หมายถึง สีแห่งทอง อันแสดงถึงความรุ่งเรือง รวมความว่า สีแดง-ทอง คือบัณฑิตมีความกล้าหาญที่จะเสียสละเพื่อความรุ่งเรืองก้าวหน้าต่อไปของมหาวิทยาลัย</p>                                                                 |
| <p>สีน้ำเงิน-สีทอง</p>  | <p>สีน้ำเงิน-สีทอง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัย 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยคริสเตียน มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ สีน้ำเงิน หมายถึง ความมั่นคงหนักแน่น สีทอง เป็นสีแห่งความรุ่งเรือง นอกจากนี้แล้ว สีน้ำเงิน ยังหมายถึง สถาบันพระมหากษัตริย์ สีทอง หมายถึง พุทธศาสนา ใช้แทนสีเหลือง เป็นสีที่คล้ายกับสีของจีวรพระภิกษุ และคำว่า “ทอง” เป็นนามมงคล ดังนั้น สีน้ำเงิน และสีทอง จึงมีนัยถึง การเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และ กษัตริย์</p>   |
| <p>สีขาว-สีทอง</p>    | <p>สีขาว-สีทอง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สีขาว หมายถึง ความสงบร่มเย็น มีระเบียบและสมานสามัคคี สีทอง เป็นสีแห่งความเจริญรุ่งเรือง สีขาว-สีทอง จึงหมายถึง มหาวิทยาลัยที่พร้อมด้วยความมีระเบียบสมานสามัคคี มีความสงบร่มเย็น เป็นสถานผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรมมุ่งสู่ความเจริญรุ่งเรือง</p>                                                                                                                                   |
| <p>สีฟ้า-สีขาว</p>    | <p>สีฟ้า-สีขาว เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยพายัพ สีฟ้า หมายถึง ความรู้ ความสามารถอันกว้างไกล สีขาว เป็นสีของศาสนา หมายถึง ความบริสุทธิ์ อนึ่ง สีฟ้า ยังเป็นสีของท้องฟ้าจึงใช้เป็นสัญลักษณ์ของสวรรค์และความรักแห่งสรวงสวรรค์ นอกจากนี้สีน้ำเงินยังใช้เป็นสีแห่งสัจธรรมด้วย เพราะเป็นสีที่ปรากฏบนท้องฟ้าเมื่อเมฆหมอกหมดไป บางครั้งภาพพระเยซูระหว่างที่ทรงปฏิบัติภารกิจในโลกมนุษย์ก็ทรงเสื้อคลุมสีน้ำเงิน สีฟ้าจึงสื่อความเป็นสถาบันของคริสตจักร</p> |



ตาราง 3 แสดงการสื่อความหมายของสีประจำมหาวิทยาลัยที่ใช้สีประจำมหาวิทยาลัยสามสี

| รูปสัญลักษณ์                                                                                                          | สารสัญลักษณ์ที่สื่อในสีประจำมหาวิทยาลัย                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>สีน้ำเงิน-สีขาว-สีแดง</p>         | <p>สีน้ำเงิน-สีขาว-สีแดง เป็นสีประจำของมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ โดยสีน้ำเงิน หมายถึง ความเป็นพระเจ้าแผ่นดิน หมายถึง ความกล้าหาญ แข็งแกร่ง สีแดง หมายถึง ความรัก ความเสียสละ ความกล้าหาญ และความอดทน สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ คุณธรรมและจริยธรรม สีทั้งสามสี มีความหมายโดยรวมหมายถึง การเทิดทูนสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์</p>                                                                      |
| <p>สีเขียว-สีขาว-สีเหลือง</p>       | <p>สีเขียว-สีขาว-เหลือง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยแม่โจ้ สีเขียว หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์ของจิตใจ และ สีเหลือง หมายถึง ความเจริญเติบโตของรวงข้าวซึ่งเป็นพืชหลักของประเทศไทย รวมความว่า บัณฑิตที่มีคุณธรรมจริยธรรม และความเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้สีเขียว-สีเหลืองซึ่งเป็นสีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น สีของพืช และข้าว ยังสื่อถึงความเป็นมหาวิทยาลัยแห่งเกษตรกรรม และคุณธรรมของบัณฑิตที่สถาบันป่มเพาะนั่นเอง</p> |
| <p>สีน้ำเงิน-สีขาว-สีทอง</p>       | <p>สีน้ำเงิน-สีขาว-สีทอง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด โดยสีน้ำเงิน แทนความสูงส่งของพระมหากษัตริย์ สีขาว แทน ความคิดบริสุทธิ์ทางศาสนา สีทอง แทนความเจริญรุ่งเรืองทางปัญญา ดังนั้น สีน้ำเงิน สีขาว สีทอง รวมกันจึงหมายถึง บัณฑิตของมหาวิทยาลัยมีความรุ่งเรืองทางสติปัญญาและเทิดทูนสถาบันชาติและศาสนาและพระมหากษัตริย์</p>                                                                                                            |
| <p>สีน้ำเงิน-สีเขียว-สีเหลือง</p>  | <p>สีน้ำเงิน-สีเขียว-สีเหลือง เป็นสีประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โดยสีน้ำเงิน หมายถึง ความมั่นคง ความอดทน ความเพียรพยายาม สีเขียว คือสีแห่งความร่มเย็น ความเจริญงอกงาม สีเหลือง คือ ปัญญา ความศรัทธา สีน้ำเงิน สีเขียว สีเหลือง จึงหมายถึง บัณฑิตของสถาบันที่มีความอดทน มีความเจริญงอกงามทางด้านปัญญาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์</p>                                                                                            |



## อภิปรายผลการวิจัย

จากตารางที่ 1 ตาราง 2 และ ตาราง 3 จะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยในประเทศไทย มีการใช้สีประจำมหาวิทยาลัย 3 แบบ คือ แบบสีเดียว แบบสองสี และแบบสามสี แบบที่ใช้มากที่สุดคือแบบสองสี รองลงมาได้แก่ แบบสีเดียว และแบบสามสีใช้น้อยที่สุด จากการประมวลผลทั้งหมดพบว่า สีที่มหาวิทยาลัยในประเทศไทยเลือกใช้มากที่สุดได้แก่ สีเหลือง ลำดับที่สอง ได้แก่ สีเขียว ลำดับที่สาม ได้แก่ สีแดง และสีขาว ลำดับที่สี่ สีทอง สีแดง และสีน้ำเงิน ลำดับที่ห้า ได้แก่ สีม่วง ลำดับที่หก ได้แก่ สีเทา สีฟ้า สีชมพู ลำดับที่เจ็ด ได้แก่ สีเทา และน้อยที่สุด ได้แก่ สีน้ำตาล นอกจากนี้ ยังพบว่า มหาวิทยาลัยที่ใช้สีเดียวซ้ำกัน มากที่สุดคือสีเขียว มหาวิทยาลัยที่ใช้สองสีซ้ำกันมากที่สุด คือ สีเขียว-สีเหลือง และมหาวิทยาลัยที่ใช้สามสี พบว่า สีที่ใช้มากกว่าสีอื่น คือ สีน้ำเงิน และสีขาว การใช้สีสื่อความหมายนี้ พบว่าเป็นการใช้ตามแนวทางจิตวิทยา และวัฒนธรรมของบางชาติ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของ คาเรน ฮาลเลอร์ (2562 : 55-62) ที่กล่าวว่า สัญลักษณ์นิยมของสีในโลกจะสื่อความหมายต่าง ๆ ตามวัฒนธรรม เช่น สีขาว เป็นตัวแทนความบริสุทธิ์ และการไว้ทุกข์ สีดำเป็นสีการไว้ทุกข์ และ ปัญญา สีแดงเป็นสัญลักษณ์การนองเลือดและการมีอายุยืนยาวและความรัก สีเขียว เป็นสัญลักษณ์แทนความอุดมสมบูรณ์และความไม่ซื่อสัตย์ และความตาย สีน้ำเงินเป็นสัญลักษณ์ความซื่อสัตย์และความรักความเบิกบานใจ สีเหลือง เป็นสัญลักษณ์กษัตริย์และความกล้าหาญ สีส้มเป็นสัญลักษณ์ความสงบและความรู้ สีชมพูเป็นสัญลักษณ์ความเชื่อใจ สีม่วงเป็นสัญลักษณ์การไว้ทุกข์ ความโศกและสีประจำกษัตริย์ด้วย สีน้ำตาลเป็นสัญลักษณ์ความอุดมสมบูรณ์และความแข็งแกร่ง ทนทาน สีเทา เป็นสัญลักษณ์ความคืบหน้า

จะเห็นว่า มหาวิทยาลัยต่าง ๆ กำหนดให้มีสีประจำมหาวิทยาลัยที่ต่างกัน มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จะกำหนดให้มีสีประจำมหาวิทยาลัยสองสี รองลงมาคือ กำหนดให้มีสีประจำมหาวิทยาลัยสีเดียว และ ส่วนน้อยได้กำหนดใช้สีประจำมหาวิทยาลัยสามสี ในบรรดาสีที่มหาวิทยาลัยกำหนดใช้สีสองสีนั้น พบว่า สีเหลืองเป็นสีที่ใช้มากที่สุด โดยสีเหลืองนั้นเป็นสีประจำวันเกิดของพระมหากษัตริย์ สื่อถึงความเจริญรุ่งเรือง และ สีเขียวเป็นสีของธรรมชาติ สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ ส่วนสีขาวเป็นสีแห่งศาสนาแสดงถึงความบริสุทธิ์ ในบรรดามหาวิทยาลัยที่กำหนดให้มีสีแค่สีเดียว พบว่า สีที่มหาวิทยาลัยใช้ส่วนมาก คือ สีเขียว และ สีแดง โดยสีเขียวนั้น สื่อถึงความเป็นสีประจำวันเกิดขององค์พระมหากษัตริย์ และเป็นสีแห่งธรรมชาติ สื่อถึงความอุดมสมบูรณ์ สีแดง เป็นสีประจำวันเกิดขององค์พระมหากษัตริย์ และ สื่อถึงความกล้าหาญ ในบรรดาสีประจำมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้ใช้สีสามสีนั้น พบว่า มหาวิทยาลัยจะกำหนดให้มีสีน้ำเงิน และสีขาว เป็นหลัก โดยสื่อความถึง สีประจำพระมหากษัตริย์และสีของศาสนาอันแสดงถึงความบริสุทธิ์ ซึ่งมีเนื้อความรวมแสดงนัยสำคัญของการเทิดทูนสถาบันชาติศาสนาพระมหากษัตริย์นั่นเอง

## เอกสารอ้างอิง

- ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน. (2563). *การสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์สวย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. (2565). สัญลักษณ์. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2565. แหล่งที่มา:  
<https://www.bru.ac.th/about/symbols/>
- ฮาลเลอร์, คาเรน. (2563). *คู่มือสื่อแห่งชีวิตการใช้จิตวิทยาของสื่อเพื่อเปลี่ยนชีวิตให้ดีขึ้น* (แปลโดยพัชรา). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ปิฑูเอส.

ผลการฝึกอบรมโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน (By Experience-Based) เพื่อส่งเสริม  
การเป็นข้าราชการที่ดีของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด

**Experience-based Training Model to Promote a Good Governments  
Officer Roi-Et Provincial Public Health Office**

วีระศักดิ์ รัตนชัยฤทธิ์, พิจิตรา อินอุ่นโชติ, ปทุมทิพย์ สุ่มมาตย์,  
จุไรรัตน์ กลางคร, อุทัยรัตน์ โสปะติ และ สาวิตรี คงศรีรอด

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด

**Weerasak Rattanachairit, Phichitra Inunchot, Pratumthip Summart,  
Jurairat Klangkan, Utairat Sopati and Sawitree kongsrirod**  
Roi-Et Provincial Public Health Office  
Corresponding Author, E-Mail: s.siw480@gmail.com

\*\*\*\*\*

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีของผู้เข้ารับฝึกอบรมข้าราชการใหม่และประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมต่อหลักสูตรการเป็นข้าราชการที่ดีของผู้เข้ารับฝึกอบรมข้าราชการใหม่ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งใหม่ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 214 คน ที่ได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีที่มีค่าความเชื่อมั่น (KR20) เท่ากับ .82 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.35-0.78 ค่าความยากรายข้อตั้งแต่ 0.42-0.71 แบบประเมินความพึงพอใจ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ Percentage difference (%difference)

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีโดยรวมเพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 32.85 โดยก่อนการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีโดยรวม โดยตอบถูก จำนวน 143 คน (67.1%) และหลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีโดยรวม โดยตอบถูก จำนวน 200 คน (93.47%) และ 2) ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.4, SD = 0.56)

**คำสำคัญ:** การฝึกอบรม; ประสบการณ์เป็นฐาน; การเป็นข้าราชการที่ดี

## Abstracts

The purpose of this research were to compare scores of knowledge about being a good government officer among trainees of a new civil servants and to assessment of trainees' satisfaction with the course of being a good government officer of trainees of a new civil servants of Roi-Et provincial public health office. Of 214 samples were consisted civil servants who were recruited from purposive sampling and appointed by Roi-Et provincial public health office. The instruments was collected using a test of knowledge of being good government officer with reliability (KR20) equal to .82, discrimination 0.35-0.78, difficulty 0.42-0.71, satisfaction assessment form. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and percentage difference (%difference).

The results of the research revealed that; 1) 32.85% of after training, the trainees had a good government officer overall knowledge of being a civil servant, increased from before training, where before training the trainees had a good overall good government officer knowledge score, with 143 of trainees corrected answers (67.1%), and 93.47% of after training, the trainees had a score of knowledge about being a good government officer overall, with 200 of trainees corrected answers, and 2) After training, the participants had the highest overall satisfaction scores (Mean = 4.4, SD = 0.56).

**Keywords:** Training; Experience-based; Good government officer

## บทนำ

องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดของโรคโควิด-19 เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุขของไทยจึงได้ประกาศให้โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด-19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) เป็นโรคติดต่ออันตรายตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 (พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ.2558, 2558) การระบาดของโคโรนาไวรัส 2019 ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยเป็นอย่างมาก ทุกหน่วยงานของไทยจะต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนเพื่อลดผลกระทบเชิงลบที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนของชาติเหล่านี้ไม่เช่นนั้นแล้วประเทศไทยอาจได้รับผลกระทบเชิงลบอย่างมหาศาลในอนาคต สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 (COVID-19) หรือโคโรนาไวรัส ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 โลกตื่นตัวและกำลังสร้างวิถี "ความปกติรูปแบบใหม่" ในหลายๆ ด้านโดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของมนุษย์ ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ มาตรการผ่อนคลายการป้องกันการแพร่ระบาดระยะที่ 2 ของไทยทำให้เห็นรูปแบบการ (Work From Home) การเรียนการสอนออนไลน์ (On line Education) หรือนั่นคือ ความปกติรูปแบบใหม่ (New normal) ชัดเจนขึ้น วิถีความปกติรูปแบบใหม่นี้ประกอบด้วยวิถีชีวิตวิถีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติ และการจัดการการใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้น หลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงใหญ่หลวงและรุนแรง ทำให้มนุษย์ต้องปรับเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยมีการปรับหาวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อไปลดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับความพยายามรักษาและฟื้นฟู นำไปสู่การ

สรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร (อันธิกา สวัสดิ์ศรี, 2564 : ออนไลน์)

การแพร่ระบาดของอย่างรุนแรงของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือโควิด 19 ที่สามารถแพร่เชื้อผ่านทางการสูดดมละอองฝอยขนาดเล็กในอากาศที่มีเชื้อปะปนอยู่หรือการสัมผัสผู้ที่ติดเชื้อทำให้มีการแพร่ระบาดได้อย่างรวดเร็วซึ่งเป็นอันตรายและส่งผลกระทบต่อชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ เพื่อยับยั้งการแพร่กระจายของเชื้อโรค ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายในวงกว้าง กิจกรรมการรวมตัวของกลุ่มคนต่างๆ ก็ต้องยกเลิกหรือเลื่อนออกไปอย่างไม่มีกำหนด และมาให้ความสำคัญกับการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ทำให้สถานประกอบการหลายๆ แห่งมีการหยุดงานและให้พนักงานทำงานที่บ้าน (Work From Home) เช่นเดียวกับด้านการศึกษาที่โรงเรียนมากกว่า 190 ประเทศต้องหยุดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนมากกว่า 1,500 ล้านคนทั่วโลก (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563 : ออนไลน์) ต้องมีการหยุดเรียนนานกว่าปกติทำให้ผู้เรียนเกิดการลืมเลือนสิ่งที่เคยเรียนมาทำให้ต้องมาทบทวนกันใหม่ซ้ำอีกครั้งเรียกว่าปรากฏการณ์ความรู้ที่ถดถอยไปหลังจากปิดเทอมใหญ่ (Summer Slide) (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563 : ออนไลน์))

จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้การฝึกอบรมข้าราชการใหม่ของกระทรวงสาธารณสุขได้รับการผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด 19 เช่นกัน ซึ่งการฝึกอบรมสัมมนาพร้อมกันครั้งนี้ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมต้องใช้ "หลักสูตรการเป็นข้าราชการที่ดี" เพื่อปลูกฝังปรัชญาการเป็นข้าราชการที่ดี เสริมสร้างสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานราชการ ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม การทำงานเป็นทีมและพัฒนาเครือข่ายในการทำงาน รวมถึงเป็นการสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีและเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 มาตรา 59 (2551 : 22-24) บัญญัติว่าผู้ได้รับบรรจุแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งตามมาตรา 53 วรรคหนึ่งหรือมาตรา 55 และข้าราชการหรือพนักงานส่วนท้องถิ่นที่โอนมาบรรจุเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญตามมาตรา 64 ข้าราชการพลเรือนสามัญในระหว่างที่ยังทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการให้ทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการให้ได้รับการพัฒนาเพื่อให้รู้ระเบียบแบบแผนของทางราชการและการเป็นข้าราชการที่ดีตามที่กำหนดในกฎ.พ.ว่าด้วยการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ และการพัฒนาข้าราชการที่อยู่ระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ พ.ศ. 2553 ข้อ 8 กำหนดให้มีการพัฒนาข้าราชการพลเรือนสามัญที่อยู่ระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ เพื่อให้รู้ระเบียบแบบแผนของทางราชการ และการเป็นข้าราชการที่ดีด้วยกระบวนการตามที่สำนักงาน ก.พ. กำหนด คือ ส่วนแรกเป็นการปฐมนิเทศส่วนราชการดำเนินการปฐมนิเทศเพื่อให้ผู้ทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง อำนาจหน้าที่ ผู้บริหารและวัฒนธรรมของส่วนราชการ รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ที่อยู่ระหว่างทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ ส่วนที่สองเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนราชการให้ผู้ทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการมีการเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับกฎหมาย กฎ และระเบียบแบบแผน

ของทางราชการ และส่วนที่สามเป็นการฝึกอบรมสัมมนาด้วยกัน เพื่อปลูกฝังการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นข้าราชการที่ดี ทั้งนี้ส่วนราชการต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จทั้ง 3 ส่วนภายในระยะเวลาทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการและนำผลการพัฒนามาใช้ประกอบการประเมินผลการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ หากส่วนราชการดำเนินการไม่ครบทั้ง 3 ส่วน จะถือว่าผู้ทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการไม่ผ่านการพัฒนาและไม่ผ่านการทดลองปฏิบัติหน้าที่ราชการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2553: 23)

อย่างไรก็ตาม Doyle, E. I. and Ward, S. E. (2001: 47-48) ได้อธิบายแนวคิดพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการของการจัดการเรียนรู้เน้นประสบการณ์เป็นฐานไว้ คือ (1) การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้นผู้เรียนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเรียนรู้ (2) ความรู้ที่ผู้เรียนได้ค้นพบนั้นจะมีความหมายหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และ (3) การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความผูกพันผู้เรียนจะต้องกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ และมีการจูงใจให้มีส่วนร่วมภายใต้กรอบการทำงานที่ได้กำหนดขึ้นร่วมกัน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในผู้เรียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้รูปแบบการใช้ประสบการณ์ยังช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เกิดความรู้สึกและอารมณ์ ความรู้สึกภายในเกิดขึ้นได้จากการสะท้อนความคิดเรื่องที่ได้กระทำและการสะท้อนจะช่วยสร้างความคิดรวบยอดหรือสร้างความรู้ใหม่ๆได้ และได้นำความรู้ที่ค้นพบไปปฏิบัติทดลองจริงจึงช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ให้ผู้เรียนมากขึ้น ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 7) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์ น่าสนใจ คือ ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ความคิด ประสบการณ์ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ในเวลาเดียวกันจนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้สอนต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ๆ จนเกิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการหากระบวนการและวิธีการต่างๆ ผู้สอนจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้ผู้เรียนไม่เคร่งเครียด แสดงความคิดเห็นและรับผิดชอบต่องานของตนเองและกลุ่ม ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนจนเกิดความสามารถในการถ่ายโยงการเรียนรู้และผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ปัญหา และหาเหตุผลในการแก้ปัญหาด้วยตนเองและกระบวนการกลุ่มได้สรุปผลและนำเสนอสิ่งที่ค้นพบ หรือแนวคิดพื้นฐานของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานนั้น ผู้เรียนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ จนสามารถเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้น ๆ ได้ด้วยตนเองซึ่งกระบวนการเรียนรู้ตามแนวคิดประสบการณ์เป็นฐานมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกันคิดวิเคราะห์และค้นหาเหตุผลในการแก้ปัญหาาร่วมกันสรุปและนำเสนอสิ่งที่ค้นพบภายใต้บรรยากาศการเรียนรู้ที่ไม่เคร่งเครียด

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของรูปแบบการฝึกอบรมข้าราชการใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาผลการฝึกอบรมโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน (By experience-based) เพื่อส่งเสริมการเป็นข้าราชการที่ดีของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เรียนรู้และปลูกฝังการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นข้าราชการที่ดีต่อไป

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีของผู้เข้ารับฝึกอบรมข้าราชการใหม่ ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรการเป็นข้าราชการที่ดีของผู้เข้ารับฝึกอบรมข้าราชการใหม่ ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด

### ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบหนึ่งกลุ่ม วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One-group, pretest-posttest time series design) โดยวัดผลหลังการทดลองร่วมกับหลักการแนวความคิดการฝึกอบรมเชิงระบบ (Systematic Approach) ดังแผนภูมิรูปแบบการวิจัย ดังนี้

| O1 | X    |      |      |      |      | O2 |
|----|------|------|------|------|------|----|
|    | Day1 | Day2 | Day3 | Day4 | Day5 |    |

แผนภาพที่ 1 แผนภูมิการทดลอง

X หมายถึง รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเป็นข้าราชการที่ดีของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด

O1 หมายถึง การเก็บข้อมูลก่อนการฝึกอบรม Day1

O2 หมายถึง การเก็บข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการฝึกอบรม Day5

### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

**ประชากร** เป็นข้าราชการที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งใหม่ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 214 คน

**กลุ่มตัวอย่าง** เป็นข้าราชการที่ได้รับการบรรจุและแต่งตั้งใหม่ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 จำนวน 214 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling)

**เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเป็นข้าราชการใหม่ที่ดีของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยแนวทางการใช้โปรแกรมแผนการจัดกิจกรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์

2) สื่อและคู่มือการใช้โปรแกรม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 1) แนวทางการใช้รูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเป็นข้าราชการใหม่ที่ดีของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วยคำชี้แจงในการใช้รูปแบบ ประกอบด้วย ชื่อรูปแบบ บทนำ วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมการฝึกอบรม ระยะเวลาและการประเมินผล 2) รายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการของโปรแกรม โดยการใช้สื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ในการใช้โปรแกรม และ 3) แผนการจัดกิจกรรม เป็นรายละเอียดของแผนการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด 5 วัน รวมทั้งหมด 48 ชั่วโมง ดังนี้

**การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

**ตอนที่ 1** ลักษณะทางประชากร เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับอายุ เพศ ตำแหน่ง และประสบการณ์ทำงาน

**ตอนที่ 2** แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดี เป็นแบบทดสอบ 4 ตัวเลือก ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน จำนวน 40 ข้อ มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับวิธีการสร้างข้อสอบจากเอกสาร และตำราต่างๆ  
2. ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรเรื่องการเป็นข้าราชการที่ดีในส่วนของจุดประสงค์ และรายละเอียดของเนื้อหา

3. กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการ แล้วเขียนข้อคำถามกับแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เพื่อใช้เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังฝึกอบรมฉบับเดียวกัน

4. นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบแต่ละข้อกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยใช้หลักเกณฑ์พิจารณา (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 117) และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

+1 แน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

0 ไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้

-1 แน่ใจว่า ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ระบุไว้



5. นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

6. คัดเลือกแบบทดสอบที่ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาแล้ว ข้อที่จะนำไปใช้ต้องมีค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม มากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 ซึ่งจากผลการประเมินความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้คัดข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องในแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00

7. นำแบบทดสอบที่มีความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาที่ผ่านการคัดเลือกแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

8. วิเคราะห์หาค่าความยาก (Difficulty) และค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) ของข้อสอบแต่ละข้อ โดยนำผลการทดสอบของผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวน 30 คน มาตรวจให้คะแนน โดยตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบ 0 คะแนน โดยคัดเลือกข้อสอบที่มีความยากง่ายรายข้อตั้งแต่ 0.2-0.8 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2540 : 129-130)

9. นำข้อสอบที่ผ่านการหาค่าความยากง่าย และอำนาจจำแนกตามที่เกณฑ์กำหนดไว้ไปทดสอบกับข้าราชการที่เคยผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรการเป็นข้าราชการที่ดีแล้ว จำนวน 30 คน และนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน พบว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.82 ค่าความยากง่ายรายข้อเท่ากับ 0.42-0.71 และอำนาจจำแนกรายข้อเท่ากับ 0.35-0.78 ได้แบบทดสอบ จำนวน 40 ข้อ

**ตอนที่ 3** เป็นแบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน (By experience-based) ใช้เครื่องมือวิจัยของจตุพร จิรันดร (2564 : 19-30) ที่ได้พัฒนาระบบบริหารจัดการการอบรมบุคลากร : กรณีศึกษา หอผู้ป่วยศัลยกรรมหญิงโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ที่มีลักษณะเป็นแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 8 ข้อ

**การดำเนินการวิจัย** การทดลองครั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดด้วย โดยมีผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ดำเนินการแทนทั้งหมดเช่นกัน เพื่อป้องกันความมีอคติที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างเก็บข้อมูล การดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนการทดลองและขั้นสรุปผลโดยมีรายละเอียดดังนี้

### 1. ขั้นตอนเตรียมการ

1.1 เสนอโครงร่างวิจัย และเครื่องมือวิจัยต่อคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด

1.2 ผู้วิจัยทำการประสานงานกับกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นทางการ

## 2. ขั้นตอนการ เป็นการจ้ดกิจกรรมตามโปรแกรมฯ ดังนี้

- 2.1 ลงทะเบียนผู้เข้ารับการฝึกอบรม และแสดงความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย โดยการลงนามในใบพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง
- 2.2 ชี้แจงรายละเอียดและขั้นตอนการฝึกอบรมตลอดโครงการฯ
- 2.3 ประเมินความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีก่อนการฝึกอบรม
- 2.4 แบ่งกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็น 4 กลุ่ม เพื่อจัดกิจกรรมกลุ่ม แต่ละกลุ่ม กำหนดประธานกลุ่ม รองประธาน และเลขานุการกลุ่ม
- 2.5 ดำเนินการฝึกอบรมตามตารางฝึกอบรม ดังนี้

### ตารางที่ 1 การจัดกิจกรรมตามแนวคิดการใช้ประสบการณ์

| ขั้นตอน                      | กิจกรรม                                                                   | สื่อ/อุปกรณ์             |
|------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|--------------------------|
| ขั้นประสบการณ์               | 1.ผู้วิจัยบรรยายความรู้พื้นฐานเรื่องปรัชญา และแนวทางการเป็นข้าราชการที่ดี | 1.เอกสารประกอบ การบรรยาย |
|                              | 2.ทบทวนความรู้เดิมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Focus group) และทำใบงาน           | 2. Clip VDO 3. ใบงาน     |
| ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์     | 3.แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิเคราะห์ และอภิปราย                                 | 4. กระดาษบุฟ             |
| สะท้อนความคิด                | ร่วมกันทั้งกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยจากนั้น                                   | 5. สี/ปากกาเคมี          |
| และอภิปราย                   | นำเสนอข้อความรู้โดยผู้วิจัยเป็นผู้ตั้งประเด็น                             | 6. ข้าว                  |
|                              | คำถามและกระตุ้นให้แสดงความคิดเห็น                                         | 7. บทความ                |
|                              | “การเป็นข้าราชการที่ดีในมุมมองของท่าน”                                    |                          |
|                              | “หลักคุณธรรม และจรรยาสำหรับข้าราชการ                                      |                          |
|                              | ที่ดีเป็นอย่างไร”                                                         |                          |
|                              | “ท่ามกลางสถานการณ์และความเปลี่ยนแปลง                                      |                          |
|                              | ของโลกปัจจุบัน ท่านจะปฏิบัติตนอย่างไร                                     |                          |
|                              | เพื่อการเป็นข้าราชการที่ดี”                                               |                          |
| ขั้นความเข้าใจและเกิด        | 4.อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้และการศึกษา                                   | 7.คอมพิวเตอร์            |
| ความคิดรวบยอด                | ค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ จนเกิดความคิด                                | 8.ใบงาน                  |
|                              | รวบยอด และสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง                                     |                          |
| ขั้นทดลองใช้ในสถานการณ์ต่างๆ | 5.นำความรู้ แนวคิด และหลักการต่างๆ ที่ได้เรียนรู้                         | 9.สื่อประกอบ             |
| หรือประยุกต์ใช้              | ไปวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินองค์ประกอบ                                | การจัดกิจกรรม            |
|                              | ของแนวคิดการทบทวนหลังปฏิบัติงาน                                           |                          |

|  |                                                    |  |
|--|----------------------------------------------------|--|
|  | (After Action Review : AAR)                        |  |
|  | การทำ AAR สำหรับผู้ร่วมกิจกรรม และผู้จัด           |  |
|  | กิจกรรม โดยใช้ 5 คำถาม ประกอบด้วย                  |  |
|  | 1. เป้าหมายหรือความคาดหวังของท่าน                  |  |
|  | 2. เป็นไปตามเป้าหมายหรือความคาดหวังหรือไม่         |  |
|  | เพราะอะไร                                          |  |
|  | 3. สิ่งที่เกิดขึ้นเป้าหมายหรือความคาดหวังเพราะอะไร |  |
|  | 4. สิ่งที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือความคาดหวัง      |  |
|  | หรือปัญหาที่พบ เพราะอะไร                           |  |
|  | 5. ท่านจะกลับไปทำอะไรต่อ หรือปรับปรุง              |  |
|  | การทำงานอย่างไร                                    |  |

3. **ขั้นสรุปผลการทดลอง** ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบทั้งหมดเพื่อดูความครบถ้วนของคำตอบและจัดทำคู่มือลงรหัส สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

#### การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการบันทึกข้อความส่งโครงร่างวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองเพื่อขอรับการพิจารณาจากคณะกรรมการประเมินงานวิจัยด้านจริยธรรมของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดร้อยเอ็ด เลขที่ COE 111/2563

#### การวิเคราะห์ข้อมูล

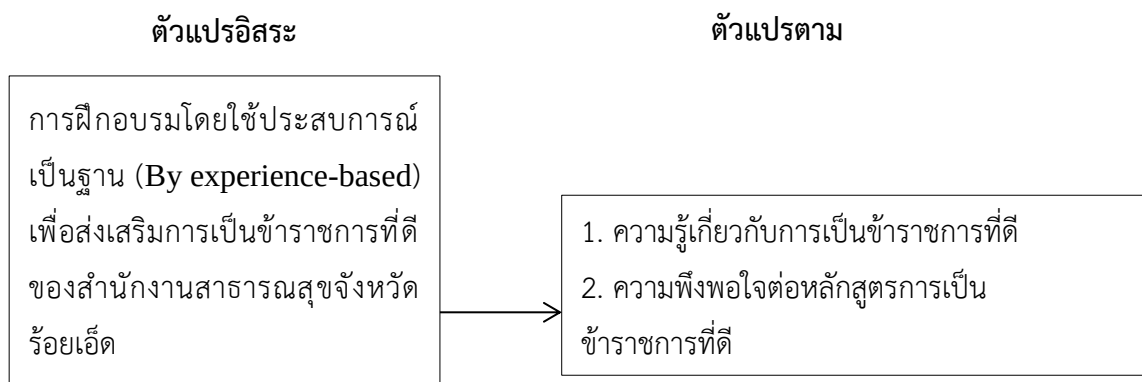
ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป STATA 14.0 กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้

1. **ลักษณะทางประชากร** วิเคราะห์ด้วยสถิติคือ ตัวแปรอายุ เพศ ประสบการณ์ และตำแหน่ง วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. **ตัวแปรความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดี และความพึงพอใจ** เป็นข้อมูลที่อยู่ในรูปมาตราส่วน วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละและเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดี และความพึงพอใจ โดยใช้สถิติ Percentage difference (% difference)

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษากิจกรรมฝึกอบรมโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน (By experience-based) เพื่อส่งเสริมการเป็นข้าราชการที่ดีของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ดครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาระบบการฝึกอบรมโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน (By experience-based) ประกอบด้วยขั้นประสบการณ์ ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์สะท้อนความคิดและอภิปราย ขั้นความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด และขั้นทดลองใช้ในสถานการณ์ต่างๆ หรือประยุกต์ใช้ หลากๆ ครั้งหรือเรียกว่า “Learning by doing” (Kolb, D. A., Rubin, I. M., & Osland, J, 1991 : 58-60) ซึ่งมีความหมายตรงตัวว่า “การเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ” ที่มีจุดเด่นของการลงมือทำคือ การได้เจอกับความท้าทาย หรือ ประสบการณ์จริง ประกอบกับการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Designs) ซึ่งเป็นการวิจัยลักษณะหนึ่งที่คล้ายกับรูปแบบการทดลอง แต่มีหลักการสำคัญคือ การวิจัยรูปแบบนี้ไม่เน้นการมีกลุ่มควบคุม จะมุ่งเน้นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Intervention Activities) ที่คาดว่าจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมที่สังเกต (อรพินทร์ ชูชม, 2552 : 79) การคัดเลือกตัวอย่างเข้ากลุ่มเพื่อการทดลองจะไม่สนใจในโอกาสของความน่าจะเป็น ซึ่งจะนำเอาใครที่ไหนอย่างไรก็ได้ (Non-Randomized) มาเข้าร่วมกิจกรรมในการทดลอง และในการทดลองนี้จะไม่สามารถควบคุมปัจจัยภายนอกต่างๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมที่สนใจนั้นได้ครบทุกปัจจัย ดังภาพประกอบที่ 1



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

1. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทั้งหมด 214 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 150 คน (70.1%) อายุเฉลี่ย 40 ปี อายุต่ำสุด 24 ปี และอายุสูงสุด 57 ปี ประสบการณ์ทำงานเฉลี่ย 8 ปี ประสบการณ์ทำงานต่ำสุด 6 เดือน และสูงสุด 31 ปีและตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 68 คน (29.9%) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของลักษณะทางประชากร (n=214)

| ข้อคำถาม             |                           | n(%)      |
|----------------------|---------------------------|-----------|
| เพศ                  | ชาย                       | 64(29.9)  |
|                      | หญิง                      | 150(70.1) |
| อายุ(ปี)             | Mean(SD)= 31.95(5.81)     |           |
|                      | Min = 24.0, Max = 57.0    |           |
| ประสบการณ์ทำงาน (ปี) | Mean(SD) = 7.95(4.65)     |           |
|                      | Min = 0.50, Max = 31 ปี   |           |
| ตำแหน่ง              | นักวิชาการสาธารณสุข       | 68(31.8)  |
|                      | นักวิชาการคอมพิวเตอร์     | 44(20.6)  |
|                      | นักกายภาพบำบัด            | 28(13.1)  |
|                      | เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข  | 22(10.3)  |
|                      | แพทย์แผนไทย               | 18(8.4)   |
|                      | นักโภชนาการ               | 12(5.6)   |
|                      | พยาบาลวิชาชีพ             | 9(4.2)    |
|                      | เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน | 7(3.3)    |
|                      | นักวิทยาศาสตร์การแพทย์    | 1(0.5)    |
|                      | แพทย์                     | 1(0.5)    |
|                      | ทันตแพทย์                 | 2(0.9)    |
|                      | นักจิตวิทยา               | 2(0.9)    |

2. หลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีโดยรวมเพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 32.85 ก่อนการฝึกอบรม พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีโดยรวม โดยตอบถูก จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 67.1 และหลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีโดยรวม โดยตอบถูก จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 93.47 ดังรายละเอียดแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดี (n=214)

| คะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดี | n(%)        |
|--------------------------------------------|-------------|
| ก่อนดำเนินการ                              | 143 (67.1)  |
| หลังดำเนินการ                              | 200 (93.47) |
| Percentage Difference                      | 32.85       |

3. ความพึงพอใจต่อหลักสูตรการเป็นข้าราชการที่ดีครั้งนี้โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด (Mean=4.41, SD=0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งานได้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด (Mean=4.56, SD=0.57) รองลงมา คือความรู้ที่ได้รับจากการอบรม (Mean=4.53, SD=0.55) และคิดว่าคุ้มค่ากับการเข้ารับการอบรมครั้งนี้ (Mean=4.50, SD=0.55) แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า เอกสารประกอบการฝึกอบรมทันต่อการใช้งานมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด (Mean=3.87, SD=0.79) ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจโดยรวม และเป็นรายข้อ

| ข้อคำถาม                                             | Mean | SD   | ระดับ     |
|------------------------------------------------------|------|------|-----------|
| 1.หลักสูตรการอบรม                                    |      |      |           |
| 1.1 เนื้อหาสาระของการอบรมตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่   | 4.06 | 0.51 | มาก       |
| 1.2 ความรู้ที่ได้รับจากการอบรม                       | 4.53 | 0.55 | มากที่สุด |
| 1.3 สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งานได้               | 4.56 | 0.57 | มากที่สุด |
| 1.4 ภาพรวมระยะเวลาในการอบรมเหมาะสม                   | 4.10 | 0.79 | มาก       |
| 2.การบริหารจัดการอบรม                                |      |      |           |
| 2.1 มีการประชาสัมพันธ์และแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ | 4.11 | 0.84 | มาก       |
| 2.2 มีการเตรียมความพร้อม ในเรื่องการบริหารจัดการ     |      |      |           |
| การประสานงานและการแก้ไขปัญหาระหว่างการฝึกอบรม        |      |      |           |
| อย่างเหมาะสม                                         | 4.21 | 0.69 | มากที่สุด |
| 2.3 ห้องประชุมเหมาะสม                                | 3.97 | 0.84 | มาก       |
| 2.4 สถานที่ศึกษาดูงานเหมาะสม                         | 4.03 | 0.68 | มาก       |
| 2.5 เอกสารประกอบการฝึกอบรมทันต่อการใช้งาน            | 3.87 | 0.79 | มาก       |
| 2.6 อาหารสะอาด ถูกหลักโภชนาการ รสชาติอร่อย           | 3.99 | 0.77 | มาก       |
| 3.ความเหมาะสมกับเนื้อหาและวิทยากร ภาพรวมตลอดหลักสูตร | 4.38 | 0.56 | มาก       |
| 4.เอกสารประกอบการอบรมตลอดหลักสูตรเหมาะสม             | 3.99 | 0.76 | มาก       |
| 5.ความคุ้มค่ากับการเข้ารับการอบรมครั้งนี้            | 4.50 | 0.55 | มากที่สุด |

|                                                    |      |      |           |
|----------------------------------------------------|------|------|-----------|
| 6.การศึกษาดูงาน                                    |      |      |           |
| 6.1 สถานที่ศึกษาดูงานตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ | 4.20 | 0.63 | มาก       |
| 6.2 ความรู้และประสบการณ์ที่ได้                     | 4.36 | 0.58 | มากที่สุด |
| 6.3 สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน           | 4.45 | 0.58 | มากที่สุด |
| 6.4 ระยะเวลาในการศึกษาดูงานเหมาะสม                 | 4.09 | 0.71 | มาก       |
| 7.กิจกรรมกระบวนการกลุ่ม และการทำงานเป็นทีม         |      |      |           |
| 7.1 กิจกรรมในภาพรวม                                | 4.24 | 0.60 | มากที่สุด |
| 7.2 วิทยากรที่เลี้ยงในภาพรวม                       | 4.45 | 0.58 | มากที่สุด |
| 8.ความพึงพอใจในการเข้ารับการอบรมครั้งนี้โดยรวม     | 4.41 | 0.56 | มากที่สุด |

### อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า หลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความรู้เกี่ยวกับการเป็นข้าราชการที่ดีโดยรวม เพิ่มขึ้นจากก่อนการพัฒนา คิดเป็นร้อยละ 32.85 พบผลเช่นเดียวกับการฝึกอบรมเพื่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศที่ใช้รูปแบบการฝึกอบรม "N-GRADE with ITALIC Model" มี 5 ขั้นตอน คือ วินิจฉัยความต้องการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ แหล่งทรัพยากร ตัดสินใจเลือกและ ประเมินผล ผลการฝึกอบรมพบว่า หลังการฝึกอบรมกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมและคะแนนเฉลี่ยสมรรถนะหลังการฝึกอบรม 3 เดือนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม และมีความคงอยู่ของสมรรถนะในกลุ่มทดลองหลังการฝึกอบรม 3 เดือน (จรัสศรี จินดารัตนวงศ์, 2553 : 213-214) สอดคล้องกับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะครูที่มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลลัพธ์และการสะท้อนกลับ พบว่า ครูมีคะแนนผลสัมฤทธิ์การฝึกอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนการฝึกอบรม และผลการประเมินสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครูอยู่ในระดับคุณภาพสูง (ณัฐหทัย สร้างสุข, 2559 : 201-204) ผลการบรรจุข้าราชการใหม่ มีผลสัมฤทธิ์ระดับสูง สามารถบรรจุบุคคลเข้ารับราชการได้ถึงร้อยละ 94.7 (อุจณีย์ พรชัยสุขศิริ, ฉวีวรรณ สำเภา, วิไลวรรณ ประโยชน์ และธนิษฐ์พัทรา จันทรอาภรณ์, 2564 : 367-377) และ ผู้เข้าฝึกอบรมมีสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้นในระดับมาก โดยมีคะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการฝึกอบรมหลังใช้รูปแบบการฝึกอบรมผ่านเว็บสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนฝึกอบรม 1 มีค่าดัชนีประสิทธิผล 0.59 คะแนนทักษะการปฏิบัติงานมีค่าเฉลี่ย 4.38 และคะแนนคุณลักษณะส่วนตนมีค่าเฉลี่ย 4.42 (ปรีดา สามงามยา, 2558 : 145-152)

นอกจากนั้นยังพบว่า หลังการฝึกอบรมผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนความพึงพอใจโดยรวมมากที่สุด สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการประชาสัมพันธ์ของบุคลากรด้านประชาสัมพันธ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ทรงวิทย์ เจริญกิจฉนลาภ, จารุวรรณ สกุลคุ, อัจฉรา วัฒนา ณรงค์ และณัฐวิภา สินสุวรรณ, 2559 : 42-54) ; การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยสำหรับบุคลากรสายสนับสนุน คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล (ผกาทิพย์ นันทไชย และฐาปณีย์ ธรรมเมธา, 2558 : 1299-1312) ซึ่งพบว่า บุคลากรมีความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมด้านภาพประกอบกับเนื้อหาที่มีความสอดคล้องไปในทางเดียวกันโดยรวมในระดับมากที่สุดและพบว่า ผู้ใช้งานระบบส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดต่อการใช้งานระบบในภาพรวม เมื่อวิเคราะห์ความพึงพอใจเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 3 ด้าน โดยผู้ใช้งานระบบมีความพึงพอใจในด้านเสถียรภาพในระบบ เท่ากับด้านประโยชน์ของระบบต่อการปฏิบัติงาน ขณะที่ผู้ใช้งานระบบมีความพึงพอใจด้านการออกแบบระบบ น้อยกว่าด้านอื่นเพียงเล็กน้อย (จตุพร จิรันดร, 2564 : 19-30)

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้ประสบการณ์เป็นฐาน (By experience-based) เพื่อส่งเสริมการเป็นข้าราชการใหม่ที่ดีของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ดครั้งนี้ ผู้วิจัยได้การประยุกต์ใช้เทคนิคการฝึกอบรมโดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของโครงการฝึกอบรมในแต่ละด้านว่า จะต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้หรือทักษะหรือเจตคติหรือทั้ง 3 ด้าน ไปพร้อมๆ กัน ถ้าต้องการให้เกิดความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ระดับความจำและความเข้าใจและมีผู้เข้ารับการฝึกอบรมจำนวนมากอาจใช้เทคนิคการบรรยายได้ แต่ถ้าจะต้องการให้ผู้รับการฝึกอบรมจำได้แม่นยำ และจำได้นาน และเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้นนั้นอาจจะต้องใช้กิจกรรมหรือสื่อกิจกรรมต่างๆ ประกอบการบรรยาย อันเป็นการส่งเสริมให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้กระทำกิจกรรมและได้ใช้ประสาทสัมผัสทุกด้านคือ การได้ฟัง ได้ดู และได้กระทำ กิจกรรมก็น่าจะช่วยให้การฝึกอบรมแต่ละครั้งได้รับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้และผู้วิจัยได้ใช้หลักในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ คนจะเรียนรู้ได้ดีในเงื่อนไข คือ. พร้อมทั้งจะเรียนรู้ ได้ปฏิบัติจริง เรียนรู้จากความผิดพลาด เรียนรู้จากสิ่งที่มีความคุ้นเคย เรียนรู้เมื่อมีความรู้สึกที่แตกต่างออกไป เรียนรู้อย่างมีวิธีการและเป็นระบบ ผ่านการฝึกฝน เมื่อเห็นความก้าวหน้าของตนเอง มีการนำเสนอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะสำหรับผู้เรียนและไม่สามารถเรียนรู้ ในสิ่งที่ไม่สามารถเข้าใจได้

นอกจากนั้นการฝึกอบรมครั้งนี้ยังจัดกิจกรรมตามทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ของ โคลบ (Kolb's experiential learning theory) ซึ่งเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ความรู้ถูกสร้างขึ้นจากการเปลี่ยนผ่านของประสบการณ์ (Transformation of experience) เริ่มจากการเรียนรู้ประสบการณ์ รูปธรรม (Concrete experience: CE) เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมให้ผู้เรียน การสังเกตอย่างใคร่ครวญ (Reflection observation: RO) ผู้เรียนใคร่ครวญหรือสะท้อนความคิดและอภิปราย ร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้นั้น แล้วสร้างมโนทัศน์เป็นแนวคิดนามธรรม (Abstract



conceptualization: AC) ทั้งนี้ผู้รับการฝึกอบรมมีการสร้างมโนทัศน์เป็นแนวคิดนามธรรมที่เกิดจากการบูรณาการข้อสังเกตต่างๆ จนกลายเป็นความคิดรวบยอด หลักการและสมมติฐานจากประสบการณ์ที่ได้รับ และประยุกต์หลักการไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ (Active experimentation: AE) ผู้รับการฝึกอบรมมีการนำความคิดรวบยอด หลักการ และสมมติฐานไปปฏิบัติจริงหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ จนเกิดประสบการณ์ในเชิงรูปธรรมที่วนกลับมาวงจรเดิม แต่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (Kolb, D. A., Rubin, I. M., & Osland, J, 1991 : 58-60) โดยฝึกอบรมครั้งนี้มีการศึกษาดูงานนอกสถานที่ (Field Trip) ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องมือการพัฒนาบุคลากรอีกอย่างหนึ่ง โดยมอบหมายให้บุคลากรไปสังเกตการณ์ การกระทำหรือบุคคลที่ต้องการในสถานที่เฉพาะแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้เกิดการเรียนรู้เข้าใจในเทคนิค และวิธีการทำงานของหน่วยงานที่ตนไปดูงานด้วยตนเอง และยังมีโอกาสสอบถามหรือแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และข้อคิดเห็น อันจะนำมาใช้ปรับปรุงการทำงานในหน่วยงานของตน รวมทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานของตนและหน่วยงานที่ไปเยี่ยมชมต่อไปในอนาคต "การศึกษาดูงาน" ยังเป็นการเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ที่คาดหวังว่าจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานหรืองานในหน้าที่ของแต่ละบุคคลได้ ทั้งยังเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศอันซ้ำซากจำเจของงานประจำที่ทำอยู่ไปสู่การพบเห็นสิ่งใหม่ ซึ่งสร้างเสริมแนวคิดใหม่และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สอนพาผู้เรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ เพื่อแสวงหาคำตอบจากประสบการณ์ตรงและสถานที่จริง โดยมีวิทยากรเป็นผู้ให้ความรู้

## ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมข้าราชการใหม่มีความพึงพอใจต่อเอกสารประกอบการอบรมตลอดหลักสูตรเหมาะสม และการบริหารจัดการอบรม เรื่อง อาหารสะอาด ถูกหลักโภชนาการ และรสชาติอร่อยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำเอกสารประกอบการฝึกอบรมให้ครบตามเนื้อหา หรือส่งเป็นอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ให้ผู้เข้าอบรมได้ศึกษาก่อน และสำรวจความต้องการ เรื่อง อาหารและรสชาติของอาหารในแต่ละวัน

### 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

- 2.1 การฝึกอบรมข้าราชการใหม่ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมส่วนใหญ่เป็นผู้ใหญ่ และมีหลากหลายวิชาชีพ ดังนั้น การอบรมครั้งต่อไปควรเน้นจัดการเรียนรู้โดยใช้ แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเองนั้นมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ (Andragogy) ของมัลคอล์ม โนลส์ (Malcolm Knowles)

2.2 เพื่อให้ผลการฝึกอบรมข้าราชการใหม่สัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น ผู้จัดอบรมควรส่งกรอบเนื้อหาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ศึกษาก่อนหรือส่งแหล่งค้นคว้าเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง เช่น Search Engine เช่น Google (www.google.com) Bing (www.bing.com) Yahoo (www.yahoo.com) Ask.com (www.ask.com) หรือ Internet Archive (archive.org)

## เอกสารอ้างอิง

- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563). การเตรียมความพร้อมสำหรับการศึกษาในยุค COVID-19. ยังจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับประเด็นความเหลื่อมล้ำและทรัพยากรของผู้เรียน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 8 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: <https://www.eef.or.th/378-2/>
- จตุพร จิรินทร. (2564). ระบบบริหารจัดการการอบรมบุคลากร : กรณีศึกษา หอผู้ป่วยศัลยกรรมหญิง โรงพยาบาลสงขลานครินทร์. วารสารบริหารธุรกิจและสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. 4 (2), 19-30.
- จรัสศรี จินดารัตนวงศ์. (2553). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามแนวคิดการเรียนรู้เพื่อสร้างสรรค์ด้วยปัญญาและการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของข้าราชการสายงานกำลังพลกองทัพอากาศ. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐหทัย สร้างสุข. (2559). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแบบผสมผสานตามแนวคิดโซลิโอคอนสตรัคติวิสต์เพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะการพัฒนาตนเองของครู. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทรงวิทย์ เจริญกิจฉนลาภ, จารุวรรณ สุกุลคู, อัจฉรา วัฒนาณรงค์ และณัฐวิภา สิ้นสุวรรณ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการประชาสัมพันธ์ของบุคลากรด้านประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล. สุทธิปริทัศน์. 30 (ฉบับพิเศษ), 42-54.
- ปรีดา สามงามยา. (2558). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมผ่านเว็บแบบปฏิสัมพันธ์ในเวลาเดียวกันโดยใช้เทคโนโลยีสตรีมมิ่งมีเดียตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เพื่อสร้างเสริมสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ผกาทิพย์ นันทไชย และฐาปณีย์ ธรรมเมธา. (2558). การพัฒนาชุดฝึกอบรม เรื่องการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยสำหรับบุคลากรสายสนับสนุน คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. *Veridian E-Journal, Slipakorn University*. 8 (2), 1299-1312.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). โรงเรียนและนักเรียนมีความพร้อมเพียงใดกับการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์: ข้อค้นพบจาก PISA. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 5 เมษายน 2564. แหล่งที่มา: <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2020-51/>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). *คู่มือดำเนินการเรื่องการทดลองปฏิบัติราชการ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทไทยเอฟเฟคท์ สตูดิโอ จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การจัดการเรียนรู้แบบประสบการณ์และที่เน้นปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อรพินท์ ชูชม. (2552). *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุจนีย์ พรชัยสุขศิริ, ฉวีวรรณ สำเภา, วิไลวรรณ ประโยชน์ และธนิษฐ์พัทธา จันทรอำภรณ์. (2564). ประสิทธิผลการบรรจุบุคลากรข้าราชการต้งใหม่ของสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขในสถานการณ์การระบาดของโรคโคโรนา 2019. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*. 30 (2), 367-377.
- อันธิกา สวัสดิ์ศรี. (2564). เมื่อโควิด-19 เข้ามาเปลี่ยนชีวิตทุกคน บ้าน ย่าน และเมือง อาจต้องถึงเวลาออกแบบกันใหม่. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2564. แหล่งที่มา: <https://thestandard.co/coronavirus-comes-and-change-our-lifestyle/>
- Kolb, D. A., Rubin, I. M., & Osland, J. (1991). *Organizational Behavior: An Experiential Approach*. New Jersey: Prentice-Hall.

การส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพ  
การศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอบางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

**Capacity Promotion of Government Teachers, Schools of Lang  
Watershed Educational Quality Development Network  
Center, Pang Mapha District, under Mae Hong Son  
Primary Educational Service Area Office 1**

ขวัญชีวา กุลแก้วมณี และ ธีระภัทร ประสมสุข

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

**Kwanchewa Kunkaeomanee and Teerapat Prasomsuk**

North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author E-mail: e56141405@gmail.com

\*\*\*\*\*

## บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสมรรถนะของข้าราชการครู, ศึกษาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครู และตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะประจำสายงานของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอบางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ประชากรได้แก่ ผู้บริหาร 9 คน ครู 77 คน รวม 86 คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แบบสัมภาษณ์โดยวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา แบบประเมินตรวจสอบโดยคำร้อยละ แล้วสรุปเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอบางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านภาวะผู้นำครู ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน และด้านการสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามลำดับ

แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูคือ ควรจัดอบรมการทำหลักสูตร และนิเทศการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรอบรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรจัดสรรงบประมาณจัดบรรยากาศห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรอบรมการวิจัยในชั้นเรียน ควรพัฒนาความรู้ ความสามารถของครูให้ตรงกับ

ตำแหน่งงาน ควรกำหนดนโยบายการร่วมมือกับชุมชนจัดกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ  
ปราชญ์ท้องถิ่น

การตรวจสอบแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพ  
การศึกษาลุ่มน้ำกลาง มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ  
100

**คำสำคัญ :** การส่งเสริม; สมรรถนะของข้าราชการครู; ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา

## Abstracts

This research aims to study the Capacity of Government Teachers, methods of Capacity Promotion of Government Teachers, and examine methods of Capacity Promotion of Government Teachers at Schools of Lang Watershed Educational Quality Development Network Center, Pang Ma Pha District, under Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 1. Populations are 9 administrators, and 77 teachers, total of 86. Research tool is questionnaire. Questionnaire data is analyzed by searching for percentage, average and standard deviation. Questionnaire interview contents and evaluation form are analyzed and synthesized by percentage then summarized in the descriptive writing.

Research result found that the overall Capacity Promotion of Government Teachers at Schools of Lang Watershed Educational Quality Development Network Center, Pang Ma Pha District, under Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 1 is at high level. When we consider each part in descending order, all of them are high, including Analysis, Synthetization, and Research to develop learners regarding Classroom Administration, Teacher's Leadership, Curriculum Administration and Learning Management, Learner's Development, as well as Building Relation and Cooperation with Community for Learning Management respectively.

Methods of Capacity Promotion of Government Teachers are as follow. There should be training of curriculum arrangement, and supervision on learning management by learner-center, and training of activity arrangement for learner's development. They should allocate budget to create classroom atmosphere to support the learning, train for in-class research, develop knowledge and ability of teachers in accordance with their positions. They should determine cooperation policy with the community, and arrange activities to utilize the learning center, local wisdom and local scholars.

The examination on methods of Capacity Promotion of Government Teachers at Schools of Lang Watershed Educational Quality Development Network Center comes up with 100 percent of correctness, suitability, probability and utility.

**Keywords:** Promotion; Capacity of Government Teachers; Pang Ma Pha Kindergarten

## บทนำ

สภาพการณ์ทางการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านมาพบว่าการพัฒนาสมรรถนะวิชาชีพครูยังเป็นสิ่งที่ต้องมีการพัฒนาค่อนข้างมาก กล่าวกันว่าการพัฒนาครูนั้นนอกจากจะพิจารณาบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงแล้วจะต้อง มีการพัฒนาสมรรถนะครูด้วย สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบันทำให้ครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้น แต่การพัฒนาครูที่ผ่านมาประเทศไทยยังประสบปัญหาในด้านการพัฒนาครูบางประการจากผลการศึกษาวิจัยที่ยืนยันว่าการพัฒนาครูยังขาดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพเพราะงบประมาณจำกัดไม่ตรงกับความต้องการของครู และขาดการติดตามประเมินผลการพัฒนา และยังพบว่าการพัฒนาครูในปัจจุบัน ยังไม่มีเอกภาพด้านนโยบายและมาตรฐานที่ชัดเจน แม้ว่าหน่วยงานต่างๆ จะจัดโครงการพัฒนาครูเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังซ้ำซ้อน ไม่เป็นระบบ ขาดประสิทธิภาพและขาดความต่อเนื่อง พบว่าส่วนใหญ่หน่วยงาน กลางเป็นผู้จัดวิธีการส่วนใหญ่ใช้การอบรม บรรยาย ประชุมกลุ่มย่อยและสรุปความคิดเห็นต่อที่ประชุมใหญ่ อีกทั้งยังมีผู้เข้าประชุมค่อนข้างมาก และที่สำคัญคือครูต้องละทิ้งการสอนเข้ามาอบรมจึงมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่สามารถ ติดตามผลการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่เห็นผลการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม และไม่สามารถแก้ไขปัญหาของโรงเรียนได้อย่างตรงประเด็น

สมรรถนะวิชาชีพครูที่จะใช้ในการประเมินการปฏิบัติงานของและบุคลากรทางการศึกษา คือสมรรถนะหลักเป็นสมรรถนะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องมี และ สมรรถนะประจำสายงานเป็นสมรรถนะเฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของแต่ละตำแหน่งตามสายงานครู ส่วนหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของครู โดยใช้เป็นเกณฑ์พิจารณาเลื่อนตำแหน่งหรือวิทยฐานะการขอรับหรือต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ การเลื่อนขั้นเงินเดือนและการยกย่องเชิดชูเกียรติ อีกส่วนหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของผู้เรียน คือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และส่วนสุดท้ายเพื่อผลประโยชน์ของสถานศึกษาคือ การพัฒนาครูเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ โดยพัฒนาขีดความสามารถของครู ให้โดดเด่น มีสมรรถนะที่ดีอยู่ในระดับสมรรถนะสูง และสูงมากยิ่งขึ้นตามอายุการทำงาน พิจารณาจากสมรรถนะดังกล่าวข้างต้นถ้าครูส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์การประเมินสมรรถนะแล้ว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก็น่าจะดีขึ้นแต่ปัจจุบันนี้ยังพบปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของเด็กไทยต่ำกว่าเกณฑ์และนับวันจะต่ำลงอีกเรื่อย ๆ ถ้าไม่ได้รับการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

โรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 เห็นถึงความสำคัญในด้านของการพัฒนาความรู้ ทักษะการปฏิบัติงาน รวมถึงคุณลักษณะ ด้านความเป็นครู ซึ่งการพัฒนาด้านต่างๆ เหล่านี้ จัดได้ว่าเป็นสมรรถนะที่สำคัญในการประกอบอาชีพครูและหากครูได้รับการพัฒนาส่งผลต่อการพัฒนาการเรียน การสอนที่มีผลต่อการพัฒนาเยาวชนของชาติ สมรรถนะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่มาเป็นพื้นฐานจัดทำระบบ หรือวางแผนทางในการพัฒนาทรัพยากร บุคคลขององค์กรให้สอดคล้องกับกลยุทธ์และเป้าหมาย ในการดำเนินงานขององค์กรและ

นำมาใช้กับการ บริหารทรัพยากรบุคคลเพื่อให้มีประสิทธิภาพ จึงมีการ กำหนดสมรรถนะครูเพื่อเสริมสร้างครู ในสถานศึกษาให้ เป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้เพื่อที่จะปฏิบัติงานตามของเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพและองค์กร วิชาชีพ

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องของการเสริมสร้างสมรรถนะของข้าราชการครูใน โรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้เสริมสร้างสมรรถนะของข้าราชการครูให้มี คุณภาพต่อไป

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

### ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและข้าราชการครูในแนวทางในการส่งเสริม สมรรถนะของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ประกอบด้วยผู้บริหารและข้าราชการครู จำนวน ทั้งหมด 116 คนแบ่งเป็น ครูผู้สอน 107 คน และ ผู้บริหารสถานศึกษา 9 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของแนวทางในการ ส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ใช้เกณฑ์การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจาก ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 86 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำแนกตามกลุ่มของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครู

| กลุ่มของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครู | ประชากร | กลุ่มตัวอย่าง |
|----------------------------------------------------------------|---------|---------------|
| ผู้บริหารสถานศึกษา                                             | 9       | 6             |
| ข้าราชการครู                                                   | 107     | 80            |
| รวมทั้งสิ้น                                                    | 116     | 86            |

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

### 1. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารแนวความคิดทฤษฎี และผลงานวิจัย เพื่อนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

#### 1.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ' (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับสมรรถนะประจำสายงานข้าราชการแนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำลำปาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยใช้ข้อมูลทั้งหมด 59 ข้อ ประกอบด้วย

สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ดังนี้

- |                                                                        |                |
|------------------------------------------------------------------------|----------------|
| 1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้                           | มีคำถาม 12 ข้อ |
| 2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน                                                | มีคำถาม 11 ข้อ |
| 3. ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน                                        | มีคำถาม 8 ข้อ  |
| 4. ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน            | มีคำถาม 8 ข้อ  |
| 5. ด้านภาวะผู้นำครู                                                    | มีคำถาม 12 ข้อ |
| 6. ด้านการสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ | มีคำถาม 8 ข้อ  |

ในแต่ละข้อให้เลือกระดับใด ระดับหนึ่งใน 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาให้น้ำหนักคะแนนโดยยึดหลักของ



|                                      |                       |
|--------------------------------------|-----------------------|
| มีความคิดเห็นว่ามีสมรรถนะ มากที่สุด  | ให้ค่าน้ำหนัก 5 คะแนน |
| มีความคิดเห็นว่ามีสมรรถนะ มาก        | ให้ค่าน้ำหนัก 4 คะแนน |
| มีความคิดเห็นว่ามีสมรรถนะ ปานกลาง    | ให้ค่าน้ำหนัก 3 คะแนน |
| มีความคิดเห็นว่ามีสมรรถนะ น้อย       | ให้ค่าน้ำหนัก 2 คะแนน |
| มีความคิดเห็นว่ามีสมรรถนะ น้อยที่สุด | ให้ค่าน้ำหนัก 1 คะแนน |

## 1.2 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์แนวการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียน 3) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน 4) ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 5) ด้านภาวะผู้นำครู 6) ด้านการสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้

1.3 แบบตรวจสอบแนวการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นแบบเขียนเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แบบตรวจสอบแนวการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบโดยสอบถามความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้บริหารสถานศึกษา สองท่าน ดังต่อไปนี้

1. นายสมนึก ศรีวิไชย ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลปางมะฝ้า สถานที่ทำงาน โรงเรียนอนุบาลปางมะฝ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 1

2. นางเบญจพร แก้วธารากุล ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลปางมะฝ้า สถานที่ทำงาน โรงเรียนอนุบาลปางมะฝ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 1

3. นายปรกรณ์ หมีจันทร์ตะ ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลปางมะฝ้าสถานที่ทำงาน โรงเรียนอนุบาลปางมะฝ้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา แม่ฮ่องสอน เขต 1

2. การหาคุณภาพของเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือดังนี้

1) การทดสอบความตรง (Validity) ของเครื่องมือในการวิจัยการทดสอบค่าความตรงของแบบสอบถาม ทำโดยนำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบถึงครอบคลุมของเนื้อหา การใช้ภาษาตลอดจนโครงสร้างของแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมกับนิยาม และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แล้วนำมาพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) โดยการนำคะแนนที่เป็นผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละข้อคำถามมารวมกัน แล้วหารด้วยจำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด ถ้าค่า IOC ของข้อคำถามใดมากกว่า 0.50 แสดงว่าข้อคำถามนั้นมีความตรง สำหรับเกณฑ์การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องได้กำหนดเงื่อนไขดังนี้

+1 แสดงว่า แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา (ตัวแปร) ที่กำหนด

0 แสดงว่า ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา (ตัวแปร) ที่กำหนด

-1 แสดงว่า แน่ใจว่าข้อคำถามวัดไม่สอดคล้องกับเนื้อหา (ตัวแปร) ที่กำหนด

2) การทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือในการวิจัยการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ทำโดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปทำการทดสอบหรือทดลองใช้ (Try-out) เพื่อทดสอบความเข้าใจในคำถามกับผู้บริหาร และครูในโรงเรียนบริบูรณ์ศิลปรังสิต จำนวน 30 คน ที่ไม่ได้อยู่ในประชากร แล้วหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธี Cronbach's Alpha Coefficient ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8775 (คูในภาคผนวก ฉ)

3) การปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือในการวิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่ได้ข้อมูลในการทดสอบความตรงและความเชื่อมั่น พร้อมทั้งเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบอีกครั้งเพื่อนำไปเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์สำหรับการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยประสานขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ถึง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมแม่ฮ่องสอน เขต 1 ที่จะทำการวิจัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง และได้รับการตอบกลับทั้งหมด 116 ฉบับ

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ

4. จำแนกแบบสอบถามโดยการคัดแยกฉบับตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามแล้ว นำคะแนนที่ได้จัดพิมพ์ลงเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูล

5. นวัตกรรมนำแบบสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมแม่ฮ่องสอน เขต 1 ไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

6. ดำเนินการให้ผู้เชี่ยวชาญ ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมแม่ฮ่องสอน เขต 1

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์สภาพทั่วไป จำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ ความถี่และค่าร้อยละ เสนอในรูปแบบตาราง

2. วิเคราะห์สมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมแม่ฮ่องสอน เขต 1 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมประยุกต์ ในการแปลความหมายคะแนน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ความหมายคะแนนเฉลี่ยคำตอบ แปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

4.51 – 5.00 แปลความหมายว่า มีการดำเนินงาน อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 แปลความหมายว่า มีการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50 แปลความหมายว่า มีการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 แปลความหมายว่า มีการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.50 แปลความหมายว่า มีการดำเนินงาน อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสรุปจากความถี่ของผู้ตอบหรือข้อเสนอแนะแล้วอธิบายผล

4. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปและอธิบายผล

5. การวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 เมื่อได้แบบสัมภาษณ์กลับคืนแล้ว พิจารณาแบบสัมภาษณ์ทั้งหมด เพื่อคัดเลือกแบบสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์ และถือว่าเป็นหน่วยวิเคราะห์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเป็นเชิงพรรณนา

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอนเขต 1 ผู้วิจัยได้ใช้สมรรถนะประจำสายงานของครูตามสำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ตัวแปรที่ศึกษา

### ตัวแปรต้น

สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency)

1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้
2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน
3. ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน
4. ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน
5. ด้านภาวะผู้นำครู
6. ด้านการสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้

### ตัวแปรตาม

แนวทางในการส่งเสริมสมรรถนะของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

### 1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเพศหญิงมีจำนวนมากกว่าเพศชายคิดเป็นร้อยละ 59.30 ส่วนเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 40.70 ช่วงอายุที่มีข้าราชการมากที่สุดคืออายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.53 รองลงมาอายุ 30 – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.05 และน้อยสุดคืออายุ 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 24.42 ระดับการศึกษาที่ข้าราชการสำเร็จมากที่สุดคือปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 82.56 รองลงมาคือปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 17.44 และปริญญาเอก 00.00 ตำแหน่งผู้บริหาร คิดเป็นร้อยละ 6.98 ตำแหน่งข้าราชการครูคิดเป็นร้อยละ 93.02 ประสบการณ์ในการทำงานของข้าราชการครู ที่ต่ำกว่า 5 ปีคิดเป็นร้อยละ 50.00 ประสบการณ์ในการทำงานที่มีข้าราชการมากที่สุดคือ 5 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 33.72 รองลงมา 11 – 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.30 และน้อยที่สุดคือ 16 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 6.98

## 2. ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับการส่งเสริมสมรรถนะประจำสายงานของข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชน และด้านการสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การส่งเสริมสมรรถนะประจำสายงานของข้าราชการครูทั้ง 6 ด้าน ในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในภาพรวม

| ข้อ | สมรรถนะประจำสายงาน                                                  | $\bar{X}$ | S.D. | ระดับ<br>การปฏิบัติงาน |
|-----|---------------------------------------------------------------------|-----------|------|------------------------|
| 1   | การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้                               | 4.17      | 0.68 | มาก                    |
| 2   | การพัฒนาผู้เรียน                                                    | 4.10      | 0.65 | มาก                    |
| 3   | การบริหารจัดการชั้นเรียน                                            | 4.28      | 0.56 | มาก                    |
| 4   | การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน                | 4.29      | 0.61 | มาก                    |
| 5   | ภาวะผู้นำครู                                                        | 4.21      | 0.70 | มาก                    |
| 6   | การสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อ<br>การจัดการเรียนรู้ | 4.09      | 0.58 | มาก                    |
|     | โดยรวม                                                              | 4.19      | 0.62 | มาก                    |

จากตารางที่ 2 พบว่า การส่งเสริมสมรรถนะประจำสายงานของข้าราชการครูทั้ง 6 ด้าน ในโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.19$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ( $\bar{X} = 4.29$ ) รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ( $\bar{X} = 4.28$ ) และด้านภาวะผู้นำครู ( $\bar{X} = 4.21$ ) และด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ( $\bar{X} = 4.17$ ) และด้านการพัฒนาผู้เรียน

( $\bar{X}$  = 4.10) ตามลำดับ สำหรับการปฏิบัติในระดับมากที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ( $\bar{X}$  = 4.09)

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวม แสดงไว้ในตาราง 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

| สมรรถนะประจำสายงาน                                         | ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะ<br>ข้าราชการครู                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้                | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ควรจัดอบรมการทำหลักสูตรให้กับข้าราชการครู เมื่อมีการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่เสมอเพื่อปรับให้เป็นปัจจุบันที่สุด (f=13)</li> <li>- ควรจัดให้มีการนิเทศข้าราชการครูเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (f=5)</li> </ul> |
| 2.ด้านการพัฒนาผู้เรียน                                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ควรจัดอบรมข้าราชการครูในหัวข้อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (f=8)</li> <li>- ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเพียงพอ (f=7)</li> </ul>                                                                                           |
| 3.ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- โรงเรียนจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ในการจัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (f=5)</li> </ul>                                                                                                                                |
| 4.ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ควรจัดอบรมข้าราชการครูในหัวข้อการวิจัยในชั้นเรียนและจัดหาโอกาสให้ครูได้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยของตนเอง (f=9)</li> </ul>                                                                                                                               |
| 5.ด้านภาวะผู้นำครู                                         | <ul style="list-style-type: none"> <li>- ควรพัฒนาความรู้ ความสามารถของครูให้ตรงกับตำแหน่งที่มอบหมาย (f=13)</li> <li>- ควรจัดเวทีให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและได้แสดงความสามารถตรงสาขาวิชาชีพของตนเอง (f=9)</li> </ul>                                                                     |

|                                                                       |                                                                                                                                                                                                                    |
|-----------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 6.ด้านการสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ | - โรงเรียนมีนโยบายที่ชัดเจนในการร่วมมือกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ (f=8)<br>- โรงเรียนส่งเสริมข้าราชการครู ให้จัดกิจกรรมในห้อง และนอกห้องเรียนที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ท้องถิ่น (f=6) |
|-----------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

จากตารางที่ 3 พบว่าข้อมูลแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 แสดงไว้ในตาราง โดยรวม พบว่า ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ มีข้อเสนอแนะคือ ควรจัดอบรมการทำหลักสูตรให้กับข้าราชการครู เมื่อมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่เสมอเพื่อปรับให้เป็นปัจจุบันที่สุด (f=13) และควรจัดให้มีการนิเทศข้าราชการครูเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (f=5) ด้านการพัฒนาผู้เรียน มีข้อเสนอแนะ คือควรจัดอบรมข้าราชการครูในหัวข้อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (f=8) และ ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเพียงพอ (f=7) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน มีข้อเสนอแนะ คือ โรงเรียนจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ในการจัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (f=5) ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีข้อเสนอแนะคือ ควรจัดอบรมข้าราชการครูในหัวข้อการวิจัยในชั้นเรียนและจัดหาโอกาสให้ครูได้มีการเผยแพร่งานวิจัยของตนเอง (f=9) ด้านภาวะผู้นำครู มีข้อเสนอแนะคือ พัฒนาความรู้ ความสามารถของครูให้ตรงกับตำแหน่งที่มอบหมาย (f=13) และจัดเวทีให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและได้แสดงความสามารถตรงสาขาวิชาชีพของตนเอง (f=9) ด้านการสร้าง ความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ มีข้อเสนอแนะคือ โรงเรียน มีนโยบายที่ชัดเจนในการร่วมมือกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ (f=8) และโรงเรียนควรส่งเสริมข้าราชการครู ให้จัดกิจกรรมในห้องและนอกห้องเรียนที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ท้องถิ่น (f=6)

#### 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

ผู้วิจัยได้นำประเด็นมาสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาหล่มน้ำลาด อำเภอปางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ดังนี้

4.1. ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ภาพรวม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่าจัดอบรมหลักสูตรข้าราชการครูให้ ศึกษา

หลักสูตรอย่าง ถ่องแท้เพื่อพัฒนาศักยภาพข้าราชการครูและผู้บริหารสู่ความเป็นมืออาชีพ และจัดหาวิทยากรสร้างเครื่องมือและ หลังจากอบรมแล้วมีการติดตามและประเมินผล วัดผลความรู้ ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน นำผลการติดตามและการประเมินมาวิเคราะห์ หากมีปัญหาจึงมีการแก้ไขและพัฒนาต่อไป จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้ จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ การใช้สื่ออุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัดและความสามารถของผู้เรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมการจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมการนิเทศการสอน และนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอ

4.2. ด้านการพัฒนาผู้เรียน ภาพรวม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเอง มีทักษะในการเรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคม และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สรุปได้ว่าสถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและบริการส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา จัดโครงการ/กิจกรรม ด้านประชาธิปไตย ด้านคุณธรรม ความเป็นไทย และด้านยาเสพติด ตามนโยบายสถานศึกษา มีโครงสร้างสาระการเรียนรู้และแผนกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อ มาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ พัฒนาครูให้มีทักษะกระบวนการคิด เป็นการเสริมสร้างให้เกิดการปฏิบัติงานที่เป็น ระบบ สร้างสรรค์และมีคุณภาพ เกิดผลดีต่อการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิดตามมาตรฐาน คุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน และครูนำนักเรียนไปทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในเมืองไทย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาให้ความรู้ ประเมินจากผลงานผู้เรียนที่ไปทัศนศึกษา การสังเกตและจากการแสดงความคิดเห็น นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ และนำไปปรับปรุง

4.3. ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ภาพรวม ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนให้พร้อมใช้และปลอดภัย สรุปได้ว่า มีการจัดอบรมให้ข้าราชการครูมีความรู้ด้านการตกแต่ง ออกแบบห้องเรียนให้มี ความทันสมัย ประกอบด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ประกอบในการใช้ในการเรียนรู้ควรเสริมสร้างทักษะ องค์ความรู้ ให้มีคุณภาพในด้านวิชาการ ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และประสิทธิภาพของครูผู้สอนในการจัดและคิดค้นกิจกรรม รูปแบบการเรียนการสอนในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดความน่าสนใจในชั้นเรียน และแรงจูงใจในการศึกษาของ ผู้เรียน และให้ครูศึกษาเอกสารในชั้นเรียนและข้อมูลของผู้เรียนอย่างละเอียด จัดอบรมให้ความรู้ในการนำข้อมูลของผู้เรียนมาวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อหาจุดเด่นจุดด้อยของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาต่อไป



4.4. ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาพรวมข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ รวบรวม จำแนกและจัดกลุ่มของสภาพปัญหา แนวคิดทฤษฎีและวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ สรุปได้ว่า ครูทำความเข้าใจในการแยกประเด็นปัญหาอย่างเป็นระบบ ส่งเสริม สนับสนุนความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน อบรม สร้างความรู้ความเข้าใจ ในกระบวนการทำวิจัยโดยเชิญวิทยากรที่มีความรู้ด้านวิจัยมาให้ความรู้ในด้านการวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาและการสรุปผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ และนำผลการวิจัยมาตรวจสอบความถูกต้อง และประเมินขั้นตอนการทำวิจัย สรุปสภาพปัญหาการวิจัย ในระดับโรงเรียน ห้องเรียน และรายบุคคล นำปัญหาที่พบมาแก้ไข

4.5. ด้านภาวะผู้นำครู ภาพรวมข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีปฏิสัมพันธ์ในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่นโดยมุ่งเน้นการเรียนรู้ และการพัฒนาวิชาชีพ สรุปได้ว่า สืบค้นและหาข้อมูลจากการพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิด การศึกษาหลักสูตร การปฏิบัติงาน การใช้สื่อ ให้ครูสอนตามความถนัดของตนเอง โดยมีเป้าหมายที่ชัดเจน การวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อย การใช้ เทคนิควิธีการสอนและนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพ ประเมินผลการเรียนของผู้เรียน วิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผลเพื่อปรับปรุงกระบวนการ ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

4.6. ด้านการสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ภาพรวมข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ในสถานศึกษา สรุปได้ว่า จัดตั้งโครงการครูพบผู้ปกครองโดยมีวัตถุประสงค์และแนวทางการปฏิบัติในการสร้างเครือข่าย ความสัมพันธ์และร่วมมือ ชี้แจงรายละเอียดนโยบายของโรงเรียน ประสานงานกับผู้ปกครอง และ ชุมชน เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาในท้องถิ่นโดยให้สอดคล้องกับ หลักสูตรของสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์และความต้องการของผู้เรียน การให้ความร่วมมือ ของ ผู้ปกครองและชุมชน นำปัญหาที่พบไปปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

5. ผลการตรวจสอบแนวทางทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยรวม มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์คิดเป็นร้อยละ 100

## อภิปรายผลการวิจัย

สภาพสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะผ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย คือด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนรองลงมาคือด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านภาวะผู้นำครู ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาผู้เรียน ตามลำดับ เป็นเพราะว่า

โรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสมรรถนะประจำสายงานของข้าราชการครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เย็นฤทัย จงณอม (2561 : 91) ศึกษาเรื่องการเสริมสร้างสมรรถนะในงานของครูกรณีโรงเรียนเอกชนในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่ามีลำดับการเสริมสร้างสมรรถนะใกล้เคียงกันคือ 1) ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน 2) ด้านการพัฒนาผู้เรียน 3) ด้านการบริการหลักสูตรสถานศึกษา 4) ด้านภาวะผู้นำครู 5) ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติกา ชัยภักดี (2560 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่าแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมควรมีการนิเทศเพื่อให้ครูได้รับความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน สร้างบรรยากาศในการทำงาน ที่สนับสนุนการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนมีการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาตนเองอยู่เสมอการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ครอบคลุมในทุกกลุ่มสาระสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและความแตกต่างของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เลิศนภา พงษ์ดำ (2560 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนของข้าราชการครูกรณีศึกษา โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านการจัดการเรียนการสอนของข้าราชการครูโรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก ครูมีสมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงานอยู่แล้ว สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการชั้นเรียน และการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการพัฒนามุ่งเน้นที่ การเพิ่มเวลาให้ครู ได้มีเวลาในการพัฒนาสมรรถนะของตนเอง และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มที่ การสนับสนุนในการพัฒนาสมรรถนะของครู มีการเปิดการฝึกอบรม/สัมมนา หรือให้ทุนการศึกษา โดยมีการวางแผนที่ดีมีการสำรวจความต้องการของครูก่อน ว่าต้องการให้พัฒนาในด้านใด มีคู่มือปฏิบัติงานที่ครอบคลุมทันสมัย และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อภิปรายผลตามลำดับดังนี้

ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และชั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2531 ที่ระบุไว้ในมาตรา 8 ข้อ ระบุแนวทางการจัดการศึกษา ว่าโรงเรียนควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง จึงให้ความสำคัญในการส่งเสริม และสนับสนุนให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบตั้งแต่การกำหนดเป็นนโยบาย วางแผนในการดำเนินงาน การสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ครูในงานวิจัยในชั้นเรียน การจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากร การสร้างแรงจูงใจ การกำกับติดตามการดำเนินงาน และการเผยแพร่ผลงานวิจัยของครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกจิตร ศรีด้วง (2558 : 78) ที่ศึกษาการ

ส่งเสริมการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านนโยบายและแผนดำเนินงานวิจัยใน ชั้นเรียน การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยในชั้นเรียน การสร้างแรงจูงใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน การเผยแพร่ผลงาน การจัดหาทรัพยากรแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับงานวิจัยในชั้นเรียน

ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากโรงเรียนโรงเรียนศูนย์เครือข่าย พัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง ในปัจจุบันมีการแข่งขันทางการศึกษาสูงกันทั้งโรงเรียนโรงเรียนศูนย์ เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง ด้วยกันเอง ดังนั้นโรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สื่อเทคโนโลยีต่างๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูในการบริหารจัดการชั้นเรียน รวมทั้งการ จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การที่โรงเรียนศูนย์ เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง มีการจัดการศึกษาหลายระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัย จนถึงระดับ มัธยมศึกษา ทำให้โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายชัดเจนที่ครูของโรงเรียนจะต้องมีความสัมพันธ์ที่คือต่อ นักเรียน สามารถเข้าใจและดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึงและให้เกิดความปลอดภัย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นคือ ผู้ปกครองในการนำบุตรหลานเข้ามาศึกษาในโรงเรียนและไม่ลาออกกลางคัน ครูสามารถนำสารสนเทศของ นักเรียนมาปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ ภูมิ ภควัฒ์ ภูมิพงศ์ศุข (2563 : 591-600) ศึกษางานวิจัยเรื่องการบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการ เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กล่าวถึง การบริหารจัดการชั้นเรียนจะต้องประกอบด้วย การวางแผนความคิด และ การปฏิบัติพัฒนาตนเองของตัวผู้สอนและผู้เรียนด้วย และการจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนอย่างเป็น ระบบ มีหลักการ ใส่ใจต่อตัวผู้เรียน และส่งเสริมการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายบริหารจัดการชั้นเรียนที่ดี ดังนั้น การบริหารจัดการชั้นเรียนที่ดี จึงเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตนเองมากขึ้น เพื่อ ประเมินตนเอง พัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพเรื่องสิ่งแวดล้อมความคิดและงานเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเรื่องนี้มีอิทธิพลต่อการหล่อหลอมกล่อมเกล้าและการพัฒนาศักยภาพแห่งตัวตนที่ส่งผลต่อคุณภาพ โดยรวมในการพัฒนาบุคลากรและการพัฒนาความสามารถในการทำงานที่เชื่อมระหว่างตัวตนแต่ละคนกับงาน ที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ด้านภาวะผู้นำครู อยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีความต้องการให้ครูยังคงทำงานอยู่กับโรงเรียน โดย ไม่มีการไปสมัครสอบบรรจุกับหน่วยงานราชการ โรงเรียนจึงเสริมสร้างสมรรถนะในด้านนี้ตั้งแต่การบรรจุเข้าสู่ ตำแหน่ง ตรงตามความถนัด ความเชี่ยวชาญในสาขาที่เรียนเพื่อให้ครูทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการ ทำงานที่มุ่งสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น และสามารถสนทนาวาง สร้างสรรค์มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผกามาศ บัวพงษ์ (2564 : 8-19) ที่ได้ ศึกษาภาวะผู้นำของครูและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของครู ในระดับมัธยมศึกษา ผลงานวิจัยพบว่าการมีภาวะผู้นำไม่ใช่ปัจจัยเพียงอย่างเดียวที่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพใน

การปฏิบัติงานยังมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างคนและการพัฒนาบุคลากรประการสำคัญอีก คือ สิ่งแวดล้อมของความคิดและการทำงาน

ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากโรงเรียนเอกชนต้องมีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่ครบวงจร ตั้งแต่การจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตร ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อจะได้นำผลการประเมินไปใช้พัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบโดยมีเป้าหมายการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาที่ต้องการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง และชุมชนดังนั้นครูฝ่ายการสอนของโรงเรียนเอกชน จึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาอย่างชัดเจน โรงเรียนจึงต้องให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้และความสามารถในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกัญญา จัตุรงค์ (2559 : 1473-1487) เรื่องการบริหารหลักสูตรที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7 ผลการวิจัย พบว่า การจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จได้ บุคลากรทุกฝ่ายต้องมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร และสามารถนำไปใช้ ในการจัดการเรียนรู้ได้ในการจัดการเรียนรู้มีแหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่เพียงพอจะส่งผลให้ผู้เรียน ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ

ด้านการพัฒนาผู้เรียน อยู่ในระดับมาก อาจเนื่องมาจากโรงเรียนต้องบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนด รวมทั้งในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้สถานศึกษาที่ต้องจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลากหลายทั้งด้านวิชาการและด้านอาชีพ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย ศักยภาพ เจตคติ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งนำไปสู่การดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตยที่ส่งเสริมให้เคารพสิทธิ เสรีภาพ ความมีระเบียบ ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ สุจริต ประพฤติปฏิบัติตนอย่างมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วย กิจกรรม 3 ลักษณะคือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียนและกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อสังคมและสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 1) ดังนั้นจึงทำให้โรงเรียนต้องมีนโยบายในการเสริมสร้างสมรรถนะครู ในด้านการพัฒนาผู้เรียน ทั้งการสนับสนุนงบประมาณ สื่อและเทคโนโลยี และความรู้ความสามารถครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ตรงกับความถนัด ความสนใจของผู้เรียน

ด้านการสร้างความสัมพันธ์และการร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก เนื่องมาจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ให้ความสำคัญต่อชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังจะเห็นได้จากมาตราต่างๆ เช่น มาตรา 8 ระบุให้การศึกษาต้องเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนและให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร

เอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น จัดการศึกษา มาตรา 23 การจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเองครอบคลุม สังคมและชุมชน มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต มาตรา 29 สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น จัดการศึกษา ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะมีมาตรฐานเกี่ยวกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนจึงมีความสำคัญกับการบริหาร และจัดการศึกษาของสถานศึกษาด้วยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการศึกษา และส่งเสริมสนับสนุนให้การดำเนินงานของสถานศึกษาราบรื่น และมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาผู้เรียน และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาลุ่มน้ำกลาง อำเภอบางมะฝ้า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 คือ ควรจัดอบรมข้าราชการครูในหัวข้อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเพียงพอ ควรจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ในการจัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ควรจัดอบรมข้าราชการครูในหัวข้อการวิจัยในชั้นเรียนและจัดหาโอกาสให้ครูได้มีการเผยแพร่งานวิจัยของตนเอง ควรพัฒนาความรู้ ความสามารถของครูให้ตรงกับตำแหน่งที่มอบหมาย ควรจัดเวทีให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันและได้แสดงความสามารถตรงสาขาวิชาชีพของตนเอง ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการร่วมมือกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ โรงเรียนควรส่งเสริมข้าราชการครู ให้จัดกิจกรรมในห้องและนอกห้องเรียนที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ท้องถิ่น เป็นเพราะว่า มีการจัดอบรมการทำหลักสูตรให้กับข้าราชการครู เมื่อมีการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรใหม่เสมอเพื่อปรับให้เป็นปัจจุบันที่สุด มีการนิเทศข้าราชการครูเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดอบรมข้าราชการครูในหัวข้อการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเพียงพอ มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ในการจัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการจัดอบรมข้าราชการครูในหัวข้อการวิจัยในชั้นเรียนและจัดหาโอกาสให้ครูได้มีการเผยแพร่งานวิจัยของตนเอง ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการร่วมมือกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ โรงเรียนควรส่งเสริมข้าราชการครู ให้จัดกิจกรรมในห้องและนอกห้องเรียนที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ท้องถิ่น และ มีนโยบายที่ชัดเจนในการร่วมมือกับชุมชน ในการจัดกิจกรรมต่างๆ ส่งเสริมข้าราชการครู ให้จัดกิจกรรมในห้องและนอกห้องเรียนที่มีการใช้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และปราชญ์ท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ จริญญา ภรณ์ตุ้มคำมูล ( 2560 : 42-50) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น พบว่า แนวทางการส่งเสริมสมรรถนะมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการนำไปใช้ประกอบการพัฒนาสมรรถนะของครูในสังกัดให้มีความพร้อมต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนในการปฏิบัติหน้าที่ด้านงานสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพอย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ เย็นฤทัย จงณอม (2561 : บทคัดย่อ) ศึกษางานวิจัยเรื่องการเสริมสร้างสมรรถนะในงานของครูกรณีโรงเรียนเอกชนในเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร พบว่าโรงเรียนต้องมีการวางแผนพัฒนาครู โดยส่งครูเข้ารับการอบรม ศึกษาตามสถานศึกษาที่มีความเป็นเลิศหรือหน่วยงานอื่น และมีการสอบถามความต้องการ และความจำเป็นในการพัฒนาจากครูในเรื่องต่างๆ ทั้งนี้โรงเรียนต้องมีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ในแผนพัฒนาบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตติกา ชัยภักดี (2560 : บทคัดย่อ) ศึกษางานวิจัยเรื่องแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่าแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมควรมีการนิเทศเพื่อให้ครูได้ความตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงาน สร้างบรรยากาศในการทำงาน ที่ดี สนับสนุนการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนมีการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับวิชาชีพใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาตนเองอยู่เสมอการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่ครอบคลุมในทุกกลุ่มสาระสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและความแตกต่างของนักเรียน

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สมรรถนะข้าราชการครูเป็นกระบวนการสำคัญที่ควรนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาปรับปรุงตนเองอย่างเที่ยงตรง ไม่เสียเวลาและงบประมาณไปกับการพัฒนาตนเองในสิ่งที่ไม่จำเป็น ทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีระบบ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนเอง ส่งผลสืบเนื่องต่อการ พัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและผลสัมฤทธิ์ขององค์กรโดยรวม
2. การปรับเปลี่ยนรูปแบบ/วิธีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยใช้ สมรรถนะเป็นฐานในการพัฒนาที่เริ่มต้นจากการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครู เพื่อวางแผนพัฒนา ตนเอง (ID - Plan) ตามเส้นทางพัฒนาวิชาชีพ (Career Path) ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครู

### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูของโรงเรียนในสังกัดอื่น
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการส่งเสริมสมรรถนะข้าราชการครูของโรงเรียนขนาดอื่น เช่น ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ เป็นต้น

### เอกสารอ้างอิง

- กนกจิตร ศรีด้วง. (2558). การส่งเสริมการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนนทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3. สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครู ศาสตร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จริยา ภรณ์ตุ้มมูล. ( 2560 ).การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 7 (6), 42-50.
- จิตติกา ชัยภักดี. (2560). แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ผกามาศ บัวพงษ์. ( 2564 ). ภาวะผู้นำของครูและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของครูในระดับมัธยมศึกษา. ปริญญามหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ภูมิภควัฒ์ ภูมิพงศ์คชศร . (2563). การบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 3 (3), 591-600.
- เย็นฤทัย จงถนอม . (2561) . การเสริมสร้างสมรรถนะในงานของครูกรณีโรงเรียนเอกชนในเขตอุตสาหกรรม กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เลิศนภา พงษ์ดำ. ( 2560 ). การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนของข้าราชการครูกรณีศึกษา โรงเรียนสุเหร่าดอนสะแก. ปริญญามหาบัณฑิต หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุกัญญา จัตุรงค์ . ( 2559 ). การบริหารหลักสูตรที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียน โรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงาน  
การศึกษาพิเศษภาคใต้ กลุ่ม 7. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 9 (1),  
1473-1487.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)*.  
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.



**การสังเคราะห์องค์ประกอบของการออกคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้อง**  
**ตามหลักกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง**  
**Synthesize of the Components for Issuance of Administrative Orders**  
**by the Law of Administrative Procedures**

ปรีชา พันธุ์สีดา

วิทยาลัยพณิชยบัณฑิตหนองบัวลำภู

**Preecha Phunsida**

Nongbualamphu Pitchayabundit College, Thailand

E-mail: nuspong.ggg@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบของการออกคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร วรรณกรรมที่ศึกษาประกอบด้วย 1) พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พุทธราช 2542 2) พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธราช 2539 3) คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด 4) กฎกระทรวง 5) ตำรากฎหมายปกครอง 6) งานวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า คำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองประกอบไปด้วย 2 ส่วนโดยแต่ละส่วนมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองประกอบด้วย 1) เป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ 2) เป็นการใช้อำนาจรัฐ 3) เป็นการกำหนดสภาพทางกฎหมาย 4) เกิดเฉพาะกรณี 5) มีผลภายนอกโดยตรง และส่วนที่ 2 องค์ประกอบต้องครบตาม มาตรา 42 วรรคท้าย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539 มาตรา 40 กล่าวคือ 1) ต้องแจ้งว่าคำสั่งทางปกครองหรือการโต้แย้งสิทธิในคำสั่งนี้อาจอุทธรณ์ได้ 2) ระบุผู้มีอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ 3) ระบุเวลาในการยื่นอุทธรณ์

ซึ่งสามารถใช้ถ้อยคำดังต่อไปนี้ให้ปรากฏในคำสั่งทางปกครองได้ คือ หากท่านประสงค์จะอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งนี้ ให้ยื่นอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งนี้ ต่อ....ระบุ บุคคล หรือ คณะบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรับอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง ภายใน...(จำนวนวัน)....วัน นับแต่วันรับทราบคำสั่ง

**คำสำคัญ :** คำสั่งทางปกครอง, หลักกฎหมาย, วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

## Abstracts

The objectives of this research were to study and to Synthesize the Components of administrative orders by the law of administrative procedures on using the documentary process included 1) administrative court establishment act B.E. 2542, 2) the administrative court Procedure B.E. 2539, 3) the judgment of supreme court, 4) the ministerial regulations, 5) the text of administrative law and 6) the research work.

The results of findings were as follows: The administrative order did not want to file an appeal or an argument against an order was extended the time for one year included 2 parts as the first part was on the administrative order included as 1. the action by the officer, 2. using of the state power, 3. the limit on the condition of law, 4. the occurring for the case and 5. the external effect. and the second part was on the section forty two on the last paragraph of the administrative court establishment act and the administrative court procedure B.E. 2542 and the Administrative court procedure B.E. 2539 on the section forty as 1. the notification of administrative order or an argument against an order and could be on appeal, 2. the mention of the authority person on appeal and 3. the mention of the time for appeal which could be on using the following words on the appearance of the administrative order as on the words as follows: If you need the appeal or argument this order, you could be on doing toward the persons or the group of persons of authority within the day of acknowledgement.

**Keywords:** Administrative Orders; Principles of Law; Administrative Procedures

## บทนำ

ในการบริหารองค์การภาครัฐนั้น Maxweber นักสังคมวิทยาชาวเยอรมัน กล่าวว่า การบริหารองค์การแบบราชการนั้นต้องจำแนกระดับอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน Well Defined Authority Hierarchy กล่าวคือต้องแบ่งงานในองค์การออกเป็นส่วนๆหรือเป็นฝ่ายงานต่างๆ ซึ่งแต่ละฝ่ายงานมีหัวหน้างานเป็นผู้ควบคุมดูแล นั่นก็หมายถึงการจัดองค์กรนั่นเอง การจัดองค์กรนั้นก็จัดคนใส่งานให้ถูกต้องเพื่อให้เกิดการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในระบบราชการการจัดองค์กรดังกล่าวจำเป็นจะต้องทำเป็นคำสั่งทางปกครอง ซึ่งคำสั่งทางปกครองนั้นบางครั้งก็อาจทำให้ผู้รับคำสั่งมองว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมและการเปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งคำสั่งทางปกครองถือเป็นขั้นตอนหรือเป็นวิธีการสำหรับการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายก่อนฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ส่วนราชการ และหน่วยงานอื่นของรัฐมีหน้าที่ในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวก ในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพของประชาชน โดยมีข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของ รัฐเป็นผู้ดำเนินการภายใต้กฎหมาย กฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่แต่ละหน่วยงาน กำหนดขึ้น ซึ่งมีความแตกต่างกันมาก กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับบาง ฉบับก็กำหนด “กระบวนการ” (procedure) ในการพิจารณาดำเนินการไว้อย่างละเอียด ชัดเจน บางฉบับก็กำหนดไว้เพียงสั้นๆ หรืออย่างกว้าง บางฉบับ หรือบางเรื่องก็ไม่มี กระบวนการ หรือหลักเกณฑ์วิธีการในการพิจารณา ดำเนินการกำหนดไว้แต่อย่างใด ปล่อย ให้เป็นเรื่องที่อยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ทำให้ขาดความชัดเจนและไม่สามารถคาดเดา ได้ว่า เรื่องที่ประชาชนยื่นคำขอให้พิจารณาสั่งการ หรือดำเนินการนั้นจะได้รับการอนุมัติ

อนุญาตหรือไม่ ภายในระยะเวลาเท่าใด ซึ่งหน่วยงานต่างๆของรัฐจะต้องออกคำสั่งทางปกครอง หรือการดำเนินการอื่นใดในทางปกครองเพื่อให้การบริการต่างๆแก่ประชาชนที่มาใช้บริการ หลายๆครั้งการทำงานของหน่วยงานทางปกครองหรือที่เรียกว่า การปฏิบัติราชการทางปกครองมิได้มีมาตรฐานเดียวกัน ทำให้เกิดความสับสน ลักลั่น หรือต่างหน่วยต่างเลือกวิธีปฏิบัติตาม อำนาจโดยมิได้คำนึงถึงความยุ่งยากลำบาก หรือความเดือดร้อนของประชาชนผู้มาขอ ใช้บริการสาธารณะจากส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐ และหากออกคำสั่งทางปกครองไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วนในสาระสำคัญตามที่กฎหมายกำหนดแล้วก็จะส่งผลให้การบริหารจัดการองค์กรนั้นๆขาดประสิทธิภาพในการบริการกิจการสาธารณะแก่ประชาชน เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อประชาชนในการบริหารจัดการของหน่วยงานของรัฐอันจะนำไปสู่การขาดความร่วมมือระหว่างองค์กรของรัฐกับประชาชนในที่สุด ดังนั้นผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งทางปกครองจึงต้องออกคำสั่งทางปกครองให้ถูกต้อง ครบถ้วนในสาระสำคัญตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้ทำ

จากที่กล่าวมา จึงนำมาสู่การทำวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ประกอบของการออกคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องตามหลักกฎหมาย วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง เพื่อเป็นการสังเคราะห์องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

### วัตถุประสงค์การวิจัย

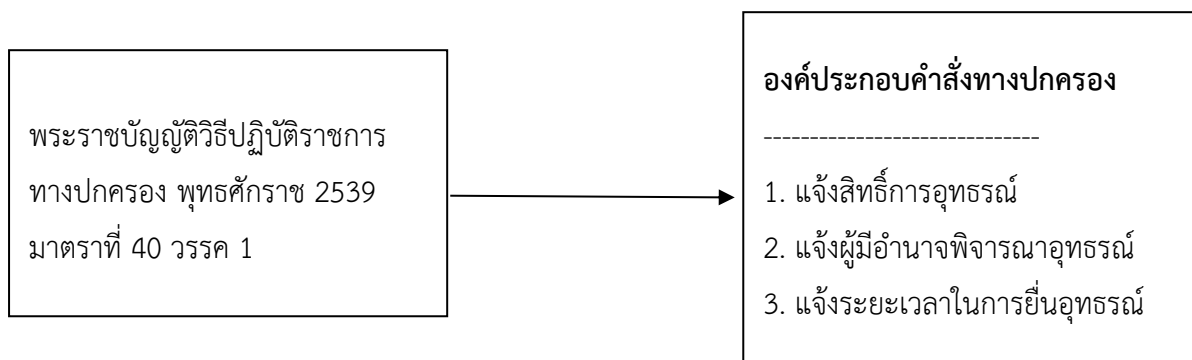
การวิจัยเอกสารครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและสังเคราะห์องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

### ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร เป็นการคัดเลือกเอกสารในระดับพุทธิภูมิที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบไปด้วย บทความวิชาการ บทความวิจัย เอกสารเผยแพร่ของภาครัฐและภาคเอกชน คำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด รวมถึงข้อมูลอันเป็นสารสนเทศในรูปแบบของ ตำรา เช่น พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พุทธศักราช 2542 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539 กฎกระทรวง โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้ 1) มีความถูกต้อง 2) มีความน่าเชื่อถือ 3) มีความชัดเจน 4) ความเป็นตัวแทน โดยมีขอบเขตของเนื้อหาประกอบด้วย 1) การออกคำสั่งทางปกครอง 2) องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครอง 3) การอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครอง 4) ระยะเวลาในการอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครอง จากนั้นผู้วิจัยนำวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องมาทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครอง

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำสั่งทางปกครองเป็นการกระทำขององค์กรที่มีอำนาจรัฐประชาชนหรือผู้รับคำสั่งทางปกครองไม่สามารถโต้แย้งคัดค้านได้จึงมีความพยายามในตรากฎหมายแก้ไขปัญหาดังกล่าวหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมีหลักนิติรัฐ มีระบบการตรวจสอบการกระทำของรัฐที่สามารถตรวจสอบได้ จึงเกิดกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ดังนั้นการออกคำสั่งทางปกครองต้องออกให้ครบถ้วนและสมบูรณ์ตามที่กฎหมายบัญญัติหลักเอาไว้ มิเช่นนั้นคำสั่งทางปกครองที่ออกมาก็ไม่ชอบด้วยกฎหมายส่งผลทางลบโดยตรงต่อผู้ออกคำสั่งทางปกครอง จากที่กล่าวมาผู้วิจัยสามารถนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัย (Conceptual Framework) ดังภาพ



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

จากการวิจัยเอกสารองค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองผลการสังเคราะห์พบว่าองค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองประกอบไปด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองเบื้องต้น ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 42 วรรคท้าย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539 มาตรา 40 ซึ่งมีรายละเอียดที่สำคัญพอสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองเบื้องต้น คำสั่งทางปกครองนั้นพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539 ได้กำหนดไว้ในมาตรา 5 ดังนี้ “คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า การใช้อำนาจตามกฎหมายของ “เจ้าหน้าที่” ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลในอันที่จะก่อให้เกิดเปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระบุ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการ

ถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่ง การอนุญาตการอนุมัติการวินิจฉัยอุทธรณ์การรับรองและการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ และการอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวงซึ่งสาระสำคัญของ “คำสั่งทางปกครอง” มีดังนี้ 1) เป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ 2) เป็นการใช้อำนาจทางปกครองตามกฎหมาย 3) เป็นการกระทำที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล 4) เป็นการกระทำที่มุ่งใช้บังคับแก่กรณีใด หรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะ 5) เป็นการกระทำที่มีผลภายนอกโดยตรง (สุวรรณี รักเหลือ 2551) “กฎ” (ม.5) หมายความว่า พระราชกฤษฎีกากฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่นระเบียบ ข้อบังคับ และบทบัญญัติอื่นที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป โดยไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดหรือบุคคลใดเป็นการเฉพาะตัวอย่างกรณีที่เคยมีคำวินิจฉัยว่า “เป็นคำสั่งทางปกครอง” เช่น การที่กรมบัญชีกลางคำนวณบำนาญของข้าราชการ เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย ที่มีผลกระทบต่อสถานภาพสิทธิของข้าราชการจึง “เป็นคำสั่งทางปกครอง” (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 12/2546) ตัวอย่างกรณีที่เคยมีคำวินิจฉัยว่า “ไม่เป็นคำสั่งทางปกครอง” เช่น คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนทางวินัย เป็นเพียงขั้นตอนการดำเนินการภายในของเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ในการที่ผู้มีอำนาจจะวินิจฉัยหรือออกคำสั่งตามความเห็น หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ฟ้องคดีคำสั่งดังกล่าวจึง “ไม่เป็นคำสั่งทางปกครอง” (คำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 117/2546) (กฤตยชญ์ ศิริเขต, 2544 : 60)

รูปแบบของคำสั่งทางปกครอง ได้แก่คำสั่งด้วยวาจาคำสั่งเป็นหนังสือคำสั่งด้วยวิธีการอื่นสำหรับคำสั่งเป็นหนังสืออย่างน้อยต้องระบุวัน เดือน ปีที่ทำคำสั่งชื่อและตำแหน่งของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งและลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่ง (ม.36) และต้องจัดให้มีเหตุผลคือ (1) มีข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ (2) ข้อกฎหมายที่อ้างอิง (3) ข้อพิจารณาและข้อสนับสนุนในการใช้ดุลพินิจ (ม. 37) ผลของคำสั่งทางปกครอง (ม.42) มีผลใช้บังคับต่อบุคคล ตั้งแต่วันที่ผู้นั้นได้รับแจ้งเป็นต้นไป และมีผลตราประทับที่ไม่มีการเพิกถอน หรือสิ้นผลลงโดยเงื่อนไขหรือโดยเหตุผลอื่น การแจ้งวิธีการอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครอง (ม.40) คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ให้ระบุกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งการยื่นคำอุทธรณ์หรือโต้แย้ง ระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือโต้แย้งดังกล่าว ถ้าไม่ได้ดำเนินการระบุวิธีการอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครองไว้ให้ระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งวิธีการอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งนั้น แต่ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาดังกล่าวมีระยะเวลาสั้นกว่า 1 ปีให้ขยายเป็น 1 ปี (นับแต่วันที่รับคำสั่งทางปกครอง)

ส่วนที่ 2 องค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองตามมาตรา 42 วรรคท้าย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539 มาตรา 40

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ.2542 (และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 9 พ.ศ.2560) มาตรา 42 วรรคแรก กำหนดว่า ผู้ใดได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหาย หรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องจากการกระทำหรืองดเว้นการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง หรือกรณีอื่นใดที่อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครองตามมาตรา 9 และแก้ไขหรือบรรเทาความเดือดร้อนหรือความเสียหายหรือยุติข้อโต้แย้งนั้น ต้องมีคำบังคับตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 72 ผู้นั้นมีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

หมายความว่า การฟ้องคดีหน่วยงานทางปกครอง ไม่ว่าจะเป็น กระทรวง กรม ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ราชการส่วนภูมิภาค ราชการส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจที่ตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกา หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายให้ใช้อำนาจทางปกครอง หรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง หรือจะใช้สิทธิทางศาลปกครองเพื่อฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐได้นั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานทางปกครองจะต้องทำการละเมิดใน มาตรา 9 ของ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พุทธศักราช 2542 ด้วยนอกจากนั้นเสียหายต้องดำเนินการตาม วรรคท้ายของมาตรา 42 ตาม พระราชบัญญัตินี้ก่อนนั้นก็คือการอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครองก่อน

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มีผลใช้บังคับ (ตั้งแต่วันที่ 14 พฤษภาคม 2540) การแจ้งคำสั่งทางปกครองให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องจะมีหลักเกณฑ์บางประการที่แตกต่างไปจากที่เคยเป็นมา กล่าวคือ พ.ร.บ. วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 มาตรา 40 วรรคหนึ่ง ได้กำหนดให้ “คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ให้ระบุนกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้ง การยื่นคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งดังกล่าวไว้ด้วย” และวรรคสองกำหนดว่า “ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนบทบัญญัติตามวรรคหนึ่ง ให้ระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์หรือการโต้แย้งเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ได้รับแจ้งหลักเกณฑ์ตามวรรคหนึ่ง แต่ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่และระยะเวลาดังกล่าวมีระยะเวลาสั้นกว่า 1 ปี ให้ขยายเป็น 1 ปีนับแต่วันที่รับคำสั่งทางปกครอง” ดังนั้น ในการแจ้งคำสั่งที่ผู้รับคำสั่งมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ผู้ออกคำสั่งจะต้องแจ้งในคำสั่งหรือในหนังสือแจ้งให้ผู้รับคำสั่งทราบ ว่า 1. ผู้รับคำสั่งมีสิทธิยื่นอุทธรณ์คำสั่ง 2. ระบุผู้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์หรือผู้มีอำนาจหน้าที่รับคำอุทธรณ์รูปแบบของคำอุทธรณ์วิธีการยื่นอุทธรณ์และ 3. ระยะเวลาการยื่นอุทธรณ์ คำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์ได้ มิได้ระบุผู้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์หรือผู้มีอำนาจหน้าที่รับคำอุทธรณ์ไว้ด้วยถือเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติมาตรา 40 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ระยะเวลาสำหรับการยื่นอุทธรณ์จึงต้องเริ่มนับใหม่ตั้งแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้รับแจ้งหลักเกณฑ์การอุทธรณ์คำสั่ง และถ้าไม่มีการแจ้งใหม่ให้ถูกต้องครบถ้วน ระยะเวลาอุทธรณ์ดังกล่าวจะขยายออกเป็น 1 ปีนับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้รับแจ้งคำสั่ง ( ธียุทธ ปิงประเสริฐ, ม.ป.ป : 2 ) การแจ้งคำสั่งทางปกครองจะต้องปฏิบัติตามมาตรา 40 [1] แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ที่กำหนดว่าคำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองต้อง

แจ้งให้ผู้รับคำสั่งทราบถึงรายละเอียดและระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวด้วย ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองมิได้แจ้งรายละเอียดและระยะเวลาในการอุทธรณ์หรือโต้แย้งไว้ในคำสั่งและไม่มีแจ้งการใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือโต้แย้งใหม่ในภายหลัง ระยะเวลาในการอุทธรณ์หรือโต้แย้งจะขยายออกไปเป็นหนึ่งปี ตามมาตรา 40 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้รับคำสั่งทางปกครองและจะส่งผลให้ทางราชการต้องผูกพันในการพิจารณาอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครองนานขึ้นกว่ากฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ได้บัญญัติไว้คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองเห็นว่าการแจ้งรายละเอียดและระยะเวลาในการใช้สิทธิอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครองแก่คู่กรณีเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเพราะเป็นการคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีผู้รับคำสั่ง สมควรแนะนำให้เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองปฏิบัติให้ครบถ้วนถูกต้องตามข้อกำหนดที่บัญญัติไว้ในมาตรา 40 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 ดังนี้ 1. รายละเอียดในการแจ้งสิทธิอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งทางปกครอง (1) ระบุกรณีที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งไว้ในคำสั่งในกรณีเป็นคำสั่งทางปกครองที่อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งต่อไปได้ (2) ระบุการยื่นคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง ประกอบด้วย บุคคลผู้รับคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง สถานที่ยื่นคำอุทธรณ์หรือคำโต้แย้ง เงื่อนไขอันเป็นสาระสำคัญในการอุทธรณ์หรือโต้แย้งในกรณีที่กฎหมายกำหนดได้ (3) ระบุระยะเวลาสำหรับการยื่นอุทธรณ์หรือโต้แย้ง ตัวอย่างเช่น ใช้ข้อความว่า “ถ้าหากท่านประสงค์จะอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งนี้ให้ยื่นอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวต่อ .....(๑).....ภายใน.....(๒).....นับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งนี้” หมายเหตุ (๑) ให้ระบุ บุคคล คณะบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ผู้รับอุทธรณ์คำสั่งทางปกครอง (๒) ให้ระบุระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์

(เฉลิมชัย วสินนท์, 2540 : 6)

จากการวิจัยเอกสารองค์ประกอบของคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พบว่า การออกคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองต้องประกอบไปด้วย 2 ส่วนแต่ละส่วนจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1) ส่วนพื้นฐานทั่วไปประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ เป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ เป็นการใช้อำนาจรัฐ เป็นการกำหนดสภาพทางกฎหมาย เกิดเฉพาะกรณี และมีผลภายนอกโดยตรง

2) องค์ประกอบต้องครบตาม มาตรา 42 วรรคท้าย พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พุทธศักราช 2542 และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539 มาตรา 40 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ ต้องแจ้งว่าคำสั่งทางปกครองหรือการโต้แย้งสิทธิในคำสั่งนี้อาจอุทธรณ์ได้ ระบุผู้มีอำนาจในการพิจารณาอุทธรณ์ และระบุเวลาในการยื่นอุทธรณ์

## อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยพบว่า การออกคำสั่งทางปกครองที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองนั้นจะประกอบด้วยองค์ประกอบอยู่ 2 ส่วนด้วยกันซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งองค์ประกอบคำสั่งทางปกครองต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539 ว่า คำสั่งทางปกครองหมายความว่า 1) การใช้อำนาจตามกฎหมาย 2) เป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ 3) เป็นการกำหนดสภาพทางกฎหมาย 4) เกิดผลเฉพาะกรณี และ 5) มีผลสุ่มภายนอกโดยตรง นอกจากนี้ผู้วิจัยยัง พบว่า คำสั่งทางปกครองยังต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539 มาตรา 40 ในคำสั่งทางปกครองต้องแจ้งด้วยว่าคำสั่งทางปกครองนี้อาจอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งได้ พร้อมกับต้องแจ้งด้วยว่าต้องยื่นอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งต่อใครหรือใครเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์และยังต้องกำหนดระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์หรือโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวด้วยว่าภายในกี่วันซึ่งสอดคล้องกับหลักการออกคำสั่งทางปกครองของศาลปกครองสูงสุดที่ว่า การอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองนั้นต้อง 1) ยื่นคำอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองต่อผู้ไม่มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์หรือรับคำอุทธรณ์ตามที่กฎหมายกำหนดไม่ถือเป็นการยื่นอุทธรณ์โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งต้องยื่นอุทธรณ์ใหม่ให้ถูกต้อง 2) ผู้ออกคำสั่งไม่ระบุผู้มีอำนาจหน้าที่พิจารณาอุทธรณ์ถือเป็นการขัดต่อ มาตรา 40 พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พุทธศักราช 2539 เป็นผลให้ระยะเวลาอุทธรณ์เริ่มนับใหม่ โดยมีสิทธิยื่นอุทธรณ์ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งใหม่อย่างถูกต้องครบถ้วน ถ้าไม่มีการแจ้งใหม่ระยะเวลาอุทธรณ์จะขยายออกเป็น 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่งซึ่งสอดคล้องกับคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 45/2555 ที่ชี้ว่า สภามหาวิทยาลัยไม่ได้ดำเนินการแจ้งข้อความที่ระบุวิธีการยื่นคำฟ้องและระยะเวลาสำหรับการยื่นคำฟ้องให้ผู้รับคำสั่งทราบจึงทำให้มีผลทำให้ระยะเวลาในการยื่นฟ้องคดีขยายจากเก้าสิบวันเป็นหนึ่งปี ประกอบกับคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 65/2555 ที่ระบุว่าในคำสั่งทางปกครองเพียงแต่ระบุว่า หากผู้ฟ้องคดีไม่พอใจในคำสั่งให้ดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลยุติธรรมภายใน 60 วันนับแต่วันที่รับคำสั่งกรณีดังกล่าวจึงไม่อาจรับฟังได้ว่าเป็นคำสั่งที่ระบุถึงวิธีการยื่นคำฟ้องและระยะเวลาสำหรับการยื่นฟ้อง ระยะเวลาสำหรับการยื่นคำฟ้องต่อ ศาลปกครองจึงขยายเป็น 1 ปี นับแต่วันที่รับคำสั่ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 262/2554 ที่ชี้ว่าคำสั่งทางปกครองไม่ได้แจ้งวิธีการยื่นคำฟ้องและระยะเวลาสำหรับการยื่นคำฟ้องให้ผู้ฟ้องคดีทราบแต่ภายหลังจึงมาแจ้งระยะเวลาสำหรับการยื่นคำฟ้องให้ผู้รับคำสั่งทราบกรณีนี้ศาลปกครองสูงสุดให้ขยายเวลาออกไปเป็น 1 ปี นับแต่วันรับทราบคำสั่ง และคำสั่งศาลปกครองสูงสุดที่ 175/2555 ชี้ว่าคำสั่งทางปกครองที่ไม่ได้ระบุวิธีการยื่นฟ้องและระยะเวลาสำหรับการยื่นฟ้อง เมื่อระยะเวลาในการยื่นฟ้องมีน้อยกว่า 1 ปี ให้ขยายเป็น 1 ปี นับแต่วันรับคำสั่ง 3) การแจ้งคำสั่งโดยระบุผู้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์ ถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ออกคำสั่งจำเป็นต้องแจ้งไว้ในคำสั่ง หรือในหนังสือแจ้งคำสั่ง ส่วนกรณีเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจรับคำอุทธรณ์



รูปแบบของคำอุทธรณ์และวิธีการยื่นอุทธรณ์นั้นอาจไม่ถือเป็นสาระสำคัญ หากเห็นว่าวิญญูชนทั่วไปที่มีสถานะเช่นผู้รับคำสั่งซึ่งมีตำแหน่งถึงระดับหัวหน้าส่วนราชการควรจะมีรู้ถึงรายละเอียดอยู่แล้ว

การออกคำสั่งทางปกครองหากผู้มีอำนาจในการออกคำสั่งทางปกครองออกคำสั่งไม่ถูกต้องครบถ้วนตามหลักกฎหมายที่วางไว้ก็จะทำให้การอุทธรณ์หรือการโต้แย้งคำสั่งทางปกครองมีระยะเวลาขยายออกไปอีกในบางครั้งอาจขยายออกไปเป็น 1 ปี ส่งผลต่อการบริหารจัดการองค์กรเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรและเกิดความไม่ไว้วางใจต่อกันในที่สุด

### ข้อเสนอแนะ

1. ผู้ที่มีหน้าที่ทำงานธุรการพิมพ์คำสั่งทางปกครองจะต้องพิมพ์คำสั่งทางปกครองให้ครบถ้วนองค์ประกอบ ตามที่กฎหมายกำหนดให้มีในคำสั่ง
2. ผู้มีอำนาจในการลงนามในคำสั่งทางปกครองควรพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนว่าคำสั่งทางปกครองนั้นมีองค์ประกอบครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือไม่

### เอกสารอ้างอิง

- กฤตยชญ์ ศิริเขต. (2544). *ศาลปกครอง คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร: วิทยาพัฒน์.
- เฉลิมชัย วสินนท์. (2540). *คำแนะนำของคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง ที่ 1/2540*. คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง
- ธัญธร ปังประเสริฐ. (ม.ป.ป). *ไม่แจ้งว่าอุทธรณ์ต่อใคร มีผลอย่างไรต่อระยะเวลาอุทธรณ์*. สำนักวิจัยและวิชาการสำนักงานศาลปกครอง.

**การใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน  
อย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3  
Using Quest Analysis Method to Improve Mattayomsuksa 3  
Students' Critical Reading Skill**

นิสิต ผลเดชสถาพร และ อัญชลี จันทรเสม

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**Nisit Phondechsataporn and Anchalee Jansem**  
Srinakharinwirot University, Thailand  
Corresponding Author, E-mail: nisit2532@gmail.com

\*\*\*\*\*

**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST 2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชินโรวินาลัย กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 364 คน จากนักเรียนทั้งหมด 12 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 โรงเรียนชินโรวินาลัย จำนวน 28 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง 12 คาบ ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัย One-Group Pretest-Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. แผนการสอนด้วยวิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST 2. แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ 3. แบบสอบถามวัดความพึงพอใจที่มีต่อการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean Score) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติทดสอบที่ t –test for dependent samples

ผลกาวิจัยพบว่า

1. ผลคะแนนการทดสอบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. นักเรียนที่มีความพึงพอใจการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ในระดับพึงพอใจมาก

**คำสำคัญ:** การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ; วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST; ความพึงพอใจ; นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

---

\* วันที่รับบทความ: 1 มีนาคม 2565; วันแก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2565; วันตอบรับบทความ: 22 มีนาคม 2565

Received: March 1, 2022; Revised: March 19, 2022; Accepted: March 22, 2022

## Abstracts

The aims of this research were 1) to compare Mattayomsuksa 3 students' Critical Reading Skill before and after learning by using QUEST analysis method 2) to examine students' attitudes toward learning by using QUEST analysis method. The population of this study were Mattayomsuksa 3 students studying in Chinorotwittayalai school in Bangkok in second semester of 2020. The subjects of this study were 28 Mattayomsuksa 3/8 students in Chinorotwittayalai school in Bangkok selected by using a cluster random sampling technique. The duration of the instruction was 12 periods. One-Group Pretest-Posttest Design was employed for this study. The research instruments were 1) lesson plans using QUEST analysis method 2) a critical reading test 3) a questionnaire on students' attitudes toward learning by using QUEST analysis method. Mean scores, standard deviations, and t -test for dependent samples were used to analyze the data.

The results of the study revealed that;

1. The students' critical reading skill after learning by using QUEST analysis method were higher than before learning at the .05 level of significance.
2. The students' attitudes toward learning by using the QUEST analysis method were at a high level.

**Keywords:** Critical Reading; QUEST analysis method; The students' attitudes; Mattayomsuksa 3 students

## บทนำ

ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สำคัญของโลก ยิ่งในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสาร และมีวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีใหม่ๆ อยู่เสมอ ดังนั้นผู้ที่รู้ภาษาอังกฤษจึงเป็นผู้ได้เปรียบอย่างมาก เนื่องจากสามารถใช้ศึกษาค้นคว้าได้อย่างกว้างขวางจากแหล่งข้อมูลระดับสากล

ประเทศไทยจำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารกับชาติอื่น ๆ และมากกว่านั้น ประเทศไทยเป็นสมาชิกในประชาคมอาเซียนซึ่งใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารร่วมกัน (ภรณ์ ติราชวรวิเศษ (2557 : 56-57) กล่าวว่า การที่อาเซียนใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาทางการนั้น ประชากรจำเป็นต้องมีทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ เนื่องจากภาษาอังกฤษกลายเป็นเครื่องมือที่จะทำให้ประสบความสำเร็จทั้งด้านการศึกษาและการทำงาน

การอ่านอย่างมีวิจารณญาณคือการอ่านระดับสูงที่ใช้สติปัญญาในการใคร่ครวญ พิจารณา สรุปสาระสำคัญ ตลอดจนเข้าใจความหมายโดยนัยของถ้อยคำ อารมณ์ จุดประสงค์ของผู้เขียน อีกทั้งต้องสามารถแยกแยะข้อเท็จจริง และความคิดเห็น เพื่อใช้ตัดสินประเมินค่า สิ่งที่อ่าน (สุชาติ วรรณขาว, 2549 : 21) กล่าวไว้ว่าการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ จะช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการคิดในการแสวงหา ความรู้ความจริงนำไปสู่ความถูกต้อง โดยสามารถนำความรู้ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตอย่างมีคุณภาพ

แต่ทว่าในประเทศไทยการเรียนการสอนทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณนั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งจะเห็นได้จากการประเมิน PISA (Program for International Student Assessment) โดยผลการประเมินความฉลาดรู้ด้านการอ่านซึ่งมีการวัดความรู้และทักษะการอ่านจากการประเมิน คุณภาพของสิ่งที่อ่านรวมทั้งความน่าเชื่อถือของเนื้อเรื่องได้อย่างมีวิจารณญาณถึงเนื้อหาและรูปแบบของเรื่องที่ได้อ่าน (โครงการ PISA ประเทศไทย, 2562) โดยพบว่า PISA 2018 นักเรียนไทยได้คะแนนลดลง 16 คะแนน จาก PISA 2015 (BBC THAI NEWS, 2562 : online) และเป็นคะแนนที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD (Organization for Economic Co-operation and Development) ส่งผลให้ผลการสอบ PISA ด้านการอ่านของนักเรียนไทยจัดอยู่ในอันดับที่ 66 จากประเทศสมาชิกทั้งหมด 79 ประเทศ (The Standard, 2562 : online)

จากสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักว่าการแก้ปัญหาให้นักเรียนมีทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณพัฒนาขึ้นนั้นจำเป็นต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนด้วยวิธีสอนรูปแบบใหม่ๆ และมีความเหมาะสมมาใช้ในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณญาณ คือ วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST (QUEST Analysis)

วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST เป็นวิธีสอนของ Prof. Gary Barkhuizen จากภาควิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยไอคแลนด์ ประเทศนิวซีแลนด์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นโครงร่างชี้นำสำหรับนักเรียนที่ต้องการอ่านหรือเขียนสรุปอย่างมีวิจารณญาณ โดยเมื่อนักเรียนได้อ่านบทความต่างๆ จะมีการตั้งคำถามนำตามตัวอักษร QUEST ได้แก่

Q: (What Questions do you have after reading the article?) คือคำถามที่ให้ผู้เรียนคิดคำถามอะไรก็ตามที่ผู้เรียนไม่เข้าใจหลังจากที่อ่านบทความแล้ว

U: (What in the article are you *Unhappy* about?) ให้ผู้เรียนได้คิดประเมินว่าสิ่งที่อ่านนั้นมีข้อบกพร่อง ข้อโต้แย้ง หรือสิ่งที่ไม่เห็นด้วยหรือไม่

E: (Are there any *Excellent* points that got you *Excited*?) ผู้เรียนหาประเด็นที่เห็นด้วย และดีเยี่ยมจนทำให้พวกเขารู้สึกตื่นเต้นไปกับบทความนั้น

S: (What are the *Strengths* of the article?) ผู้เรียนยังได้คิดหาจุดแข็งของบทความว่ามีประเด็นใดบ้างที่สมเหตุสมผล โดยยืนยันจากความเชื่อ และประสบการณ์ของผู้เรียนเอง

T: (What are the most important *Themes* in the article?) คำถามนี้ให้ผู้เรียนหาแก่นสารของสิ่งที่อ่าน เช่น ใจความสำคัญ จุดประสงค์ของผู้เขียน และได้รับอะไรจากสิ่งที่อ่านไปบ้าง

คำถามเหล่านี้ได้ครอบคลุมขอบเขตความสำเร็จทั้งหมดในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งนี้การคิดหรือตอบคำถามของผู้เรียนต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความเป็นจริง เป็นวิชาการและชัดเจนปราศจากอคติต่อบทความนั้นๆ โดยคำถามจากวิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ทำให้ผู้เรียนอ่านเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างเข้าใจรวมทั้ง สามารถประเมินคุณค่าและแสดงความคิดเห็นออกมาได้อย่างมีวิจารณญาณ (เนตรนภา สวยสี, 2560 :

29) วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ทำให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์และแยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น (ปวีณสุดา ขันการ และคณะ, 2562 : 129-146)

จากสิ่งที่กล่าวมานี้ผู้วิจัยตระหนักได้ว่าการพัฒนาทักษะการอ่านอย่างมี วิจารณ์ญาณโดยใช้วิธีสอน การวิเคราะห์ QUEST สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย นั้นเป็นประโยชน์ต่อ ผู้เรียนที่จะใช้ชีวิตอยู่บนโลกแห่งข้อมูลข่าวสารอันไร้พรมแดน เพื่อใช้แก้ปัญหาและใช้ปัญญาในการดำรงชีวิต ต่อไป

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลัง การใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST

### ระเบียบวิธีงานวิจัย

แบบแผนการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้รูปแบบ One-Group Pretest-Posttest Design

#### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2563 จำนวน 364 คน จากนักเรียนทั้งหมด 12 ห้องเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/8 โรงเรียนชินโรสวิทยาลัย จำนวน 28 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

#### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แผนการสอนโดยใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST โดยผู้วิจัยศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากนั้นศึกษาทฤษฎีขั้นตอนการสอนโดยใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST และ กำหนดเนื้อหาที่ใช้ในการทำแผนการสอน จากนั้นสร้างแผนการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนด้วยวิธีสอนการ วิเคราะห์ QUEST ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่ใช้ในรูปแบบของการใช้คำถามนำ กล่าวคือคำถามเหล่านั้นจะเป็น คำถามที่นำไปให้ผู้เรียนอ่านเรื่องราวต่างๆ ด้วยความเข้าใจและสามารถประเมินค่าสิ่งที่อ่านได้ โดยสอนการ อ่าน 3 ขั้นตอนซึ่งใช้สองขั้นตอนแรกเป็นการปูพื้นฐานเพื่อเกิดการอ่านระดับความเข้าใจขึ้น คือ 1. นำเข้าสู่การ อ่าน (Pre-reading) 2. ระหว่างการอ่าน (While-reading) และขั้นตอนสุดท้ายโดยใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ในการสอนอ่านอย่างมีวิจารณ์ญาณ คือ 3. หลังการอ่าน (Post-reading) จากนั้นนำแผนการสอนที่ สร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นนำข้อเสนอแนะมา

ปรับปรุงแก้ไขแผนการสอน แล้วจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องและเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และปรับปรุงแก้ไขแผนการสอนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแผนที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 1 แผน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของลักษณะกิจกรรม เวลาที่ใช้ และความคล่องแคล่วในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนจัดการเรียนรู้

2) แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ และแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 8 ข้อ เพื่อใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนตามตารางการวิเคราะห์พฤติกรรมโดยกำหนดระยะเวลาในการทดสอบ 50 นาที นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านพิจารณาความเหมาะสมและความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับพฤติกรรม โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item of Congruence: IOC) โดยเลือกข้อสอบที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.50-1.00 และทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ห้องเรียน รวม ทั้งสิ้น 26 คนโดยนำมาวิเคราะห์หาค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) และทำการคัดเลือกข้อสอบปรนัยที่มีความยากระหว่าง 0.27-0.73 และมีค่าอำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป จำนวน 12 ข้อ และข้อสอบอัตนัยที่มีความยากระหว่าง 0.35-0.65 จำนวน 4 ข้อ และนำแบบทดสอบที่ทำการคัดเลือกจำนวน 16 ข้อไปทดสอบกับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 ห้องเรียน แล้วนำผลการทดสอบมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร KR-20 ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ 0.80 จากนั้นนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างอย่าง

3) แบบสอบถามวัดคามพึงพอใจที่มีต่อการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม 4 ด้านจำนวน 20 ข้อใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับความคิดเห็น (Rating Scale) ตามแนวคิดของ Likert และนำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท แล้วนำไปนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไข

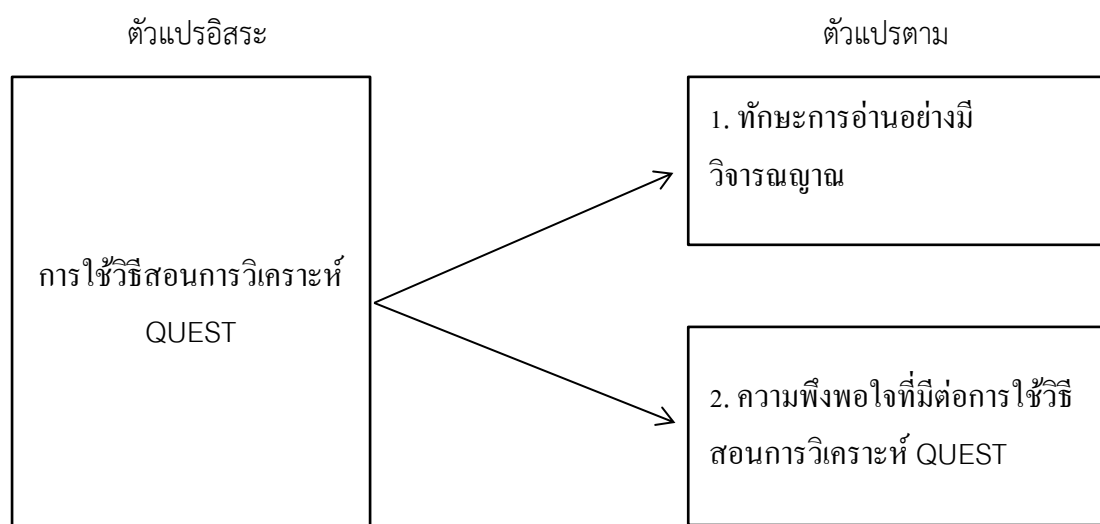
### 3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการทดลองจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST โดยใช้ระยะเวลาในการสอน คือ 12 คาบ คาบละ 50 นาที เมื่อจัดการเรียนรู้เสร็จสิ้น ทดสอบหลังเรียน (Posttest) จากนั้นให้นักเรียนทำแบบสอบถามวัดคามพึงพอใจที่มีต่อการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST แล้วจึงนำผลการทดสอบไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เปรียบเทียบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของกลุ่มตัวอย่างก่อน และหลังการเรียนรู้ ด้วยวิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST โดยใช้วิธีเปรียบเทียบค่าความแตกต่างของค่าเฉลี่ย (Mean Score) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติทดสอบที่  $t$ -test for dependent samples และค่าความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean Score)

#### กรอบแนวคิดในการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

1. ผลคะแนนการทดสอบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST

| ผลการทดลอง | จำนวน<br>นักเรียน<br>(N) | ค่าเฉลี่ย<br>$\bar{x}$ | ส่วนเบี่ยงเบน<br>มาตรฐาน<br>S.D. | อัตราส่วน<br>วิกฤติ<br>t | df | p    |
|------------|--------------------------|------------------------|----------------------------------|--------------------------|----|------|
| ก่อนเรียน  | 28                       | 9.32                   | 3.56                             | 11.61*                   | 27 | .000 |
| หลังเรียน  | 28                       | 13.68                  | 3.97                             |                          |    |      |

2. นักเรียนที่มีความพึงพอใจการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ในระดับพึงพอใจมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์พึงพอใจมากทุกด้านซึ่งเรียงลำดับดังนี้ ลำดับที่หนึ่งคือด้านครูผู้สอน ลำดับรองลงมาคือเฉลี่ยด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านบรรยากาศในการเรียนการสอนอยู่ในระดับพึงพอใจมากเป็นลำดับสุดท้าย

ตารางที่ 2 ผลศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST

| หัวข้อ                                                             | ( $\bar{x}$ ) | S.D. | แปลความหมาย |
|--------------------------------------------------------------------|---------------|------|-------------|
| <b>1. ด้านบรรยากาศในการเรียนการสอน</b>                             |               |      |             |
| 1. 1นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน                 | 4.25          | 0.93 | พึงพอใจมาก  |
| 1. 2นักเรียนมีความสุขสนุกสนานกับการตั้งคำถามของตนเองที่มีต่อบทอ่าน | 3.86          | 1.08 | พึงพอใจมาก  |
| 1. 3นักเรียนมีโอกาสได้ซักถาม อภิปราย และแสดงความคิดเห็น            | 4.21          | 0.79 | พึงพอใจมาก  |
| 1. 4นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองโดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำ        | 4.00          | 0.86 | พึงพอใจมาก  |
| 1. 5นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนและเรียนอย่างมีความสุข     | 3.82          | 1.02 | พึงพอใจมาก  |
| เฉลี่ยด้านบรรยากาศในการเรียนการสอน                                 | 4.03          | 0.73 | พึงพอใจมาก  |
| <b>2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</b>                          |               |      |             |



| หัวข้อ                                                                                                                              | ( $\bar{x}$ ) | S.D. | แปลความหมาย      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|------|------------------|
| 2. 1 คำสั่งหรือคำอธิบายที่ใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนมีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติตาม                                             | 3.89          | 0.92 | พึงพอใจมาก       |
| 2. 2 ลำดับขั้นของกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสม                                                                                 | 4.36          | 0.73 | พึงพอใจมาก       |
| 2.3 บทอ่านที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความหลากหลายและน่าสนใจ                                                               | 4.32          | 0.72 | พึงพอใจมาก       |
| 2.4 กิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและเวลาเรียน                                                                        | 4.00          | 0.90 | พึงพอใจมาก       |
| 2.5 กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอย่าง มี วิจารณ์ฐานในการอ่าน รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ และประเมินสิ่งที่อ่านได้ | 4.29          | 0.71 | พึงพอใจมาก       |
| <b>เฉลี่ยด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</b>                                                                                        | 4.17          | 0.64 | พึงพอใจมาก       |
| <b>3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน</b>                                                                       |               |      |                  |
| 3.1 นักเรียนสามารถระบุใจความสำคัญของสิ่งที่อ่านได้ด้วยตนเอง                                                                         | 4.14          | 0.85 | พึงพอใจมาก       |
| 3.2 นักเรียนสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากความคิดเห็นในสิ่งที่ตนอ่านได้                                                              | 4.43          | 0.84 | พึงพอใจมาก       |
| 3.3 นักเรียนสามารถระบุจุดมุ่งหมายของผู้เขียนได้                                                                                     | 4.25          | 0.84 | พึงพอใจมาก       |
| 3.4 นักเรียนสามารถบอกข้อดีหรือข้อเสียของสิ่งที่อ่านได้                                                                              | 4.14          | 0.80 | พึงพอใจมาก       |
| 3.5 นักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งที่ตนอ่านได้                                                                                | 4.21          | 0.83 | พึงพอใจมาก       |
| 3.6 นักเรียนสามารถคาดคะเนหรือทำนายผลที่จะเกิดขึ้นจากสิ่งที่ตนอ่านได้                                                                | 4.14          | 0.80 | พึงพอใจมาก       |
| 3.7 นักเรียนสามารถนำกระบวนการถามคำถามจากการวิเคราะห์ QUEST ไปปรับใช้ในการอ่านในชีวิตประจำวันได้ด้วยตนเอง                            | 4.11          | 0.88 | พึงพอใจมาก       |
| <b>4. ด้านครูผู้สอน</b>                                                                                                             |               |      |                  |
| 4.1 ครูผู้สอนมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์และ เป้าหมายของบทอ่านที่เรียน                                         | 4.39          | 0.69 | พึงพอใจมาก       |
| 4.2 ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนเหมาะสม กับเนื้อหาบทอ่านที่เรียน                                                                      | 4.25          | 0.84 | พึงพอใจมาก       |
| 4.3 ครูมีความรู้ความเข้าใจเนื้อหา และสามารถถ่ายทอดได้อย่างชัดเจน เข้าใจง่าย                                                         | 4.68          | 0.67 | พึงพอใจมากที่สุด |
| <b>เฉลี่ยด้านครูผู้สอน</b>                                                                                                          | 4.44          | 0.67 | พึงพอใจมาก       |
| <b>เฉลี่ยทุกด้าน</b>                                                                                                                | 4.21          | 0.58 | พึงพอใจมาก       |

## อภิปรายผลการวิจัย

ผลของการจัดการเรียนรู้ที่ใช้วิธีการวิเคราะห์ QUEST มีต่อทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถนำมาอภิปรายผลตามความมุ่งหมายของการวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการใช้วิธีการวิเคราะห์ QUEST จากการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยการใช้วิธีการวิเคราะห์ QUEST มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจากคะแนนเต็ม 20 คะแนนนักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 9.32 คิดเป็นร้อยละ 46.60 และเมื่อได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีการวิเคราะห์ QUEST เป็นระยะเวลา 4 สัปดาห์ (12 คาบ) พบว่านักเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 13.68 คิดเป็นร้อยละ 68.40 ซึ่งค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น 4.36 คิดเป็นร้อยละ 21.80 และจากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ก่อนเรียนและหลังเรียนคือ 3.56 และ 3.97 ตามลำดับซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถทำแบบทดสอบหลังเรียนได้คะแนนเพิ่มสูงขึ้นหลังได้รับการจัดการเรียนจัดการเรียนการสอนโดยวิธีการวิเคราะห์ QUEST โดยอาจพิจารณาได้ว่าเป็นผลสืบเนื่องมาจากเหตุผลต่างๆดังต่อไปนี้

1.1 การจัดการเรียนการสอนโดยวิธีการวิเคราะห์ QUEST ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเน้นการฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณตรงตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านได้แก่ 1) การตระหนักถึงจุดประสงค์ของผู้เขียน 2) การแยกข้อคิดเห็นออกจากข้อเท็จจริง 3) การวินิจฉัย 4) การสรุปความ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ QUEST เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในขั้นหลังการอ่าน (Post-reading) เพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านอย่างมีวิจารณญาณโดยการใช้คำถามที่ครอบคลุมขอบเขตความสำเร็จทั้งหมดในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

1.2 การจัดการเรียนการสอนโดยวิธีการวิเคราะห์ QUEST คือการจัดการเรียนการสอนที่โดยใช้รูปแบบของการใช้คำถามนำ โดยวิธีการวิเคราะห์ QUEST สามารถยืดหยุ่นสลับขึ้นกันได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของรายวิชา และความต้องการของผู้เรียน เช่น สลับจาก QUEST เป็น TESUQ หรือ TWSQU เป็นต้น ซึ่งคำถามนำโดยวิธีการวิเคราะห์ QUEST ประกอบด้วยด้วย Q: (What Questions do you have after reading the article?) คือคำถามที่ให้ผู้เรียนคิดคำถามอะไรก็ตามที่ผู้เรียนไม่เข้าใจหลังจากที่อ่านบทอ่านแล้ว U: (What in the article are you *Unhappy* about?) ให้ผู้เรียนได้คิดประเมินว่าสิ่งที่อ่านนั้นมีข้อบกพร่อง ข้อโต้แย้ง หรือสิ่งที่ไม่เห็นด้วยหรือไม่ E: (Are there any *Excellent* points that got you *Excited*?) ผู้เรียนหาประเด็นที่เห็นด้วย และดีเยี่ยมจนทำให้พวกเขารู้สึกตื่นเต้นไปกับบทอ่านนั้น S: (What are the *Strengths* of the article?) ผู้เรียนยังได้คิดหาจุดแข็งของบทอ่านว่ามี ประเด็นใดบ้างที่สมเหตุสมผล โดยยืนยันจากความเชื่อ และประสบการณ์ของผู้เรียนเอง T: (What are the most

important *Themes* in the article?) คำถามนี้ให้ผู้เรียนหาแก่นสารของสิ่งที่อ่าน เช่น ใจความสำคัญ จุดประสงค์ของผู้เขียน และได้รับอะไรจากสิ่งที่อ่านไปบ้าง

จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่าคำถามเหล่านี้ครอบคลุมขอบเขตความองค์ประกอบทั้งหมดในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ กล่าวคือวิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST เป็นหนึ่งในวิธีที่มีประโยชน์ที่สามารถนำไปใช้ฝึกฝนกับการอ่านมากกว่าเพียงแค่แปลความหมาย หากใช้กระบวนการนี้ในชั้นเรียนและเปรียบเทียบกับ การอ่านของผู้อื่น จะได้รับผลการตอบสนองที่แตกต่างทั้งที่ใช้บทความเดียวกัน โดยแสดงให้เห็นว่าวิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST นั้นมีคำถามที่ครอบคลุมกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลคะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แต่ด้วยข้อจำกัดในด้านการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ 2/2563 ซึ่งเกิดจากโรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ทำให้ต้องจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์โดยใช้โปรแกรม Google Meet นักเรียนบางส่วนไม่สามารถเข้าเรียนออนไลน์ได้อย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้ช่วงเวลากาการจัดการเรียนการสอนคลาดเคลื่อนไม่ต่อเนื่อง รวมทั้งการควบคุมชั้นเรียนที่มีอุปสรรคต่อการดำเนินกิจกรรม จึงมีการปรับเปลี่ยน เพิ่มและลดกิจกรรมบางอย่างให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และลดภาระงานที่หนักจนเกินไปของผู้เรียนเพื่อให้มีการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพในรูปแบบออนไลน์มากขึ้น

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST จากการวิจัยพบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากโดยมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 4.21 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์เห็นด้วยมากทุกด้าน ซึ่งพิจารณาได้จากเหตุดังต่อไปนี้

การจัดการเรียนการสอนโดยใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST สามารถยืดหยุ่นสลับชั้นกันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของรายวิชา และความต้องการของผู้เรียน เช่น สลับจาก QUEST เป็น TESUQ หรือ TWSQU รวมทั้งในสถานการณ์โรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ทำให้นักเรียนเกิดความเครียดจากการภาระงานในวิชาต่างๆ แต่วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST สามารถปรับเปลี่ยนภาระงานของนักเรียนไม่ทำให้ยืดหยุ่นได้โดยเน้นการมีส่วนร่วมการคิด-ตอบคำถามในคาบเรียนจึงไม่เพิ่มภาระงานนอกเวลาให้นักเรียนมากจนเกินไป

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนรู้

1.1 ผู้สอนต้องศึกษาขั้นตอนวิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ให้ถ่องแท้และเตรียมการสอนล่วงหน้าเลือกเนื้อหาบทอ่านที่หลากหลายและน่าสนใจเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

1.2 เนื่องด้วยช่วงเวลาทำการวิจัยเป็นช่วงเวลาที่มียุทธศาสตร์การระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) จึงต้องมีการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ ครูจึงควรปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้และเตรียมสื่อการสอนให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์และเวลาเรียนมากขึ้น

1.3 ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ครูจำเป็นต้องอธิบายขั้นตอนและวิธีการที่ชัดเจน โดยควรมีการยกตัวอย่าง และถามคำถามเพื่อตรวจสอบความเข้าใจผู้เรียน

1.4 ครูผู้สอนควรจัดสรรการมอบหมายงานทั้งนอกและในห้องเรียนอย่างเหมาะสม รวมทั้งให้เวลาผู้เรียนตั้งคำถามและหาคำตอบโดยไม่เร่งเวลาเพราะกระบวนการอ่านอย่างมีวิจารณญาณจำเป็นต้องใช้เวลา

### 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำวิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ไปใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ รวมทั้งในรายวิชาอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาส่งเสริมด้านการอ่าน เช่น ภาษาไทย สังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2.2 นำวิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ไปประยุกต์ใช้กับรายวิชาภาษาอังกฤษมีคาบเรียนติดกันซึ่งจะทำให้การจัดการเรียนการสอนต่อเนื่องก่อให้เกิดประสิทธิภาพการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

2.3 หากสถานการณ์โรคระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ผ่อนคลายลงจนสามารถจัดการเรียนการสอนตามปกติ ควรมีการใช้วิธีสอนการวิเคราะห์ QUEST ในระยะยาวมากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยกับขั้นตอนและวิธีการเพื่อให้ผลลัพธ์ที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

- เนตรนภา สวยสี. (2560). การพัฒนาความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ QUEST สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การสอนภาษาอังกฤษ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปวีณสุดา ขันการ, มีชัย เอี่ยมจินดา, และ ภัทร์ธีรา เทียนเพิ่มพูน. (2562). การ พัฒนา ผล สัมฤทธิ์ การ อ่าน สื่อ ออนไลน์ อย่าง มี วิจารณญาณ ของ นักเรียน ชั้น มัธยมศึกษา ปี ที่ 4 โดย ใช้ การ จัดการ เรียน รู้ ด้วย วิธี QUEST. *Journal for Social Sciences Research*. 10 (1), 129-146.
- ภรณ์ ติราชกูร์วิเศษ. (2557). ประชาคมอาเซียน 2558 และการสอนภาษาอังกฤษ ในประเทศไทย. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 10 (2), 56-57.
- สุชาติ วรรณขาว. (2549). การใช้ยุทธศาสตร์เมตาคอกนิชันในการสอนภาษาอังกฤษอย่างมีวิจารณญาณสำหรับ นักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. (หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- BBC THAI NEWS. (2562). ผล PISA พบการอ่านของนักเรียนไทยแย่งลงเรื่อย ๆ ส่วนคณิต-วิทย์ไม่เปลี่ยนแปลง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-50642536>
- The Standard. (2562). ผลประเมิน PISA 2018: คะแนนนักเรียนไทยอยู่จุดไหนในเวทีนานาชาติ. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2565. แหล่งที่มา: <https://thestandard.co/pisa-2018-2/>

การเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาส  
ทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1  
**The Preparation for Curriculum Administration on Competency- Based of  
Educational Opportunity Expansion Schools Under the Office of  
Phichit Primary Educational Service Area 1**

นริศรา มากมี และ อีรศักดิ์ อุบไมยอริชัย

มหาวิทยาลัยนเรศวร

**Narissara and Thirasak Uppamaiathichai**

Naresuan University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : hackskykhawkrum@gmail.com

\*\*\*\*\*

## บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 โดย วิจัยดำเนินการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ กลุ่ม ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษาและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 จำนวน 226 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แบ่งเป็นผู้บริหารจำนวน 16 คน ครูผู้สอนจำนวน 210 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า

1. แนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 พบว่า มีทั้งหมด 17 แนวทาง แบ่ง ออกเป็น ด้านการจัดทำหลักสูตร 4 แนวทาง ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร 5 แนวทาง ด้านการนำหลักสูตร ไปใช้ 3 แนวทาง และด้านการประเมินหลักสูตร 5 แนวทาง

2. ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้าน การจัดทำหลักสูตร และด้านที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการประเมินหลักสูตร

\* วันที่รับบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 26 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 31 มีนาคม 2565

Received: February 26, 2022; Revised: March 26, 2022; Accepted: March 31, 2022

**คำสำคัญ:** การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา; สมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

## Abstracts

This study aimed to study guidelines for the preparation for curriculum administration on competency-based and examine operational feasibility of guidelines for the preparation for curriculum administration on competency-based of educational opportunity expansion schools under the office of Phichit Primary Educational Service Area 1. The first step was to study guidelines for the preparation for curriculum administration on competency-based. The informants were 5 experts. The in-depth interview was used for collecting information. The data were statistically analyzed using content analysis. The second step was to study operational feasibility. The samples were 226 school administrators and teachers who work in educational opportunity expansion schools under the office of Phichit Primary Education Service Area 1 by Stratified Random Sampling method. There were 16 school administrators and 210 teachers. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation.

The results showed that:

1. Guidelines for the preparation for curriculum administration on competency-based of educational opportunity expansion schools under the office of Phichit Primary Education Service Area 1 were 17 approaches as following; 4 approaches of course preparation, 5 approaches of curriculum organization, 3 approaches of curriculum implementation, and 5 approaches of curriculum evaluation.

2. Operational feasibility of guideline for the preparation for curriculum administration on competency-based of educational opportunity expansion schools under the office of Phichit Primary Education Service Area 1 had overall scores in the high level. When considering each aspect, the highest score was Curriculum Organization and the lowest score was Curriculum Evaluation.

**Keywords:** Preparation for Curriculum Administration, Competency-Based of Educational Opportunity Expansion Schools, The Office of Phichit Primary Education Service Area 1

## บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศต่างๆ ในโลกได้มีการเคลื่อนไหวในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตน โดยมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ขึ้น เพื่อเป็นเป้าหมายและใช้เป็นเกณฑ์ในการประเมินคุณภาพ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีในโลกยุคปัจจุบัน มาตรฐานการเรียนรู้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงสิ่งที่คาดหวัง หรือจุดหมายปลายทางของการศึกษาว่า อะไรคือสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนทุกคนรู้และปฏิบัติได้ เพื่อการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีในสังคม และสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553 : 2) กระทรวงศึกษาธิการจึงดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่าง สถานศึกษาในสังกัดจึงต้อง จัดการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทและจุดเน้นของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพตรงตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

หลักสูตรสถานศึกษา เป็นหัวใจของการศึกษาและการศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในการพัฒนา สังคมและประเทศชาติทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการแปลงจุดมุ่งหมายและนโยบายทางการศึกษา ของชาติสู่การปฏิบัติหรือบางครั้งมีผู้เปรียบหลักสูตรเป็นเสมือนหางเสือที่คอยกำหนดทิศทางในการเรียนการสอนเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา (มนสิข ลิขิตสมบุรณ์, 2563 : 12) สถานศึกษาจะต้องมีความ พร้อมในปัจจัยด้านต่างๆ ในการที่จะบริหารหลักสูตร หรือการนำหลักสูตรไปใช้ ดังนั้นการบริหารหลักสูตร สถานศึกษา จึงเป็นงานที่สถานศึกษาต้องจัดทำให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันและความต้องการ ใช้ให้บรรลุ จุดหมาย หลักสูตรสถานศึกษา มีความสำคัญอย่างมากในการจัดการศึกษา และเป็นแนวทางให้ครูใช้ในการ จัดการเรียนการสอน ช่วยให้ครูสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนได้ จะทำให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาตนเอง ให้ดำรงชีพในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็วในสังคมโลก และประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการบริหารจัดการหลักสูตรและการสอนในทุกระดับ จะเป็น กระบวนการจัดการการสนับสนุนส่งเสริมในเรื่องเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตร การใช้หลักสูตร และการประเมินหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดได้ (มนสิข ลิขิตสมบุรณ์, 2563 : 135) การบริหารหลักสูตรจึงมีความสำคัญต่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้การนำหลักสูตร ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นการเตรียม ความพร้อม ของผู้เรียนในยุคที่มีการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมี การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้ชัดเจนในทุกขั้นตอน เพื่อให้ได้หลักสูตรสถานศึกษาที่มีความเหมาะสม มี คุณภาพทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และความรู้ทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

จากข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) และผลการทดสอบ ความสามารถพื้นฐานของผู้เรียนระดับชาติ (NT) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่าปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือคุณภาพของผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ที่จะต้องได้รับการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาทั้งระบบโดยที่สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ซึ่งจะต้องให้ ความช่วยเหลือและเร่งรัดโรงเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับประกาศนโยบายและ



จุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ได้แก่ การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งจัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท โดยใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ รวมทั้งแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการวัดประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่สอดคล้อง กับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ ส่งเสริมการพัฒนากรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นและหลักสูตรสถานศึกษา ตามความต้องการจำเป็นของกลุ่มเป้าหมายและแตกต่างหลากหลายตามบริบทของพื้นที่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 ทั้งนี้เพื่อที่จะได้นำข้อมูลจากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป และที่สำคัญคือการนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะสู่การเรียนการสอนได้ตรงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1

## ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 มีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในปีการศึกษา 2564 โดยแบ่งเป็นผู้บริหารจำนวน 35 คน ครูผู้สอนจำนวน 483 คน รวมเป็น 518 คน จาก 35 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงาน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ในปีการศึกษา 2564 โดยแบ่งเป็นผู้บริหารจำนวน 16 คน ครูผู้สอนจำนวน 210 คน รวมเป็น 226 คน

จาก 35 โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยการเทียบตารางเครจซีเมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 43) และเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามที่ตั้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

## 2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 การศึกษาแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 โดยนำขั้นตอนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ 4 ด้าน มาสร้างแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ลักษณะเป็นแบบเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านการจัดทำหลักสูตร
2. ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร
3. ด้านการนำหลักสูตรไปใช้
4. ด้านการประเมินหลักสูตร

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและที่ตั้งสถานศึกษา ลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งสิ้น 29 ข้อ ดังนี้

1. ด้านการจัดทำหลักสูตร จำนวน 7 ข้อ
2. ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร จำนวน 7 ข้อ
3. ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ จำนวน 8 ข้อ
4. ด้านการประเมินหลักสูตร จำนวน 7 ข้อ

มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

|         |                                                         |
|---------|---------------------------------------------------------|
| ระดับ 5 | หมายถึงมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด  |
| ระดับ 4 | หมายถึงมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก        |
| ระดับ 3 | หมายถึงมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง    |
| ระดับ 2 | หมายถึงมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย       |
| ระดับ 1 | หมายถึงมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด |

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

#### 3.1 แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์
2. ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์
3. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามแนวประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ในระหว่างวันที่ 13 กันยายน 2564 – 18 ตุลาคม 2564

#### 3.2 แบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1
2. ส่งแบบสอบถามพร้อมกับหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและประสานขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 ในการตอบแบบสอบถาม
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป จำนวน 226 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคือ จำนวน 226 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

##### 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจัดกระทำข้อมูลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

##### 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการ ดังนี้

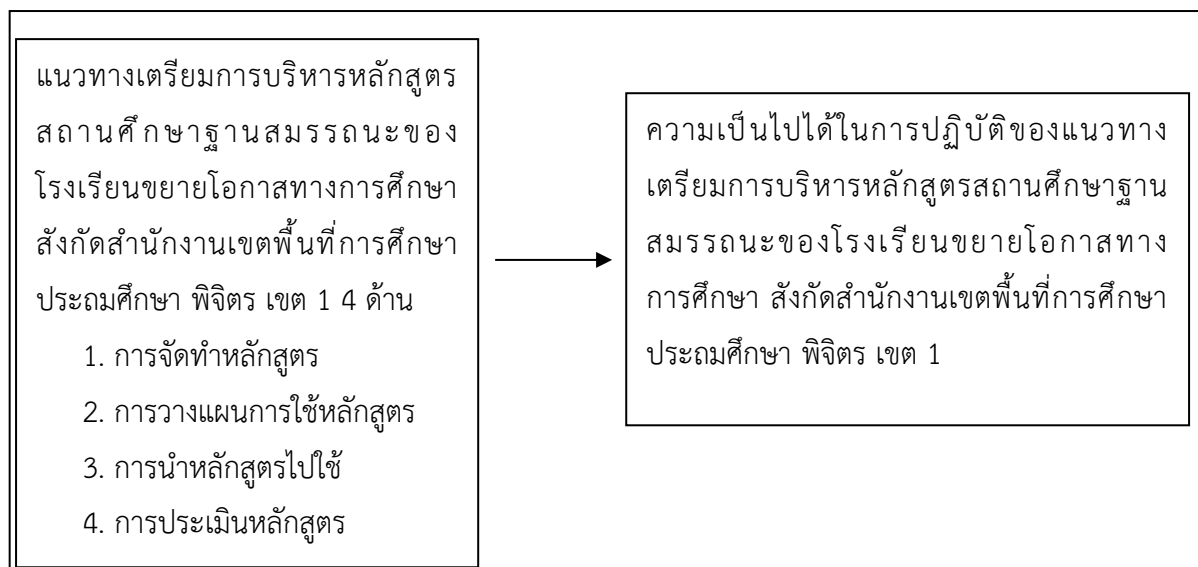
1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. แปลความหมายค่าเฉลี่ย ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 กำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554 : 121)

|                     |         |                                                  |
|---------------------|---------|--------------------------------------------------|
| ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 | หมายถึง | มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด  |
| ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 | หมายถึง | มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก        |
| ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 | หมายถึง | มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง    |
| ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 | หมายถึง | มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย       |
| ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 | หมายถึง | มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด |

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

การเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้แนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไว้ ดังนี้

1.1 ด้านการจัดทำหลักสูตร ควรมีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดทำข้อมูลความต้องการจำเป็นตามบริบทของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้ทราบถึงความต้องการในการเตรียมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และศึกษาการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ศึกษากรอบหลักสูตรการศึกษาฐานสมรรถนะ แล้วจัดทำร่างหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยกำหนดวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะหลัก 6 ด้าน สารการเรียนรู้ และโครงสร้างหลักสูตร มีการตรวจสอบความเหมาะสมและคุณภาพของหลักสูตรก่อนเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและอนุมัติการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

1.2 ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร ควรมีแนวทางดังนี้ คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรวางแผนการใช้หลักสูตร จัดทำแผนการใช้หลักสูตร และคู่มือการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการศึกษาการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ และดำเนินการพัฒนาตนเอง ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และ 3) การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ ผู้บริหารสถานศึกษาควรวางแผนในการเตรียมสื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้และทรัพยากรทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนครูในการจัดการเรียนรู้ตาม หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และกำหนดแนวทางการนิเทศและ ติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ

1.3 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ควรมีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ ครูผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนควรนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะที่มีการกำหนดคำอธิบายรายวิชาไว้แล้ว ไปจัดทำ โครงสร้างรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ กำหนดการประเมินการเรียนรู้และหลักฐานการเรียนรู้ และกำหนดการจัดการเรียนรู้ ไปสู่การจัดการเรียนรู้ใน ห้องเรียน ครูผู้สอนควรมีการวิเคราะห์ผู้เรียนด้านความพร้อมของนักเรียน ด้านความสนใจของนักเรียน และ ด้านข้อมูลลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน แล้วจัดกรรมการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร

1.4 ด้านการประเมินหลักสูตร ควรมีแนวทางดังนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการ ประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยคณะกรรมการประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะควรกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนด หลักเกณฑ์การประเมิน สร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขอบเขตและระยะเวลาที่กำหนด และ จัดทำรายงานผลการประเมินหลักสูตร ด้านการประเมินความถูกต้องเหมาะสมของหลักสูตร ด้านการประเมิน การใช้หลักสูตร และด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตรว่านักเรียนเกิดสมรรถนะตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ หรือไม่ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป

2. ผลการศึกษาความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการจัดทำหลักสูตร อยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยตามลำดับ ด้านที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการประเมินหลักสูตร เมื่อพิจารณา ในแต่ละด้านปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านการจัดทำหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.42$ ) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติสูงสุด คือ คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และรายละเอียดของหลักสูตร โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับ มากที่สุด ( $\bar{x} = 4.50$ ) รองลงมา คือ คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะหลัก 6 ด้าน และสาระการเรียนรู้ โครงสร้างหลักสูตร อยู่ในระดับ มาก ( $\bar{x} = 4.44$ ) และข้อที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่ำสุด คือ คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ศึกษาการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ และศึกษากรอบหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ อยู่ในระดับ มาก ( $\bar{x} = 4.37$ )

2.2 ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.33$ ) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่ครูและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการศึกษาการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ อยู่ในระดับ มาก ( $\bar{x} = 4.41$ ) รองลงมา คือ ผู้บริหาร ครูและบุคลากร พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ อยู่ในระดับ มาก ( $\bar{x} = 4.36$ ) และข้อที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่ำสุด คือ คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ อยู่ในระดับ มาก ( $\bar{x} = 4.27$ )

2.3 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.38$ ) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติสูงสุด คือ ครูผู้สอนจัดทำหน่วยการเรียนรู้ โดยพิจารณาผลลัพธ์การเรียนรู้ รายปี สมรรถนะหลัก และสมรรถนะเฉพาะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ อยู่ในระดับ มาก ( $\bar{x} = 4.45$ ) รองลงมา คือ ครูผู้สอนมีการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน อยู่ในระดับ มาก ( $\bar{x} = 4.42$ ) และข้อที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่ำสุด คือ ครูผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะที่มีการกำหนดคำอธิบายรายวิชาไว้แล้ว ไปจัดทำโครงสร้างรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย อยู่ในระดับ มาก ( $\bar{x} = 4.31$ )

2.4 ด้านการประเมินหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.27$ ) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าข้อที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติสูงสุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ อยู่ในระดับ มาก ( $\bar{x} = 4.31$ ) รองลงมา คือ คณะกรรมการประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และคณะกรรมการประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ จัดทำรายงานผลการประเมินหลักสูตร ด้านการประเมินความถูกต้องเหมาะสมของหลักสูตร การประเมินการใช้หลักสูตร และการประเมินผลการใช้หลักสูตร อยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.29$ ) และข้อที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่ำสุด คือ คณะกรรมการประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดและรายงานต่อสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก ( $\bar{x} = 4.21$ )

## อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาคำเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1

1.1 ด้านการจัดทำหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรจัดทำข้อมูลความต้องการจำเป็นตามบริบทของสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่าหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้ผู้เรียนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในการดำเนินชีวิต บริบทของสถานศึกษา จึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้เรียน ทั้งส่วนที่เป็นสถานการณ์ หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หรือการใช้ชีวิตในอนาคตของผู้เรียน รวมทั้งสถานการณ์ปัจจุบันที่บ่งบอกถึงสมรรถนะที่ผู้เรียนต้องมีเพื่อการใช้ชีวิตในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ จิตติมา วรรณศรี (2557 : 34) กล่าวว่า การกำหนดวิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษาควรดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมของครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งถือเป็นเป้าหมายของหลักสูตรสถานศึกษาหรือคุณภาพและคุณลักษณะของผู้เรียนที่คาดหวัง โดยมาจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ หลักสูตรแกนกลางระดับชาติ สภาพปัญหา จุดเน้น ความต้องการของท้องถิ่น ตลอดจนความต้องการของผู้เรียน



1.2 ด้านการวางแผนการใช้หลักสูตร คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ควรวางแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ จัดทำแผนการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และคู่มือการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการศึกษาการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ และดำเนินการพัฒนาตนเอง ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ และกำหนดแนวทางการนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษาต้องเห็นความสำคัญและความจำเป็น ในการนำหลักสูตรฐานสมรรถนะไปใช้ มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบมีการสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และเกิดสมรรถนะสำคัญที่สามารถใช้ได้ในชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับ มนสิข สิทธิสมบูรณ์ (2563 : 129) การวางแผนการใช้หลักสูตร หลังจากการจัดทำหลักสูตรเสร็จสิ้นแล้ว ในภารกิจต่อไปก็คือการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยทั่วไปจะดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ 1) สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้แก่บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นความสำคัญ ความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกัน ประชุมสร้างความเข้าใจ กับบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา คณะครู อาจารย์ และผู้ปกครอง 2) การพัฒนาบุคลากร เพื่อการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาและใช้หลักสูตรให้ประสบความสำเร็จ จักต้องเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรทุกฝ่ายอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง

1.3 ด้านการนำหลักสูตรไปใช้ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ โดยครูผู้สอนควรนำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะที่มีการกำหนดคำอธิบายรายวิชาไว้แล้ว ไปจัดทำโครงสร้างรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ และแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้เชิงสมรรถนะ กำหนดการประเมินการเรียนรู้ และกำหนดการจัดการเรียนรู้ มีการวิเคราะห์ผู้เรียน ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันในเรื่องของความพร้อม ความถนัด และความสนใจ ผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน เลือกทรัพยากรและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ มนสิข สิทธิสมบูรณ์ (2563 : 130) ที่กล่าวว่า การนำหลักสูตรไปใช้ ก็คือการแปลงหลักสูตรไปสู่การจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรได้ ในขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ การสอนของครู ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ ครูต้องสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เลือกวิธีสอนให้เหมาะสมโดยผู้บริหรคอยให้ความสะดวกให้คำแนะนำและให้กำลังใจ

1.4 ด้านการประเมินหลักสูตร ผู้บริหารควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ ประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ โดยคณะกรรมการประเมินผลหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะควรกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดหลักเกณฑ์การประเมิน สร้างเครื่องมือ

และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขอบเขตและระยะเวลาที่กำหนด และจัดทำรายงานผลการประเมินหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนได้ใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาต่อไป สอดคล้องกับ จิตติมา วรรณศรี (2557 : 37) กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรประกอบด้วยการดำเนินงานเกี่ยวกับการตรวจสอบความสำเร็จของการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการตรวจสอบโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรทั้งครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนเพื่อตรวจสอบว่า หลังจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษาแล้ว ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคในการใช้หลักสูตรอย่างไร เพื่อจะเป็นข้อมูลสารสนเทศไปใช้พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา 2) ปรับปรุงหลักสูตร เป็นการนำข้อมูลสารสนเทศจากการประเมินหลักสูตรมาพิจารณากำหนดแนวทางดำเนินการแก้ไขปรับเปลี่ยนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความเหมาะสมกับปัญหา ความต้องการ บริบทและความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคม เศรษฐกิจการเมือง เพื่อให้หลักสูตรสถานศึกษานำไปใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐานและเป้าหมายของสถานศึกษา

2. ผลการศึกษาความเป็นไปได้ในการปฏิบัติของแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ได้ดำเนินการชี้แจงนโยบายเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรฐานสมรรถนะ การสร้างความตระหนัก ให้ความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดทำหลักสูตรให้แก่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และมีแนวทางในการเตรียมการด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา คือ ภายหลังจากหลักสูตรมีแนวทางที่ชัดเจนแจ้ง Time line (เดือน พฤษภาคม 2565) และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบหลักสูตรเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะแล้ว จะดำเนินการขับเคลื่อนการจัดทำหลักสูตรในปีการศึกษา 2566 สอดคล้องกับ ปฏิภาณ ตระการ (2561 : 45) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การบริหารและการจัดการหลักสูตรที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนบ้านม่วงชุม อำเภอฟาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพการบริหารจัดการหลักสูตรด้านกระบวนการบริหารและการจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษามีการปฏิบัติที่มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก

2.1 ด้านที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านการจัดทำหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะมีแนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ และแนวทางจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อพัฒนาผู้เรียนในชั้นเรียนและในโรงเรียนทำได้หลายทางโดยเสนอแนะไว้ 6 แนวทางซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกฝ่ายสามารถ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะได้ตามผลการวิเคราะห์สภาพบริบท จุดเน้น ความพร้อม และความต้องการของสถานศึกษา สอดคล้องกับ กนกวรรณ ยมจันทร์

(2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทุกขั้นตอนของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

2.2 ด้านที่มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านการประเมินหลักสูตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพบริบทของสถานศึกษา ส่วนใหญ่ข้าราชการครูมีการย้ายบ่อยมาก อีกทั้งยังมีครูบรรจุใหม่ในตำแหน่งครูผู้ช่วยหลายตำแหน่ง ทำให้สภาพโดยรวมขาดแคลนครูที่เชี่ยวชาญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เพราะในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานั้นจะต้องยึดกรอบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งในอนาคตกำลังจะเปลี่ยนเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งเป็นการปรับปรุงสมรรถนะโดยพิจารณาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กไทยในโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นหลักสูตรใหม่ที่สถานศึกษายังไม่เคยนำลงสู่การปฏิบัติ จำเป็นต้องทำให้บุคลากรทุกคนที่มีอยู่ในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรฐานสมรรถนะให้ดีขึ้นเริ่มดำเนินการในส่วนอื่น ๆ ในการประเมินหลักสูตรจำเป็นต้องมีประเมินการใช้หลักสูตรทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการใช้หลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ การประเมินผลหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้ทราบว่าหลักสูตรที่นำไปใช้เกิดผลสำเร็จหรือไม่ หรือมีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง อย่างไร เพื่อนำมาวางแผนปรับปรุงหลักสูตรต่อไป สอดคล้องกับ กนกวรรณ ยมจันทร์ (2560 : 50) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทุกขั้นตอนของการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่าด้านการประเมินหลักสูตร มีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการอบรมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะ แต่งตั้งคณะทำงานและผู้รับผิดชอบในการขับเคลื่อนการจัดทำหลักสูตรฐานสมรรถนะ และพัฒนาการบริหารหลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อไป

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษา นำแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิษณุโลก เขต 1 ไปวางแผนในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของตนในปีการศึกษา 2565

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พิจิตร เขต 1 นำแนวทางเตรียมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เป็นฐานข้อมูลสำหรับส่งเสริมการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะของสถานศึกษาในสังกัด

## 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาฐานสมรรถนะในสถานศึกษา

## เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ ยมจันทร์. (2560). *แนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลกเขต 1*. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- จิตติมา วรรณศรี. (2557). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์3.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปฏิภาณ ตระการ. (2561). *การบริหารและการจัดการหลักสูตรที่สอดคล้องกับการศึกษาไทย 4.0 ของโรงเรียนบ้านม่วงชุม อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่. การศึกษาอิสระหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต*. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มนสิข สิริสมบุญ. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรมโนทัศน์และการประยุกต์ใช้*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน  
(Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนา

ความสามารถด้านการอ่านจับใจความ

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

**The Result of Flipped Classroom and Sq4r Technque for Thai Language  
Reading Comprehension Abilities Promoting of  
Mathayomsuksa 3 Students**

จันทิมา แก่นชา และ ทรงภพ ขุนมธุรส

มหาวิทยาลัยนเรศวร

**Jantima Kancha , Songphop Khunmathurot**

Faculty of Education Naresuan University

Corresponding Author E-mail: Jomjamjantima@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R และ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม 11 ห้องเรียน จำนวน 478 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 1 ห้องเรียน จำนวน 43 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R 2) แบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test dependent

\* วันที่รับบทความ: 21 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 มีนาคม 2565

Received: February 21, 2022; Revised: March 7, 2022; Accepted: March 8, 2022

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.62$ , S.D. = 0.66) 2) ความสามารถด้านการอ่านจับใจความหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.5 และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.57$ , S.D. = 0.61)

**คำสำคัญ:** การอ่านจับใจความ; ห้องเรียนกลับด้าน; SQ4R

## Abstracts

This research is to 1) to develop a learning management plan by using the flipped classroom teaching method with SQ4R technique to develop reading comprehension skill for Matthayom 3 students, 2) to compare reading comprehension skill before and after learning with learning management by using flipped classroom teaching method with SQ4R techniques and 3) to acknowledge the students' satisfaction towards the learning management.

The samples of this research are Matthayom 3 students at Lomsak Wittayakhom School. The research is conducted on the 2<sup>nd</sup> semester in 2021. There are 478 samples in 11 classes, which each room has 43 students by using a purposive sampling method.

The research instrument consists of 1) a learning management plan by using flipped classroom teaching method with SQ4R technique, 2) a reading comprehension scale and 3) a student satisfaction survey with learning management, the methods of statistics are implemented in this research—mean, percentage, the standard deviation, as well as, T-test dependent.

The result found that 1) the lesson plan by using the flipped classroom teaching method with SQ4R technique is in the excellent level ( $\bar{x} = 4.62$ , S.D = 0.66), 2) The reading comprehension ability was increased compared to before learning by 0.5 and 3) Students are satisfied with this learning method by using the flipped classroom teaching method with SQ4R technique with an excellent level of satisfaction. ( $\bar{x} = 4.57$ , S.D = 0.61)

**Keywords:** Reading Comprehension; Flipped Classroom; SQ4R Technique

## บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กำหนดตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ในสาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน โดยระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตัวชี้วัดที่ 3 คือ นักเรียนสามารถระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของข้อมูลที่สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน กล่าวคือเป็นการอ่านจับใจความจากสื่อต่าง ๆ เช่น วรรณคดีในบทเรียน

ข่าว บทความ บันทึคดี สารคดี ตำนาน งานเขียนเชิงสร้างสรรค์ เป็นต้น จากตัวชี้วัดที่กำหนดมาข้างต้นนี้ทำให้ในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏข้อสอบที่วัดการอ่านจับใจความจากสื่อประเภทต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก

จากการศึกษาปัญหาพบว่า ผู้เรียนนั้นไม่สามารถอ่านจับใจความได้ โดยสังเกตได้จากคะแนนรายบุคคลยังมีนักเรียนหลายคนที่มีความสามารถในการอ่านจับใจความไม่เป็นไปตามค่าเป้าหมายความสำเร็จที่ทางโรงเรียนกำหนด โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม ได้กำหนดค่าเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อประกันคุณภาพภายใน โดยกำหนดคุณภาพของผู้เรียน ด้านความสามารถในการอ่าน ร้อยละ 75 เมื่อตรวจสอบจากคะแนนในรายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2563 ค่าเฉลี่ยด้านความสามารถในการอ่านเท่ากับร้อยละ 70 ซึ่งถือว่าต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาวิธีการสอนที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ พบว่ามีหลากหลายวิธีการสอน เช่น วิธีสอนด้วยเทคนิค SQ4R, วิธีสอนด้วยเทคนิค CIRC, วิธีสอนด้วยเทคนิค 5W1H เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยเลือกใช้วิธีสอนด้วยเทคนิค SQ4R เพราะวิธีสอนรูปแบบนี้เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนสามารถจับใจความจากเรื่องที่อ่านได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นวิธีการสอนที่นักเรียนได้ฝึกการตั้งคำถาม เพื่อหาประเด็นที่จะตั้งคำถามที่เหมาะสมเกี่ยวกับเรื่องให้ได้ และขณะที่คิดคำถามนักเรียนจะต้องพยายามหาคำตอบให้ได้ด้วย ซึ่งการใช้ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านในขณะที่ตั้งคำถามนี้จะทำให้นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องที่อ่านมากขึ้น ได้ทำกิจกรรมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อน ส่วนขั้นตอนที่นักเรียนจะได้อ่านอย่างละเอียดเพื่อหาคำตอบสำหรับคำถามที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ อภัยพร สิลารักษ์ (2562 : 20) ที่ได้พัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีทักษะการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ อยู่ในระดับมากที่สุด จะเห็นได้ว่าวิธีการสอนอ่านจับใจความแบบ SQ4R นี้ สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง ปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้เกิดวิธีการเรียนรู้ การสื่อสาร การปฏิบัติ และการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสครั้งนี้ถือได้ว่าก่อให้เกิดผลกระทบต่อการศึกษาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเรียนรู้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้ชัดเจนที่สุด ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันและนวัตกรรมที่สร้างสรรค์ ทำให้การเรียนการสอนสะดวกรวดเร็ว ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เนื้อหาสาระได้ตลอดเวลา แต่ไม่ได้หมายความว่าการปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียนจะลดน้อยลง โดยจะเปลี่ยนแปลงพื้นที่การเรียนรู้จากห้องเรียนสู่โลกออนไลน์เท่านั้น ซึ่งวิธีการสอนที่จะนำมาใช้ใน

การเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่ผู้วิจัยเล็งเห็นนั้น คือ วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom)

วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการเรียนการสอน เพราะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การเรียนรู้ที่บ้านจะปลอดภัยต่อตัวผู้เรียนมากที่สุด โดยสาระสำคัญของวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านคือ การใช้เทคโนโลยีซึ่งเป็นการนำสิ่งเดิมที่เคยทำในชั้นเรียนกลับไปทำที่บ้าน และนำสิ่งที่เคยถูกมอบหมายให้ทำที่บ้านมาทำในชั้นเรียนแทน โดยยึดหลักที่ว่า เวลาที่ผู้เรียนต้องการพบผู้สอน คือเวลาที่ผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ ไม่ได้ต้องการให้ผู้สอนอยู่ในชั้นเรียนเพื่อสอนเนื้อหาต่าง ๆ เพราะผู้เรียนสามารถศึกษาเนื้อหาด้วยตนเองผ่านระบบเทคโนโลยี ผู้สอนจะบันทึกวีดิทัศน์การสอนให้เด็กไปดูเป็นการบ้าน แล้วผู้สอนใช้ชั้นเรียนสำหรับชี้แนะผู้เรียนให้เข้าใจสาระสำคัญของเรื่องนั้น หลังจากนั้นก็ลงมือทำงานที่ได้รับมอบหมายเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มโดยมีผู้สอนคอยให้คำแนะนำตอบข้อสงสัย (กรวรรณ สืบสม และนพรัตน์ หมีพลัด, 2560 : 118-127) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรลดา อันวงษา (2561 : 14) ที่วิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง แม่กลองบ้านเรา โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีผลการประเมินความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยมีคะแนนหลังเรียนเท่ากับร้อยละ 88.86

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R มาใช้ในพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ เพราะการจัดการเรียนรู้แบบนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบต่อตนเอง กระตือรือร้น ฝึกฝนในการเรียนรู้ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ในชั้นเรียนผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้ร่วมพูดคุย ชักถาม แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเนื้อหาที่ได้ศึกษามาแล้วในวีดิทัศน์ เพื่อให้เกิดความสามารถในการอ่านจับใจความที่สูงยิ่งขึ้น ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ



## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

## ระเบียบวิธีวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์ 11 ห้องเรียน รวมนักเรียน 478 คน
  2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/3 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม จังหวัดเพชรบูรณ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียน 43 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
  3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย  
ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังนี้
    - 3.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R จำนวน 6 แผน เวลา 12 ชั่วโมง
    - 3.2 แบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ
    - 3.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R
- ### เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ
1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R

1.1 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎี หลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R

1.3 กำหนดเนื้อหาที่จะใช้ในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 หัวข้อ จำนวน 12 ชั่วโมง ดังนี้

|                                  |                 |
|----------------------------------|-----------------|
| 1) การอ่านจับใจความจากข่าว       | จำนวน 2 ชั่วโมง |
| 2) การอ่านจับใจความจากบทความ     | จำนวน 2 ชั่วโมง |
| 3) การอ่านจับใจความจากบันเทิงคดี | จำนวน 2 ชั่วโมง |
| 4) การอ่านจับใจความจากสารคดี     | จำนวน 2 ชั่วโมง |
| 5) การอ่านจับใจความจากตำนาน      | จำนวน 2 ชั่วโมง |
| 6) การอ่านจับใจความจากวรรณคดี    | จำนวน 2 ชั่วโมง |

1.4 สังเคราะห์รูปแบบและแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ขั้นที่ 2 ขั้นทบทวนความรู้เดิม ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้าข้อมูล ขั้นที่ 4 ขั้นดำเนินการแก้ปัญหา และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปความรู้และประเมินผล

1.5 ดำเนินการคัดเลือกบทอ่านโดยคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กในแต่ละช่วงวัย ซึ่งบทอ่านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะมีเนื้อหาที่พัฒนาทักษะและกระบวนการคิด รวมทั้งส่งเสริมทักษะการปรับตัวและความคิดสร้างสรรค์

1.6 ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้เวลาในการเรียน 12 ชั่วโมง

1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำในส่วนที่ยังบกพร่องและนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมใน

องค์ประกอบต่าง ๆ ตามแบบประเมินความเหมาะสม ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert, 1967 : 90-95)

1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้

## 2. แบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ

2.1 ศึกษาหนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคการเขียนข้อสอบและวิธีการสร้างข้อสอบปรนัย การวัดและประเมินผลของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

2.2 ศึกษาขอบเขตเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่อง การอ่านจับใจความ

2.3 สร้างแบบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ เป็นข้อสอบแบบปรนัย จำนวน 60 ข้อ นำไปใช้จริง จำนวน 40 ข้อ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

2.4 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ ขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.5 นำเกณฑ์ในการตรวจแบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.6 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Of Item Objective Congruence : IOC) โดยข้อสอบต้องมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

2.7 นำแบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่ปรับปรุงแล้วจำนวน 40 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม ปีการศึกษา 2564 จำนวน 43 คน ที่เคยเรียนเรื่อง การอ่านจับใจความมาแล้ว เพื่อนำไปวิเคราะห์คุณภาพหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ

2.8 นำผลการทดสอบมาตรวจให้คะแนน และทำการวิเคราะห์คุณภาพของแบบทดสอบเป็นรายข้อ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.20 - 0.80 และพิจารณาจากเกณฑ์ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความที่ผ่านเกณฑ์มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.30-0.77 และมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.46-0.90

2.9 คัดเลือกแบบทดสอบจำนวน 40 ข้อ ที่ผ่านเกณฑ์กำหนด เพื่อมาหาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยใช้สูตรของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) โดยกำหนดว่าต้องมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.76 ขึ้นไป ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าแบบทดสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9863

2.8) จัดทำแบบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วมาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

### 3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R

3.1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน ทั้งรูปแบบ วิธีการและขั้นตอนในการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ

3.2) กำหนดประเด็นเนื้อหาที่ต้องการประเมินความพึงพอใจ

3.3) สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศในการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านประโยชน์ที่ได้รับ แต่ละด้านจะมีข้อคำถาม ด้านละ 5 รายการ

3.4) นำแบบประเมินความพึงพอใจเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและให้คำแนะนำ

3.5) ปรับปรุงแบบประเมินความพึงพอใจตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC)

3.6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแล้วมาพิจารณาเหลือ 12 ข้อ และคัดเลือกข้อคำถามที่เหมาะสมและปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.7) นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

### 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบแผนการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลัง (The one-group pretest-posttest design) ในการวัดความสามารถการอ่านจับใจความ

ตารางที่ 1 แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง

| แบบทดสอบก่อนเรียน | การจัดกระทำ | ทดสอบหลังเรียน |
|-------------------|-------------|----------------|
| T <sub>1</sub>    | X           | T <sub>2</sub> |

|       |                |         |                                                                                                |
|-------|----------------|---------|------------------------------------------------------------------------------------------------|
| เมื่อ | T <sub>1</sub> | หมายถึง | การทำแบบทดสอบก่อนเรียน                                                                         |
|       | X              | หมายถึง | การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R |
|       | T <sub>2</sub> | หมายถึง | การทำแบบทดสอบหลังเรียน                                                                         |

### ขั้นตอนดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยทำการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ภายในระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมดเป็นจำนวน 12 ชั่วโมง ระหว่างเดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยดำเนินการขั้นตอนดังนี้

1. ปฐมนิเทศนักเรียนที่จะทำการทดลองเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ
2. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ จำนวน 40 ข้อ จากนั้นตรวจให้คะแนนและบันทึกเก็บไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน
3. ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง โดยทำการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R จำนวน 6 แผน รวม 12 ชั่วโมง
4. ทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ จำนวน 40 ข้อ จากนั้นตรวจให้คะแนนและบันทึกเก็บไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน
5. นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมุติฐาน สรุป และอภิปรายผล

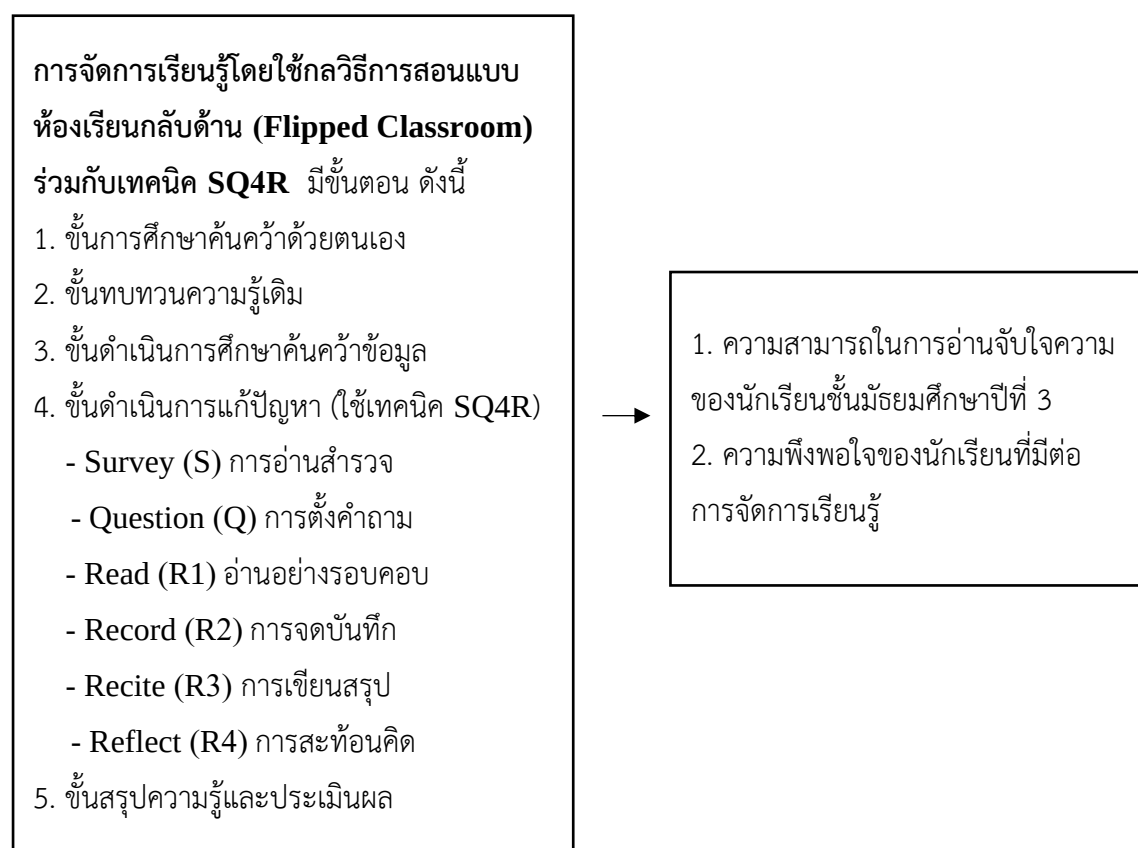
### 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสร้างของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากนั้นนำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดค่าเฉลี่ยไว้ 5 ระดับ และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์

5.2 เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนำคะแนนของนักเรียนทั้งหมดมาหาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สถิติทดสอบ t-test แบบ Dependent

5.3 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มาตรวจให้คะแนน 5 ระดับ และนำผลการให้คะแนนมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์

## กรอบแนวคิดในการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยนี้

**ตารางที่ 2** แสดงผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

| แผนการจัดการเรียนรู้              | $\bar{x}$   | S.D.        | ระดับความเหมาะสม |
|-----------------------------------|-------------|-------------|------------------|
| การอ่านจับใจความจากข่าว           | 4.64        | 0.63        | มากที่สุด        |
| การอ่านจับใจความจากบทความ         | 4.60        | 0.70        | มากที่สุด        |
| การอ่านจับใจความจากบันเทิงคดี     | 4.61        | 0.69        | มากที่สุด        |
| การอ่านจับใจความจากสารคดี         | 4.59        | 0.72        | มากที่สุด        |
| การอ่านจับใจความจากตำนาน          | 4.63        | 0.65        | มากที่สุด        |
| การอ่านจับใจความจากวรรณคดี        | 4.67        | 0.57        | มากที่สุด        |
| <b>ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสม</b> | <b>4.62</b> | <b>0.66</b> | <b>มากที่สุด</b> |

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.62$ , S.D. = 0.66)

**ตารางที่ 3** แสดงการเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

| การทดสอบ  | N  | คะแนนเต็ม | $\bar{x}$ | S.D. | $\bar{D}$ | S.D. <sub>D</sub> | t      | Sig.(2-tailed) |
|-----------|----|-----------|-----------|------|-----------|-------------------|--------|----------------|
| ก่อนเรียน | 43 | 40        | 14.56     | 2.40 | 17.67     | 1.52              | 76.09* | 0.0000         |
| หลังเรียน | 43 | 40        | 32.23     | 2.91 |           |                   |        |                |

\*มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

จากตารางที่ 3 พบว่า การทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 14.56 คะแนน และ 32.23 คะแนน ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้พบว่า คะแนนสอบหลังการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

**ตารางที่ 4** แสดงผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

| รายการประเมิน               | $\bar{x}$ | S.D. | ระดับความเหมาะสม |
|-----------------------------|-----------|------|------------------|
| 1. ด้านบรรยากาศในการเรียน   | 4.51      | 0.63 | มากที่สุด        |
| 2. ด้านการจัดการเรียนการสอน | 4.54      | 0.61 | มากที่สุด        |
| 3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ    | 4.67      | 0.59 | มากที่สุด        |
| รวมเฉลี่ย                   | 4.57      | 0.61 | มากที่สุด        |

จากตารางที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.57$ , S.D. = 0.61) ด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ( $\bar{x} = 4.67$ , S.D. = 0.59) รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ( $\bar{x} = 4.54$ , S.D. = 0.61) ) สำหรับด้านที่นักเรียนมีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านบรรยากาศในการเรียน ( $\bar{x} = 4.51$ , S.D. = 0.63)

## อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. การพิจารณาความเหมาะสมในองค์ประกอบของแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีผลรวมการพิจารณาความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผนอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.62$ , S.D. = 0.66) ทั้งนี้เพราะแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ ข่าว บทความ บันเทิงคดี สารคดี ตำนาน และวรรณคดี ซึ่งแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มี



องค์ประกอบต่าง ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และกระบวนการวัดประเมินผลที่ดี น่าสนใจ นอกจากนี้ยังมีกลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R ซึ่งสามารถพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกานต์ธิดา แก้วกาม (2557 : 43-56) ได้ศึกษาผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ4R กับ วิธีสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ4R สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ4R หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ4R อยู่ในระดับมาก

2. ความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความจากสื่ออย่างหลากหลาย มีกลวิธีการสอนโดยให้นักเรียนนำวิดิทัศน์กลับไปศึกษาเองที่บ้าน เพื่อจะได้สามารถทำความเข้าใจมาล่วงหน้า และมาทำกิจกรรมการอ่านจับใจความในห้องเรียนโดยใช้เทคนิค SQ4R ซึ่งเป็นการอ่านเพื่อตอบคำถามจากคำถามที่ตั้งไว้ ความสามารถในการอ่านจับใจความจึงสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรลดา อ้นวงษา (2561 : 65) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง แม่กลองบ้านเรา โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ผลการประเมินความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีผลการประเมินความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยมีคะแนนหลังเรียนเท่ากับร้อยละ 88.86

3. ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านบรรยากาศในการเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านประโยชน์ที่ได้รับ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R เป็นการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความที่ทำให้นักเรียนได้วางแผนการเรียนรู้ล่วงหน้า โดยการศึกษาเนื้อหามาก่อน และมีครู

คอยให้คำแนะนำผู้เรียนอย่างใกล้ชิด เมื่อมาทำกิจกรรมในห้องเรียน นักเรียนทุกคนจึงมีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหาที่จะเรียนเท่ากัน ทำให้ผู้เรียนผ่อนคลาย และสามารถทำกิจกรรมการอ่านจับใจความได้อย่างสนุกสนาน สอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ รัชตะทวีกุล (2561 : 102) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับทางที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับทางก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับทางกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบเดิมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) เจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับทาง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R และเนื้อหาของบทอ่านที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความอย่างแท้จริง

2. ครูผู้สอนควรจัดสถานที่การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และสามารถอำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าให้กับผู้เรียนในขณะที่ทำกิจกรรมได้

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R มาทดลองกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความ

2. ควรนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ร่วมกับเทคนิค SQ4R ไปศึกษากับตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการอ่านวิเคราะห์, การอ่านตีความ, การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

3. ควรศึกษาเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอื่น เช่น เทคนิค CIRC, เทคนิค KWL-Plus, เทคนิคโฟร์บล็อก เป็นต้น

## เอกสารอ้างอิง

- กรวรรณ สืบสม และนพรัตน์ หมีพลัด. (2560). การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) ด้วยการบูรณาการการเรียนการสอนรายวิชาเทคโนโลยีมีเดียผ่าน Google Classroom. *สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*. 6 (3), 118-127.
- กานต์ธิดา แก้วกาม. (2557). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่จัดการเรียนรู้โดยวิธีสอนแบบ SQ4R กับ วิธีสอนแบบปกติ. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*. 2557(3), 43-56.
- จิตรลดา อ้นวงษา. (2561). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง แม่กลองบ้านเรา โดยใช้วิธีสอนแบบ SQ4R ร่วมกับแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร*.
- อภัยพร สิลารักษ์. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนอ่านแบบ SQ4R เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *การค้นคว้าอิสระ กศ.ม., บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- อมรรัตน์ รัชตะทวีกุล. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบห้องเรียนกลับทางที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนวรรณคดีไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม., บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- Likert, Rensis. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbein, M (Ed.), *Attitude Theory and Measurement*. New York: Wiley & Son.

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูด  
สนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3  
**The Active Learning Development for Speaking Skill of the  
Mathayomsuksa 3 Students**

จรรยาพรณ์ ปฐมวงษ์

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กบินทร์บุรี

**Churaporn Pathomwong**

Triamudomsuksanonklo Kabinburi School

Email : kruor2015@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ทดลองการใช้รูปแบบการเรียนรู้ และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยกลุ่มตัวอย่างเป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กบินทร์บุรี สังกัดองค์การบริหารส่วน จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 47 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการสอน 4) ระบบสนับสนุน กระบวนการสอน ตามรูปแบบของผู้วิจัย 5 ขั้นตอนคือ ขั้นเตรียมการสอน (Preparing) ขั้นศึกษาความรู้ (Educating) ขั้น ปฏิบัติกิจกรรม (Practicing) ขั้นสรุปความรู้ (Comprehending) ขั้นนำเสนอผลงาน (Presenting) ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนา ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 83.23/83.03 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ นักเรียนมีทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อ ส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

**คำสำคัญ:** การพัฒนารูปแบบ; การเรียนรู้เชิงรุก; ทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ

\* วันที่รับบทความ: 17 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 4 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 มีนาคม 2565

Received: February 17, 2022; Revised: March 4, 2022; Accepted: March 8, 2022

## Abstracts

This research was created for the purpose of developing a teaching model(s) that using an active learning development for the speaking skills of the Grade 9 students. The sample of this study is group of 47 students of Mathayomsuksa 3 at Triamudomsuksanomklao Kabinburi School in the first semester of the 2019 academic year. The results revealed that the active learning model had four components: 1) principle(s), 2) objective(s), 3) teaching procedure(s) and 4) supporting system(s). The PEPCP teaching procedures of the researcher included preparing, educating, practicing, comprehending and presenting. The effectiveness of the active learning model was 83.23/83.03. It was higher than the criteria of 80/80. The English speaking proficiencies of the students after using the active learning model were significantly higher than that before using the active learning model at the significance level of .05, and the students' satisfactions towards active learning generally was at the high level.

**Keyword :** The Development of Teaching Model; Active Learning; English Speaking Skill

## บทนำ

การจัดการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความคาดหวังว่าเมื่อผู้เรียนเรียนภาษาต่างประเทศอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษา ผู้เรียนจะมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งการแสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ดังนั้นการเรียนภาษาที่ดีผู้เรียนจะต้องมีโอกาสดูฝึกทักษะการใช้ภาษาให้มากที่สุดทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การจัดกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับธรรมชาติและลักษณะเฉพาะของการเรียนภาษาจึงควรประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งกิจกรรมการฝึกทักษะทางภาษา และกิจกรรมการฝึกผู้เรียนให้รู้วิธีการเรียนภาษาด้วยตนเองควบคู่ไปด้วย อันจะนำไปสู่การเป็นผู้เรียนที่พึ่งตนเองได้ และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ทั้งภาษาต่างประเทศและการใช้ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมือในการค้นคว้าหาความรู้ในการเรียนวิชาอื่น ๆ ในการศึกษาต่อ รวมทั้งในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นจุดหมายสำคัญประการหนึ่งของการปฏิรูปการเรียนรู้ (ฟาฏินา วงศ์เลขา, 2557 : 8)

ปัจจุบันได้มีการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อให้ตอบสนองต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นให้การเรียนการสอนเป็นไปในลักษณะรูปธรรมให้นักเรียนได้เห็นและฝึกปฏิบัติจากประสบการณ์จริง กระแสแห่งการปฏิรูปการศึกษาของไทยในปัจจุบัน ที่มุ่งพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาโดยรวม ซึ่งในวงการศึกษาไทยได้มีการคิดค้นพัฒนา นวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาในหลากหลายรูปแบบเป็นไปตามปรัชญาแนวคิดของการพัฒนา โดยมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learners Center) ก้าวสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต (วิจารณ์ พานิช, 2556: 20-23) ซึ่งการจัดกิจกรรมรู้เป็นหัวใจที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นในการเรียนรู้จึงควรเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็น

กระบวนการที่เน้นผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพ และเกิดทักษะการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

การจัดกิจกรรมรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนจะต้องค้นหาเนื้อหาเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้โดยการพูดคุย การเขียน การอ่าน การสะท้อน หรือการตั้งคำถามหรือการจัดกิจกรรมที่ผู้เรียนมีการเคลื่อนไหวอาจใช้เวลา 2-3 นาทีหรือยาวทั้งหลักสูตรก็ได้ อาจให้ผู้เรียนทำงานคนเดียวเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ก็ได้ และเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่า น่าตื่นเต้น สนุกสนาน ทำทลายความรู้ความสามารถ ผู้เรียนได้เรียนรู้สอดคล้องกับความสนใจของตนเอง ได้ลงมือคิดและปฏิบัติอย่างมีความหมาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างแน่นอน อีกทั้งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจได้ดีขึ้นและสามารถเก็บกักข้อมูลไว้ในความทรงจำได้นานขึ้นนอกจากนี้ยังมีประสิทธิภาพในการพัฒนากระบวนการรับรู้ในลำดับที่สูงขึ้น เช่น การแก้ปัญหา การคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ (ปริยานุช พรหมภาสิต, 2559 : 21-23) ซึ่งการจัดกิจกรรมรู้เชิงรุก(Active Learning) เป็นการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะความคิดระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้เรียนวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินข้อมูลในสถานการณ์ใหม่ได้ดี ในที่สุดจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจจนสามารถชี้นำตลอดชีวิตในฐานะผู้ฝึกฝนการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมรู้เชิงรุก(Active Learning) ถือได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ต้องการกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองผ่านการจัดการตนเองให้ความรู้ และช่วยพัฒนาเพื่อนร่วมชั้นซึ่งจะก่อให้เกิดการสร้างสรรคพัฒนาความรู้ ความเข้าใจและทักษะที่หลากหลายเป็นกระบวนการที่ประณีต รัดกุมและผู้เรียนได้รับประโยชน์มากกว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้ (เยาวเรศ ภักดีจิตร, 2557 : 1) ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ปัจจุบัน พบว่า นักเรียนยังขาดทักษะของกระบวนการทำงานเป็นทีม คิดเป็นทีม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นจากการจัดกิจกรรมรู้ที่ผ่านๆ มา พบว่า ครูในประเทศส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ในลักษณะเน้นเนื้อหา ความจำ (Passive Learning) มากกว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง (Active Learning) ด้วยเหตุนี้เอง จึงน่าจะเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งส่งผลให้การศึกษาภายในประเทศไม่ประสบความสำเร็จด้านคุณภาพของผู้เรียนตามที่หลักสูตรต้องการ ซึ่งถ้าผู้ใช้หลักสูตรไม่เข้าใจหรือไม่สามารถจัดการศึกษาตามที่หลักสูตรกำหนด กล่าวคือ หลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการเรียนรู้ควรจะต้องเป็นแบบ Active Learning แต่กลับใช้วิธีการสอนแบบ Passive Learning จะยิ่งทำให้ผู้เรียนขาดคุณภาพมากขึ้น เนื่องจากเนื้อหาที่ออกแบบโดยหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น จะมีเพียงเฉพาะหัวข้อเรื่องหลัก ในลักษณะขององค์ความรู้แบบสรุปเท่านั้นดังนั้น แนวทางปฏิรูปที่สำคัญจึงต้องหาวิธีการที่ให้ผู้เรียนปรับวิธีการเรียน และปรับปรุงวิธีการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร (สถาพร พงษ์พิบูล, 2555 : 4-5)

จากการที่ผู้สอนเป็นครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กบินทร์บุรี พบว่านักเรียนส่วนมาก โดยเฉพาะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มักเคยชินกับการป้อนความรู้จากครูผู้สอนเมื่อพบคำถามต้องให้คิด นักเรียนมักคิดไม่เป็น คิดไม่ได้ แม้นักเรียนจะมีความพร้อมมีศักยภาพ แต่ขาดการส่งเสริมให้ได้รับการ

ฝึกทักษะการคิดและลงมือปฏิบัติจริง การค้นคว้าแสวงหาความรู้จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ยังไม่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดนัก นักเรียนขาดทักษะในการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลง เมื่อการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ ดังเหตุผลที่ได้กล่าวไว้แล้วนั้น ส่งผลทำให้ครูต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ครูมีการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยการออกแบบการเรียนรู้ที่มีกระบวนการเสริมสร้างทักษะอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง ครูเป็นเพียงผู้คอยชี้แนะและส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา มีการเสริมสร้างและคิดหาเทคนิควิธีการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์ของตนเอง รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อเชื่อมโยงความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอก ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่น การออกแบบการเรียนรู้โดยให้นักเรียนรู้จักการทำงานเป็นทีม จัดหาเวทีที่ได้มีการแสดงศักยภาพในตัว ของนักเรียนทั้งในด้านวิชาการ กีฬาและกิจกรรมของโรงเรียนที่แสดงถึงความพร้อม และมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนา นักเรียนให้มีคุณภาพที่ดี ให้มีทักษะเพิ่มสูงขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถเหล่านี้ให้ชุมชนและสังคมได้ชื่นชมยินดี จากเหตุผลนี้เองทำให้ผู้บริหารของโรงเรียนมีนโยบายให้ครูนำนักเรียนที่มีความสามารถ เหล่านี้ได้มีการพัฒนาให้มีทักษะที่เพิ่มขึ้น จากที่ผู้วิจัยทำการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กบินทร์บุรี พบว่า ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภาษาอังกฤษ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 มีผลการเรียนเฉลี่ย 2.18 (จากเกรด 4 คิดเป็นร้อยละ 11.11) และรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2560 รายวิชาภาษาอังกฤษ พบว่ามีค่าเฉลี่ย 28.59 ซึ่งต่ำกว่าระดับภาค (ค่าเฉลี่ย 29.86) และต่ำกว่าระดับประเทศ (ค่าเฉลี่ย 29.45) สาระที่ควรพัฒนาอย่างเร่งด่วน คือ สาระที่ 1 ภาษาเพื่อการสื่อสาร มีค่าเฉลี่ย 29.14 ซึ่งต่ำกว่าระดับภาค (ค่าเฉลี่ย 30.24) และต่ำกว่าระดับประเทศ (ค่าเฉลี่ย 29.81) สาระที่ 2 ภาษาและวัฒนธรรมมีค่าเฉลี่ย 24.49 ซึ่งต่ำกว่าระดับจังหวัด (ค่าเฉลี่ย 25.56) ซึ่งต่ำกว่าระดับสังกัด (ค่าเฉลี่ย 24.66) ต่ำกว่าระดับภาค (ค่าเฉลี่ย 27.07) และต่ำกว่าระดับประเทศ (ค่าเฉลี่ย 26.81) จากการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ พบว่า นักเรียนขาดทักษะในการพูด พูดภาษาอังกฤษไม่คล่อง ไม่ได้นำภาษาอังกฤษมาใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งการที่ไม่สามารถนำเอาองค์ความรู้ เหล่านั้นมาใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน นั้นอาจจะเป็นเพราะการเรียนการสอนในประเทศของเรานั้นไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้และนำไปใช้ได้อย่างจริงจัง ภาษาอังกฤษ เมื่อไม่ได้นำมาใช้งานอย่างเป็นประจำ ก็อาจจะลืมไปได้ เช่นเดียวกับการเรียนรู้อื่น เด็กหลายคนพอเมื่อเรียนภาษาอังกฤษจบไปแล้ว ก็ไม่ได้นำไปใช้ เพราะเมื่อเสร็จสิ้นการสอบก็ไม่ได้ทบทวน และไม่นำมาใช้เป็นที่น่าเสียดายทั้งความรู้ที่เรียนมากกลับไม่ทำประโยชน์ให้เด็กสามารถนำไปสื่อสารได้ในชีวิตจริง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษของนักเรียนให้สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อันนำไปสู่การพัฒนาทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษของนักเรียนให้ดีขึ้นต่อไป

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อทดลองรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้
  - 2.1 หาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
  - 2.2 เปรียบเทียบทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษของนักเรียน ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
  - 2.3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน ก่อนและหลังเรียน ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

### ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยศึกษากระบวนการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้จากนักวิชาการและศึกษาแนวคิดของกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก แบบแผนในการวิจัยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One – Group Pretest – Posttest Design)



## 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กบินทร์บุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 มี 5 ห้องเรียน จำนวน 243 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กบินทร์บุรี สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 47 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จำแนกตามห้องเรียน ซึ่งแต่ละห้องเรียน นักเรียนมีผลการเรียนคละกันทุกห้อง

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพูดสนทนาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

2.2 แบบทดสอบวัดทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ มี 5 ข้อ ให้เลือกทำ 1 ข้อ 20 คะแนน

2.3 คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 21 ข้อ

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้ประสานกับผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า กบินทร์บุรี เพื่อขออนุญาตจัดการเรียนการสอนตามรูปแบบการเรียนรู้

3.2 ดำเนินการทดลอง ใช้การวิจัยเชิงทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนหลัง (One – Group Pretest – Posttest Design)

3.3 นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การพูดสนทนาภาษาอังกฤษ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน

3.4 นักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ มี 5 ข้อ ให้เลือกทำ 1 ข้อ 20 คะแนน ก่อนเรียนและหลังเรียน

3.5 นำผลการทดสอบก่อนเรียน ผลการทดสอบประจำเล่ม และผลการทดสอบหลังเรียนมาหาค่าทางสถิติ

3.6 นำข้อมูลจากการทำใบงานในแต่ละเรื่อง และตรวจแบบทดสอบในการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนแต่ละเรื่องมาหาค่าทางสถิติ

3.7 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการตอบของกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์การประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยของคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน แบบทดสอบวัดทักษะการพูดภาษาอังกฤษ และแบบทดสอบแต่ละเรื่อง

4.2 การหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง นำมาคำนวณด้วยการหาประสิทธิภาพ

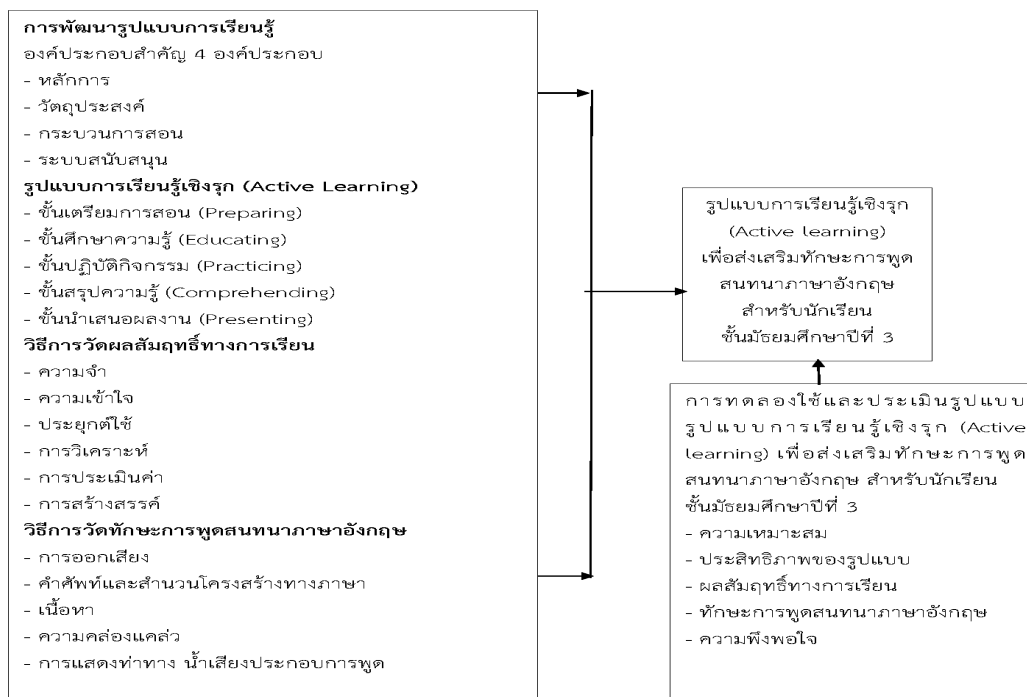
4.3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการทดสอบด้วยสถิติ t-test (Dependent) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05 นำผลการคำนวณที่ได้เทียบค่า t จากตารางเพื่อทดสอบสมมติฐาน

4.4 การเปรียบเทียบทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการทดสอบด้วยสถิติ t-test (Dependent) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05 นำผลการคำนวณที่ได้เทียบค่า t จากตารางเพื่อทดสอบสมมติฐาน

4.5 การหาค่าความพึงพอใจของนักเรียน โดยวิเคราะห์จากผลการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการตอบของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ระดับความพึงพอใจโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เทียบกับเกณฑ์การประเมินโดยควรมีค่าเฉลี่ยของคะแนนตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีการศึกษาดังนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านหลักการ คือ กระบวนการเรียนการสอนผ่านการปฏิบัติ หรือการลงมือทำ ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ ส่วนผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง

1.2 องค์ประกอบด้านวัตถุประสงค์ คือ เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ

1.3 องค์ประกอบด้านกระบวนการ ได้ขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1.3.1 ขั้นเตรียมการสอน (Preparing) เป็นขั้นที่ครูกำหนดปัญหา จัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหา สามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้ อยากเรียนเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ ใช้กระบวนการกลุ่ม

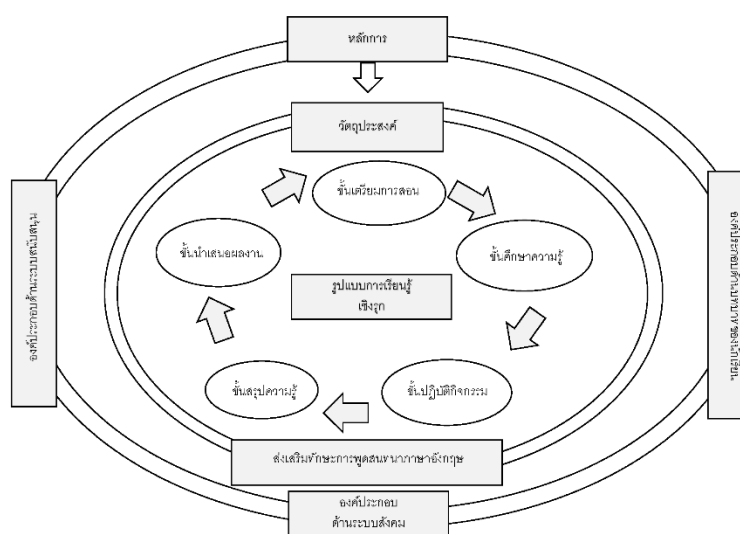
1.3.2 ขั้นศึกษาความรู้ (Educating) เป็นขั้นที่ครูนำเสนอเนื้อหาใหม่ในเรื่อง ให้กับผู้เรียนทั้งชั้น ผู้เรียนทำความเข้าใจกับกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติหรือลงมือทำ ครูกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันได้ลงมือค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิดอย่างเป็นระบบ

1.3.3 ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (Practicing) เป็นขั้นที่ผู้เรียนแต่ละคน ได้ลงมือปฏิบัติตามกิจกรรม ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนต้องสังเกตการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียน โดยแต่ละคนเสนอแนวคิดของตนเอง ก่อนร่วมแลกเปลี่ยนวิธีการคิดอภิปรายคำตอบร่วมกับเพื่อน และกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจในวิธีการในการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน มีโอกาสคิดหาคำตอบที่หลากหลาย ถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งสามารถอธิบายทางเลือกวิธีการปฏิบัติได้ชัดเจน

1.3.4 ขั้นสรุปความรู้ (Comprehending) เป็นขั้นสรุปความรู้หรือเนื้อเรื่องที่สำคัญที่ได้เรียนมา เป็นการสรุปร่วมกันในชั้นเรียนโดยครูเป็นผู้ชี้แนะ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องและสมบูรณ์ขึ้น สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปนอกเหนือสาระที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมได้

1.3.5 ขั้นนำเสนอผลงาน (Presenting) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้ และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อทบทวนความเข้าใจและความรู้ที่ได้รับ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักการประยุกต์ใช้ความรู้และนำไปใช้ได้จริง

1.4 องค์ประกอบด้านระบบสนับสนุน คือ ครูจัดบรรยากาศในการเรียนรู้กำหนดสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้เคียงสภาพจริงและมีประเด็นหลากหลายแง่มุมและเหมาะสมกับการเรียนรู้ จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอและเหมาะสม จัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้คิดและแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนให้คำแนะนำช่วยเหลือ ดังแผนภาพต่อไปนี้



แผนภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2. ผลการทดลองรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

2.1 ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 83.23/83.03 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 การเปรียบเทียบทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนก่อนเรียนและหลังการเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความ

พึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

## อภิปรายผลการวิจัย

จากการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การสร้างรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) กระบวนการสอน 4) ระบบสนับสนุน กระบวนการสอนตามรูปแบบของผู้วิจัย 5 ขั้นตอนคือ ขั้นเตรียมการสอน (Preparing) ขั้นศึกษาความรู้ (Educating) ขั้นปฏิบัติกิจกรรม (Practicing) ขั้นสรุปความรู้ (Comprehending) ขั้นนำเสนอผลงาน (Presenting) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของร่างรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 81.00/80.92 เป็นไปตามเกณฑ์ค่าประสิทธิภาพที่กำหนดไว้คือ 80/80 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร สาระสำคัญและสาระการเรียนรู้ ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้ทั้งจากการสอบถามและสัมภาษณ์ครูและนักเรียน ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยกำหนดผังมโนทัศน์ หน่วยการเรียนรู้ สาระ มาตรฐานการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา ตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้ ในเรื่องวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อออกแบบให้ตรงตามหลักวิชาการ แล้วนำไปจัดทำเป็นรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) สอดคล้องกับทิตนา แคมมณี (2557 : 23) กล่าวว่า Active Learning เป็นการจัดการเรียนรู้แบบเน้นพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้ไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต เป็นการนำเอาวิธีการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้ออกแบบแผนการสอนและกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน Active Learning จึงถือเป็นการจัดการเรียนรู้ประเภทหนึ่งที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับจินดารัตน์ โพธิ์นอก (2560 : 15) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุกเปิดโอกาส

ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้สูงสุด ส่วนผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้ พัฒนาความสามารถเกิดเจตคติที่ดีและมีประสิทธิภาพการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. ผลการทดลองรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 83.23/83.03 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นรูปแบบที่ผ่านวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผ่านการทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญตามหลักวิชาการ ทั้งการเรียนรู้ด้วยรูปแบบนี้ มีกระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญผ่านการปฏิบัติ ส่วนผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง การเรียนรู้เชิงรุกช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ จดจำ และประมวลผลข้อมูลที่เรียน และทำให้บทเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอนมีความหมายทั้งผู้สอนและผู้เรียน ครูและนักเรียนร่วมกันเตรียมความพร้อม กระตุ้นและจูงใจนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ ลำดับกระบวนการคิด ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจ มีความสนุกสนานในการเรียนทั้งยังสามารถนำเรื่องที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตลอดจนครูมีการเสริมแรงให้นักเรียนมีการสร้างขวัญกำลังใจในการเรียนใช้สำนวนภาษาง่าย มีคำชี้แจงเหมาะสมกับระดับและความสามารถของนักเรียนตลอดจนคำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความสนใจ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 83.23/83.03 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับดิเรก พรสีมา (2559 : 13) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก มีลักษณะทำให้ผู้เรียนแต่ละคนกระตือรือร้น คิดค้นหาความรู้และคำตอบอยู่ตลอดเวลา โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเป็นผลทำให้นักเรียนและครูค้นพบความรู้ใหม่ สร้างสรรค์ความรู้ใหม่ และสร้างนวัตกรรมใหม่ได้ ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการแก้ปัญหาจากการลงมือกระทำด้วยตนเอง สอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2562 : 92) ที่กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ว่าเป็นกระบวนการสอนภายใต้แนวคิดการสอนเด็กได้อ่าน คิด และเขียนด้วยตนเอง รู้จักมีจิตสำนึกรับผิดชอบและได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดกับเพื่อน ซึ่งจะช่วยเติมเต็มในสังคมของเด็กไทย ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเด็กไทย จำเป็นต้องประเมินและปรับปรุงการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของเมฆ ทรงอาจ (2558 : 64) ที่ได้ทำการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู โดยใช้การสอนแบบมีส่วนร่วมของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม

(Active Learning) รายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู ของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มีประสิทธิภาพ 80.67/89.52 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ตามที่กำหนดไว้

2.2 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งนักเรียนมีโอกาสร่วมมือกันเรียนรู้ นักเรียนรู้จักตรวจคำตอบด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนมีความสนุกสนานในการเรียน ทั้งการจัดการเรียนรู้มีกิจกรรมที่หลากหลาย สื่อและกิจกรรมที่ทำเป็นตัวอย่างสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งครูมีการเสริมแรงเป็นระยะทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการร่วมกิจกรรม สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ผู้เรียนรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อตอบคำถามได้ถูกต้องและสามารถตรวจคำตอบด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายในการเรียนรู้ มีวัดประเมินผลอย่างหลากหลาย ทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน ทำให้ผู้เรียนทราบความก้าวหน้าทางการเรียนอย่างเป็นระยะ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับบอนเวล (Bonwell, 1991, p.221) ที่กล่าวว่า Active Learning เป็นกระบวนการเรียนการสอนอย่างหนึ่งที่เรียนรู้ผ่านการปฏิบัติ หรือ การลงมือทำซึ่ง “ความรู้” ที่เกิดขึ้นก็เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ กระบวนการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว ต้องจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้การเรียนรู้โดยการอ่าน, การเขียน, การโต้ตอบ, และการวิเคราะห์ปัญหา อีกทั้งให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดขั้นสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของเบสเลอร์ และ เคริกซ์ (Besler and Kurt, 2016 : 54) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมเชิงรุกแบบเป็นทีมกับเจตคติของนักเรียนและการแสดงของนักศึกษาในชั้นเรียนสังคมวิทยาเบื้องต้น การออกแบบการวิจัยเป็นการเปรียบเทียบคะแนนในการสอบครั้งสุดท้ายและการสำรวจทัศนคติระหว่าง 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่เรียนกิจกรรมเชิงรุกแบบทีม กับกลุ่มที่เรียนแบบบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้เรียนที่เรียนเชิงรุกแบบเป็นทีมมีทัศนคติเชิงบวกมากขึ้น นอกจากนี้นักเรียนที่เรียนเป็นทีมยังมีคะแนนสอบปลายภาคเพิ่มขึ้น

2.3 นักเรียนมีทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากทั้งผู้สอนและนักเรียนได้ตระหนักว่าภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่มีบทบาทสำคัญ และมีผลกระทบต่อประชากรไทยในหลากหลายด้าน



เนื่องจากภาษาอังกฤษถือเป็นภาษากลางที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารในระดับโลก นอกจากนี้ภาษาอังกฤษยังถือเป็นภาษาทางการของ 61 ประเทศ และเป็นภาษาหลักในหลายรัฐทั่วโลก จึงถือเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างประชากรในประเทศต่าง ๆ ทั้งในส่วนของการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่ไม่หยุดนิ่ง ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาที่สองที่มีบทบาทและความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสื่อสารระดับที่กว้างขึ้น และครูผู้สอนยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนตามรูปแบบที่จัดเรียงสาระการเรียนรู้ในจากง่ายไปหายาก และเนื้อหากิจกรรมไม่ยากจนเกินไป มีกิจกรรมที่หลากหลายน่าสนใจ เชิญชวนให้นักเรียนอยากลงมือปฏิบัติกิจกรรม ทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดีและไม่เบื่อหน่าย และมีการประเมินผลทันทีหลังที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเสร็จ ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้นักเรียนมีทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน สอดคล้องกับสมิตรา อังวัฒนกุล (2555 : 167) ที่กล่าวว่า ทักษะการพูดเป็นทักษะที่สำคัญสำหรับบุคคลในการสื่อสารในชีวิตประจำวันและในการประกอบอาชีพธุรกิจต่าง ๆ ส่วนในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ ทักษะการพูดนับได้ว่าเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นมากเพราะผู้พูดสามารถพูดได้ย่อมสามารถฟังผู้อื่นได้อย่างเข้าใจและยังช่วยให้การอ่านการเขียนง่ายขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของดาอูก บาเฮและบาชา (Daouk Bahous and Bacha, 2016 : 360-375) ได้ศึกษาการรับรู้ถึงประสิทธิผลของกลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุก ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่และอาจารย์ผู้สอนนิยมใช้การเรียนรู้เชิงรุกและเป็นผู้สนับสนุนที่แข็งแกร่งในการวางแผนงานนี้ในทุกหลักสูตร ผลการวิจัยเหล่านี้แสดงถึงการรับรู้ในเชิงบวกต่อกลยุทธ์การเรียนรู้ที่ใช้งานและผลกระทบที่เป็นไปได้ที่การรับรู้เหล่านี้ มีผลต่อการปฏิบัติงานและการเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีนซ์ (Prince, 2014 : 223-231) ได้ทำการศึกษาทบทวนงานวิจัยถึงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ผลดีหรือไม่ โดยการศึกษาี้ตรวจสอบหลักฐานที่เห็นถึงการมีประสิทธิผลของการใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผลการวิจัยพบว่าจากการตรวจสอบรูปแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบต่าง ๆ พบว่า ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วม ผู้เรียนจะจำเนื้อหาได้มากขึ้นหากกิจกรรมขนาดสั้นถูกนำไปบรรยายการแข่งขันและการทำงานแต่ละครั้ง ส่งเสริมความสำเร็จเป็นหลักฐานที่ดีที่สุดเพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน หลักสูตรทั้งหมดไม่จำเป็นต้องเป็นทีมตามที่เห็นแต่เน้นความรับผิดชอบของแต่ละคนในทีม

4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและประเมินผลโดยใช้วิธีที่หลากหลายด้านบทบาทของครู ครูทำการประเมินผลงาน และตรวจผลงานที่มอบหมายให้นักเรียนทำทุกครั้งครูชี้แจงกระบวนการในการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนได้อย่างชัดเจน และครูจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านบทบาทของนักเรียน

นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันกับครูและเพื่อน นักเรียนสามารถปรับเปลี่ยนความคิดหลากหลายแนวทาง สามารถคิดหรือสร้างแนวทางแก้ไขปัญหาในสิ่งที่แตกต่างจากที่มีมาก่อน และนักเรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ในด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ ครูจัดวัสดุอุปกรณ์ มีความเพียงพอและเหมาะสมในการฝึกทักษะการพูด จัดบรรยากาศในการเรียนรู้มีความเหมาะสม กำหนดสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวัน และการวัดประเมินผลสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลให้ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก(Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2557 : 23) ที่กล่าวว่า Active Learning ทำให้ผู้เรียนทุ่มเทในการเรียน จูงใจในการเรียน และทำให้ผู้เรียนแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ เมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยผ่านการใช้กิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ให้อย่างหลากหลาย ผู้เรียนเลือกเรียนรู้กิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและความถนัดของตนเอง เกิดความรับผิดชอบ และทุ่มเทเพื่อบรรลุความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมฆ ทรงอาจ (2558 : 64) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนรายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู โดยใช้การสอนแบบมีส่วนร่วมของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ผลการวิจัย พบว่า ความพึงพอใจของนิสิตปริญญาตรีที่มีต่อการใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม (Active Learning) รายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

เพื่อให้การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ และเปิดใจให้กว้าง ยอมรับความคิดเห็นที่แปลกแตกต่างของนักเรียนแต่ละคน พร้อมทั้งให้กำลังใจ ชื่นชม และเสริมแรงให้กับนักเรียน เพื่อส่งเสริมบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ครูผู้สอนช่วยสร้างความเข้าใจในการมีปฏิสัมพันธ์ของนักเรียน จะต้องรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เหมาะสม

3. การเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้ เป็นการทำให้นักเรียนเกิดความหลากหลายทางความคิด และเป็นขั้นตอนสำคัญในการสร้างความรู้ เนื่องจากการที่นักเรียนเรียนเป็นกลุ่มทำให้ได้มีแลกเปลี่ยนความรู้

การอภิปรายความรู้ ทำให้นักเรียนสามารถนำความคิดตนออกมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนระดับกลุ่ม หรือระดับชั้นเรียน ดังนั้นครูควรใช้เวลาและโอกาสนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ร่วมกัน

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริมทักษะการพูดสนทนาภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเนื้อหาของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น
2. ควรศึกษาวิจัย ในเรื่องของการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) กับ รายวิชาอื่น เพื่อให้นักเรียนที่มีกิจกรรมนอกห้องเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ร่วมกับ เพื่อนในชั้นเรียนปกติและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
3. ควรศึกษาการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) กับตัวแปรอื่นที่นอกเหนือจากทักษะการพูดสนทนา เช่น การพัฒนาทักษะการอ่าน การพัฒนาทักษะการเขียน เป็นต้น

### เอกสารอ้างอิง

- จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (2560). *การคิดเชิงวิพากษ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก พรสีมา. (2559). *ครูไทย 4.0. กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ทศนา แคมมณี. (2557). *14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปริญญช พรหมภาสิต. (2559). *เอกสารคู่มือการจัดการเรียนรู้ “Active Learning (AL) for HuSo at KPRU*. กำแพงเพชร : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2562). *ความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้การสอนเชิงรุกอาคิเตโมเดลในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*. 13 (1), 92-106.
- ปาณินา วงศ์เลขา. (2557). *พัฒนาภาษาอังกฤษ เตรียมเด็กไทยสู่อาเซียนและเวทีโลก*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ ลักษณะ.
- เมฆ ทรงอาจ. (2558). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน รายวิชาจิตวิทยาสำหรับครู โดยใช้การสอนแบบมีส่วนร่วมของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.*
- เยาวเรศ รักดีจิตร. (2557). *เอกสารประกอบการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง Active learning กับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วันที่ 30 กรกฎาคม 2557. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.*

- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด
- สถาพร พงษ์พิบูล. (2555). คุณภาพผู้เรียน.....เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ QUALITY OF STUDENTS DERIVED FROM ACTIVE LEARNING PROCESS. *วารสารการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย บูรพา*. 6 (2), 1-13.
- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2555). *วิธีสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Besler, F. and Kurt, O. (2016). Effectiveness of Video Modeling Provided by Mothers in Teaching Play Skill to Children with Autism. *Educational Sciences : Theory & Practice*. 16 (2), 209-230.
- Bonwell, C. C. (1991). *Active Learning : Creating Excitement in the Classroom*. Washington DC : School of Education and Human Development, George Washington University.
- Daouk, Z. Bahous, R. and Bacha, N.N. (2016). Perceptions on the effectiveness of active learning strategies. *Journal of Applied Research in Higher Education*. 8 (3), 360-375
- Prince, M. (2014). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*. 93 (3), 223-231.

ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม : การบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้  
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม  
**Phra That Phanom Worship Ceremony : Integration of Promote  
Learning for Social Studies, Religions and Cultures**

อนุตรศักดิ์ วิชัยรัตน์ และ ในตะวัน กำหอม

วิทยาลัยทองสุข

**Anuttarask Wichairat and Naitawan Kumhom**  
Thong Sook College, Thailand  
Corresponding Author, E-mail: anuttarasak@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม เป็นประเพณีที่สำคัญของจังหวัดนครพนม เนื่องจากพระธาตุพนมเป็นศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ ตั้งอยู่ที่วัดพระธาตุพนมรอมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงมณฑปหรือเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม เป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดนครพนม และประชาชนโดยทั่วไปที่เลื่อมใสศรัทธา การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และ 2) เพื่อบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย จำนวน 100 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้รู้ 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ และ 3) กลุ่มทั่วไป เลือกแบบเจาะจง โดยใช้เครื่องมือการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสำรวจแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า และนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม พบว่าประเพณีนมัสการพระธาตุพนมได้มีการจัดขึ้นทุกปี สืบเนื่องมาจากพระธาตุพนมได้ชำรุดทรุดโทรมลง ในปีพุทธศักราช 2444 ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ และให้ประชาชนร่วมบริจาคปัจจัยสมทบการบูรณะพระธาตุพนม จึงได้กำหนดวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 เป็นงานประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และ 2) บูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่าประเพณีนมัสการพระธาตุพนม สามารถบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการบูรณาการในส่วนที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละเนื้อหาสาระ ซึ่งสามารถแบ่งตามสาระการเรียนรู้ออกเป็น 5 สาระ ดังนี้ 1) สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม 2) สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม 3) สาระเศรษฐศาสตร์ 4) สาระประวัติศาสตร์ และ 5) สาระ

\* วันที่รับบทความ: 2 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 8 มีนาคม 2565

Received: March 2, 2022; Revised: March 7, 2022; Accepted: March 8, 2022

ภูมิศาสตร์ เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักต่อศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา รักษาคุณค่าของวัฒนธรรม บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างจำกัด สามารถดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพตามหลักเศรษฐกิจศาสตร์ และเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเอง ตลอดจนสามารถนำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศในการอนุรักษ์ประเพณีมัสการพระธาตุพนม โดยใช้เนื้อหาสาระการเรียนรู้ทั้ง 5 สาระ ทำการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทหรือความสนใจของผู้เรียนบนพื้นฐาน ภายใต้การบูรณาการเนื้อหาประเพณีมัสการพระธาตุพนมในรายวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

**คำสำคัญ:** ประเพณีมัสการพระธาตุพนม; การบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้

## Abstracts

Phra That Phanom Worship Ceremony is Worshipping Phra That Phanom is an important tradition in Nakhon Phanom Province. Because Phra That Phanom is a sacred place of worship. It is at Wat Phra That Phanom Woramahawihan, That Phanom District, Nakhon Phanom Province. It is a Mondop-shaped chedi or a square-shaped chedi. It is a Mondop-shaped Chedi or a square-shaped caddy. It is worshiped by the people of the Nakhon Phanom Province. And people in general who have faith. This research aims to; 1) The Study was to study the history and origins of Phra That Phanom worship tradition and 2) Integration by promoting learning in social studies, religions and cultures. In this research is a qualitative research method. The research sample size of 100 people. The purposive sampling groups were used as follows: 1) the key informants 2) the casual informants and 3) the general group. The tools for data collection were surveyed, observation, interview and focus group discussion. The data were checked, analyzed according to the given objectives, with the triangulation technique, and the results of the study were presented in a descriptive analysis.

The research findings were as follows: 1) Study was to study the history and origins of Phra That Phanom worship tradition. It is found that the Phra That Phanom Worship Ceremony was held every year. As a result of Phra That Phanom has deteriorated in the year 2444 B.E. has been restored and asking people to donate factors that contribute to the restoration of Phra That Phanom. Therefore, the day of the 8<sup>th</sup> waxing moon of the 3<sup>rd</sup> lunar month to the first waning day of the 3<sup>rd</sup> lunar month is a tradition to worship Phra That Phanom. and 2) Integration to promote learning in social studies, religions and cultures. It is found Phra That Phanom worship ceremony can integration to promote learning by using an integrated approach in accordance with the learning standards in each subject divided according to the learning content into 5 subjects as follows: 1) Religion, morality and ethics 2) Civics, culture and living in society 3) Economics 4) History and 5) Geography. Knowledge and understanding of the history, the importance, the Masters and the moral principles of Buddhism. Understanding of the culture ability of managing resource utilization of limited resources available for leading a balanced life in economic principles and understanding of local history. As well as being able to present Geo-informatics in the conservation of Phra That Phanom worship tradition. The using all 5 subjects content to design the learning process. And learning activities in accordance with the context or the interests of the learners on the basis of individual

differences under the integration of the Phra That Phanom worship tradition in social studies, religions and cultures.

**Keywords:** Phra That Phanom Worship Ceremony; Integration of Promote Learning

## บทนำ

ประเทศไทยมีความเจริญรุ่งเรืองมาอย่างยาวนาน มีศิลปวัฒนธรรมและประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ไว้อย่างมีแบบแผนและงดงาม โดยศิลปวัฒนธรรมของไทยมีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น ทั้งขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา การแต่งกาย อาหาร วิถีชีวิตและความเชื่อ ซึ่งมีเอกลักษณ์เฉพาะที่บ่งบอกถึงค่านิยม ความเชื่อ ศาสนา วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนสภาพแวดล้อมของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นและมีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรมที่แฝงไปด้วยภูมิปัญญา และความเป็นชาติที่มีอารยธรรมเก่าแก่มาช้านาน จนกลายเป็นรากฐานขององค์ความรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีคุณค่ายิ่งของชนชาติไทยและเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันงดงามของชาติ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2559 : 1) จะเห็นวัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม มีระเบียบแบบแผน การประพฤติ และการแสดงออก ความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน ยอมรับและใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ วัฒนธรรมส่วนใหญ่เกิดจากมนุษย์ เพราะคนส่วนใหญ่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชนมีความสัมพันธ์กันเป็นสังคม ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย ซึ่งอาจจะเป็นวัฒนธรรมด้านนามธรรม เช่น ความเชื่อ อุดมคติ ค่านิยม หรืออาจเป็นวัฒนธรรมทางรูปธรรมหรือทางวัตถุ เช่น วัด ศาสนสถาน เจดีย์ พระธาตุ หรืออาคารต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ขึ้นมาโดยมนุษย์ เพื่อสมาชิกทั้งหมดสามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างดุลยภาพระหว่างมนุษย์ด้วยกันและระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ จนเกิดเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาในที่สุด

ประเพณีมัสการพระธาตุพนม เป็นประเพณีที่สำคัญที่สืบทอดกันมายาวนานของจังหวัดนครพนม เนื่องจากพระธาตุพนมเป็นศาสนสถานอันศักดิ์สิทธิ์ ตั้งอยู่ที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงมณฑปหรือเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม เป็นที่เคารพสักการะของชาวจังหวัดนครพนม พี่น้องสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง รวมถึงประชาชนโดยทั่วไปที่เลื่อมใสศรัทธา ซึ่งประเพณีมัสการพระธาตุพนมมีการจัดขึ้นทุกปี สืบเนื่องมาจากครั้งก่อนองค์พระธาตุพนม ได้ชำรุดทรุดโทรมลงตามกาลเวลา โดยได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์เป็นระยะ เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบงานบูรณะและได้มาร่วมบริจาคปัจจัยสมทบการบูรณะพระธาตุพนม ซึ่งกำหนดขึ้นในวันพุธ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 3 จนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 พ.ศ. 2444 นับแต่นั้นมา จึงได้ถือช่วงเดือน 3 ของทุกปี กำหนดงานประเพณีมัสการพระธาตุพนม และปัจจุบันได้กำหนดการจัดงาน 9 วัน ในระหว่างขึ้นในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 โดยถือว่า

เป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวจังหวัดนครพนม มีบุคคลสำคัญและประชาชนในจังหวัดนครพนมพร้อมด้วยจังหวัดใกล้เคียง เข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก (พระเทพรัตนโมลี (แก้ว อุทุมมาลา), 2560 : 55) พระธาตุพนมถือเป็นศูนย์รวมแห่งจิตใจ เป็นศูนย์กำเนิดการถ่ายโอนและแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า และมีประวัติอันยาวนานคู่กับความป็นสังคมชาวพุทธในแถบลุ่มแม่น้ำโขงแห่งนี้ องค์พระธาตุพนมจึงนับว่าเป็นเจดีย์ที่เก่าแก่เป็นที่เคารพและหวงแหนให้สถิตสถาพรไปตราบนานเท่านาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 31 กล่าวถึงในเรื่องของการจัดการศึกษาของรัฐให้กระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจหน้าที่ดูแล เช่น การศึกษา วัฒนธรรม ศิลปะ โดยเฉพาะเรื่องประเพณี วัฒนธรรม ได้มีการกำหนดแผนและมาตรฐานการศึกษาให้มีการสนับสนุนทรัพยากรในการศึกษาเรื่องวัฒนธรรมให้มาก ให้มีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษาของเรื่องวัฒนธรรมให้วัฒนธรรมแห่งชาติเป็นนิติบุคคล และสนับสนุนการศึกษาว่าด้วยเรื่องวัฒนธรรมตั้งแต่ระดับขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษาโดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถานศึกษาจนถึงระดับปริญญา ตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่ง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (กระทรวงศึกษาธิการ , 2542 : 16) กลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่ใช้สำหรับในสถานศึกษา เพื่อกำหนดทิศทางในการจัดการเรียนการสอน พัฒนาเด็ก และเยาวชนไทยทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ช่วยทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับเห็นผลคาดหวังที่ต้องการ ดังนั้น ในการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติจนกระทั่งถึงสถานศึกษาจะต้องสะท้อนคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเป็นกรอบทิศทางในการจัดการศึกษาทุกระดับ และครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่คาดหวังได้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติ ชุมชน ครอบครัว และบุคคลต้องร่วมรับผิดชอบโดยร่วมกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติไปสู่คุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563 : 3) การเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จึงสามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคล และการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก



จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาในประเด็น เรื่อง ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม : การบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อศึกษาประวัติ และความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม โดยบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นองค์รวมของเนื้อหา มากกว่าองค์ความรู้ของรายวิชาในการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู ซึ่งการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักต่อศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนา รู้จักหน้าที่ในการเป็นพลเมืองที่ดี รักษาคุณค่าของวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตที่ดี บริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นอย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้าใจในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองและเข้าใจในความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น นำเสนอข้อมูลภูมิสารสนเทศ อนุรักษ์ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ที่จัดเนื้อหาสาระ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน แต่ละบุคคลฝึกทักษะ กระบวนการคิด การประยุกต์ใช้ความรู้ และประสบการณ์จริง โดยผสมผสานสาระการเรียนรู้ได้อย่างสมดุลกัน ปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยใช้ประเพณีนมัสการพระธาตุพนมส่งเสริมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน และสืบทอดประเพณีนมัสการพระธาตุพนมที่ดั่งงามสืบไป

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม
2. เพื่อบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

## ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม : การบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 ประชากร ได้แก่ ราษฎรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นพื้นที่เป้าหมายในการทำวิจัย
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 100 คน ประกอบด้วย

1.2.1 กลุ่มผู้รู้ จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประเพณีนมัสการพระธาตุพนม ได้แก่ 1) สมาชิกสภาวัฒนธรรม 2) ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และ 3) ผู้นำทางด้านความเชื่อและศาสนา

1.2.2 กลุ่มผู้ปฏิบัติ จำนวน 30 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และ 3) ศึกษานิเทศก์ ที่รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 5 คน

1.2.3 กลุ่มทั่วไป จำนวน 40 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประเพณีนมัสการพระธาตุพนม ได้แก่ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ 2) ผู้เคยไปร่วมประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และ 3) ประชาชนทั่วไป

## 2. เครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย

2.1 แบบสำรวจ เป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในพื้นที่ทำการวิจัยเกี่ยวกับประเพณีนมัสการพระธาตุพนม

2.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นข้อคำถามที่ถามข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง กำหนดแผนการสัมภาษณ์เตรียมไว้ล่วงหน้าชัดเจน ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามเดียวกัน โดยกำหนดข้อคำถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และข้อคำถามเกี่ยวกับการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มทั่วไป และแบบสัมภาษณ์ชนิดไม่มีโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้วิธีการยืดหยุ่น เปิดกว้าง ปรับเปลี่ยนการซักถามให้เหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน

2.3 แบบสังเกต เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาประเพณีนมัสการพระธาตุพนม ตั้งแต่การเตรียมสถานที่ การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีนมัสการพระธาตุพนม มีทั้งแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าไปสังเกตขณะประกอบพิธีกรรมทางประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และแบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตโดยที่ผู้ร่วมประกอบพิธีกรรมไม่รู้ตัว

2.4 การสนทนากลุ่ม เป็นการเลือกผู้ให้ข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เคยเข้าร่วมประเพณีนมัสการพระธาตุพนม เพื่อได้วิธีการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

## 3. การเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีการสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทางด้านเอกสารเกี่ยวกับประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการนำข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย การสำรวจ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม นำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแต่ละประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า แล้วนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

#### กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม : การบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

### 1. ประวัติและความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม

จากการศึกษาประวัติและความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม พบว่า พระธาตุพนมปรากฏอยู่ในเรื่องเล่าลักษณะตำนาน คือ ตำนานอุรังคธาตุหรือตำนานพระธาตุพนม มีสาระโดยสังเขปว่า ในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าได้เสด็จมาประทับยังคอยกัปปนคีรีหรือภูเก้าพราหมณ์ในเขตแคว้นอันเป็นที่ตั้งของพระธาตุพนมในปัจจุบันครั้งนั้น พญาศรีโคตรบูรนิมนต์ไปบิณฑบาตในเมืองและได้ถือบาตรมาส่งที่ภูเก้าพราหมณ์และพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ทรงทำนายอนาคตของพญาศรีโคตรบูรณว่า จะเป็นผู้สถาปนาพระอุรังคธาตุ คือ กระดูกบริเวณพระอุระไว้ที่ภูเก้าพราหมณ์ จากนั้นเสด็จไปยังคอยกัปปนคีรีเรียกพระมหากัสสปะ จากเมืองราชคฤห์มาสั่งเสียว่าเมื่อพระองค์เสด็จปรินิพพานแล้วให้นำพระอุรังคธาตุมาประดิษฐานไว้ที่ภูเก้าพราหมณ์ เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จปรินิพพานแล้ว 8 ปี พระมหากัสสปะพร้อมด้วยพระอรหันต์ 500 องค์ ได้นำพระอุรังคธาตุผ่านมาทางเมืองหนองหารหลวง พญาสุวรรณภิงคาร เจ้าเมืองหนองหารหลวง และพญาคำแดง เจ้าเมืองหนองหานน้อย ออกมาต้อนรับพระมหากัสสปะ ในการนั้นมีการสร้างเจดีย์แข่งกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย เพื่อบรรจุพระอุรังคธาตุ ผู้หญิงใช้มารยาสร้างเสร็จก่อน แต่พระมหากัสสปะมิได้บรรจุพระอุรังคธาตุไว้ ณ ที่นั้น เพราะพระพุทธองค์มิได้ สั่งไว้คงให้ประดิษฐานแต่พระอังคารธาตุ (ถ้ากระดูก) พระธาตุพนมมีอายุเก่าแก่เป็นปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชน จึงมีการบูรณปฏิสังขรณ์มาโดยตลอด ได้เรียงลำดับการบูรณปฏิสังขรณ์ พระธาตุพนมครั้งสำคัญ ๆ ไว้ในหนังสือจอมเจดีย์ ประกอบกับข้อมูลในเอกสารจดหมายเหตุการบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุพนม วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม พ.ศ. 2518-2522 ซึ่งปัจจุบันพระธาตุพนมเป็นศาสนสถานที่เคารพสักการะของประชาชนโดยทั่วไป ตั้งอยู่ที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม มีลักษณะเป็นเจดีย์ทรงมณฑปหรือเจดีย์ทรงสี่เหลี่ยม ฐานเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสกว้างด้านละ 16 เมตร สูงจากฐานไปถึงบัวกลีบหรือบัวฝาละมี ประดับลายหลักบนแผ่นอิฐ ทั้งสี่ด้านถัดขึ้นไป จากบัวกลีบถึงบัวบน สูง 12 เมตร เดิมประดับด้วยกระเบื้องถ้วยชามเป็นดอกดวง จากนั้นเป็นองค์เจดีย์ที่มียอดเป็นทรงโกศไปจนถึงยอดสูงจากพื้น 53 เมตร ส่วนบนสุดเป็นฉัตรทองคำสูง 4.50 เมตร รวมความสูง 57.50 เมตร กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานของชาติในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 ตอนที่ 7ร วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2478 ซึ่งพระธาตุพนมห่างจากแม่น้ำโขงอันเป็นเส้นกั้นแดนระหว่างประเทศลาวกับประเทศไทยประมาณ 500 เมตร และห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 750 กิโลเมตร

ประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมีการจัดขึ้นทุกปี สืบเนื่องมาจากพระธาตุพนม ได้ชำรุดทรุดโทรมลงตามกาลเวลา ได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์เป็นระยะ ๆ ที่ปรากฏชัดคือในราว ปี พ.ศ. 2444 ชาวอำเภอธาตุพนม ได้เดินทางไปนิมนต์พระครูวิโรจน์รัตโนบลมาเป็นผู้นำในการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุพนม โดยคำแนะนำของคณะพระกรรมฐาน นำโดยหลวงพ่อบุญและหลวงปู่มน ขณะอยู่ระหว่างการบูรณะอยู่นั้นท่าน

ได้กำหนดงานฉลองขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบงานบุญและได้มาร่วมบริจาคปัจจัยสมทบการบูรณะพระธาตุพนม ซึ่งกำหนดขึ้นในวันพุธ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 3 จนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 พ.ศ. 2444 นับแต่นั้นมา จึงได้ถือช่วงเดือน 3 ของทุกปี กำหนดงานประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และมีการขยายจากวันเป็น 7 วัน และปัจจุบันขยายเป็น 9 วัน โดยปัจจุบันกำหนดจัดงาน 9 วัน ในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 โดยถือว่าเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ของชาวจังหวัดนครพนม มีบุคคลสำคัญ และประชาชนในจังหวัดนครพนม พร้อมด้วยจังหวัดใกล้เคียงเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีขั้นตอนและพิธีกรรม ได้แก่ การอัญเชิญพระอุปัชฌาย์ พิธีถวายเครื่องสักการบูชาแก่พระธาตุพนม และกิจกรรมในงานนมัสการพระธาตุพนม

## 2. บูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

จากการศึกษาประเพณีนมัสการพระธาตุพนม พบว่า สามารถบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยใช้วิธีการบูรณาการในส่วนที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละเนื้อหาสาระ ซึ่งสามารถแบ่งตามสาระการเรียนรู้ออกเป็น 5 สาระ ดังนี้

### 2.1 สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ หลักธรรมของพระพุทธศาสนามีความศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้วยการนำเอาประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสิ่งที่กำหนดไว้ เข้าร่วมพิธีกรรมสำคัญในประเพณีนมัสการพระธาตุพนมได้อย่างเหมาะสม และยึดถือเป็นที่พึงทางจิตใจ

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาไว้ ด้วยการนำเอาประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสิ่งที่กำหนดไว้ โดยให้ผู้เรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดพระธาตุพนมที่เป็นศาสนาสถานอันศักดิ์สิทธิ์ แสดงตนเป็นพุทธมามกะ เห็นคุณค่า รู้จัก ปฏิบัติตามพิธีกรรม ในวันสำคัญทางศาสนาได้อย่างถูกต้อง มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถาน และทำกิจกรรมในศาสนาสถานได้เป็นที่ดี รวมถึงการปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนช่วยกันบำรุงรักษาวัดพระธาตุพนมให้คงอยู่คู่จังหวัดนครพนมสืบไป

### 2.2 สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย สังคมโลกอย่างสันติสุข ด้วยการนำเอาประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ ที่มีศีลธรรม รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย ปลูกฝังค่านิยมที่ดี คิดเป็น เลือกได้โดยใช้วิจารณญาณ เข้าใจและช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีนมัสการพระธาตุพนม

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยการนำเอาประเพณี

นมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักหน้าที่เป็นพลเมือง สามารถอธิบายสถานการณ์จำลอง เหตุการณ์ คติวิเคราะห์ แก้ปัญหา วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เสนอแนะวิธีการพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย ช่วยเหลือ และทำนุบำรุงศาสนสถาน หรือเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของวัดพระธาตุพนม

### 2.3 สารเศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ด้วยการนำเอาประเพณีนมัสการพระธาตุพนม มากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสิ่งที่กำหนด ส่งเสริมการคิด อธิบายวิธีการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝน รู้จักคิด รู้จักตอบ และหาข้อสรุป ตลอดจนให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทสมมติการเป็นผู้บริโภค การใช้ข้าว สถานการณ์ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาเล่าสู่กันฟังเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และพยายามเชื่อมโยงให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

### 2.4 สารประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยการนำเอาประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์เหตุการณ์ของประเพณีนมัสการพระธาตุพนมอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การศึกษาประวัติความเป็นมา การบูรณปฏิสังขรณ์ เหตุการณ์พระธาตุพนมล้ม และความเป็นมาของประเพณีนมัสการพระธาตุพนม เน้นให้นักเรียนให้รู้จักแสวงหาความจริง เชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตกับปัจจุบันให้เกิดความสัมพันธ์กัน เพื่อให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์มากขึ้น

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น ด้วยการนำเอาประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขต เนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของพระธาตุพนม ทำให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธา เคารพสักการะของชาวจังหวัดนครพนม รู้จักคุณค่าของประวัติศาสตร์ มีความภาคภูมิใจ และอนุรักษ์ประเพณีนมัสการพระธาตุพนมที่บรรพบุรุษสร้างสะสมไว้ เข้าใจและเห็นคุณค่าของมรดกอันทรงคุณค่าสู่คนรุ่นต่อไป

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเรียนรู้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของพระธาตุพนม ด้วยการสืบทอด ประเพณีวัฒนธรรม จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณี นมัสการพระธาตุพนมที่แสดงถึงวิถีชีวิตและ ภูมิปัญญาของคนจังหวัดนครพนม คนอีสานหรือคนที่มีความศรัทธาต่อองค์พระธาตุพนมคงไว้ซึ่งความ

ภาคภูมิใจ และอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืน พร้อมทั้งเป็นการเผยแพร่เรื่องราวอันทรงคุณค่าและอ้างเอกลักษณ์ของประเพณีมัสการพระธาตุพนมไว้คู่กับความเป็นไทยต่อไป

## 2.5 สาระภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ ด้วยการนำเอาประเพณีมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศของที่ตั้งพระธาตุพนม ลักษณะภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครพนม และลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดนครพนมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคัวัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการนำเอาประเพณีมัสการพระธาตุพนมมากำหนด เป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรคัวัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่า มีความผูกพัน ห่วงแหน และพัฒนาให้มีความเจริญรุ่งเรือง พร้อมทั้งเรียนรู้จากประสบการณ์จริง วิเคราะห์ เปรียบเทียบความสัมพันธ์กันจากรูปธรรมไปสู่นามธรรมขององค์พระธาตุพนม

## อภิปรายผลการวิจัย

### 1. ประวัติและความเป็นมาของประเพณีมัสการพระธาตุพนม

พระธาตุพนม มีประวัติและความเป็นมาปรากฏอยู่ในเรื่องเล่าลักษณะตำนาน คือ ตำนานอูรังคธาตุหรือตำนานพระธาตุพนม ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาประทับชังคคอกกับปณสีหรือภูกำพร้าวในเขตแคว้นอันเป็นที่ตั้งของพระธาตุพนมในปัจจุบันครั้งนั้น พญาศรีโคตรบูรนิมนต์ไปบิณฑบาตในเมืองและได้ถือบาตรมาส่งที่ภูกำพร้าว และพระพุทธเจ้าได้ตรัสกับพระอานนท์ทรงทำนายนาคตของพญาศรีโคตรบูรว่า จะได้เป็นผู้สถาปนาพระอูรังคธาตุ คือ กระดูกบริเวณพระอุระไว้ที่ภูกำพร้าว มีการสร้างเจดีย์คงให้ประดิษฐานแต่พระอังคารธาตุ (เถ้ากระดูก) พระธาตุพนมมีอายุเก่าแก่เป็นปูชนียสถานศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชน จึงมีการบูรณปฏิสังขรณ์มาโดยตลอด สอดคล้องกับ พระมหาบุญนำ ปรุกโกโม (คนหมั่น) (2560 : 138) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและการบูชาพระธาตุของชาวพุทธในล้านช้าง ซึ่งได้กล่าวถึงพระธาตุพนมเป็นพระธาตุเจดีย์ที่เก่าแก่ ถือเป็นพระธาตุแม่แบบที่มีอิทธิพลต่อพระธาตุรุ่นหลัง ๆ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตของผู้คนบนดินแดนแห่งนี้เป็นอย่างมาก ประชาชนตลอดทั้งชนชั้นปกครองในอาณาจักรต่าง ๆ ให้ความเคารพบูชามาโดยตลอด กับทั้งได้ให้การบูรณปฏิสังขรณ์ให้คงสภาพสมบูรณ์ เพื่อเป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในดินแดนลุ่มน้ำโขง

ประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมีการจัดขึ้นทุกปี สืบเนื่องมาจากพระธาตุพนมได้ชำรุดทรุดโทรมลงตามกาลเวลาได้การบูรณปฏิสังขรณ์เป็นระยะ ๆ ที่ปรากฏชัดคือในราว ปี พ.ศ. 2444 ชาวอำเภอธาตุพนมได้เดินทางไปนิมนต์พระครูวิโรจน์รัตโนบลมาเป็นผู้นำในการบูรณปฏิสังขรณ์พระธาตุพนม โดยคำแนะนำของคณะพระกรรมฐาน นำโดยหลวงพ่อบุญและหลวงปู่มน ณะอยู่ระหว่างการบูรณะอยู่นั้นท่านได้กำหนดงานฉลองขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับทราบงานบูรณะและได้มาร่วมบริจาคปัจจัยสมทบการบูรณะพระธาตุพนม ซึ่งกำหนดขึ้นในวันพุธ ขึ้น 13 ค่ำ เดือน 3 จนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 พ.ศ. 2444 นับแต่นั้นมา จึงได้ถือช่วงเดือน 3 ของทุกปี กำหนดงานประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และมีการขยายจากวันเป็น 7 วัน โดยปัจจุบันได้กำหนดการจัดงาน 9 วัน ในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือน 3 โดยถือว่าเป็นงานบุญ ที่ยิ่งใหญ่ของชาวจังหวัดนครพนม มีบุคคลสำคัญและประชาชนในจังหวัดนครพนมพร้อมด้วยจังหวัดใกล้เคียงเข้าร่วมงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีขั้นตอนและพิธีกรรม ได้แก่ การอัญเชิญพระอุปัชฌาย์ พิธีถวายเครื่องสักการบูชาแก่พระธาตุพนม และกิจกรรมในงานนมัสการพระธาตุพนม สอดคล้องกับกรมส่งเสริมวัฒนธรรม (2561 : 136) ได้ว่าถึงประเพณีนมัสการพระธาตุพนมหรือพิธีถวายข้าวพืชภาคและบุญเสียค่าหัวว่าเป็นจัดงานประเพณีที่จัดขึ้นในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากอดีตอย่างน้อยเท่าที่มีหลักฐานปรากฏ เมื่อ พ.ศ. 2157 จากจารึกวัดพระธาตุพนม ซึ่งเกิดขึ้นในสมัยอาณาจักรศรีโคตรบูรณ์ นับเป็นบรรพบุรุษเดิมของชาวจังหวัดนครพนม เป็นพิธีกรรมโบราณที่สืบเนื่องมาจากกลุ่มข้าโอกาสวัดพระธาตุพนมที่สืบมาแต่ครั้งอดีต

## 2. บูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม : บูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีวิธีการบูรณาการให้มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละเนื้อหาสาระ ซึ่งสามารถแบ่งตามสาระการเรียนรู้ออกเป็น 5 สาระ ดังนี้

### 2.1 สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติความสำคัญหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีความศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ด้วยการนำเอาประเพณีนมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสิ่งที่กำหนดไว้ เข้าร่วมพิธีกรรมสำคัญในประเพณีนมัสการพระธาตุพนมได้อย่างเหมาะสม และยึดถือเป็นที่พึงทางจิตใจ สอดคล้องกับ พิชรินทร์ รุจิรานุกูล และสุรีย์มาศ สุขกสิ (2560 : 13) ได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ซึ่งได้กล่าวถึงการรู้และเข้าใจประวัติความสำคัญหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีความศรัทธา ยึดมั่น และปฏิบัติ ตามหลักธรรม หลักธรรมคำสอนศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุและผล คิดเป็น สามารถตัดสินใจว่าจะเลือกปฏิบัติอย่างไรให้ถูกต้องเหมาะสม ใช้บุคคลเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนให้ผู้เรียนปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเคยชิน เช่น การทำความเคารพ มีการปลูกฝังค่านิยม



กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา โดยใช้ข่าวเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากเหตุการณ์จริง

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาไว้ ด้วยการนำเอาประเพณีมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสิ่งที่กำหนดไว้ โดยให้ผู้เรียนบำเพ็ญประโยชน์ต่อวัดพระธาตุพนมที่เป็นศาสนาสถานอันศักดิ์สิทธิ์ เห็นคุณค่า ปฏิบัติตามพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนาได้อย่างถูกต้อง มีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาศาสนสถาน และทำกิจกรรมในศาสนาสถานได้เป็นที่ดี รวมถึงการปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนช่วยกันบำรุงรักษาวัดพระธาตุพนมให้คงอยู่คู่จังหวัดนครพนมสืบไป สอดคล้องกับ พชรินทร์ รุจิรานุกูล และสุรีย์มาศ สุขกลี (2560 : 14) ได้ศึกษาแนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมซึ่งได้กล่าวถึงเข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีและธำรงรักษาพระพุทธศาสนาไว้ โดยให้ผู้เรียนเปรียบเทียบเนื้อหา เข้าใจ และมองเห็นภาพชัดเจนสมจริง ผู้เรียนเกิดปัญญาในตนเอง คิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็นมีสมาธิ ปัญญา ฝึกจิตให้สงบมั่นคง เพื่อให้เข้าใจสภาพความเป็นจริง ฝึกกระบังกิเลส และได้ลงมือปฏิบัติจริง

## 2.2 สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงามและธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย สังคมโลกอย่างสันติสุข ด้วยการนำเอาประเพณีมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เป็นผู้ที่มีศีลธรรม รักษา ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ภาควุมใจ ในความเป็นไทย ปลูกฝังค่านิยมที่ดี คิดเป็น เลือกได้โดยใช้วิจารณญาณ เข้าใจและช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีมัสการพระธาตุพนม สอดคล้องกับ พชรินทร์ รุจิรานุกูล และสุรีย์มาศ สุขกลี (2560 : 14) ได้กล่าวถึงการเข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ด้วยการสอนหน้าที่พลเมือง โดยให้ผู้เรียนเข้าใจ วิถีประชาธิปไตย รู้จักหน้าที่ของตนใช้สิทธิของตนภายใต้กฎหมาย เป็นผู้ที่มีศีลธรรม รักษา ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ภาควุมใจในความเป็นไทย ปลูกฝังค่านิยมที่ดี คิดเป็น เลือกได้โดยใช้วิจารณญาณ เข้าใจและช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

มาตรฐาน ส 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยการนำเอาประเพณีมัสการพระธาตุพนมมากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักหน้าที่เป็นพลเมืองสามารถอธิบายสถานการณ์จำลอง เหตุการณ์ คดีวิเคราะห์ แก้ปัญหา วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เสนอแนะวิธีการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่หลากหลาย ช่วยเหลือ และทำนุบำรุงศาสนสถาน หรือเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญของวัดพระธาตุพนม สอดคล้องกับ พชรินทร์ รุจิรานุกูล และสุรีย์มาศ สุขกลี (2560 : 14) ได้กล่าวถึงการเข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และธำรงรักษาไว้ ด้วยการ

สร้างสถานการณ์จำลองเพื่อให้คิดแก้ปัญหา เลือกใช้สื่อที่เหมาะสม เช่น การใช้ข่าว บทความมาช่วยกันคิด วิเคราะห์ วิจัย อย่างมีเหตุผล โดยเน้นให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ จัดกิจกรรมเสริมเพื่อส่งเสริมการ สอนหน้าที่พลเมือง เช่น การจัดตั้งสถานักเรียน กรรมการ สหกรณ์ร้านค้าโรงเรียน การบำเพ็ญประโยชน์ ปลุกฝังจิตสาธารณะการให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญ เป็นต้น

### 2.3 สารเศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส 3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ เน้นให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกฝน รู้จักคิด รู้จักตอบ และหาข้อสรุป ตลอดจนให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทสมมติการเป็นผู้บริโภค การใช้ข่าว สถานการณ์ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาเล่าสู่กัน ฟังเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และพยายามเชื่อมโยงให้นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สอดคล้อง กับ วิภาพรรณ พินลา (2559 : 1142) ได้กล่าวถึงแนวทางการบูรณาการสาระเศรษฐศาสตร์ที่มีความเข้าใจ และสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดได้อย่างมี ประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่เน้นให้ผู้เรียนรอบรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันสมัย ทันเหตุการณ์ในสถานการณ์ ที่อยู่ในชีวิตประจำวันและนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในเกิดทักษะศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะความร่วมมือ ทักษะความสามารถในการผลิตและพันธะรับผิดชอบ

### 2.4 สารประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ วิเคราะห์เหตุการณ์ของประเพณีมัสการพระธาตุพนมอย่างเป็นระบบ เน้นให้นักเรียนให้รู้จัก แสวงหาความจริงเชื่อมโยงเหตุการณ์ในอดีตกับปัจจุบัน สอดคล้องกับ วิภาดา พินลา (2560 : 1-19) ได้ กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยการสร้างความเข้าใจเหตุการณ์ในเชิงการคิดวิเคราะห์ความจริง ในอดีตประวัติศาสตร์ในฐานะความคิด เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เรื่องราวที่ผ่านมาในบริบทของสังคมไทยและ สังคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของพระธาตุพนมทำให้เกิดความเชื่อ ความศรัทธา เคารพสักการะของชาวจังหวัดนครพนม รู้จักคุณค่าของประวัติศาสตร์ และอนุรักษ์ประเพณีมัสการพระธาตุ พนมที่บรรพบุรุษสร้างสะสมไว้ เข้าใจและเห็นคุณค่าของมรดกอันทรงคุณค่าสู่คนรุ่นต่อไป สอดคล้องกับ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และสุรีย์มาศ สุขกสิ (2560 : 15) ได้กล่าวถึงแนวทางการบูรณาการประวัติศาสตร์ด้วย การเข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติที่เป็นกระจุยสะท้อนให้เห็นอดีตแล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อให้ผู้เรียน

เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยผ่านการตั้งประเด็นสงสัย รวบรวมหลักฐาน วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของหลักฐานการจัดความสัมพันธ์ของข้อมูล และนำเสนอเรื่องราว สรุป และอธิบายตามหลักฐานไม่ใช่ตามความเชื่อของตนเอง

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมา วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การเรียนรู้เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของพระธาตุพนม ด้วยการสืบทอดประเพณีวัฒนธรรม จัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณี นมัสการพระธาตุพนม ที่แสดงถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนจังหวัดนครพนม คนอีสานหรือคนที่มีความศรัทธาต่อองค์พระธาตุพนมคงไว้ซึ่งความภาคภูมิใจและอนุรักษ์ไว้ให้ยั่งยืน สอดคล้องกับ วิภาพรรณ พินลา (2559 : 1142) ได้กล่าวถึงแนวทางการบูรณาการสาระประวัติศาสตร์ด้วยการลงมือปฏิบัติในการสืบค้นประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ประเทศรวมถึงส่งเสริมกิจกรรมทางด้านการอนุรักษ์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย แหล่งอารยธรรมของโลก

## 2.5 สาระภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะของโลกทางกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ซึ่งมีผลต่อกันและกันในระบบของธรรมชาติ ใช้แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์มากำหนดเป็นขอบเขตเนื้อหาสาระ เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ค้นหา วิเคราะห์ สรุป และใช้ข้อมูลภูมิสารสนเทศของที่ตั้งพระธาตุพนม ลักษณะภูมิศาสตร์ของจังหวัดนครพนมและลักษณะภูมิอากาศของจังหวัดนครพนมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ วิภาพรรณ พินลา (2559 : 1142) ได้กล่าวถึงแนวทางการบูรณาการสาระภูมิศาสตร์ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมการสังเกต สำรวจ สืบค้นข้อมูลภูมิสารสนเทศ และการลงพื้นที่ศึกษาลักษณะทางกายภาพ โดยใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ และร่วมกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาที่ยั่งยืน

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วัฒนธรรม มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่า มีความผูกพัน ห่วงเห่น และพัฒนาให้มีความเจริญรุ่งเรือง พร้อมทั้งเรียนรู้จากประสบการณ์จริง วิเคราะห์เปรียบเทียบความสัมพันธ์กันจากรูปธรรมไปสู่นามธรรมขององค์พระธาตุพนม สอดคล้องกับ ญัฐวิวัฒน์ อนันตะสุข (2564 : 7-21) ได้กล่าวถึงการบูรณาการภูมิศาสตร์ด้วยเข้าใจวิธีการปฏิสัมพันธ์ ที่รู้เรื่องภูมิศาสตร์ในการเชื่อมต่อระหว่างการเดินทางตัดสินใจโดยนัย สามารถให้เหตุผล ระบุตัวเลือก และคาดการณ์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนสามารถใช้ภูมิศาสตร์เป็นพื้นฐานสำหรับการตัดสินใจที่ดี

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ประเพณีนมัสการพระธาตุพนม เป็นงานประเพณีที่สำคัญของจังหวัดนครพนม มีผู้คนจากทั่วทุกภูมิภาคเดินทางมาร่วมงานนี้อย่างคับคั่ง โดยเฉพาะผู้คนแถบลุ่มน้ำโขงทั้งฝั่งไทยและลาวที่เคารพศรัทธาพระธาตุพนมเป็นอย่างมาก คนที่จากบ้านไปทำงานอยู่ไกลก็มักจะกลับมาร่วมงานบุญใหญ่ครั้งนี้ นับเป็นงานบุญประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์พระธาตุพนม และเพื่อเป็นการแสดงถึงประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จังหวัดนครพนมจึงควรให้การส่งเสริมให้มีการศึกษาอย่างแท้จริง และต่อเนื่องในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับการจัดการศึกษาของจังหวัดนครพนมอย่างถาวร เพื่อให้ข้อความรู้ต่าง ๆ ศูนย์หายไปตามกาลเวลา

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรให้การสนับสนุน ส่งเสริม และมีนโยบายในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้วยประเพณีนมัสการพระธาตุพนม และประเพณีต่าง ๆ ที่สำคัญของจังหวัดนครพนม เพื่อเป็นสร้างองค์ความรู้ ความเข้าใจ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นคนจังหวัดนครพนม

### 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นด้วยประเพณีนมัสการพระธาตุพนม

2.2 ควรศึกษาการบูรณาการส่งเสริมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้วยประเพณีอื่น ๆ ที่สำคัญของจังหวัดนครพนม

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). *วัฒนธรรม วิถีชีวิตและภูมิปัญญา*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977) .  
จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ตซินดิเคท จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2561). *มรดกภูมิปัญญาอีสาน*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.
- ณัฐวัฒน์ อนันตะสุข.(2564). มโนทัศน์ว่าด้วยการสอนภูมิศาสตร์แนวใหม่ เพื่อการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 15 (2), 7-21.

- พระเทพรัตนโมลี (แก้ว อุทุมมามาลา). (2560). *พระธาตุพนม (พิมพ์ครั้งที่ 3) ปรับปรุงใหม่*. นนทบุรี: มติชนปากเกร็ด.
- พระมหาบุญนำ ปรุกโกโม (คนหมั่น). (2560). การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและการบูชาพระธาตุของชาวพุทธในล้านช้าง. คุชฎินิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ รุจิรานุกูล และสุรีย์มาศ สุขกลี. (2560). *แนวทางส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในสาระศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรมของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา* จันทบุรี. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วิภาดา พินลา. (2560). เทคนิคการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษาในยุค คริสต์ศตวรรษที่ 21. *วารสารปาริชาติ*. 30 (2), 1-19.
- วิภาพรรณ พินลา. (2559). แนวทางการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 9 (2), 1140-1157.

การพัฒนาแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ  
เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน  
**Development of Educational Quality Management Model Using a  
Professional Learning Community to Raise the Achievements of  
Learners in A New Normal of Nongsang Wittayayon School**

วรรณพจน์ เฮงสุวรรณ  
โรงเรียนหนองสังข์วิทยายน  
**Wanpoj Hengsuwan**  
Nongsang Wittayayon School  
E:mail. hengpanas@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ชัยภูมิ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการ พัฒนาแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อออกแบบ และพัฒนาแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับ ผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 3) เพื่อ ทดลองใช้รูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 4) ประเมินผล และปรับปรุงรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับ ผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ซึ่ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย ในการวิจัยคือครูโรงเรียนหนองสังข์ วิทยายน จำนวน 25 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 6 จำนวน 410 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 435 คน เป็น ระยะ 1 ปีการศึกษาตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม 2563 - เดือนมีนาคม 2564 เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยประกอบไป ด้วย แบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตพฤติกรรมแบบสัมภาษณ์ แบบ บันทึกรายการประชุม แบบบันทึกการนิเทศ) รวมทั้งสิ้น 12 ฉบับ ซึ่งผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้นและมีการตรวจสอบ คุณภาพ โดยมีค่าความตรงเชิงโครงสร้างตั้งแต่ 3.50 และผู้วิจัยได้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบผสานวิธี

\* วันที่รับบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 22 พฤษภาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 29 พฤษภาคม 2565

Received: February 26, 2022; Revised: May 22, 2022; Accepted: May 29, 2022

(Mixed Methods) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลเชิง ปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และสถิติอ้างอิงในการเปรียบเทียบข้อมูลด้านความรู้ ด้านการการนิเทศภายใน ความรู้ความเข้าใจด้านการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลโดยการพรรณนา

### ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนาการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน หลักการวัตถุประสงค์ปัจจัยสนับสนุนและขั้นตอน การโค้ช 8 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น และกำหนดประเด็นการพัฒนา (Analyzing Needs and Deciding Focus : A) ระยะที่ 2 การเตรียมการด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติการโค้ช (Preparing Knowledge and Skills for Coaching : P) ระยะที่ 3 การร่วมมือกันวางแผน และกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนา (Collaborative Planning and Setting Objective : C) ระยะที่ 4 การปฏิบัติการโค้ช (Coaching : C) ระยะที่ 5. การทบทวนระหว่างกระบวนการและอภิปรายไตรตรองสะท้อนคิด (Mid Cycle Reviewing and Reflective Discussion : M) ระยะที่ 6 การดำเนินการปฏิบัติการโค้ชต่อ (Proceeding Coaching Cycle : P) ระยะที่ 7 การทบทวนไตรตรองสะท้อนคิดและสรุปผล (Reflective Reviewing and Conclusions : R) และระยะที่ 8 การประเมินผลการใช้รูปแบบการโค้ชร่วมกัน (Collaborative Evaluation of Coaching Model Implementation : E) ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบต้นแบบการโค้ช โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า ประสิทธิภาพตามความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีความเป็นไปได้ของรูปแบบ และความสอดคล้องของรูปแบบ รายข้อมีค่าระหว่าง 3.80 - 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.44 - 0.89

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ครูได้รับความรู้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จากการอบรมฝึกอบรมจากวิทยากรมาให้ความรู้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมากพอสมควร แต่ครูไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียน เพราะครูคิดว่ายากในการสอนมาก ยากต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน ใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมากทำให้สอนไม่ทันตามเนื้อหาจากปัญหาดังกล่าวครูผู้ร่วมวิจัยได้เสนอแนวทางในการพัฒนา คือ จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการที่ทำให้ครูรู้และเข้าใจหลักการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไม่ได้ยุ่งยากดังที่คิด และให้มีการช่วยเหลือแนะนำในระหว่างที่ครูจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

คำสำคัญ : การบริหาร; ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ; ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่

## Abstracts

research subject Development of educational quality management model using a professional learning community To raise the achievements of learners in a new normal of Nongsang Wittayayon School under the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization with the purpose of 1) To study documents and research related to basic concepts about the development of educational quality management model using a professional learning community To raise the achievements of learners in a new normal of Nongsang Wittayayon School Under the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization 2) to design and develop a model for educational institution quality management using a professional learning community To raise the achievements of learners in a new normal of Nongsang Wittayayon School under the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization 3) to test the model of educational institution quality management using a professional learning community To raise the achievements of learners in a new normal of Nongsang Wittayayon School under the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization; 4) Evaluate and improve the educational quality management model using a professional learning community To raise the achievements of learners in a new normal of Nongsang Wittayayon School Under the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization which the researcher has carried out the process of research and development target audience In this research, there were 25 teachers of Nongsang Wittayayon School, 410 students in grades 1–6, totaling 435 students, for a period of 1 academic year from May 2020 - March 2021. go with Content analysis form, interview form, observation form, interview form meeting recording form supervision record form), totaling 12 copies, which the researcher was able to developed and quality checked with a structural straightness of 3.50 and the researcher was able to Conducted data collection using Mixed Methods by collecting both quantitative and qualitative data. The statistics used in the data analysis, the researcher used basic statistics. These are mean ( $\bar{X}$ ), standard deviation (S.D.) and reference statistics for comparing knowledge data. in the field of internal supervision Knowledge and understanding of analytical thinking before and after using the model Data were analyzed using Content Analysis and the results were presented by descriptive

The results showed that

1. The results of the development of educational institution quality management using a professional learning community To raise the achievements of learners in a new normal of Nongsang Wittayayon School Principles, objectives, supporting factors and procedures of 8 stages of coaching, i.e. Phase 1. Need-to-Need Analysis and define development issues (Analyzing Needs and Deciding Focus: A); Phase 2. Preparing Knowledge and Skills for Coaching: P; Phase 3. Collaborate to plan and define development objectives. (Collaborative Planning and Setting Objective: C) Phase 4. Coaching (C) Phase 5. Inter-process review and Mid Cycle Reviewing and Reflective Discussion (M) Phase 6. Proceeding Coaching Cycle (P) Phase 7. Reflective Reviewing and Conclusions (R) and Phase 8. Evaluate the use of a common coaching model. (Collaborative Evaluation of Coaching Model Implementation: E) The results of the review of the draft coaching model. Five experts found that the efficiency of the theoretical reasonableness, the feasibility of the model And the conformity of the pattern, each item is between 3.80 - 4.80 and the standard deviation is between 0.44 – 0.89.



2. The results of the trial using the educational institution quality management model using a professional learning community To raise the achievements of learners in a new normal of life of Nongsang Wittayayon School under the Chaiyaphum Provincial Administrative Organization Teachers have gained knowledge of professional learning community process from training from trainers to give knowledge. Teaching and learning through professional learning communities make teachers understand Teaching and learning by using professional learning communities considerably. But the teachers did not use the knowledge gained from the training to manage teaching and learning for the students. because teachers think there is a lot of difficulty in teaching difficult for students to understand It takes a lot of time in teaching and learning by using a professional learning community, so teaching can't keep up with the content. Based on the above problems, the teachers who participated in the research suggested development guidelines, namely, organizing workshop activities that enable teachers to know and understand, and found that teaching by using professional learning communities is not as difficult as thought. and to provide assistance and advice during teaching and learning management As a result, learners have higher achievements.

**Keywords :** Administration; Professional Learning Community; Learners in a New Normal.

## บททำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนสภาพการแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมทางสังคมของประเทศไทยในปัจจุบัน ส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าในทุกมิติของประเทศ ดังเห็นได้จากความเจริญก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจที่มีการเชื่อมต่อขยายตัวของเศรษฐกิจในระบบการค้าเสรี ระบบทุนนิยม เกิดความเจริญก้าวหน้าทางสังคมจากยุคอุตสาหกรรมเป็นยุคธุรกิจการค้า แต่ในขณะเดียวกันนั้นนอกเหนือจากความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวิทยาการ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้แต่ละประเทศไม่สามารถปิดตัวอยู่โดยลำพังได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมีการติดต่อสื่อสาร มีความร่วมมือในการปฏิบัติการกิจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ขณะเดียวกันสังคมโลกยุคปัจจุบัน ก็เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ทำให้ต้องคิดวิเคราะห์ แยกแยะและตัดสินใจที่รวดเร็วเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น สิ่งเหล่านี้นำไปสู่สถานการณ์ของการแข่งขันระหว่างประเทศ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษา ดังนั้น คุณภาพการศึกษาจึงเป็นตัวบ่งชี้สำคัญประการหนึ่ง สำหรับศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ตัวแปรที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะภาวะผู้นำ เป็นผู้นำทีมแห่งการเรียนรู้ เป็นผู้นำทางวิชาการ มีความเป็นมืออาชีพ สามารถบริหารงานให้เกิดประสิทธิผลทั่วทั้งองค์กร สร้างบรรยากาศที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม สามารถเชื่อมโยงสภาพปัจจุบัน และภาพอนาคต มุ่งพัฒนาขีดความสามารถของ บุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรรณิกา กันทำ, 2561 : 18-29)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพนั้นเป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนการสอนได้ เนื่องจากการสร้างเครือข่ายของผู้สอนที่เข้ามามีส่วนร่วมพลังบนวัฒนธรรมแบบกัลยาณมิตรทางวิชาการ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อน และแสวงหาวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุดในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ผู้สอนมีองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาทักษะ วิธีการสอน และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการมุ่งเน้นที่ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของประเทศไทยที่มีผลการสอบ PISA สูง การฝึกอบรมและการเรียนรู้ของประเทศเหล่านั้นจะสอดคล้อง เป็นเนื้อเดียวกันกับการจัดการเรียนรู้โดยครูจะร่วมกันคิดร่วมกันทำซึ่งมีผลทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และอยู่บนปัญหาเชิงปฏิบัติที่เผชิญจริง ดังเช่น ประเทศฟินแลนด์ ครูจะใช้เวลาครึ่งวันในแต่ละสัปดาห์ร่วมกัน ระบุนปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียน การสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนและค้นหาแนวทางแก้ไข (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย, 2556 : 63) ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียน จึงสนใจพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ การคิดอย่างมีระบบ และการสร้างสรรค์นวัตกรรมของครู โดยนำไปใช้ในรายวิชาการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา เนื่องจากต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ครูเป็นปัจจัยสำคัญที่ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นระยะ ๆ อย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจ ที่ตรงกันและสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนต้อง ประยุกต์ใช้ในการพัฒนารูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพเพื่อเสริมสร้างทักษะการจัด การเรียนรู้ การคิดอย่างเป็นระบบ และการสร้างสรรค์นวัตกรรมของครูต่อไป

โรงเรียนหนองสังข์วิทยายน ตำบลหนองสังข์ อำเภอแก้งคร้อจังหวัดชัยภูมิ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 15 ห้องเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน ปีการศึกษา 2563 แยกออกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครู จำนวน 25 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 410 คน เป็นโรงเรียนขนาดกลาง ผู้ปกครองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักด้วยการทำนา ทำไร่มัน ไร่อ้อย ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่แน่นอน นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับตา ยาย เนื่องจากบิดามารดาต้องไปประกอบอาชีพรับจ้างถิ่นอื่น จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การสอบถามพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครูและพฤติกรรมมาเรียนรู้ของนักเรียน ความต้องการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายนในปีการศึกษา 2563 พบว่าผลการจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมายเท่าที่ควรยังไม่เป็นที่น่าพอใจมีปัญหาและอุปสรรคอยู่หลายประการ คือนักเรียนมีผลการสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำครูอาจารย์ปฏิบัติหน้าที่ราชการไม่เต็มศักยภาพ ครูมีภาระงานพิเศษนอกจากงานหลักคืองานสอน ครูยังไม่เปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนซึ่งผู้วิจัยสรุปประเด็นที่เป็นปัญหาสำคัญๆ ได้ 2 ประการ ดังนี้

1) กระบวนการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า ครูจำนวนมากมีการเตรียมการสอนน้อยและไม่เป็นปัจจุบัน ให้ความสนใจและความสำคัญแก่ผู้เรียนน้อยมาก ขาดการศึกษาความต้องการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดการเรียนการสอนเป็นแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher Centered) โดยกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมเองทั้งหมด เคยชินกับการสอนแบบเน้นย้ำเนื้อหาบอกให้นักเรียนจดและท่องจำ จะมุ่งสอนแต่ความรู้ในกรอบหรือหาความรู้มาบรรยายให้นักเรียนเป็นผู้ฟัง หรืออธิบายองค์ความรู้ให้นักเรียนฟังเป็นกิจกรรมหลักมีการยกตัวอย่างให้ดูบ้างแต่ไม่ได้ลงมือปฏิบัติจริง นักเรียนมีการพูดจาโต้ตอบหรือกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นน้อย ครูจะเน้นการสอนของครูมากกว่าการเรียนรู้ของนักเรียนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคลผู้เรียนจะเรียนอยู่แต่ภายในห้องเรียน มีโอกาสได้ออกไปแสวงหาความรู้นอกห้องเรียนน้อยมาก ครูส่วนใหญ่ไม่จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการหรือแบบผสมผสาน

2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพ การศึกษาระดับชาติ จากสภาพปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายาข้างต้น ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่บรรลุตามเป้าหมาย จำเป็นต้องพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทในฐานะเป็นผู้นำทางวิชาการ และครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทในการให้ความร่วมมือ และมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องให้ความร่วมมือปฏิบัติงานควบคู่กันไป ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการสถานศึกษา และเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะหัวใจหลักคืองานวิชาการ ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาจึงได้ร่วมปรึกษาร่วมกับฝ่ายบริหารของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายา และมีความเห็นสอดคล้องกันคือภารกิจหลักของการบริหารคือการพัฒนาในโรงเรียนทั้งด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการบริหารทั่วไป เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้ตระหนักในปัญหาการจัดการเรียนการสอนเรียนการสอนโดยใช้ชุมชน ด้านการเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น และการเรียนรู้จากความคิดปฏิบัติจริง จึงได้ประชุม คณะครู พิจารณาค้นหาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเรียนการสอนโดยใช้ชุมชน โดยที่ประชุมมีมติร่วมกันว่า ควรมีการพัฒนา รูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายา และนำเอากระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ขั้นตอน คือ 1) หลักการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) การสนับสนุนการใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา 3) การพัฒนาวิชาชีพด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) การเรียนรู้การใช้เครื่องมือกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และ 5) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียน มาเป็นนวัตกรรมในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การจัดทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
4. ประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

## ระเบียบวิธีวิจัย

### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่
  - 1.1 การบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ความหมายของคำว่าระบบบริหาร
  - 2) แนวคิดทฤษฎีระบบพื้นฐาน (Basic System Theory)
  - 3) การบริหารสถานศึกษาเชิงระบบ
  - 1.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพ และการบริหารจัดการคุณภาพ ได้แก่
    - 1) ความหมายของ “คุณภาพ”
    - 2) ความหมายของ “คุณภาพการศึกษา”
    - 3) แนวคิดการจัดการคุณภาพ
  - 1.3 แนวคิดและทฤษฎี เกี่ยวกับชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) ความเป็นมาและแนวคิดของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) ความหมายของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) หลักการสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 4) ระดับของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5) องค์ประกอบของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 6) กระบวนการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

1.4 การสร้างรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนของ โรงเรียนหนองสังข์วิทยายน ประกอบด้วย 1) การเป็นผู้นำ 2) การมีส่วนร่วม 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ 4) การมีวิสัยทัศน์ร่วม 5) ชุมชนกัลยาณมิตร 6) โครงสร้างการบริหารชุมชน และ 7) การติดตามผล และ 8) ผลลัพธ์การบริหาร

1.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย 1) ความหมายของคุณภาพผู้เรียน 2) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และ 3) มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.6 รูปแบบและการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 1) ความหมายของรูปแบบ และ 2) การสร้างและการพัฒนารูปแบบ

## 2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายการวิจัย (Target Groups) จำนวน 435 คน ดังนี้

1. ครูโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน จำนวน 25 คน ประกอบด้วย

- |                                                     |            |
|-----------------------------------------------------|------------|
| 1.1) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี | จำนวน 7 คน |
| 1.2) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์              | จำนวน 3 คน |
| 1.3) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย                 | จำนวน 3 คน |
| 1.4) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาฯ             | จำนวน 3 คน |
| 1.5) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา      | จำนวน 2 คน |
| 1.6) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพฯ            | จำนวน 2 คน |
| 1.7) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ          | จำนวน 3 คน |
| 1.8) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ                   | จำนวน 2 คน |

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 410 คน

## 3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยตัวแปร 2 ประเภท คือ

3.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) คือ รูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ประกอบด้วย

3.2.1 รูปแบบบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3.2.2 ความรู้ความเข้าใจชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3.2.3 การยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน

3.2.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่

3.2.5 ความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ

3.2.6 ผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่เกิดจากชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

### **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย**

1. แบบตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของร่างต้นแบบรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบตรวจสอบดังนี้

1.1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนด แบบตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของร่างรูปแบบที่ชัดเจน

1.2 สร้างแบบตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีความเป็นไปได้และความสอดคล้องของร่างรูปแบบให้ครอบคลุมและตรงตามประเด็น

1.3 นำแบบตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของร่างรูปแบบที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและนำไปปรับปรุงแก้ไข

1.4 นำแบบตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎี ความเป็นไปได้และความสอดคล้องของร่างรูปแบบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) แบบมาตรประมาณ 5 ระดับ โดยเกณฑ์ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยครั้งนี้ คือ ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป (มาเรียม นิลพันธุ์, 2551 : 85) ซึ่งผลการตรวจสอบ พบว่า แบบตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีความเป็นไปได้ และความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของร่างรูปแบบมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.00 ทุกรายการ ซึ่งเป็นไปตาม เกณฑ์ที่กำหนด

1.5. นำแบบตรวจสอบประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีความเป็นไปได้ และความสอดคล้องของร่างรูปแบบไปปรับปรุง แก้ไขด้านรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ความถูกต้อง ของภาษาที่ใช้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

### **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

#### **การสอบถาม**

1. สอบถามครูผู้ร่วมวิจัยในโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
2. แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแบบการบริหารคุณภาพ

สถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน

3. แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูและพฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โรงเรียนหนองสังข์วิทยายน

4. แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนหนองสังข์วิทยายน

#### **การสัมภาษณ์**

1. แบบแบบสัมภาษณ์สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. แบบสัมภาษณ์ วิธีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. แบบสัมภาษณ์สัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

#### **การสังเกต**

1. แบบสังเกตการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนหนองสังข์วิทยายน

2. แบบสังเกตเกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนหนองสังข์วิทยายน

3. แบบสังเกตสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โรงเรียนหนองสังข์วิทยายน

**แบบบันทึกการสังเกตการสอน** ใช้บันทึกสิ่งที่พบจากการปฏิบัติการสังเกตการณ์สอนของผู้วิจัย การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของผู้ร่วมวิจัย จำนวน 25 คน

**แบบบันทึกการประชุม** ใช้บันทึกการประชุมร่วมกันระหว่างผู้วิจัย และครูผู้ร่วมวิจัย เพื่อสรุปผลสิ่งที่พบจากการสังเกตการสอน การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของครูผู้ร่วมวิจัยทั้งจำนวน 25 คน

**คู่มือฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ** ใช้ในการอบรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

### การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่รวบรวมได้จากการศึกษาทั้งหมด (Read and Re-Read) มาจัดหมวดหมู่ตามกรอบการศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเหล่านั้น แล้วทำการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลแบบหลายมิติ (Triangulation Technique) แล้วนำเสนอในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Narrative Analysis) โดยใช้เทคนิคการตรวจสอบดังต่อไปนี้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2542 : 25)

1. มิติเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บจากเครื่องมือแต่ละประเภทว่าเหมือนกัน สอดคล้องกัน หรือแตกต่างกันมากน้อยแค่ไหน อย่างไร ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากเครื่องมือ ดังต่อไปนี้

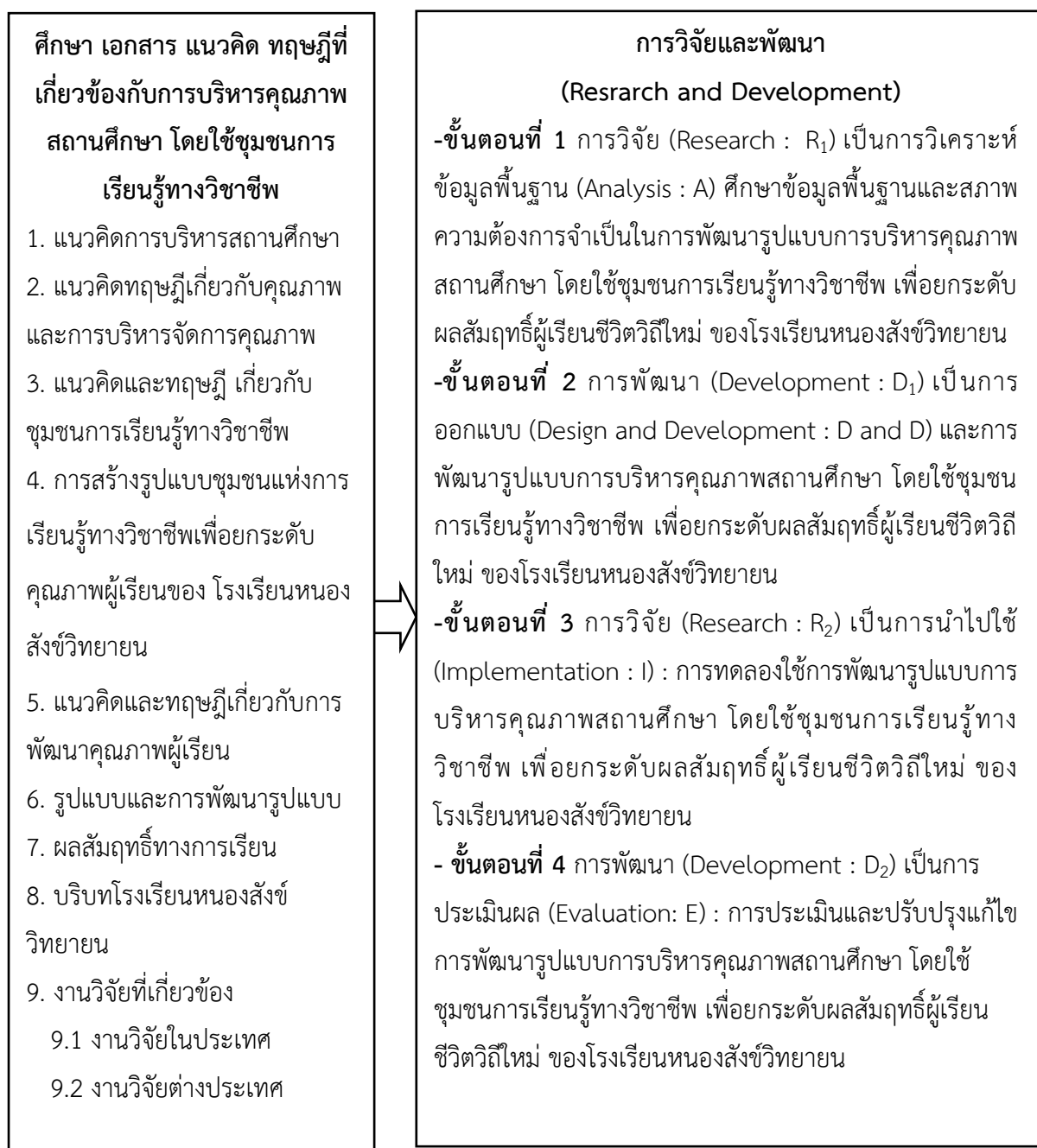
- 1) แบบสอบถามแบบปลายปิด (Closed Form)
- 2) แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview)
- 3) แบบสังเกต (Observation)
- 4) แบบบันทึกการสังเกตการสอน
- 5) แบบบันทึกการประชุม

2. มิติของแหล่งข้อมูล ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากการเปรียบเทียบข้อมูลที่เก็บมาได้จากครู จำนวน 25 คน แล้วนำมาพิจารณา ดูว่าข้อมูลที่แต่ละคนให้มาในแต่ละประเด็น หรือแต่ละเรื่องนั้นเหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร



## กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร ทฤษฎีหลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ พบว่า รูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารการศึกษา ที่มีผลต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์นักเรียนให้สูงขึ้น



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ 1) การวิเคราะห์ที่คาดหวัง (Target) กับสภาพที่เป็นจริง (Actual) 2) การศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 3) การระบุ เป้าหมายและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ นำสู่การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน และตรวจสอบประสิทธิภาพด้าน ความสมเหตุสมผลของรูปแบบ โดยนำเสนอผลสรุปดังนี้ ผลการพัฒนาการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน หลักการ วัตถุประสงค์ปัจจัยสนับสนุนและขั้นตอน การโค้ช 8 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น และกำหนดประเด็นการพัฒนา (Analyzing Needs and Deciding Focus : A) ระยะที่ 2 การเตรียมการด้านความรู้และทักษะการปฏิบัติการโค้ช (Preparing Knowledge and Skills for Coaching : P) ระยะที่ 3. การร่วมมือกันวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนา (Collaborative Planning and Setting Objective : C) ระยะที่ 4 การปฏิบัติการโค้ช (Coaching : C) ระยะที่ 5 การทบทวนระหว่างกระบวนการ และอภิปรายไตร่ตรองสะท้อนคิด (Mid Cycle Reviewing and Reflective Discussion : M) ระยะที่ 6 การดำเนินการปฏิบัติการโค้ชต่อ (Proceeding Coaching Cycle : P) ระยะที่ 7 การทบทวนไตร่ตรองสะท้อนคิดและสรุปผล (Reflective Reviewing and Conclusions: R) และระยะที่ 8 การประเมินผลการใช้รูปแบบการโค้ชร่วมกัน (Collaborative Evaluation of Coaching Model Implementation : E) ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบต้นแบบการโค้ช โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน พบว่า ประสิทธิภาพด้านความสมเหตุสมผลเชิงทฤษฎีความเป็นไปได้ของรูปแบบ และความสอดคล้องของรูปแบบ รายข้อมีค่าระหว่าง 3.80 - 4.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.44 – 0.89 และ ผู้วิจัยได้แก้ไขปรับปรุงรูปแบบตามคำแนะนำที่ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะเพิ่มเติมโดยคงให้มียุทธศาสตร์ประกอบเชิงกระบวนการ และปัจจัยสนับสนุน และได้มีการเพิ่มเติมแก้ไขปรับปรุงเพิ่มเติมรายละเอียดในส่วนของวัตถุประสงค์ซึ่งเดิมระบุ ปรับวัตถุประสงค์จาก “เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูและการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ส่งเสริมการคิดของครู” เป็น “การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู โดยใช้ 1 กิจกรรม คือ การสังเกตการสอน” 2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ครูได้รับความรู้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) จากการอบรมฝึกอบรมจากวิทยากรมาให้ความรู้ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทำให้ครูมีความรู้ความเข้าใจ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมากพอสมควร แต่ครูไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียน เพราะครูคิดว่ายากในการสอนมาก ยากต่อการทำความเข้าใจของนักเรียน ใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพมากทำให้สอนไม่ทันตามเนื้อหา จากปัญหาดังกล่าวครูผู้ร่วมวิจัยได้เสนอแนวทางในการพัฒนา คือ จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการที่ทำให้ครูรู้และเข้าใจ และพบว่า การสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพไม่ได้ยุ่งยากดังที่คิด และให้มีการช่วยเหลือแนะนำในระหว่างที่ครูจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูถือเป็นนวัตกรรมทางเลือกใหม่ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู โดยมีหลักการแนวคิด และทฤษฎีหลักคือ หลักการแนวคิดเกี่ยวกับการสังเกตการสอน (Coaching) และการพัฒนาการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ และการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ถือเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งใช้กันแพร่หลายและประสบความสำเร็จ โดยการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะเป็นการแนะนำการฝึกฝนและช่วยเหลือกันอย่างใกล้ชิดด้วยกระบวนการการทำงานเป็นทีมผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย หรือผู้ทำหน้าที่นิเทศโดยหน้าที่และตำแหน่ง โดยการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจะทำหน้าที่ในการแนะนำฝึกฝนและร่วมปฏิบัติอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นระบบการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพการศึกษาการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีจุดเน้นที่เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิดของครูผู้สอนที่เป็นเพื่อนร่วมงานกัน และมีประสบการณ์ที่ทัดเทียมกัน ร่วมกันจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูหรือพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู ที่ทำหน้าที่การสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเป็นผู้รับผิดชอบการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งมีลำดับ การสอน 5 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Prepare: P)
- 2) ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Plan: P)
- 3) ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Practice: P)
- 4) ขั้นตอนที่ 4 การสังเกต (Observe: O)
- 5) ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflect: R)

จากความสามารถในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ดังที่กล่าวมาแสดงว่า ครูผู้ร่วมวิจัยประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู และสิ่งที่ปรากฏผลชัดเจนว่าครู มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นกว่าปีการศึกษาที่ผ่านมา

## อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ” โดยใช้แนวคิดและหลักการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีผลการดำเนินการที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

ผลการดำเนินการการสังเกตการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า ครูไม่ได้จัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน ซึ่งสาเหตุที่พบคือครูไม่มีความมั่นใจในความรู้ ความเข้าใจ ของตนเอง ที่ได้รับการอบรมและไม่ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ เพราะคิดว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ยุ่งยาก ซับซ้อนทำให้เสียเวลา ผู้วิจัยจึงได้ประชุมคณะครูและมีมติในการนำเอาการอบรม และสังเกตการสอนมาเป็นวิธีการในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ของครู โดยนำเอากิจกรรมการฝึกอบรม และการสังเกตการสอนเป็นกิจกรรมในครั้งนี้ ซึ่งจากผลการพัฒนา พบว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจ และครูสามารถจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนได้ตามวิธีการและขั้นตอนในการสอน คือ 1) ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ (Prepare : P) 2) ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน (Plan : P) 3) ขั้นตอนที่ 3 การปฏิบัติ (Practice : P) 4) ขั้นตอนที่ 4 การสังเกต (Observe : O) 5) ขั้นตอนที่ 5 การสะท้อนผล (Reflect: R) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2560 : 1342-1354) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และแนวทางในการนำมาใช้ในสถานศึกษา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ PCL นี้คือวิธีการพัฒนาครู โดยการจัดบรรยากาศให้ครูได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ครูไม่โดดเดี่ยวและมีเครือข่ายในการทำงานเพื่อได้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์อันดีและอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 2) เป็นชุมชนที่มีฉันทะ และความศรัทธาในการทำงาน 3) เป็นชุมชนที่เอื้ออาทร มีคุณธรรมและเป็นกัลยาณมิตรกันในทางวิชาการ 4) เป็นชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้ การนำกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PCL) มาใช้ในสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ ตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นวางแผน ซึ่งมีขั้นตอนสำคัญ 2 ขั้นตอน คือ ขั้น การสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายร่วมกัน และขั้นกำหนดกิจกรรมการพัฒนา 2) ขั้นลงมือปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่กลุ่มทำกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ 3) ขั้นสังเกตผลการปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนที่สมาชิกแต่ละคนนำผลการปฏิบัติมาเสนอในวงสนทนาโดยเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยปกตินิยมใช้การทบทวน ระหว่างปฏิบัติงาน เป็นเครื่องมือในการสังเกตผลการปฏิบัติงาน และ 4) ขั้นสะท้อนผลเป็นขั้นการรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูผ่านผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครูนักเรียน ผู้ปกครองและ

กรรมการสถานศึกษา เป็นหลักการนำกระบวนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ PLC มาใช้ในโรงเรียนจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นกับเงื่อนไข 5 ประการ ได้แก่ ความเป็นผู้นำที่สนับสนุน และแบ่งปัน การเรียนรู้ร่วมกัน และการประยุกต์ใช้ความรู้ค่านิยมร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมของสมาชิก เงื่อนไขที่ช่วยผดุงความเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ และการแบ่งปันการปฏิบัติ

โดยสรุป พบว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ครูมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถจัดการเรียนการสอน โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียน เรียนด้วยความสนุกสนาน บรรยากาศในชั้นเรียนมีความเป็นธรรมชาติ นักเรียนซักถามปัญหาข้อสงสัย ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 การบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ควรใส่ใจและเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการอย่างเต็มใจและเต็มความสามารถ

1.2 ในการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ควรเตรียมครูผู้สังเกตการสอนและครูผู้ที่ได้รับการสังเกตให้มีความพร้อม และความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนให้ชัดเจนก่อนทำการสังเกตการสอน เพื่อสร้างความศรัทธา การยอมรับ และความไว้วางใจ และยอมรับซึ่งกันและกันในสังเกตการสอน

1.3 โรงเรียนควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติในการดำเนินการนิเทศภายในให้ชัดเจน และพัฒนาผู้รับผิดชอบงานนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้ผู้รับผิดชอบมีความรู้ ความเข้าใจ ความมั่นใจในการทำงาน จะส่งผลให้การนิเทศภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น

1.4 ควรดำเนินการเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนชีวิตวิถีใหม่ ของโรงเรียนหนองสังข์วิทยายน อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ด้วยการให้การเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอให้ครูได้พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาและต่อเนื่อง เช่น การเข้ารับการอบรม สัมมนา การศึกษาดูงานกับครูที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

## เอกสารอ้างอิง

- กรณีกา กันท่า. (2561), *ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*.  
วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 12 (2), 18-29.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2560). *การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน*. *Veridian EJournal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 10 (2), 1342-1354.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2551), *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาวค์ จันทวานิช. (2547), *พฤติกรรมรวมหมู่ ในสังคมและวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2556), *ข้อเสนอโครงการประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน) รอบ 3 ปี (พ.ศ. 2555-2557) และโครงการศึกษาและประเมินเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานของ สวท. ในทศวรรษหน้าเสนอต่อ สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร (องค์การมหาชน)*.

ผลของโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำ  
การเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ  
**Effects of Behavior Modelling Training Program on Transformational  
Leadership of Recreation Leadership Students**

ประภัศร ชนะโรจน์ และ สุเมษย์ หนกหลัง

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**Prapashorn Chanaroj and Sumate Noklang**

Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Prapashorn@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ กลุ่มตัวอย่างคือ นิสิตผู้นำนันทนาการ ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 60 คน นำมาทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi – Stage sampling) เพื่อคัดเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ 2) แบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ ผ่านการตรวจคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าความแตกต่าง t-test 2 ประเภท คือ Pairs t-test ใช้ทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ และใช้ Independent Sample t-test ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อน – หลังเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรายด้านและภาพรวมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรายด้านและภาพรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**คำสำคัญ:** โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ; ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; นิสิตผู้นำนันทนาการ

---

\* วันที่รับบทความ: 21 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 5 เมษายน 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 6 เมษายน 2565

Received: February 21, 2022; Revised: April 5, 2022; Accepted: April 6, 2022

## Abstracts

The purpose of this quasi experimental research were to study effects of behavior modelling program on transformational leadership of recreation leadership students. The sample were 60 of 2nd and 3rd year of Recreation Leadership Students, Faculty of Physical Education Srinakharinwirot University. They were selected by multi-stage sampling and divided into experimental group and control group (30 person per group). The research instrument were: 1) Behavior Modelling Training Program on Transformational Leadership to Recreation Leadership Students; 2) Transformational Leadership questionnaire of Recreation Leadership Students. Validation of the tests approved by the experts. The statistics used for data analysis were: Frequency, mean, standard deviation and t – test. 2 types of T- test were: Pairs t-test used to compare the sample between before and after Behavior Modelling Training Program; And Independent Sample t-test used to compare between experimental group and control group after Behavior Modelling Training Program.

The result were as follows: 1) there were significant differences in the overall and each item of Transformational Leadership of pre and post of the experimental group at .05 level; 2) After experimental, the experimental group had more better score both the overall and each item of Transformational Leadership than the control group at the statistic level of .05

**Keywords:** Behavior Modelling Training; Transformational Leadership; Recreation Leadership Students

## บทนำ

วิชาชีพนันทนาการเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติของการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่ความเจริญก้าวหน้า ผู้นำนันทนาการมีความสำคัญและต้องมีสมรรถนะต่าง ๆ ที่จำเป็นในการทำงานนันทนาการ ต้องมีทักษะด้านความคิด (conceptual skill) มีการตัดสินใจที่ดีทั้งในกระบวนการวางแผน การแก้ปัญหา และการประเมินผลของการให้บริการ คุณลักษณะของผู้นำนันทนาการจะต้องมีบุคลิกภาพเฉพาะตัว ยอมรับในศักดิ์ศรี ความคิดเห็นของผู้อื่น มีความเข้าใจช่วยเหลือและสร้างเจตคติให้เกิดขึ้น ส่งเสริมให้สมาชิกค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเองตามความสามารถและทักษะของแต่ละบุคคล ส่งเสริมในการแก้ไขปัญหาและสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่ม และต้องรู้จักชี้แนะให้บุคคลรู้จักวางแผนและนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง (พิรพงษ์ บุญศิริ, 2542, อ้างถึงในกรมพลศึกษา, 2562 : 120) ซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformation leadership) เป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งที่ผู้นำนันทนาการควรจะมีการปลูกฝังเนื่องจากสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้นำนันทนาการ อีกทั้งกระบวนการทำงานจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้ทันต่อสถานการณ์สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตามกระแส จึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น (ฉลอง คุณประทุม, 2555 : 83-92)



การพัฒนาผู้นำนันทนาการในขณะเป็นนิสิต เนื่องจากนิสิตกลุ่มนี้อยู่ในช่วงวัยรุ่นที่มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านร่างกายและอารมณ์ และเป็นช่วงที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนและสิ่งแวดล้อมรอบตัวส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองรู้ ทั้งด้านการดำเนินชีวิต และด้านความคิด หากพัฒนานิสิตให้มีความเข้าใจในตนเอง เข้าใจบทบาทในตนเอง จะส่งผลให้สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นบัณฑิตที่มีความสำคัญต่อสาขาวิชาที่ตนศึกษาและประเทศชาติ (สุภชฌาน์ ศรีเอี่ยม, 2555 : 186-199) การส่งเสริมทักษะด้านต่าง ๆ ให้กับนิสิตผู้นำนันทนาการสามารถทำได้หลายวิธีแต่วิธีการหนึ่งคือการฝึกอบรม โดยการฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกิดการพัฒนา ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ทางด้านความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรม การพัฒนาทักษะและพัฒนาเจตคติ ความรู้สึกผิดชอบ การมีส่วนร่วมต่อการปฏิบัติงาน ในเรื่องเฉพาะหรือได้กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม (วุฒิพงษ์ ทองก้อน, 2554 : 52)

นอกจากที่การฝึกอบรมจะเป็นการถ่ายทอดความรู้เพื่อเพิ่มพูนทักษะความชำนาญ ความสามารถและเจตคติในทางที่ถูกที่ควร การฝึกอบรมยังช่วยให้การปฏิบัติงานและภาระหน้าที่ต่าง ๆ ในปัจจุบันและอนาคตให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ไม่ว่าการฝึกอบรมจะมีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อะไร ก็จะมีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานและความสามารถในการจัดรูปขององค์กร (สมนึก แก้ววิไล, 2560 : 81) ซึ่งการฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ เป็นการเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเจตคติ เพื่อทำความเข้าใจในพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น (Iyer, R., 2018 : 1-12) การฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบแตกต่างจากวิธีการฝึกอบรมอื่น ๆ โดยจะเน้นที่การอธิบายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมทราบถึงวัตถุประสงค์การกำหนดพฤติกรรมหรือทักษะการเรียนรู้ไว้อย่างชัดเจน จัดทำพฤติกรรมตัวแบบแสดงการใช้พฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ ให้โอกาสผู้เข้ารับการฝึกอบรมในการฝึกฝนโดยใช้พฤติกรรมที่ได้รับ ให้ข้อเสนอแนะและการเสริมแรงทางสังคมแก่ผู้เข้าร่วมฝึกอบรม และดำเนินการถ่ายโอนพฤติกรรมใหม่ไปสู่การทำงานให้ได้มากที่สุด แม้การฝึกอบรมแบบอื่นจะมีองค์ประกอบอย่างน้อย 1 ข้อ แต่การฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบจะเน้นการรวมทุกข้อด้วยกัน (Taylor, P.J., Russ-Eft, D.F. & Chan, D.W.L. 2005 : 692-709) การฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ เป็นกระบวนการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยผู้เข้าร่วมจะศึกษาพฤติกรรมตัวแบบ จากนั้นจะซักซ้อมหรือทดลองแสดงพฤติกรรมที่มาจากการสังเกตพฤติกรรมพร้อมกับคำแนะนำและถ่ายทอดการเรียนรู้พฤติกรรมไปยังสภาพแวดล้อมการทำงานของตนเอง (Mayer, S. J., & Russell, J. S., 1987 : 21-40)

การฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบในการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่และปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เพราะพฤติกรรมตัวแบบเป็นกระบวนการฝึกอบรมที่ได้รับการพัฒนามาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการขยายขอบเขตพฤติกรรมของแต่ละบุคคล (Iyer, R., 2018 : 1-12) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตัวแบบในการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำ

นันทนาการ ซึ่งมาจากแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และทฤษฎีพฤติกรรมตัวแบบมาผนวกเข้าด้วยกันเพื่อสร้างโปรแกรมฝึกอบรมจะส่งผลให้นิสิตผู้นำนันทนาการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สามารถนำไปใช้ประยุกต์ในการทำงานในอนาคต

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบระหว่างผลก่อนและหลังการทดลองของโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ
2. เพื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

## ระเบียบวิธีการวิจัย

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตผู้นำนันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 133 คน (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2562 : ออนไลน์) เนื่องจากต้องการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กับนิสิตกลุ่มนี้ สามารถนำไปใช้ประยุกต์ในการทำงานในอนาคต โดยผู้วิจัยคัดกรองกลุ่มตัวอย่างโดยการสอบถามความสนใจในการจะเข้าร่วมโปรแกรม และได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอนโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างหลายขั้นตอน เพื่อคัดเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ดังนี้

1.1 การสุ่มแบบอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยให้นิสิตผู้นำนันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ทำแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อหานิสิตผู้นำนันทนาการที่ต้องส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หากนิสิตผู้นำนันทนาการคนใดที่มีคะแนนเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) ต่ำกว่า 2.61 จัดว่าเป็นบุคคลที่ควรส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จำนวน 60 คน

1.2 การสุ่มแบบแบ่งแบบจับคู่ (math – paired sampling) โดยนำผลการประเมินภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากน้อยที่สุดไปหามากที่สุดมาจัดคู่และเรียงแบบขึ้นบันได เพื่อคัดเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน ซึ่งผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยของทั้ง 2 กลุ่มมาทดสอบความแตกต่างโดย t – test เพื่อทดสอบว่าทั้ง 2 กลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญ หรือไม่แตกต่างกัน

## 2.เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

### 2.1 เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ และแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถแจกแจงรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ ผ่านระบบออนไลน์ โดยบูรณาการแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมตัวแบบ และภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 – 2 ชั่วโมง ทำการตรวจสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item – Objective Congruence : IOC) อยู่ในช่วง 0.8 – 1.0 และผ่านการทดสอบนำร่อง (pilot study) กับกลุ่มที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน พบว่า โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือสามารถนำไปพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กับนิสิตผู้นำนันทนาการ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงแผนการโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

| สัปดาห์ | กิจกรรม              | วิธีดำเนินกิจกรรม                                                              | แนวคิดในการพัฒนาโปรแกรม                                                                              |                                  |
|---------|----------------------|--------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
|         |                      |                                                                                | พฤติกรรมตัวแบบ                                                                                       | พฤติกรรมตัวแบบ                   |
| 1       | เรีอรบ<br>Leadership | ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย<br>โดยการตามหาเรีอรบ<br>Leadership                   | 1.การสร้างพฤติกรรมตัว<br>แบบ<br>2.การแสดงบทบาทสมมติ<br>3.การเสริมแรงทางสังคม<br>4.การนำพฤติกรรมไปใช้ | การมีอิทธิพลอย่าง<br>มีอุดมการณ์ |
| 2       | ผู้นำของฉัฉ          | วาดภาพผู้นำในแบบของ<br>ตนเองและนำเสนอต่อร่วมกัน                                | 1.การสร้างพฤติกรรมตัว<br>แบบ<br>2.การแสดงบทบาทสมมติ<br>3.การเสริมแรงทางสังคม<br>4.การนำพฤติกรรมไปใช้ | การมีอิทธิพลอย่าง<br>มีอุดมการณ์ |
| 3       | คาราโอเกะ            | ท่ายเพลงจากอินโทรที่เป็ด<br>และตอบถึงควมสอดคล้อง<br>กับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง | 1.การสร้างพฤติกรรมตัว<br>แบบ<br>2.การแสดงบทบาทสมมติ<br>3.การเสริมแรงทางสังคม                         | การสร้าางแรง<br>บันดาลใจ         |

|   |                                         |                                                                               |                                                                                                      |                                    |
|---|-----------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|
|   |                                         |                                                                               | 4.การนำพฤติกรรมไปใช้                                                                                 |                                    |
| 4 | Cosplay..สู่<br>การเป็นผู้นำ            | เลียนแบบผู้นำที่มีภาวะผู้นำ<br>การเปลี่ยนแปลง                                 | 1.การสร้างพฤติกรรมตัว<br>แบบ<br>2.การแสดงบทบาทสมมติ<br>3.การเสริมแรงทางสังคม<br>4.การนำพฤติกรรมไปใช้ | การ สร้าง แร่ ง<br>บันดาลใจ        |
| 5 | ไขรหัสพิชิต<br>ผู้นำ                    | หาทางออกไปสู่เป้าหมายที่ตั้ง<br>ไว้ร่วมกัน                                    | 1.การสร้างพฤติกรรมตัว<br>แบบ<br>2.การแสดงบทบาทสมมติ<br>3.การเสริมแรงทางสังคม<br>4.การนำพฤติกรรมไปใช้ | การกระตุ้นทาง<br>ปัญญา             |
| 6 | สะพานข่าว<br>ปัญญา                      | ร่วมมือกันคิด วิเคราะห์<br>เส้นทางที่จะสามารถพาทีม<br>บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ | 1.การสร้างพฤติกรรมตัว<br>แบบ<br>2.การแสดงบทบาทสมมติ<br>3.การเสริมแรงทางสังคม<br>4.การนำพฤติกรรมไปใช้ | การกระตุ้นทาง<br>ปัญญา             |
| 7 | Put the<br>right<br>on the<br>right job | หาความแตกต่างระหว่าง<br>บุคคลและร่วมหาวิธีที่จะอยู่<br>ร่วมกัน                | 1.การสร้างพฤติกรรมตัว<br>แบบ<br>2.การแสดงบทบาทสมมติ<br>3.การเสริมแรงทางสังคม<br>4.การนำพฤติกรรมไปใช้ | การคำนึงถึงความ<br>เป็นปัจเจกบุคคล |
| 8 | บันไดงู                                 | ผู้เข้าร่วมได้ทำงานร่วมกัน<br>ถึงแม้ความถนัดของแต่ละ<br>บุคคลจะแตกต่างกัน     | 1.การสร้างพฤติกรรมตัว<br>แบบ<br>2.การแสดงบทบาทสมมติ<br>3.การเสริมแรงทางสังคม<br>4.การนำพฤติกรรมไปใช้ | การคำนึงถึงความ<br>เป็นปัจเจกบุคคล |

2.1.2 แบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนิสิตผู้นำนันทนาการ และส่วนที่ 2 มาตรฐานวัดแบบ Rating Scale เพื่อวัดระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง แบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล องค์ประกอบละ 10 ข้อ รวมทั้งหมด 40 ข้อคำถาม แบ่งค่า 5 ระดับ ได้แก่มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (Index of Item – Objective Congruence : IOC) อยู่ในช่วง 0.8 – 1.0 จากนั้น นำเครื่องมือไปหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ปรับแก้แล้วไปทดสอบกับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha) ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

### 3. รูปแบบงานวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง Quasi Experimental แบบ Pretest – Posttest Nonrandomized Design (อรพินทร์ ชูชม, 2552 : 1-15) โดยมีแผนการทดลองดังนี้

$$\begin{array}{l} O_1 \dots\dots\dots X_1 \dots\dots\dots O_2 \\ O_3 \dots\dots\dots O_4 \end{array}$$

- $X_1$  คือ โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ
- $O_1$  คือ การประเมินก่อนการให้โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ
- $O_2$  คือ การประเมินหลังการให้โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ
- $O_3$  คือ การประเมินก่อนการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน
- $O_4$  คือ การประเมินหลังการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน

### 4. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการศึกษาผลของโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทดลอง ขั้นตอนการทดลอง หลังทดลอง ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

4.1 ขั้นตอนการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นการประเมินก่อนการทดลอง (Pre – test) ก่อนจัดโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบให้กลุ่มทดลอง 1 สัปดาห์

4.2 ขั้นการทดลอง ผู้วิจัยจัดโปรแกรมฝึกอบรมโดยพฤติกรรมตัวแบบให้กลุ่มตัวอย่างตามแผนกิจกรรมทั้งหมด 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 – 2 ชั่วโมง

4.3 ขั้นหลังการทดลอง หลังจากเสร็จสิ้นการจัดโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ 1 สัปดาห์ นำแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมประเมินภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Post – test)

4.4 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมของก่อนและหลังการทดลองมาวิเคราะห์ทดสอบความแตกต่าง นำมาเขียนรายงานผลการวิจัยต่อไป

## 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิธีการวิเคราะห์ มีดังนี้

5.1 สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ความถี่ และร้อยละ นำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

5.2 สถิติเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยผลของโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการก่อน – หลังเข้าร่วมโปรแกรม โดยใช้สถิติค่าความแตกต่าง (t-test) ดังนี้ (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2549 : 52)

5.2.1 Pairs t-test ทดสอบความแตกต่างของกลุ่มตัวอย่างก่อน – หลังเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบของนิสิตผู้นำนันทนาการ

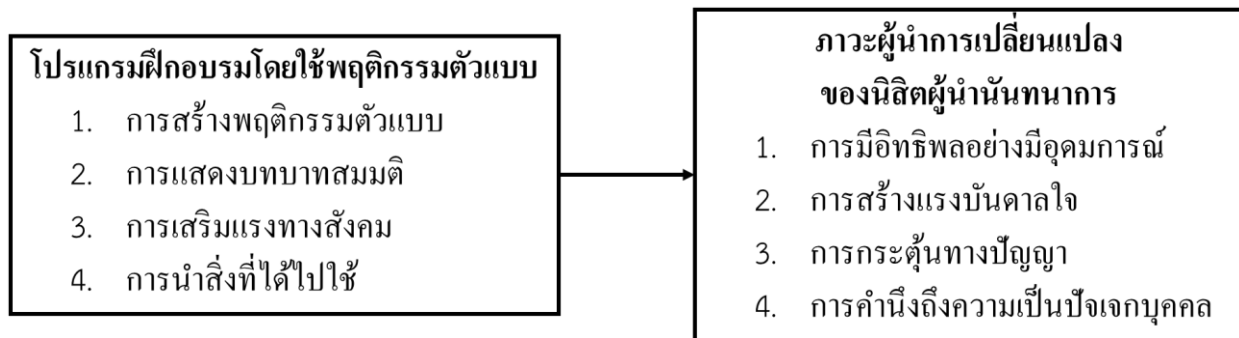
5.2.2 Independent Sample ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุมก่อน – หลังเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบของนิสิตผู้นำนันทนาการ

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรอยู่ 2 ตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด Festinger, L., (1957 : 63) ซึ่งแบ่งเป็นการสร้างพฤติกรรมตัวแบบ การแสดงบทบาทสมมติ การเสริมแรงทางสังคม และการนำสิ่งที่ได้ไปใช้ และตัวแปรตาม คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามแนวคิดของ Bass, B.M., & Avolio, B.J., (1994 : 82) แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบคือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถออกมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังในภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ

ตัวแปรตาม คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

ผลการจัดโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรายด้านและในภาพรวมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระหว่างผลก่อนและหลังการทดลองในภาพรวมของโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มทดลอง หลังการให้โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ

| (n = 30)                                    |              |      |              |      |         |       |
|---------------------------------------------|--------------|------|--------------|------|---------|-------|
| ผลของโปรแกรมฝึกอบรม<br>โดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ | ก่อนการทดลอง |      | หลังการทดลอง |      | t       | p     |
|                                             | $\bar{x}$    | S.D. | $\bar{x}$    | S.D. |         |       |
| 1.ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์          | 2.19         | 0.09 | 4.16         | 0.10 | -34.070 | 0.00* |
| 2.ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ                   | 2.23         | 0.07 | 4.21         | 0.06 | -35.301 | 0.00* |
| 3.ด้านการกระตุ้นทางปัญญา                    | 2.26         | 0.10 | 4.09         | 0.07 | -28.514 | 0.00* |
| 4.ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล        | 2.21         | 0.07 | 4.35         | 0.08 | -42.250 | 0.00* |
| รวม                                         | 2.22         | 0.02 | 4.20         | 0.02 | -56.134 | 0.00* |

\*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรายด้านและในภาพรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 3

**ตารางที่ 3** เปรียบเทียบภาพรวมระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (n = 60)

| ผลของโปรแกรมฝึกอบรม<br>โดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ | กลุ่มทดลอง |      | กลุ่มควบคุม |      | t       | p     |
|---------------------------------------------|------------|------|-------------|------|---------|-------|
|                                             | $\bar{x}$  | S.D. | $\bar{x}$   | S.D. |         |       |
| 1.ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์          | 4.16       | 0.10 | 2.11        | 0.11 | -31.417 | 0.00* |
| 2.ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ                   | 4.21       | 0.06 | 2.18        | 0.10 | -30.666 | 0.00* |
| 3.ด้านการกระตุ้นทางปัญญา                    | 4.09       | 0.07 | 2.16        | 0.11 | -30.610 | 0.00* |
| 4.ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล        | 4.35       | 0.08 | 2.14        | 0.11 | -39.468 | 0.00* |
| รวม                                         | 4.20       | 0.02 | 2.15        | 0.01 | -49.452 | 0.00* |

\*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

## อภิปรายผลการวิจัย

ภายหลังการทดลอง ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ กลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งโดยรวมและรายด้านสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลที่ประสบความสำเร็จของการที่ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสำหรับการนำไปต่อยอดในการทำงานในองค์กรและชีวิตประจำวันต่อไป โดยการวิจัยครั้งนี้โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ ภายใต้แนวคิดของ Festinger, L. (1957 : 85) เป็นกระบวนการฝึกอบรมที่จะเปลี่ยนวิธีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมในบางสถานการณ์โดยไม่ต้องผ่านการเปลี่ยนทัศนคติ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติจะเปลี่ยนเป็นผลจากการกระทำที่มีประสิทธิผล อีกทั้งนำมาผนวกกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามแนวคิดของ Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994 : 74) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่า เป็นพฤติกรรมหรือกระบวนการที่ผู้นำแสดงให้เห็นให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ตามเห็นการจัดการการทำงานต่าง ๆ ให้ได้รับการยอมรับ มีความน่าเชื่อถือ สามารถจูงใจและกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานอยากจะทำตามตนเองให้ดีขึ้น มีศักยภาพสูงขึ้นกว่าเดิม และตระหนักในวิสัยทัศน์และคำนึงถึงผลประโยชน์ขององค์กรมากกว่าประโยชน์ของตนเอง อีกทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งที่ผู้นำนันทนาการควรจะมีติดตัว เนื่องจากสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้นำนันทนาการ ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำนันทนาการเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้กับนิสิตผู้นำนันทนาการ ที่ถือว่า



มีความสำคัญเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่การทำงานในองค์กร ที่จะทำให้นิสิตผู้นำนันทนาการออกไปทำงานโดยมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการทำงานในอนาคตได้ ซึ่งฉลอง คุณประทุม (2555 : 83-92) ได้กล่าวว่า กระบวนการทำงานจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานให้ทันต่อสถานการณ์สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตามกระแส จึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น การซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และธีระวัฒน์ จันทิก (2559 : 845-860) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง : เปลี่ยนความท้าทายมุ่งสู่ความสำเร็จขององค์กรอย่างยั่งยืน ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการทำงานในให้บรรลุประสิทธิผลและความสำเร็จในการทำงานด้านต่าง ๆ ในองค์กร และเป็นกระบวนการหรือพฤติกรรมที่กระตุ้นปลุกฝัง และสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานให้กับผู้ร่วมงาน มีทักษะ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ นำไปสู่ผลการดำเนินงานที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Shibru, B. (2011 : 334-344) ที่ทำการศึกษาค้นคว้าผลกระทบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงความพึงพอใจของผู้ใต้บังคับบัญชาในบริษัทเครื่องหนังในเอธิโอเปีย ซึ่งผลการศึกษายืนยันว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งสำคัญต่อรูปแบบความเป็นผู้นำเพื่อเพิ่มความพึงพอใจในงานของผู้ใต้บังคับบัญชา และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุดารัตน์ พิมลรัตนกานต์, เฉลิมชัย กิตติศักดิ์ นาวิน, และณลินณัฐ ดีสวัสดิ์ (2560 : 11643-1660) ที่ศึกษาศึกษาปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาองค์กร ซึ่งผลการศึกษาทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ทางการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และองค์กรแห่งการเรียนรู้โดยมีอิทธิพลต่อการพัฒนาองค์กร อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้ผู้บริหารสามารถนำไปปรับบทบาทในการปฏิบัติงาน นำไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายขององค์กร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการพัฒนาองค์กร

ภายหลังการทดลอง ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการของกลุ่มทดลองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งรายด้านและในภาพรวมสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการ ซึ่งการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบได้รับการออกแบบมาเพื่อขยายขอบเขตพฤติกรรมของแต่ละบุคคล อีกทั้งการฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบเป็นสิ่งที่ดีและมีการยอมรับ สอดคล้องกับที่ Sorcher and Goldstein (1972 as cited in Iyer, R., 2018 : 1-12) โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ พฤติกรรมตัวแบบ เป็นกระบวนการฝึกอบรม สำหรับการสร้างทักษะของแต่ละบุคคลให้จัดการสถานการณ์ที่ยากลำบากระหว่างบุคคล เป็นระบบการฝึกทักษะการสร้างแรงบันดาลใจซึ่งพยายามรักษาความนับถือตนเองของแต่ละบุคคล และเมื่อนำมาใช้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994 : 96) ตามที่ Cherniss, C., & Goleman, D. (2001 : 47) ได้กล่าวถึงโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบไว้ว่า โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบ

เป็นการฝึกอบรมที่ทำให้เกิดทักษะต่าง ๆ ทั้งความสามารถทางสังคมและอารมณ์ ซึ่งส่งผลให้การเสริมสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบของนิสิตผู้นำนันทนาการในกลุ่มทดลอง มีประสิทธิผลสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามที่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมฤทธิ์ แสงทอง และคณะ (2558 : 37-43) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารระดับต้นในสถานศึกษา สังกัดมูลนิธิคณะซาลาเซียนแห่งประเทศไทย จากผลการศึกษา พบว่า ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารชั้นต้นหลังเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรม ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารชั้นต้นหลังเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนเข้ารับการฝึกอบรมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและผู้บริหารระดับต้นมีเจตคติทางบวกต่อการฝึกอบรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของอนันทยา พุ่มเพชร (2558 : 140) ที่ได้ศึกษาเรื่องผลของโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยต่อผลการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเฉพาะทางแห่งหนึ่ง สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัย พบว่า ผลการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ หลังการใช้โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยดีกว่าก่อนใช้โปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.0

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผลการวิจัยที่แสดงถึงประสิทธิผลของโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่ส่งผลให้ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการสูงขึ้น สามารถเตรียมความพร้อมให้กับนิสิตผู้นำนันทนาการในการเข้าสู่การทำงานในอนาคต ผู้ที่สนใจควรนำโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบไปประยุกต์เพื่อพัฒนาให้แก่วิชาชีพอื่นที่ต่างออกไปอย่างเหมาะสมกับบริบทอาชีพนั้น ๆ เพื่อให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สำหรับการเตรียมตัวเข้าสู่การทำงานในอนาคตต่อไป

### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ระหว่างการทำเนิการวิจัยในครั้งนี้ได้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid - 19) จึงต้องทำการให้โปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนิสิตผู้นำนันทนาการในรูปแบบ Online แต่ผลการวิจัยที่ยังแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ดี ดังนั้นผู้สนใจในการวิจัยครั้งต่อไป ควรนำโปรแกรมฝึกอบรมโดยใช้พฤติกรรมตัวแบบที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไปพัฒนาต่อยอดสำหรับการดำเนินโปรแกรมแบบ Onsite เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

- กรมพลศึกษา. (2562). *แนวทางการบริหารจัดการศูนย์นันทนาการ (Recreation Center)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เอส.ออฟเซ็ทกราฟฟิคดีไซน์.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2562). *จำนวนนิสิตจำแนกตามระดับการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2562*. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2563. แหล่งที่มา: <http://edservices.op.swu.ac.th/LinkClick.aspx?fileticket=mTvi84JkAvU%3d&tabid=7689&portalid=26&mid=18843>.
- ฉลอง คุณประทุม. (2555). การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของนักศึกษา โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย บริหารธุรกิจ. *วารสารบริหารการศึกษา มศว*. 9 (16), 83 – 92.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2549). *สถิติวิจัย 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมนึก แก้ววิไล. (2560). *นันทนาการเพื่อการฝึกอบรม : หลักการและการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วุฒิพงษ์ ทองก้อน. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะการประกันคุณภาพ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. ดุษฎีนิพนธ์ กศ.ด. (หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุदारตัน พิมลรัตนกานต์, เฉลิชัย กิตติศักดิ์นาวิน, และนลินณัฐ ดีสวัสดิ์. (2560). ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาองค์การ. *วารสารวิชาการ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 10 (1), 1643 – 1660.
- สุภัชฌาน์ ศรีเอี่ยม. (2555). อัตลักษณ์นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 2 (2), 186 – 199.
- สัมฤทธิ์ แสงทอง, โยธิน ศรโสภา, จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย, & วรุฒิ จิรสุจริตธรรม. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารระดับต้นในสถานศึกษา สังกัดมูลนิธิคณะชาเลเซียนแห่งประเทศไทย. *วารสารวิจัยสหวิทยาการไทย*. 10 (2), 37 – 43.
- อนันทยา พุ่มเพชร. (2558). ผลของการโปรแกรมการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ต่อผลการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเฉพาะทางแห่งหนึ่ง สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. วิทยานิพนธ์ พย.ม. (การบริหารการพยาบาล). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง : เปลี่ยนความท้าทายสู่ความสำเร็จขององค์การอย่างยั่งยืน. *วารสาร Veridian E Journal, Silpakorn University สาขา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 9 (1), 845 – 860.

- อรพินทร์ ชูชม. (2552). การวิจัยกึ่งทดลอง. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*. 15 (1), 1 – 15.
- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). *Improving Organizational Effectiveness Through Transformational Leadership*. Sage Publications, Inc.
- Cherniss, C., & Goleman, D. (2001). *The Emotionally Intelligent Workplace*. San Francisco, CA: Jossey-Bass
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance* A theory of cognitive dissonance. Stanford University Press.
- Iyer, R. (2018). *Behaviour modeling training as a training methodology*. Somaiya Institute of Management Mumbai, India. 1 – 12.
- Mayer, S. J., & Russell, J. S. (1987). Behavior Modeling Training in Organizations: Concerns and Conclusions. *Journal of Management*. 13(1): 21-40.
- Shibru, B. (2011). *Effects of transformational leadership on subordinate job satisfaction in leather companies in Ethiopia*. *Int.J.Buss.Mgt.Eco.Res.* 2(5): 334-344
- Taylor, P. J., Russ-Eft, D. F., & Chan, D. W. L. (2005). A Meta-Analytic Review of Behavior Modeling Training. *Journal of Applied Psychology*. 90(4): 692–709.

ผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาภายใต้  
สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด 19  
**Impact and Coping Strategies in Online Learning of Students Under the  
Circumstances on Covid-19 Pandemic**

รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ และ อนรรักษ์ แท่นทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

**Rattanawat Penrattanahiran and Anuruk Tantong**

Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Rattanawat\_pen@cmru.ac.th

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด 19 และ 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของนักศึกษาต่อแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ของอาจารย์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด 19 กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 358 คน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า

1. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์ ได้แก่ 1) การเรียนออนไลน์ส่งผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ อ่อนเพลีย ปวดเมื่อย ปวดตา ขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ขาดการโต้ตอบ เกิดความเบื่อหน่าย ความเครียด รู้สึกเหนื่อยล้า รู้สึกเหงา ความกระตือรือร้นน้อยลง และไม่มีสมาธิ 2) กลยุทธ์การรับมือกับความเบื่อหน่าย ความเครียด และความวิตกกังวลในการเรียนออนไลน์ ได้แก่ เล่นกับสัตว์เลี้ยง เล่นเกม ฟังเพลง ดูหนัง ฟังสยองขวัญ เปลี่ยนอิริยาบถ และเปลี่ยนสถานที่เรียน และ 3) กลยุทธ์การรับมือกับการเรียนออนไลน์ ได้แก่ ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต ตั้งใจเรียน จัดบันทึก อ่านหนังสือ ทบทวนความรู้เสมอ ค้นคว้า และหาคำตอบด้วยตนเอง

2. ข้อเสนอแนะของนักศึกษาต่อแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ของอาจารย์ ได้แก่ 1) จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในลักษณะมีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น มีเทคนิค และสื่อที่หลากหลายในการสอน 2) ลดชั่วโมงเรียน ลดปริมาณงาน ลดงานกลุ่ม และลดการสอบ และ 3) สอนให้กระชับ ลดการบรรยาย อธิบายให้เข้าใจได้ง่าย และมีการยกตัวอย่างมากขึ้น

\* วันที่รับบทความ: 17 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 11 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 22 มีนาคม 2565

Received: February 17, 2022; Revised: March 11, 2022; Accepted: March 22, 2022

**คำสำคัญ:** ผลกระทบ; กลยุทธ์การรับมือ; การเรียนออนไลน์; สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด 19

## Abstract

The purposes of this study were 1) to analyze students' opinions towards the impact and coping strategies in online learning of students under the circumstances on Covid-19 pandemic, and 2) to study students' recommendations towards the guidelines for improving the quality of online teaching under the circumstances on Covid-19 pandemic, the sample consisted of 358 undergraduate students. The random sampling was simple random sampling. The research instrument is open-ended questions was qualitative research. The data were analyzed by content analysis.

The results were as follows:

1. Students' opinions to impact and coping strategies in online learning such as, 1) online learning has a negative impact of tiredness, ache, eye strain, lack of interaction with peers, lack of interaction, boredom, stress, feeling tired, loneliness, less enthusiasm, and lack of concentration. 2) strategies for coping with boredom, stress, and anxiety in online learning such as, playing with pets, playing games, listening to music, watching movies, taking a break, moving, and changing places to study. and 3) strategies for coping with online learning such as, studying additional information from the internet, concentrating, taking notes, reading, revision, and searching by oneself.

2. Students' suggestions to guidelines for improving the quality of teachers' online teaching such as, 1) the teaching should be active learning with interactive activities, focus on students to more participate, there is a variety of techniques and instruction media. 2) reducing study hours, reducing workload, reducing group work, and reducing exams, and 3) teaching concisely, reducing lectures, explaining easily, and more examples.

**Keywords:** Impact; Coping Strategies; Online Learning; Covid-19 Pandemic

## บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้เริ่มต้นขึ้นในเดือน ธันวาคม พ.ศ.2562 ที่มีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็วในกลุ่มมนุษย์ โดยค้นพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน (Zhu et al., 2020 : 727) โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ประกาศภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้โรคโควิด 19 เป็นโรคระบาดใหญ่ของโลก (Singhal, 2020 : 282; World Health Organization, 2020 : online) จนเป็นสาเหตุ นำมาสู่การปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยอย่างแพร่หลายทั่วโลก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการประกาศปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัยทั้งประเทศในวันที่ 24 มีนาคม 2563 เพื่อป้องกันการแพร่กระจายโควิดในหมู่ นักเรียน (Bayham and Fenichel, 2020 : 272) ปัจจุบันมีผู้ติดเชื้อทั่วโลกประมาณ 296 ล้านคน เสียชีวิตประมาณ 5.4 ล้านคน (World Health Organization, 2022 : online) โดยประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดโรคโควิด 19 สายพันธุ์เดลตา (Delta) และโอมิครอน (Omicron) อย่าง

แพร่หลาย ส่งผลให้ประชาชนต้องปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีกลุ่มคนรวมกันจำนวนมาก จึงมีความเสี่ยงในการติดเชื้อโรคโควิด 19 ค่อนข้างสูง สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องเร่งด่วนในการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนจากรูปแบบการสอนในห้องเรียน ให้อยู่ในลักษณะขอบข่ายเสมือนจริง (Virtual Framework) ในรูปแบบออนไลน์ (Online) เพื่อลดการเผชิญหน้ากัน โดยให้มีการออนไลน์ 100% เพื่อให้เป็นไปตามมาตรการในการป้องกันและควบคุมโรคระบาดในโรงเรียน การเว้นระยะห่างทางสังคม และยกเว้นกิจกรรมที่รวมตัวกัน (กาญจนา บุญภักดี, 2563 : 3; UNESCO, 2020 : online)

สถานศึกษาทั่วโลกมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เป็นการใช้งานผ่าน Web Browser สำหรับกระจาย ติดตาม และจัดการเกี่ยวกับหลักสูตรผ่านทางอินเทอร์เน็ตให้กับผู้เรียนอย่างกว้างขวาง (Keis et al., 2017 : 194) โดยผู้สอนได้ใช้เครื่องมือที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ Google Classroom, Google Meet, Zoom, Microsoft Teams, Moodle, Podcasts เป็นต้น ในอนาคตมีแนวโน้มที่การเรียนการสอนจะมีลักษณะแพลตฟอร์มอื่นๆ มากยิ่งขึ้น ปัจจุบันการเรียนการสอนออนไลน์ยังต้องเผชิญกับสภาพปัญหาหรืออุปสรรคในการเรียนรู้ของผู้เรียนหลากหลายประการ เช่น ความพร้อมในด้านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต โปรแกรมที่ใช้สำหรับการเรียนออนไลน์ และการขาดอุปกรณ์คอมพิวเตอร์หรือมือถือที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ (มนธิชา ทองหัตถา, 2564 : 48) การไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและความสามารถของผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน (Putra et al., 2020 : 30) ผู้เรียนไม่คุ้นเคยกับการเรียนในลักษณะออนไลน์และไม่สามารถที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผู้เรียนยังขาดความรู้ด้านเทคนิคเกี่ยวกับอุปกรณ์อินเทอร์เน็ต (Owusu-Fordjour, Koomson, and Hanson, 2020 : 88) จากการผลการสำรวจผู้เรียนโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 45 โรงเรียน พบว่าปัญหาที่มักเกิดขึ้นในการเรียนการสอนออนไลน์ ได้แก่ ความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก การใช้เครือข่ายและอินเทอร์เน็ต การวางแผน การปรับประยุกต์ใช้ และการประเมินผลการเรียนรู้ และความร่วมมือกับผู้ปกครอง (Fauzi and Khusuma, 2020 : 58) เป็นต้น จากสภาพปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีงานวิจัยพบว่า ผู้เรียนกลายเป็นผู้ที่อ่อนแอ (Vulnerable) กลายเป็นคนถูกกีดกัน และการเข้าถึงดิจิทัล การจัดการกับเทคโนโลยีได้ไม่ค่อยดี การเพิ่มขึ้นในการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตสังคม และการหลุดพ้นจากการศึกษาในระยะยาว (Drane, Vernon, and O'Shea 2020 : 3) ตลอดจนกระทั่งส่งผลต่อการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของผู้เรียน ได้แก่ การแยกตัวทางสังคม ความผาสุกที่ลดลง และการสูญเสียศักยภาพในการเรียนรู้ (Flack et al., 2020 : 3)

อย่างไรก็ตาม การเรียนออนไลน์แม้ว่าจะส่งผลกระทบต่อผู้เรียนในหลายๆ ด้าน เช่น ความเครียด ความเบื่อหน่าย ความเหนื่อยล้า ปวดตา ปวดไหล่ และปวดหลัง ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนออนไลน์ที่ผู้เรียนไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยจะต้องใช้ระยะเวลาในการเรียนเฉลี่ยประมาณ 5-8 ชั่วโมงต่อวัน จากงานวิจัยชี้ให้เห็น

ว่า การใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีและการอยู่กับหน้าจอมือถือหรือคอมพิวเตอร์นานๆ จะเพิ่มระดับความเครียดและความเบื่อหน่าย อันเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ปฏิกิริยาทางอารมณ์ ร่างกาย หรือจิตใจที่ก่อให้เกิดความตึงเครียด (Davis, 2021 : online) ส่งผลต่อความสามารถในการรับรู้ ความเครียดทางด้านจิตใจ และประสิทธิภาพการเรียนรู้ (Deshpande and Mhatre, 2021 : 3866) ทั้งนี้ทำให้จิตใจ การรู้คิด หรือกล้ามเนื้อกระดูกย่ำแย่ลง และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการดำเนินชีวิตประจำวันอีกด้วย (Hossmann and Hermann, 2003 : 49) จากเหตุผลข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรงกับผู้เรียนหลายประการ โดยในการศึกษาวิจัยของประเทศไทย ยังมีการศึกษาผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์กับสภาพปัญหาทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้เรียนน้อยมาก ส่วนใหญ่มักจะศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคของการเรียนออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการเรียนออนไลน์ ซึ่งเป็นระยะเวลาค่อนข้างนาน 2 ปีกว่า ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในทางด้านร่างกายและจิตใจนั้นเป็นอย่างไร ผู้เรียนมีความคิดและความรู้สึกต่อการเรียนออนไลน์ในลักษณะเชิงบวกและเชิงลบเป็นอย่างไร ผู้เรียนมีกลยุทธ์การรับมือกับความเครียด ความเบื่อหน่าย และความวิตกกังวลอย่างไรบ้าง ในขณะเดียวกัน ผู้เรียนมีวิธีการเพิ่มพูนการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างไรบ้าง ผู้เรียนมีข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอนออนไลน์ของผู้สอนให้เป็นไปในลักษณะอย่างไรบ้าง เพื่อสะท้อนให้ผู้สอนได้ตระหนักถึงแนวทางในการวางแผน การปรับปรุงเนื้อหา และการเพิ่มเทคนิคในการเรียนการสอนออนไลน์ในลักษณะน่าสนใจ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด 19
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของนักศึกษาต่อแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ของอาจารย์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด 19

## ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนออนไลน์ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียนออนไลน์ กลยุทธ์การรับมือในการจัดการกับความเครียด ความวิตกกังวล และการเพิ่มพูนความรู้ในการเรียนออนไลน์ ทั้งข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ของอาจารย์ โดยใช้แบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาสู่การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในครั้งนี้



### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 3,940 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1-4 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยกลุ่มตัวอย่างในเก็บข้อมูลครั้งนี้คำนวณจากขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (1970 : 607–610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อน 5% คือ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน โดยการใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 380 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูล และข้อมูลที่เก็บได้จากการสอบถามเป็นจำนวน 358 คน คิดเป็นร้อยละ 94.21

### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาเครื่องมือเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เป็นลักษณะข้อคำถามที่ให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 ผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ จำนวน 2 ข้อ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแบบสอบถามดังกล่าวให้อาจารย์ทางด้านการสอนและด้านจิตวิทยา จำนวน 3 คน เป็นผู้ตรวจสอบข้อคำถาม และดำเนินการทดลองใช้แบบสอบถามกับนักศึกษา จำนวน 5 คน พบว่า อาจารย์และนักศึกษาเข้าใจประโยคคำถามทุกข้อเป็นอย่างดี มีความตรงไปตรงมา ชัดเจน และครอบคลุมเนื้อหาทุกประเด็น

### 3. ขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามปลายเปิดในออนไลน์ Google Form โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ตอนที่ 2 ผลกระทบและวิธีการรับมือในการเรียนออนไลน์ จำนวน 6 ข้อ และตอนที่ 3 แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ จำนวน 2 ข้อ

2) ดำเนินการติดต่อและประสานงานผ่าน Line อาจารย์ผู้สอนกลุ่มนักศึกษาสาขาที่จับสลากได้ จากนั้นประสานงานส่วนตัวกับหัวหน้าห้องนักศึกษาในแต่ละสาขาวิชา พร้อมชี้แจงรายละเอียดในรูปแบบการตอบข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ของแต่ละส่วน

3) แจ้งนัดหมายในการตอบกลับข้อมูลแก่หัวหน้าห้องนักศึกษา พร้อมทั้งกระตุ้นให้นักศึกษาช่วยกันตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยให้ข้อมูลแก่นักศึกษาว่า ข้อมูลในส่วนเหล่านี้จะเก็บเป็นความลับจะไม่มี

การเปิดเผยเป็นรายบุคคล แต่ละสรุปประเด็นที่ได้เป็นภาพรวม เพื่อสะท้อนผลให้กับทางมหาวิทยาลัย นำไปสู่การพิจารณาต่อแนวทางในการปรับทิศทางของการจัดเรียนการสอนในออนไลน์ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น

4) ผู้วิจัยดำเนินการติดตามผลของการตอบกลับแบบสอบถาม หลังจากให้นักศึกษาตอบเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ พบว่า จำนวนนักศึกษาที่ได้รับ Google Form มีจำนวน 380 คน โดยตอบกลับและให้ข้อมูลเพียง จำนวน 358 คน คิดเป็นร้อยละ 94.21

5) วางแผนและดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้มา ก่อนที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

#### 4. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยจัดทำตารางตัวแปร (Variable View) การกำหนดค่า (Values) ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์จากข้อความในแต่ละประโยค จากนั้นดึงเอาประเด็นที่สำคัญออกมาเพื่อกำหนดค่า แล้วจึงนำไปสู่การวิเคราะห์ของข้อมูลในแต่ละข้อคำถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สาขาวิชา และระดับชั้นปี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 ผลกระทบและวิธีการรับมือในการเรียนออนไลน์ จำนวน 6 ข้อ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ จำนวน 2 ข้อ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการได้ดังนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

### ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 358 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 72.9 (ชาย 97 คน และหญิง 261 คน) อายุระหว่าง 18-23 ปี ส่วนมากอายุ 19 ปี ร้อยละ 36.6 (18 ปี 44 คน, 19 ปี 131 คน, 20 ปี 48 คน, 21 ปี 54 คน, 22 ปี 43 คน และ 23 ปี 38 คน) ( $\bar{X} = 20.1$ ,  $SD = 1.56$ ) ระดับชั้นปีที่ 1 ร้อยละ 38.8 (ระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 139 คน, ระดับชั้นปีที่ 2 จำนวน 75 คน, ระดับชั้นปีที่ 3 จำนวน 71 คน และระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 73 คน) และส่วนมากอยู่ในสาขาวิชาประถมศึกษา ร้อยละ 11.17 (คณิตศาสตร์ 30 คน, ประถมศึกษา 40 คน, ปฐมวัย 27 คน, ชีววิทยา 25 คน, นาฏศิลป์ 23 คน, ดนตรีศึกษา

28 คน, คอมพิวเตอร์ศึกษา 22 คน, สังคมศึกษา 31 คน, ภาษาอังกฤษ 27 คน, พลศึกษา 25 คน, ภาษาจีน 30 คน, เคมี 26 คน และการศึกษาพิเศษ 24 คน)

### วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลของการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด 19

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางความถี่และร้อยละของการตอบคำถามของนักศึกษา โดยข้อมูลที่ได้เป็นความรู้สึกและความคิดเห็นของนักศึกษา ซึ่งประเด็นคำถามที่ตอบวัตถุประสงค์ที่ 1 ประกอบด้วย 1) ผลการวิเคราะห์ความรู้สึกและความคิดเห็นต่อการเรียนออนไลน์ 2) ผลการวิเคราะห์ข้อดีของการเรียนออนไลน์ 3) ผลการวิเคราะห์ข้อเสียหรือข้อจำกัดของการเรียนออนไลน์ 4) ผลการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจในการเรียนออนไลน์ 5) ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การรับมือกับความรู้สึกเบื่อหน่าย ความเครียด และความวิตกกังวลในการเรียนออนไลน์ และ 6) ผลการวิเคราะห์วิธีการเพิ่มพูนความรู้ของตนเองในการเรียนออนไลน์ ดังตารางที่ 1-6 ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความรู้สึกและความคิดเห็นต่อการเรียนออนไลน์

| สาระสำคัญ                                                              | นักศึกษา (n=358) |        |
|------------------------------------------------------------------------|------------------|--------|
|                                                                        | ความถี่          | ร้อยละ |
| 1.เรียนไม่เข้าใจ ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ค่อนข้างน้อยลง (-)      | 120              | 28.30  |
| 2.รู้สึกง่วง เบื่อหน่าย และเหนื่อยล้ากับการเรียน (-)                   | 95               | 22.41  |
| 3.สะดวก ประหยัดเวลา และปลอดภัย (+)                                     | 52               | 12.26  |
| 4.เข้าใจกับสถานการณ์ และสามารถปรับตัวได้ (+)                           | 43               | 10.14  |
| 5.ไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ การสื่อสาร ทำงานกลุ่มยากขึ้น (-)       | 41               | 9.67   |
| 6.รู้สึกดี ไม่เสี่ยงต่อการติดโควิดและประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง (+) | 23               | 5.42   |
| 7.ข้อจำกัดของความเสถียรและความไวของอินเทอร์เน็ต (-)                    | 19               | 4.48   |
| 8. ได้พัฒนาทักษะทางด้านเทคโนโลยี และวิธีการสอนที่เหมาะสม (+)           | 19               | 4.48   |
| 9.ปวดตา ปวดหัว เครียด และตาล้า (-)                                     | 12               | 2.83   |
| รวม                                                                    | 424              | 100    |

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษามีความรู้สึกและความคิดเห็นทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อการเรียนออนไลน์ 3 อันดับแรก ดังนี้

1) เรียนไม่เข้าใจ ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ค่อนข้างน้อยลง ร้อยละ 28.30 โดยนักศึกษามีความคิดเห็นว่า การเรียนจะเน้นไปทางทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ จึงมีความรู้สึกเครียดในระดับปานกลาง กังวลใน

เรื่องการเรียน การส่งงาน มีภาระงานเยอะ ซึ่งผู้สอนส่งงานพร้อมกันหลายๆ คน และกำหนดส่งในวันเวลาเดียวกัน

2) รู้สึกง่วง เบื่อหน่าย และเหนื่อยล้ากับการเรียน ร้อยละ 22.41 โดยนักศึกษามีความคิดเห็นว่าการเรียนออนไลน์น่าเบื่อบางครั้ง มีความกังวลใจ และท้อแท้กับการเรียนการสอนในระดับเล็กน้อยและปานกลาง รู้สึกขาดแรงจูงใจในการเรียน อีกทั้งมีเสียงภายนอกรบกวนจนทำให้ไม่อยากเรียน

3) สะดวก ประหยัดเวลา และปลอดภัย ร้อยละ 12.26 โดยนักศึกษามีความคิดเห็นว่า การเรียนออนไลน์สะดวกสบายสามารถอยู่ที่ไหนเรียนก็ได้ ประหยัดเวลาในการเดินทาง มีเวลาทำกิจกรรมอย่างอื่น และปลอดภัยทั้งผู้สอนและผู้เรียนต่อความเสี่ยงในการแพร่ระบาดของโควิด 19

นอกจากนี้นักศึกษาได้ให้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะข้อความที่สะท้อนความคิดเห็นข้างต้น เช่น “รู้สึกได้รับความรู้ไม่เต็มที่ เนื่องจากเรียนออนไลน์ทำให้ไม่ค่อยเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน” “เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายกับการเรียนออนไลน์เป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องนั่งเรียนที่หน้าจอเป็นเวลานานเลยทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย” “รู้สึกท้อแท้ เบื่อหน่าย รู้สึกกังวล และเครียดกับการเรียนมาก เพราะว่ามันเรียนไม่ค่อยรู้เรื่อง” “รู้สึกไม่เต็มที่กับการเรียนเพราะว่าอยู่คนเดียว ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนและอาจารย์โดยตรงความรู้สึกไม่เหมือนกับ onsite เลย ท้อแท้บางครั้งแต่เข้าใจกับสถานการณ์ในปัจจุบัน” “รู้สึกปลอดภัยและปรับตัวในการเรียนออนไลน์ได้” “รู้สึกดี และปลอดภัยช่วงโรคระบาด” “เป็นการจัดการการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ปลอดภัยกับทุกฝ่าย ขณะที่การศึกษาก็ยังดำเนินต่อไปได้ ค่อนข้างสะดวกในช่วงนี้ ถึงแม้การเรียนบางครั้งไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ผู้สอนและเพื่อนแบบเห็นตัวตนแต่ก็ปลอดภัย ซึ่งไม่ได้กังวลแต่อย่างใดกับการเรียนออนไลน์”

## ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อดีของการเรียนออนไลน์

| สาระสำคัญ                                                                  | นักศึกษา (n=358) |        |
|----------------------------------------------------------------------------|------------------|--------|
|                                                                            | ความถี่          | ร้อยละ |
| 1.ลดปัญหาการเดินทาง ไม่ต้องไปพื้นที่เสี่ยง และลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง | 133              | 28.00  |
| 2.ปลอดภัยและลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายของโรค                              | 93               | 19.58  |
| 3.สะดวกในการส่งงาน ประหยัดเวลา และเรียนได้ทุกที่                           | 87               | 18.32  |
| 4.ผู้เรียนมีเวลาพักผ่อนเพิ่มขึ้น สามารถทำงานได้หลายอย่าง                   | 69               | 14.53  |
| 5.ได้ปรับตัวทั้งอาจารย์และนักศึกษา มีทักษะทางด้านเทคโนโลยีมากขึ้น          | 30               | 6.32   |
| 6.สามารถอ่านบทเรียนได้ล่วงหน้า ทบทวนย้อนหลังจากคลิปการสอน                  | 27               | 5.68   |
| 7.ได้ค้นคว้าด้วยตนเอง ช่วยฝึกความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเองมากขึ้น        | 24               | 5.05   |

|                                                                                 |     |      |
|---------------------------------------------------------------------------------|-----|------|
| 8.ได้เรียนรู้สื่อการเรียนที่หลากหลาย และเทคนิคแนวทางการสอนออนไลน์<br>จากอาจารย์ | 12  | 2.53 |
| รวม                                                                             | 475 | 100  |

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อดีของการเรียนออนไลน์ 3 อันดับแรก ดังนี้

1) ลดปัญหาการเดินทาง ไม่ต้องไปพื้นที่เสี่ยง และลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ร้อยละ 28 การเรียนออนไลน์ส่งผลดีคือ ไม่ต้องรีบตื่นมาแต่เช้าเดินทางไปเรียน ไม่ต้องเจอรถติด ไม่ต้องอยู่ในที่แออัด ลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าหอพัก และค่าอาหาร

2) ปลอดภัยและลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายของโรค ร้อยละ 19.58 การเรียนออนไลน์ช่วยให้อาจารย์และนักศึกษาปลอดภัยต่อการเสี่ยงติดเชื้อโควิด 19 การรวมตัวกันมีโอกาสเสี่ยงในการสัมผัสและการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ถือว่าเป็นการปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดโรคโควิด 19

3) สะดวกในการส่งงาน ประหยัดเวลา และเรียนได้ทุกที่ ร้อยละ 18.32 การเรียนออนไลน์ มีผลดีอย่างมากต่อความสะดวกสบายในการส่งงานและการเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายสะดวก รวดเร็ว และทันใจ ประหยัดค่าใช้จ่ายในการพิมพ์และถ่ายเอกสาร และสามารถเข้าเรียนได้ทุกที่โดยไม่จำกัดการเรียนรู้

นอกจากนี้นักศึกษาได้ให้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะข้อความที่สะท้อนความคิดเห็นข้างต้น เช่น “ไม่ต้องเดินทาง ไม่ต้องเจอกับความเสี่ยง ประหยัดเงินประหยัดเวลา” “ไม่เกิดการติดเชื้อเพิ่มในวงกว้าง ลดความเสี่ยงในการติดและแพร่เชื้อของโรค” “มีความปลอดภัยและสะดวกที่ไม่ต้องตื่นเช้าเพื่อเดินทางไปเรียนที่มหาวิทยาลัย” “ไม่ต้องรีบร้อนในการไปมหาวิทยาลัย อยู่ที่ไหนก็สามารถเรียนได้ สะดวกและประหยัดเวลา” “ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง” “มีความสะดวกสบายและมีเวลาในการทำงาน และไม่ต้องเดินทางไปเรียน” “ไม่ต้องสวมชุดนักศึกษามาเรียน และสามารถเรียนที่ไหนก็ได้ อีกทั้งยังสะดวกสบายในการเรียน” “เป็นอิสระในการใช้ชีวิต มีความเป็นส่วนตัว ไม่ต้องเสียเงินไปซื้ออาหารกินเองเพราะกินข้าวกับครอบครัว” “กลับมาเรียนที่บ้านประหยัดค่าใช้จ่ายในการกิน การจ่ายค่าอาหาร เพราะกลับมาอยู่บ้าน แม้เป็นคนทำให้กินและกินข้าวกันพร้อมหน้าพร้อมตา”

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อเสียหรือข้อจำกัดของการเรียนออนไลน์

| สาระสำคัญ                                                                      | นักศึกษา (n=358) |        |
|--------------------------------------------------------------------------------|------------------|--------|
|                                                                                | ความถี่          | ร้อยละ |
| 1.อ่อนเพลีย ปวดเมื่อย ปวดหลัง ปวดตา และปวดหัว                                  | 134              | 28.76  |
| 2.ขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ และไม่ค่อยมีการโต้ตอบคำถาม                          | 76               | 16.31  |
| 3.เกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากเรียน และบรรยากาศสีสนในการเรียนน้อยลง              | 59               | 12.66  |
| 4.มีความกังวลเกี่ยวกับการเรียน เรียนไม่เข้าใจ และมีงานเยอะ                     | 43               | 9.23   |
| 5.คุณภาพการเรียนการสอนด้อยลง เน้นทฤษฎี ขาดการลงมือปฏิบัติจริง                  | 38               | 8.15   |
| 6.ความเสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ต ภาระค่าใช้จ่ายค่าไฟ ค่าอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้น | 37               | 7.94   |
| 7.มีความลำบากในการสื่อสาร การแบ่งงาน และการทำงานกลุ่มร่วมกัน                   | 41               | 8.80   |
| 8.รู้สึกง่วง ไม่มีสมาธิ ขาดความสนใจในการเรียน และหมดไฟในการเรียน               | 26               | 5.58   |
| 9.การปรึกษาและติดต่ออาจารย์ลำบาก                                               | 12               | 2.58   |
| รวม                                                                            | 466              | 100    |

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสียหรือข้อจำกัดของการเรียนออนไลน์ 3 อันดับแรก ดังนี้

1) อ่อนเพลีย ปวดเมื่อย ปวดหลัง ปวดตา และปวดหัว ร้อยละ 28.76 ในการเรียนออนไลน์มีข้อเสียหรือข้อจำกัดเห็นได้อย่างชัดเจนว่า นักศึกษามักจะมีอาการอ่อนเพลีย เมื่อยล้าในการนั่งเรียนจ้องคอมพิวเตอร์ติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการปวดหลัง แสบตา เคืองตา ปวดตา และปวดหัวไม่เกรน

2) ขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ และไม่ค่อยมีการโต้ตอบคำถาม ร้อยละ 16.31 ในการเรียนออนไลน์ข้อจำกัดที่มักจะมีพบเจอคือ ผู้เรียนหรือนักศึกษาไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ และอาจารย์ผู้สอน ไม่ได้พบเจอพูดคุยแบบเผชิญหน้า จึงทำให้ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนลดลง นักศึกษาบางคนปิดกั้น ทั้งนี้ นักศึกษาไม่ค่อยโต้ตอบและยังตอบคำถามของอาจารย์ผู้สอนน้อยลง

3) เกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากเรียน และบรรยากาศสีสนในการเรียนน้อยลง ร้อยละ 12.6 ในการเรียนออนไลน์ นักศึกษาได้ให้ความคิดเห็นว่า การเรียนออนไลน์ทำให้รู้สึกเบื่อหน่าย เนื่องจากไม่ได้เจอเพื่อนหรือพูดคุยกัน ก่อให้เกิดความขี้เกียจมากขึ้น ความกระตือรือร้นน้อยลง เกิดความเครียดบางครั้งเกี่ยวกับปัญหาทางด้านอินเทอร์เน็ตทำให้เรียนติดขัด และบรรยากาศในการเรียนไม่เหมือนเรียนในห้องปกติ

นอกจากนี้นักศึกษาได้ให้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะข้อความที่สะท้อนความคิดเห็นข้างต้น เช่น “ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย เช่น ปวดตา ตาล้า เครียด ปวดหัว ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต เช่น เกิดอาการเบื่อหน่ายสะสมทำให้บางครั้งท้อแท้จนรู้สึกไม่อยากเรียนแล้ว” “ส่งผลกระทบต่อร่างกาย เนื่องจากบางวิชาอาจต้องนั่งเรียนนาน อาจทำให้ปวดหลัง และสายตาล้า ต้องจ้องคอมพิวเตอร์” “ปวดหลัง เหมือนคอ ไม่มีสมาธิ เหมือนเรียนด้วยตัวเองมากกว่า” “ขาดปฏิสัมพันธ์ ทักษะทางสังคม” “ขาดการปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อนในการเรียนและแลกเปลี่ยนความรู้” “รู้สึกเบื่อหน่ายไม่มีแรงกระตุ้นในการเรียน ท้อกับอนาคตในชีวิต” “ไม่มีแรงจูงใจในการเข้าเรียน เพราะเรียนที่บ้าน ไม่มีบรรยากาศในห้องเรียน ไม่มีแรงกระตุ้น” “รู้สึกเบื่อหน่าย และไม่กระตือรือร้นเท่าที่ควร” “ข้อเสียคือ รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน ไม่ได้พูดคุยกับเพื่อนๆ”

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจในการเรียนออนไลน์

| สาระสำคัญ                                                             | นักศึกษา (n=358) |        |
|-----------------------------------------------------------------------|------------------|--------|
|                                                                       | ความถี่          | ร้อยละ |
| 1.เมื่อยล้า ปวดหลัง ปวดคอ ปวดกล้ามเนื้อ ปวดตา และน้ำหนักเพิ่มขึ้น     | 147              | 33.56  |
| 2.ไม่ส่งผลกระทบใดๆ                                                    | 69               | 15.75  |
| 3.ความเครียดสะสม กลัวส่งงานไม่ทัน และไม่สดใสรุ่งเรือง                 | 61               | 13.93  |
| 4.รู้สึกเหนื่อยล้า เบื่อหน่าย กระตือรือร้นน้อยลง และไม่มีไฟในการเรียน | 58               | 13.24  |
| 5.กังวลใจเกี่ยวกับการเรียนและภาระงานที่เพิ่มขึ้น                      | 44               | 10.05  |
| 5.รู้สึกเหงาไม่ได้พบเจอเพื่อนๆ และขาดปฏิสัมพันธ์ทางสังคม              | 32               | 7.31   |
| 6.ไม่มีสมาธิและฟุ้งซ่าน                                               | 27               | 6.16   |
| รวม                                                                   | 438              | 100    |

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ 3 อันดับแรก ดังนี้

1) เมื่อยล้า ปวดหลัง ปวดคอ ปวดกล้ามเนื้อ ปวดตา และน้ำหนักเพิ่มขึ้น ร้อยละ 33.56 ใน การเรียนออนไลน์ส่วนมากส่งผลกระทบต่อด้านร่างกาย นักศึกษามีความเมื่อยล้า ปวดหลัง ปวดคอ ปวดกล้ามเนื้อและเอ็น ออฟฟิตซินโดรม ตาพล่า ตาล้า ปวดตา ตาแดง แสบตา ปวดหัวไมเกรน และน้ำหนักเพิ่มขึ้น เนื่องจากจ้องคอมพิวเตอร์นานและการบ้านเยอะเกินไป จนทำให้เวลาพักผ่อนไม่เพียงพอ นั่งเรียนแต่เพียงอย่างเดียว ไม่ได้เคลื่อนไหวร่างกาย จึงส่งผลเสียต่อสุขภาพด้านร่างกายอย่างมาก



2) ไม่ส่งผลกระทบใดๆ ร้อยละ 15.75 นักศึกษาบางส่วนมีความคิดเห็นว่า การเรียนออนไลน์ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ สะดวกสบายและง่ายต่อการเรียน การเรียนในออนไลน์จึงไม่ได้เป็นอุปสรรคใดๆ ทั้งสิ้น

3) ความเครียดสะสม กลัวส่งงานไม่ทัน และไม่สดใสสำเร็จ ร้อยละ 13.93 ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางด้านจิตใจ จะเกี่ยวข้องกับความคิด วิดกกังวลเกี่ยวกับงาน จึงมีจิตใจที่ขุ่นข้อง เนื่องจากงานกลุ่มค่อนข้างเยอะ การติดต่อสื่อสารกับเพื่อนลำบาก งานบางอย่างถูกกำหนดเวลาในการส่งพร้อมกัน ทำให้เกิดความกดดันในการทำงานกลุ่ม ทั้งนี้การเรียนไม่ได้ปฏิบัติจริงโดยเฉพาะวิชาเอก

นอกจากนี้นักศึกษาได้ให้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะข้อความที่สะท้อนความคิดเห็นข้างต้น เช่น “ร่างกายเกิดอาการเมื่อยล้า เนื่องจากการนั่งเรียนนานๆ และปวดตา ส่วนทางด้านจิตใจทำให้รู้สึกท้อแท้กับการเรียน” “ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย เช่น ปวดตา ตาล้า เครียด ปวดหัว ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต เช่น เกิดอาการเบื่อหน่ายสะสมทำให้บางครั้งท้อแท้จนรู้สึกไม่อยากเรียนแล้ว” “ไม่กระทบต่อสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ” “โดยส่วนตัวไม่ได้ส่งผลกระทบมากเท่าที่ควร แต่การเรียนออนไลน์ทำให้ยากต่อการพบปะเพื่อนหรืออาจารย์เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับงานต่างๆ ได้” “ความกระตือรือร้นมีไม่มากเหมือนไปเรียนในห้อง รู้สึกกังวลกับงานที่ส่งว่าจะส่งไปถึงหรือเกิดเหตุขัดข้องหรือไม่” “ทำให้เครียด รู้สึกท้อแท้บางทีงานเยอะงานกลุ่มเยอะได้แต่สื่อสารกันทางออนไลน์เป็นอะไรที่แย่มาก”

**ตารางที่ 5** ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การรับมือกับความรู้สึกเบื่อหน่าย ความเครียด และความวิตกกังวลในการเรียนออนไลน์

| สาระสำคัญ                                                                     | นักศึกษา (n=358) |        |
|-------------------------------------------------------------------------------|------------------|--------|
|                                                                               | ความถี่          | ร้อยละ |
| 1.เล่นกับสัตว์เลี้ยง เล่นเกม ร้องเพลง ฟังเพลง ดูหนัง ดูคลิปสนุกๆ และอ่านนิยาย | 142              | 32.05  |
| 2.พักเบรก พักสายตา เปลี่ยนอิริยาบถ และยืดเส้นยืดสาย                           | 92               | 20.77  |
| 3.ไปร้านกาแฟ เปลี่ยนสถานที่เรียน ขับรถเล่น และช้อปปิ้ง                        | 66               | 14.90  |
| 4.ออกกำลังกาย ทำงานบ้าน ทำงานอดิเรก ปลูกต้นไม้ และทำงานศิลปะ                  | 51               | 11.51  |
| 5.ปิดกล้อง สวมแว่นตากรองแสง ดื่มน้ำและหาของทาน                                | 45               | 10.16  |
| 6.จัดการความรู้สึกของตนเอง อดทน พยายามเรียนรู้ และมองเชิงบวก                  | 25               | 5.64   |
| 7.จัดบรรยากาศในห้องให้รู้สึกดี และบริหารเรื่องเวลา                            | 22               | 4.97   |
| 8.ปรึกษาเพื่อนและเล่าให้เพื่อนฟัง                                             | 20               | 4.51   |
| รวม                                                                           | 463              | 100    |

จากตารางที่ 5 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อกลยุทธ์การรับมือกับความรู้สึกเบื่อหน่ายและความเครียด 3 อันดับแรก ดังนี้

1) เล่นกับสัตว์เลี้ยง เล่นเกม ร้องเพลง ฟังเพลง ดูหนัง ดูคลิปสนุกๆ และอ่านนิยาย ร้อยละ 32.05 นักศึกษาส่วนมากจะหากิจกรรมทำ เมื่อตนเองรู้สึกเบื่อหน่ายและเกิดความเครียด โดยทำกิจกรรมข้างต้น นอกจากนี้ยังมีการดูซีรีส์ การ์ตูน นอนพักผ่อน และนอนหลับ เพื่อช่วยผ่อนคลายกับความรู้สึกที่เกิดขึ้น

2) พักเบรก พักสายตา เปลี่ยนอิริยาบถ และยืดเส้นยืดสาย ร้อยละ 20.77 เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยผ่อนคลายในการเรียนออนไลน์ ทั้งนี้ในการพักเบรกของนักศึกษาคือ การเดินไปพัก การมองไปในสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติต้นไม้ เข้าห้องน้ำ ล้างหน้าตา นั่ง และนอนนวดเพื่อผ่อนคลายกล้ามเนื้อ

3) ไปร้านกาแฟ เปลี่ยนสถานที่เรียน ขับรถเล่น และช้อปปิ้ง ร้อยละ 14.90 การผ่อนคลายของนักศึกษาในการเรียนออนไลน์คือ การออกไปข้างนอกบ้านเพื่อทำกิจกรรมข้างต้น เป็นการผ่อนคลายที่ได้สัมผัสกับบรรยากาศเพื่อลดความเบื่อหน่ายและความเครียด อีกทั้งเป็นการทำให้ได้พบปะผู้คน เห็นสิ่งแปลกใหม่ มีสุขภาพจิตดีขึ้นมีชีวิตชีวา

นอกจากนี้นักศึกษาได้ให้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะข้อความที่สะท้อนความคิดเห็นข้างต้น เช่น “นอนหลับและเล่นเกมและเล่นกับสัตว์เลี้ยง” “เวลาเครียดกับการเรียนออนไลน์วิธีการรับมือก็คือ การร้องเพลง ฟังเพลง หรือนั่งอ่านหนังสือนิยาย” “หางานอดิเรกให้ตัวเอง เช่น ดูหนัง เล่นเกม อาบน้ำหมา พาสุนัขไปเดินเล่น” “เล่นเกม ดูหนัง ร้องเพลง เล่นกีตาร์” “พักสายตาโดยการมองไปที่อื่นสักพัก หรือขออนุญาตไปเข้าห้องน้ำหรือขอเวลานอก เพื่อกำจัดความเครียด” “การพักสายตา และเปลี่ยนสถานที่เรียนออนไลน์” “เปลี่ยนบรรยากาศในการเรียน อาจจะเปลี่ยนห้องหรือนำอาหารมาทานด้วยเพื่อทำให้รู้สึกผ่อนคลายความเครียดในการเรียน” “ออกไปหาของกิน ของกินคือสิ่งที่ช่วยเยียวยาจิตใจได้ และอีกอย่างคือการออกไปเดินเล่น ฟังเพลง ออกกำลังกายบ้าง ดูหนังที่ชอบ” “เวลาว่างหลังจากการเรียน อาจจะออกไปสูดอากาศ ร้านกาแฟร้านที่ไม่มีคนพลุกพล่าน”

#### ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์วิธีการเพิ่มพูนความรู้ของตนเองในการเรียนออนไลน์

| สาระสำคัญ                                                         | นักศึกษา (n=358) |        |
|-------------------------------------------------------------------|------------------|--------|
|                                                                   | ความถี่          | ร้อยละ |
| 1. ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและแหล่งข้อมูลที่นำเชื่อถือจากอินเทอร์เน็ต | 129              | 30.94  |
| 2. ตั้งใจเรียน จดบันทึก อ่านหนังสือ และทบทวนความรู้เสมอ           | 81               | 19.42  |
| 3. ศึกษาจากสื่อการสอนของอาจารย์ ค้นคว้า และหาคำตอบด้วยตนเอง       | 67               | 16.07  |
| 4. หมั่นพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน และสอบถามอาจารย์    | 47               | 11.27  |
| 5. จัดลำดับความสำคัญก่อนหลัง มีวินัย ติดตามงาน และจัดสรรเวลา      | 35               | 8.39   |

|                                                    |            |            |
|----------------------------------------------------|------------|------------|
| 6.ใช้แอปพลิเคชันและโปรแกรมต่างๆ เข้ามาช่วย         | 17         | 4.08       |
| 7.ทานของหวานและเครื่องดื่ม                         | 17         | 4.08       |
| 8.เปลี่ยนมุมหรือสถานที่ต่างๆ ในการนั่งเรียนออนไลน์ | 13         | 3.12       |
| 9.ปรึกษาเพื่อนและคนใกล้ชิด เข้าอบรมตามสถาบันต่างๆ  | 11         | 2.64       |
| <b>รวม</b>                                         | <b>417</b> | <b>100</b> |

จากตารางที่ 6 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อวิธีการเพิ่มพูนความรู้ของตนเองในการเรียนออนไลน์ 3 อันดับแรก ดังนี้

1) ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 30.94 นักศึกษาส่วนมากมีวิธีการเพิ่มพูนประสิทธิภาพการเรียนรู้ของตนเองผ่านอินเทอร์เน็ต เนื่องจากปัจจุบันอินเทอร์เน็ตได้กลายเป็นห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้ขนาดใหญ่ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สามารถที่จะสืบค้นข้อมูลต่างๆ ในสิ่งที่อยากจะรู้ได้ด้วยตนเอง สะดวกและรวดเร็ว ฉะนั้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจึงเป็นเสมือนหนังสือเล่มหนึ่งที่ทำให้ความรู้ได้อย่างกว้างขวาง

2) ตั้งใจเรียน จดบันทึก อ่านหนังสือ และทบทวนความรู้เสมอ ร้อยละ 19.42 การเรียนออนไลน์อาจจะไม่สะดวกและเข้าถึงในการเรียนได้อย่างเต็มที่ วิธีการของนักศึกษาที่เลือกส่วนมากก็จะเป็นการตั้งใจเรียนมากขึ้นกว่าเดิม มีการจดบันทึก ผูกทำแบบฝึกหัด ทำข้อสอบบ่อยๆ และมีการทบทวนความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อช่วยให้ประสิทธิภาพในการเรียนออนไลน์ดีขึ้น

3) ศึกษาจากสื่อการสอนของอาจารย์ ค้นคว้า และหาคำตอบด้วยตนเอง ร้อยละ 16.07 ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ในเนื้อหาที่เรียนได้จากเอกสารประกอบการสอน หรือตำราของอาจารย์ผู้สอน ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังสามารถค้นคว้าและหาข้อมูลได้จากห้องสมุด ดูคลิปวิดีโอสรุปเนื้อหาในยูทูบ และการลองฝึกปฏิบัติด้วยตนเองตามคลิปวิดีโอ

นอกจากนี้นักศึกษาได้ให้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะข้อความที่สะท้อนความคิดเห็นข้างต้น เช่น “ศึกษาเพิ่มเติมได้จากในอินเทอร์เน็ตในหัวข้อที่ต้องการทราบ” “สามารถค้นคว้าความรู้จากอินเทอร์เน็ต และแอปพลิเคชันต่างๆ ได้มากขึ้น” “หาความรู้จากอินเทอร์เน็ตเพิ่มเติม และดูคลิปวิดีโอความรู้ผ่านช่องทางยูทูบเพิ่มเติม” “ศึกษาหาความรู้ในอินเทอร์เน็ตค้นคว้าหาความรู้ในสิ่งที่เรายังไม่เข้าใจหรือต้องการคำตอบของเรื่องที่เรากำลังต้องการ” “การศึกษาค้นหาความรู้เพิ่มเติมทางอินเทอร์เน็ต และได้รู้จักการทำงานผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ ที่เราไม่เคยรู้จัก และได้ลงมือปฏิบัติทำให้เราได้เรียนรู้ในการทำศึกษาค้นคว้าในอินเทอร์เน็ตมากขึ้น” “ตั้งใจเรียนในคาบเรียน ถ้าไม่เข้าใจตรงไหนก็สอบถามอาจารย์หรือเพื่อนๆ และดูวิดีโอสรุปเนื้อหาในยูทูบตามความสนใจของตนเอง” “ตั้งใจฟังอาจารย์สอน ค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมที่ไม่เข้าใจเอง ดูคลิปที่อาจารย์สอนย้อนหลัง อ่านหนังสือทบทวนเนื้อหา” “แคปสไลด์/บันทึกหน้าจอบนหน้าจอขณะที่อาจารย์สอน เพราะบางวิชาไม่มีเอกสารให้ เลยเน้นการแคปหน้าจอบันทึกหน้าจอบ เพื่อมาเปิดดู/อ่านตอนจะสอบ” “การ

เรียนออนไลน์ไม่ต่างจากการเรียนในห้องเรียน แต่สิ่งที่เพิ่มและควรคำนึงเสมอคือความรู้หน้าที่ตัวเอง ต้องไม่ให้ความซ้เกียจครอบงำ ตั้งใจเรียน และจดบันทึกตามเนื้อหาที่อาจารย์สอน”

## วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลของการศึกษาข้อเสนอแนะของนักศึกษาต่อแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ของอาจารย์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด 19

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลของการศึกษาอยู่ในรูปแบบตารางความถี่ร้อยละของการตอบคำถามของนักศึกษา โดยข้อมูลที่ได้เป็นความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นของนักศึกษาที่สะท้อนออกมาโดยตรงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ 2 ประกอบด้วย 1) ผลการศึกษาแนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา และ 2) ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ ดังตารางที่ 7-8 ต่อไปนี้

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์แนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา

| สาระสำคัญ                                                                   | นักศึกษา (n=358) |        |
|-----------------------------------------------------------------------------|------------------|--------|
|                                                                             | ความถี่          | ร้อยละ |
| 1.ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็น Active learning สร้างบรรยากาศด้วยกิจกรรม    | 120              | 30.08  |
| 2.มีการโต้ตอบซึ่งกันและกัน ใช้เสียงในการสร้างบรรยากาศ และเปิดโอกาสให้ซักถาม | 79               | 19.80  |
| 3.เน้นทำแบบฝึกหัดทบทวน สรุปหลังเรียน และคู่มือการสอนย้อนหลัง                | 48               | 12.03  |
| 4.มีเวลาพักและใช้เวลาสอนไม่มากจนเกินไป                                      | 35               | 8.77   |
| 5.เน้นงานให้น้อย ไม่ควรมีงานกลุ่ม สื่อสารกันลำบาก                           | 34               | 8.52   |
| 6.รับฟังความคิดเห็น มีความเป็นกันเอง และสร้างแรงจูงใจในการเรียน             | 34               | 8.52   |
| 7.เน้นกระชับเนื้อหา เน้นสาระสำคัญ และแสดงตัวอย่างของเนื้อหาให้เห็นภาพชัดเจน | 32               | 8.02   |
| 8.การเรียนแบบบรรยายสลับกับการลงมือปฏิบัติ                                   | 17               | 4.26   |
| รวม                                                                         | 399              | 100    |

จากตารางที่ 7 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษา 3 อันดับแรก ดังนี้

1) ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็น Active learning และสร้างบรรยากาศด้วยกิจกรรม ร้อยละ 30.08 ข้อเสนอแนะของนักศึกษาส่วนมากอยากให้มีการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีรูปแบบการสอนไม่

เครื่องเครียด หรือกดดันเกินไปในการเรียน ที่สำคัญควรมีการสร้างบรรยากาศด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การบริหารร่างกายและสมอง การเล่นเกม การเล่าเรื่องตลก ภาพปริศนา ทายคำ มีรูปภาพ คลิปวิดีโอที่สนุกสนาน แบบฝึกหัด แบบทดสอบ จัดประเด็นในการสนทนา ร่วมกันอภิปราย มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การวิเคราะห์ หรือการทำงานกลุ่มในคาบเรียน การหมั่นวงล้อมสอบถาม และมีการแจกของรางวัลเพื่อกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน

2) มีการโต้ตอบซึ่งกันและกัน ใช้เสียงในการสร้างบรรยากาศ และเปิดโอกาสให้ซักถาม ร้อยละ 19.80 การเรียนการสอนออนไลน์ควรเน้นให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งสองฝ่าย รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน เปิดกล้องเพื่อเห็นหน้าตาซึ่งกันและกัน น้ำเสียงของผู้สอนไม่ควรเป็นโทนเสียงในระดับเดียว มีเสียงหัวเราะ พูดคุยอย่างเป็นกันเองและสนุกสนาน เพื่อไม่ให้บรรยากาศการเรียนการสอนดูเครียดเกินไป อีกทั้งมีการตั้งคำถาม และเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ซักถามอยู่เสมอ

3) เน้นทำแบบฝึกหัดทบทวน สรุปหลังเรียน และดูคลิปการสอนย้อนหลัง ร้อยละ 12.03 นักศึกษามีมุมมองหรือความคิดเห็นว่า การเรียนออนไลน์ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพที่ดี ผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อตัวเองมากขึ้น มีความตั้งใจในการเรียน ทบทวนเนื้อหาที่เรียนมาก่อนหน้านี้ ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ทำแบบฝึกหัดอยู่เสมอ มีการสรุปหลังเรียน และสามารถเข้าถึงคลิปการสอนของอาจารย์ได้ เนื่องจากนักศึกษาบางคนอาจไม่ได้เข้าเรียนออนไลน์อย่างสม่ำเสมอ การมีคลิปวิดีโอการสอน จะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้และทบทวนความรู้ได้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้นักศึกษาได้ให้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะข้อความที่สะท้อนความคิดเห็นข้างต้น เช่น “การเรียนในรูปแบบออนไลน์ควรจัดการสอนในแบบเล่าเรื่องผ่านนิทาน การ์ตูน การเล่าเรื่องในละคร มากตัวอย่างให้เข้ากับการสอนเพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนเกิดประสิทธิภาพแห่งการเรียนรู้ในประสบการณ์จริง ” “วิธีการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีเกมความรู้ให้เล่นในระหว่างเรียน รวมถึงมีรางวัลให้จะทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อ ” “ควรจัดวิธีการสอนที่ไม่น่าเบื่อ ระหว่างสอนอาจจะมีการเปิดคลิปวิดีโอประกอบการเรียน หรือมีการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำงานกลุ่ม การเล่นเกมตอบคำถามใน quizzes ” “จัดกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่าย เช่น การบริหารร่างกายและสมอง เล่นเกมในคาบเรียน เป็นต้น ” “การเรียนที่สร้างบรรยากาศสนุก ไม่เครียดตลอดทั้งวัน ” “อาจารย์ควรหากิจกรรมที่น่าสนใจที่จะช่วยดึงดูดความสนใจของนักศึกษา และในการเรียนก็ควรมีการโต้ตอบ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกตื่นตัวและไม่เบื่อหน่าย ” “ใช้เสียงสร้างบรรยากาศในการสอนทำให้เกิดความสนุกสนาน แบ่งเนื้อหาออกเป็นข้อย่อยๆ เพื่อเพิ่มการจดจำของผู้เรียน ” “ผู้สอนควรแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักศึกษาและบูรณาการเรียนการสอนแบบออนไลน์ร่วมกับผู้เรียน ใช้เสียงสร้างบรรยากาศ ” “สิ่งที่สำคัญที่สุดถ้าผู้สอนใช้อารมณ์หรือน้ำเสียงที่ดีและทำให้ผู้เรียน เรียนแล้วไม่กดดันแค่นี้ก็เกิดประสิทธิภาพแล้วครับ แต่ถ้าอาจารย์ (บางท่าน) เข้าห้องแล้วสอนแบบดูๆ ผู้เรียนก็ไม่อยากจะเรียน ” “เรียนให้

เกิดประสิทธิภาพคือ เราต้องมีวินัย ตั้งใจในการเรียน กำหนดเป้าหมายในการเรียนอย่างแน่วแน่ และต้องมีความรับผิดชอบ” “ทบทวนบทที่เรียนมาก่อนหน้านี้ในทุกๆ คาบก่อนที่จะขึ้นบทใหม่” “มีพาวเวอร์พอยท์ให้เพื่อไปดูย้อนหลังได้หรือมีคลิปการสอน” “อยากให้มีการเรียนแบบย้อนหลัง โดยอาจารย์มีคลิปย้อนหลังให้”

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์

| สาระสำคัญ                                                                   | นักศึกษา (n=358) |        |
|-----------------------------------------------------------------------------|------------------|--------|
|                                                                             | ความถี่          | ร้อยละ |
| 1.จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในลักษณะมีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์            | 115              | 27.98  |
| 2.ลดชั่วโมงเรียน ลดปริมาณของงาน ลดงานกลุ่ม และลดการสอบ                      | 87               | 21.17  |
| 3.สอนให้กระชับ ลดการบรรยาย อธิบายให้เข้าใจได้ง่าย และมีการยกตัวอย่างมากขึ้น | 73               | 17.76  |
| 4.มีการพักเบรก ยืดหยุ่นเวลา และเข้าใจผู้เรียน                               | 34               | 8.27   |
| 5.สอนแบบเดิมคืออยู่แล้ว                                                     | 30               | 7.30   |
| 6.มีการจัดบรรยากาศที่ผ่อนคลาย และใช้เสียงในการสร้างบรรยากาศในการเรียน       | 29               | 7.06   |
| 7.ส่งชิ้นงานในรูปแบบออนไลน์ และมีการอัดคลิปวิดีโอการสอน                     | 23               | 5.60   |
| 8.การเรียนการสอนแบบบรรยายสลับกับการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง                | 20               | 4.87   |
| รวม                                                                         | 411              | 100    |

จากตารางที่ 8 พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นต่อแนวทางการปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ให้มีคุณภาพ 3 อันดับแรก ดังนี้

1) จัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ในลักษณะมีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ ร้อยละ 27.98 นักศึกษาส่วนมากอยากให้อาจารย์ผู้สอน จัดการเรียนรู้ในลักษณะที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น มี Visual Aid สื่อมัลติมีเดียสนุกสนาน คลิปวิดีโอ หนังสือ เกมเชาวน์ปัญญา การร้องเพลง Problem Base Learning การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสะท้อนคิด และกิจกรรมจัดกลุ่มวิเคราะห์ประเด็น เพื่อผ่อนคลายคลายในการเรียนและผู้เรียนได้มีโอกาสในการสร้างปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ร่วมกันมากยิ่งขึ้น

2) ลดชั่วโมงเรียน ลดปริมาณของงาน ลดงานกลุ่ม และลดการสอบ ร้อยละ 21.17 ในการเรียนออนไลน์ นักศึกษาสะท้อนให้กับอาจารย์ผู้สอนได้เห็นว่า การเรียนออนไลน์ควรลดปริมาณงาน ไม่ควรสั่งงานเยอะเกินไป ไม่กดดันผู้เรียนเกินไป ควรให้ผู้เรียนทำงานและส่งงานไปแล้วเสร็จภายในคาบ และมีการเก็บ

คะแนนในรูปแบบอื่นๆ แทนการสอบ ในแต่ละสัปดาห์มีการเรียนเป็นภาคทฤษฎีและการมอบหมายงานสลับกันไป โดยไม่จำเป็นต้องเข้าเรียนออนไลน์ทุกสัปดาห์

3) สอนให้กระชับ ลดการบรรยาย อธิบายให้เข้าใจได้ง่าย และมีการยกตัวอย่างมากขึ้น ร้อยละ 17.76 การเรียนออนไลน์นักศึกษาอยากให้อาจารย์ผู้สอนเน้นสอนให้กระชับ พูดคุยอธิบายให้เข้าใจได้ง่าย ชัดเจน และตรงประเด็น ท้ายคาบสรุปและทวนเนื้อหาให้ผู้เรียน ทั้งนี้มีการยกตัวอย่างที่หลากหลายแบบประกอบในการเรียน เพื่อทำให้การเรียนรู้นั้นเกิดความน่าสนใจ และไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน

นอกจากนี้นักศึกษาได้ให้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะข้อความที่สะท้อนความคิดเห็นข้างต้น เช่น “อาจารย์ผู้สอนอาจจะมีย่อ มีเกมเซอร์วิญญาที่กระตุ้นดึงดูดให้นักศึกษาไม่เบื่อ ไม่จำเจ และสนุกสนาน” “มีกิจกรรม Active Learning ร่วมกันบ่อยๆ ผ่านทางออนไลน์เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้” “มีกิจกรรมที่สมัยใหม่มากขึ้น หาเว็บที่ใช้เกมหรือ Visual Aid ที่น่าสนใจ” “เพิ่มกิจกรรมเนื้อหาที่ผ่อนคลาย เช่น การเล่นเกม การร้องเพลง” “สอนและมีการจัดกิจกรรมเล็กๆ น้อยๆ เพื่อให้ไม่รู้สึกเบื่อกับการเรียน งานที่ส่งอาจจะลดลงนิดหน่อยหรือไม่รับแรงในการส่ง เพราะเวลาทำงานมีน้อยจะให้งานไม่มีประสิทธิภาพที่ดีพอ และเป็นการลดความกดดันไปด้วย” “ลดชั่วโมงสอนให้น้อยลง และทำงานส่งในคาบ” “ลดภาระงาน และเพิ่มกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน” “ลดเวลาสอน หรือลดงานที่จะต้องให้ทำ ถ้ามีงานน้อยงานที่ส่งนั้นจะมีประสิทธิภาพมากกว่า” “เน้นเนื้อหาในการสอนกระชับ เข้าใจง่าย ไม่ยืดเยื้อ นักศึกษาสามารถทำงานที่มอบหมายได้ เพื่อลดเวลาในการนั่งจ้องหน้าจอานานๆ” “กระชับเวลาให้สั้น คอยถามนักศึกษาไม่เน้นการอ่านในสไลด์ เน้นการพูดให้เห็นตัวอย่างการอธิบายที่เข้าใจ” “สรุปบทเรียนให้เข้าใจง่ายไม่พูดซ้ำซ้อน มีเทคนิคหรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามา” “อาจารย์สอนเนื้อหากระชับ มีสไลด์ที่น่าอ่านน่าสนใจ มีคลิปดูย้อนหลัง และไม่ส่งงานจนมากเกินไป”

## อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะขอนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของวิจัยข้างต้น โดยจะสรุปประเด็นสำคัญและอภิปรายผลของการวิจัยให้กระชับชัดเจนดังนี้

### วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลของการวิเคราะห์ความคิดเห็นของศึกษาต่อผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด 19

ในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา มักจะพบประเด็นที่สำคัญหลายประการ โดยส่วนมากนักศึกษามีความรู้สึกและความคิดเห็นต่อผลกระทบและกลยุทธ์การรับมือในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดโรคโควิด 19 ดังนี้

1) ความรู้สึกและความคิดเห็นต่อการเรียนออนไลน์คือ 1.1) เรียนไม่เข้าใจ ได้รับประสบการณ์การเรียนที่ค่อนข้างน้อยลง 1.2) รู้สึกง่วง เบื่อหน่าย และเหนื่อยล้ากับการเรียน และ 1.3) สะดวก

ประหยัดเวลา และปลอดภัย โดยมีงานวิจัยระบุว่า ปัญหาในการเรียนรู้ออนไลน์คือ การไม่มีสมาธิในการเรียน ร้อยละ 14.91 ความยากลำบากในการทำความเข้าใจ ร้อยละ 9.32 การขาดการเรียนรู้ในห้องปฏิบัติการ ร้อยละ 6.52 และขาดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ร้อยละ 14.60 (Manea, Macavei, and Pribeanu, 2020 : 207) อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ออนไลน์มีทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวกคือ การเรียนที่บ้านนั้นเงียบสงบและสะดวกสบาย มีความยืดหยุ่น ได้พักเบรกและพักผ่อนในระหว่างเรียน แต่ด้านลบคือ ภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นและเกิดความเหนื่อยล้า (Rahiem, 2020 : 8)

2) ข้อดีของการเรียนออนไลน์คือ 2.1) ลดปัญหาการเดินทาง ไม่ต้องไปพื้นที่เสี่ยง และลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง 2.2) ปลอดภัยและลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายของโรค และ 2.3) สะดวกในการส่งงาน ประหยัดเวลา และเรียนได้ทุกที่ ซึ่งจากข้อมูลในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนออนไลน์ช่วยในเรื่องของความสะดวกสบาย ปลอดภัย และลดความเสี่ยงต่อการติดโควิดได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับนิตยา มณีนังค์ (2564 : 169) พบว่า การเรียนออนไลน์ช่วยในเรื่องลดค่าใช้จ่าย ค่าอาหาร และค่าเดินทาง ในขณะเดียวกันการเรียนออนไลน์ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ การเข้าถึงสื่อการเรียนรู้และเนื้อหาได้ง่ายมากขึ้น ประหยัดค่าใช้จ่าย ไม่มีค่าพิมพ์หรือค่ากระดาษ สามารถเข้าถึงการเรียนได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ และการเรียนออนไลน์นี้เหมาะสมกับสไตล์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียน (Gautam, 2020 : online) นอกจากนี้การเรียนออนไลน์ยังช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการค้นหาความรู้ด้วยตนเอง มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและอาจารย์ได้ทุกที่ทุกเวลา และผู้เรียนได้เพิ่มความรู้และทักษะการเรียนรู้ในการใช้ ICT มากขึ้น (Sharma, 2020 : 178)

3) ข้อเสียหรือข้อจำกัดของการเรียนออนไลน์คือ 3.1) อ่อนเพลีย ปวดเมื่อย ปวดหลัง ปวดตา และปวดหัว 3.2) ขาดปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ และไม่ค่อยมีการโต้ตอบกับคำถามในชั้นเรียนออนไลน์ และ 3.3) เกิดความเบื่อหน่าย ไม่อยากเรียน และบรรยากาศสีสนในการเรียนน้อยลง ข้อจำกัดจึงถือว่าเป็นอุปสรรคหนึ่งที่ส่งผลต่อการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา โดยการเรียนออนไลน์ทำให้ความรู้สึกและสีสนบรรยากาศในการเรียนไม่เหมือนเรียนในห้องเรียนปกติ สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยพบว่า การเรียนออนไลน์ทำให้ขาดทักษะทางสังคม ขาดปฏิสัมพันธ์กับครู มีภาระงานที่เพิ่มขึ้น เกิดความคับข้องใจ ไม่มีสมาธิ มีความเครียด และมีปัญหาทางด้านเทคนิคทางคอมพิวเตอร์ (Chakraborty et al., 2020 : 360; Lamanauskas and Makaraskaite-Petkeviciene, 2021 : 309) เช่นเดียวกับการสำรวจปัญหาของนิสิตจากวิกฤต Covid-19 พบว่า การเรียนออนไลน์ทำให้ความตั้งใจในการเรียนน้อยลง มีสมาธิจดจ่อได้ยาก และปริมาณงานที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้มาสู่ความกังวลใจและความเครียด (ข่าวสารจุฬาฯ, 2563 : ออนไลน์)

4) ผลกระทบต่อสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจในการเรียนออนไลน์คือ 4.1) เมื่อยล้า ปวดหลัง ปวดคอ ปวดกล้ามเนื้อ ปวดตา และน้ำหนักเพิ่มขึ้น 4.2) ไม่ส่งผลกระทบใดๆ และ 4.3) ความเครียดสะสม กลัวส่งงานไม่ทัน และไม่สดใสรุ่งเรือง จากงานวิจัยพบว่า นักศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งให้ข้อมูลว่าการเรียน



ออนไลน์ส่งผลกระทบเชิงลบต่อร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม ร้อยละ 27.7 (Lamanauskas and Makaraskaite-Petkeviciene, 2021 : 317) ใช้เวลากับการนั่งและการจ้องอยู่หน้าคอมพิวเตอร์เป็นระยะเวลานาน ร้อยละ 75 จนส่งผลทำให้เกิดความเครียดและมีปัญหาในการนอนหลับ (Chakraborty et al., 2020 : 360) นอกจากนี้ยังส่งผลทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ความเครียด และความวิตกกังวลเป็นส่วนมากตามที่มีการสำรวจข้อมูลจากนักเรียน จำนวน 30,380 คน จาก 62 ประเทศ พบว่า นักเรียนมากกว่า ร้อยละ 42 ได้ให้ข้อมูลว่า ภาระงานในช่วงเรียนออนไลน์มีปริมาณมากขึ้น มักจะมีอารมณ์หรือความรู้สึกในเชิงลบเกี่ยวกับความเบื่อหน่าย ร้อยละ 45 ความวิตกกังวล ร้อยละ 40 และความคับข้องใจ ร้อยละ 39 ทั้งนี้ประมาณครึ่งหนึ่งของนักเรียนไม่มีสถานที่เรียนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ (Aristovnik et al., 2020 : 12) สอดคล้องกับผลการวิจัยของศูนย์พัฒนาองค์ความรู้ด้านกิจกรรมทางกายประเทศไทย (TPAK) สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ได้สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมและผลกระทบจากการเรียนออนไลน์ พบว่า เด็กมีความเครียดและวิตกกังวลค่อนข้างมาก จากการบ้านที่เพิ่มมากขึ้น โดยข้อมูลวิจัยดังกล่าวทำให้กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายลดภาระผู้เรียน ลดเวลาเรียนหน้าจอ ให้การบ้านเท่าที่จำเป็น และการวัดประเมินผลเน้นหลักฐานการเรียนรู้มากกว่าการสอบ (กรุงเทพธุรกิจ, 2564 : ออนไลน์)

5) กลยุทธ์การรับมือกับความรู้สึกเบื่อหน่าย ความเครียด และความวิตกกังวลในการเรียนออนไลน์คือ 5.1) เล่นกับสัตว์เลี้ยง เล่นเกม ร้องเพลง ฟังเพลง ดูหนัง ดูคลิปสนุกๆ และอ่านนิยาย 5.2) พักเบรก พักสายตา เปลี่ยนอิริยาบถ และยืดเส้นยืดสาย และ 5.3) ไปร้านกาแฟ เปลี่ยนสถานที่เรียน ขับรถเล่น และช้อปปิ้ง ในวิธีการรับมือด้วยการผ่อนคลายกับกิจกรรมเหล่านี้ เป็นวิธีการที่ช่วยให้ลดแรงกดดันทางความรู้สึก ช่วยให้จิตใจแจ่มใสเบิกบานและเกิดความสมดุลในการดำเนินชีวิต โดยปกติแล้วเมื่อบุคคลเผชิญกับความเครียดหรืออารมณ์ในเชิงลบ จะมีความพยายามในการปรับตัวหาวิธีลดภาวะตึงเครียดทางอารมณ์ให้ออกมาในรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาได้อย่างเหมาะสม เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจกับสภาพแวดล้อมของบุคคล และลดความขุ่นข้องใจ ความขัดแย้ง แรงกดดัน ภาวะความเครียด และลดปัญหาสุขภาพทางจิต (รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ, 2564 : 317) โดยมีนักจิตวิทยาได้เสนอแนะวิธีการรับมือกับความเครียดและความเบื่อหน่ายในการเรียนออนไลน์ไว้หลายประการ ได้แก่ 1) การตระหนักรู้เกี่ยวกับความเครียดและภาวะเหนื่อยหน่าย 2) การหยุดพักระหว่างการทำกิจกรรมออนไลน์ 3) การรณรงค์เกี่ยวกับสุขภาพ 4) การสื่อสารและการเรียนรู้ในรูปแบบพอดแคสต์ 5) การออกกำลังกาย การทำสมาธิ และโยคะ 6) การสนับสนุนทางสังคมออนไลน์ 7) การละทิ้งนิสัยไม่ดี และ 8) การศึกษาวิจัยและการสำรวจระดับความเครียดและความเหนื่อยหน่ายที่แท้จริงของประชากรในสังคมออนไลน์ เป็นต้น (Mheidly, Fares, and Fares, 2020 : 4)

6) วิธีการเพิ่มพูนประสิทธิภาพการเรียนรู้ของตนเองในการเรียนออนไลน์คือ 6.1) ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมและแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือจากอินเทอร์เน็ต 6.2) ตั้งใจเรียน จัดบันทึก อ่านหนังสือ และทบทวนความรู้เสมอ และ 6.3) ศึกษาจากสื่อการสอนของอาจารย์ ค้นคว้า และหาคำตอบด้วยตนเอง ในการเรียน

ออนไลน์นักศึกษาจึงต้องศึกษาหาความรู้และประสบการณ์มากยิ่งขึ้น โดยแสวงหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตจึงเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเป็นเสมือนห้องเรียนขนาดใหญ่ที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ไว้ทุกอย่าง ทำให้เข้าถึงการเรียนรู้ได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว การสืบค้นเอกสารและข้อมูลความรู้ต่างๆ ได้อย่างไม่มีจำกัด สามารถที่จะศึกษาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองทุกที่ทุกเวลา (Hathway, 2020 : online) ฉะนั้นอินเทอร์เน็ตจึงไม่ใช่เพียงแค่แหล่งเรียนรู้ทางการศึกษาเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสาร การตลาด ธุรกิจออนไลน์ การสื่อสาร ความบันเทิง ต่างๆ มากมาย

## วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลของการศึกษาข้อเสนอแนะของนักศึกษาต่อแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ของอาจารย์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด 19

ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนออนไลน์ ส่วนมากนักศึกษามีความคิดเห็นต่อการเรียนการสอนออนไลน์ของอาจารย์ว่า ควรมีการปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ให้มีลักษณะเป็นแบบ **Active learning** เน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม สร้างบรรยากาศห้องเรียนออนไลน์ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย และสนุกสนานไม่เคร่งเครียด โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1) แนวทางการเรียนการสอนออนไลน์ที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักศึกษาควรมีลักษณะที่ดี คือ 1.1) ปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็น **Active learning** และสร้างบรรยากาศด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การบริหารร่างกายและสมองก่อนเรียน การเล่นเกม ภาพปริศนา ทายคำ มีรูปภาพ คลิปวิดีโอที่สนุกสนาน การเล่าเรื่องตลก แบบฝึกหัด แบบทดสอบ จัดประเด็นในการสนทนา ร่วมกันอภิปราย มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การวิเคราะห์ หรือการทำงานกลุ่มในคาบเรียน การหมั่นวงล้อมถามตอบคำถาม และมีการแจกของรางวัลเพื่อกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้เรียน 1.2) มีการโต้ตอบซึ่งกันและกัน ใช้เสียงในการสร้างบรรยากาศ และเปิดโอกาสให้ซักถาม และ 1.3) เน้นทำแบบฝึกหัดทบทวน สรุปหลังเรียน และสามารถดูคลิปการสอนย้อนหลังได้ การเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพแห่งการเรียนรู้ในการเรียนออนไลน์นั้น ผู้สอนควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนอย่างมาก มุ่งเน้นไปที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้กิจกรรมหลากหลายเข้ามาสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มาก โดยสื่อการเรียนการสอนนั้นควรมีความทันสมัย ความแปลกใหม่ และเข้าใจง่าย ดึงดูดความสนใจและกระตุ้นผู้เรียนให้อยากเรียนรู้ เช่น มีวิดีโอ รูปภาพ ภาพเคลื่อนไหว การ์ตูนแอนิเมชัน ข้อความกราฟฟิก ดนตรีประกอบ เป็นต้น (วิทยา วาโย และคณะ, 2563 : 293) ทั้งนี้ผู้สอนควรมีการสร้างบรรยากาศการเรียนแบบแข่งขัน การใช้เกมค้นเวลา การอธิบายหรือให้รายละเอียดผ่านเรื่องเล่าที่เป็นประสบการณ์ของผู้สอน การป้อนคำถาม เป็นเทคนิคที่มีคุณค่าช่วยให้ผู้เรียนจดจ่อกับการเรียน (ธีระชล สาทสิน และศรีสุตา วงศ์วิเศษกุล, 2564 : 9) การใช้กิจกรรมดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน มีการตื่นตัวกับการเรียนและผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนมากยิ่งขึ้น

2) แนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ให้มีคุณภาพ นักศึกษาส่วนมากได้สะท้อนความต้องการอยากให้อาจารย์ผู้สอนปรับปรุงหรือพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์เกี่ยวกับ 2.1) จัดการเรียนรู้แบบ **Active Learning** ในลักษณะมีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมมากขึ้น มีเทคนิคและสื่อที่หลากหลายในการเรียนการสอน เช่น มี **Visual Aid** สื่อมัลติมีเดียสนุกสนาน คลิปวิดีโอ หนังสือ เกมเชาวน์ปัญญา การร้องเพลง **Problem Base Learning** การพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การสะท้อนคิด และกิจกรรมจัดกลุ่มวิเคราะห์ประเด็น 2.2) ลดชั่วโมงเรียน ลดปริมาณของงาน ลดงานกลุ่ม และลดการสอบ และ 2.3) สอนให้กระชับ ลดการบรรยาย อธิบายให้เข้าใจได้ง่าย และมีการยกตัวอย่างมากขึ้น จะเห็นได้ว่าข้อเสนอแนะของนักศึกษาในประเด็นนี้ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนแบบ **Active Learning** ในลักษณะมีกิจกรรมปฏิสัมพันธ์ เนื่องจาก **Active learning** เป็นวิธีการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้พูด ได้เขียน ได้คิด ได้แสดงความคิดเห็น ได้ลงมือปฏิบัติ และได้แก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ (บุศรา นิยมเวช และคณะ, 2563 : 20) ฉะนั้นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนจะต้องปรับเปลี่ยนการสอนออนไลน์ให้เป็นลักษณะ **Active Learning** มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาที่สอนควรมีความชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย หัวข้อเนื้อหาเชื่อมโยงกัน มีการอธิบายยกตัวอย่าง และมีการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ (Picciano, 2017 : 187)

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ผู้เรียนจะต้องเตรียมอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตในการเรียนออนไลน์ให้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเร็วและความเสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ต ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งต่อการเข้าถึงการเรียนออนไลน์ การสืบค้นข้อมูล และการส่งงาน

1.2 ในการเรียนออนไลน์ เมื่อเกิดผลกระทบต่อด้านร่างกายและจิตใจในเชิงลบ ผู้เรียนควรมีกิจกรรมการรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยตนเองและการขอความช่วยเหลือจากคนรอบข้าง โดยกิจกรรมการรับมือควรแสดงออกในเชิงบวกและสร้างสรรค์ เพื่อทำให้ภาวะความตึงเครียดและความรู้สึกเหล่านั้นได้ผ่อนคลายลดลง

1.3 ผู้เรียนแต่ละคนมีความถนัดและวิธีการเพิ่มพูนความรู้ที่แตกต่างกัน ผู้เรียนจะต้องวางแผนและเลือกวิธีการเพิ่มความรู้ให้สอดคล้องเหมาะสมกับความถนัดในการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนนั้นสามารถเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้และประสบความสำเร็จในการเรียนรู้นั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

1.4 ผู้สอนควรมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนออนไลน์ให้มีลักษณะเป็น **Active learning** มากยิ่งขึ้น สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียน

ซักถาม ลดปริมาณงาน สอนให้กระชับ มีการยกตัวอย่างให้เห็นภาพชัดเจน และมีการแจกของรางวัล เพื่อกระตุ้นและดึงดูดผู้เรียนให้เกิดความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น

## 2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและพัฒนาชุดกิจกรรมหรือคู่มือที่ช่วยส่งเสริมวิธีการรับมือกับความรู้สึกเบื่อหน่าย ความเครียด และความวิตกกังวลในการเรียนออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำกิจกรรมเหล่านั้นไปช่วยผ่อนคลายความรู้สึกเชิงลบที่เกิดขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนาหลักสูตรและจัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการจัดเรียนรู้ออนไลน์ให้กับผู้สอน โดยเน้นการออกแบบการเรียนการสอนที่มีลักษณะกิจกรรม Active learning เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนออนไลน์ของผู้สอนมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการพัฒนาและออกแบบการเรียนการสอนออนไลน์ในรายวิชาต่างๆ เป็นรูปแบบ MOOC โดยในแต่ละเนื้อหาควรมีกิจกรรม Active learning เพื่อให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนและเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

## เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). วิจัยเผยเด็กเครียด เรียนออนไลน์ ศธ.สั่งลดเวลาเรียน ลดการบ้าน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2564 แหล่งที่มา <https://www.bangkokbiznews.com/social/956195>
- กาญจนา บุญภักดี. (2563). การจัดการเรียนรู้ยุค New Normal. วารสารครุศาสตร์ อดสาหกรรม. 19 (2), 1-6.
- ข่าวสารจุฬาฯ. (2563). คิดใหม่ ทำใหม่ กับการเรียนการสอนออนไลน์ในช่วง COVID-19. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2564 แหล่งที่มา <https://www.chula.ac.th/news/29739/>
- ธีระชล สาทสิน และศรีสุตา วงศ์วิเศษกุล. (2564). ถอดบทเรียนการสอนออนไลน์: ความท้าทายสำหรับอาจารย์ในสถานการณ์โรคโควิด 19. วารสารพยาบาลทหารบก, 22 (1), 1-9.
- นิตยา มณีวงศ์. (2564). ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยความสำเร็จออนไลน์แอปพลิเคชันไลน์ในช่วงวิกฤต COVID 19. ครุศาสตร์สาร. 15 (1), 161-173.
- บุศรา นิยมเวช สิริรัตน์ หิตะโกวิท ทิศา เลิศชนะ และสันทนา สุธาดารัตน์. (2563). การจัดการเรียนรู้ของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ใช้วิธีการสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุก. วารสารสุทธิปริทัศน์, 34 (111), 17-31.
- มนธิชา ทองหัตถา. (2564). สภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารละศรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, 5 (1), 43-52.

- รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ. (2564). *จิตวิทยาทั่วไป*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). เชียงใหม่: ส.การพิมพ์ อินฟอร์เมชัน เทคโนโลยี.
- วิทยา วาโย อภิรดี เจริญกุล ฉัตรสุดา กานกายนต์ และจรรยา คนใหญ่. (2563). การเรียนการสอนออนไลน์ ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19: แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. *วารสารศูนย์อนามัยที่ 9*, 14 (34), 285-298.
- Aristovnik, A., Keržič, D., Ravšelj, D., Tomaževič, N., and Umek, L. (2020). Impacts of the covid-19 pandemic on the life of higher education students: A global perspective. *Sustainability*, 12, 1-34.
- Bayham, J., and Fenichel, E. P. (2020). Impact of school closures for COVID-19 on the US health-care workforce and net mortality: a modelling study. *Lancet Public Health*, 5 (5). 271-278.
- Chakraborty, P., Mittal, P., Gupta, M. S., Yadav, S., and Arora, A. (2020). Opinion of students on online education during the COVID-19 pandemic. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 3. 357-365.
- Davis, C. P. (2021). Medical definition of stress. *Online*. Retrieved December 7, 2021. from <https://www.medicinenet.com/stress/definition.htm>
- Deshpande, D., and Mhatre, C. K. (2021). A study of impact of online education on mental health and academic performance of children of project affected people studying at undergraduate level in Navi Mumbai. *Revista Geintec-Gestao Inovacao E Tecnologias*, 11 (4). 3866-3875.
- Drane, C., Vernon, L., and O'Shea, S (2020). *The impact of 'learning at home' on the educational outcomes of vulnerable children in Australia during the COVID-19 pandemic*. Literature Review prepared by the National Centre for Student Equity in Higher Education Issue.
- Fauzi, I., and Khusuma, I. H. S. (2020). Teachers' elementary school in online learning of COVID-19 pandemic conditions. *Jurnal Iqra*, 5 (1). 58–70.
- Flack, C. B, Walker, L., Bickerstaff, A., Earle, H., and Margetts, C. (2020). *Educator perspectives on the impact of COVID-19 on teaching and learning in Australia and New Zealand April 2020*. Pivot Professional Learning.
- Gautam, P. (2020). Advantages and disadvantages of online learning. *Online*. Retrieved November 12, 2021. From: <https://elearningindustry.com/advantages-and-disadvantages-online-learning>.
- Hathway. (2020). Here's how the Internet is revolutionizing education. *Online*. Retrieved December 15, 2021. from <https://www.hathway.com/About/Blog?type=Here%E2%80%99s-how-the-Internet-is-revolutionizing-education>.
- Hossmann, K. A., and Hermann, D. M. (2003). Effects of electromagnetic radiation of mobile phones on the central nervous system. *Bioelectromagnetics*. 24. 49–62.
- Keis, O., Grab, C., Schneider, A., and Öchsner, W. (2017). Online or face-to-face instruction? A qualitative study on the electrocardiogram course at the University of Ulm to examine why students choose a particular format. *BMC Medical Education*, 17 (1), 194-202.
- Krejcie, R. V., and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607–610.

- Lamanauskas, V., and Makaraskaite-Petkeviciene, R. (2021) Distance lectures in university studies: advantages, disadvantages, improvement. *Contemporary Educational Technology*, 13 (3), 309-324.
- Manea, V. I., Macavei, T., and Pribeanu, C. (2020). Stress, frustration, boredom, and fatigue in online engineering education during the pandemic. *International Journal of User-System Interaction*, 13 (4), 199-214.
- Mheidly, N., Fares, M. Y., and Fares, J. (2020). Coping with stress and burnout associated with telecommunication and online learning. *Frontiers in Public Health*, 8, 1-7.
- Owusu-Fordjour, C., Koomson, C. K., and Hanson, D. (2020). The Impact of Covid-19 on Learning-The Perspective of the Ghanaian Student. *Eur. J. Educ. Stud.* 7 (3), 88–101.
- Picciano, A. G. (2017). Theories and frameworks for online education: seeking an integrated model. *Online Learning*, 21 (3), 166–190.
- Putra, P., Liriwati, F. Y., Tahrim, T., Syafrudin, S., and Aslan, A. (2020). The Students Learning from home Experiences during Covid-19 School Closures Policy in Indonesia. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 5, 30–42.
- Rahiem, M. D. (2020). The emergency remote learning experience of university students in Indonesia amidst the COVID-19 crisis. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 19(6), 1-26.
- Sharma, R. (2020). Online learning and it's positive and negative impact in higher education during COVID-19. *EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR)*, 6 (9), 177-181.
- Singhal, T. (2020). A Review of Coronavirus Disease-2019 (COVID-19). *Indian J. Pediatr.* 87 (4), 281–286.
- UNESCO. (2020). COVID19 educational disruption and response. UNESCO, Paris, France. *Online*. Retrieved December 5, 2021. from <https://en.unesco.org/news/covid-19-educational-disruption-and-response>.
- World Health Organization. (2020). Coronavirus disease (COVID-2019) situation reports (Situation report - 51). *Online*. Retrieved December 5, 2021. From [www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports](http://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/situation-reports).
- World Health Organization. (2022). WHO coronavirus (COVID-19) dashboard. *Online*. Retrieved December 5, 2021. from <https://www.covid19.who.int/>.
- Zhu, N., Zhang, D., Wang, W., Li, X., Yang, B., Song, J., et al. (2020). A Novel Coronavirus from Patients with Pneumonia in China, 2019. *The New England Journal of Medicine*, 382, 727–733.

การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธี  
การเสริมต่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3

โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

**The Development of English Reading Comprehension Achievement Using  
Scaffolding Activity Packages for Grade 9 Students  
at Watkhemapiratararam School**

ธชววรรณ กวาระการ และ ธรณนันทน์ อุณนันทน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

**Thachawan Kuairakhan and Thassanant Unnanant**

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: thassanant.un@ssru.ac.th

\*\*\*\*\*

**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจทั้งก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้สำหรับนักเรียน และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3/10 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ จำนวน 20 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแตกต่าง และคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนและนักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ:** การพัฒนาทักษะการอ่าน; การอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ; ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้; โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม

## Abstracts

This research aimed to 1) compare English reading comprehension achievement before and after using scaffolding activity packages for students, and 2) investigate their satisfaction towards the implementation of the developed scaffolding activity packages. The target group of this study was 10 Mattayomsuksa 3/10 students studying in the second semester of the academic year 2021. The research instruments were 1) scaffolding activity package lesson plans, 2) a 20-item English reading comprehension achievement test, and 3) a survey of satisfaction towards the implementation of the scaffolding activity packages. The statistics used in this study was mean, standard deviation, difference score, and relative change score. The research findings revealed that the students' pre-test score results were higher than those of the post-test and the students' overall learning satisfaction was at the highest level.

**Keywords:** Development of Reading; English Reading Comprehension; Scaffolding Activity Packages; Watkhemapiratarom School

## บทนำ

สถานการณ์สังคมโลกในปัจจุบันเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและความเจริญก้าวหน้าในหลายด้านอันนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรม วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนตาม ในแง่ของการติดต่อสื่อสารเพื่อดำเนินกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา การทำงานและการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพ ภาษาต่างประเทศเป็นเครื่องมืออันสำคัญยิ่งในการแลกเปลี่ยนความคิดและสร้างความเข้าใจระหว่างผู้คนไม่ว่าจะเป็นในการทำงาน การเจรจาต่อรอง การค้า การถ่ายทอดวิทยาการต่าง ๆ ในวงกว้างตลอดจนการถ่ายทอดวัฒนธรรมเพื่อสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างชนชาติไทยกับชนชาติอื่นและทำให้ผู้คนสามารถปฏิบัติต่อกันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น ความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษจึงเปรียบเสมือนการเข้าถึงชุมทรัพย์แห่งปัญญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาการสากลต่างๆที่กำลังรุดหน้าอย่างรวดเร็ว และเนื่องด้วยภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ทั่วโลกต่างยอมรับและใช้เชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ภาษาอังกฤษจึงได้ถูกบรรจุไว้ในระบบการศึกษาของหลายประเทศเพื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมคุณภาพของประชาชนให้สามารถพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้ (พระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตา จารุมา, 2563 : 53-63; ปรียารัตน์ ศรีชัยวงศ์, 2564 : 2678-2689)

จากความสำคัญของภาษาอังกฤษ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดรายวิชาภาษาอังกฤษไว้ในหลักสูตรการศึกษาในฐานะเป็นภาษาต่างประเทศ (Foreign language) โดยในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ระบุให้วิชาภาษาอังกฤษจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลกและสามารถใช้สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551 : 1) และเนื่องจากเป้าหมายสำคัญของการเรียนภาษาต่างประเทศคือการใช้สื่อสารได้ถูกต้องและคล่องแคล่ว ในการพัฒนาทักษะการสื่อสารจึงถือว่าทักษะการอ่านเป็นทักษะที่สำคัญเพราะนอกจากจะช่วย



ส่งเสริมให้ทักษะการสื่อสารอื่น ๆ เกิดการพัฒนาควบคู่กันไปได้แล้วจากการที่เป็นทักษะเชิงรับข้อมูลแล้วถ่ายทอดต่อด้วยทักษะเชิงส่งสาร ทักษะการอ่านยังเป็นเครื่องมือฝึกพัฒนาการคิดควบคู่ไปด้วยเช่นกันพร้อมทั้งพัฒนาการใช้ภาษาให้ดีขึ้นได้ จากเหตุผลดังกล่าวนี้ การอ่านจึงจำเป็นต้องฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ (ทัศนีย์ เศรษฐพงษ์ และวิภาวรรณ เอกวรรณัง, 2563 : 85-98 ; สุลัยญา หะยีหามะ และคณะ, 2564 : 175-186; Mahsuri, 2021 : 142-152; Unnanantn, 2021 : 2034-2045)

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการหลายท่านที่ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านได้พบปัญหาในสภาพจริงแบบเดียวกันคือระดับความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนไทยอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจโดยนักเรียนไม่สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างเพียงพอที่จะตอบคำถามและถ่ายทอดต่อได้ และสาเหตุสามารถเกิดจากหลายปัจจัยร่วมกัน ดังเช่น พฤติกรรมและทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียน พื้นฐานทางภาษาไม่เพียงพอ และการขาดกลวิธีการอ่าน (สังคร วิลัยศักดิ์, 2559 : 1-10 ; รัชชประภา วิจิตรโสภา และคณะ, 2563 : 57-69; สรเดช บุญประดิษฐ์ และคณะ, 2564 : 54-69) ในอีกแง่มุมหนึ่งก็สามารถพิจารณาได้ว่าการที่ปัญหาในการเรียนการสอนการอ่านภาษาอังกฤษยังคงพบได้อยู่ ส่วนหนึ่งเกิดจากวิธีการสอนของครูที่ยังเคยชินกับวิธีสอนแบบเดิม ไม่แสวงหาแนวทางการสอนวิธีใหม่จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาความรู้ได้มากเท่าที่ควร (ปวีณา เมืองมูล และคณะ, 2561 : 85-97; สรณบดีนทร์ ประสารทรัพย์, 2561 : 175-186)

จากการที่ผู้วิจัยได้ฝึกประสบการณ์สอนวิชาภาษาอังกฤษโดยสอนนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน ภาคเรียนที่ 1 ปีที่การศึกษา 2564 โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม พบว่าเมื่อวัดจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน นักเรียนมีผลการเรียนที่แตกต่างกันมากโดยนักเรียนส่วนใหญ่มีผลคะแนนที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้ร้อยละ 70 ซึ่งจากการที่นักเรียนมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษแตกต่างกันมากจึงทำให้การจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร นอกจากการทดสอบแล้ว ผู้วิจัยยังได้สังเกตพฤติกรรมการเรียนและพบว่านักเรียนสามารถตอบคำถามและเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ในขณะที่ผู้วิจัยนำอ่านและกระบวนการสอนยังดำเนินอยู่แต่ไม่สามารถฝึกทำแบบฝึกหัดการอ่านด้วยตัวเองได้เลยและปัญหานี้สามารถส่งผลกระทบต่อเนื่องไปยังระดับผลสัมฤทธิ์ทางอ่านและทัศนคติต่อภาษาอังกฤษได้ สำหรับสาเหตุประการสำคัญพบว่านักเรียนไม่รู้ความหมายของคำศัพท์ อ่านไม่แตกฉาน ไม่เข้าใจทั้งโครงสร้าง องค์ประกอบและบริบทของข้อความ อีกทั้งสถานการณ์โลกและประเทศไทยในปัจจุบันที่กำลังประสบกับปัญหาโรคระบาดโควิด-19 อย่างหนัก ระบบการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนเป็นแบบออนไลน์เพื่อลดการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 และนี่อาจเป็นสาเหตุร่วมอย่างหนึ่งด้วยเช่นกันที่ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านการอ่านเนื่องจากการควบคุมชั้นเรียนทำได้ยากจำกัดจึงทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถควบคุมให้นักเรียนจดจ่อกับการเรียนได้อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องปรับตัวและแสวงหาแนวทางและกลวิธีต่างๆในการนำเอาเทคโนโลยีมาประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้เทียบเท่ากับการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาทักษะด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จากการแสวงหาแนวทางเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ความรู้ระดับย่อยไปจนถึงความรู้หลักในระดับที่ใหญ่ขึ้นโดยคำนึงถึงศักยภาพในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียน ผู้วิจัยพบว่ากลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้เป็นการสอนโดยที่บทบาทของครูคือการให้ความช่วยเหลือด้วยการกำหนดโครงสร้างเสมือนนั่งร้านเพื่อพุงให้ผู้เรียนก้าวหน้าที่ละขั้นไปยังระดับความสามารถขั้นต่อไป โดยคำนึงถึงความหลากหลายของระดับความสามารถและต้นทุนความรู้เดิมของผู้เรียนโดยวิธีการให้ความช่วยเหลือสามารถเลือกใช้ได้หลายวิธี ดังเช่น กลวิธีการใช้สื่อ กลวิธีการสาธิต และกลวิธีการแบ่งส่วนความรู้ เป็นต้น โดยการเลือกใช้ต้องสอดคล้องกับความรู้หรือทักษะที่ต้องการจะพัฒนาให้แก่ผู้เรียน (ชัยวัฒน์ บวรวัฒน์ เศรษฐ, 2559 : 154-179; Wood et al., 1976: 89-100 ; Van Der Stuyf, 2002 : Online) นอกจากนี้ หลักการนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีรอยต่อพัฒนาการแห่งการเรียนรู้ของ Lev Vygotsky (1978: 86) ด้วยเช่นกันซึ่งกล่าวไว้ว่าผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองจากระดับความสามารถเดิมไปสู่ระดับที่สูงกว่าได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีประสบการณ์มากกว่าโดยอาจจะเป็นครู เพื่อน ผู้ปกครอง หรือแม้การเรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์ในสังคมซึ่งทำให้เกิดการต่อยอดความรู้ให้กับตนเอง (ธนรัตน์ แต้ววัฒนา และคณะ, 2555 : 1-11; ชัยวัฒน์ บวรวัฒน์ เศรษฐ, 2559 : 154-179) จากหลักการนี้ ผู้วิจัยจึงประสงค์ที่จะสร้างชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้โดยเป็นการนำเอาสื่อการสอนต่าง ๆ มาใช้ร่วมกันเพื่อสร้างความสนใจผู้เรียนให้สนใจเนื้อหาและเกิดความเข้าใจในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้ การสร้างชุดกิจกรรมจำเป็นต้องมีความหลากหลายเพื่อให้การเรียนการสอนน่าสนใจ สะดวกต่อการใช้ สอดคล้องกับเนื้อหาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ให้ดีขึ้นได้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการและใช้ความรู้และทักษะด้วยตนเองได้เป็นสำคัญ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2525 : 189-191; ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2545 : 119-120) และที่สำคัญคือการสร้างชุดกิจกรรมขึ้นมาใช้สามารถเปลี่ยนห้องเรียนจากการที่ผู้เรียนรับข้อมูลเพียงอย่างเดียวเป็นห้องเรียนที่มีบรรยากาศของการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้โดยครูสามารถใส่ความคิดสร้างสรรค์ลงไปได้หลายอย่างเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน เช่น การใช้สื่อเทคโนโลยี การจัดกิจกรรมย่อย และ การให้แหล่งข้อมูลเสริม เป็นต้น (Afuwape and Olugbuyi, 2019 : 15-25)

จากเหตุผลและหลักการข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้จึงนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเขมาภิรตารามเพื่อพัฒนาทักษะด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษอันจะส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษและมีพื้นฐานทักษะการอ่านที่ดีเพื่อการสื่อสารและการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นต่อไปอีกทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นไป

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเขมาภิรตารามทั้งก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดเขมาภิรตารามที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้

## ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการ โดยมีระเบียบวิธีการดังนี้

### 1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 กลุ่มเป้าหมายสำหรับงานวิจัยนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 10 คน ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์และขาดความสนใจในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

### 2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 6 แผน

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ แบบปรนัย จำนวน 20 ข้อ สำหรับใช้ในการทดสอบก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรม

2.3 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ดังนี้

| ระยะเวลาที่เก็บ   | กิจกรรม/วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล | เครื่องมือวิจัย                                           |
|-------------------|---------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| 24 พฤศจิกายน 2564 | ทดสอบก่อนเรียน                  | แบบทดสอบก่อนเรียน                                         |
| 26 พฤศจิกายน 2564 | ดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่ 1   | แผนการสอนและชุดกิจกรรม<br>แบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ |

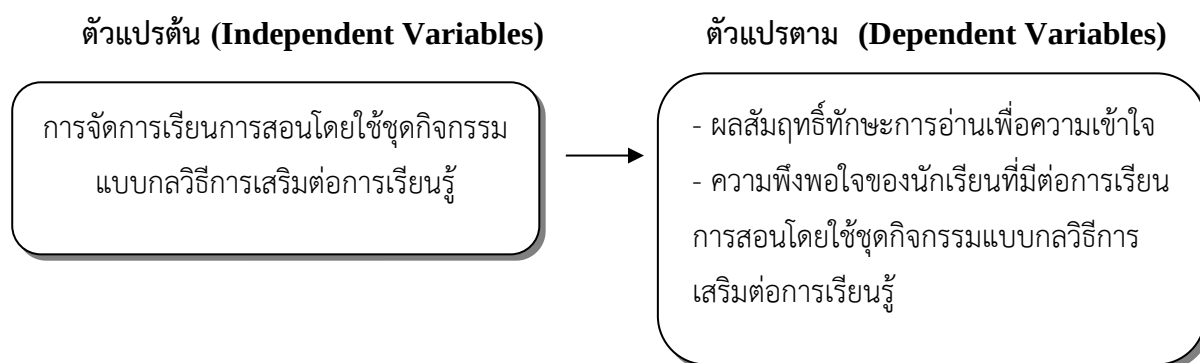
|                 |                               |                                                           |
|-----------------|-------------------------------|-----------------------------------------------------------|
| 1 ธันวาคม 2564  | ดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่ 2 | แผนการสอนและชุดกิจกรรม<br>แบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ |
| 3 ธันวาคม 2564  | ดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่ 3 | แผนการสอนและชุดกิจกรรม<br>แบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ |
| 8 ธันวาคม 2564  | ดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่ 4 | แผนการสอนและชุดกิจกรรม<br>แบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ |
| 15 ธันวาคม 2564 | ดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่ 5 | แผนการสอนและชุดกิจกรรม<br>แบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ |
| 17 ธันวาคม 2564 | ดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่ 6 | แผนการสอนและชุดกิจกรรม<br>แบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ |
| 22 ธันวาคม 2564 | ทดสอบหลังเรียน                | แบบทดสอบหลังเรียน                                         |
| 24 ธันวาคม 2564 | นักเรียนประเมินความพึงพอใจ    | แบบประเมินความพึงพอใจ                                     |

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $S.D.$ ) ค่าความแตกต่าง และคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยโดยจำแนกออกเป็น 2 ตอนดังนี้

**ตอนที่ 1** ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจจากการใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้  
**ตารางที่ 1** ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคะแนนพัฒนาการของนักเรียนด้านทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้

| คนที่ | คะแนนก่อนเรียน (20) | คะแนนหลังเรียน (20) | คะแนนความแตกต่าง |
|-------|---------------------|---------------------|------------------|
| 1     | 10                  | 16                  | 6                |
| 2     | 11                  | 17                  | 6                |
| 3     | 10                  | 17                  | 7                |
| 4     | 13                  | 18                  | 5                |
| 5     | 10                  | 16                  | 6                |
| 6     | 9                   | 15                  | 6                |
| 7     | 11                  | 16                  | 5                |

|                         |       |       |      |
|-------------------------|-------|-------|------|
| 8                       | 12    | 18    | 6    |
| 9                       | 10    | 15    | 5    |
| 10                      | 11    | 17    | 6    |
| ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) | 10.50 | 16.50 | 6    |
| <i>S.D.</i>             | 1.16  | 1.08  | 0.08 |

จากตารางที่ 1 ผู้วิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์โดยรวมด้านทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังจากการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 6 คะแนน โดยผลสัมฤทธิ์หลังเรียนคิดเป็นค่าคะแนนเฉลี่ยรวมได้เท่ากับ 16.50 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน (*S.D.* = 1.08) และผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนคิดเป็นค่าคะแนนเฉลี่ยรวมได้เท่ากับ 10.50 จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน (*S.D.* = 1.16)

ตารางที่ 2 คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ของนักเรียนจากการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้

| คนที่                   | คะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ (ร้อยละ) | ระดับพัฒนาการ     |
|-------------------------|--------------------------------|-------------------|
| 1                       | 60.00                          | พัฒนาการระดับสูง  |
| 2                       | 66.67                          | พัฒนาการระดับสูง  |
| 3                       | 70.00                          | พัฒนาการระดับสูง  |
| 4                       | 71.43                          | พัฒนาการระดับสูง  |
| 5                       | 60.00                          | พัฒนาการระดับสูง  |
| 6                       | 54.55                          | พัฒนาการระดับสูง  |
| 7                       | 55.56                          | พัฒนาการระดับสูง  |
| 8                       | 75.00                          | พัฒนาการระดับสูง  |
| 9                       | 50.00                          | พัฒนาการระดับกลาง |
| 10                      | 66.67                          | พัฒนาการระดับสูง  |
| ค่าเฉลี่ย ( $\bar{x}$ ) | 63.33                          | พัฒนาการระดับสูง  |

จากตารางที่ 2 ผู้วิจัยพบว่าทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนหลังจากที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้มีการพัฒนาการอยู่ในตั้งแต่ระดับปานกลางถึงสูง โดยนักเรียนที่มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ในช่วงระหว่างร้อยละ 51-75 หรือระดับสูงมีจำนวน 9 คน และนักเรียนที่มีคะแนนพัฒนาการสัมพัทธ์ในช่วงระหว่างร้อยละ 26-50 หรือระดับกลางมีจำนวน 1 คน ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าการใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้สามารถพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นได้

**ตอนที่ 2** ผลจากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้

**ตารางที่ 3** ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้

| ข้อที่                                                               | รายการประเมิน                                                        | สรุป      |             |                  |
|----------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|-----------|-------------|------------------|
|                                                                      |                                                                      | $\bar{x}$ | <i>S.D.</i> | ระดับความพึงพอใจ |
| ด้านเนื้อหา                                                          |                                                                      | 4.52      | 0.58        | มากที่สุด        |
| 1.                                                                   | เนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้                              | 4.40      | 0.66        | มาก              |
| 2.                                                                   | เนื้อหาตรงกับความสนใจของนักเรียน                                     | 4.50      | 0.67        | มากที่สุด        |
| 3.                                                                   | เนื้อหามีความยากง่าย เหมาะสม                                         | 4.30      | 0.64        | มาก              |
| 4.                                                                   | เนื้อหามีความชัดเจนเข้าใจง่าย                                        | 4.90      | 0.30        | มากที่สุด        |
| 5.                                                                   | การเรียบเรียงเนื้อหาเป็นระบบ                                         | 4.50      | 0.67        | มากที่สุด        |
| ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ |                                                                      | 4.68      | 0.49        | มากที่สุด        |
| 6.                                                                   | การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน     | 4.70      | 0.45        | มากที่สุด        |
| 7.                                                                   | การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเหมาะสมกับเวลา                      | 4.60      | 0.66        | มากที่สุด        |
| 8.                                                                   | การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมเหมาะสมกับจุดประสงค์การเรียนรู้     | 4.60      | 0.48        | มากที่สุด        |
| 9.                                                                   | การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับความสนใจของนักเรียน | 4.80      | 0.40        | มากที่สุด        |

| ข้อที่         | รายการประเมิน                                                      | สรุป      |             |                  |
|----------------|--------------------------------------------------------------------|-----------|-------------|------------------|
|                |                                                                    | $\bar{x}$ | <i>S.D.</i> | ระดับความพึงพอใจ |
| 10.            | ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมสามารถปฏิบัติตามได้ง่าย | 4.70      | 0.45        | มากที่สุด        |
| ด้านชุดกิจกรรม |                                                                    | 4.62      | 0.53        | มากที่สุด        |
| 11.            | คำชี้แจงต่าง ๆ มีความชัดเจน                                        | 4.70      | 0.45        | มากที่สุด        |
| 12.            | ใบงานมีความครบถ้วนสมบูรณ์                                          | 4.80      | 0.40        | มากที่สุด        |
| 13.            | แบบทดสอบมีความเหมาะสม                                              | 4.50      | 0.50        | มากที่สุด        |
| 14.            | ชุดกิจกรรมมีความน่าสนใจ                                            | 4.50      | 0.80        | มากที่สุด        |
| 15.            | จำนวนชุดกิจกรรมมีความเหมาะสม                                       | 4.60      | 0.48        | มากที่สุด        |
| ด้านครูผู้สอน  |                                                                    | 4.72      | 0.47        | มากที่สุด        |
| 16.            | ครูชี้แจงขั้นตอนให้เข้าใจอย่างชัดเจน                               | 4.80      | 0.40        | มากที่สุด        |
| 17.            | ครูให้คำแนะนำอย่างทั่วถึง                                          | 4.60      | 0.48        | มากที่สุด        |
| 18.            | ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น                          | 4.60      | 0.66        | มากที่สุด        |
| 19.            | ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกด้วยตนเอง                             | 4.80      | 0.40        | มากที่สุด        |
| 20.            | ครูส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้              | 4.80      | 0.40        | มากที่สุด        |
| เฉลี่ยรวม      |                                                                    | 4.63      | 0.52        | มากที่สุด        |

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า ความพึงพอใจเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดหรือเท่ากับ 4.63 (*S.D.* = 0.52) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ผู้วิจัยพบว่าทุกด้านมีค่าระดับความพึงพอใจมากที่สุดทั้งหมดโดยด้านครูผู้สอนได้ค่าระดับความพึงพอใจเท่ากับ 4.72 (*S.D.* = 0.47) ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้มีค่าระดับความพึงพอใจเท่ากับ 4.68 (*S.D.* = 0.49) ด้านชุดกิจกรรมมีค่าระดับความพึงพอใจเท่ากับ 4.62 (*S.D.* = 0.53) และลำดับสุดท้ายคือด้านเนื้อหาซึ่งได้ค่าระดับความพึงพอใจเท่ากับ 4.52 (*S.D.* = 0.58)



## อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลสัมฤทธิ์ด้านการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยคะแนนเฉลี่ยรวมหลังเรียนได้เท่ากับ 16.50 จาก 20 คะแนน ซึ่งสูงขึ้นจากคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนซึ่งได้เท่ากับ 10.50 จาก 20 คะแนน เป็นจำนวน 6 คะแนนและนักเรียนมีค่าคะแนนพัฒนาการเฉลี่ยสัมพัทธ์อยู่ในระดับปานกลางไปถึงระดับสูง ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าการใช้กลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้สามารถช่วยผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับรายละเอียดต่าง ๆ ของความรู้ได้ด้วยเทคนิคที่หลากหลายซึ่งพิจารณาเลือกใช้ให้เหมาะกับปัญหาในการเรียน ความสามารถเดิมของผู้เรียนและความต้องการในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของผู้เรียนผ่านกระบวนการที่มีระบบจนกระทั่งสรุปพบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามเป้าหมายแล้วจึงลดความช่วยเหลือลงเพื่อถ่ายโอนบทบาทในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ใช้ความรู้ที่ตนเอง

จากเหตุผลของ Vygotsky (1978 : 86) ได้ให้ข้อสนับสนุนว่า การสอนแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ครอบคลุมถึงการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนด้วยบทบาทของครูหรือบุคคลอื่นใดก็ตามที่มีประสบการณ์และความสามารถสูงกว่าโดยการให้ความช่วยเหลือเกิดขึ้นในลักษณะของโครงสร้างรายชั้นเพื่อประคับประคองให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ลงมือทำ หรือมีทักษะอย่างใดอย่างหนึ่งที่ดีขึ้นจากเดิมได้โดยก้าวข้ามข้อจำกัดเดิมของตนเอง ทั้งนี้ โครงสร้างของการให้ความช่วยเหลือจะเปรียบเสมือน "นั่งร้าน" (Scaffold) ที่ผู้เรียนค่อย ๆ พัฒนาศักยภาพของตนไปเรื่อย ๆ บนฐานความรู้เดิมที่มีอยู่และสร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นมาได้ด้วยตนเอง โดยการสร้างชุดกิจกรรมของผู้วิจัยได้กำหนดโครงสร้างไว้เป็น 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นตอนการอ่านมีกิจกรรมย่อย คือ (1) การสร้างแรงจูงใจและการกำหนดจุดประสงค์ในการอ่าน (2) การกระตุ้นความรู้เดิมและสร้างความรู้พื้นฐานในการอ่าน (3) การแนะนำยุทธวิธีในการอ่าน 2) ขั้นการอ่าน มีกิจกรรมย่อย คือ (1) การอ่านให้ผู้เรียนฟัง (2) การอ่านในใจ (3) การอ่านตามคำแนะนำ และ 3) ขั้นหลังการอ่าน มีกิจกรรมย่อย คือ (1) การตั้งคำถามหลังการอ่าน (2) การสรุปและทำแผนภูมิความคิด (3) การประยุกต์ใช้ (4) การประเมินผลการเรียนรู้ จากการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดย กานต์วี ศรีกลางค์ (2556 : 73-75) ซึ่งใช้การสอนแบบเสริมต่อประสบการณ์การเรียนรู้ทางการอ่านซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนหลัก 3 ขั้นเช่นเดียวกันได้ผลออกมาว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยรวมหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งผลที่ได้มานี้สะท้อนให้เห็นได้ว่าการวางระบบให้กับการเรียนการสอนโดยจัดองค์ประกอบให้เหมาะกับโครงสร้างในการจำ วิธีการทำความเข้าใจของผู้เรียนและการวิเคราะห์เนื้อหาสามารถช่วยให้เกิดพัฒนาการที่นำไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเองได้เป็นอย่างดี

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจ พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดหรือได้ค่าระดับความพึงพอใจเท่ากับ 4.63 ( $S.D. = 0.52$ ) และผลเป็นรายด้านคือ

ด้านครูผู้สอน ด้านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ ด้านชุดกิจกรรม และด้านเนื้อหาที่อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน จากประเด็นนี้สามารถอภิปรายได้ว่าชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาเป็นสื่อการสอนที่ใช้การได้สะดวกในการเรียนการสอนโดยต้องสร้างให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ ชุดกิจกรรมของผู้วิจัยยังพัฒนาให้มีลักษณะที่ทำให้เนื้อหาและทักษะที่ซับซ้อนสามารถเข้าใจได้ง่ายอันจะช่วยสร้างแรงจูงใจและดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ดีและเกิดเป็นผลต่อเนื่องให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 189-191) ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2545 : 119-120) ทิศนา ขัมมณี (2551 : 51) Oladehinde (2001 : 103-106) ตามที่ได้กล่าวไว้ว่าชุดกิจกรรมที่ดีต้องมีความถี่ของการฝึกที่เหมาะสมจนผู้เรียนปฏิบัติได้ดี ความยากง่ายเหมาะสมกับระดับและความแตกต่างของผู้เรียน การวางโครงสร้างของเนื้อหาและวิธีการฝึกที่กระตุ้นให้เกิดความพยายามที่จะก้าวหน้า และมีรูปแบบที่ไม่จำเจและไม่ใช้เวลามากเกินไป จากงานวิจัยของ อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์ (2554 : 160-162) ซึ่งได้พัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับกลุ่มนักเรียนกลุ่มเสี่ยงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้เทคนิคสแก๊ปโฟลดิ้งได้แสดงผลว่า นอกจากนักเรียนกลุ่มเสี่ยงจะทำคะแนนใบงานได้อยู่ในระดับผ่าน แต่ในบางชุดฝึกจะต้องเพิ่มนั่งร้านย่อยให้นักเรียนบางคน และมีบางชุดฝึกที่ต้องถอนบางนั่งร้านออกไปด้วยเช่นกันสำหรับนักเรียนบางคน แต่นักเรียนทุกคนชอบการใช้กิจกรรมการฝึกทักษะครั้งนี้และมีพัฒนาการที่ดีขึ้นด้วยซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่าการสร้างชุดกิจกรรมด้วยความเข้าใจสภาพจริงของการเรียนการสอนสามารถช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ได้เช่นกันซึ่งจะส่งผลดีต่อการเรียนรู้ได้ด้วย

## ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

### ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรเลือกใช้วิธีการสอนแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับขั้นตอนการสอนและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ในแต่ละแผนการเรียนรู้
2. ในการจัดการเรียนการสอนแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรวางแผนการใช้เวลาสำหรับการใช้กลวิธีนี้ในแผนการสอนด้วยเพื่อให้กิจกรรมดำเนินไปอย่างครบถ้วนสมบูรณ์เนื่องจากการให้ความช่วยเหลือตามความแตกต่างของผู้เรียนเป็นวิธีการที่อาจต้องใช้เวลา

### ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยสร้างชุดกิจกรรมแบบกลวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ไปใช้ในพัฒนาทักษะการสื่อสาร การคิด และการเรียนรู้ในรายวิชาเชิงเนื้อหาอื่น ๆ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยโดยพัฒนาชุดกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนการสอนโดยผสมผสานกลวิธี การเสริมต่อการเรียนรู้เข้ากับหลักการหรือรูปแบบการสอนอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพระหว่างกันอันจะ เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนมากขึ้น

## เอกสารอ้างอิง

- กานต์รวี ศรีลังค์. (2556). *ความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนด้วยยุทธศาสตร์การเสริมต่อการเรียนรู้ประสบการณ์การอ่าน*. รายงานการศึกษานิพนธ์. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2545). *เทคโนโลยีทางการศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์. (2559). ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนตามทฤษฎีการเสริมต่อการเรียนรู้. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*. 3 (2), 154-179.
- ทัศนีย์ เศรษฐพงศ์ และวิภาวรรณ เอกวรรณัง. (2563). การพัฒนาความสามารถในการรู้เรื่องการอ่านตามแนวทางการสอบแบบ PISA โดยใช้แนวความคิดการอ่านจากต้นแบบของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 43 (1), 85-98.
- ทิตนา แหมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนรัตน์ แต้ววัฒนา, สมยศ เจตน์เจริญรักษ์ และธีรพงษ์ วิริยานนท์. (2555). ทฤษฎีการช่วยเสริมศักยภาพการเรียนรู้สำหรับการสนับสนุนผู้เรียนในการเรียนรู้ออนไลน์. *วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา*, 6 (1), 1-11.
- ปรียารัตน์ ศรีชัยวงศ์. (2564). *วัฒนธรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจในยุคศตวรรษที่ 21: มองผ่านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา*. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9 (6), 2678-2689.
- ปวีณา เมืองมูล, นพรัตน์ สรวัยสุวรรณ และเทพนคร ทาคง. (2561). การศึกษาพฤติกรรมการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 11 (1), 85-97.
- พระอุดมธีรคุณ และบัณฑิตา จารุมา. (2563). ภาษาและวัฒนธรรม: ความหมาย ความสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างกัน. *วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ*, 7 (2), 53-63.
- รัชชประภา วิจิตรโสภะ, รุ่งฟ้า กิตติญาณสุนต์ และปริญญา ทองสอน. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการอ่านแบบ SQ3R เพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่าน และพฤติกรรมการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านสวน (จันทนุสรณ์). *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 15 (1), 57-69.

- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2525). *พัฒนาสื่อการเรียนการสอนมิติใหม่*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สรณดินทร์ ประสารทรัพย์. (2561). ผลของการใช้วิธีสอนอ่านแบบบูรณาการของเมอร์ตอกซ์ (MIA) ที่มีต่อการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 2 (1), 175-186.
- สรเดช บุญประดิษฐ์, ธนินาฏ ญ สุนทร และชุติมา วัฒนะศิริ. (2564). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การสอนทักษะการอ่านแบบแผนภูมิความหมายและการสอนทักษะการอ่านแบบ SQ4R. *วารสารการวัดผลการศึกษา*, 38 (103), 54-69.
- สังคร วิลัยศักดิ์. (2559). ระดับการส่งเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษแก่นักเรียนของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวิทยาลัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 4 (2), 1-10.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุลัยญา ทะยี่หามะ, มีชัย วงศ์แดง และกุสุมา ล่านุ้ย. (2564). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญภาษาอังกฤษโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านเพื่อจับใจความสำคัญของนักศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*, 32 (3), 175-186.
- อุดมลักษณ์ กุลศรีโรจน์. (2554). *การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้เทคนิคสแกฟโฟลด์*. วิทยานิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Afuwape, M.O., & Olugbuyi, A.L. (2019). Eradicating Poor Achievement in Basic Science and Technology through Learning Activity Package: How Do Students Behave in Nigeria?. *Journal of Education in Black Sea Region*, 5 (1), 15-25.
- Mahsuri, M. (2021). Students' Ability in Reading Comprehension of Da'wah and Islamic Communication Department at STAIN Bengkalis. *Kaisa: Jurnal Pendidikan dan Pembelajaran*, 1 (2), 142-152.
- Oladehinde, A.A. (2001). Resource Utilization in Classroom. The Effect of Learning Activity Package to Teach Biology at the Senior Secondary School Level. *Journal of Science Teachers Association of Nigeria (JSTAN)*, 40 (2), 103-106.
- Unnanantn, T. (2021). Effects of Thinking and Language Learning Integrated Model to Better the Academic Reading Skill of English Teachers. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12 (12), 2034-2045.

- Van Der Stuyf, R.R. (2002). Adolescent Learning and Development: Scaffolding as a Teaching Strategy. *Online*. Retrieved October 30, 2021. from : [http://condor.admin.cuny.cuny.edu/~group4Van%20Der20Stuyf/Van\\*20Der920Stuy1\\*20Paper.doc](http://condor.admin.cuny.cuny.edu/~group4Van%20Der20Stuyf/Van*20Der920Stuy1*20Paper.doc)
- Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
- Wood, D., Bruner, J., & Ross, G. (1976). The Role of Tutoring in Problem Solving. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 17 (2), 89-100.

# ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน

## โรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

### Factors Influencing the Implementation of Internal Educational Quality Assurance in Accordance of Private School in Bangkok

นุภาพร ศรีฤทธิ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Nupaporn Sonrit

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand.

E-mail : nupapornson@gmail.com

\*\*\*\*\*

#### บทคัดย่อ

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานที่ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐาน และความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง และช่วยให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานที่พัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร 2) ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ ด้านการใช้เทคโนโลยี ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการกำหนดเป้าหมาย มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร และ 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ (พ.ศ. 2559 - 2563) จำนวน 300 คน โดยการใช้สูตรคำนวณของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan : 607-608) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรง (IOC) ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .989 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบขั้นตอนพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 2) ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

\* วันที่รับบทความ: 17 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 30 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 31 มีนาคม 2565

Received: February 17, 2022; Revised: March 30, 2022; Accepted: March 31, 2022

3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านการกำหนดเป้าหมาย และด้านทรัพยากรทางการศึกษา สามารถพยากรณ์การดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครได้โดยมีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 66.00

สมการถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 1.112 + .492X_5 + .283X_1$$

สมการถดถอยพหุคูณในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_y = .556Z_5 + .314Z_1$$

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพภายใน; โรงเรียนเอกชน

## Abstracts

The implementation of internal quality assurance is an operation that ensures quality, standards and equality on the opportunity to receive quality educational services and supported those responsible for education management. Focus on educational management towards quality and standards that are continually developed. The purpose of this research were : 1) to study the implementation of internal quality assurance of private schools in Bangkok. 2) to study the factors of Education Resources, Management, Use of Technology, Participation, Goal Setting has affecting of internal quality assurance. 3) to study the factors affecting of internal quality assurance of private schools in Bangkok. This research is quantitative research. The sample group were administrators and teachers' ordinary type of private schools in Bangkok that manage education at the basic education which passed the 4th educational assessment (2016-2020) totaling 300 people. The sample size followed the formula of Krejcie and Morgan. Using simple random sampling method. The research instrument was a 5-level estimation scale questionnaire. The Index of Item-Objective Congruence (IOC) was from 0.80-1.00 and the entire confidence was 989. The statistics used for data analysis were: percentage, mean, standard deviation, Pearson product-moment correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The research findings were as follows:

1) The implementation of internal quality assurance of private schools in Bangkok as a whole was at the high level.

2) The level factors affecting of internal quality assurance as a whole was at the high level.

3) The factors affecting of internal quality assurance of private schools in Bangkok in the setting goals and educational resource management, could predict the effectiveness of the implementation of internal quality assurance of private schools in Bangkok at the prediction power level of 66%.

The multiple regression equation could be written in the form of raw scores as follows:

$$\hat{Y} = 1.112 + .492X_5 + .283X_1$$

And it could be written in the form of standardize scores as follows:

$$\hat{Z}_y = .556Z_5 + .314Z_1$$

**Keywords:** Internal Educational Quality Assurance; Private School

## บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ และมีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลก คนไทยต้องมีศักยภาพ มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะให้พร้อมรับมือต่อแรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศที่เป็นปัญหาและวิกฤตที่ต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การจัดการศึกษาของประเทศไทยปัจจุบันพบปัญหา ดังนี้ 1) คุณภาพการศึกษา ผลการประเมินในระดับชาติและนานาชาติ พบว่า ผลคะแนนเฉลี่ยการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมพื้นฐาน (O-NET) 2561 ของนักเรียนทั่วประเทศอยู่ในระดับต่ำมาก ส่วนผลการทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA) 2558 คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนไทยอายุ 15 ปี ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยนานาชาติ (OECD) ทุกวิชา 2) การบริหารจัดการ โครงสร้างของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศมีขนาดใหญ่ มีการปรับเปลี่ยนผู้บริหารบ่อยครั้งทำให้การดำเนินการตามนโยบายไม่ต่อเนื่อง มีการรวมอำนาจและสั่งการจากส่วนกลางค่อนข้างมาก ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ทั้งการจัดการภาพรวมของสถานศึกษา หลักสูตร และชั่วโมงเรียน มีกระบวนการในการบังคับบัญชาหลายระดับชั้น ส่งผลให้การดำเนินการล่าช้าไม่คล่องตัว 3) การประเมินคุณภาพการศึกษา ยังไม่สะท้อนผลการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง เป็นการประเมินที่เน้นเอกสาร และรายงาน ทำให้เป็นการเพิ่มภาระให้กับสถานศึกษาและครูควรให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนา การใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ การประเมินการทำงานจากสภาพจริง เน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และมีกลไกการปฏิบัติที่เอื้อต่อการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับ และเกิดประสิทธิภาพ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) งบประมาณทางการศึกษา ในภาพรวมระดับกระทรวงได้รับการสนับสนุนงบประมาณสูงแต่ส่วนใหญ่เป็นส่วนของค่าตอบแทนบุคลากร (เงินเดือน) เหลือในส่วนที่ใช้จ่ายเพื่อพัฒนาผู้เรียน การเรียนการสอน และครูค่อนข้างน้อย 5) กระบวนการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะและสมรรถนะ 6) โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ในภาพรวมยังคงมีความเหลื่อมล้ำสูง 7) ความสามารถในการแข่งขันของประเทศลดลง 8) ทิศทางการจัดการศึกษาของไทยในอนาคต จากแนวโน้มสภาวการณ์การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 สังคมปัจจุบันจึงต้องการแรงงานที่มีความสามารถที่แตกต่างไปจากอดีต

กระบวนการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและมีประสิทธิภาพจึงถือเป็นความรับผิดชอบที่หน่วยงานด้านการศึกษาจะต้องขับเคลื่อนและพัฒนาจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และด้วยเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2542) แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 ) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สถานศึกษาทุกระดับดำเนินการด้านการประกัน



คุณภาพการศึกษา ตามหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบกับกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศ “กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561” ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2561 โดยมีเหตุผลในการการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้ คือ แนวทางในการดำเนินการตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ไม่สอดคล้องกับหลักการประกันคุณภาพการศึกษาที่แท้จริง จึงส่งผลให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกไม่สัมพันธ์กัน เกิดความซ้ำซ้อนและคลาดเคลื่อนจากการปฏิบัติ ทำให้ไม่สะท้อนความเป็นจริงและเป็นการสร้างภาระแก่สถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่กำกับดูแล และหน่วยงานภายนอกเกินความจำเป็น อีกทั้งเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2561 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา ในการพัฒนาส่งเสริม สนับสนุน กำกับดูแล และติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

การศึกษาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนานซึ่งนอกจากจะช่วยแบ่งเบาภาระในการจัดการศึกษาให้กับรัฐแล้ว ยังช่วยสร้างโอกาสทางการศึกษาช่วยให้ระบบการศึกษาเกิดการแข่งขันด้านคุณภาพ เป็นทางเลือกให้กับผู้ปกครองและผู้เรียน ด้วยลักษณะของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาแต่ละแห่งที่มีบริบท วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโรงเรียน รวมถึงปรัชญา วิสัยทัศน์ เอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ เป็นตัวกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา ซึ่งทำให้มีความแตกต่างและหลากหลายในทางปฏิบัติ ในขณะที่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ที่มีการปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติของสถานศึกษาในการดำเนินการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา กอปรกับการปรับเปลี่ยนมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2561 เรื่อง ให้ใช้มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปลี่ยนไป ส่งผลให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะการเขียนรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา SAR ด้วยรูปแบบที่หลากหลายซึ่งทำให้การสรุปวิเคราะห์ข้อมูลเกิดความยุ่งยาก และไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงประกาศกำหนด อีกทั้งการนำเสนอรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา SAR ต่อหน่วยงานต้นสังกัดก็ไม่เป็นไปตามช่วงเวลาที่กำหนด เนื่องจากจะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของการประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ทั้งนี้จากปัญหาด้านความหลากหลายของการเขียนรูปแบบรายงาน SAR ยังส่งผลให้การสรุปรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนในภาพรวมของแต่ละปีการศึกษาไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การวิเคราะห์และกำหนดปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนจะช่วยให้การส่งเสริม และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากความสำคัญของการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา แนวปฏิบัติ การประกาศกำหนดใช้มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา รวมถึงสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการทราบว่า จะสามารถวิเคราะห์และกำหนดปัจจัยอะไรบ้างที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกชนได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผน ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เอกชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา ด้านการบริหารจัดการ ด้านการใช้เทคโนโลยี ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการกำหนดเป้าหมาย มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

### ระเบียบวิธีวิจัย

#### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,359 คน จาก 25 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเป็นโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสี่ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563
- 2) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5 % คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย โดยใช้ทฤษฎีของเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970 : 607-608 ) ตามสูตรการคำนวณขนาด ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 300 คน แล้วจึงทำการแบ่งชั้นภูมิแบบสัดส่วน

#### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานะ เพศ ช่วงอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงานเป็นแบบรายการตรวจสอบ (Check lists)

ตอนที่ 2 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยแบบ  
คำถามให้เลือกตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีข้อคำถามทั้งสิ้น จำนวน 35 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขต  
กรุงเทพมหานคร มีข้อคำถามทั้งสิ้น จำนวน 30 ข้อ

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนวัดระดับการมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานตามความคิดเห็น  
ของผู้ตอบแบบสอบถาม จากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ตามแบบของบุญชม ศรีสะอาด (2545 : 103) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานในระดับปานกลาง

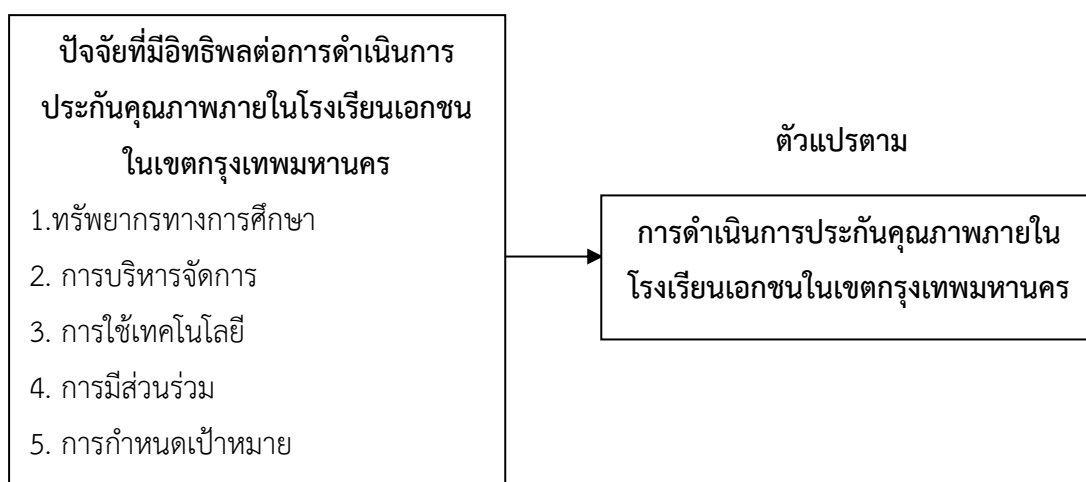
ค่าเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานในระดับน้อยที่สุด

### กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขต  
กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

#### ตัวแปรอิสระ



แผนที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างสามารถสรุป ผลการวิจัย 5 ตอน ดังนี้

**ตอนที่ 1** วิเคราะห์สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบรายการตรวจสอบเพื่อแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูจำนวน 275 คน คิดเป็นร้อยละ 91.70 และเป็นผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30 เพศส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 86.70 และเพศชายจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 13.30 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 41 - 50 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 34.0 รองลงมาคือช่วงอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 26.70 อายุ 31 - 40 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 20.30 อายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 18.70 และอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.30 การศึกษาสูงสุดคือปริญญาตรี จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 86.00 รองลงมาคือปริญญาโท จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 38.00 และปริญญาเอก จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 1.33 และส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 53.33 รองลงมาคือมีประสบการณ์ 6 - 10 ปี จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 17.67 ประสบการณ์ 3 - 5 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 และประสบการณ์น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00

**ตอนที่ 2** ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ตามตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน ดังนี้

| การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน                                                         | n = 300   |      | ระดับ     | อันดับ |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----------|------|-----------|--------|
|                                                                                       | $\bar{X}$ | S.D  |           |        |
| 1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษาและการประกาศค่าเป้าหมาย                                     | 4.517     | .575 | มากที่สุด | 5      |
| 2. การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา                                         | 4.601     | .545 | มากที่สุด | 1      |
| 3. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา                                  | 4.601     | .545 | มากที่สุด | 1      |
| 4. การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา                                 | 4.555     | .558 | มากที่สุด | 2      |
| 5. สถานศึกษามีการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา | 4.539     | .574 | มากที่สุด | 4      |

|                                                                                                        |              |             |                  |   |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------|-------------|------------------|---|
| 6. สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และจัดส่งให้แก่<br>หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล | 4.552        | .584        | มากที่สุด        | 3 |
| 7. สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง                                                             | 4.473        | .594        | มาก              | 6 |
| <b>เฉลี่ยรวม</b>                                                                                       | <b>4.548</b> | <b>.532</b> | <b>มากที่สุด</b> |   |

พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.548$ ,  $S.D = .532$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่าด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และด้านการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ( $\bar{x} = 4.601$ ,  $S.D = .545$ ) รองลงมาคือด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ( $\bar{x} = 4.555$ ,  $S.D = .558$ ) สถานศึกษาจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และจัดส่งให้แก่หน่วยงานต้นสังกัด หรือหน่วยงานที่กำกับดูแล ( $\bar{x} = 4.552$ ,  $S.D = .584$ ) สถานศึกษามีการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ( $\bar{x} = 4.539$ ,  $S.D = .574$ ) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและการประกาศค่าเป้าหมาย ( $\bar{x} = 4.517$ ,  $S.D = .575$ ) และด้านสถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.473$ ,  $S.D = .594$ ) ตามลำดับ

**ตอนที่ 3** ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $S.D$ ) ตามตารางที่ 2

**ตารางที่ 2** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและรายด้าน ดังนี้

| ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน | n = 300      |             | ระดับ      | อันดับ |
|----------------------------------------------------|--------------|-------------|------------|--------|
|                                                    | $\bar{x}$    | S.D         |            |        |
| 1. ด้านทรัพยากรทางการศึกษา                         | 4.414        | .590        | มาก        | 4      |
| 2. ด้านการบริหารจัดการ                             | 4.437        | .627        | มาก        | 3      |
| 3. ด้านการใช้เทคโนโลยี                             | 4.448        | .584        | มาก        | 1      |
| 4. ด้านการมีส่วนร่วม                               | 4.413        | .621        | มาก        | 5      |
| 5. ด้านการกำหนดเป้าหมาย                            | 4.444        | .602        | มาก        | 2      |
| <b>เฉลี่ยรวม</b>                                   | <b>4.431</b> | <b>.552</b> | <b>มาก</b> |        |

พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{x} = 4.431, S.D = .552$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการใช้เทคโนโลยี ( $\bar{x} = 4.448, S.D = .584$ ) ด้านการกำหนดเป้าหมาย ( $\bar{x} = 4.444, S.D = .602$ ) ด้านการบริหารจัดการ ( $\bar{x} = 4.437, S.D = .627$ ) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ( $\bar{x} = 4.414, S.D = .590$ ) และด้านการมีส่วนร่วม ( $\bar{x} = 4.413, S.D = .621$ ) ตามลำดับ

**ตอนที่ 4** ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product - Moment coefficient correlation) ตามตารางที่ 3

**ตารางที่ 3** แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรปัจจัย ของตัวแปรการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

| ตัวแปร           | Y <sub>1</sub> | Y <sub>2</sub> | Y <sub>3</sub> | Y <sub>4</sub> | Y <sub>5</sub> | Y <sub>6</sub> | Y <sub>7</sub> | Y <sub>Tot</sub> |
|------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|------------------|
| X <sub>1</sub>   | .695**         | .672**         | .672**         | .665**         | .649**         | .648**         | .690**         | .715**           |
| X <sub>2</sub>   | .641**         | .629**         | .629**         | .641**         | .599**         | .635**         | .671**         | .678**           |
| X <sub>3</sub>   | .689**         | .674**         | .674**         | .670**         | .637**         | .651**         | .691**         | .714**           |
| X <sub>4</sub>   | .654**         | .641**         | .641**         | .666**         | .644**         | .660**         | .686**         | .700**           |
| X <sub>5</sub>   | .756**         | .711**         | .711**         | .737**         | .723**         | .735**         | .757**         | .783**           |
| X <sub>Tot</sub> | .752**         | .728**         | .728**         | .740**         | .712**         | .729**         | .765**         | .786**           |

\*\* . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรปัจจัยและตัวแปรสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .786\*\* หมายความว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน Y<sub>Tot</sub> มีความสัมพันธ์กับปัจจัยเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดเป้าหมาย X<sub>5</sub> มากที่สุด โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .783\*\* หมายความว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรทางการศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .715\*\* หมายความว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และด้านการใช้เทคโนโลยี X<sub>3</sub> มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .714\*\* หมายความว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ด้านการมีส่วนร่วม X<sub>4</sub> มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .700\*\* หมายความว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และด้านการบริหารจัดการ X<sub>2</sub> มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .678\*\* หมายความว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง

**ตอนที่ 5** ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple regression analysis) โดยใช้วิธี Stepwise Selection ในการคัดเลือกตัวแปรปัจจัยที่โรงเรียนใช้ในการดำเนินการเข้าสมการถดถอยพหุคูณ เพื่อคัดเลือกตัวแปรที่มีอิทธิพลสามารถพยากรณ์การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

**ตารางที่ 4** แสดงโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

| Model Summary |                   |          |                   |                            |                   |          |     |     |           |
|---------------|-------------------|----------|-------------------|----------------------------|-------------------|----------|-----|-----|-----------|
| Model         | R                 | R Square | Adjusted R Square | Std. Error of the Estimate | Change Statistics |          |     |     |           |
|               |                   |          |                   |                            | R Square Change   | F Change | df1 | df2 | p - value |
| 1             | .783 <sup>a</sup> | .612     | .611              | .33201                     | .612              | 470.660  | 1   | 298 | .000      |
| 2             | .812 <sup>b</sup> | .660     | .657              | .31160                     | .047              | 41.326   | 1   | 297 | .000      |

a. Predictors: (Constant), การกำหนดเป้าหมาย ( $X_5$ )

b. Predictors: (Constant), การกำหนดเป้าหมาย ( $X_5$ ), ทรัพยากรทางการศึกษา ( $X_1$ )

พบว่าโมเดลภาพรวมของการวิเคราะห์โดยใช้สมการการถดถอยพหุคูณ ได้ผลออกมา 2 โมเดล โดยโมเดลที่ 1 สามารถอธิบายการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 61.2 ในขณะที่โมเดลที่ 2 สามารถอธิบายการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 66.00 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกโมเดลที่ 2 ในการอธิบายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 5 แสดงตัวแปรที่ได้รับคัดเลือกในการพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร

|       |                                       | Coefficients <sup>a</sup>   |            |                           |        |           |
|-------|---------------------------------------|-----------------------------|------------|---------------------------|--------|-----------|
|       |                                       | Unstandardized Coefficients |            | Standardized Coefficients | t      | p - value |
| Model |                                       | B                           | Std. Error | Beta                      |        |           |
| 1     | ค่าคงที่ (Constant)                   | 1.473                       | .143       |                           | 10.294 | .000      |
|       | กำหนดเป้าหมาย (X <sub>5</sub> )       | .692                        | .032       | .783                      | 21.695 | .000      |
| 2     | ค่าคงที่ (Constant)                   | 1.112                       | .145       |                           | 7.647  | .000      |
|       | กำหนดเป้าหมาย (X <sub>5</sub> )       | .492                        | .043       | .556                      | 11.377 | .000      |
|       | ทรัพยากรทางการศึกษา (X <sub>1</sub> ) | .283                        | .044       | .314                      | 6.428  | .000      |

a. Dependent Variable: การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน (Y<sub>Tot</sub>)

พบว่า การพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าคงที่ของการพยากรณ์เท่ากับ 1.112 ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบเท่ากับ .283, .492 และค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐานเท่ากับ .314, .556 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนดิบ คือ } \hat{Y} = 1.112 + .492X_5 + .283X_1$$

$$\text{สมการพยากรณ์ในรูปแบบคะแนนมาตรฐาน คือ } \hat{Z}_y = .556Z_5 + .314Z_1$$

จากสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน พบว่าตัวแปรอิสระที่ได้รับคัดเลือกเข้าสมการมี 2 ตัวแปร คือ ด้านการกำหนดเป้าหมาย (X<sub>5</sub>) และด้านทรัพยากรทางการศึกษา (X<sub>1</sub>) มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายใน (Y<sub>Tot</sub>) มีอำนาจการพยากรณ์ได้ร้อยละ 66.00



## อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ได้นำประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อค้นพบจากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย ที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครในภาพรวม จากการนำตัวแปรปัจจัยเข้าสมการทั้ง 5 ตัวแปร พบว่ามีตัวแปรปัจจัย 2 ตัวแปรที่ได้รับคัดเลือกเข้าสมการพยากรณ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.812 สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 66.00 ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับของปัจจัย คือ 1) ด้านการกำหนดเป้าหมาย 2) ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ดังนั้นเมื่อมีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของปัจจัยด้านการกำหนดเป้าหมาย  $X_5$  และด้านทรัพยากรทางการศึกษา  $X_1$  จะมีผลทำให้การดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร เพิ่มขึ้นหรือลดลงในทิศทางเดียวกัน เมื่อพิจารณาปัจจัย พบว่า

**ปัจจัยด้านการกำหนดเป้าหมาย** พบว่า มีค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตาม ส่งผลให้มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณารายการเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ารายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของโรงเรียนเป็นแนวทางในการเขียนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนเห็นว่าการกำหนดเป้าหมายมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องดำเนินการให้ชัดเจนมากที่สุด การกำหนดเป้าหมายเป็นสิ่งสำคัญมากในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ Mullin, (1985 : 293) ที่กล่าวว่า เป้าหมายช่วยกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน เป้าหมายเน้นความมุ่งมั่นในกิจกรรมขององค์กร และทิศทางความพยายามของสมาชิก เป็นพื้นฐานการวางแผนและควบคุมการจัดการที่สัมพันธ์กับกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร สอดคล้องกับ ภาระวิ ศุขโรจน์ (2556 : 76-84) ที่ศึกษาพบว่า การกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาระบบบริหารจัดการภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลง การพัฒนาคุณภาพบุคลากรให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามเป้าหมาย การจัดการทรัพยากรในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและมีความคุ้มค่าและการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์การบริหารงานโรงเรียนให้ตอบสนองความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลง สถานศึกษาเอกชนสู่ความเป็นเลิศ สอดคล้องกับ เจนจบ หาญกลับ (2559 : 197-199) ที่ศึกษาพบว่า การแก้ไขจุดอ่อนและพัฒนาจุดแข็งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนส่งผลมากเป็นอันดับแรก รองลงมาคือการใช้เทคนิควิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน และการจัดทำแผนกลยุทธ์เป็นแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน สอดคล้องกับ รัตนา มณฑลเพชร (2550 : 116) ศึกษาการบริหาร

ของผู้บริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนที่ได้รับการรับจากการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต1 และเขต2 พบว่าปัจจัยที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนโดยภาพรวม มี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการกำหนดเป้าหมาย ด้านภาวะผู้นำ ด้านการควบคุมงาน และด้านการตัดสินใจ สอดคล้องกับทศพร จันทระ, ภิญญ มนุศิลป์ และยุพร ริมชลการ (2558 : 109-130) ที่กล่าวว่าการเพิ่มความตระหนักและเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับเป้าหมายจะก่อให้เกิดผลดีต่อการดำเนินงานของทีมและสามารถนำทีมไปสู่ความมีประสิทธิภาพได้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Durham, Knight & Lock (1997 : 203-231) ซึ่งได้ทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาอิทธิพลของผู้นำทีมและการกำหนดเป้าหมายของทีมที่มีต่อความมีประสิทธิภาพของทีม พบว่าการกำหนดเป้าหมายของทีมมีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผลการปฏิบัติงานของทีมโดยพบต่อไปอีกว่าการกำหนดเป้าหมายที่ง่ายจะทำให้ได้ผลการปฏิบัติงานสูงกว่าการกำหนดเป้าหมายที่ยาก นอกจากนี้ยังพบว่าถ้าเป้าหมายของทีมถูกกำหนดร่วมกันโดยสมาชิกในทีมแล้วความยากของเป้าหมายที่กำหนดจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลการปฏิบัติงานของทีม และยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ โดยมีความสอดคล้องกับ Steers and Stewart Black (1994 : 140) ที่ได้กล่าวว่า การบริหารองค์การจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารมีความสามารถที่จะกำหนดลักษณะของเป้าหมายและกลยุทธ์ที่ต้องการได้จำเพาะเจาะจงและชัดเจน

**ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา** มีค่าน้ำหนักความสำคัญของการพยากรณ์ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตาม ส่งผลให้มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหาร และครูโรงเรียนเอกชนเห็นว่าทรัพยากรทางการศึกษาอันได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรการเงิน และทรัพยากรอาคารสถานที่ มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน สอดคล้องกับชัยรัตน์ ต.เจริญ (2560 : 437) ที่ศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยเชียงรายประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านลักษณะผู้บริหาร ด้านการบริหารจัดการ ด้านลักษณะบุคลากร ด้านลักษณะทรัพยากร และด้านลักษณะ วัฒนธรรมองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยเชียงราย โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยเชียงราย คือ การบริหารจัดการ ( $X_2$ ) ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ( $X_5$ ) และลักษณะทรัพยากร ( $X_4$ ) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณในการทำนายการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยเชียงราย โดยภาพรวม ( $\hat{Y}_{tot}$ ) เท่ากับ 0.873 ค่าประสิทธิภาพในการทำนาย ( $R^2$ ) เท่ากับ 0.763 หมายความว่า การบริหารจัดการ ( $X_2$ ) ลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ( $X_5$ ) และลักษณะทรัพยากร ( $X_4$ ) สามารถทำนายการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยเชียงราย ได้ร้อยละ 76.3 และยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วัชรินทร์ ยศรุ่งโรจน์ (2560 : 97-115) พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน

ของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 33 ประกอบด้วย 5 ปัจจัย ประกอบด้วย ปัจจัยด้านคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษา ปัจจัยด้านคุณภาพครูผู้สอน ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครอง ปัจจัยด้านการนิเทศการศึกษาและปัจจัยด้านการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา สอดคล้องกับ จินตนา เทียมทิพร และคณะ (2555 : 79) พบว่า ระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในอยู่ในระดับมากเรียงลำดับ คือ ด้านลักษณะผู้บริหาร ด้านการบริหารจัดการ ด้านลักษณะบุคลากร ด้านลักษณะทรัพยากร และด้านลักษณะวัฒนธรรมองค์กร ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ ณัฐมนวรรณ ศิริสุขชัยวุฒิ (2552 : 192) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา ในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ได้แก่ ตัวแปรปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านโครงสร้าง ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านทรัพยากร และสอดคล้องกับวารุณี บำรุงสวัสดิ์ (2554 : 152) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม พบว่า ปัจจัยที่มีอำนาจพยากรณ์ประสิทธิผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 73.00 และมีค่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์ .267 คือ ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ด้านทรัพยากรทางการศึกษา ด้านการมีส่วนร่วมและปรึกษาหารือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการติดต่อสื่อสารและด้านการทำงานเป็นทีม ทั้งนี้ควรส่งเสริมเพื่อเพิ่มประสิทธิผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ทรัพยากรทางการศึกษา การมีส่วนร่วม และปรึกษาหารือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เทคโนโลยีทางการศึกษา การติดต่อสื่อสารและการทำงานเป็นทีม

### ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่อิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร มี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยด้านการกำหนดเป้าหมาย และยังพบว่าสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

#### ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียนเอกชน เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในตามขั้นตอนการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ที่พบว่ามีความเหลื่อมล้ำน้อยที่สุด จึงเสนอแนะว่าผู้บริหารโรงเรียนควรมีการนำผลการประเมินที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียน และผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านปัจจัยพื้นฐานมาใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามวงจร

คุณภาพ (PDCA) โดยใช้ระบบประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเป็นฐานในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานต้นสังกัด สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ควร มีการส่งเสริม สนับสนุน การใช้ปัจจัยด้านการกำหนดเป้าหมาย และด้านทรัพยากรทางการศึกษา ของโรงเรียน เอกชน โดยการจัดอบรมพัฒนาความรู้ให้กับโรงเรียนเอกชนเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายขององค์กรที่ชัดเจน และพิจารณาหาแนวทางเพื่อจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษากับโรงเรียนเอกชนให้มากขึ้น

#### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของ โรงเรียนเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชน ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ตรงกับบริบทของโรงเรียนเอกชนและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ มากยิ่งขึ้น

#### เอกสารอ้างอิง

- จินตนา เทียมทิพร และคณะ. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายในของสถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตกรุงเทพ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตกรุงเทพ.
- เจนจบ หาญกลับ. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินการประกันคุณภาพภายในตามกฎกระทรวงของโรงเรียน เอกชนเขตกรุงเทพมหานครประสบความสำเร็จ. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.
- ชัยรัตน์ ต.เจริญ และคณะ (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของวิทยาลัยเชียงราย. วิทยานิพนธ์สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐมนวรรณ ศิริสุขชัยวุฒิ. (2552). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้น พื้นฐานที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา ในเขตภาคเหนือตอนล่าง. กรุงเทพมหานคร: เคม บริดจ์ เอ็ดดูเคชั่น.
- ทศพร จันทพร และคณะ. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมีประสิทธิภาพของทีมงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน ส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดเลย วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม. 9 (1), 109-130.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7 ). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

- ภาระวิ ศุขโรจน์. (2556). รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาเอกชนสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 15 (4), 76-84
- รัตนา มณฑลเพชร. (2550). ปัจจัยการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่เอื้อต่อกระบวนการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนที่ได้รับการรับจากการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่สอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 1 และเขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- วารุณี บำรุงสวัสดิ์ (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนครพนม.
- วัชรินทร์ ยศรุ่งโรจน์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ที่ 33. *วารสารพิษณุเวชสาร*. 13 (1), 97-115.
- Durham, C.C., Knight, D. & Lock, E.A. (1997). Effect of leader role, team set-goal difficulty, efficacy and tactics on team effectiveness. *Organizational Behavior and Human Decision Processes Research*, 72, 203-231.
- Krejcie, R.V., & Morgan D.W. 1970. " Determining sample size for research activities. " *Education and Psychology Measurement*, 30 (3), 607-608.
- Mullins, L. T. (1985). *Management and organisational behaviour*. London: Pitman.
- Steers, R.M., J. Stewart Black. (1994). *Organizations Behavioral*. (5th ed). Harper Collins College Publishers.

สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์  
สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม)

**Practice Teacher's Problems and Needs in Online Teaching and Learning  
Management for Students with Special Needs at Srinakharinwirot  
University Demonstration School Prasarnmit (Secondary)**

สุภัทสร่า จตุโชคอุดม<sup>1</sup>,

ชนิดา มิตรานันท์<sup>2</sup> และ ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์<sup>3</sup>

โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)<sup>1</sup>

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ<sup>2,3</sup>

**Supatsara Jatuchokudom<sup>1</sup>,**

**Chanida Mitranun<sup>2</sup> and Prapimpong Watthanarat<sup>3</sup>**

Srinakharinwirot University Demonstration School Prasarnmit (Secondary)<sup>1</sup>

Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding author, E-mail: supatsara123@gmail.com

\*\*\*\*\*

## บทคัดย่อ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เป็นการจัดการประสบการณ์ด้านการสอนให้แก่นิสิตครูให้มีการเรียนรู้ประสบการณ์ ภายใต้การกำกับดูแลของครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และโรงเรียนฝึกประสบการณ์ เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อภาคการศึกษา ฉะนั้นเพื่อความต่อเนื่องของการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนและนักศึกษา การสนับสนุนให้ปรับรูปแบบการเรียนออนไลน์มาเป็นทางเลือกใหม่ ในการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ต้องจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ให้แก่เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ทางโรงเรียนต้องมีการวางแผนเพื่อรองรับนิสิตที่เข้ามาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จระหว่างการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตที่ต้องจัดการเรียนการสอนให้แก่เรียนที่มีความต้องการพิเศษ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู 2) เพื่อศึกษาความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจาก 3 สถาบันที่ฝึกสอนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย

\* วันที่รับบทความ: 21 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 25 มีนาคม 2565

Received: February 21, 2022; Revised: March 24, 2022; Accepted: March 25, 2022

ศรินครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 8 คน ได้มาจากการคัดเลือกตามคุณลักษณะที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประเด็นคำถาม และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ 1) การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน ซึ่งนิสิตต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจเพิ่มเติมในแพลตฟอร์มที่โรงเรียนใช้ 2) ความพร้อมด้านอุปกรณ์ในการเรียนของนักเรียน เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น 3) นักเรียนขาดความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี เช่น การนำเสนอผลงาน การแชร์ผลงาน การดาวน์โหลดเอกสารประกอบการเรียน การส่งงาน เป็นต้น 4) การให้ความร่วมมือของนักเรียนในการปฏิบัติตามข้อตกลงในห้องเรียนรูปแบบออนไลน์ 5) การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ให้แก่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือนักเรียนจากผู้สอนโดยตรง

2. การศึกษาความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แก่ 1) การสร้างแพลตฟอร์มที่รวบรวมสื่อหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้สอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 2) ผู้ที่มีความจำเป็นในการช่วยเหลือนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ คือ ผู้ปกครอง อาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศ 3) การเข้าไปสังเกตเพื่อนนิสิตสอน เพื่อนำสิ่งที่ได้สังเกตมาปรับใช้ได้

**คำสำคัญ :** การสอนรูปแบบออนไลน์; นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ; นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

## Abstracts

Practice teacher's professional training is a training which provide in-class teaching experiences for practice teachers. The training has been done under the supervision of experienced teachers and professional supervisors. During COVID-19 pandemic educational sector was affected directly. So, the learning system had to change into online learning model to maintain continuity of the education for the students with special needs. According to that, practice teachers needed to adjust the suitable teaching plans for students with special needs. The school had to cooperate and assist practice teachers to support this online learning system that will lead to a successful online teaching and learning management for students with special needs.

This research aimed to 1) study practice teacher's problems about online teaching and learning management for students with special needs, and 2) study the needs of practice teachers in online teaching and learning management for students with special needs. Group of informants in this research consisted of eight practice teachers from three institutes who are in the practice teaching program in the first academic year of 2021 at Srinakharinwirot University Demonstration School (Secondary). The practice teachers were selected by using selective

criteria that were specified by the researcher. Research instruments used in this research were questionnaires and focus group form. The data was analyzed by content analysis method.

The results showed as follows:

1. Practice teacher's problems about online teaching and learning management for students with special needs included 5 issues; 1) unfamiliarity of school's online platform used in teaching and learning management in online classroom of practice teachers, 2) student's devices were not ready to use during the class and some technical issues such as internet signal, microphone, and camera, etc. 3) students lacked of the understanding about the online platform usages such as online presentations, screensharing, material download, assignment submission, etc. 4) lack of cooperation in online classroom agreements, and 5) the limitation of online class management from practice teacher to the students with special needs.

2. The needs of practice teachers in online teaching and learning management for students with special needs were 1) creating an online platform that included all applications and material for students with special needs, 2) parents, mentors, and lecturers played important roles in supporting online classroom management, and 3) observing other practice teachers can be very useful to develop their teaching and classroom management skills of practice teachers.

**keyword :** Online Teaching; Students with Special Needs; Practice Teachers

## บทนำ

ครู เป็นบุคลากรที่มีบทบาทและมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ปัจจุบันมีการยกระดับวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 หมวด 7 ครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 52 ระบุไว้ว่า ให้กระทรวงส่งเสริมระบบของกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับ ประสาน ติดตามให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม มีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 45) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู จึงเป็นการจัดประสบการณ์ด้านการสอนให้แก่นิสิตครู เพื่อให้มีการเรียนรู้และมองเห็นความสัมพันธ์ ระหว่างทฤษฎีและการปฏิบัติ โดยนิสิตต้องปฏิบัติหน้าที่ของครูอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งงานสอน และงานในหน้าที่อื่นๆ ภายใต้การกำกับดูแลของครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ และโรงเรียนฝึกประสบการณ์ โดยความร่วมมือจากผู้บริหาร คณะกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบัน อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และบุคลากรประจำโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (วรรณทิพา รอดแรงคำ และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานนท์, 2550 : 142; ชาตรี ฝ่ายคำตา, เอกภูมิ จันทระขันตี และวรรณทิพา รอดแรงคำ, 2553 : 333-345) และเป็นภาระกิจหลักของหลักสูตรผลิตครูร่วมกับโรงเรียนฝึกประสบการณ์ เพราะเป็นการนำทฤษฎีทางการศึกษามาสู่การปฏิบัติ อันเนื่องมาจากในขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นิสิตมีโอกาสสังเกตการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของอาจารย์พี่เลี้ยง รวมทั้งได้เรียนรู้เทคนิค วิธีการต่างๆ ที่สามารถนำไป



ปฏิบัติงานด้านต่างๆ ได้ (วรรณทิพา รอดแรงคำ และ ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์, 2550 : 142; ขาตรี ฝ่ายคำตา, 2553 : 333-345; ประวีณา เอี่ยมยี่สุน, 2559)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ อย่างรุนแรง โดยเฉพาะภาคการศึกษานั้น เพิ่มความยากลำบากต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และสถานศึกษา ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ที่ทุกภาคส่วนมีความคาดหวังว่า จะเป็นบุคคลที่เป็นอนาคตของชาติ การระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้โรงเรียนและมหาวิทยาลัยหลายแห่งต้องปิดทำการชั่วคราว และได้มีการประกาศงดใช้สถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอนชั่วคราว เพื่อเป็นการป้องกันและควบคุมจำกัดการแพร่ระบาดตามมาตรการของศูนย์บริหารสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และปฏิบัติตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรการป้องกันและควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้คาดการณ์ว่า จะสูญเสียความต่อเนื่องทางการศึกษา โดยเฉพาะการหาความรู้ของนักเรียนและนิสิต ซึ่งภายใต้สถานการณ์ที่ท้าทายนี้ สถาบันทางการศึกษาได้มีการวางแผนและปรับรูปแบบการจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วน (Kufi, Negassa, Melaku & Mergo, 2020 : 3-14) เพื่อ อนุรักษ์ประ คอง การ ศึกษา ให้ ดำ เนิน ต่อ ไป กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนด 5 รูปแบบการเรียนการสอน เพื่อใช้ตามความเหมาะสมแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ 1) การเรียนแบบ On- site เป็นการมาเรียนที่โรงเรียน ซึ่งจะเหมาะสมสำหรับโรงเรียนที่มีปริมาณนักเรียนน้อย สามารถจัดพื้นที่แบบเว้นระยะห่าง และเข้มงวดการสวมหน้ากากอนามัยตามมาตรการด้านสาธารณสุข 2) การเรียนแบบ On-Air ผ่านระบบมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมหรือ DLTV 3) การเรียนแบบ On-Line ครูจัดการเรียนการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ตามแพลตฟอร์มต่างๆ และความพร้อมของโรงเรียน 4) การเรียนแบบ On-demand เป็นการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบแอปพลิเคชัน และ 5) การเรียนแบบ On- hand ครูเดินทางไปแจกเอกสาร ใบงาน หรือแบบฝึกหัดให้กับนักเรียนที่บ้าน เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันจึงมีรูปแบบที่ 6) การเรียนแบบ Hybrid Learning การเรียนรู้แบบผสมผสานระหว่างการเรียนการสอนใน ชั้นเรียนกับการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Web Based Learning) หรือการเรียนบนออนไลน์ (Online Learning) และรูปแบบที่ 7) การเรียนแบบ Blended learning เป็นการเรียนที่ผสมการเรียนออนไลน์และการเรียนในชั้นเรียน โดยที่เนื้อหาส่วนใหญ่ส่งผ่านระบบออนไลน์ การอภิปรายออนไลน์จึงเป็นการส่งเนื้อหาผ่านออนไลน์ ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนแบบปกติที่มีการอภิปรายต่อหน้าโดยตรง (นภสร แก้วคำ, 2564 : ออนไลน์ ; มติชน, 2564 : ออนไลน์ ; Borup, West & Graham, 2012 : 195-203 ; Horn and Staker, 2011 : 1-17, Bernath, 2012 : ) สอดคล้องกับ วิทยา วาโย, อภิรดี เจริญกุล และคณะ (2563 : 285-298) พบว่า สถาบันทางการศึกษาได้มีการปรับตัวมาใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เพื่อให้การเรียนรู้เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ ผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหา สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้

ฉะนั้นเพื่อความต่อเนื่องของการจัดการศึกษาให้นักเรียนและนักศึกษา การสนับสนุนให้ปรับรูปแบบการเรียนออนไลน์ จึงเป็นการสร้างทางเลือกใหม่ ในการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องภายใต้ข้อจำกัดในสถานการณ์การแพร่ระบาด ดังนั้นการเรียนออนไลน์จึงเป็นการดำเนินการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างฉับพลันทันที ควบคู่ไปกับการวางแผนสำหรับระยะหลังการแพร่ระบาด โดยเฉพาะนักเรียนที่ควรได้รับการฟื้นฟู และชดเชยการเรียนรู้ที่ถดถอยไปช่วงโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (learning loss) เพื่อให้ นักเรียนและนิสิตในฐานะเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ตามวัย ดังนั้นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่กล่าวมา รูปแบบใดมีความเหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษนั้น ควรพิจารณาถึงการเรียนรู้แบบผสมผสาน เนื่องจากไม่ใช่ นักเรียนทุกคนที่เรียนรู้ในลักษณะเดียวกันได้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบผสมผสาน อาจเป็นงานที่ท้าทายสำหรับนักการศึกษาและครู อย่างไรก็ตามการมีทัศนคติเชิงบวก การเพิ่มเทคนิควิธีการสอน และเสริมด้วยกิจกรรม สามารถมอบประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนเหล่านี้ได้ (Sylvan, Goldstein, Steinberg, & Crandall, 2021 : 1737-1752) ซึ่งประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ Hybrid Learning พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์แบบตัวต่อตัวกับผู้สอนส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน (O'brien, Hartshorne, Beattie, & Jordan, 2011 : 19-31) ดังนั้นนักเรียนส่วนใหญ่อาจไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในห้องเรียน ก็สามารถแสดงความคิดเห็นได้เต็มที่ผ่านทางระบบออนไลน์ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะค้นคว้าหาความรู้มากขึ้น เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีความมั่นใจขึ้นเมื่อต้องเข้ากลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน เพิ่มทักษะการติดต่อสื่อสารและช่องทางการปฏิสัมพันธ์ (Interactive Learning) ได้หลายทางระหว่างผู้สอนกับนักเรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน มากกว่าใช้วิธีการสอนแบบใดแบบหนึ่งเพียงวิธีเดียว

นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการเรียนรูปแบบออนไลน์ เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีความแตกต่างทางความต้องการจำเป็น ดังนั้นครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) ร่วมกับผู้ปกครองต้องนำข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนมาวางแผนปรับให้เหมาะกับสถานการณ์ และสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ต้องจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ให้นักเรียนกลุ่มนี้ ซึ่งในระยะแรกจะเกิดคำถามมากมายสำหรับการรับนิสิตเข้ามาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เช่น นิสิตจะจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษรูปแบบออนไลน์ได้อย่างไร? นิสิตจะสามารถถ่ายทอดเนื้อหาวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่? ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมและสนับสนุนนิสิตอย่างไร? เป็นต้น ดังนั้นทางโรงเรียนต้องมีการวางแผนเพื่อรองรับนิสิตที่เข้ามาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง อาจารย์ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร อาจารย์นิเทศ และนักเรียน เป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จระหว่างการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์และการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนิสิตที่ต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนที่มีความ

ต้องการพิเศษ จึงเป็นความท้าทายทั้งสถาบันผลิตครู โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และที่สำคัญคือ ความพร้อมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

จากสภาพการจัดการเรียนการสอนข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปวางแผนนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ให้สามารถฝึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

### วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
2. เพื่อศึกษาความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

### ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยโดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยดำเนินการดังนี้

#### ขั้นตอนที่ 1 กำหนดผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่ฝึกสอนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 8 คน คุณสมบัติมีดังนี้ 1) เป็นนิสิตที่ได้ลงทะเบียนเรียนวิชา วิชา ศษ 591 การปฏิบัติการสอนและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2) ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในห้องที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม และ 3) นิสิตยินยอมให้ข้อมูล

#### ขั้นตอนที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประเด็นคำถาม และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์ เช่น การเตรียมความพร้อมก่อนการสอนรูปแบบ

ออนไลน์มีปัญหาหรืออุปสรรคอะไรบ้าง ทางโรงเรียนให้การสนับสนุนในการสอนรูปแบบออนไลน์อย่างไรบ้าง และมีปัญหาอะไรบ้าง

2. ระยะระหว่างปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์ เช่น การจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ในห้องที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม นิสิตประสบพบเจอปัญหาอะไรบ้าง ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนที่เกิดขึ้นในขณะสอนรูปแบบออนไลน์มีอะไรบ้าง

3. ระยะหลังปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์ เช่น การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในรูปแบบออนไลน์มีปัญหาอย่างไรบ้าง

ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แบ่งเป็น 3 ระยะ โดยใช้ประเด็นคำถามแต่ละระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์ เช่น การเตรียมความพร้อมก่อนการสอนรูปแบบออนไลน์ เมื่อประสบปัญหาหรืออุปสรรคนิสิตมีความต้องการให้ใครเข้ามาช่วยเหลือในการแก้ปัญหา นิสิตมีความต้องการให้โรงเรียนแก้ไขปัญหานี้อย่างไร

2. ระยะระหว่างปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์ เช่น การสอนรูปแบบออนไลน์ในห้องที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม เมื่อนักเรียนมีปัญหา นิสิตต้องการให้บุคคลใดมีส่วนร่วมในแก้ปัญหาหรือเข้ามาให้ความช่วยเหลือ

3. ระยะหลังปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์ เช่น วิธีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษนั้นประสบปัญหาอย่างไร และนิสิตมีความคิดเห็นอย่างไร กับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ให้แก่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

### ขั้นตอนที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อกับอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตเพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากนิสิต จำนวน 8 คน  
2. ติดต่อนิสิตผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคล เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล  
3. นัดหมายวัน เวลา และรูปแบบของการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผ่านโปรแกรม Microsoft Team ผู้วิจัยส่งประเด็นคำถามสำหรับการสนทนากลุ่มให้กลุ่มผู้ใช้ข้อมูลเป็นรายบุคคล

4. ดำเนินการสนทนากลุ่มในวันพุธที่ 3 พฤศจิกายน 2564 เวลา 16:00 – 17.30 น. โดยผู้วิจัยได้แนะนำตัวเอง แนะนำผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม แจ้งวัตถุประสงค์ ข้อกำหนดในการสนทนากลุ่ม ขออนุญาตบันทึกคลิปวิดีโอในขณะสนทนากลุ่ม และให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มแนะนำตัวเอง ต่อด้วยการเริ่มสนทนาตามประเด็นคำถามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่มด้วยตนเอง

5. นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ก่อนนำไปวิเคราะห์และสรุป

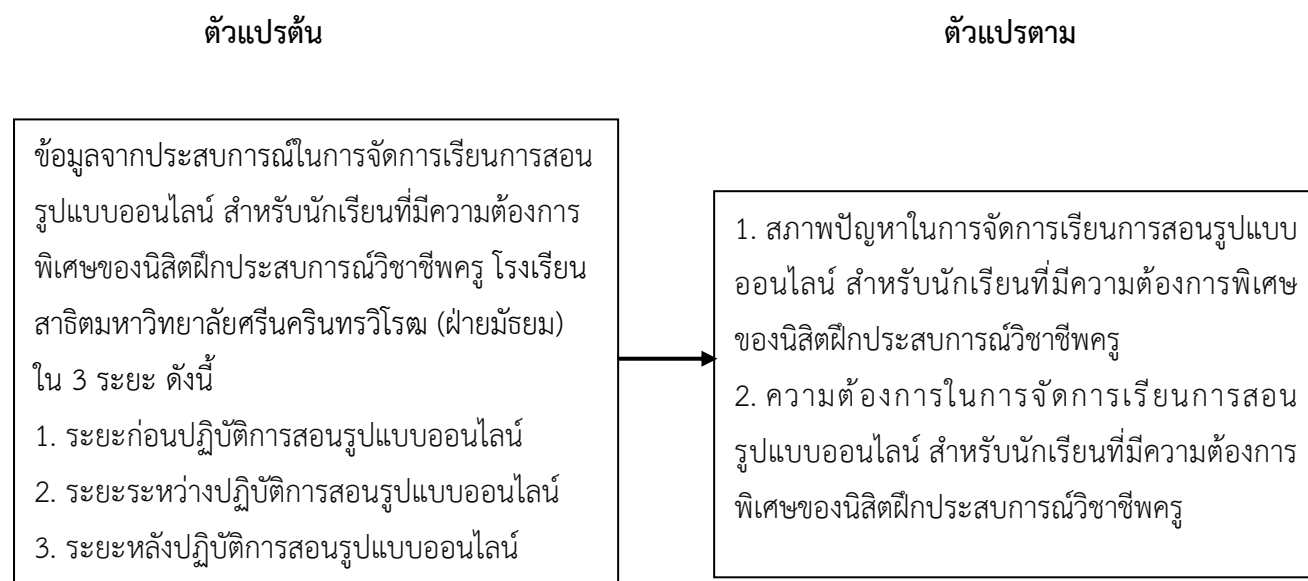
#### ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ดังนี้

1. ทอดเทปคำพูดจากการสนทนากลุ่มออกมาเป็นไฟล์ Word
2. จัดการข้อมูลด้วยการจำแนกข้อมูลออกเป็น 8 ไฟล์ ซึ่งกำหนดผู้ให้ข้อมูลเป็น 1-8 ตามข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละคน จากนั้นนำข้อมูลมาจัดกลุ่มใหม่ตามประเด็นคำถาม
3. ตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาให้ตรงกับประเด็นคำถาม
4. สรุปข้อมูลตามประเด็นคำถามของการสนทนากลุ่ม

#### กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) มีกรอบแนวคิด ดังแผนภาพที่ 1



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม)

มีผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์ พบว่า ในสภาพปัจจุบันที่มีการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 2019 ทำให้มีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้โรงเรียนทั่วประเทศไม่สามารถจะจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ เพื่อให้การศึกษาสามารถดำเนินต่อไปได้ จึงต้องจัดให้มีการเรียนการสอนตามปกติแบบวิถีใหม่ (New Normal) ที่มีการผสมผสานการจัดการเรียนวิธีการสอนหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ on-line on-hand on-air และ on –demand ตามความเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของโรงเรียน ครูผู้สอน และนักเรียน (สมพร หลิมเจริญ, 2564 : ออนไลน์) โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเป็นสถานที่สำหรับฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูให้นิสิตเพื่อให้โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาและเพิ่มพูนประสบการณ์สำหรับนิสิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนจึงได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมให้นิสิตสามารถจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ดังนี้

1.1 โรงเรียนมีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแพลตฟอร์มออนไลน์ Microsoft Teams เริ่มตั้งแต่การสร้างชื่อผู้ใช้ การกำหนดรหัสผ่าน การเปิด-ปิดห้อง การสร้างใบงาน การลงชื่อ และการใช้คำสั่งต่างๆ ใน Microsoft Teams

“ยังไม่เคยใช้โปรแกรม Microsoft Teams เคยศึกษามาบ้างแต่เป็นเวอร์ชันเดิม สำหรับเวอร์ชันใหม่นี้ยังต้องมีการเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น fusion Insights Microsoft Teams ที่ใช้สำหรับติดตามพฤติกรรมนักเรียน” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาคุณธรรม

“ทางโรงเรียนมีการจัดอบรมให้ความรู้ในการใช้งานโปรแกรม Microsoft Teams ในขณะฟังแล้วเหมือนจะไม่ยาก เพราะไม่ได้มีความซับซ้อนอะไรมาก มีคุณสมบัติที่หลากหลาย ครบและจบในโปรแกรมเดียวโดยไม่ต้องใช้หลายโปรแกรมมาสอน คิดว่าสามารถปฏิบัติได้ พอลองมาใช้งานดูได้เจอปัญหา คือ หาช่องแชทไม่เจอ เนื่องจากในขณะอบรมมีแจ้งให้นิสิตสามารถพิมพ์โต้ตอบในช่องแชท แต่ไม่มีการแนะนำตำแหน่งของช่องแชท” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาการศึกษาพิเศษ

1.2 โรงเรียนมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐาน เช่น ห้องใดมีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ประเภทของความต้องการพิเศษ วิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่อยู่ในห้องเรียน ทั้งด้านวิชาการ ด้านพฤติกรรมเป็นรายบุคคล และช่องทางการประสานงานกับอาจารย์การศึกษาพิเศษที่ทำหน้าที่ประจำชั้นร่วม ซึ่งปัญหาที่นิสิตประสบพบ คือ การอบรมให้ความรู้และรายละเอียดเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษล่วงหน้าโดยนิสิตยังไม่รู้จักนักเรียน และยังไม่ได้อบรม ทำให้ลืมข้อมูลของนักเรียน รวมถึงวิธีการช่วยเหลือนักเรียน ตามคำแนะนำของอาจารย์การศึกษาพิเศษ

1.3 โรงเรียนมีการกำหนดช่องทางในการติดต่อสื่อสาร เช่น การสร้างไลน์กลุ่มระหว่างนิสิตกับศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพของโรงเรียน เพื่อใช้ในการแจ้งข่าวสารจากทางโรงเรียน และการให้เบอร์โทรศัพท์ติดต่อระหว่างอาจารย์พี่เลี้ยงและนิสิต

“ทางโรงเรียนมีการจัดอบรมการใช้โปรแกรม *Microsoft Teams* ว่ามี *fusion* อย่างไร แล้วให้ลองไปใช้งาน มีการแจ้งข่าวสารผ่านไลน์ มีการนัดประชุมผ่านระบบ *Microsoft Teams*” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาการศึกษาพิเศษ

1.4 โรงเรียนมีการจัดอบรมความรู้ให้แก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเดือนละ 1 ครั้ง และมีการประชุมนิสิต เพื่อสะท้อนคิดหรือสรุปประเด็นที่ต้องได้รับการช่วยเหลือ

เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมอบรมเตรียมความพร้อมในเรื่องการใช้อุปกรณ์สำหรับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ การอบรมให้ความรู้และข้อมูลเบื้องต้นตลอดจนวิธีการจัดการปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชั้นเรียนที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และการกำหนดช่องทางการติดต่อสื่อสารที่ชัดเจน

ผู้วิจัยได้มีการสอบถามอาจารย์พี่เลี้ยงของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมของนิสิตก่อนจะปฏิบัติการฝึกสอน พบว่า นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ได้มีการเตรียมความพร้อมด้านการใช้เทคโนโลยี การจัดเตรียมเนื้อหาก่อนเข้ามาฝึกประสบการณ์ แต่เนื่องด้วยนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีความแตกต่างหลากหลายเฉพาะบุคคล รวมถึงบริบทในการเรียนของนักเรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะปฏิบัติการสอนนักเรียนจึงเป็นเรื่องยากที่จะวางแผนได้ จึงต้องอาศัยเวลาในการปรับตัวของนิสิต เพื่อทำความเข้าใจนักเรียนแต่ละคน และปรับวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสม ซึ่งการที่นิสิตยังไม่มีประสบการณ์ในการสอนออนไลน์มาก่อน จึงเป็นหน้าที่ของอาจารย์พี่เลี้ยงที่จะมีการแนะนำแนวทางในการสอน การทดลองใช้โปรแกรมที่ยังไม่คุ้นเคย เทคนิควิธีสอน และการให้รายละเอียดลักษณะเฉพาะของนักเรียนในชั้นเรียนเป็นรายบุคคล รวมถึงการปรับบุคลิกภาพของนิสิตในการขณะปฏิบัติการสอน เพื่อให้เหมาะสมต่อการสอนรูปแบบออนไลน์

2. ระยะระหว่างปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์ เป็นขั้นตอนที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจะได้นำความรู้ทางทฤษฎีมาสู่การปฏิบัติในรูปแบบออนไลน์ เพื่อจุดมุ่งหมายให้นิสิตได้นำความรู้เกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้ มาบูรณาการกับสถานการณ์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับนักเรียน ผ่านวิธีการสาธิต การนำเสนอ ตัวอย่าง แผนภูมิ การบอกเล่าโดยตรง การอุปนัยหรือนิรนัย การปฏิบัติ ซึ่งระหว่างปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์ในห้องที่มีนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วม นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูพบปัญหาและอุปสรรค มีดังนี้

“นักเรียนเข้า-ออกจากห้องเรียนออนไลน์บ่อย นักเรียนเข้าห้องเรียนไม่ทันเช็คชื่อ และเมื่อเข้ามาแล้วนักเรียนไม่มีการแจ้งชื่อในช่องแชท เพื่อเป็นการลงชื่อเข้าห้องเรียน” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

“นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ถ้าผู้สอนใช้เกมมาเป็นกิจกรรมนักเรียนจะเข้าร่วมเล่นเกม แต่ถ้าเป็นการให้ทำงาน นักเรียนจะหายจากห้องเรียนไป นักเรียนจะมีแชททักมาหาเพื่อขอส่งงานช้า แต่นักเรียนไม่ได้ส่งงานตามกำหนด” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาพลศึกษา

“นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนไม่ทันเนื้อหาที่ผู้สอนกำหนดไว้ในแต่ละคาบเรียน จึงมีการตั้งคำถามบ่อยและใช้คำถามซ้ำๆ กิจกรรมและเนื้อหาหายากเกินไปกับระดับความสามารถของนักเรียน ในขณะที่สอนไม่สามารถดาวน์โหลดหรือแชร์เอกสารประกอบการสอนได้ นักเรียนไม่สามารถบอกงานที่ได้รับมอบหมายได้ ผู้ปกครองต้องเข้ามาช่วยเหลือและตอบคำถามของผู้สอนแทน นักเรียนมีการโทรติดต่อหาผู้สอนผ่านระบบ Microsoft Teams และใช้คำถามเดิมทุกครั้งที่มีการติดต่อ” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาการศึกษาพิเศษ

“ในคาบเรียนที่เป็นกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย นักเรียนมีข้อจำกัดของพื้นที่ที่ใช้ทำกิจกรรม และในขณะที่เรียนออนไลน์นักเรียนไม่สะดวกในการเปิดกล้องให้ผู้สอนสังเกตการปฏิบัติ ส่งผลให้ผู้สอนไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของนักเรียนได้” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาพลศึกษา

“เจอนักเรียนเข้าห้องเรียนสายในบางครั้ง ผู้สอนจึงใช้ Microsoft Teams โทรไปหานักเรียน แต่สิ่งที่เป็นปัญหา คือ ในขณะที่สอนนักเรียนไม่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน ไม่มีการตอบคำถามเลย จะเข้ามาเฉพาะเวลาที่เช็คชื่อ มีการเปิดกล้องแต่ไม่มีการตอบคำถามใดๆ มีพฤติกรรมโยกตัวหรือเคาะโต๊ะ” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาการศึกษาพิเศษ

“ในขณะที่จัดกิจกรรมนั้น มีการตั้งคำถามกับนักเรียน จะมีผู้ปกครองคอยกระซิบบอกคำตอบอยู่ข้างๆ หรือในบางครั้งมีการเสริมแรงให้นักเรียนโดยการเปิดคลิปการ์ตูนให้นักเรียนดู ผู้ปกครองห้ามไม่ให้นักเรียนดู จึงกลายเป็นการรบกวนทำกิจกรรม ซึ่งได้มีการอธิบายถึงการกระบวนกรเสริมแรงให้แก่ผู้ปกครองทราบ” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาการศึกษาพิเศษ



นอกจากนี้อาจารย์พี่เลี้ยงให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูระหว่างสอน พบว่า ด้วยข้อจำกัดของการสอนรูปแบบออนไลน์นั้น ยังไม่สามารถให้ความรู้และประสบการณ์ได้อย่างชัดเจนและมีคุณภาพเพียงพอทั้งกับนักเรียนและนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ระหว่างการเรียนการสอนช่วงแรกเมื่อปัญหาเกิดขึ้นในชั้นเรียนนิสิตจะยังไม่มีความมั่นใจในการแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หรือยังไม่สามารถควบคุมชั้นเรียน ตลอดจนการใช้เทคนิควิธีการสอนเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียน เนื่องจากพฤติกรรมของนักเรียนที่เกิดขึ้นในขณะที่เรียน มาจากหลายปัจจัย เช่น จากตัวนักเรียน เป็นเรื่องการขาดสมาธิ ความสนใจจดจ่อต่อการเรียนจะลดลง การเล่นเกมระหว่างเรียน ความพร้อมของอุปกรณ์ของนักเรียน สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่แรงพอ ไม่สามารถเปิดกล้องได้ ไม่ค่อยเสีย จากสภาพแวดล้อมของนักเรียน ใช้ห้องเดียวในการเรียนหลายคน เรียนในห้องที่มีสมาชิกภายในบ้านพูดคุย เป็นต้น ซึ่งหลังจากได้รับคำแนะนำจากอาจารย์พี่เลี้ยงเกี่ยวกับเทคนิค วิธีการ กิจกรรมการจัดการเรียนการสอน ขอบเขตข้อตกลงต่างๆ ที่นิสิตสามารถกำหนดได้ในชั้นเรียน และชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมที่นักเรียนต้องได้รับการแก้ไข ทำให้นิสิตสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดีภายหลังจากได้รับคำแนะนำ และอีกปัจจัยหนึ่งคือการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนของนักเรียนจากผู้ปกครองมากเกินไปหรือน้อยเกินไป ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น ส่งผลต่อการควบคุมชั้นเรียนของนิสิต

**3. ระยะหลังปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์** เป็นระยะที่เสร็จสิ้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นิสิตได้เรียนรู้การทำหน้าที่เป็นผู้คุมสอบร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยงในรูปแบบออนไลน์ วิธีการอ่านข้อสอบให้นักเรียน การติดตามนักเรียนที่ส่งใบงานหรือแบบฝึกหัดไม่ครบ การเก็บคะแนนภายหลังการจัดการเรียนการสอน รวมถึงบันทึกคะแนนการวัดประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อสรุปผล (Summative Evaluation) ของการเรียนตามระดับเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนด ซึ่งนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะใช้เกณฑ์เดียวกันกับนักเรียนทั่วไป และพบว่า โดยส่วนมากนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะมีงานส่งครบทุกใบงาน มีคะแนนเป็นที่น่าพอใจ

**2. การศึกษาความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้**

**1. ระยะก่อนปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์** พบว่า เมื่อสถานการณ์ปัจจุบันกำหนดให้ต้องมีการจัดการศึกษาในรูปแบบออนไลน์ เข้ามามีบทบาทอย่างมากและเป็นอีกหนึ่งแนวทางของการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนนั่งเรียนที่บ้าน ทำการบ้านในชั่วโมงเรียน และส่งการบ้านผ่านออนไลน์ ซึ่งนักเรียนสามารถส่งได้ตลอดเวลาและสามารถตรวจสอบการส่งงานได้ นอกจากนี้นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนต้องรับผิดชอบในการวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผลของความก้าวหน้าด้านการเรียนของตนเอง ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะนำไปสู่แนวทางการศึกษาตลอดชีวิตของผู้เรียน (ธนพรรณ ทรัพย์ธนาตล, 2564 : 652-666; Dixon, 1992) ดังนั้นสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการ

พิเศษ ควรมีการสร้างสื่อหรือช่องทางสำหรับนักเรียนในการร่วมกิจกรรม ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยการสร้างแพลตฟอร์มในการรวบรวมเว็บไซต์ สื่อ โปรแกรมต่างๆ สำหรับผู้สอนที่สามารถนำมาใช้กับนักเรียนกลุ่มนี้ได้

**2. ระยะระหว่างปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือ**  
**นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ คือ**

2.1 บทบาทของผู้ปกครองในการเข้ามาให้ความช่วยเหลือกับนักเรียน พบว่า ผู้ปกครองเข้ามาช่วยเหลือนักเรียน ทำให้การทำกิจกรรมสามารถดำเนินต่อไปได้ ดังนั้นจึงเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนยุคปัจจุบัน ดังนี้

“การดาวน์โหลดใบงาน การส่งใบงาน และการถ่ายคลิปวิดีโอโดยแนบไฟล์คลิปส่งใน Assignment ผู้ปกครองจะเป็นผู้จัดบันทึกรายละเอียดของงาน และตั้งคำถามกับผู้สอนเมื่อมีข้อสงสัย” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาการศึกษาพิเศษ

“บางครั้งมีการจัดกิจกรรม นักเรียนไม่เปิดไมค์ ไม่เปิดกล้อง ผู้ปกครองจะเป็นคนเปิดไมค์และเปิดกล้องแล้วมีการสอบถามรายละเอียดของกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำ” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาพลศึกษา

2.2 บทบาทของอาจารย์พี่เลี้ยง เนื่องจากคอยให้คำปรึกษาในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน การใช้เทคนิควิธีการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน และคอยประสานงานกับผู้ปกครอง เพื่อให้ นักเรียน

ทำงานและส่งงานตามวัน เวลาที่ได้รับมอบหมาย นอกจากนี้อาจารย์พี่เลี้ยงมีการให้คำแนะนำและเข้าไปช่วยเหลือนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในขนาดที่กำลังปฏิบัติการสอนออนไลน์ ดังนี้

“ไม่สามารถแชร์เอกสารประกอบการสอนให้แก่ นักเรียน ไม่สามารถดาวน์โหลดเอกสารที่ใช้สำหรับประกอบการสอน หรือในขณะจัดการเรียนการสอน นักเรียนมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมน้อยหรือไม่ครบทุกคน รวมถึงนักเรียนบางคนได้หายไปจากหน้าจอออนไลน์” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาการศึกษาพิเศษ

“มีการปรึกษาอาจารย์พี่เลี้ยงเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม เพราะเป็นวิชาปฏิบัติจึงต้องมีการออกแบบให้นักเรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาคุณธรรม

2.3 บทบาทของอาจารย์นิเทศ เนื่องจากนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีบางประเด็นที่ต้องขอรับคำปรึกษาจากอาจารย์นิเทศ โดยการไปปรึกษาอาจารย์นิเทศถึงการจัดการพฤติกรรมในชั้นเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน การใช้เทคนิควิธีสอน รวมถึงการปรับเนื้อหาที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน เพื่อความถูกต้องทางวิชาการในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

อาจารย์พี่เลี้ยงให้ข้อมูลเพิ่มเติมในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของนิสิตว่า บางครั้ง นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะสอนได้อย่างทันท่วงที อาจารย์พี่เลี้ยงจำเป็นต้องเข้าไปช่วยเหลือนิสิต เพื่อควบคุมสถานการณ์ในชั้นเรียนให้กลับมาสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้ได้ตรงตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดวางไว้ ซึ่งจะพบนิสิตมีความตั้งใจและรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ค่อนข้างดี มีความกระตือรือร้นในการที่จะเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาในชั้นเรียน และการควบคุมชั้นเรียน รวมทั้งพยายามหาเทคนิควิธีสอนที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นตามลำดับ อนึ่งการติดต่อสื่อสารระหว่างอาจารย์พี่เลี้ยงกับนิสิตสามารถติดต่อกันได้หลายช่องทาง ทั้งทางโทรศัพท์ โลก หรือช่องทาง Microsoft team ทำให้สามารถสื่อสารกันได้สะดวกรวดเร็ว และมีการแสดงข้อคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ แลกเปลี่ยนความรู้กับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นไปได้อย่างดีและทันเหตุการณ์

**3. ระยะหลังปฏิบัติการสอนรูปแบบออนไลน์** พบว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนใช้วิธีการ ดังนี้ 1) ใช้วิธีการวัดและประเมินเหมือนนักเรียนทั่วไป โดยเก็บจากใบงานหรือแบบฝึกหัด การมีส่วนร่วมกิจกรรมในห้องเรียน การสังเกตพฤติกรรมในห้องเรียน ซึ่งกิจกรรมในห้องเรียนจะจัดให้นักเรียนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2) กำหนดวัตถุประสงค์เดียวกันกับนักเรียนทั่วไป กรณีที่นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถทำได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้สอนจะเพิ่มวิธีการช่วยเหลือ เพื่อให้ นักเรียนสามารถทำได้ 3) ใบงานหรือแบบฝึกหัด ผู้สอนจะดำเนินการให้นักเรียนทำเสร็จในคาบเรียนและส่งในคาบเรียน เพื่อนักเรียนจะได้มีคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด ในกรณีที่พบว่านักเรียนยังไม่ใบงานหรือแบบฝึกหัดตามที่กำหนด ทางผู้สอนมีการติดต่อประสานงานอาจารย์การศึกษาพิเศษทราบ

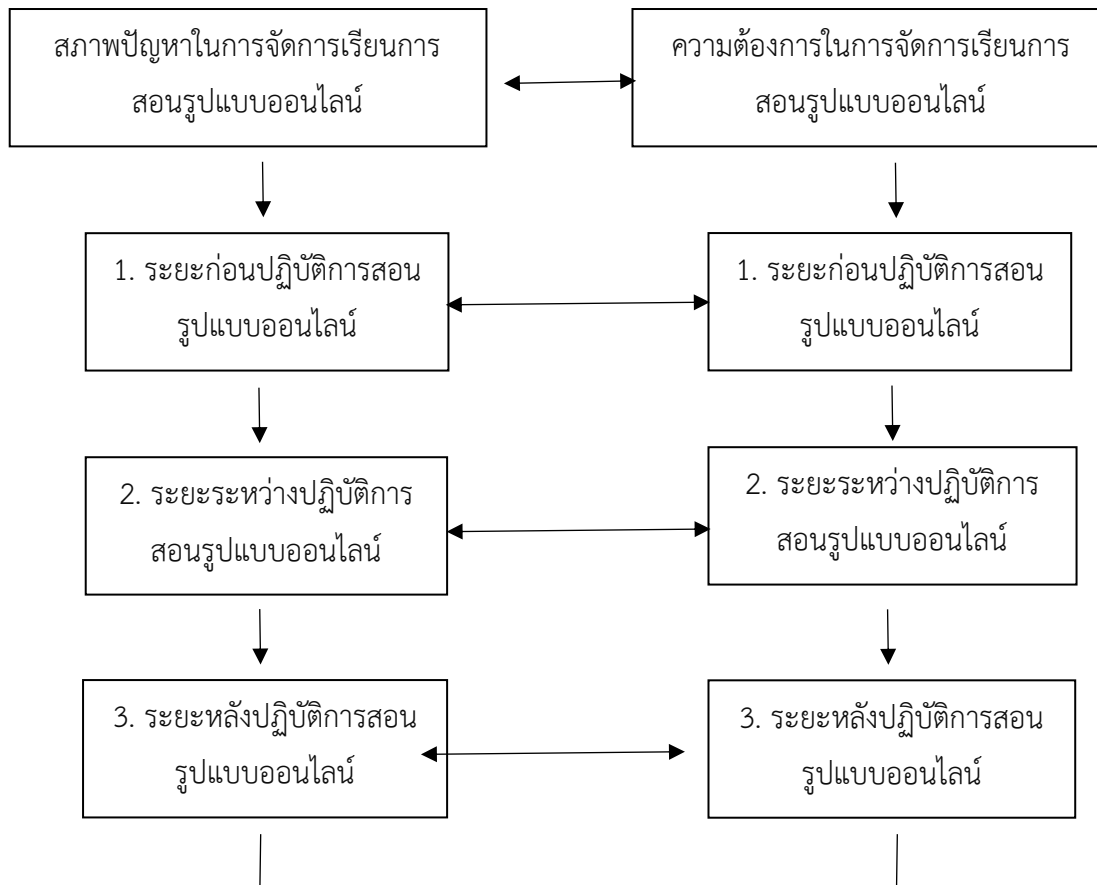
ความกังวลในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ พบว่า “มีความกังวลเล็กน้อย เนื่องจากเคยพบเจอและเรียนร่วมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมาก่อน ทำให้เมื่อเจอจึงอยากช่วยเหลือให้มากที่สุด และพยายามหากิจกรรมที่หลากหลายมาให้แก่นักเรียน” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาพลศึกษา

“มีความกังวลมาก เนื่องจากมาจากหลากหลายสาเหตุ ได้แก่ นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความคุ้นเคยกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษระดับประถมศึกษา เมื่อต้องมาปฏิบัติการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ยังไม่ทราบถึงสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมและวิธีการช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ประกอบกับต้องปฏิบัติการสอนผ่านรูปแบบออนไลน์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ใหม่ทั้งหมดของนิสิต จึงต้องปรึกษาอาจารย์นิเทศ อาจารย์พี่เลี้ยง” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสาขาการศึกษาพิเศษ

“มีความกังวล ถ้าเป็นการสอนปกติจะสามารถเดินไปดูเพื่อนนิสิตที่สอน แล้วนำมาปรับใช้ พอเป็นการสอนออนไลน์ ด้วยข้อจำกัดนั้น กิจกรรมที่ออกแบบมาอาจไม่ดีเท่าที่ควร” นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาการศึกษาพิเศษ และสาขาคหกรรม

อาจารย์พี่เลี้ยงได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู หลังการสอนว่า เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์มีความหลากหลายในเรื่องของการวัดและประเมินผล และจัดให้อี้อ่อนนักเรียนได้ค่อนข้างยาก ไม่สามารถทำให้ชั้นเรียนออนไลน์เหมือนกับชั้นเรียนปกติได้ เนื่องจากต้องติดต่อกันด้วยช่องทางออนไลน์ ประกอบกับระยะเวลาที่จำกัด ด้วยมาตาการลดชั่วโมงเรียน ให้จัดการเรียนการสอนตามตัวชี้วัดที่นักเรียนจำเป็นต้องรู้ ทำให้ต้องตั้งกติกาการสอน การวัดและประเมินผล การเรียนใหม่ และปรับเป้าหมายในการสอนใหม่ ส่งผลให้นักเรียนได้รับประโยชน์ในการพัฒนาทักษะลดลง แต่การติดตามงานนักเรียนมีความชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากการบันทึกไว้ทุกครั้งและสามารถติดตามได้ ดังนั้นการติดตามงานนักเรียนเป็นสิ่งที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูสามารถทำต่อเนื่องตั้งแต่การเริ่มมอบหมายงานจนสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอน รวมถึงเกณฑ์การเก็บคะแนนต่างๆ ถูกกำหนดไว้ในแผนการสอนอย่างละเอียด ทำให้ได้นิสิตมีข้อมูลที่ตรงกับสัดส่วนการเก็บคะแนนของแต่ละตัวชี้วัด

จากผลการวิจัยการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) สรุปผลการศึกษได้ดังแผนภาพที่ 2



การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนการสอนรูปแบบ  
ออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู  
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม)

**แผนภาพที่ 2** การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์

### อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู พบว่า สถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด -19 เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การศึกษาจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือมาจัดการศึกษาในรูปแบบการสอนออนไลน์ ผู้สอนต้องเริ่มเรียนรู้และพัฒนาทักษะใหม่ๆ ในการใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนรูปแบบออนไลน์ให้สร้างผลลัพธ์ที่ดีแก่นักเรียนตามจุดมุ่งหมายของรายวิชา ซึ่งผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการแก้ปัญหา มีการเตรียมแผนการเอาไว้ล่วงหน้าสำหรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝัน เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ยังไม่คุ้นชินย่อมสามารถเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดได้ ไม่ว่าจะเป็นอุปกรณ์ไม่พร้อม หรือสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่ดี สภาพแวดล้อมไม่อำนวย ล้วนเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลาในการจัดการกับปัญหา ซึ่งปัญหาด้านเทคโนโลยีเป็นอีกอุปสรรคหนึ่งที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ (วิทัศน์ ฝึกเจริญผล กนิษฐา เข้าวัดนกุล และคณะ, (2563 : 44-61) สอดคล้องกับ มนธิชา ทองหัตถา (2564 : 43-52) พบว่า ปัญหาที่ผู้สอนพบในการจัดการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์ คือ ปัญหาด้านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต และปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียน คือ การบริหารจัดการเวลาและความรับผิดชอบของตนเองของนักเรียน ดังนั้นผู้สอนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำความเข้าใจถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ล่วงหน้า ประกอบกับเตรียมแผนการรองรับเอาไว้จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง เพื่อไม่ให้เสียโอกาสและสามารถดำเนินตามแผนที่วางเอาไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะมีปัญหาเฉพาะตามประเภทของความบกพร่องแล้ว ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างยิ่งเนื่องจากนักเรียนอาจไม่สามารถหรือมีความอดทนรอ เพื่อแก้ปัญหาตามคำแนะนำของผู้สอนได้ ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาแล้วจึงต้องใช้เวลาในการจัดการสอดคล้องกับ ฉิชกานต์ แก้วจันทร์ และธนินทร์รัฐ รัตนพงศ์ปัญญา (2564 : ออนไลน์) พบว่า ความพร้อมของผู้เรียนส่งผลต่อการเรียนรูปแบบออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เรียนเป็นหลัก โดยการเพิ่มความสนใจ การจดจ่อมากกว่าในชั้นเรียน เนื่องจากมีสิ่งเร้าภายนอกที่เข้ามารบกวนสมาธิมากขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีผู้ปกครองเข้ามาให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนที่มีความ

ต้องการพิเศษในขณะเรียนออนไลน์ ผู้ปกครองจึงกลายเป็นบุคลากรทางการศึกษา ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนในสภาวะการณ์นี้ ซึ่งสอดคล้องกับ จารุวรรณ บุญศรี (2563 : 95-103) พบว่า ในขณะเรียนออนไลน์ ผู้ปกครองมีส่วนในการกระตุ้นผู้เรียนให้เข้าเรียนอย่างสม่ำเสมอ และผู้สอนควรแจ้งเนื้อหาที่จะเรียนของแต่ละวันให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อเป็นการเตรียมตัวล่วงหน้าของผู้ปกครองด้วย

การจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ในส่วนของการแบ่งเนื้อหาที่จำเป็นต้องเรียนออกเป็น ส่วนย่อยๆ เพื่อเพิ่มความสามารถในการจดจำของนักเรียน โดยเน้นเนื้อหาสาระสำคัญที่นักเรียนต้องรู้ร่วมกับ ผู้สอนต้องจัดการเรียนการสอนบนออนไลน์ที่ผ่อนคลายแต่เต็มไปด้วยสาระสำคัญ เพื่อลดปัญหาไม่สามารถ ควบคุมบรรยากาศภายในห้องเรียนได้ เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถจดจำในการเรียนตลอดเวลา ดังนั้นการ จัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ นอกจากต้องเตรียมเนื้อหาที่สำคัญจำเป็นแล้ว ยัง ต้องเตรียมวิธีการเทคนิคที่หลากหลาย การสอนช้าๆ ทวน ภายใต้อาการที่มีจำกัด ผู้สอนจะต้องทำงานหนักเพื่อ เรียบเรียงเนื้อหาของแต่ละหัวข้อให้เหมาะกับช่วงระยะเวลา รวมถึงการใช้เสียงกระตุ้นสร้างแรงจูงใจหรือการ ให้คำชมเสริมแรงบวก เพื่อให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจะมีวิธีการเรียนรู้ แตกต่างกันไป การสร้างแรงจูงใจจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ผู้สอนจำเป็นต้องใช้โทนเสียงที่แตกต่างกันในขณะสอน เพื่อให้ให้นักเรียนทราบว่ามีการเน้นย้ำประเด็นที่สำคัญ และการเสริมสร้างแรงจูงใจมีส่วนสำคัญในกระบวนการ เรียนรู้ ในขณะที่ผู้เรียนบางคนมีแรงจูงใจในตนเองว่าเรียนรู้สิ่งใหม่ แต่ผู้เรียนบางคนอาจไม่ต้องการเรียนรู้สิ่ง ใหม่ ผู้สอนอาจให้คะแนนเพิ่มเติมสำหรับการมีส่วนร่วมตอบคำถามพร้อมกับการเสริมแรงทางบวกด้วยคำชม โดยผู้สอนจะต้องหาวิธีช่วยให้นักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากชั้นเรียน (Ralph, Schneider, Benson, Ward & Vartia, 2021 : 1-25; Phillips, 2016 : 52; Alameda, 2020 : 41)

การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกของการเรียนรูปแบบออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จะต้องเพิ่มการมีส่วนร่วมของบุคลากร เนื่องจากเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จของการเรียนออนไลน์ เพราะเป็นการ เรียนรู้ที่ไม่ได้ใช้สถานศึกษาหรือสถานการณ์จริง จึงไม่สามารถคาดหวังให้นักเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง นักเรียนที่ มีความต้องการพิเศษจำนวนมากเผชิญความท้าทายในการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านจอ ทำให้ไม่มีสมาธิในการ เรียนและเป็นการสอนที่เป็นการสื่อสารทางเดียว (จารุวรรณ บุญศรี, 2563 : 95-103) นักเรียนจำเป็นต้อง ได้รับคำแนะนำเฉพาะทางและวิธีการช่วยเหลือที่รัดกุมมากขึ้น เช่น การแบ่งงานออกเป็นชิ้นๆ ที่จัดการได้ง่าย ขึ้น และการเพิ่มความถี่ในการตรวจสอบความเข้าใจ เพื่อเป็นการตรวจสอบว่านักเรียนสามารถทำได้ถูกต้องตาม เป้าหมายที่กำหนดในห้องเรียน อนึ่งการแก้ปัญหาและการควบคุมตนเองทางอารมณ์หรือพฤติกรรมทาง ออนไลน์ เป็นความท้าทายอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องดำเนินแก้ปัญหาทันที

การปฏิบัติงานที่มีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือการช่วยเหลือจากทีม (Touloumakos, Goozée, Papadatou-Pastou, Barley, Haddad & Tzotzoli, 2016 : online) เป็นอีกหนึ่งในปัญหาสำคัญ ของการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะด้านเทคนิคและ

เทคโนโลยี จึงพบปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เช่น นักเรียนได้ยินเสียงผู้สอนชัดเจนหรือไม่ นักเรียนยังอยู่หน้าจอหรือไม่ ต้องกดปุ่มตรงไหนต่อบ้าง ดังนั้นเพื่ออำนวยความสะดวกกับผู้สอน สถานศึกษาจำเป็นต้องมีคู่มือประกอบการใช้งานมาให้ และจัดตั้งทีมเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ความช่วยเหลือผู้สอนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนราบรื่นมากยิ่งขึ้น รวมถึงทีมจัดส่งอุปกรณ์หรือเอกสารให้แก่นักเรียน เพื่อใช้สำหรับการเรียน ตลอดจนการสนับสนุนงบประมาณสำหรับการดำเนินการต่างๆ อีกมากมาย โดยไม่ปล่อยให้เป็นการรับผิดชอบของผู้สอน ให้เน้นกระบวนการการทำงานร่วมกันเป็นทีม (Darras, Spouge, de Bruin, Sedlic, Hague, & Forster, 2021 : 194-200) ดังนั้นการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่องของแผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Individual education planning : IEP) การทำงานร่วมกันระหว่างนักการศึกษาอื่นๆ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครอง จึงต้องมีการเชื่อมต่อกับผู้ปกครอง โดยเฉพาะสถานการณ์ในตอนนี้ ผู้ปกครองจะเป็นกำลังสำคัญในขณะที่นักเรียนเรียน จึงเป็นการพัฒนานักเรียนให้เกิดการแปลงที่แท้จริง การมีผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกลายเป็นความปกติแบบใหม่สำหรับตอนนี้ ดังนั้นผู้สอน โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองต้องใช้มาตรการในการปรับตัวให้ดีที่สุด เพื่อมอบประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีที่สุดให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในช่วงสภาวะการณ์นี้ อย่างสุดความสามารถนั่นคือ ความร่วมมือกัน

ดังนั้นการจัดการศึกษาผ่านรูปแบบออนไลน์กลายเป็นโอกาสทองสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู อาจารย์พี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศ โรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง ในการแก้ไขปัญหา ปรับความยืดหยุ่นของวิธีการช่วยเหลือ การเพิ่มรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายจะเป็นโอกาสในการร่วมมือกันพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและพัฒนาวิชาอาชีพที่แตกต่างจากรูปแบบการเรียนดั้งเดิม และการสอนรูปแบบออนไลน์เป็นรูปแบบใหม่ที่ไม่มียุทธศาสตร์การจัดการเรียนการสอนที่แน่นอน จึงกลายเป็นความท้าทายสำหรับทุกฝ่าย (Dhawan, 2020 : 5-22 ; Lapitan, Tiangco, Sumalinog, Sabarillo & Diaz, 2021 : 116-131) เพราะฉะนั้นการเตรียมตัวให้พร้อมจะเป็นการพัฒนาตนเองไปสู่แนวหน้าของการเคลื่อนไหวทางการศึกษารูปแบบออนไลน์

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) มีผลการวิจัย พบว่า ตัวผู้สอน : นิสิตต้องมีการศึกษาทำความเข้าใจเพิ่มเติมในแพลตฟอร์มที่โรงเรียนใช้ อุปกรณ์ : ความพร้อมด้านอุปกรณ์ในการเรียนของนักเรียน ตัวนักเรียน : นักเรียนขาดความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี การให้ความร่วมมือของนักเรียนในการปฏิบัติตามข้อตกลงในห้องเรียนรูปแบบออนไลน์ ดังนั้นเพื่อให้การ

จัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความสมบูรณ์มากขึ้น ผู้วิจัยขอกล่าวถึงข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

1. ควรมีการเปิดโอกาสให้นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีบทบาทในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยตรงหรือร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยง เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอาจารย์พี่เลี้ยงและผู้ปกครองในการพัฒนานักเรียนทิศทางการเดียวกัน

2. ควรมีการจัดอบรมนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเกี่ยวกับการนำเป็นแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยจะเป็นเครื่องมือสร้างงานนำเสนอแบบมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Interactive) ใช้งานง่าย และรองรับทุกแพลตฟอร์ม ทั้งแท็บเล็ต (Tablet) ไอแพด (iPad) สมาร์ทโฟน (Smartphone) คอมพิวเตอร์ (Computer) หรืออุปกรณ์พกพาที่ใช้ระบบปฏิบัติการ iOS และ Android เพื่อเพิ่มความน่าสนใจของเนื้อหาให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

3. ควรมีการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการใช้งานเกี่ยวกับแอปพลิเคชันสำหรับการจัดการเรียนการสอนของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

4. ควรมีการพัฒนาแพลตฟอร์มสำหรับการลงสื่อต่างๆ ในการพัฒนานักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้ครูการศึกษาพิเศษสามารถดึงมาใช้ได้ พร้อมทั้งมีช่องทางในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของครูการศึกษาพิเศษ

#### ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายมัธยม) มีผลการวิจัย พบว่า ขาดการสร้างแพลตฟอร์มที่รวบรวมสื่อหรือกิจกรรมต่างๆ ที่ใช้สอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และบุคคลที่มีความจำเป็นในการช่วยเหลือนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ คือ ผู้ปกครอง อาจารย์พี่เลี้ยง และอาจารย์นิเทศ ดังนั้นจากการศึกษาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในครั้งต่อไป ควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

1. ควรมีการศึกษาศาสนาการเตรียมความพร้อมของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในการสอนออนไลน์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท

2. ควรมีการศึกษาปัญหาการฝึกประสบการณ์การสอนออนไลน์ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในสถานศึกษาอื่นๆ

3. ควรมีการนำเสนอสารสนเทศที่ได้รับไปสร้างโปรแกรมการพัฒนาการจัดการสอนรูปแบบออนไลน์ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู



## เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ บุญศร. (2563). ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของโรงเรียนเทศบาลวังสะพุง 1 เทศบาลเมืองวังสะพุง จังหวัดเลย. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*. 6 (2), 95-103.
- ชาติรี ฝ่ายคำตา, เอกภูมิ จันทรวงศ์ และวรวิภา รอดแรงคำ. (2553). การศึกษาสภาพจัดประสบการณ์วิชาชีพครูหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี รายวิชาการสังเกตและฝึกปฏิบัติงานในโรงเรียน. *วารสารวิทยาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์*. 31 (3), 333-345.
- ณิกานต์ แก้วจันทร์ และณรินทร์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ. (2565). ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนและความคาดหวังประสิทธิผลการศึกษาในระบบการเรียน การสอนออนไลน์ในทศวรรษของนักศึกษา คณะ วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2565. แหล่งที่มา: [http://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS02/PDF01/1332\\_20210713\\_nichakarn\\_kaewchan.pdf](http://www.mis.ms.su.ac.th/MISMS02/PDF01/1332_20210713_nichakarn_kaewchan.pdf)
- ธนพรรณ ทรัพย์ธนาตล. (2564). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนบทเรียนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. *วารสาร Veridian E-Journal SU*. 4 (1), 652-666.
- นภสร แก้วคำ. (2564). กระทรวงศึกษาธิการกำหนด 5 รูปแบบการเรียนการสอนรองรับการเปิดภาคเรียน ให้เหมาะสมแต่ละภูมิภาค. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG210517091249485>.
- ประวีณา เอี่ยมยี่สุน. (2559). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของนักศึกษา คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์. *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ครั้งที่ 1 (1st RUSCON)* วันที่ 22 มิถุนายน 2559.
- มติชน. (2564; ออนไลน์). มติชนมติครู : การศึกษา...สู่อนาคตที่สดใส เรียนรู้ รูปแบบ ผสมผสาน. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 23 ธันวาคม 2564. แหล่งที่มา: [https://www.matichon.co.th/education/news\\_3141008](https://www.matichon.co.th/education/news_3141008)
- มนธิชา ทองหัตถา. (2564). สภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โรงเรียนปากพูน จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารละคริมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*. 5 (1), 43-52.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์. (2550). *การพัฒนาแบบการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิทัศน์ ผักเจริญผล, กนิษฐา เชาว์วัฒนกุล และคณะ. (2563). ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ภายใต้สถานการณ์ระบาดไวรัส Covid-19. *วารสารศาสตร์การศึกษาและการพัฒนามนุษย์*, 4 (1), 44-61.

- วิทยา วาโย, อภิรดี เจริญกุล และคณะ (2563). การเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9. *วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม*. 14 (34), 285-298
- สมพร หลิมเจริญ. (2564). การจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโควิด 2019 (กรณี: ไม่ได้เรียนที่โรงเรียน). *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2564. แหล่งที่มา: [http://www.sakonarea1.go.th/news\\_file/p60033381016.pdf](http://www.sakonarea1.go.th/news_file/p60033381016.pdf)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545)*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- Alameda, M. M. W. (2020). *Narrative Transportation Effects in Relationship with Empathy, Compassion for Students, and Self-Compassion in Student Affairs Professionals* (Doctoral dissertation, The University of North Dakota).
- Bernath, R. (2012). Effective Approaches to Blended Learning for Independent Schools. Retrieved September, 22, 2019.
- Borup, J., West, R. E., & Graham, C. R. (2012). Improving online social presence through asynchronous video. *The Internet and Higher Education*, 15 (3), 195-203.
- Darras, K. E., Spouge, R. J., de Bruin, A. B., Sedlic, A., Hague, C., & Forster, B. B. (2021). Undergraduate radiology education during the COVID-19 pandemic: a review of teaching and learning strategies. *Canadian Association of Radiologists Journal*, 72 (2), 194-200.
- Dhawan, S. (2020). Online learning: A panacea in the time of COVID-19 crisis. *Journal of Educational Technology Systems*, 49 (1), 5-22.
- Dixon, W. B. (1992). *An exploratory study of self-directed learning readiness and pedagogical expectations about learning among adult inmate learners in Michigan* (Doctoral dissertation, Michigan State University).
- Horn, M. B., & Staker, H. (2011). The rise of K-12 blended learning. *Innosight institute*, 5, 1-17.
- Kufi, E. F., Negassa, T., Melaku, R., & Mergo, R. (2020). Impact of corona pandemic on educational undertakings and possible breakthrough mechanisms. *BizEcons Quarterly*, 11 (1), 3-14.
- Lapitan Jr, L. D., Tiangco, C. E., Sumalinog, D. A. G., Sabarillo, N. S., & Diaz, J. M. (2021). An effective blended online teaching and learning strategy during the COVID-19 pandemic. *Education for Chemical Engineers*, 35, 116-131.
- O'brien, C., Hartshorne, R., Beattie, J., & Jordan, L. (2011). A comparison of large lecture, fully online, and hybrid sections of introduction to special education. *Rural Special Education Quarterly*, 30 (4), 19-31.
- Phillips, C. J. (2016). *Being church in Longbridge: practical theology of local churches in a post-industrial community* (Doctoral dissertation, University of Birmingham).
- Ralph, M., Schneider, B., Benson, D. R., Ward, D., & Vartia, A. (2021). Student enrollment decisions and academic success: evaluating the impact of classroom space design. *Learning Environments Research*, 1-25.

- Sylvan, L., Goldstein, E., Steinberg, E., & Crandall, M. (2021). Another Moment in Time: A Follow-Up Survey on Speech-Language Pathologists' Experiences With the COVID-19
- Touloumakos, A. K., Goozée, R., Papadatou-Pastou, M., Barley, E., Haddad, M., & Tzotzoli, P. (2016). Online support system for students in higher education: Proof-of-concept study. *Digital health*, 2, 2055207616655012.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา  
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา  
**Factors Affecting Students' Decisions on Undergraduate Studying  
in Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus**

สัจด์ เชียนจันทิก, พูลสุข กรรณาริก  
อดิศักดิ์ แปงศรี, พัทธ์ชัย แผงโกฏี และ ทิตติยา มั่นดี  
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา  
**Sangad Chienjuntuk, Phunsuk Kannarik,  
Adisak Paengsri, Phitak Faengkot and Thittiya Mande**  
Mahamakut Buddhist University Lanna Campus  
Corresponding Author E-mail: Sangadchienjuntuk2519@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการรับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยคือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 215 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อ ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.50$ , S.D. = 0.66) ปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.18$ , S.D. = 0.67) และ ปัจจัยด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.38$ , S.D. = 0.69) จึงสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว ก่อนข้างมีผลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ส่วนปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย และปัจจัยด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

**คำสำคัญ:** ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของนักศึกษา; การศึกษาระดับปริญญาตรี; แนวทางการรับนักศึกษา

## Abstracts

This research article aimed 1) to study factors affecting students' decisions on undergraduate studying in Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus and 2) to suggest guidelines for student admissions of Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus. The samples used in the research were 215 the first-year students of Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus. The research instrument was a questionnaire for factors affecting students' decisions on undergraduate studying in Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus. Data were analyzed using Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation. The results of the research revealed that students commented on personal reasoning factors at a moderate level ( $\bar{x} = 2.50$ , S.D. = 0.66), university context factors at a low level of ( $\bar{x} = 2.18$ , S.D. = 0.67) and COVID-19 epidemic factors at a low level ( $\bar{x} = 2.38$ , S.D. = 0.69). It could be concluded that personal reason factors quite affected students' decisions on undergraduate studying in Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus. University context factors and COVID-19 epidemic factors did not affect students' decisions on undergraduate studying in Mahamakut Buddhist University, Lanna Campus.

**Keywords:** Factors Affecting Students' Decision; Undergraduate Studying; Guidelines for Student Admissions

## บทนำ

การศึกษาถือเป็นหัวใจที่สำคัญยิ่งในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและการพัฒนาตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับสังคมใหญ่ของประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแข่งขันยุคปัจจุบันที่ต้องอาศัยความรู้และความสามารถอย่างรอบด้านของทรัพยากรบุคคล ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ได้วางหลักการสำคัญในการพัฒนาโดยการยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัย และเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) สอดรับกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีวิสัยทัศน์ให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีเป้าหมายสร้างคนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 และมีสภาพสังคมที่เอื้อและสนับสนุนต่อการพัฒนาด้านตลอดชีวิต มีความสามารถในการแข่งขันยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติบนพื้นฐานแนวคิด “ต่อยอดอดีต” “ปรับปัจจุบัน” และ “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561 : ออนไลน์) และเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำ

แผนการศึกษาชาติ พ.ศ.2560-2579 ขึ้น เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 : 52) อีกทั้งยังได้ประกาศจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ด้วยกระบวนการศึกษาเพื่อการ “ปลดล็อก ปรับเปลี่ยน และเปิดกว้าง” กระบวนการเรียนรู้ให้เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งเน้น Re-Skills, Up Skill และ New Skill ตามความเป็นเลิศของแต่ละสถานศึกษาและบริบทของพื้นที่ให้กับประชาชนทุกช่วงวัยเพื่อตอบโจทย์การพัฒนาประเทศและสถานประกอบกิจการ (กระทรวงศึกษาธิการ, ออนไลน์ : ออนไลน์) ในขณะเดียวกัน ในระดับมหาวิทยาลัยก็ได้สอดรับด้วยการปรับบทบาทไปมุ่งเน้นการส่งเสริมการสร้างคน สร้างองค์ความรู้ และการสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ท้าทายของประเทศ ผ่านการปรับเปลี่ยนบทบาทภารกิจกลุ่มมหาวิทยาลัย เปลี่ยนหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ (สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2562 : ออนไลน์)

ในปัจจุบัน ด้วยสภาวะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก สภาวะการว่างงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว สังคมไทยยังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีจำนวนประชากรที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ การศึกษาภาคบังคับจำนวนน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดต่อเนื่องกันมาหลายปี อีกทั้งความทันสมัยทางเทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทกับวิถีชีวิตในทุกๆ รูป รวมไปถึงการค้นคว้าหาความรู้ตามอัธยาศัย และสถาบันการศึกษาสายอาชีพได้มีการพัฒนาหลักสูตรขึ้นไปเป็นระดับอุดมศึกษา มีหลักสูตรที่คล้ายคลึงกันในหลายสถาบัน ด้วยเหตุดังกล่าวมา ทำให้สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษามีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง ต้องพัฒนาตนเองด้วยการค้นหาเอกลักษณ์เฉพาะด้านที่ถนัด ทำได้ดี มีความเชี่ยวชาญ ผ่านการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวิจัย และพัฒนา ทুমเททุกสรรพทรัพยากรที่มี เพื่อการพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของการเป็นสถาบันการผลิต อีกทั้งส่วนใหญ่มีสถานะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ จึงต้องพึ่งตัวเองมากขึ้น จำต้องดำเนินกิจการโดยคำนึงถึงความคุ้มทุนหรือเชิงพาณิชย์อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ (วลัยพร ชันตะคุ และคณะ, 2563 : 28-39) นำไปสู่การแข่งขันกันเพื่อให้เป็นสถานศึกษาที่ถูกเลือกเรียนต่อของผู้ต้องการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา เป็นสถาบันการศึกษาที่มีจุดเน้นด้านความเป็นเลิศทางพระพุทธศาสนา มุ่งให้ผู้เรียนได้ประยุกต์หลักธรรมเข้ากับหลักวิชาการสมัยใหม่ จัดการเรียนการสอนเฉพาะสายมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ ไม่มีหลักสูตรสายวิชาชีพ อันเป็นเป้าหมายหลักของการศึกษาต่อเพื่อประกอบอาชีพในอนาคตกับสภาวะทางสังคมทุนนิยม ที่มีตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 12 แห่ง แต่ละแห่งต่างก็มีชื่อเสียงและเอกลักษณ์เฉพาะด้านของตนเอง จึงทำให้นักศึกษาเลือกสถานศึกษาได้ตามความต้องการ

ทำให้ประสบปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือจำนวนนักศึกษาใหม่แรกเข้ามีจำนวนลดลงต่อเนื่อง อันอาจเกิดปัญหาในการบริหารจัดการแก่นหาวิทยาลัยอย่างมากในอนาคตอันใกล้ เห็นได้จากสถิติจำนวนนักศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2562 – 2564 ดังตารางที่ 1 (งานทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา, 2564)

**ตารางที่ 1** แสดงจำนวนนักศึกษาใหม่ระดับปริญญาตรี ภาคปกติ ปีการศึกษา 2562 – 2564

| สถานภาพ    | ปีการศึกษา 2562       |               | ปีการศึกษา 2563   |               |                       | ปีการศึกษา 2564   |               |                       |
|------------|-----------------------|---------------|-------------------|---------------|-----------------------|-------------------|---------------|-----------------------|
|            | จำนวน<br>(รูป/<br>คน) | ร้อยละ<br>(%) | จำนวน<br>(รูป/คน) | ร้อยละ<br>(%) | ต่างจากปี<br>2562 (%) | จำนวน<br>(รูป/คน) | ร้อยละ<br>(%) | ต่างจากปี<br>2563 (%) |
| บรรพชิต    | 88                    | 28.76         | 91                | 29.74         | +0.10                 | 80                | 26.14         | -3.6                  |
| คฤหัสถ์    | 218                   | 71.24         | 214               | 69.93         | -1.08                 | 185               | 60.46         | -9.47                 |
| <b>รวม</b> | <b>306</b>            | <b>100%</b>   | <b>305</b>        | <b>99.67</b>  | <b>-0.33</b>          | <b>265</b>        | <b>68.60</b>  | <b>-31.07</b>         |

จากตารางที่ 1 ในปีการศึกษา 2563 และ 2564 มีจำนวนนักศึกษาลดลงจากปีการศึกษา 2562 ร้อยละ 0.33 และ 31.07 ตามลำดับ ซึ่งในปีการศึกษา 2564 มีจำนวนลดลงต่างจากปี 2563 อย่างเห็นได้ชัดแบบก้าวกระโดด จึงส่งผลให้มหาวิทยาลัยขาดนักศึกษาเข้ามาศึกษาในสาขาวิชาที่มีการเปิดรับตามจำนวนที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ มีผลต่อการบริหารจัดการ

ด้วยเหตุดังกล่าว มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงต้องหากกลยุทธ์ที่จะสร้างความพึงพอใจแก่นักศึกษา เพื่อให้ตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้ ดังนั้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญที่จะต้องทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา” เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาจุดอ่อน เติบโตเต็มจุดแข็ง เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายการรับนักศึกษาต่อไป

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการรับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

## ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

**ประชากรที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ ทุกสาขาวิชา ในสังกัดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 265 รูป/คน

**กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ภาคปกติ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จากทุกสาขาวิชา จำนวน 215 รูป/คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญอย่างน้อย 70% ของจำนวนประชากรทั้งหมด

**เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ทั้ง 3 รอบที่มีการรับสมัคร โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ คณะ สาขาวิชา ที่ศึกษา วุฒิการศึกษาที่ใช้สมัครเข้าศึกษาต่อ คะแนนเฉลี่ยสะสม รูปแบบการสมัคร ภูมิลำเนา อาชีพของผู้ปกครอง รายได้เฉลี่ยของครอบครัว การได้รับทราบข่าวสารการรับสมัครเรียน และการค้นหาข้อมูลและสอบถามรายละเอียดการรับสมัคร

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยจำแนกสอบถามปัจจัย 3 ด้านหลัก คือ ด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านบริบทของมหาวิทยาลัย และด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งแยกออกเป็นด้านปัญหาทางการเงินและด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน



**การหาคุณภาพของเครื่องมือ** ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC : Index of Item- Objective Congruence) จากนั้นรวบรวมข้อมูล ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC : Index of Item- Objective Congruence) ตามแนวทางของ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอจรา ชำนิประศาสน์, (2547 : 145-146) ผลการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยของดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.82

**การเก็บรวบรวมข้อมูล** หลังจากปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ส่งแบบสอบถามให้ประชากรตอบแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญอย่างน้อย 70 % ของจำนวนประชากรทั้งหมด เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

#### **การวิเคราะห์ข้อมูล**

1) การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีหาค่าความถี่ (Frequency) และสรุปออกมาเป็นร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) โดยใช้เกณฑ์การกำหนดค่าน้ำหนักที่ปรับมาจากการประเมินตามแนวของ Best (1981, 196) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ระดับ แล้วนำค่าเฉลี่ยไปแปลความหมายเป็น ระดับความสำคัญ โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

การกำหนดระดับค่าคะแนนเฉลี่ยเพื่อใช้เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยที่คำนวณได้ในแต่ละรายการ ได้จัดช่วงระดับคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

## กรอบแนวคิดในการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม สามารถนำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 แสดงความถี่และค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

| ข้อมูลทั่วไป   | จำนวน (รูป/คน) | ร้อยละ |
|----------------|----------------|--------|
| <b>1. เพศ</b>  |                |        |
| ชาย            | 52             | 24.19  |
| หญิง           | 117            | 54.42  |
| บรรพชิต        | 46             | 21.40  |
| <b>2. อายุ</b> |                |        |
| 18-20 ปี       | 193            | 89.77  |
| 21-23 ปี       | 17             | 7.91   |
| 24 ปีขึ้นไป    | 5              | 2.32   |

|                                                            |     |       |
|------------------------------------------------------------|-----|-------|
| <b>3. คณะที่ศึกษา</b>                                      |     |       |
| คณะศึกษาศาสตร์                                             | 139 | 64.65 |
| คณะ สังคมศาสตร์                                            | 57  | 26.51 |
| คณะศิลปศาสตร์                                              | 13  | 6.05  |
| คณะพุทธศาสตร์                                              | 6   | 2.79  |
| <b>4. สาขาวิชา</b>                                         |     |       |
| สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ                                   | 37  | 17.21 |
| สาขาวิชาการสอนภาษาไทย                                      | 67  | 31.16 |
| สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา                                   | 43  | 20.00 |
| สาขาวิชาการปกครอง                                          | 46  | 21.40 |
| สาขาวิชาภาษาอังกฤษ                                         | 17  | 7.91  |
| สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา                            | 5   | 2.33  |
| <b>5. วุฒิการศึกษาสูงสุดก่อนเข้าศึกษา</b>                  |     |       |
| มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ เทียบเท่า                           | 206 | 95.81 |
| ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)                                | 8   | 3.72  |
| ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)                         | 1   | 0.47  |
| <b>6. คะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ตามวุฒิการศึกษาที่ใช้สมัคร</b> |     |       |
| ต่ำกว่า 2.00                                               | 4   | 1.86  |
| 2.00-2.50                                                  | 28  | 13.02 |
| 2.51-2.99                                                  | 58  | 26.98 |
| 3.00-3.50                                                  | 100 | 46.51 |
| 3.51-4.00                                                  | 32  | 14.88 |
| <b>7. รูปแบบการสมัครเข้าศึกษา</b>                          |     |       |
| แฟ้มสะสมงาน (รอบ 1 Portfolio)                              | 65  | 30.23 |
| โคต้าเรียนดี/ความสามารถพิเศษ (รอบ 2 โควตา)                 | 58  | 26.98 |

|                                                         |     |       |
|---------------------------------------------------------|-----|-------|
| รับตรงโดยคณะ/สาขาวิชา (รอบ 3 รับตรง)                    | 91  | 42.33 |
| <b>8. ภูมิลำเนาของนักศึกษา</b>                          |     |       |
| เชียงใหม่                                               | 129 | 60.00 |
| ลำพูน                                                   | 7   | 3.26  |
| แม่ฮ่องสอน                                              | 44  | 20.47 |
| เชียงราย                                                | 8   | 3.72  |
| ตาก                                                     | 18  | 8.37  |
| กำแพงเพชร                                               | 3   | 1.40  |
| อื่น ๆ (พะเยา ชลบุรี อุดรธานี มหาสารคาม นครพนม<br>พม่า) | 6   | 2.79  |
| <b>9. รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน</b>               |     |       |
| 1,000-5,000 บาท                                         | 151 | 70.23 |
| 5,001-10,000 บาท                                        | 41  | 19.07 |
| 10,001-20,000 บาท                                       | 18  | 8.37  |
| 20,001-30,000 บาท                                       | 3   | 1.40  |
| มากกว่า 30,000 บาท                                      | 2   | 0.93  |
| <b>10. นักศึกษาทราบข่าวการรับสมัครเรียนจากที่ใด</b>     |     |       |
| ป้ายประกาศ/โปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ของ<br>มหาวิทยาลัย      | 10  | 4.65  |
| เว็บไซต์มหาวิทยาลัย                                     | 31  | 14.42 |
| เว็บไซต์มหาวิทยาลัย                                     | 14  | 6.51  |
| เฟสบุ๊คประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย                | 31  | 14.42 |
| งานแนะแนวของมหาวิทยาลัย                                 | 22  | 10.23 |
| งานแนะแนวของโรงเรียน                                    | 70  | 32.56 |
| รุ่นพี่/ศิษย์เก่าโรงเรียน                               | 29  | 13.49 |
| เพื่อน                                                  | 7   | 3.26  |
| ผู้ปกครอง/ญาติพี่น้อง                                   |     |       |

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 54.42 รองลงมาคือนักศึกษาเพศชาย จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 24.15 และนักศึกษابรรพชิต จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 21.40 นักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 18 – 20 ปี จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 89.77 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 21 – 23 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 7.91 และอยู่ในช่วงอายุ 24 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.32 คณะที่นักศึกษาเลือกเรียนในมากที่สุด 3 อันดับ คือคณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 64.65 รองลงมาคือคณะสังคมศาสตร์ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 26.51 และ คณะศิลปศาสตร์ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 6.05 สาขาวิชาที่นักศึกษาเลือกเรียนในมากที่สุด 3 อันดับ คือสาขาวิชาการสอนภาษาไทย 66 คน คิดเป็นร้อยละ 31.16 สาขาวิชาการปกครอง 46 คน คิดเป็นร้อยละ 21.40 และสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา 43 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ คุณวุฒิการศึกษาสูงสุดของนักศึกษาส่วนใหญ่ก่อนเข้าศึกษาคือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า จำนวน 206 คน คิดเป็นร้อยละ 95.81 โดยมีคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ตามวุฒิการศึกษาที่ใช้สมัครอยู่ในระดับ 3.00 – 3.50 จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 46.51 ระดับ 2.51– 2.99 จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 26.98 และระดับ 3.51– 4.00 จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 14.88 ตามลำดับนักศึกษาส่วนใหญ่ผ่านการสอบคัดเลือกรูปแบบรับตรงโดยคณะ/สาขาวิชา (รอบ 3 รับตรง) จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 42.33 รองลงมาคือ ผ่านการสอบคัดเลือกรูปแบบข้อมูลจากแฟ้มสะสมงาน (รอบ 1 Portfolio) จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 30.23 และผ่านการสอบคัดเลือกรูปแบบโควตาเรียนดี/ความสามารถพิเศษ (รอบ 2 โควตา) จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 26.98 ภูมิลำเนาของนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมาคือจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 20.47 และจังหวัดตาก จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 8.37 รายได้ของครอบครัวของนักศึกษา เฉลี่ยต่อเดือน 1,000 – 5,000 บาท จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 70.23 รองลงมาคือ รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 19.07 และรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 8.32 นักศึกษาส่วนใหญ่ทราบข่าวการรับสมัครเรียนจากรุ่นพี่/ศิษย์เก่าโรงเรียน จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 32.56 รองลงมาคือทราบข่าวการรับสมัครเรียนจากเว็บไซต์มหาวิทยาลัย จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 14.42 เท่ากับการทราบข่าวการรับสมัครเรียนจากงานแนะแนวของมหาวิทยาลัยจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 14.42 และทราบข่าวการรับสมัครเรียนจากงานแนะแนวของโรงเรียนจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 13.49

2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา โดยใช้ข้อมูลค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และระดับความคิดเห็น

2.1 ผลการวิเคราะห์ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในภาพรวม

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในภาพรวม

| ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ<br>เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา | ค่าเฉลี่ย<br>$\bar{X}$ | ส่วนเบี่ยงเบน<br>มาตรฐาน<br>S.D. | ระดับ<br>ความคิดเห็น |
|--------------------------------------------------------------------------|------------------------|----------------------------------|----------------------|
| 1. ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว                                               | 2.50                   | 0.66                             | ปานกลาง              |
| 2. ปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย                                         | 2.18                   | 0.67                             | น้อย                 |
| 3. ปัจจัยด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19                                  | 2.38                   | 0.69                             | น้อย                 |
| รวม                                                                      | 2.35                   | 0.67                             | น้อย                 |

จากตารางที่ 3 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.35$ , S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงตามลำดับ พบว่า นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อ ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.50$ , S.D. = 0.66) ปัจจัยด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.38$ , S.D. = 0.69) และแสดงความคิดเห็นต่อ ปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.18$ , S.D. = 0.67)

2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านเหตุผลส่วนตัว

**ตารางที่ 4** แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็น ต่อปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

| รายการ<br>ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว                  | ค่าเฉลี่ย<br>$\bar{X}$ | ส่วนเบี่ยงเบน<br>มาตรฐาน<br>S.D. | ระดับ<br>ความคิดเห็น |
|----------------------------------------------------|------------------------|----------------------------------|----------------------|
| 1. บิดา มารดา แนะนำ                                | 2.61                   | 1.19                             | ปานกลาง              |
| 2. ญาติ แนะนำ                                      | 3.18                   | 1.19                             | ปานกลาง              |
| 3. ครูผู้สอนแนะนำ                                  | 2.69                   | 1.17                             | ปานกลาง              |
| 4. ครูแนะแนวเป็นผู้แนะนำ                           | 2.98                   | 1.30                             | ปานกลาง              |
| 5. รุ่นพี่แนะนำ                                    | 2.70                   | 1.23                             | ปานกลาง              |
| 6. เพื่อนแนะนำ                                     | 2.88                   | 1.19                             | ปานกลาง              |
| 7. สถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว                   | 2.57                   | 1.11                             | ปานกลาง              |
| 8. ต้องการยกระดับฐานะของตนเอง                      | 2.16                   | 0.97                             | น้อย                 |
| 9. ต้องการการยอมรับจากผู้อื่น                      | 2.51                   | 1.11                             | ปานกลาง              |
| 10. ญาติหรือ คนรู้จัก สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย | 2.86                   | 1.35                             | ปานกลาง              |
| 11. ชื่นชมผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย          | 2.29                   | 1.01                             | ปานกลาง              |
| 12. มีใจรักในสาขาวิชาที่เลือกเรียน                 | 1.72                   | 0.84                             | น้อย                 |
| 13. มีบุคลิกภาพเหมาะสมกับสาขาวิชาที่เลือกเรียน     | 2.24                   | 0.88                             | น้อย                 |
| 14. ตัดสินใจด้วยตนเอง                              | 1.65                   | 0.90                             | น้อย                 |
| <b>รวม</b>                                         | <b>2.50</b>            | <b>1.10</b>                      | <b>ปานกลาง</b>       |

จากตารางที่ 4 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านเหตุผลส่วนตัว ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.50$ , S.D. = 1.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย 3 อันดับแรก พบว่า อันดับที่ 1 คือ ญาติแนะนำ อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.18$ , S.D. = 1.19) อันดับที่ 2 คือ ครูแนะแนวเป็นผู้แนะนำ อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.98$ , S.D. = 1.30) และอันดับที่ 3 คือ เพื่อนแนะนำ อยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 2.88$ , S.D. = 1.19)

2.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านบริบทของมหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อ ปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

| รายการ<br>ปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย               | ค่าเฉลี่ย<br>$\bar{X}$ | ส่วนเบี่ยงเบน<br>มาตรฐาน<br>S.D. | ระดับ<br>ความคิดเห็น |
|-------------------------------------------------------|------------------------|----------------------------------|----------------------|
| 1. มีมาตรฐานและการจัดการศึกษาที่ดี                    | 2.05                   | 0.83                             | น้อย                 |
| 2. มหาวิทยาลัยเป็นที่ยอมรับในสังคม                    | 1.92                   | 0.83                             | น้อย                 |
| 3. ศิษย์เก่ามีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของสังคม       | 2.16                   | 0.91                             | น้อย                 |
| 4. มีสาขาวิชาที่กำลังเป็นที่นิยม                      | 2.16                   | 0.91                             | น้อย                 |
| 5. มีสาขาวิชาที่ตรงกับความต้องการ                     | 1.90                   | 0.91                             | น้อย                 |
| 6. เมื่อจบการศึกษา มีโอกาสได้งานทำและมีรายได้สูง      | 2.20                   | 0.88                             | น้อย                 |
| 7. เมื่อจบการศึกษา สามารถสอบแข่งขันรับราชการได้       | 2.06                   | 0.92                             | น้อย                 |
| 8. มีการดูแล ให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาอย่างทั่วถึง | 1.93                   | 0.84                             | น้อย                 |
| 9. มีค่าใช้จ่ายในการศึกษาเหมาะสมกับสถานะทางครอบครัว   | 2.04                   | 1.00                             | น้อย                 |
| 10. มีกองทุน กยศ.                                     | 2.50                   | 1.41                             | ปานกลาง              |
| 11. มีการจัดหาทุนการศึกษาให้นักศึกษาอย่าง<br>สม่ำเสมอ | 2.27                   | 0.98                             | น้อย                 |
| 12. ที่ตั้งสะดวกต่อการเดินทางมาศึกษา                  | 2.27                   | 1.01                             | น้อย                 |
| 13. มีสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้                  | 2.20                   | 0.88                             | น้อย                 |
| 14. มีหอพักราคาถูกใกล้มหาวิทยาลัย                     | 2.69                   | 1.18                             | ปานกลาง              |
| 15. มีการแนะแนวการรับสมัครตามโรงเรียนและงานต่าง<br>ๆ  | 2.51                   | 1.00                             | ปานกลาง              |
| 16. รับรู้ข่าวสารจากทางมหาวิทยาลัยอย่างสม่ำเสมอ       | 2.13                   | 0.94                             | น้อย                 |



|     |      |      |      |
|-----|------|------|------|
| รวม | 2.19 | 0.96 | น้อย |
|-----|------|------|------|

จากตารางที่ 5 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านบริบทของมหาวิทยาลัย ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.19$ , S.D. = 0.96) เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย 3 อันดับแรก พบว่า อันดับที่ 1 คือ หอพักราคาถูกใกล้มหาวิทยาลัย อยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.69$ , S.D. = 1.18) อันดับที่ 2 คือ มีการแนะแนวการรับสมัครตามโรงเรียนและงานต่าง ๆ อยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.51$ , S.D. = 1.00) และ อันดับที่ 3 คือ กองทุน กยศ. อยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.50$ , S.D. = 1.41)

2.4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อ ปัจจัยด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

| รายการ<br>ปัจจัยด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 | ค่าเฉลี่ย<br>$\bar{X}$ | ส่วนเบี่ยงเบน<br>มาตรฐาน<br>S.D. | ระดับความคิดเห็น |
|------------------------------------------------|------------------------|----------------------------------|------------------|
| <b>1. ปัจจัยด้านปัญหาทางการเงิน</b>            |                        |                                  |                  |
| 1.1 เงินเก็บของครอบครัวลดลง                    | 2.39                   | 1.15                             | น้อย             |
| 1.2 รายรับของครอบครัวที่ลดลง                   | 2.47                   | 1.13                             | น้อย             |
| 1.3 โอกาสในการมีงานเสริมระหว่างเรียนน้อยลง     | 2.63                   | 1.15                             | ปานกลาง          |
| 1.4 อัตราค่าธรรมเนียมการศึกษาที่เหมาะสมกับฐานะ | 2.34                   | 0.96                             | น้อย             |
| 1.5 มาตรการผ่อนชำระค่าธรรมเนียมการศึกษา        | 2.37                   | 1.02                             | น้อย             |
| 1.6 มาตรการลดค่าปรับกรณีต่าง ๆ                 | 2.53                   | 0.98                             | ปานกลาง          |
| รวม                                            | 2.46                   | 1.07                             | น้อย             |
| <b>2. ปัจจัยด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน</b> |                        |                                  |                  |
| 2.1 การจัดการเรียนการสอนระบบออนไลน์            | 2.46                   | 0.99                             | น้อย             |

|                                                  |      |      |            |
|--------------------------------------------------|------|------|------------|
| 2.2 ความไม่พร้อมด้านอุปกรณ์สำหรับการเรียนออนไลน์ | 2.76 | 1.09 | ปานกลาง    |
| 2.3 ความไม่พร้อมด้านสัญญาณการสื่อสาร             | 2.84 | 1.12 | ปานกลาง    |
| 2.4 ความไม่พร้อมด้านบริบทของพื้นที่อาศัย         | 1.01 | 0.14 | น้อยที่สุด |
| รวม                                              | 2.27 | 0.84 | น้อย       |
| รวม                                              | 2.37 | 0.96 | น้อย       |

จากตารางที่ 6 นักศึกษาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.37$ , S.D. = 0.96) โดยปัจจัยปัญหาทางการเงิน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.46$ , S.D. = 1.07) และปัจจัยด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.27$ , S.D. = 0.84)

เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย ด้านปัญหาทางการเงิน 3 อันดับแรก พบว่า อันดับที่ 1 คือ โอกาสในการมีงานเสริมระหว่างเรียนน้อยลง อยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.63$ , S.D. = 1.15) อันดับที่ 2 คือ มาตรการงดค่าปรับกรณีต่าง ๆ ( $\bar{X} = 2.53$ , S.D. = 0.98) อันดับที่ 3 คือรายรับของครอบครัวที่ลดลง ( $\bar{X} = 2.47$ , S.D. = 1.13)

เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย รูปแบบการจัดการเรียนการสอน 3 อันดับแรก พบว่า อันดับที่ 1 คือความไม่พร้อมด้านสัญญาณการสื่อสาร ( $\bar{X} = 2.84$ , S.D. = 1.12) อันดับที่ 2 คือความไม่พร้อมด้านอุปกรณ์สำหรับการเรียนออนไลน์ ( $\bar{X} = 2.76$ , S.D. = 1.09) และ อันดับที่ 3 คือ การจัดการเรียนการสอนระบบออนไลน์ ( $\bar{X} = 2.46$ , S.D. = 0.99)

## อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีประเด็นสำคัญที่สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิงอยู่ในช่วงอายุ 18 – 20 ปี คณะและสาขาวิชาที่นักศึกษาเลือกเรียนในมากที่สุด คือ คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการสอนภาษาไทย และคณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง คุณวุฒิการศึกษาสูงสุดของนักศึกษาส่วนใหญ่ก่อนเข้าศึกษา คือ มัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ

เทียบเท่า โดยผ่านการสอบคัดเลือกรูปแบบรับตรงโดยคณะ/สาขาวิชา (รอบ 3 รับตรง) นักศึกษาส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ และรายได้ของครอบครัวนักศึกษา เฉลี่ยต่อเดือน 1,000 – 5,000 บาท

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว ปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย ปัจจัยด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

2.1 ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว จากผลการวิจัย นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว อยู่ในระดับปานกลาง จึงอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การได้รับคำแนะนำจากญาติ ครูแนะแนวของโรงเรียน และเพื่อน ค่อนข้างมีผลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผลการวิจัยประเด็นนี้ เข้ากันกับผลการศึกษาของ ปฐมา อาแว และ นิยาฮาเฮร์ ไพบูลย์ (2562 : 57-60) เรื่อง การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พบว่า เหตุผลส่วนตัวส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานีการศึกษา 2562 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ไกรสิงห์ สุดสงวน, (2560 : 201-206) เรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่าปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัวมีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร

2.2 ปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย จากผลการวิจัย นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย จึงไม่มีผลมากนักต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา แต่มีประเด็นที่น่าสนใจคือ แม้นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัยในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย แต่ถ้าพิจารณารายละเอียดที่นักศึกษาแสดงความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ การที่มีหอพักราคาถูกใกล้มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมีการแนะแนวการรับสมัครตามโรงเรียนและงานต่าง ๆ ผลการวิจัยประเด็นนี้ แตกต่างจากผลการศึกษาของ วิทวัส เหล่ามะลอ (2562 : 36-49) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2562 โดยผ่านการคัดเลือกด้วยระบบ TCAS ที่พบว่า ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษามีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในระดับมากที่สุด และแตกต่างจากการศึกษาของ ปฐมา อาแว และ นิยาฮาเฮร์ ไพบูลย์ (2562 : 57-60) เรื่อง การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่พบว่า ปัจจัยด้านภาพลักษณ์ของมหาวิทยาลัย โปรแกรมการศึกษา/หลักสูตรที่เปิดสอนตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน มีแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษา ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาในระดับมาก

2.3 ปัจจัยด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จากผลการวิจัยทั้ง 2 รายด้าน ได้แก่ ด้านปัญหาทางการเงิน และด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาแสดงความคิดเห็น ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยด้านการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ผลการวิจัยประเด็นนี้อาจเป็นไปได้ว่า นักศึกษาสามารถปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้เป็นอย่างดี ตั้งแต่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษา สัมพันธ์กับการศึกษาของ เมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล และมนต์เมืองใต้ รอดอยู่ (2564 : 101-118) เกี่ยวกับการปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะ โดยกล่าวว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีการปรับตัวภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปรับตัวด้านสังคมสูงที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ด้านอารมณ์ ด้านการเรียน และด้านการเข้าร่วมกิจกรรม ตามลำดับ และผลการวิจัยของ กรรณิการ์ แสนสุภา และคณะ (2563 : 90-95) เรื่อง การปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งพบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการปรับตัวในสถานการณ์การแพร่ระบาด อยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zamira H. (2020 : online) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ต่อการเรียนในมหาวิทยาลัย: กรณีศึกษา ผลการศึกษาพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีการปรับตัวทางด้านการเรียนออนไลน์และใส่ใจในการรับรู้ถึงการแพร่ระบาดของโรค และยอมรับการเรียนรูปแบบออนไลน์ทำให้ทักษะการเรียนของนักศึกษาไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

3. จากผลการวิจัยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สามารถนำมาเป็นแนวทางการรับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ดังนี้

3.1 จากผลการวิจัย ซึ่งนักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การได้รับคำแนะนำจากญาติ ครูแนะแนวของโรงเรียน เพื่อน และรุ่นพี่ ก่อนข้างมีผลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา แสดงให้เห็นว่า มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มีภาพลักษณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนที่ดีในความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้ที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย จึงมีการบอกต่อ ทำให้มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาในระดับปริญญาตรีของนักศึกษา ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงควรรักษาภาพลักษณ์ที่ดีไว้ เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และควรมีการสื่อสาร สร้างปฏิสัมพันธ์ สร้างแนวทางการรับรู้ให้กว้างขวางเชิงรุกในทุกมิติ

1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ควรมีการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาสาระวิชา เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัย เหมาะกับความต้องการของบุคคลและสภาพแวดล้อมของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและความต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยการปรับปรุงหลักสูตรควรมีการเพิ่มมิติการคาดการณ์มองอนาคตถึงความต้องการของตลาดแรงงานและความต้องการของสังคม แนวทางการพัฒนาของสังคมตลอดช่วงเวลาของหลักสูตร

2) ด้านการพัฒนาคุณภาพอาจารย์ ได้สนับสนุนให้อาจารย์ไปอบรมเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการเฉพาะด้านหรือสาขาวิชาที่ทำหน้าที่อยู่ เพื่อให้ได้อาจารย์ที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน มีอาจารย์ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญทางสาขาวิชาของหลักสูตร และมีประสบการณ์ที่เหมาะสมกับการผลิตบัณฑิต และเพิ่มเติมทักษะการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ โดยอาจจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการอบรมหรือเข้าศึกษาหลักสูตรระยะสั้นในสถาบันการศึกษาอื่น ๆ หรือการจัดทำความร่วมมือกับสถาบันอื่นในการร่วมกันพัฒนาคุณภาพอาจารย์ให้เป็นเลิศในด้านนั้นยิ่งขึ้นไป

3) ด้านพัฒนานักศึกษา มีชมรมให้นักศึกษาได้เลือกเข้าร่วมเพื่อทำกิจกรรมตามความถนัดและความชอบ เพื่อให้นักศึกษามีทักษะการเรียนรู้ ที่ได้มาตรฐานสากล มีทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ มีการจัดกิจกรรมการพัฒนาความรู้ความสามารถในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีกิจกรรมเสริมสร้างความเป็นคนดี มีการวางระบบการดูแลให้คำปรึกษาจากอาจารย์อย่างใกล้ชิด มีทักษะการเป็นพลเมืองที่ดีของโลกเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และควรเสริมชมรมเกี่ยวกับทักษะอาชีพที่นอกเหนือจากในหลักสูตรให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น

3.2 จากผลการวิจัย ซึ่งนักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อปัจจัยด้านบริบทของมหาวิทยาลัย ใน 2 ประเด็นคือ มหาวิทยาลัยมีการแนะนำการรับสมัครเชิงรุกตามโรงเรียนและงานต่าง ๆ ก่อนข้างมีผลต่อการตัดสินใจศึกษาในระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จึงเป็นแนวทางสำคัญที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา มุ่งเน้นการพัฒนาปรับปรุง ระบบการแนะนำการรับสมัคร เพื่อสร้างเสริมมิติการรับรู้เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยอย่างต่อเนื่องในทุกช่องทาง เพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยใช้ช่องทางสื่อออนไลน์และเว็บไซต์ให้เป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นช่องทางหลักที่เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับภารกิจและกิจกรรมของมหาวิทยาลัยที่บุคคลทั่วไปสามารถค้นหาได้ง่ายที่สุดผ่านช่องทางออนไลน์ และอีกประเด็นคือ มหาวิทยาลัยมีที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองเชียงใหม่ มีหอพักจำนวนมากให้เลือกตามความเหมาะสม และสะดวกต่อการเดินทาง ดังนั้น หากมีการโยกย้ายสถานที่ทำการของมหาวิทยาลัยจึงต้องมี

## ข้อเสนอแนะ

1. ประชากรที่เลือกศึกษาในครั้งนี้เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งตัดสินใจเลือกเรียนที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนาแล้ว จึงได้ผลการศึกษาไปในทางเดียวกัน จึงควรมีการศึกษา นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนในพื้นที่เป้าหมาย
2. ศึกษาเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างแต่ละพื้นที่ ที่มีสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันว่ามีพฤติกรรม การตัดสินใจต่างกันในเรื่องใดบ้าง เพื่อให้ทราบถึงการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนอกเหนือจากการใช้แบบสอบถาม ควรเพิ่มการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ ข้อมูลเชิงคุณภาพ และได้ผลการวิจัยที่ละเอียดมากยิ่งขึ้น สามารถเป็นประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

## เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ แสนสุภา และคณะ. (2563). การปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 6 (2), 90-95.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ.2565. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.moe.go.th>
- ไกรสิงห์ สุดสงวน. (2560). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E-Journal*. 10 (1), 201–206.
- ปฐมา อาแว และ นิยาวาเฮร์ ไพบูลย์. (2562). การตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. รายงานการวิจัย. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- เมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล และมนต์เมืองไต้ รอดอยู่. (2564). รูปแบบการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนราชินีบูรณะ ในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. *ครูสภาวิทยากร* *Journal of Teacher Professional Development*. 2 (3), 101-118.
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 1 (13 ตุลาคม 2561). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: [http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T\\_0001.PDF](http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2561/A/082/T_0001.PDF)
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ และอจรา ชานีประศาสน์. (2547). ระเบียบวิธีการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีการพิมพ์.

- วลัยพร ชันตะคุ, จริญญา สมอุดร และ นวรัตน์วดี ชินอัครวัฒน์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ปีการศึกษา 2563. *Journal of Modern Learning Development*. 5 (4), 28-39.
- วิทวัส เหล่ามะลอ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปีการศึกษา 2562. รายงานการวิจัย. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙*. กรุงเทพมหานคร: พรินทวนกราฟฟิค.
- สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2562). นโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 – 2570 และแผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 – 2565. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2564. แหล่งที่มา: <https://www.mhesi.go.th/index.php/aboutus/stg-policy/930-2563-2570.html>
- Zamira H. (2020). The Impact of COVID-19 on Higher Education: A Study of Interaction among Students' Mental Health, Attitudes toward Online Learning, Study Skills, and Changes in Students' Life. *Online*. Retrieved February 25, 2022, from: <https://www.researchgate.net/publication/341599684>.

แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู  
สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์

**Development Guidelines the Participation in Quality Assurance in  
Secondary Schools of Teacher in Lomsak Consortium,  
The Secondary Educational Service Area  
Office Phetchabun**

นารียา ศรีพันธุ์,  
ดร.สธิรพร เชาวนชัย และ วิทยา จันทร์ศิลา  
มหาวิทยาลัยนเรศวร  
**Nareeya Sripan,**  
**Sathiraporn Chaowachai and Vithaya Jansila**  
Naresuan University, Thailand  
Corresponding Author, Email: nareeyas63@nu.ac.th

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้โดยการเลือกแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขต หล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ มีทั้งหมด 15 แนวทาง แบ่งออกเป็น ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 3 แนวทาง ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4 แนวทาง ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3 แนวทาง ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 2 แนวทาง และด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 3 แนวทาง

**คำสำคัญ:** แนวทางพัฒนา; การมีส่วนร่วม; การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา; ครู สหวิทยาเขตหล่มสัก



## Abstracts

The objectives of this study were to study development guidelines the participations in quality assurance in secondary schools of teacher in Lomsak consortium, The Secondary Educational Service Area Office Phetchabun. The informants were 5 experts selected by purposive sampling method. The in-depth interview was used for collecting information. The data were statistically analyzed using content analysis.

The results showed that development guidelines the participations in quality assurance in secondary schools of teacher in Lomsak consortium, The Secondary Educational Service Area Office Phetchabun. There are 15 approaches as following; participation in planning aspect included 3 approaches, participation in decision-making aspect included 4 approaches, participation in operation aspect included 3 approaches, participation in evaluation aspect included 2 approaches, and participation in receiving benefits aspect included 3 approaches.

**Keywords:** Development Guidelines; Participation; Internal Quality Assurance; Teacher in Lomsak Consortium

## บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562 มาตรา 47 กล่าวว่า ให้มีระบบ การประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก และมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและ ให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการ ทำงานของสถานศึกษา และบุคคลที่เกี่ยวข้องดำเนินการไปอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการ ปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมโดยรวมว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะพึงประสงค์ตาม มาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ โดยการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการมีส่วนร่วม แบบร่วมแรงร่วมใจในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของทุกคนในสถานศึกษา รวมถึงหลักการร่วมรับผิดชอบ ในผลการจัดการศึกษาอย่างตรวจสอบได้ และหลักการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของทุกคนในสถานศึกษา ที่ต้องรับผิดชอบและร่วมลงมือดำเนินการทุกขั้นตอนของการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา 2561 : 4-5) สอดคล้องกับจิตติมา วรณศรี (2557 : 122) กล่าวว่า การประกัน คุณภาพการศึกษาเป็นเครื่องมือที่ใช้เพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานอย่าง ต่อเนื่อง ทำให้สถานศึกษารับรู้ถึงสถานะปัจจุบัน และสภาพจริงของการดำเนินงานตามพันธกิจของสถานศึกษา โดยสามารถนำข้อมูลสารสนเทศมากำหนดนโยบายวางแผนและบริหารจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในคุณภาพของสถานศึกษา

การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรที่มีความรอบรู้ และประสบการณ์ร่วมดำเนินการ และตัดสินใจ พิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาได้อย่างถี่ถ้วน รอบคอบ ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ เกิดการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการหรือองค์การ ซึ่งความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนองค์การและหน่วยงานที่ดีที่สุด (จอมพงศ์ มงคลวนิช 2556 : 228)

จากรายงานผลการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ (2563 : 38-47) พบว่า โรงเรียนในสหวิทยาเขตหล่มสัก จำนวน 7 โรงเรียน มีโรงเรียนที่พบปัญหาในการบริหารงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 42.86 โดยมีจุดที่ควรพัฒนาในการสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบ และกลไกการบริหารตามมาตรฐานการศึกษา โดยเฉพาะด้านบุคลากรที่พบว่าครูมีภาระงานที่มาก ขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา จึงทำให้ครูมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในค่อนข้างน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของอัมพร ทองไชย (2558 : 2-3) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับตัวกับปริมาณงานที่มาก จึงทำให้การดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไม่เป็นระบบ ขาดความต่อเนื่อง บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานระบบการประกันคุณภาพ ขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมขององค์กร กรรมการสถานศึกษา การสนับสนุนจากชุมชน หน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งส่งผลต่อการดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษายังไม่บรรลุตามที่คาดหวัง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ เพื่อให้การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

## วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์

## ระเบียบวิธีวิจัย

### 1. การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาผลงานวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามทัศนะของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ของนารียา ศรีพันธุ์, วิทยา จันทรศิลา และสถิพร เขาวนชัย (2564 : 784-785) 2) และนำผลที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเฉพาะผลการวิจัยในภาพรวม การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามทัศนะของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ รายด้านของข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล 5) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นกรอบในการศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

### 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

2.1 อาจารย์มหาวิทยาลัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารการศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านการบริหารการศึกษา มีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 1 คน

2.2 ศึกษานิเทศก์ ผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท มีประสบการณ์การทำงานไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 2 คน

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านการบริหารงานโรงเรียน มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโทด้านการบริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์การบริหารไม่ต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 2 คน

### 3. เครื่องมือการวิจัย

#### 3.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นลักษณะแบบเติมคำตอบ

ตอนที่ 2 แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 5 ด้าน 5 ข้อ

### 3.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสัมภาษณ์แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ มีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยนำประเด็นที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามทัศนะของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ (นารียา ศรีพันธุ์, วิทยา จันทร์ศิลา และสธิพร เชาวนชัย, 2564 : 784-785) โดยเลือกเฉพาะประเด็นในภาพรวมรายด้านทุกด้านของข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มาสร้างประเด็นในการสัมภาษณ์
- 2) นำประเด็นที่ได้จากผลการวิจัยในข้อที่ 1 มากำหนดกรอบคำถาม
- 3) ร่างข้อคำถามแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษาและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ
- 4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ
- 5) จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

### 3.3 การเก็บและรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้

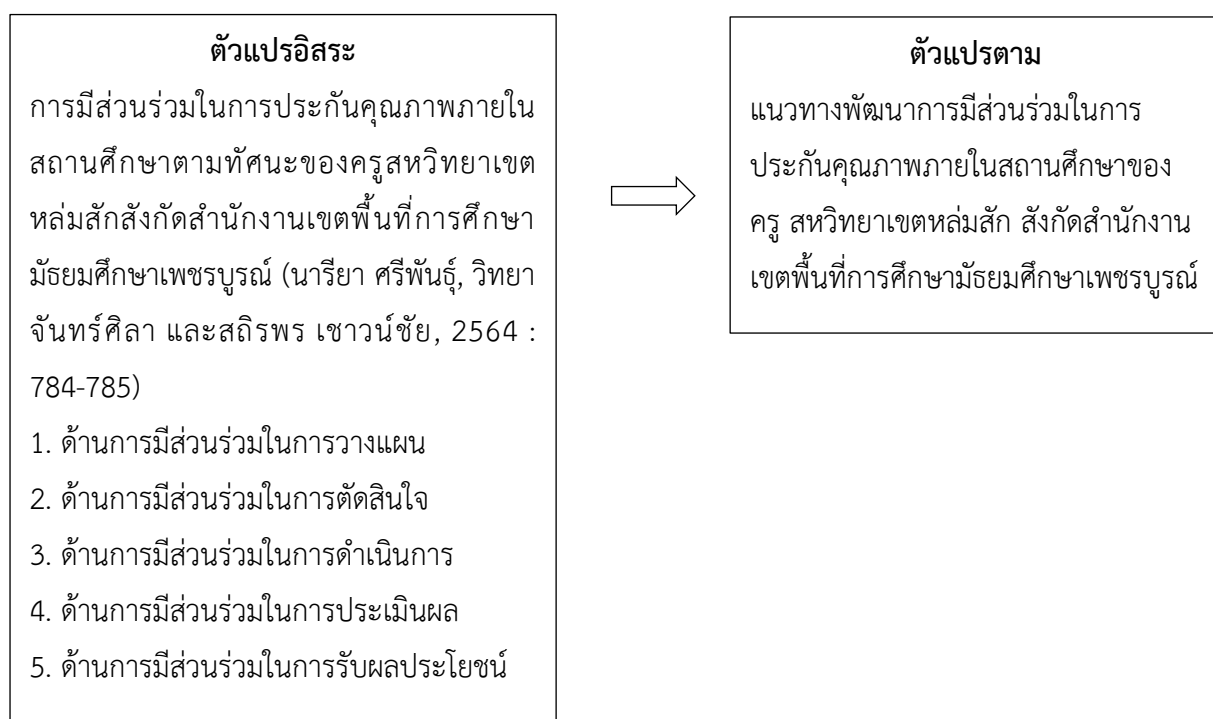
- 1) ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์
- 2) ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้สัมภาษณ์เป็นรายบุคคล นัดวัน เวลาและสถานที่ในการสัมภาษณ์
- 3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล
- 4) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

### 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มาจัดกระทำกับข้อมูลและสรุปข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

#### กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ได้จากการทบทวนผลงานวิจัยของ นาริยา ศรีพันธุ์, วิทยา จันทร์ศิลา และสธิพร เขาวนชัย (2564 : 784-785) และกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์ แสดงดังตาราง 1

**ตาราง 1** แสดงผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์

| การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา                                                                                                                                             | แนวทางพัฒนา                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน<br>ท่านคิดว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วม<br>ของครูในการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์<br>การประเมินงานประกันคุณภาพ<br>ภายในสถานศึกษา ควรมีแนวทางการ<br>พัฒนาอย่างไร | <p>1. ผู้บริหารควรจัดประชุม ชี้แจง สร้างความเข้าใจแก่ครูทุกคนเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาเพื่อให้ครูตระหนักและเห็นความสำคัญของการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา</p> <p>2. ผู้บริหารควรจัดประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับหัวหน้างานและครูที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กระบวนการ (Professional Learning Community: PLC) เพื่อร่วมกันวางแผนการกำหนดค่าเป้าหมายตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา</p> <p>3. ผู้บริหารควรบริหารงานในลักษณะการทำงานแบบล่างสู่บน (Bottom-Up) เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการเสนอแนะและให้ข้อมูลเพื่อกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา</p> |
| 2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ<br>ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของครูในการ<br>ตัดสินใจเลือกผู้ปฏิบัติงานประกัน<br>คุณภาพภายใน ควรมีแนวทางการ<br>พัฒนาอย่างไร                                | <p>1. ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูร่วมพิจารณาคัดเลือกผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้การปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ</p> <p>2. ผู้บริหารควรสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ครูที่มีความเต็มใจปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในได้แสดงออกถึงศักยภาพการทำงาน</p> <p>3. ผู้บริหารควรจัดทำพรรณานงาน (Job Description) งานประกันคุณภาพภายในให้ครูทราบอย่างชัดเจน เพื่อจะได้พิจารณา</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                    |

| การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ<br>ภายในสถานศึกษา                                                                                                                                                                                                                                                     | แนวทางพัฒนา                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | <p>บุคคลให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน</p> <p>4. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรเป็นครูและบุคลากรที่มาจากทุกกลุ่มงาน ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อจะได้มีการจัดเก็บข้อมูลที่ครบถ้วน</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <p><b>3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ</b></p> <p>ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของครูในการประสาน จัดทำ สนับสนุนด้านทรัพยากร งบประมาณ แรงงาน บุคลากร สถานที่ในการดำเนินงาน โครงการ งานกิจกรรมของสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำมาใช้ในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ควรมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร</p> | <p>1. ผู้บริหารควรกระจายอำนาจการบริหารงานให้แก่หัวหน้ากลุ่มงาน หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือครูผู้รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรม ให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระ โดยผู้บริหารคอยให้คำแนะนำ ปรีกษา นิเทศ ติดตามในการดำเนินงาน</p> <p>2. ผู้บริหารควรกำหนดให้ครูมีการปฏิบัติงานแบบหมุนเวียนงาน (Job Rotation) เพื่อให้ครูได้มีโอกาสในการเรียนรู้งานใหม่ ๆ รวมถึงได้แนวคิดหรือมุมมองใหม่ในการทำงาน</p> <p>3. ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูได้ประสาน จัดทำ เสนองบประมาณ ใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับโครงการ/กิจกรรม เพื่อให้ผลสำเร็จของโครงการและกิจกรรมบรรลุผลตามค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้</p> |
| <p><b>4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล</b></p> <p>ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของครูในการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละตัวชี้วัดในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา ควรมีแนวทางการพัฒนาอย่างไร</p>                                                                                          | <p>1. ผู้บริหารควรร่วมกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละตัวชี้วัดในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษา กับหัวหน้างานและครูที่เกี่ยวข้อง และแจ้งให้กลุ่มงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ นำไปกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลของแต่ละโครงการ/กิจกรรมให้ชัดเจน</p> <p>2. ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้กลุ่มงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูที่รับผิดชอบโครงการ/กิจกรรมได้ทบทวนเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละตัวชี้วัดในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษาตามบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยการ PLC เพื่อการวิเคราะห์ และสะท้อนผลดำเนินงานร่วมกัน</p>                                                             |
| <p><b>5. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์</b></p>                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>1. ผู้บริหารควรจัดทำคู่มือปฏิบัติงานให้ครูทุกคนได้ทราบและเข้าใจในทิศทางเดียวกัน และยกย่อง เชิดชูและให้รางวัลแก่ครูที่</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

| การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ<br>ภายในสถานศึกษา                                                                                                                | แนวทางพัฒนา                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมในการทำงาน<br>ของครู จนได้รับคำชมเชยหรือรางวัล<br>จากเพื่อนร่วมงาน และผู้มีส่วน<br>เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ควรมีแนว<br>ทางการพัฒนาอย่างไร | ปฏิบัติงานดีเด่น<br>2. ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักรู้และค่านิยมในการ<br>ปฏิบัติงานในโรงเรียน เพื่อให้ครูเห็นคุณค่าในงานที่ทำ<br>3. ผู้บริหารควรให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูอย่างสม่ำเสมอ เช่น<br>กล่าวชื่นชมหรือให้เกียรติบัตร รางวัลแก่ครู กลุ่มสาระการเรียนรู้<br>หรือกลุ่มงานที่ปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานการศึกษาของ<br>สถานศึกษาและเป็นไปตามค่าเป้าหมายของสถานศึกษาที่ตั้งไว้<br>เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจและรู้สึกมีส่วนร่วมในผลงาน |

## อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของครู  
สหวิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ผู้บริหารควรจัดประชุม ชี้แจง สร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยน  
เรียนรู้ร่วมกันกับครูทุกคน เกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการกำหนดตัวชี้วัดและ  
เกณฑ์การประเมินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประชุม ชี้แจง สร้างความ  
เข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จะช่วยให้ทุกฝ่ายเข้าใจเป้าหมายและความต้องการของการดำเนินงานประกัน  
คุณภาพได้อย่างชัดเจน จนทำให้สามารถทำงานได้ อย่างเป็นระบบ มีการวางแผนที่ดีในการทำงาน สามารถ  
วิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา และกำหนดเป็นมาตรฐานและตัวชี้วัดในการดำเนินงานของสถานศึกษาได้  
อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และครู ผู้บริหารจึงควรวางแผน  
ตั้งแต่เริ่มต้นโดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของการประกันคุณภาพ  
ภายในสถานศึกษา เพื่อให้ครูมองเห็นภาพรวมของงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ  
สำนักทดสอบทางการศึกษา (2561 : 18) ได้กล่าวถึง แนวทางการวางแผนการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของ  
สถานศึกษาร่วมกัน โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้กับครู บุคลากร ดำเนินการวิเคราะห์มาตรฐาน  
การศึกษา หลักสูตรสถานศึกษา จุดเน้น บริบท ความต้องการ ทิศทางการจัดการศึกษา อัตลักษณ์และ  
เอกลักษณ์ของสถานศึกษา นำมากำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและประกาศใช้มาตรฐาน  
การศึกษาโดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา และสอดคล้องกับสุ  
ระพงษ์ โพธิ์สิงห์ (2559 : 103) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนบ้าน  
ตาก "ประชาวิทยาคาร" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 พบว่า แนวทางพัฒนาการ



กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานั้น สถานศึกษาควรประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจให้มากขึ้น สอบถามความต้องการโดยโรงเรียนสามารถเก็บข้อมูลของ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน เช่น ประชุมผู้ปกครอง การทำกิจกรรมร่วมกัน

2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยผู้ปฏิบัติงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาควรมาจากหลากหลายกลุ่มงาน เพื่อจะได้มีการจัดเก็บ ข้อมูลที่ครบถ้วน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำงานเป็นทีมช่วยทำให้การปฏิบัติงาน เป็นระบบและชัดเจนมากขึ้น โดยการทำงานเป็นทีมจะต้องอาศัยความร่วมมือกันของครูและบุคลากรในสถานศึกษา และเมื่อมีปัญหา ก็สามารถช่วยกันแก้ไข ลงมติ ตัดสินใจร่วมกัน ซึ่งจะช่วยให้การทำงานบรรลุเป้าหมาย เพราะการทำงานเป็นทีม แต่ละคนมีการแบ่งงาน แบ่งหน้าที่กันตามความสามารถและความชำนาญ เมื่อลงมือทำงานจะสามารถ ดำเนินงานได้รวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ มีคุณภาพ และทำให้งานประสบความสำเร็จเกิดประสิทธิผลและมี ประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับจอมพงศ์ มงคลวนิช (2556 : 228) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมช่วยให้การบริหาร หรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายเป็นไปอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ เพราะเป็นการระดม แนวคิดและตัดสินใจจากบุคคลที่มีความหลากหลายทั้งความรู้ และประสบการณ์ ก่อให้เกิดการ ประสานงานที่ดี มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน ทำให้การบริหารเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับอัมพร ทองไชย (2558 : 135) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า แนว ทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผู้บริหารควรเป็นหลักในการขับเคลื่อนงานประกันคุณภาพ เน้นการทำงาน เป็นทีม มีการมอบหมายหน้าที่ในการทำงานชัดเจน มีผู้รับผิดชอบหลักในการทำงานและชุมชนเข้ามามีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษา ส่วนผู้รับผิดชอบงานระบบการประกันคุณภาพ และครูในสถานศึกษาก็ต้องมีใจในการ ทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือร่วมมือกันทำงานดำเนินงานจริงในทุกกระบวนการเพื่อให้สามารถเข้าใจการ ดำเนินงานได้อย่างชัดเจน

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ผู้บริหารควรสนับสนุนให้ครูได้ประสาน จัดหา เสนอ งบประมาณ ใช้ทรัพยากรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับโครงการ/กิจกรรม เพื่อให้ผลสำเร็จของโครงการและ กิจกรรมบรรลุผลตามค่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ทรัพยากร บุคลากรและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อใช้ในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมช่วยให้ครู และบุคลากรในสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการและดำเนินโครงการหรือกิจกรรมได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ กำหนดไว้ สอดคล้องกับสุระพงษ์ โพธิ์สิงห์ (2559 : 107-109) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกัน คุณภาพภายในของโรงเรียนบ้านตาก "ประชาวิทยาคาร" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38 พบว่า สถานศึกษาควรจัดหางบประมาณสนับสนุนในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรในการ

จัดการศึกษา ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ ต่อการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรในการจัดการศึกษา แสวงหาบุคลากรงบประมาณ และสิ่งอำนวยความสะดวกรวมทั้งความร่วมมือจากแหล่งต่าง ๆ ที่หลากหลายทั้ง ภายในและภายนอกองค์กร เช่น ชุมชน ศิษย์เก่าโรงเรียน เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการศึกษาให้มี ประสิทธิภาพสูงสุด

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผู้บริหารควรร่วมกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละตัวชี้วัด ในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมของสถานศึกษากับหัวหน้างานและครูที่เกี่ยวข้อง และแจ้ง ให้กลุ่มงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้นำไปกำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลของแต่ละโครงการ/กิจกรรมให้ชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประเมิน และตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาเป็นกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ ระบบบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนา และสร้างความเชื่อมั่น ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทราบว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ผู้บริหารควรสร้างการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อ กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในแต่ละตัวชี้วัดในการประเมินที่ชัดเจน มีเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมซึ่งจะ ช่วยให้การประเมินมีคุณภาพและเป็นระบบ สอดคล้องกับสำนักทดสอบทางการศึกษา (2561 : 20) ได้กล่าวถึง แนวทางการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสถานศึกษาต้องกำหนดหรือ มอบหมายผู้รับผิดชอบในการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ในสถานศึกษา โดยร่วมวิเคราะห์มาตรฐานและเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่ประกาศใช้ กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสม และสอดคล้องกับอัมพร ทองไชย (2558 : 140) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาด เล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมในการประเมิน คุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ควรแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายใน กำหนดแผนการประเมิน กำหนดวิธีการประเมินในแต่ละมาตรฐาน จัดทำเครื่องมือและปฏิทินการประเมินผล อย่างเป็นระบบ

5. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ผู้บริหารควรให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูอย่าง สม่าเสมอ เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจและรู้สึกมีส่วนร่วมในผลงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการให้ขวัญและกำลังใจ แก่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาที่ได้ปฏิบัติงาน เป็นการเสริมสร้างกำลังใจ แรงจูงใจและกระตุ้นความตั้งใจใน การทำงานมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ผลสำเร็จของการปฏิบัติงานมีคุณภาพ ได้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ชัดเจน และ ครบถ้วนเพื่อนำมาใช้ในงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาในปีการศึกษาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับวิจิตรภรณ์ โตแก้ว (2558 : 20) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นการแจกจ่ายผลประโยชน์ที่เกิดจากการร่วมกันปฏิบัติงาน ซึ่งอาจเป็น ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ทางสังคม หรือโดยส่วนตัว และสอดคล้องกับสุวิมล ธีรรุ (2561 : 126) ได้ศึกษา

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ควรมีการมอบรางวัลและยกย่องชมเชยหรือประกาศเกียรติคุณแก่คณะทำงานในการทำหน้าที่ย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้คณะทำงานมีความตั้งใจที่จะเข้าร่วมปฏิบัติงานมากขึ้น

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารควรสร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์การประเมินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยการประชุม ชี้แจง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ครูทุกคน
2. ผู้บริหารควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยที่ครูและบุคลากรในสถานศึกษาต้องร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนเพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดความคล่องตัวและสามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง
3. ผู้บริหารควรกระจายอำนาจการบริหารงานและให้อำนาจในการตัดสินใจแก่ครูและบุคลากรในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย
4. การประเมิน และตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารควรวิเคราะห์ตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติงานที่เป็นระบบ ถูกต้อง ชัดเจนตรวจสอบได้ และให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์ประเมินผลตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัด สร้างเครื่องมือและร่วมกันตรวจสอบประเมินผลเพื่อหาข้อบกพร่องและช่วยกันแก้ไข เพื่อพัฒนาระบบการประเมินและตรวจสอบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น
5. ผู้บริหารควรกำหนดเกณฑ์การปฏิบัติงานเพื่อใช้ในการยกย่อง เชิดชูและให้รางวัลแก่ครูที่ปฏิบัติงานดีเด่น ให้ครูทุกคนได้ทราบและเข้าใจในทิศทางเดียวกัน

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์
2. ควรสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรม

## เอกสารอ้างอิง

- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตติมา วรณศรี. (2557). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- นาริยา ศรีพันธุ์, วิทยา จันทร์ศิลา, และ สติพร เชาว์ชัย. (2564). *การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามทัศนะของครูส่ววิทยาเขตหล่มสัก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์. การประชุมวิชาการสหวิทยาการพุทธรัฐศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ 1 (ออนไลน์)*. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิจิตรภรณ์ โตแก้ว. (2558). *การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอท่าม่วงจังหวัดกาญจนบุรี. การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*.
- สุระพงษ์ โพธิ์สิงห์. (2559). *แนวทางพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนบ้านตาก "ประชาวิทยาการ" สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 38. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*.
- สุวิมล ธีรร. (2561). *แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์. (2563). *รายงานผลการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report)*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบูรณ์.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2561). *แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อัมพร ทองไชย. (2558). *รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้  
เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

**The Development of Vocabulary Learning Using Game Based Learning  
for Grade 13 Students**

จุฑาทิพย์ กฐินทอง และ สุรัตนา อติพัฒน์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

**Chuthathip Kathinthong and Surattana Adipat**

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, E-mail : 6312590015@rumail.ru.ac.th

\*\*\*\*\*

**บทคัดย่อ**

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้เกมเป็นฐาน และเพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 28 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย จำนวนทั้งหมด 6 ห้องเรียน โดยวิธีจับสลากมา 1 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน รหัสวิชา อ21101 ด้วยการสอนเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้เกมเป็นฐาน จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 1.30 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมีทั้งแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้สถิติพรรณนาสำหรับการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ของผลสัมฤทธิ์โดยภาพรวมในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานใช้สถิติพรรณนาด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้เกมเป็นฐาน พบว่า นักเรียนที่เรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐานอยู่ในระดับ มากที่สุด

**คำสำคัญ :** ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ; การจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐาน ; การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ

\* วันที่รับบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 22 มีนาคม 2565

Received: February 28, 2022; Revised: March 19, 2022; Accepted: March 22, 2022

## Abstracts

This research is experimental research. The purpose of this study was to compare English vocabulary using Games Based Learning (GBL) before and after class. The sample group used in this research was 28 students with in Chachoengsao province. The sample was obtained by simple random sampling. The research tools were 1. lesson plans for English vocabulary using Games Based Learning (GBL). 2) pre- test and post-test. The statistics used in the data analysis were mean, standard deviation and dependent samples t-test. 3) evaluate the satisfaction of the students learning the vocabulary with games. The statistics in the data analysis were descriptive statistics to find mean, standard deviation and t-test of pre-test and post- test of students. The satisfaction of students with the Games Based Learning (GBL) using descriptive statistics to find the mean and standard deviation.

The results of the research can be summarized as follows: 1) Students who learned English vocabulary Games Based Learning (GBL). The results showed that after school was significantly higher than before at the .01 level. 2) The students were satisfied with learning English vocabulary using games at a highest level

**Keyword:** Learning Achievement; Game Based Learning; English Vocabulary Learning

## บทนำ

ปัจจุบันภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่มีความสำคัญภาษาหนึ่งของโลกรวมถึงประเทศไทยที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางในการติดต่อสื่อสารกับต่างประเทศ การเรียนภาษาอังกฤษจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน รวมไปถึงในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้นักเรียนไทยได้พัฒนาทักษะภาษาอังกฤษ 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน

กระทรวงศึกษาธิการเล็งเห็นความสำคัญ ของภาษาอังกฤษจึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอนภาษาอังกฤษมีอยู่ว่า เมื่อผู้เรียนเรียนภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษา ผู้เรียนจะมีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และสามารถศึกษาในระดับที่สูงขึ้น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 3-5) กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ได้ระบุให้วิชาภาษาอังกฤษจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่มุ่งเน้น ให้พัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถใน การใช้ภาษาอังกฤษติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศ สื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ ประกอบอาชีพ และศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอดความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ ภาษาเพื่อการ

สื่อสาร ภาษา และวัฒนธรรม ภาษาด้วยความสัมพันธ์กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น และ ภาษาด้วยความสัมพันธ์กับชุมชนและโลก

การเรียนรู้และการสอนภาษาต่างประเทศเริ่มต้นจากการสอนคำศัพท์ ดังที่ Wilkins (1972 : 34) กล่าวไว้ หากไม่มีความรู้ด้านไวยากรณ์ จะทำให้สื่อสารได้น้อย แต่หากไม่รู้คำศัพท์ไม่สามารถสื่อความหมายได้ การเรียนภาษาต่างประเทศจึงต้องมีความรู้ด้านคำศัพท์ที่เพียงพอเพื่อให้สื่อสารได้ ดังที่ Harmer (1991:5) กล่าวว่า การเรียนรู้คำศัพท์จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะภาษาอังกฤษให้ได้ดี สื่อสารกับนานาชาติ ประเทศอย่างเป็นสากลได้ โดยผู้เรียนจะต้องมีความรู้ในเรื่องคำศัพท์เป็นอย่างดี เพราะคำศัพท์คือหัวใจสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษ ฉะนั้นครูผู้สอนภาษาอังกฤษควรตระหนักถึงความสำคัญในการเรียนการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่จะทำให้การเรียนภาษาอังกฤษสนุกสนาน ครูจึงควรใช้กิจกรรมเพื่อชักจูงให้เด็กนักเรียนอย่างสนุกสนานไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การนำภาษาไปใช้อย่างได้ผลนั่นคือ การใช้กิจกรรมเกม เพราะ เกมเป็นการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมหรือเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศในการเรียนวิชาและทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างสนุกสนาน ซึ่ง Johnson (2001 : 76-161) ได้ทำการวิจัยพบว่าการสร้างความจำในการเรียนคำศัพท์ให้ได้ผลนั้น ครูควรจัดการเรียนการสอนให้อยู่ในรูปของเกมเพราะจะทำให้การเรียนสนุกยิ่งขึ้น

โดยปัญหาของการเรียนภาษาอังกฤษในโรงเรียนของผู้วิจัยพบว่า ปัญหาพื้นฐานของการเรียนภาษาอังกฤษ คือ ปัญหาด้านคำศัพท์ เนื่องจากความรู้ด้านคำศัพท์ไม่เพียงพอ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นักเรียนไม่สามารถต่อยอดไปยังทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่นักเรียนจะต้องมีพื้นฐานของคำศัพท์ จึงจะสามารถเรียนภาษาได้ดี “คำศัพท์” เป็นหัวใจสำคัญในการเรียนภาษาอังกฤษ ดังที่ อนุภาพ ดลโสภณ (2540 : 45) กล่าวไว้ว่า ถ้าไม่มี ความแม่นยำหรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์แล้ว จะเรียนภาษาได้ดีทั้งการพูด การฟัง การอ่าน และการเขียนได้ ยาก การที่ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์มาก จำได้แม่นยำและสามารถนำไปใช้อย่างถูกต้องคล่องแคล่ว ย่อมเรียนได้ผลดี คำศัพท์จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนภาษาต่างประเทศ

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ปฏิบัติการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน อ 21101 โรงเรียนสนามชัยเขต ปรากฏว่ามีนักเรียนจำนวนหนึ่งประสบปัญหาทางด้านการเรียนรู้คำศัพท์ ดังนั้นจากปัญหาที่ผู้วิจัยได้ค้นพบ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบเกมเป็นฐาน

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้เกมเป็นฐาน
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน

## ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้เกมเป็นฐาน ก่อนเรียน และหลังเรียน และเพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 214 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จำนวนทั้งหมด 6 ห้อง โดยวิธีจับสลากมา 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 28 คน

### 2. เครื่องมือในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน รหัสวิชา อ21101 ด้วยการสอนเรียนรู้คำศัพท์ โดยใช้เกมเป็นฐาน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมีทั้งแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน

3. แบบสอบถามความพึงพอใจ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน รหัสวิชา อ21101 โดยใช้เกมเป็นฐาน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแผนการเรียนรู้จากตำรา เอกสาร และคู่มือครู เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

2. ศึกษาค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ

3. ศึกษาการสอนคำศัพท์โดยใช้เกมเป็นฐาน

4. ศึกษาและเลือกคำศัพท์ที่ใช้สอนจากหนังสือแบบเรียนภาษาอังกฤษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รหัสวิชา อ21101 โดยพิจารณาจากหน้าที่เป็นส่วนของการเรียนรู้คำศัพท์ในหนังสือเรียน

5. สร้างแผนการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ที่สอนโดยการใช้เกมเป็นฐาน



ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (sample random sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม จำนวน 28 คน
2. ทำการทดสอบก่อนเรียน (pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 30 ข้อ ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง และนำแบบทดสอบที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำมาตรวจให้คะแนน บันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ดำเนินการสอนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยการเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้เกมเป็นฐาน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาทดลองจำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมง
4. ทำการทดสอบหลังเรียน (post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ ฉบับเดียวกับที่ทดสอบก่อนเรียน จำนวน 30 ข้อ ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง
5. ตรวจผลการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง บันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนหลังเรียน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
6. นำผลคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์สูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานหรือไม่
7. นำผลแบบสอบถามความพึงพอใจไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานอยู่ในระดับใดและนำมาสรุปผลการวิจัย

### 3.การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบก่อนเรียน (pre-test) และหลังเรียน (post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ จำนวน 30 ข้อ ระยะเวลาในการทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง และนำแบบทดสอบที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำมาตรวจให้คะแนน บันทึกผลการทดสอบไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล นำผลคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติ t-test เพื่อทดสอบสมมติฐานว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์สูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานหรือไม่ นำผลแบบสอบถามความพึงพอใจไปวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานอยู่ในระดับใดและนำมาสรุปผลการวิจัย

#### 4.การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยสถิติพรรณนา ดังนี้

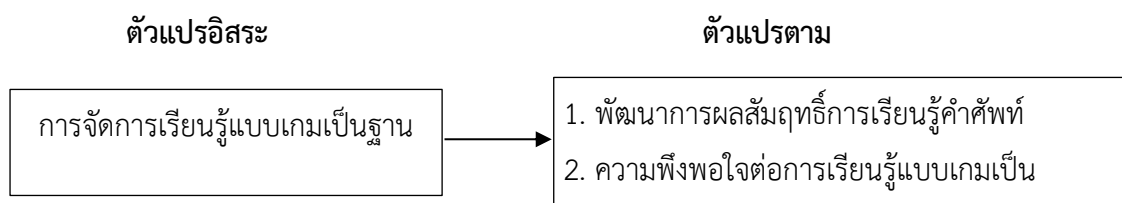
##### 1. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้เกมเป็นฐาน

วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ของผลสัมฤทธิ์โดยภาพรวมในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนการเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้เกมเป็นฐาน เพื่อทดสอบสมมติฐานว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์สูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน

2. วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อทดสอบสมมติฐานว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด

#### กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยแสดงดังแผนภาพที่ 1



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แสดงตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้เกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสนามชัยเขต

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์โดยใช้เกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสนามชัยเขต

| คะแนนการทดสอบ | N  | ค่าเฉลี่ย | S.D. | t      | Sig. |
|---------------|----|-----------|------|--------|------|
| ก่อนเรียน     | 28 | 17.11     | 4.63 | 10.698 | .000 |
| หลังเรียน     | 28 | 24.43     | 4.02 |        |      |

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียนโดยใช้เกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสนามชัยเขตพบว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ( $\bar{x}$ ) มีค่าเท่ากับ 17.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 4.63 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ( $\bar{x}$ ) มีค่าเท่ากับ 24.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ที่ 4.02 โดยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอยู่ที่ 7.32 คะแนน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้คำศัพท์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้เกมเป็นฐาน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

2. การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสนามชัยเขต

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสนามชัยเขต

| ลำดับที่ | รายการประเมิน                                   | N  | ค่าเฉลี่ย | S.D. | เกณฑ์การประเมิน | ลำดับที่ |
|----------|-------------------------------------------------|----|-----------|------|-----------------|----------|
| 1        | ผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาที่สอน                  | 28 | 4.82      | 0.38 | มากที่สุด       | 4        |
| 2        | ผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ       | 28 | 4.93      | 0.26 | มากที่สุด       | 1        |
| 3        | ผู้สอนมีความยุติธรรม                            | 28 | 4.86      | 0.35 | มากที่สุด       | 3        |
| 4        | ชั้นนำเข้าสู่บทเรียนมีความน่าสนใจ กระตุ้นให้คิด | 28 | 4.71      | 0.59 | มากที่สุด       | 6        |

|     |                                                                                              |     |      |      |           |    |
|-----|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|------|------|-----------|----|
| 5   | คำศัพท์มีภาพประกอบช่วยให้น่าสนใจ                                                             | 28  | 4.71 | 0.52 | มากที่สุด | 6  |
| 6   | นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์เพิ่มมากขึ้น                                 | 28  | 4.43 | 0.68 | มาก       | 9  |
| 7   | การเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเกม ช่วยจำคำศัพท์ได้ดีขึ้น                                             | 28  | 4.39 | 0.72 | มาก       | 10 |
| 8   | นักเรียนได้รับคำศัพท์เพิ่มมากขึ้น                                                            | 28  | 4.75 | 0.51 | มากที่สุด | 5  |
| 9   | รูปแบบของเกม มีความหลากหลายน่าสนใจในการเรียนรู้                                              | 28  | 4.89 | 0.31 | มากที่สุด | 2  |
| 10  | นักเรียนมีส่วนร่วมในห้องเรียนมากขึ้น                                                         | 28  | 4.43 | 0.62 | มาก       | 9  |
| 11  | นักเรียนสามารถใช้คำศัพท์ได้ถูกต้องตรงตามความหมาย                                             | 28  | 4.68 | 0.47 | มากที่สุด | 7  |
| 12  | การเล่นเกมทำให้นักเรียนสนุก และมีความสุขกับการเรียนมากขึ้น                                   | 28  | 4.71 | 0.59 | มากที่สุด | 6  |
| 13  | การเรียนรู้คำศัพท์ผ่านเกมช่วยให้อยากเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น                                   | 28  | 4.68 | 0.66 | มากที่สุด | 7  |
| 14  | การเรียนรู้คำศัพท์สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับทักษะอื่น ๆ ได้ เช่น ทักษะการพูด ฟัง อ่าน และเขียน | 28  | 4.29 | 0.80 | มาก       | 11 |
| 15  | นักเรียนสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้                            | 28  | 4.64 | 0.55 | มากที่สุด | 8  |
| รวม |                                                                                              | 420 | 4.66 | 0.53 | มากที่สุด |    |

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสนามชัยเขต ที่มีต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐาน สามารถสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐานอยู่ในระดับ มากที่สุด คือค่าเฉลี่ยความคิดเห็นทั้งฉบับอยู่ที่ 4.66 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.53 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐาน โดยสามารถแยกสรุปผลเป็น รายข้อคำถามได้ดังนี้ ด้านผู้สอนถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.93$ , S.D. = 0.26 ) ลำดับที่สอง คือด้านรูปแบบของเกม มีความหลากหลายน่าสนใจในการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.89$ , S.D. = 0.31) ลำดับที่สาม คือด้านผู้สอนมีความยุติธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.86$ , S.D. = 0.35) ลำดับที่สี่ คือ ด้านผู้สอนมีความรู้ในเนื้อหาที่สอน อยู่ในระดับมาก

ที่สุด ( $\bar{x} = 4.82$ , S.D. = 0.38) ลำดับที่ห้า คือด้านนักเรียนได้รับคำศัพท์เพิ่มมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.75$ , S.D. = 0.51) ลำดับที่หก มีค่าเฉลี่ยเท่ากันจำนวน 3 ข้อ คือ ด้านชั้นนำเข้าสู่บทเรียนมีความน่าสนใจ กระตุ้นให้คิด อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.71$ , S.D. = 0.59) ด้านการเล่นเกมนำให้นักเรียนสนุก และมีความสุขกับการเรียนมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.71$ , S.D. = 0.59) รวมถึงด้านคำศัพท์มีภาพประกอบช่วยให้น่าสนใจอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.71$ , S.D. = 0.52) ลำดับที่เจ็ด มีค่าเฉลี่ยเท่ากันจำนวน 2 ข้อ คือด้านการเรียนคำศัพท์ผ่านเกมช่วยให้อยากเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 2.81$ , S.D. = 0.51) และนักเรียนอยากเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ( $\bar{x} = 4.68$ , S.D. = 0.66) รวมถึงด้านนักเรียนสามารถใช้คำศัพท์ได้ถูกต้องตรงตามความหมายอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.68$ , S.D. = 0.47) ลำดับที่แปด คือด้านนักเรียนสามารถนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.64$ , S.D. = 0.55) ลำดับที่เก้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากันจำนวน 2 ข้อ คือด้านนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในความหมายของคำศัพท์เพิ่มมากขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.43$ , S.D. = 0.68) รวมถึงนักเรียนมีส่วนร่วมในห้องเรียนมากขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.43$ , S.D. = 0.62) ลำดับที่สิบ คือด้านการเรียนคำศัพท์ผ่านเกม ช่วยจำคำศัพท์ได้ดีขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.39$ , S.D. = 0.72) และลำดับสุดท้าย คือด้านการเรียนคำศัพท์สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับทักษะอื่น ๆ ได้ เช่น ทักษะการพูด ฟัง อ่าน และเขียนขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.29$ , S.D. = 0.80) สรุปภาพรวมทั้งหมดพบว่า ค่าความคิดเห็นของนักเรียนต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐาน ( $\bar{x} = 4.66$ , S.D. = 0.53) อยู่ในระดับมากที่สุดจึงแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมเป็นฐานมากและมีความเห็นเพิ่มเติม คือ การเรียนรู้คำศัพท์ด้วยเกมต่างทำให้สนุก เข้าใจง่ายและต้องการเรียนมากขึ้น

## อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เรียนโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้เกมเป็นฐานพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบใช้เกมเป็นฐาน จากการสังเกตและจดบันทึกของผู้วิจัยขณะทำการสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกม พบว่า นักเรียนมีความตื่นตัว เรียนรู้สนุกสนาน กระตือรือร้นต่อการทำกิจกรรม พร้อมทั้งจะเรียนอยู่ตลอดเวลาในขณะที่ทำกิจกรรมที่กำหนดไว้ นักเรียนทุกคนให้ความร่วมมือ กล้าแสดงออกมีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของบุษริย์ ฤกษ์เมือง (2552 : 54) ได้ศึกษาการใช้เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้เกมคำศัพท์ประกอบการเรียนการสอนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะคำศัพท์ ภาษาอังกฤษสูงกว่าร้อยละ 70 และนักเรียนมีความรู้สึกรู้ชอบในกิจกรรมเกมคำศัพท์ที่ใช้ประกอบการสอนในระดับชอบมากทุกเกม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณัฐวรารพ เปลี่ยนปราณและสุทัศน์ นาคจัน (2558 : 1672-1684) ได้ศึกษาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมประกอบการสอนแบบทดสอบการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที่ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมประกอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 70.08/95.17 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 70/70 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 หลังใช้วิธีสอนโดยใช้เกมประกอบ สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมี ร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 25.08 เมื่อพิจารณาถึงเกมที่ใช้ในการวิจัย ตัวอย่างเช่น เกมคาสุท จุดเด่นของแอปพลิเคชันคาสุท คือ สามารถใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเพื่อให้ทราบความรู้พื้นฐานและพัฒนาการของผู้เรียน โดยรูปแบบของตัวเลือกเป็นสีและสัญลักษณ์ ช่วยทำให้นักเรียนเกิดการตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา ฝึกทักษะการจดจำและการเชื่อมโยงความรู้กับสัญลักษณ์ ซึ่งการจับเวลาของแอปพลิเคชันคาสุท ในแต่ละข้อคำถามจะทำให้ผู้เรียนมีความมุ่งมั่นในการคิดและตอบคำถามให้ถูกต้อง โดยคนที่ตอบเร็วที่สุดจะได้คะแนนมากที่สุด อีกทั้งการรวบรวมคะแนนเป็นรายชื่อเพื่อให้นักเรียนเห็นลำดับของคะแนนตนเอง จะทำให้ผู้เรียนเกิดความพยายามที่จะมุ่งมั่นเพื่อทำให้คะแนนสูงขึ้นในข้อถัดไป ซึ่งเหมาะสำหรับครู โดยครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการนำไปใช้เข้าสู่บทเรียน ทั้งกิจกรรมการสอนและวัดประเมินผล ซึ่งจะทำให้นักเรียนสนุกสนานและทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการผลักดันให้เกิดห้องเรียนอัจฉริยะและสามารถส่งเสริมทักษะความสามารถของนักเรียน ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ รวมถึงเกมบิงโกที่ใช้ในการวิจัย เกมบิงโกเป็นเกมกระดาน มีจุดเด่นที่ทำให้สนุก สามารถเล่นพร้อมกันได้หลายคน และค้นหาผู้แพ้ชนะ เกมบิงโกทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสะกดคำ ฝึกทักษะการฟัง ฝึกสมาธิ ทำให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ได้ดี สนุกสนานตื่นเต้น เป็นเกมที่ใช้อุปกรณ์น้อย และทำให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

2. ความพึงพอใจของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.66 ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากเกมที่ผู้สอนสร้างขึ้น รูปแบบของเกมมีความหลากหลาย การเล่นเกมทำให้นักเรียนสนุก และมีความสุขกับการเรียนมากขึ้น คำศัพท์มีภาพประกอบช่วยให้น่าสนใจ การเรียนคำศัพท์ผ่านเกมช่วยให้นักเรียนอยากเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ยุพา ทองโปร่ง (2552 : 55-70) ได้ศึกษาการใช้เกมคำศัพท์ประกอบการเรียนการสอนที่มีทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพุน้อย พบว่า ทัศนคติของนักเรียนต่อเกมคำศัพท์ประกอบการสอน ด้านความคิดใน ภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับ

เห็นด้วย ด้านความรู้สึก ในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด และ ด้านแนวโน้มการแสดงผลกิจกรรม ในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หลังจากการใช้เกมคำศัพท์ ประกอบการสอนนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 35.63 และ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพุร้อย หลังได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมเกมคำศัพท์ประกอบการสอน มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษสูงขึ้นอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ ชฎาพร ยางเงิน (2562 : 95-103) ได้ศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกม ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกม ผลการวิจัยพบว่าหลังจากการใช้เกมคำศัพท์ประกอบการสอนนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีความก้าวหน้าทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.13 ซึ่งมีเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ โชติมา วัฒนะ (2563 : 1-11) ที่พบว่า “การประเมินความพึงพอใจของนิสิตสาขาวิชาสารสนเทศศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒต่อกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้โปรแกรมคาซูที่มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 4.51 ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด”

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ครูควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเลือกเกม เพื่อทำให้นักเรียนรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น
2. ในการแบ่งกลุ่มการเล่นเกม ควรใช้วิธีการแบ่งกลุ่มที่หลากหลายเพื่อให้นักเรียนได้เปลี่ยนกลุ่ม และ ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากขึ้น
3. ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ควรแจ้งผลคะแนนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้นักเรียนทราบ เพื่อที่นักเรียนจะได้เกิดแรงกระตุ้นในการเรียนให้ดีขึ้น

### ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนโดยใช้เกมประกอบการสอนทักษะ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน
2. ควรทำการศึกษาหรือวิจัยเกี่ยวกับทดลองการสอนโดยใช้เกมสอนคำศัพท์ภาษาอังกฤษกับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ

## เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ชฎาพร ยางเงิน. (2562). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกม ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกม. *วารสารช่อพะยอม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 30 (1), 95-103.
- โชติมา วัฒนะ. (2563). พฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนิสิตปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. *วารสารบรรณศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 13 (2), 1-11.
- ณัฐวราพร เปลี่ยนปราณ, และสุทัศน์ นาคจัน. (2558). การเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้เกมประกอบการสอนการของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดทุ่งน้อย อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 8 (2), 1672-1684.
- บุษริย์ ฤกษ์เมือง. (2552). *การใช้เกมคำศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบูรารักษ์. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- ยุพา ทองโปร่ง. (2552). *การใช้เกมคำศัพท์ประกอบการเรียนการสอนที่มีทัศนคติและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพุน้อย. งานวิจัยชั้นเรียน*.
- อนุภาพ ดลโสภณ. (2540). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการสอนโดยใช้เกมและการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาการประถมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*.
- Harmer, J. (1991). *The Practice of English Language Teaching: New Edition*. New York: Longman.
- Johnson. (2001, April). *A Comparison of The Use of The Active Games Learning Medium with Passive Games and Traditional Activities as a Means of Reinforcing Recognition of Selected Sight Vocabulary Words with Mid-Year First-Grade Children with Limited Sight Vocabulary*. Dissertation Abstracts. IO : 6456 – A.
- Wilkins ,D.A.(1972). *Linguistics in Language Teaching*. Australia: Edward Arnold.



การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา เทศบาลตำบลนครหลวง  
อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา  
**Public Sectors Participation of a Developing Nakhonloun Sub- District  
Municipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province**

โกศล สอดส่อง  
วิทยาลัยพณิชยบัณฑิต  
**koson sodsong**  
Pitchayabundit College, Thailand  
E-mail: nuspong.ggg@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอ นครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอ นครหลวง ด้านเนื้อหา 4 ด้าน 1) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ด้านการบริหารงานในเทศบาล 3) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น 4) ด้านการจัดหารายได้ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ประชากรของการศึกษา ได้แก่ ประชาชน จำนวน 9,577 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน ซึ่งได้มาโดยการจากสูตร ทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดสอบ ค่าที (t-test) และความแปรปรวนทางเดียว

#### ผลการศึกษาพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอ นครหลวง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานในเทศบาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 รองลงมาการมีส่วนร่วมของประชาชนค่าเฉลี่ย 4.15 การจัดหารายได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 การพัฒนาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ย 3.94

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอ นครหลวง พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาล ที่ไม่แตกต่างกัน คือไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

\* วันที่รับบทความ: 11 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 26 กุมภาพันธ์ 2565

**คำสำคัญ :** การมีส่วนร่วมของประชาชน; เทศบาลตำบล; การพัฒนา

## Abstracts

The objectives of this study were 1) to study the level of people's participation towards the development of the Nakhon Luang Sub-District Municipality, Nakhon Luang District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province 2) to compare the people's participation in the development of the Nakhon Luang Sub-District Municipality, Nakhon Luang District in terms of content in 4 aspects. 1) People's Participation 2) Municipal Administration 3) Local Development 4) Income Procurement Classified by gender, age, status, educational level, occupation and monthly income The population of the study was 9,577 people, a sample of 384 people, obtained by using the Taro Yamane formula. The study instrument was an estimation scale questionnaire. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way variance.

The study findings were as follows:

1. the participation of people in development of Nakhonloun Subdistrict Municipality Organization, as a whole, was at a high level; and as individual aspects of study, the participation of people in development of Nakhonloun Subdistrict Municipality Organization in every aspect was at a high level, sorted in descending order as follows: administration in the municipality ( $\bar{X} = 4.24$ ), the participation of people ( $\bar{X} = 4.15$ ), revenue provision ( $\bar{X} = 3.94$ ), and local development ( $\bar{X} = 3.94$ )

2.in comparison of participation of people in development of Nakhonloun Subdistrict Municipality Organization classified by gender, age, marriage status, educational level, profession, and monthly income, as a whole, was not statistically significant different.

**Keywords:** participation of people, Subdistrict Municipality Organization, development

## บทนำ

ความสำคัญของปัญหาการบริหารราชการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริตเปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐ ในทุกระดับ การบริหารราชการงาน ณ ปัจจุบันได้เล็งเห็น ถึงความสำคัญของการ มีส่วนร่วมโดย ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการ แสดงความคิดเห็น แสดงถึงความต้องการ เสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานท้องถิ่น กับประชาชนได้ใกล้ชิด และรับทราบปัญหา ความต้องการต่าง ๆ จากประชาชน หรือเรียกว่า การผลักดันให้เกิด การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามหลักธรรมาภิบาล ที่ภาครัฐจะเปิดโอกาส ให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุก ๆ

ฝ่าย โดยการบริหารแบบมี ส่วนร่วมจะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกต่อการบริหารจัดการในท้องถิ่นของตน ซึ่งประชาชนจะรับรู้ถึงปัญหา และหนทางในการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น (กรมส่งเสริมส่วนท้องถิ่น)เทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง เป็น อบต.โดยแบ่งเขตการปกครอง ออกเป็น 9 ชุมชน เป็นหน่วยงานราชการหน่วยงาน หนึ่งที่ปฏิบัติตามหน้าที่ของเทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเทศบาลและมี ส่วนผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากทางเทศบาลตำบลนครหลวง เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนา อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ภายใต้ แนวความคิดที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เขียนไว้ในหมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารต่าง ๆ ให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2550 : 1-127)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลนครหลวง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ ให้โอกาสประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงไร จึงเป็นที่มาของการศึกษาการวิจัยเรื่องนี้

### วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

### ระเบียบวิธีวิจัย

**ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง(Population and Samples)** ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่จากประชาชน 9,577 คนได้กลุ่มตัวอย่าง 384 คน

#### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย(Research Tool)

ผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

**ตอนที่ 1** ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีจำนวน 6 ข้อ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบปลายปิด

**ตอนที่ 2** การมีส่วนร่วม 4 ด้านคือ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน /ด้านการบริหารงานในเทศบาล/ด้านการพัฒนาท้องถิ่น /ด้านการจัดหารายได้ด้านละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close Ended Questionnaires)ซึ่งเป็นคำถามที่มีคำตอบให้ผู้ตอบเขียนเครื่องหมาย ( / ) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความเห็นของตนเองโดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นชนิดเลือกตอบ ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert's scale) มีทั้งหมด 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

**ตอนที่ 3** ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะของประชาชน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

#### **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ(Instrument Measurement)**

เพื่อให้เครื่องมือในการวิจัยมีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการศึกษามากที่สุด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือ /ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง/ กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง /นำร่างแบบสอบถาม ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบ แก้ไข เสนอแนะ และปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและถูกต้อง ของแบบสอบถามนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และจุดประสงค์ (Index to item objective congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และจุดประสงค์เท่ากับ 0.95 ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ค่าที่ยอมรับได้ ค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และจุดประสงค์ (Item-objective of congruence : IOC) IOC = ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

#### **การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability)**

นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try out) กับประชาชนที่มีอายุ 18ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลปราสาททอง บางปะอิน จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's, L., 1977 : 5) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ( $\alpha$ ) เท่ากับ .82 แบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

### การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

ผู้วิจัยทำหนังสือถึง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ การวิจัยและขออนุญาตดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างและรับ คืน แบบสอบถามในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ 2564 ถึงเดือนพฤษภาคม 2564

### การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

วิเคราะห์โดยใช้สถิติข้อมูลเชิงพรรณนา(descriptive statistic analysis)โดยการวิเคราะห์ความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ(percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)และวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธีทดสอบ LSD (Least Significant Difference) โดยกำหนดระดับ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การประมวลผล เพื่อวิเคราะห์ผลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป คอมพิวเตอร์

### กรอบแนวคิดในการวิจัย

#### ตัวแปรอิสระ

| ปัจจัยส่วนบุคคล  |
|------------------|
| 1.เพศ            |
| 2.อายุ           |
| 3.สถานภาพสมรส    |
| 4.ระดับการศึกษา  |
| 5.อาชีพ          |
| 6.รายได้ต่อเดือน |

#### ตัวแปรตาม

| การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา เทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง พระนครศรีอยุธยา |
|-----------------------------------------------------------------------------------|
| ➤ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน                                                     |
| ➤ ด้านการบริหารงานในเทศบาล                                                        |
| ➤ ด้านการพัฒนาท้องถิ่น                                                            |
| ➤ ด้านการจัดหารายได้                                                              |

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

**ตารางที่ 1** วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยภาพรวม

| การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา | $\bar{X}$ | S.D. | แปลผล |
|------------------------------------|-----------|------|-------|
| 1.รายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน   | 4.15      | 0.44 | มาก   |
| 2. ด้านการบริหารงานในเทศบาล        | 4.24      | 0.47 | มาก   |
| 3.ด้านการพัฒนาท้องถิ่น             | 3.94      | 0.33 | มาก   |
| 4.ด้านการจัดหารายได้               | 3.94      | 0.43 | มาก   |
| รวม                                | 4.06      | 0.42 | มาก   |

**เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง สรุปผล ดังนี้**

1. ปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 196 คน (ร้อยละ 51.0) ที่และเพศชาย จำนวน 188 คน (ร้อยละ 49.0) อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 100 คน (ร้อยละ 26.0) รองลงมาอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 94 คน (ร้อยละ 24.5) โดยกลุ่มที่มีอายุน้อยที่สุด คือ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน (ร้อยละ 7.8) ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จำนวน 218 คน (ร้อยละ 56.8) รองลงมาสถานภาพโสด จำนวน 165 คน (ร้อยละ 43.0) โดยกลุ่มที่มีสถานภาพการตอบแบบสอบถามน้อยที่สุด คือ สถานภาพหย่า/ร้าง จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.3) ตามลำดับ ส่วนใหญ่จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3 หรือเทียบเท่า) จำนวน 155 คน (ร้อยละ 40.4) รองลงมาระดับประถมศึกษา จำนวน 80 คน (ร้อยละ 20.8) โดยกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 13 คน (ร้อยละ 3.4) ตามลำดับ อาชีพเกษตรกร จำนวน 153 คน (ร้อยละ 39.8) รองลงมามีอาชีพรับจ้าง จำนวน 88คน (ร้อยละ 22.9) โดยกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ อาชีพอื่น ๆ จำนวน 28 คน (ร้อยละ 7.3) ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีระดับรายได้ต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท จำนวน 159 คน (ร้อยละ 41.4) รองลงมา มีระดับรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 110 คน (ร้อยละ 28.6) โดยกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุด คือ ระดับรายได้ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 46 คน (ร้อยละ 12.0) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ค่ามากที่สุดด้านการบริหารงานในเทศบาล รองลงมา การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดหารายได้ การพัฒนาท้องถิ่นตามลำดับ

2.1 ด้านการบริหารงานในเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง พบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับจาก มากไปน้อย เข้าร่วมรับฟังการประชุมสภาขององค์กรท้องถิ่น มีการร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกัน มีการประชาสัมพันธ์ให้รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง ร่วม รับทราบปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาท้องถิ่นได้ตรงจุด เปิดโอกาสให้สมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของท้องถิ่น

2.2 ด้านการบริหารงานในเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง พบว่าอยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันใน มีการบริหารงานบุคคลภายในหน่วยงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถมีการใช้ทรัพยากรภายในหน่วยงานให้คุ้มค่า มีการสร้างแรงจูงใจและบทลงโทษเมื่อทำผิด มีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจรรยาบรรณ

2.3 ด้านการพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีการผูกมิตรและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ มีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่สังคมและชุมชนจัดขึ้นเช่น งานประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน สมาชิกในชุมชนต่างมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหาขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมตัดสินใจโครงการของชุมชน ประชาสัมพันธ์ผลงานที่ดำเนินงานแล้วให้ทราบทั่ว

2.4 ด้านการจัดหารายได้ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก พัฒนาคณะให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ให้บริการจัดเก็บภาษีนอกสถานที่ รับเงินจัดสรรจากรัฐบาล ประชาสัมพันธ์ระยะเวลาการจัดเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในองค์กร

### 3. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3.1 เพศ แสดงผลการเปรียบเทียบเพศ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง พบว่า เพศที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา มีความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.2 อายุ แสดงผลการเปรียบเทียบ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง พบว่า อายุที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.3 สถานภาพสมรส แสดงผลการเปรียบเทียบสถานภาพ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.4 ระดับการศึกษาแสดงผลการเปรียบเทียบระดับการศึกษา กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.5 อาชีพ แสดงผลการเปรียบเทียบระหว่างอาชีพ ของประชากรกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.6 รายได้ต่อเดือน แสดงผลการเปรียบเทียบระหว่างระดับรายได้ต่อเดือนของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา พบว่า ระดับรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

## อภิปรายผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการศึกษาวิจัยโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้อง วิษณุ หยกจินดา (2557 : 76) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ชัดแย้งกับงานวิจัย ของจริญญา จันทรทรง (2555 : 54) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่าโดย ภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง และขัดแย้งกับงานวิจัยของ นุสรานันท์ (2555 : 64) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่คลองจุกกระเฉด อำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมใน การพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมระดับปานกลาง

**1. ผลรายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งใน ความคิดเห็นของผู้วิจัย อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง เนื่องจากประชาชนได้มีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาท้องถิ่นประชาชน มีส่วนในการตัดสินใจวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมขององค์กรปกครองท้องถิ่น และมีส่วนร่วมกำหนดแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการ ต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง อย่างพร้อมเพรียงกัน ผลการวิจัยภาพ รวมจึงอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการบริหารงานในเทศบาล ซึ่งใน ความคิดเห็นของผู้วิจัย อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา ทางเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จะแจ้งข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ ของเทศบาลไม่ว่าการจัดการ การบริหารทุกด้านของเทศบาล มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และประชาชนต่าง ๆมีส่วนร่วม ในทุกกิจกรรมของเทศบาลทำให้ประชาชนทราบ ผลการวิจัย ภาพรวมจึงอยู่ในระดับมาก



1.3 ด้านการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นต่าง เห็นความสำคัญ ต่อความเป็นอยู่ของตนเอง จากผลการของการร่วมมือ ร่วมใจกันพัฒนาท้องถิ่น จะทำให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผลในการวิจัยในด้านนี้ โดยภาพรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการจัดหารายได้ประชาชนในท้องถิ่นต่างเห็นความสำคัญ ของการจัดเก็บภาษี ของท้องถิ่นและยอมชำระภาษีให้ท้องถิ่น เงินภาษีจะย้อนกลับมาพัฒนาท้องถิ่นเช่นนำมาพัฒนาโครงสร้างพื้นของท้องถิ่น ถนน ประปา ไฟฟ้า เป็นต้น ผลวิจัยด้านนี้ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก

2.ระดับการเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง ไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (มีค่า  $p > .05$ ) ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

## ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการนำผลการวิจัยมา เป็นแนวทางการพัฒนาของเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ สนับสนุนประชาชนเข้าร่วมรับฟังการประชุมสภาขององค์กรท้องถิ่น มีการประชาสัมพันธ์ให้รู้สิทธิและหน้าที่ของตนรวม รับทราบปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาท้องถิ่นได้ตรงจุด

ด้านการบริหารงานในเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง คือ มีการบริหารงานบุคคลภายในหน่วยงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีการใช้ทรัพยากรภายในหน่วยงานให้คุ้มค่า มีการสร้างแรงจูงใจและบทลงโทษเมื่อทำผิด มีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจรรยาบรรณ

ด้านการพัฒนาท้องถิ่น คือ มีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่สังคมและชุมชนจัดขึ้น เช่น งานประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ผลงานที่ดำเนินงานแล้วให้ทราบทั่วกัน

ด้านการจัดหารายได้ คือ มีการให้บริการจัดเก็บภาษีนอกสถานที่ รับเงินจัดสรรจากรัฐบาล มีการประชาสัมพันธ์ระยะเวลาการจัดเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ มีการจัดเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

## ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อพัฒนา เทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในด้านการพัฒนา 4 ด้าน เท่านั้น หากมีเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชน ด้านอื่น ๆ ควรศึกษาในด้านอื่น ๆ อาทิ เช่น นโยบายการพัฒนาชุมชน การวางแผนการพัฒนาชุมชน และการ

พัฒนาชุมชน เป็นต้น ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นำแนวทางในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลนครหลวง อำเภอนครหลวง พระนครศรีอยุธยา ไปถือปฏิบัติ ต่อไป

### เอกสารอ้างอิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก, 24 สิงหาคม 2550, หน้า 1-127.

วิชญ์ หยกจินดา. (2557). *การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่ง กร่าง ตำบลทับไทร อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา

จริญญา จันทร์ทรง. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

นุสรรา พันธรักษ์. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษา พื้นที่ ตำบลคลองจุกกระเฉด อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา*. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง(พนสนคม) คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Cronbach, Lee.J. (1977). *Educational Psychology*. New York : Harcourt Brace Jevanovich.

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา เทศบาลตำบลหนองบัว  
อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี  
**Participation of People in Development of Nong Bua Subdistrict  
Municipality, Mueang Udon Thani District Udon Thani Province**

บุญเหลือ บุญพามาลา

วิทยาลัยพินิจบัณฑิต

**Boonlua Boobpamala**

Pitchayabundit College, Thailand

E-mail: nuspong.ggg@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ด้านเนื้อหา 4 ด้าน 1) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 2) ด้านการบริหารงานในเทศบาล 3) ด้านการพัฒนาท้องถิ่น 4) ด้านการจัดหารายได้ จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ประชากรของการศึกษา ได้แก่ ประชาชน จำนวน 9,577 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน ซึ่งได้มาโดยการจากสูตร ทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้การทดสอบ ค่าที (t-test) และความแปรปรวนทางเดียว

### ผลการศึกษาพบว่า

1.การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมืองอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานในเทศบาล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 รองลงมาการมีส่วนร่วมของประชาชนค่าเฉลี่ย 4.15 การจัดหารายได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.94 การพัฒนาท้องถิ่นมีค่าเฉลี่ย 3.94

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมืองอุดรธานี พบว่า เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ ระดับรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาล ที่ไม่แตกต่างกัน คือไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

**คำสำคัญ :** การมีส่วนร่วมของประชาชน; เทศบาลตำบล

\* วันที่รับบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 16 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 22 มีนาคม 2565

Received: February 20, 2022; Revised: March 16, 2022; Accepted: March 22, 2022

## Abstracts

The purposes of this study were (1) to study the level of participation of people in development of Nong Bua Subdistrict Municipality, Mueang Udon Thani District Udon Thani Province; and (2) to compare participation of people in development of Nong Bua Subdistrict Municipality Organization classified by gender ,age, marriage status, educational level, profession, and monthly income. The population of the study was 9,577 people in Nong Bua Subdistrict Municipality Organization area. The samples were 384 persons from regulation of Taro Yamane. The instrument used in collecting data was a rating scale questionnaire with the reliability value of .and the data were analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, independent samples t-test, and one-way analysis of variance.

The study findings were as follows:

1. the participation of people in development of Nong Bua Subdistrict Municipality Organization, as a whole, was at a high level; and as individual aspects of study, the participation of people in development of Nong Bua Subdistrict Municipality Organization in every aspect was at a high level, sorted in descending order as follows: administration in the municipality ( $\bar{X} = 4.24$ ), the participation of people ( $\bar{X} = 4.15$ ), revenue provision ( $\bar{X} = 3.94$ ), and local development ( $\bar{X} = 3.94$ )

2. in comparison of participation of people in development of Nong Bua Subdistrict Municipality Organization classified by gender, age, marriage status, educational level, profession, and monthly income, as a whole, was not statistically significant different.

**Key words:** Participation of People; Subdistrict Municipality Organization

## บทนำ

ความสำคัญของปัญหาการบริหารราชการ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐ ในทุกระดับ การบริหารราชการงาน ณ ปัจจุบัน ได้เล็งเห็น ถึงความสำคัญของการ มีส่วนร่วมโดย ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการ แสดงความคิดเห็น แสดงถึงความต้องการ เสนอปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะทำให้ผู้บริหารงานท้องถิ่น กับประชาชนได้ใกล้ชิด และ รับทราบปัญหา ความต้องการต่าง ๆ จากประชาชน หรือเรียกว่า การผลักดันให้เกิด การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามหลักธรรมาภิบาล ที่ภาครัฐจะเปิดโอกาส ให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุก ๆ ฝ่าย โดยการบริหารแบบมี ส่วนร่วมจะเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ประชาชนเกิดความสำนึกต่อการบริหารจัดการในท้องถิ่นของตน ซึ่งประชาชนจะรับรู้ถึงปัญหา และหนทางในการแก้ไขปัญหาลงในท้องถิ่น (กรมส่งเสริมส่วนท้องถิ่น) เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็น อปท.โดยแบ่งเขตการปกครอง

ออกเป็น 21 ชุมชน เป็นหน่วยงานราชการหน่วยงาน หนึ่งในที่ปฏิบัติตามหน้าที่ของ เทศบาลตำบลตามพระราชบัญญัติเทศบาลและมีส่วนผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากทางเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนา อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง ภายใต้แนวความคิดที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เขียนไว้ในหมวดที่ 14 การปกครองส่วนท้องถิ่น การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารต่าง ๆ ให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

ข้าพเจ้าเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลนครหลวง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ ให้โอกาสประชาชนในท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงไร จึงเป็นที่มาของการศึกษาการวิจัยเรื่องนี้

### วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน
3. เพื่อให้ขอเสนอแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

### ระเบียบวิธีวิจัย

**ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Samples)** ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างได้จากการใช้สูตรทาโร่ ยามาเน่จากประชาชน 9,57 คนได้กลุ่มตัวอย่าง 384 คน

#### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Tool)

ผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

**ตอนที่ 1** ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน มีจำนวน 6 ข้อ ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบปลายปิด

**ตอนที่ 2** การมีส่วนร่วม 4 ด้านคือ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน /ด้านการบริหารงานในเทศบาล/ด้านการพัฒนาท้องถิ่น /ด้านการจัดหารายได้ด้านละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close Ended Questionnaires) ซึ่งเป็นคำถามที่มีคำตอบให้ผู้ตอบเขียนเครื่องหมาย( /) ลงในช่องที่ตรงกับความเป็นจริงหรือความเห็นของตนเองโดยแบบสอบถามที่ใช้เป็นชนิดเลือกตอบ ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแบบของไลเคิร์ท (Likert's scale) มีทั้งหมด 5 ระดับ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

**ตอนที่ 3** ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะทาง ของประชาชน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด

### **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (Instrument Measurement)**

เพื่อให้เครื่องมือในการวิจัยมีคุณภาพและประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของการศึกษามากที่สุด ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือ /ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง/ กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี /นำร่างแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบ แก้ไข เสนอแนะ และปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและถูกต้อง ของแบบสอบถามนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และจุดประสงค์ (Index to item objective congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และจุดประสงค์เท่ากับ 0.95 ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ค่าที่ยอมรับได้ ค่าความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และจุดประสงค์ (Item-objective of congruence : IOC)  $IOC = \text{ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ } 0.60 \text{ ขึ้นไป}$

### **การหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability)**

นำแบบสอบถามไปทดลอง (Try out) กับประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาลตำบลหนองวัวซอ อ.หนองวัวซอ จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbac, L.) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น ( $\alpha$ ) เท่ากับ .82 แบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้ว ไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

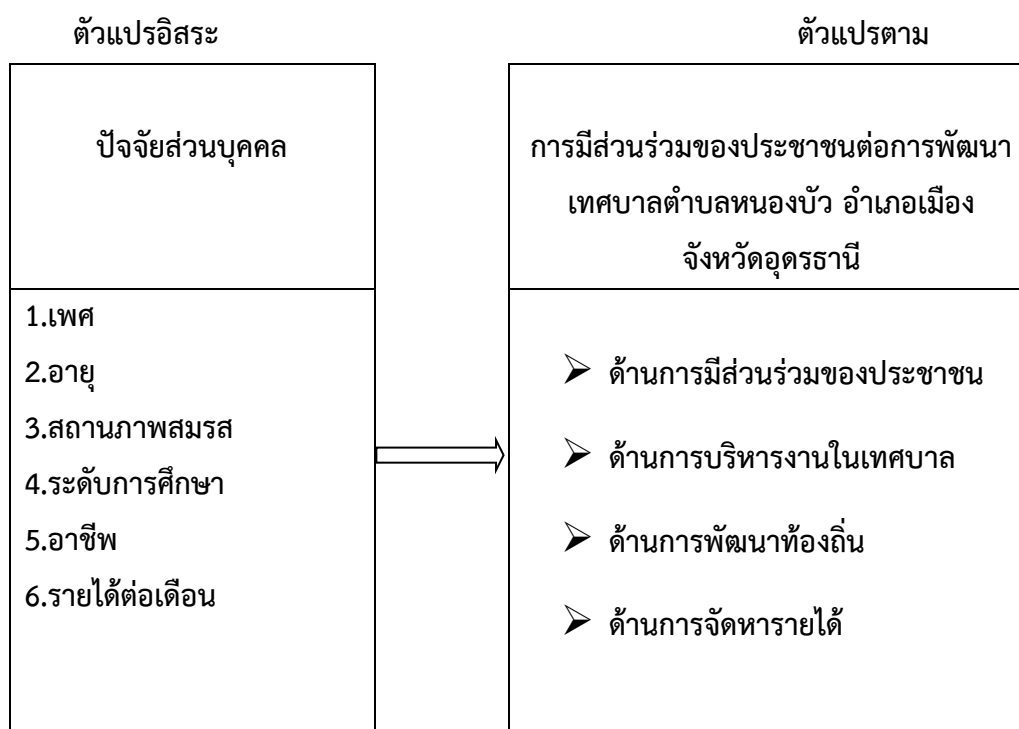
### **การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)**

ผู้วิจัยทำหนังสือถึง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและขออนุญาตดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างและรับคืน แบบสอบถามในระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ 2564 ถึงเดือนพฤษภาคม 2564

### การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

วิเคราะห์โดยใช้สถิติข้อมูลเชิงพรรณนา(descriptive statistic analysis)โดยการวิเคราะห์ความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ(percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)และวิเคราะห์หาความแตกต่างรายคู่โดยใช้วิธีทดสอบ LSD (Least Significant Difference) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การประมวลผล เพื่อวิเคราะห์ผลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

### กรอบแนวคิดในการวิจัย



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

**ตารางที่ 1** วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม

| การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา | $\bar{X}$ | S.D. | แปลผล |
|------------------------------------|-----------|------|-------|
| 1.รายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน   | 4.15      | 0.44 | มาก   |
| 2.ด้านการบริหารงานในเทศบาล         | 4.24      | 0.47 | มาก   |
| 3.ด้านการพัฒนาท้องถิ่น             | 3.94      | 0.33 | มาก   |
| 4.ด้านการจัดหารายได้               | 3.94      | 0.43 | มาก   |
| รวม                                | 4.06      | 0.42 | มาก   |

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สรุปผล ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามส่วนเป็น เพศ หญิงร้อยละ 51.0 อายุ ต่ำกว่า 20 ปีร้อยละ 26.0 สถานภาพสมรสร้อยละ 56.8 ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3 หรือเทียบเท่า คน ร้อยละ 40.4 อาชีพร้อยละ 39.8 รายได้ ต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาทร้อยละ 41.4

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ค่ามากที่สุดด้านการบริหารงานในเทศบาล รองลงมา การมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดหา รายได้ การพัฒนาท้องถิ่นตามลำดับ

2.1 ด้านการบริหารงานในเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งเรียงลำดับจาก มากไปน้อย เข้าร่วมรับฟังการประชุมสภาขององค์กรท้องถิ่น มีการร่วมรับผลประโยชน์ร่วมกันมีการประชาสัมพันธ์ให้รู้สิทธิและหน้าที่ของตนร่วม รับทราบปัญหาและช่วยกันแก้ไข ปัญหาท้องถิ่นได้ตรงจุด เปิดโอกาสให้สมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของท้องถิ่น

2.2 ด้านการบริหารงานในเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่าอยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันใน มีการบริหารงานบุคคลภายในหน่วยงานให้เหมาะสมกับความรู้



ความสามารถมีการใช้ทรัพยากรภายในหน่วยงานให้คุ้มค่า มีการสร้างแรงจูงใจและบทลงโทษเมื่อทำผิด มีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจรรยาบรรณ

2.3 ด้านการพัฒนาท้องถิ่นโดยภาพรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีการผูกมิตรและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ มีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่สังคมและชุมชนจัดขึ้นเช่น งานประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน สมาชิกในชุมชนต่างมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเมื่อเกิดปัญหาขึ้น เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมคิดร่วมตัดสินใจโครงการของชุมชน ประชาสัมพันธ์ผลงานที่ดำเนินงานแล้วให้ทราบทั่ว

2.4 ด้านการจัดหารายได้ โดยภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก พัฒนาค้นให้มีขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองและชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ให้บริการจัดเก็บภาษีนอกสถานที่ รับเงินจัดสรรจากรัฐบาล ประชาสัมพันธ์ระยะเวลาการจัดเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในองค์กร

### 3. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3.1 เพศ แสดงผลการเปรียบเทียบเพศ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า เพศที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา มีความคิดเห็น ที่ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.2 อายุ แสดงผลการเปรียบเทียบ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า อายุที่แตกต่างกันมี มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.3 สถานภาพสมรส แสดงผลการเปรียบเทียบสถานภาพ กับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.4 ระดับการศึกษาแสดงผลการเปรียบเทียบระดับการศึกษา กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.5 อาชีพ แสดงผลการเปรียบเทียบระหว่างอาชีพ ของประชากรกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า อาชีพที่แตกต่างกันการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3.6 รายได้ต่อเดือนของประชากรกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี แสดงผลการเปรียบเทียบระหว่างระดับรายได้ต่อเดือนของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา พบว่า ระดับรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน คือ มีค่า  $p > .05$  ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

## อภิปรายผลการวิจัย

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

ผลการศึกษาวิจัยโดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก ไปสอดคล้อง วิษณุ หยกจินดา (2557 : 8) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ชัดแย้งกับงานวิจัย ของจริญญา จันทรทรง (2555 : 86) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลหนองแสง ใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย พบว่าโดย ภาพรวมประชาชนมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง และขัดแย้งกับงานวิจัยของ นุสรานันท์รัช (2555 : 56) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่คลองจุกกระเฉด อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมใน การพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมระดับปานกลาง

**1. ผลรายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี**

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งใน ความคิดเห็นของผู้วิจัย อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เนื่องจากประชาชนได้มีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอเรื่องต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นในการพัฒนาท้องถิ่นประชาชน มีส่วนในการตัดสินใจวางแผนขั้นตอนการดำเนินงานของกิจกรรมขององค์กรปกครองท้องถิ่น และมีส่วนร่วมกำหนดแหล่งของทรัพยากรที่จะใช้ในกิจกรรมโครงการ ต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี อย่างพร้อมเพรียงกัน ผลการวิจัยภาพ รวมจึงอยู่ในระดับมาก

1.2 ด้านการบริหารงานในเทศบาล ซึ่งใน ความคิดเห็นของผู้วิจัย อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนา ทางการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จะแจ้งข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ ของเทศบาลไม่ว่าการจัดการ การบริหารทุกด้านของเทศบาล มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น และประชาชนต่าง ๆมีส่วนร่วม ในทุกกิจกรรมของเทศบาลทำให้ประชาชนทราบ ผลการวิจัย ภาพรวมจึงอยู่ในระดับมาก

1.3 ด้านการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนในท้องถิ่นต่าง เห็นความสำคัญ ต่อความเป็นอยู่ของตนเอง จากผลการของการร่วมมือ ร่วมใจกันพัฒนาท้องถิ่น จะทำให้ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ผลในการวิจัยในด้านนี้ โดยภาพรวมพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

1.4 ด้านการจัดหารายได้ประชาชนในท้องถิ่นต่างเห็นความสำคัญ ของการจัดเก็บภาษี ของท้องถิ่นและยอมชำระภาษีให้ท้องถิ่น เงินภาษีจะย้อนกลับมาพัฒนาท้องถิ่นเช่นนำมาพัฒนาโครงสร้างพื้นของท้องถิ่น ถนน ประปา ไฟฟ้าเป็นต้น ผลวิจัยด้านนี้ โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับมาก

2. ระดับการเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (มีค่า  $p > .05$ ) ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

### ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางการนำผลการวิจัยมา เป็นแนวทางการพัฒนาของการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ดังนี้

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ สนับสนุนประชาชนเข้าร่วมรับฟังการประชุมสภาขององค์กรท้องถิ่น มีการประชาสัมพันธ์ให้รู้สิทธิและหน้าที่ของตนรวม รับทราบปัญหาและช่วยกันแก้ไขปัญหาท้องถิ่นได้ตรงจุด

ด้านการบริหารงานในเทศบาลการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี คือมีการบริหารงานบุคคลภายในหน่วยงานให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ มีการใช้ทรัพยากรภายในหน่วยงานให้คุ้มค่า มีการสร้างแรงจูงใจและบทลงโทษเมื่อทำผิด มีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมจรรยาบรรณ

ด้านการพัฒนาท้องถิ่น คือ มีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่สังคมและชุมชนจัดขึ้น เช่น งานประเพณีต่าง ๆ ของชุมชน มีการประชาสัมพันธ์ผลงานที่ดำเนินงานแล้วให้ทราบทั่วกัน

ด้านการจัดหารายได้ คือ มีการให้บริการจัดเก็บภาษีนอกสถานที่ รับเงินจัดสรรจากรัฐบาล มีการประชาสัมพันธ์ระยะเวลาการจัดเก็บภาษีประเภทต่าง ๆ มีการจัดเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ตามขอบเขตที่กฎหมายกำหนด

### ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ในด้านการพัฒนา 4 ด้าน เท่านั้น หากมีเทศบาลในท้องถิ่นใดหรือ ผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชน ด้านอื่น ๆ ควรศึกษาในด้านอื่น ๆ อาทิ เช่น นโยบายการพัฒนาชุมชน การวางแผนการพัฒนาชุมชน และการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อพัฒนาเทศบาล นำแนวทางในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาเทศบาลตำบลหนองบัว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี ไปถือปฏิบัติ ต่อไป

## เอกสารอ้างอิง

- วิชณุ หยกจินดา. (2557). *การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่ง กร่าง ตำบลทับไทร อำเภโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา
- จริญญา จันทรทรง. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาท้องถิ่นในเขตองค์การ บริหารส่วน ตำบลหนองแสงใหญ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาท้องถิ่น. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- นุสรุา พันธรักษ์. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษา พื้นที่ ตำบลคลองจุกกระเฉง อำเภอมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา*. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรเพื่อความมั่นคง(พนัสนิคม) คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

การพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

**The Development on Cooperative Educational Management Model  
of the Faculty of Business Administration and Accountancy  
in Sisaket Rajabhat University**

ศิริกมล ประภาสพงษ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

**Sirikamol Prapatpong**

Sisaket Rajabhat University, Thailand

E-mail : Sirikamol.p@sskru.ac.th

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาสภาพการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 2) นำเสนอรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเก็บข้อมูลเชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมาย 20 คน และสนทนากลุ่มย่อย 10 คน วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพการจัดการสหกิจศึกษา มีการจัดการสหกิจศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านการจัดการหลักสูตรสหกิจศึกษา (2) ด้านการจัดการหน่วยงานสหกิจศึกษาและการบริหารงาน (3) ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา ควรมีการเตรียมความพร้อมนักศึกษา และควรจัดให้มีรายวิชาเตรียมสหกิจศึกษา (4) ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา

2) รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ประกอบด้วย (1) ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา ควรมีการเตรียมความพร้อมนักศึกษา มีการจัดหางาน มีการคัดเลือกเข้าปฏิบัติงาน การให้คำปรึกษา การจัดสวัสดิการแก่นักศึกษา และการวัดประเมินผล (2) ด้านการจัดหลักสูตรสหกิจศึกษา ควรจัดรายวิชาสหกิจศึกษาเป็นกลุ่มวิชาเลือกเอก (3) ด้านการจัดหน่วยสหกิจศึกษา ควรมีการจัดตั้งศูนย์สหกิจศึกษาเป็นหน่วยงานของระดับคณะฯ และจัดทำ/ทบทวนแผนปฏิบัติงานประจำปี (4) ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา ควรจัดการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นิทรรศการแสดงผลงานสหกิจ

\* วันที่รับบทความ: 1 มีนาคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ: 15 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 16 มีนาคม 2565

Received: March 1, 2022; Revised: March 15, 2022; Accepted: March 16, 2022

ศึกษา จัดกิจกรรมศิษย์เก่า จัดบริการเติมเต็มความรู้ทางวิชาการวิชาชีพและทักษะที่จำเป็น ร่วมกับสถานประกอบการ

**คำสำคัญ:** พัฒนารูปแบบสหกิจศึกษา; การจัดการสหกิจศึกษา; ปฏิบัติงานสหกิจศึกษา

## Abstracts

The objectives of this research were: (1) 1) To study the state of cooperative management of the Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University (2) present a model of cooperative education management of the Faculty of Business Administration and Accounting Sisaket Rajabhat University.

A result of this study was found in the following aspects.

1) Cooperative Education Management Conditions There are cooperative education management divided into 4 areas: (1) cooperative education curriculum management (2) cooperative education agency management and administration (3) organizing activities related to the operation cooperative education Students should be prepared and should provide courses to prepare for co-operative education; (4) other service arrangements. continuation from cooperative education.

2) The model of cooperative education management consists of (1) activities related to cooperative education operations. Students should be prepared job recruitment have been selected to work consulting Providing welfare to students and evaluation (2) in the aspect of cooperative education curriculum Co-operative education courses should be organized as elective subject groups. (3) in the arrangement of cooperative education units The cooperative education center should be established as a central unit at the faculty level. and prepare/review the annual action plan. (4) other service arrangements. continuation from cooperative education should organize seminars to exchange experiences, exhibitions, show cooperative education organize alumni activities Providing services to complement the necessary academic knowledge and skills together with the establishment.

**Keywords:** Develop a Cooperative Education Model; Manage Cooperative Education; Work Cooperative Education

## บทนำ

ด้วยปัจจุบัน ตลาดแรงงานในภาคธุรกิจมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง ลักษณะของบัณฑิตที่ตลาดแรงงานต้องการจึงเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ คุณลักษณะของบัณฑิตต้องสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของงาน พร้อมทั้งจะทำงานได้ในสภาพของการเปลี่ยนแปลง โดยมีความรู้พื้นฐานที่ครบถ้วน รอบด้าน เพียงพอและนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริง ซึ่งสถานประกอบการส่วนมากยังเห็นว่าบัณฑิตที่สถาบันอุดมศึกษาผลิตนั้นยังไม่สามารถปรับตัวและปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานประกอบการ ดังนั้น การนำวิชาสหกิจศึกษามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสหกิจศึกษาเป็นระบบการศึกษาที่เน้นประสบการณ์ที่ได้รับจากการปฏิบัติงานจริงในองค์กรของผู้ใช้บัณฑิต (Work based Learning) ที่ปฏิบัติ

อย่างเป็นระบบก่อนสำเร็จการศึกษา (มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2558 : ) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการระหว่างการเรียนรู้การสอนกับการทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อให้บัณฑิตเกิดสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งทักษะการทำงานที่สำคัญของนักศึกษาในศตวรรษ ที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถดำรงชีวิตและยืนหยัดในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุขทั้งด้านการดำเนินชีวิตและด้านหน้าที่ การงาน สามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นในศตวรรษนี้ (เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และ คณะ, 2559 : 208-222)

ดังนั้นประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น เพื่อให้การดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีประสิทธิภาพทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานกับนักศึกษา สถานประกอบการทำให้การดำเนินงานสหกิจศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่ พัฒนารูปแบบการดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ให้มีความชัดเจนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานวิชาการ วิชาชีพ และตรงตามความต้องการของสถานประกอบการและของ ประเทศซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศชาติต่อไป

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัย ราชภัฏศรีสะเกษ
2. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัย ราชภัฏศรีสะเกษ

## ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) รายละเอียดดังนี้

### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสหกิจศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิงที่ ดำเนินงานร่วมกับคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และสถานประกอบการที่เข้าร่วมสหกิจศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 100 คน

**1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม** ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก ตัวแทนผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สถานประกอบการที่เข้าร่วมสหกิจศึกษา จำนวน 20 คน

**1.3 กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์** ได้แก่ ตัวแทนผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สถานประกอบการที่เข้าร่วมสหกิจศึกษา จำนวน 20 คน

**1.4 กลุ่มเป้าหมายในการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group)** จำนวน 10 คน ประกอบด้วย ประธานสาขาวิชาต่างๆ ที่เปิดสอนในคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สถานประกอบการเข้าร่วมสหกิจศึกษา

## 2. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการ คือ **ลักษณะของเครื่องมือ 1. แบบสอบถาม** มีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม **ตอนที่ 2** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ **2. แบบสัมภาษณ์** มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้ **ตอนที่ 1** เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ **ตอนที่ 2** ข้อมูลสภาพการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

**3.1 แบบสัมภาษณ์** ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษไปยังกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน 2. ผู้การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้ศึกษาได้เตรียมความพร้อมในการเข้าไปสัมภาษณ์แบบถึงตัว เป็นการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการก่อนถึงแนวคิดในการสอบถามด้านการจัดการหลักสูตรสหกิจศึกษา ด้านการจัดหน่วยงานสหกิจศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา โดยใช้เครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์ การประชุมสนทนากลุ่มย่อย ได้แก่ การจดบันทึก การบันทึกเสียง และการบันทึกภาพ 3. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างและการใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

**3.2 แบบสอบถาม** ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน 2. ทำการแจกแบบสอบถาม โดยการแจกจ่าย



และเก็บคืนแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100 3. ทำการเก็บแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว 4. ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

**3.3 การจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย** โดยเก็บข้อมูลการแลกเปลี่ยนประเด็นการพัฒนา รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้แก่ การจัดบันทึก บันทึกเสียง และการบันทึกภาพ

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

##### 4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์

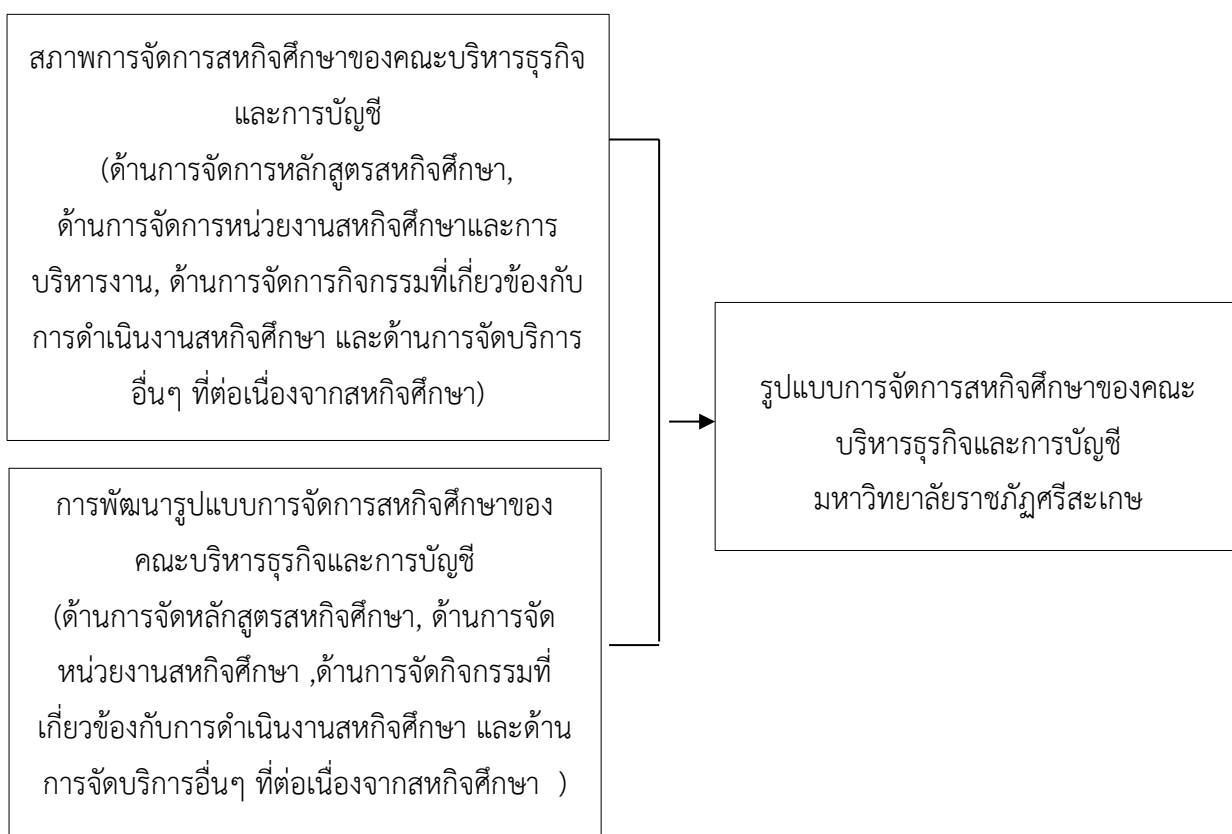
การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) และประมวลผลเข้าด้วยกัน รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวมของสภาพการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

##### 4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม

หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติพรรณนา ( Descriptive Statistics ) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานวิเคราะห์แบบสอบถามการพัฒนา รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

## กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดของอรรถพร โชติพลกุล (2555 : 71) มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้



แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย

1.1 ด้านการจัดการหลักสูตรสหกิจศึกษา พบว่า คณะมีการกำหนดรายวิชาเตรียมสหกิจ ในภาคเรียน 1 จำนวน 1 หน่วยกิต(100 ชั่วโมง) ระยะเวลาการเก็บชั่วโมง 30 ชั่วโมง และสหกิจศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 จำนวน 6 หน่วยกิต (600 ชั่วโมง) รวมจำนวนหน่วยกิตทั้งหมด 700 ชั่วโมง ของนักศึกษาระดับชั้นปีที่ 4 ระยะเวลาการปฏิบัติงาน 4 เดือน ทั้งนี้คณะยังได้มีการทำหลัก WIL 100 % คือหลักสูตรการจัดการ

ธุรกิจการค้าสมัยใหม่ จำนวน 1 หลักสูตร ที่ทำข้อตกลงร่วมกับบริษัทซีพีออล จำกัด (มหาชน) โดยคณะมีนโยบายผลักดันให้นักศึกษาเลือกเรียนรายวิชาสหกิจศึกษา อย่างน้อยร้อยละ 5% ของยอดนักศึกษาในแต่ละชั้นปี

1.2 ด้านการจัดการหน่วยงานสหกิจศึกษาและการบริหารงาน พบว่า คณะมีการจัดตั้งศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพและสหกิจศึกษาระดับคณะ เพื่อทำการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานสหกิจของคณะ สาขาวิชา กำหนดให้มีคณะกรรมการดำเนินงานโดยมีคณบดี รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าศูนย์ฝึกประสบการณ์และสหกิจศึกษาและเจ้าหน้าที่สนับสนุนคอยขับเคลื่อนงานและมีคณาจารย์ในสาขาทุกสาขาเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน ในการดำเนินงานได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์ทุกท่านในคณะและผู้บริหารมีนโยบายให้อาจารย์ทุกคนเข้าอบรมหลักสูตรคณาจารย์นิเทศสหกิจศึกษา ทุกคน คณะกรรมการดำเนินงานสหกิจศึกษาจะมีหน้าที่พัฒนาส่งเสริม นักศึกษาก่อนออกปฏิบัติงานสหกิจ และประสาน จัดหาสถานประกอบการ อาจารย์คณะกรรมการในสาขาจะมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา และคอยแจ้งประชาสัมพันธ์ข่าวสารกับทางคณะ อีกทั้งยังจัดหาสถานประกอบการให้กับคณะกรรมการดำเนินงานดังนั้นคณะบริหารธุรกิจมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานสหกิจศึกษาเป็นต้นแบบให้กับคณะอื่นๆ โดยมีคณะต่างๆเข้ามาศึกษาดูงานการบริหารจัดการสหกิจศึกษาเป็นระยะ รวมถึงงานส่งเสริมวิชาการระดับสถาบันที่เข้ามาเรียนรู้แลกเปลี่ยนการดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะและได้ถอดองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คณะต่างๆและมหาวิทยาลัยใกล้เคียง

1.3 ด้านการจัดการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา พบว่า คณะมีการดำเนินงานเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนที่จะปฏิบัติงานสหกิจ คณะกรรมการทุกฝ่ายได้ประชุมและมีมติร่วมกันในการกำหนดหัวข้อต่าง ความต้องการที่จะพัฒนาและเสริมทักษะให้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 3 หรือปี 4 โดยได้ให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญภายนอกและภายในคณะ มาให้ความรู้แก่นักศึกษา ดังนี้

(1) การเตรียมความพร้อมก่อนสหกิจศึกษา คณะจัดให้มีกิจกรรมเตรียมความพร้อม นักศึกษาสหกิจหัวข้อต่างๆดังนี้อนาคตศึกษากับบัณฑิตไทยในอนาคต มุมมองสถานประกอบการต่อบัณฑิตไทยยุค ปัจจุบัน นักขายมืออาชีพ การพัฒนาบุคลิกภาพ การเขียนเรซูเม่ และเทคนิคการสัมภาษณ์งานอย่างไรให้ได้งาน อบรมภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การเตรียมความพร้อมก่อนการไปอยู่ในสถานประกอบการ การแชร์ประสบการณ์จากรุ่นพี่ที่ประสบความสำเร็จ ทั้งมีการกำหนดชั่วโมงและทำให้เป็นกิจกรรมบังคับระดับคณะ และมีลายเซ็นของคณะกรรมการรับรองการเข้าร่วมกิจกรรม โดยจำนวนไม่น้อยกว่า 30 ชั่วโมง

(2) การจัดหางานและรองรับงานสหกิจศึกษา คณะมีการประสานงานจากสถานประกอบการว่าต้องการหน่วยงานสาขาใด และมีสวัสดิการอะไรบ้าง ตำแหน่งงานสหกิจกับสาขาที่ตรงสาขา เพื่อที่ว่า นักศึกษาจะได้ใช้ความรู้ที่มีและจะได้รู้ว่า จะพัฒนาระบบงานที่ทำ ให้เกิดประโยชน์กับสถานประกอบการ เพื่อที่ว่า จะได้รับการพิจารณาทำงานต่อ หลังจากที่ได้ปฏิบัติงานสหกิจเสร็จสิ้น

(3) การคัดเลือกนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษา คณะกำหนดให้เจ้าหน้าที่อาจารย์ที่เป็นคณะกรรมการงานศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพและสหกิจศึกษา ได้คัดเลือกนักศึกษาเองโดยการประสานงานจากสถานประกอบการว่าต้องนักศึกษาคุณสมบัติอย่างไร หรืออีกวิธีการหนึ่งคือประสานให้สถานประกอบการมาคัดเลือกนักศึกษาเองหรือส่งแบบทดสอบมาให้ทางคณาจารย์ทดสอบให้ หรือนักศึกษาส่งเรซูเม่ไปที่สถานประกอบการ หรือสถานประกอบการบางแห่งอาจต้องการให้ทางคณะกรรมการดำเนินงานให้

(4) ด้านการให้คำปรึกษา แก้ปัญหา และการนิเทศงานสหกิจศึกษา คณะให้เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ฝึกและสหกิจศึกษา คณะกรรมการศูนย์ฝึกและสหกิจศึกษา และอาจารย์ที่ปรึกษาประจำสาขา ให้คำปรึกษาและติดตามนักศึกษาอย่างใกล้ชิด ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ในด้านต่างๆ แก้ไขปัญหาการใช้ชีวิต รวมถึงความเป็นอยู่และการปฏิบัติงานในสถานประกอบการโดยการใช้สื่อเทคโนโลยีด้านโซเชียลเน็ตเวิร์คเข้ามาช่วย นอกจากนี้อาจารย์ที่ปรึกษายังต้องเดินทางไปนิเทศ นักศึกษาฝึกงานและสหกิจศึกษา ณ สถานประกอบการ อย่างน้อย 1 ครั้ง ในช่วงระหว่างอาทิตย์ที่ 5-15 ของการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาโดยจัดทำแผนการออกนิเทศศึกษา ตามวันเวลาที่อาจารย์นิเทศได้ประสานไปยังสถานประกอบการ

(5) การวัดและประเมินผลสหกิจศึกษา คณะได้กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลสหกิจศึกษาเป็นเกรดตามมาตรฐานของมหาลัยฯ แต่ให้ตัดเกรดไม่น้อยกว่า เกรด B ขึ้นไป โดยการมีผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย อาจารย์นิเทศ 40 % และสถานประกอบการ 40 % และอาจารย์ที่ปรึกษาหรืออาจารย์ผู้สอน 20 % รวมเป็น 100 %

1.4 ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา คณะให้บริการกับนักศึกษาสหกิจศึกษาและฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เช่นการประชาสัมพันธ์ตำแหน่งงาน การรับสมัคร และการเตรียมความพร้อมก่อนออกปฏิบัติงานสหกิจและหลังปฏิบัติงานสหกิจโดยเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาให้ความรู้ และรับสมัครงานในตำแหน่งต่างๆ ข้อมูลข่าวสารการคัดเลือกสถานประกอบการ ข่าวสารด้านสาระน่ารู้ต่างๆ แก่นักศึกษา

## 2. การพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี

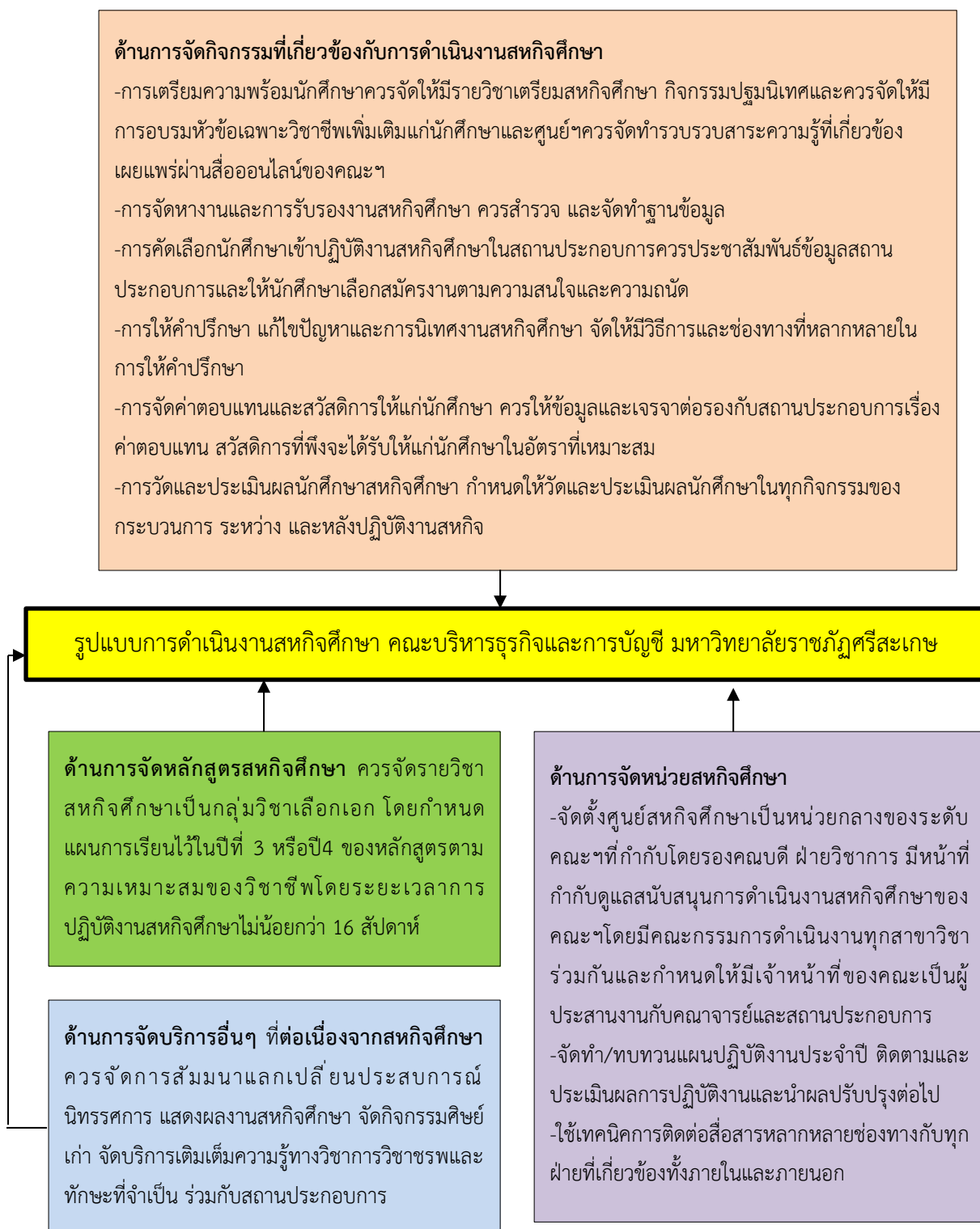
(1) ด้านการจัดหลักสูตรสหกิจศึกษา พบว่า การดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีความคิดเห็นต่อการจัดการดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ด้านการจัดหลักสูตรสหกิจศึกษามีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมาก ( $\bar{X}=4.03, S.D.=0.90$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การกำหนดหมวดรายวิชาสหกิจศึกษาและจำนวนหน่วยกิต มีความเหมาะสม ระดับมาก ( $\bar{X}=3.98, S.D.=0.59$ ) รองลงมา การจัดการแผนการเรียนสหกิจศึกษา มีความเหมาะสมระดับมาก ( $\bar{X}=3.94, S.D.=1.01$ )

(2) ด้านการจัดหน่วยงานสหกิจศึกษา พบว่า การดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีความคิดเห็นต่อการจัดการดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ด้านการจัดหน่วยงานสหกิจศึกษา มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.36, S.D. = 0.72$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รูปแบบการบริหารงานและกลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสหกิจศึกษา มีความเหมาะสม ระดับมาก ( $\bar{X} = 4.22, S.D. = 0.97$ ) รองลงมา การจัดโครงสร้างงานสหกิจศึกษาและการจัดบุคลากร ทรัพยากรสนับสนุนและระบบสารสนเทศ มีความเหมาะสม ระดับมาก ( $\bar{X} = 4.14, S.D. = 0.65$ )

(3) ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา พบว่า การดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีความคิดเห็นต่อการจัดการดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.42, S.D. = 0.82$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การเตรียมกิจกรรมความพร้อมของนักศึกษา มีความเหมาะสม ระดับมาก ( $\bar{X} = 4.64, S.D. = 0.59$ ) รองลงมา การคัดเลือกนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการ มีความเหมาะสม ระดับมาก ( $\bar{X} = 4.52, S.D. = 0.67$ ) และการจัดหางานและการรองรับงานสหกิจศึกษา ระดับมาก ( $\bar{X} = 4.42, S.D. = 0.64$ )

(4) ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา พบว่า การดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีความคิดเห็นต่อการจัดการดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.31, S.D. = 0.75$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมหลังสิ้นสุดการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษานอกเหนือจากการนำเสนอผลงานปฏิบัติงาน เช่น สัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิชาชีพ จัดนิทรรศการแสดงผลงาน สหกิจศึกษา มีความเหมาะสม ระดับมาก ( $\bar{X} = 4.34, S.D. = 0.69$ ) รองลงมา การจัดให้มีมีแผนงานและอาชีพแก่นักศึกษา ระดับมาก ( $\bar{X} = 4.26, S.D. = 0.52$ ) การจัดให้มีกิจกรรมทางวิชาการร่วมกันระหว่างสถานประกอบการกับมหาวิทยาลัย เช่น การบริการวิชาการ การต่อยอดผลงานทางวิชาการจากโครงการสหกิจศึกษาการร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิหรือ ระดับมาก ( $\bar{X} = 4.12, S.D. = 0.84$ )

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น คณะผู้วิจัยได้รูปแบบการดำเนินงานสหกิจศึกษา คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านการจัดหลักสูตรสหกิจศึกษา 2) ด้านการจัดหน่วยงานสหกิจศึกษา 3) ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา 4) ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา



แผนภาพที่ 2 รูปแบบการดำเนินงานสหกิจศึกษา คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี  
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

## อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

### 1. สภาพการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี พบว่า

1.1 ด้านการจัดการหลักสูตรสหกิจศึกษา โดยมีการจัดการแผนการเรียนสหกิจศึกษา ไว้ในระดับชั้นปี 3 หรือปี 4 ของหลักสูตรตามความเหมาะสมของวิชาชีพ ซึ่งคณะมีการกำหนดรายวิชาเตรียมสหกิจเป็นนโยบายของคณะเพื่อผลักดันให้นักศึกษาเลือกเรียนอย่างน้อยร้อยละ 5% ของยอดนักศึกษาในแต่ละชั้นปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะรายวิชาสหกิจศึกษาเป็นหลักสูตรที่เน้นในเรื่องของการฝึกประสบการณ์ของผู้เรียนโดยเน้นการปฏิบัติเป็นหลักในการฝึกทักษะทางวิชาชีพในชีวิตจริง นักศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้จากการเรียนสู่การพัฒนาตนเองที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ และมีความมั่นใจในตนเองในการทำงานมากขึ้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการของการปฏิบัติในอาชีพในอนาคตของผู้เรียนสอดคล้องกับ อัจฉราพร โชติพิทักษ์ (2555 : 31) ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม กล่าวว่า วิชาสหกิจศึกษาเป็นรายวิชาเชิงปฏิบัติที่เน้นกิจกรรมสร้างประสบการณ์ปฏิบัติงานในวิชาชีพแก่นักศึกษา โดยอาศัยหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์และทฤษฎีการเรียนรู้ที่เน้นสภาพจริงทำให้นักศึกษาได้เรียนรู้ และเกิดทักษะจากประสบการณ์ตรงจากการลงมือทำ ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดทักษะในการทำงานในสถานประกอบการจริง

1.2 ด้านการจัดการหน่วยงานสหกิจศึกษาและการบริหารงาน คณะมีการจัดตั้งศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพและสหกิจศึกษาระดับคณะ เพื่อทำการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานสหกิจของคณะ สาขาวิชา กำหนดให้มีคณะกรรมการดำเนินงานโดยมีคณบดี รองคณบดีฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าศูนย์ฝึกประสบการณ์และสหกิจศึกษาและเจ้าหน้าที่สนับสนุนคอยขับเคลื่อนงานและมีคณาจารย์ในสาขาทุกสาขาเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน และผู้บริหารมีนโยบายให้อาจารย์ทุกคนเข้าอบรมหลักสูตรคณาจารย์นิเทศสหกิจศึกษาทุกคน คณะกรรมการดำเนินงานสหกิจศึกษาจะมีหน้าที่พัฒนาส่งเสริมนักศึกษาก่อนออกปฏิบัติงาน สหกิจจะประสานจัดหาสถานประกอบการ และให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา และประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ดังนั้น คณะบริหารธุรกิจมีการขับเคลื่อนการดำเนินงานสหกิจศึกษาเป็นต้นแบบให้กับคณะอื่นๆ โดยมีคณะต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงานการบริหารจัดการสหกิจศึกษาเป็นระยะ รวมถึงงานส่งเสริมวิชาการระดับสถาบันที่เข้ามาเรียนรู้แลกเปลี่ยนการดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะและได้ถอดองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้สู่คณะต่างๆ ให้สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการปรับใช้ให้เหมาะสม จะเห็นได้ว่าคณะบริหารธุรกิจมีการจัดโครงสร้างการทำงานที่ส่งเสริมวิชาสหกิจศึกษาอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนที่ชัดเจนทำให้สามารถดำเนินกิจกรรม และส่งเสริมงานสหกิจให้กับนักศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ สุขน ยัมรัตน์บวร (2564 : 29-45) ศึกษาเรื่องการศึกษาแนวทางพัฒนาแบบการจัดการสหกิจศึกษา

กรณีศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ กล่าวว่า สถานศึกษาควรสนับสนุนงบประมาณและนโยบายที่เพียงพอ และกระจายภาระงานให้อาจารย์ทุกคนให้สามารถเข้าร่วมโครงการสหกิจศึกษาได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนารูปแบบการทำงานของวิชาสหกิจศึกษาและควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาในกลุ่มวิชาอื่นๆ ที่มีความสนใจเข้าร่วมด้วย เพื่อให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านความคิด การตัดสินใจ การวางแผนงาน การสังเกต การวิเคราะห์และประเมินผลอย่างเป็นระบบและต้องมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรและบุคลากรมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือส่วนงานหรือผู้รับผิดชอบโดยตรงที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการดำเนินงานสหกิจศึกษาให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 ด้านการจัดการกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา มีการเตรียมความพร้อมนักศึกษาควรจัดให้มีรายวิชาเตรียมสหกิจศึกษา กิจกรรมปฐมนิเทศและควรจัดให้มีการอบรมหัวข้อเฉพาะวิชาชีพเพิ่มเติมแก่นักศึกษาและศูนย์ฯควรจัดทำรวบรวมสาระความรู้ที่เกี่ยวข้องเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ของคณะฯ การจัดทำงานและการรับรองงานสหกิจศึกษา ควรสำรวจ และจัดทำฐานข้อมูล การคัดเลือกนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานสหกิจศึกษาในสถานประกอบการและให้นักศึกษาเลือกสมัครงานตามความสนใจและความถนัด ทั้งนี้เพื่อให้นักศึกษาสามารถทำงานตามความสามารถและทักษะที่ชำนาญในสถานประกอบการได้อย่างเหมาะสม และควรมีการวัดและประเมินผลนักศึกษาสหกิจศึกษา เพื่อเป็นเครื่องชี้วัดประสิทธิภาพการทำงานของนักศึกษารายวิชาสหกิจศึกษาในสถานประกอบการว่ามีมนุษยสัมพันธ์สามารถร่วมงานกับผู้อื่น มีการทำงานเป็นทีมและเป็นผู้ที่ช่วยก่อให้เกิดความร่วมมือประสานงานในองค์กรที่ดีตามความมุ่งหวังของสถานประกอบการ สอดคล้องกับภรณ์ทิพย์ ไสสีทา (2562 : 70) ศึกษาเรื่อง ผลงานวิเคราะห์การปฏิบัติสหกิจศึกษาอาเซียนของนักศึกษา กับมุมมองต่อสถานประกอบการในกลุ่มประเทศอาเซียน กล่าวว่า ความคาดหวังความสามารถหลักในการทำงานของนักศึกษาที่สถานประกอบการที่มีต่อนักศึกษารายวิชาสหกิจศึกษาที่เข้าทำงานคือเรื่องของทักษะ วิชาชีพ ทักษะที่จำเป็นรวมถึงการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร และมีความสามารถทำงานร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา ควรจัดการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ นิทรรศการ แสดงผลงานสหกิจศึกษา จัดกิจกรรมศิษย์เก่า จัดบริการเติมเต็มความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพและทักษะที่จำเป็น ร่วมกับสถานประกอบการ ทั้งนี้การฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการจริงจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์การทำงานในขณะที่ยังคงศึกษาอยู่เป็นการเสริมทักษะ และเพิ่มรายได้ให้กับนักศึกษาเพื่อนักศึกษาจะสามารถประเมินตนศักยภาพและสามารถนำจุดด้อยมาพัฒนาต่อไปก่อนที่จะสำเร็จการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงาน สอดคล้องกับธนภณ นิธิเชาวกุล และคณะ (2562 : 70-80) ศึกษาเรื่องศักยภาพของนิสิตสาขาการตลาดที่ออกปฏิบัติงานสหกิจศึกษา กล่าวว่า นิสิตนักศึกษาที่ได้รับการออกปฏิบัติงานสหกิจศึกษาจะมีศักยภาพในการปฏิบัติงานดีขึ้น การได้รับโอกาสการทำงานที่มีความท้าทายความสามารถในระดับหนึ่งรวมถึงการประยุกต์ใช้และบูรณาการความรู้และ



ประสบการณ์ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อนิสิต นักศึกษาในการทำงานและเป็นการเตรียมความพร้อมภายหลังจากการศึกษาสู่ตลาดแรงงานในอนาคต

## 2. การพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี

2.1 ด้านการจัดการหลักสูตรสหกิจศึกษา คณะบริหารธุรกิจและการบัญชีมีการจัดหลักสูตรสหกิจศึกษา โดยส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่ามีความเหมาะสมที่จะมีหลักสูตรดังกล่าวนี้และมีการพัฒนารูปแบบหลักสูตรให้มีคุณภาพ ให้เกิดการดำเนินการจัดการสหกิจศึกษาที่มีความเหมาะสมต่อผู้เรียน รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานประกอบการ โดยคณะได้มีการจัดการระบบการดูแลนักศึกษา มีการประสานงานไปยังองค์กรอื่นเพื่อเป็นพี่เลี้ยงให้กับนักศึกษาในระหว่างการศึกษาฝึกประสบการณ์ทำให้นักศึกษามีทักษะในการทำงานเพิ่มสูงขึ้น และนำไปสู่ความต้องการขององค์กรที่ต้องการใช้นักศึกษาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในตลาดแรงงาน สอดคล้องกับ วิไลลักษณ์ ขาวสะอาด (2561 : 206-218) ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพของสหกิจศึกษา : กรณีศึกษา อุดมศึกษาไทย กล่าวว่า ประสิทธิภาพในการทำงานของนักศึกษาทักษะต่างๆ ในการทำงานของนักศึกษาเมื่อออกฝึกสหกิจศึกษาในด้านคุณภาพของมหาวิทยาลัย สามารถวัดได้จากอาจารย์ที่มีคุณภาพ หลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงและมีคุณภาพ มีการจัดการดำเนินสหกิจศึกษาที่ดี มีการประสานการดำเนินสหกิจศึกษาระหว่างอาจารย์นิเทศสหกิจศึกษา และพี่เลี้ยงนักศึกษาสหกิจศึกษาโดยทำหน้าที่กำกับและดูแลการทำงานของนักศึกษาทำให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้และพัฒนาทักษะที่เป็นความต้องการขององค์กรผู้ใช้บัณฑิตได้เป็นอย่างดี

2.2 ด้านการจัดหน่วยงานสหกิจศึกษา คณะบริหารธุรกิจและการบัญชีมีการจัดการดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ด้านการจัดหน่วยงานสหกิจศึกษา มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมาก โดยมีรูปแบบการบริหารงานและกลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีความเหมาะสม ได้มีการจัดตั้งศูนย์สหกิจศึกษาเป็นหน่วยงานของระดับคณะฯ หน้าที่กำกับดูแลสนับสนุนการดำเนินงานสหกิจศึกษาของคณะฯ โดยมีคณะกรรมการดำเนินงานทุกสาขาวิชาร่วมกันและกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ของคณะเป็นผู้ประสานงานกับคณาจารย์และสถานประกอบการ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะหากขาดหน่วยงานกลางในการช่วยประสานงานอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานที่ล่าช้า มีความซ้ำซ้อน ขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการและไม่มีอย่างต่อเนื่อง เพราะหน่วยงานกลางมีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาในด้านต่างๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการฝึกปฏิบัติงานในสถานประกอบการ สอดคล้องกับอินทรา มีอินทร์เกิด (2562 : 52) ศึกษาเรื่อง การบูรณาการการจัดการสหกิจศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตเชิงผู้ประกอบการ กล่าวว่า หน่วยงานกลางของมหาวิทยาลัยมีความสำคัญในการเป็นหน่วยงานประสานระหว่างมหาวิทยาลัยและสถานประกอบการ รวมถึงบัณฑิตผู้ที่จะต้องไปทำการฝึกประสบการณ์ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักศึกษาทั้งเรื่องสหกิจศึกษาและการเตรียมความ

พร้อมและการปรับตัวในการทำงานในสถานประกอบการเพื่อให้การดำเนินงานสหกิจศึกษามีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

2.3 ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีความคิดเห็นต่อการจัดการดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมาก โดยการเตรียมกิจกรรมความพร้อมของนักศึกษา มีความเหมาะสม ระดับมาก อาจเพราะการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาในการฝึกประสบการณ์สหกิจศึกษามีความสำคัญต่อการเข้าสู่ตลาดแรงงานเมื่อจบการศึกษา เพราะนักศึกษาจะต้องมีความรู้ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องอาศัยความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตการทำงานและการดำรงชีพให้สามารถดำเนินอยู่ได้กับภาวะเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบันสอดคล้องกับเรื่องยศ วัชรเกตุ (2562 : 41) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาคณะวิทยาศาสตร์ เครือข่ายพัฒนาสหกิจศึกษาภาคกลางตอนบน กล่าวว่า สหกิจศึกษาถือเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมความพร้อมที่จะเลือกอาชีพและเข้าสู่ระบบการทำงานทันทีที่จบการศึกษา ทำให้บัณฑิตสหกิจศึกษามีวิชาชีพ ซึ่งสหกิจศึกษาถือเป็นส่วนสำคัญของการเตรียมความพร้อมที่จะเลือกอาชีพและเข้าสู่ระบบการทำงานทันทีที่จบการศึกษา ทำให้บัณฑิตสหกิจศึกษามีวิชาชีพให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นของการเตรียมความพร้อมด้านการประกอบอาชีพและพัฒนาคุณภาพบัณฑิตตามความต้องการของตลาดแรงงาน

2.4 ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา คณะบริหารธุรกิจและการบัญชีมีความคิดเห็นต่อการจัดการดำเนินงานสหกิจศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา ด้านการจัดบริการอื่นๆ ที่ต่อเนื่องจากสหกิจศึกษา มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติในระดับมาก โดยการกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมหลังสิ้นสุดการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษานอกเหนือจากการนำเสนอผลงานปฏิบัติงาน เช่น สัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิชาชีพ จัดนิทรรศการแสดงผลงาน สหกิจศึกษาที่มีความเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดบริการเติมเต็มความรู้ทางวิชาการวิชาชีพและทักษะที่จำเป็นร่วมกับสถานประกอบการ อาจเพราะจะช่วยเตรียมความพร้อมให้กับนักศึกษาก่อนออกไปปฏิบัติงานได้สอดคล้องตามความถนัดและความสนใจของนักศึกษา สอดคล้องกับเริงศักดิ์ พันธมาศ และอุบลรัตน์ โสสนุย (2562 : 62) ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของสถานประกอบการที่เหมาะสมกับการจัดสหกิจศึกษา 8 เดือน มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ กล่าวว่า สถานประกอบการที่มีกระบวนการจัดปฐมนิเทศ สอนงาน และการออกข้อบังคับต่างๆ ก่อนการปฏิบัติงานเพื่อให้นักศึกษาได้ทราบ และเตรียมตัวให้พร้อมสำหรับการทำงาน และยังเป็นการเพิ่มโอกาสให้แก่สถานประกอบการที่จะให้นักศึกษาได้เข้ากระบวนการคัดเลือกพนักงานเพื่อรับเข้าทำงานในอนาคต

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ควรกำหนดนโยบาย และประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนา นักศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยนำรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและ การบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ที่ได้จากการศึกษาและนำไปใช้ ปรับปรุงพัฒนา การดำเนินงานสหกิจ ศึกษา และติดตามผลเป็นระยะวิเคราะห์ข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นเพื่อนำไปปรับให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. คณะควรสนับสนุนการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในคณะรวมถึง นักศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานสหกิจศึกษา
3. ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นำรูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาที่ได้จากการศึกษาไปใช้ปรับปรุง และพัฒนาในการจัดดำเนินงานสหกิจศึกษานานาชาติในบางคณะ บางสาขาวิชาที่มีความพร้อม และขยายไป ยังทุกคณะ ทุกสาขาวิชา
4. คณะควรประสานความร่วมมือกับสถานประกอบการมากยิ่งขึ้นเพื่อเพิ่มทักษะและ ประสบการณ์ทางวิชาการและวิชาชีพ อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือและคุณภาพทางวิชาการ

### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบสหกิจศึกษานานาชาติเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดสหกิจศึกษา นานาชาติให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ควรมีระบบติดตามผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษาสหกิจศึกษาเปรียบเทียบกับนักศึกษาที่ฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ
3. ควรศึกษารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษาของสถานประกอบการ
4. ควรศึกษาและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาการดำเนินงานสหกิจศึกษา เพื่อเป็น กลไกในการควบคุม ตรวจสอบและประเมินการดำเนินงานสหกิจศึกษา

## เอกสารอ้างอิง

- ธนภณ นิธิเชาวกุล และคณะ. (2562). ศักยภาพของนิสิตสาขาการตลาดที่ออกปฏิบัติงานสหกิจศึกษา. *วารสารชุมชนวิจัย*. 13 (3), 70 - 80.
- เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช และคณะ. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*. 3 (2), 208 - 222.
- ภรณ์ทิพย์ โสสีทา. (2562). ผลงานวิเคราะห์การปฏิบัติสหกิจศึกษาอาเซียนของนักศึกษา กับมุมมองต่อสถานประกอบการในกลุ่มประเทศอาเซียน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2558). *คู่มือสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ฉบับปรับปรุง 2558)*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เรืองยศ วัชรเกตุ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ เครือข่ายพัฒนาสหกิจศึกษาภาคกลางตอนบน. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรการจัดการดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหกิจศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- เริงศักดิ์ พันธมาศ และอุบลรัตน์ โสสนุย. (2562). *คุณลักษณะของสถานประกอบการที่เหมาะสมกับการจัดสหกิจศึกษา 8 เดือน มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- วิไลลักษณ์ ขาวสอาด. (2561). ประสิทธิผลของสหกิจศึกษา : กรณีศึกษา อุดมศึกษาไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*. 7 (3), 206 - 218.
- สุชน ยี่มรัตน์บวร. (2564). การศึกษาแนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา กรณีศึกษา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ. *วารสารสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างวิจัย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. 20 (3), 29 - 45.
- อัจฉราพร โชติพิฤกษ์. (2555). *การพัฒนารูปแบบการจัดการสหกิจศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม*. ปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการอุดมศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อินทรา มีอินทร์เกิด. (2562). การบูรณาการการจัดการสหกิจศึกษาเพื่อสร้างบัณฑิตเชิงผู้ประกอบการ. *ดุขฎีนิพนธ์หลักสูตรปริญญาดุขฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม.

# การประเมินความสำเร็จในการนำนโยบายการวางแผนครอบครัวไปปฏิบัติ

## The Success Assessment of Family Planning Policy Implementation

กรรณิการ์ ไกรกิจราษฎร์, กิตติพล บัวทะลา,

วันชัย บุษบา และ โชติ บดีรัฐ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

**Kannika Kraikitrat, Kittipol Buathala,**

**Wanchai Boosaba and Chot Bodeerat**

Phibunsongkhram Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Kannikakraikitrat@gmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานโยบายการวางแผนครอบครัว 2) เพื่อวิเคราะห์นโยบายการวางแผนครอบครัว และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาการวางแผนครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย ความหมายของครอบครัว ความสำคัญของครอบครัว คุณลักษณะของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ สภาพปัญหา และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ล้วนมีความสำคัญอย่างมาก มีความจำเป็นต้องติดตาม ศึกษาและเฝ้าระวังแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงสถาบันครอบครัวในอนาคต เพื่อให้สามารถดำเนินการในมิติทางรุก คือ เน้นการพัฒนาและป้องกันปัญหา ให้มากกว่าการตามแก้ปัญหา ดังที่เป็นอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบันในภาพรวมทั่วไป ลักษณะครอบครัวเดี่ยวจะยังมีเพิ่มขึ้น และจะมีความหลากหลายของลักษณะครอบครัวเดี่ยว หรือมีสตรีเป็นหัวหน้าครอบครัวและลูก ๆ เนื่องมาจากการทอดทิ้งหรือการแยกไปมีอาชีพของสามี ตลอดจนอาจมีเด็ก ๆ ที่ต้องอยู่กันตามลำพังโดยไม่มีพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวจะเปลี่ยนไป ทั้งระหว่างหญิงชาย สามีภรรยา บิดามารดากับบุตร หรือญาติผู้ใหญ่กับบุตรหลาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม มีความจำเป็นในการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะในด้านสวัสดิการครอบครัวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานะเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ของสังคมไทย

**คำสำคัญ:** การประเมิน; นโยบาย; ครอบครัว

\* วันที่รับบทความ: 17 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 22 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 24 มีนาคม 2565

Received: February 17, 2022; Revised: March 22, 2022; Accepted: March 24, 2022

## Abstracts

This academic article aims were 1) to study family planning policy, 2) to analyze family planning policy, and 3) to suggest solutions to family planning problems which consists of family meaning the importance of family, desirable Thai family characteristics, problematic conditions, and the 8th national economic and social development plan are of great importance. It is necessary to follow study, and monitor trends in family institutional changes in the future in order to be able to operate in the proactive dimension, emphasizing on development and prevention of problems giving more than solving problems as it was in the past and present in general single family characteristics will be more and more, and there will be a variety of single family characteristics or having women as heads of family, and children due to the abandonment or separation of the husband's occupation as well as there may be children who have to live alone without parents or adult relatives. Relationships between family members will change between a man and a woman, husband and wife, parents and children or adult relatives and children with changing roles due to changes in economic and social conditions. It is necessary to develop a social welfare system especially in terms of family welfare to be appropriate and in line with the conditions, conditions and factors of Thai society.

**Keywords:** Assessment; Policy; Family

## บทนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานแรกที่สุดของมนุษย์ และเป็นสถาบันที่เก่าแก่ที่สุดในโลกทำหน้าที่ในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ของสมาชิกเกิดใหม่ในครอบครัว อันได้แก่ ทารกและเด็ก การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวและการให้การศึกษาในครอบครัวมีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพของคนและบุคลิกภาพ ซึ่งรวมทั้งค่านิยมเจตคติ และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนวิถีชีวิตของสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อกันและกัน ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมพื้นฐานที่ประกอบด้วยวิถีชีวิตของสมาชิกของครอบครัวทุกคน วิถีชีวิตนี้รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของสังคม ครอบครัวเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่เล็กที่สุดและเป็นพื้นฐานของสังคม ครอบครัวบางครอบครัวมีบทบาทเป็นหน่วยการผลิตทางเศรษฐกิจโดยตรง ครอบครัว ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อกันและกันต่างมีกระบวนการวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงโดยไม่มีการหยุดนิ่ง ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ปัญหาสังคมหลายประการจะป้องกันได้ โดยสถาบัน ครอบครัว สถาบันครอบครัวที่รวมตัวกันได้จะเป็นพลังกลุ่มหรือชุมชน ที่สามารถพัฒนาป้องกัน และแก้ไขปัญหาของตนเองได้ จึงเป็นสาเหตุที่ต้องมีนโยบายการวางแผนครอบครัว

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ประสบปัญหาจากการที่ประชาชนเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วการเพิ่มประชากรในระดับสูงของประเทศไทยนั้น มีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเป็นอย่างมาก

มาก ในด้านการวางนโยบายนั้น รัฐบาลได้แต่งตั้งคณะกรรมการระดับชาติเพื่อทำการศึกษาและประสานงานด้านการดำเนินนโยบายประชากรขึ้นส่วนงานด้านการวางแผนครอบครัวให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ดำเนินการ เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต การที่ได้จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เด็กจะต้องมีพัฒนาการที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (วรวรรณ ทิพย์วาริรมย์, 2560 : 20) ทั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินความสำเร็จในการนำนโยบายการวางแผนครอบครัวไป เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

### ความหมายของครอบครัว

ครอบครัว คือ บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่ใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามีภรรยา หรือมีความผูกพันทางสายโลหิต หรือทางกฎหมาย หรือเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติ ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต่างมีบทบาทหน้าที่ต่อกัน และมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกัน (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562 : ออนไลน์)

ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น พ่อ แม่ ลูก

ครอบครัว (family) หมายถึงกลุ่มของบุคคลที่มีความเชื่อมโยงกันโดยการสมรส ทางสายเลือด หรือการรับเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม รวมตัวกันเป็นครอบครัว ๆ หนึ่ง สมาชิกของครอบครัวมีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกัน มีการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างกันตามบทบาททางสังคมของสามีและภรรยา แม่และพ่อ พี่และน้อง รวมทั้งมีการพึ่งพิงกันทางสังคมและเศรษฐกิจด้วย และเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไป รูปแบบของครอบครัวก็เปลี่ยนไปเช่นกัน โดยในสมัยก่อนรูปแบบของครอบครัวจะมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย ต่างกับรูปแบบครอบครัวในสมัยปัจจุบันที่มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : ออนไลน์)

ดังนั้น ครอบครัวในปัจจุบันมีลักษณะหลากหลายกว่าแต่ก่อน ซึ่งแต่เดิมมีอยู่เพียง 2 ลักษณะที่ชัดเจนคือ ครอบครัวเดี่ยว ซึ่งประกอบด้วยพ่อแม่ลูกและครอบครัวขยายซึ่งนอกจากมีพ่อแม่ลูกแล้วอาจมีปู่ย่าตายายและญาติ อาศัยร่วมอยู่ด้วยองค์การ สหประชาชาติในการรณรงค์เกี่ยวเนื่องกับปี ครอบครัวสากล พ.ศ. 2537 ได้ประสบความสำเร็จอย่างมากกับการให้ นิยามคำว่า "ครอบครัว" และในที่สุดไม่สามารถให้คำนิยามได้ เนื่องจากครอบครัวในแต่ละวัฒนธรรมมีความหมาย แตกต่างกันไปและภายในแต่ละวัฒนธรรมก็มีความแตกต่างอีกมากมาย ทั้งนี้ เพราะสังคมสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น รวมทั้งก็มีการยอมรับ "การเป็นครอบครัว" ในลักษณะต่างจากประเพณีดั้งเดิมและ เป็นที่ยอมรับจากสังคม เฉพาะบางกลุ่มอย่างไรก็ดี เพื่อเป็นการแนะแนวความเข้าใจทั่วไปเกี่ยวกับครอบครัว จึงอาจให้ความหมายกว้างไว้ว่า ครอบครัว คือ "กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันทางอารมณ์และจิตใจในการดำเนินชีวิตร่วมกันรวมทั้งการพึ่งพิงทางสังคมเศรษฐกิจ และมีความสัมพันธ์กันทาง กฎหมาย

หรือทางสายโลหิต ครอบครัวบางครอบครัวอาจมีลักษณะเป็นช้อยกเว้นบางประการจากดังกล่าวก็ย่อมได้" ช้อยกเว้น อาจหมายถึงครอบครัวที่มีสมาชิกข้ามช่วงอายุอาศัยอยู่ด้วยกัน เช่น ปู่ย่า ตายายอาศัยอยู่กับหลาน เป็นต้น

### ความสำคัญของครอบครัว

นโยบายลูกคนเดียวที่เข้มงวดของจีนประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนการตั้งค่าภาวะเจริญพันธุ์หรือไม่ โดยใช้ข้อมูลที่เชื่อมโยงจากการสำรวจที่ดำเนินการในสี่มณฑลทางภาคเหนือของจีนในปี 2534 และ 2537 เราเปรียบเทียบพฤติกรรมการสืบพันธุ์กับการตั้งค่าการเจริญพันธุ์ก่อนหน้านี้ และแสดงว่าผู้หญิงเปลี่ยนจากต้องการเป็นไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มเมื่อใดและที่ไหน การยอมรับขนาดครอบครัวที่ได้รับการอนุมัติตามนโยบายเป็นไปตามระดับการพัฒนาและสะท้อนถึงระดับของการบังคับใช้ การยอมรับในระดับสูงเกิดขึ้นในเขตเมือง เขตอุตสาหกรรม และในเขตที่มีนโยบายการวางแผนครอบครัวที่เข้มงวดที่สุด การยอมรับนั้นอ่อนแอกว่าในหมู่ผู้หญิงที่อาศัยอยู่ในเขตที่ยากจนที่สุดและในเขตที่การบังคับใช้มีความผ่อนปรนมากที่สุด ความท้าทายที่ใหญ่ที่สุดสำหรับโครงการนี้คือการเข้าถึงบริการสำหรับชาววันดาในชนบท การเข้าถึงและการใช้ยากุมกำเนิดของวัยรุ่น การต่อต้านจากสถาบันทางศาสนา ตลอดจนทรัพยากรบุคคลและเงินทุนที่ไม่เพียงพอ ความท้าทายทั้งหมดได้รับการยอมรับอย่างเปิดเผยและอยู่ในขั้นตอนของการแก้ไข เนื่องจากนวัตกรรมได้รับการต้อนรับและการประเมินโปรแกรมถือเป็นสิ่งสำคัญ แนวโน้มสำหรับโครงการวางแผนครอบครัวของวันดาจึงเป็นที่นิยม ประเทศอื่นๆ สามารถเรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่จับต้องได้จากความสำเร็จของวันดาและปฏิบัติตามความพยายามของวันดาในการบรรเทาความท้าทายที่เหลืออยู่

ดังนั้นความสำคัญของครอบครัวสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานแรกที่สุดของมนุษย์ และเป็นสถาบันที่เก่าแก่ที่สุดในโลกทำหน้าที่ในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ของสมาชิกเกิดใหม่ในครอบครัว อันได้แก่ ทารกและเด็ก
2. การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัวและการให้การศึกษาในครอบครัวมีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพของคนและบุคลิกภาพ ซึ่งรวมทั้ง ค่านิยมเจตคติ และพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนวิถีชีวิตของสมาชิกในครอบครัวมีอิทธิพลต่อกันและกัน
3. ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมพื้นฐานที่ประกอบด้วยวิถีชีวิตของสมาชิกของครอบครัวทุกคน วิถีชีวิตนี้รวมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและจริยธรรม ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของสังคม
4. ครอบครัวเป็นหน่วยเศรษฐกิจที่เล็กที่สุดและเป็นพื้นฐานของสังคม ครอบครัวบางครอบครัวมีบทบาทเป็นหน่วยการผลิตทางเศรษฐกิจโดยตรง



5. ครอบครัว ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบต่อกันและกันต่างมีกระบวนการวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงโดยไม่มีการหยุดนิ่ง ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล

6. ปัญหาสังคมหลายประการจะป้องกันได้ โดยสถาบัน ครอบครัว สถาบันครอบครัวที่รวมตัวกันได้จะเป็นพลังกลุ่ม/ชุมชน ที่สามารถพัฒนาป้องกัน และแก้ไขปัญหาของตนเองได้

### คุณลักษณะของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์

สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียว สมานฉันท์ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีการพูดจาให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีการแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ สมาชิกในครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกันและรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ พ่อ แม่และสมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบ ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัดและออม ร่วมกันเสริมสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง พ่อ แม่ หรือหัวหน้าครอบครัวต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ทำร้ายกันและกัน อบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีและมีประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมของศาสนา พ่อ แม่ หัวหน้าครอบครัวหรือผู้ใหญ่ในครอบครัว ถ่ายทอดการเรียนรู้และภูมิปัญญาแก่สมาชิก และส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา มีความสนใจใฝ่รู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ และรู้จักใช้เหตุผล สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี รู้จักดูแลสุขภาพอนามัยของตนเองสถานที่อยู่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะ และเป็นระเบียบเรียบร้อย สมาชิกในครอบครัวบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมในการทะนุบำรุง รักษา สิ่งแวดล้อม ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย สมาชิกปฏิบัติตนตามครรลองประชาธิปไตยในครอบครัว เคารพกฎหมายรู้จักใช้สิทธิและปฏิบัติตนส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สรวงธร นาวาผล, 2555 : ออนไลน์)

ดังนั้นคุณลักษณะของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ประกอบด้วย

1. สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่กลมเกลียว สมานฉันท์ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทรมีการพูดจาให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมีการแก้ปัญหาาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

2. สมาชิกในครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกันและรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

3. พ่อ แม่ และสมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบ ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัดและออม ร่วมกันเสริมสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง

4. พ่อ แม่ หรือหัวหน้าครอบครัว ต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ทำร้ายกันและกันอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดีและมีประโยชน์ต่อสังคมปฏิบัติตนตามหลักคุณธรรมของศาสนา

5. พ่อ แม่ หัวหน้าครอบครัวหรือผู้ใหญ่ในครอบครัว ถ่ายทอดการเรียนรู้และภูมิปัญญาแก่สมาชิก และส่งเสริมให้ได้รับ การศึกษามีความสนใจใฝ่รู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความคิด ริเริ่ม สร้างสรรค์ และ รู้จักใช้เหตุผล

6. สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี รู้จักดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง สถานที่อยู่อาศัยให้สะอาดถูก สุขลักษณะและเป็นระเบียบเรียบร้อย

7. สมาชิกในครอบครัวบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมในการทะนุบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ศิลปะ และวัฒนธรรมไทย

8. สมาชิกปฏิบัติตนตามครรลองประชาธิปไตยในครอบครัว เคารพกฎหมาย รู้จักใช้สิทธิและปฏิบัติ ตามหน้าที่พลเมืองดี มีความเชื่อมั่น และปฏิบัติตนส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

## สภาพปัญหา

การทำร้ายร่างกาย เป็นการทำร้ายโดยการใช้กำลัง เช่น ตบ ตี ตะ ต่อย รวมถึงการใช้อาวุธหรือสิ่งใด สิ่งหนึ่งจนได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ผู้ชายบางคนชอบใช้ความรุนแรงกับภรรยาทำร้ายภรรยาทางร่างกาย ทางวาจา ทางจิตใจ อารมณ์ และทางเพศ ช่มชู้และทำร้ายลูก โดยเฉพาะผู้หญิงตั้งครรภ์มีความเสี่ยงสูงที่จะถูก ทำร้ายบาดเจ็บจากความรุนแรงในครอบครัว การทำร้ายจิตใจ เป็นการทำร้ายโดยใช้คำพูดหยาบคาย ดุถูก เหยียดหยาม ทำให้ผู้ถูกกระทำอับอาย ได้รับความเสียหาย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง หรือมีการปล่อยปละ ละเลย ไม่สนใจ ไม่ให้ความรัก ความอบอุ่น ความเป็นมิตร ทำให้เกิดผลกระทบทางด้านจิตใจ การใช้ความ รุนแรงทางสังคม เป็นการจำกัดสิทธิที่พึงมีทางสังคม มีการกักกันหน่วงเหนี่ยว กีดขวางไม่ยอมให้คบเพื่อน หรือ ไม่ให้ติดต่อกับญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน การใช้ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ เป็นการจำกัดค่าใช้จ่าย ควบคุม ทรัพย์สินรวมทั้งไม่รับผิดชอบค่าใช้จ่ายของครอบครัว ไม่รับผิดชอบดูแลจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ให้กับผู้ที่อยู่ในความดูแล เช่น อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค การศึกษาและสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย การกระทำทารุณกรรมทางเพศ เป็นการทำร้ายร่างกายทางเพศต่อเด็กและผู้หญิงการข่มขืนกระทำชำเราบังคับ ให้มีเพศสัมพันธ์การคุกคามทางเพศ การกระทำผิดทางเพศต่อผู้เยาว์ เช่น ภรรยาถูกสามีข่มขืน พ่อเลี้ยงข่มขืน ลูกเลี้ยง ญาติพี่น้องผู้ชายข่มขืนญาติผู้หญิงในครอบครัวรวมทั้งการถูกบังคับให้ขายบริการทางเพศ (ทัศนีย์ ไชย เจริญ, 2565 : ออนไลน์)

ดังนั้นสภาพปัญหาประกอบด้วยดังนี้

### 1. ปัญหาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู

- 1.1 ในกรณีที่ทั้งบิดาและมารดาต้องทำงาน ทำให้เด็กขาด ผู้ดูแล เด็กอาจถูกทอดทิ้ง นอกจากนั้น บริการรับดูแลเด็กปฐมวัยยังมีไม่เพียงพอ รัฐยังไม่ได้สนับสนุนทั่วถึงและจริงจัง และมีปัญหามากในเรื่องขาดผู้ดูแลเด็กที่มีคุณภาพ
- 1.2 เนื่องด้วยความกดดันทางเศรษฐกิจครอบครัว ทำให้บิดามารดาไม่มีเวลาดูแลบุตร เด็กจึงถูกปล่อยปละละเลยอันจะทำให้เกิดปัญหาในระดับครอบครัวและสังคมตามมา
- 1.3 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรวดเร็ว ทำให้บิดามารดาส่วนหนึ่งส่งเสริมให้บุตรมีค่านิยมทางวัตถุและบริโภคนิยม และเข้าใจผิดคิดว่าสามารถใช้วัตถุและเงินทดแทน ความรักความเอาใจใส่แก่บุตรได้
- 1.4 บิดาและมารดาขาดความเข้าใจในการเป็นพ่อแม่ที่มีคุณภาพและไม่สามารถเฝ้าอำนวยการพัฒนาของเด็กตามวัย ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ที่รวมถึงการทำร้ายทารุณลูกด้วย
- 1.5 ยังมีแม่อีกจำนวนมากที่ไม่สามารถเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ หรือแม่ไม่ได้เลี้ยงลูกด้วยนมแม่นานตามเกณฑ์มาตรฐานการพัฒนาเด็ก ทั้งนี้ เพราะระเบียบ กฎเกณฑ์ และบริการต่าง ๆ เช่น การลาคลอดไม่เอื้ออำนวย หรือแม่และพ่อ ตลอดจนบุคคลในครอบครัวมี เจตคติที่ไม่ถูกต้องต่อการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
- 1.6 ครอบครัวยังอบรมเลี้ยงดูลูกโดยใช้วิธีการดั้งเดิม เช่น ลูกไม่มีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ซึ่งขัดต่อการเปลี่ยนแปลงแนวคิดในปัจจุบันเกี่ยวกับการพัฒนาคน พัฒนาสังคม ตลอดจนวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของสมาชิกสังคม ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของเด็ก โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความ เป็นอยู่และชีวิตของเขา รวมทั้งพฤติกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน
- 1.7 เนื่องจากวัฒนธรรมการเลี้ยงดูที่ให้ความสำคัญและให้โอกาสแก่ลูกชายมากกว่าลูกสาวและเรียกร้องให้ลูกสาวรับผิดชอบในครอบครัวมากกว่า ซึ่งบางกรณีทำให้ลูกสาวเสียโอกาสความก้าวหน้าในชีวิต
- 1.8 ค่านิยมที่ครอบครัวเลือกปฏิบัติระหว่างหญิงและชาย ในการเลี้ยงดูลูก ทำให้เด็กเรียนรู้การเลือกปฏิบัติระหว่างเพศอย่างไม่ถูกต้องและมีอคติทางเพศ
- 1.9 สตรีในครอบครัวส่วนใหญ่รับภาระการเป็นมารดาโดยไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้เป็นสามีในการฝึกอบรมเลี้ยงดูลูก ทั้ง ๆ ที่ลูกต้องการความเอาใจใส่และความรักจากทั้งบิดาและมารดาควบคู่กัน ไป อันจะเป็นผลให้เด็กมีพัฒนาการรอบด้านและสมดุลมากขึ้น

## 2. ปัญหาเกี่ยวกับการเป็นสามีภรรยา

2.1. ปัญหาครอบครัวที่มีผลกระทบทางใจและกายของ คู่สมรส คือ การประพฤตินอกใจ การจดทะเบียนซ้อน การมีภรรยาน้อย การประพฤติดังกล่าวทางเพศมีแนวโน้มในสถาบันแห่งหนึ่ง การติดในอบายมุข เช่น กินเหล้า เล่นการพนัน เหล่านี้ล้วนส่งผลให้มีการทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย การแยกกันอยู่ และการหย่าร้างมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อจิตใจ อนาคต ตลอดจนการสืบเชื้อสายแบบอย่างที่ไม่ดีแก่ลูก

2.2 ชายและหญิงขาดความรู้เรื่องครอบครัวศึกษาทั้งก่อนและหลังสมรสทำให้ขาดความเข้าใจกันและกัน ตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรมในการครองเรือน อันมีผลต่อความสัมพันธ์และความมั่นคงของครอบครัว

2.3 สามีและภรรยาขาดความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ของชายและหญิง และความรู้เกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์

2.4 ปัญหาด้านเศรษฐกิจในครอบครัว รวมทั้งการมีรายได้และวิธีการใช้จ่ายใช้สอยอย่างไม่ถูกต้องเหมาะสมของสมาชิกใน ครอบครัว ทำให้ครอบครัวเกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อ สัมพันธภาพระหว่างสามีและภรรยา

2.5 ค่านิยมเรื่องสตรีและบุรุษมีฐานะไม่เท่าเทียมกันทางด้านเพศ ทำให้มีมาตรฐานพฤติกรรมไม่เสมอภาค อันเป็นรากเหง้าของปัญหาการประพฤตินอกใจ ปัญหาการค้าบริการทางเพศ และความไม่ยุติธรรมทางสังคมต่าง ๆ

2.6 ค่านิยมที่เห็นว่าเพศหญิงเป็นเพศที่ต่ำต้อยหรือด้อยกว่าชายและอ่อนแอทำให้สามีเอารัดเอาเปรียบภรรยาทางเพศ รวมไปถึงการข่มขืนและการทำร้ายทารุณภรรยา

2.7 บทบาทของภรรยาที่ใช้เวลาเลี้ยงดูลูก ทำงานบ้าน ปรนนิบัติคนในบ้าน ครอบครัว และภาระทางเศรษฐกิจ ทำให้ต้องทำงานหนักเพิ่มขึ้นและไม่มีเวลาพัฒนาตนเอง ในขณะเดียวกัน สามียังมีส่วนช่วยเหลือภาระงานบ้านและเลี้ยงดูบุตรน้อยมาก

2.8 การนิยมรักร่วมเพศ ซึ่งเป็นจุดปัญหาด้านการยอมรับจากสังคม รวมทั้งด้านกฎหมายและสำหรับบางคนเกี่ยวกับประเด็นด้านศาสนาและศีลธรรม

2.9 ภัยจากโรคเอดส์จะกระทบความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา รวมทั้งระหว่างพ่อแม่กับบุตร

2.10 จะมีประเด็นเกี่ยวกับกฎหมายครอบครัว ในบริบทของสิทธิเด็กและสิทธิสตรี

## 3. ปัญหาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในครอบครัว

3.1 เนื่องจากครอบครัวเดี่ยวมีมากขึ้น บทบาทของผู้สูงอายุ ในการที่จะช่วยเหลือกิจการของครอบครัวต้องลดลงไป ทำให้สังคม คลายความสำคัญของผู้สูงอายุและทำให้ผู้สูงอายุเห็นว่าตัวเองหมดความสำคัญและถูกทอดทิ้ง

3.2 ผู้สูงอายุถูกปล่อยให้อยู่ตามลำพังหรือต้องอยู่คนเดียวเป็นจำนวนมากขึ้น เพราะครอบครัวไม่สามารถเลี้ยงดูได้ หรือไม่เลี้ยงดู ทำให้ผู้สูงอายุอยู่ในสภาวะยากลำบาก โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยากจนและอาจเจ็บป่วยหรือพิการอีกด้วย

3.3 ผู้สูงอายุในชนบทเป็นจำนวนมากถูกทอดทิ้งให้รับภาระเลี้ยงดูหลานเนื่องด้วยพ่อแม่ไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นอื่น ๆ ซึ่งทวีความทุกข์ยากเมื่อได้รับเงินเพียงพอที่จะใช้ในการดำรงชีวิตและเลี้ยงดูหลาน หรือบางทีตนเองก็ไม่สามารถทำมาหาเลี้ยงชีพได้

3.4 สมาชิกในครอบครัวขาดความรู้ความเข้าใจในความต้องการของผู้สูงอายุและผู้สูงอายุอาจขาดความรู้ความเข้าใจในการปรับตัวของตนเอง

3.5 จำนวนผู้สูงอายุที่มากขึ้นจะเป็นสตรีส่วนใหญ่และผู้สูงอายุทั้งชายหญิงขาดการเตรียมตัวเป็นผู้สูงอายุ เช่น เตรียมตัวช่วยเหลือตนเอง หรือเตรียมการไว้สำหรับเป็นผู้สูงอายุที่โดดเดี่ยว เป็นต้น

**4. ปัญหาที่เกี่ยวกับโครงสร้างหรือลักษณะของครอบครัวที่ทำให้มีความเสี่ยงสูง** ลักษณะของครอบครัวที่มีแนวโน้มจะมีปัญหาหรืออาจเรียกได้ว่าเป็นครอบครัวเสี่ยง ได้แก่

4.1 ครอบครัวที่ขาดความสมบูรณ์ทางองค์ประกอบ อาทิ การมีแต่พ่อหรือแม่เท่านั้นกับลูก ป่วยตายาย หรือญาติผู้ใหญ่อยู่กับหลาน แม่เลี้ยงพ่อเลี้ยงกับลูก เด็กอยู่กับผู้ใหญ่ที่ไม่ใช่พ่อแม่หรือญาติ หรือเด็กอยู่ตามลำพัง เป็นต้น

4.2 ครอบครัวที่ยากจนมาก โดยพ่อแม่ทั้งสองคนหรือผู้ใด ผู้หนึ่งไม่มีรายได้และมีลูกที่จะต้องเลี้ยงหลายคน

4.3 ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่หรือสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วยเรื้อรังหรือทุพพลภาพและยากจน

4.4 ครอบครัวเร่ร่อนไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือครอบครัวที่ต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัยอยู่

4.5 ครอบครัวที่พ่อแม่แยกกันอยู่ อันเนื่องมาจากอาชีพ การมีปัญหาระหว่างกัน การหย่าร้างที่เกิดจากความไม่เข้าใจ และพ่อหรือแม่ไม่รับผิดชอบในครอบครัวหลังการหย่าร้าง

4.6 ครอบครัวที่มีแม่เป็นเยาวชนวัยรุ่น ที่ตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ หรือไม่มีพ่อขาดการมีวุฒิภาวะที่เหมาะสมในการเลี้ยงดูลูก และแม่อาจไม่มีรายได้

#### **5. ปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทของครอบครัว**

5.1 แต่เดิมครอบครัวเป็นศูนย์รวมของการอบรมเลี้ยงดูและถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่สมาชิกในครอบครัว ปัจจุบันเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจสังคมเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งการมีบริการทางสังคมเสริมขึ้นในหลายด้าน เช่น การศึกษา การอนามัย เป็นต้น ทำให้ครอบครัวผลัดภาระความรับผิดชอบให้แก่บริการสังคมเหล่านั้น ความสับสนในหน้าที่และบทบาทของครอบครัวจึงเกิดขึ้น

5.2 การขาดความเข้าใจในการดำเนินชีวิตครอบครัว โดยเฉพาะการยึดติดค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับการทำมาหากินหรือการหาเงิน และให้ความสำคัญด้านวัตถุและความร่ำรวยมากกว่าความร่มเย็นเป็นสุข และคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว

5.3 แต่ละครอบครัวต่างตื่นตระหนกต่อความสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมภายนอก ทำให้ขาดพลังร่วมกันในการแก้ปัญหาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในระดับหมู่บ้านและชุมชน

## 6. ปัญหาเกี่ยวกับข้อกฎหมายและบริการทางสังคม

### แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 ได้ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวเป็นอย่างมาก โดยกล่าวถึงการพัฒนาสถาบันครอบครัวในส่วนต่าง ๆ ดังนี้ วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 วัตถุประสงค์ของแผนข้อ (2) มีดังนี้ "เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้มีความมั่นคง และเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ให้สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคน รวมทั้งให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น"

#### ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ยุทธศาสตร์ ข้อ 3.2 ได้กล่าวถึงสถาบันครอบครัว ในฐานะสภาพแวดล้อมของสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาคน ดังนี้ "การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน ประกอบด้วยแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนการสร้างโอกาสให้คน ครอบครัว ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและสังคม การพัฒนาระบบ ความมั่นคงของสังคมเพื่อสร้างหลักประกันด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง การเสริมสร้างขีดความสามารถในระบบอำนาจความ ยุติธรรมและระบบความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้แก่ ประชาชน และการส่งเสริมให้วัฒนธรรมมีบทบาทในการพัฒนาคนและประเทศให้สมดุลและยั่งยืน"

#### นโยบายและแผนระยะยาวด้านครอบครัว (พ.ศ. 2538-2548)

##### ก. นโยบาย

1. สนับสนุนให้สถาบันครอบครัวมีความมั่นคงเพื่อทำหน้าที่ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ตามคุณลักษณะของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์

2. ส่งเสริมให้สมาชิกครอบครัวได้เข้าใจบทบาทของสามีภรรยา บิดามารดา ลูกหลาน และผู้สูงอายุ เพื่อให้ประสานและเกื้อกูลความสัมพันธ์ภายในครอบครัวให้แน่นแฟ้นมากขึ้น

3. ปรับปรุงกฎหมาย กฎและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดี และการเคารพในคุณค่าและสิทธิของกันและกันในระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว

4. รมรงค้ให้มีการค้คุมครองครอบครัว ตลอดจน สวัสดิการและบริการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาครอบครัว  
5. ส่งเสริมการศึกษาวิจัย ศึกษาด้ำนครอบครัวให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล  
ข้อสนเทศเกี่ยวกับ ครอบครัว

6. ให้มีกลไกการดำเนินงาน การจัดการ การประสานงานและการติดตามและประเมินผลงาน  
7. สนับสนุนให้องค์กรเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรชุมชนและประชาคม รวมทั้งเด็กเยาวชน  
ผู้ใหญ่มีส่วนร่วมในการพัฒนาครอบครัวอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ข. แผนงาน

1. แผนงานพัฒนาศักยภาพของครอบครัว

1.1 ให้ความรู้ด้ำนการเป็นสามีภรรยาที่ดี และการเป็นบิดามารดาที่เหมาะสม และรับผิดชอบ  
กับคู่สมรสก่อนแต่งงาน และเพึ่งแต่ง เพื่อเตรียมพร้อมที่จะมีครอบครัว และเป็นการป้องกันปัญหาครอบครัว  
ด้วย

1.2 ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปด้ำนครอบครัวศึกษา เพศศึกษา สตรีศึกษา และการพัฒนา  
เด็ก

1.3 ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสามีภรรยาที่ดี มีคุณธรรม และการดำเนินชีวิต  
ครอบครัวให้ร่มเย็นเป็นสุข

1.4 ให้ความรู้จิตวิทยาของผู้สูงอายุแก่ทั้งผู้สูงอายุและครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ รวมทั้งการเตรียม  
ตัวเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

1.5 ส่งเสริมบทบาทของความเป็นพ่อที่มีคุณภาพ ให้บุรุษมีความภูมิใจในบทบาทของพ่อ  
รวมทั้งส่งเสริมให้บุรุษมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบครอบครัวและเลี้ยงดูอบรมลูกให้มากขึ้นด้วย

1.6 รมรงค้ให้ปรับเปลี่ยนค่านิยมให้รักการมีสามีหรือภรรยาคนเดียวและ ละ ลด เลิกความสำ  
ส่อนทางเพศ หรือการล่วงประเวณี

1.7 รมรงค้ให้บุรุษมีส่วนร่วมจริงจังในการวางแผนครอบครัว

1.8 รมรงค้ให้ครอบครัวมีกิจกรรมร่วมกัน รวมทั้งกิจกรรมนันทนาการด้วย

1.9 ส่งเสริมให้สถาบันสื่อมวลชนให้ความสนใจด้ำนครอบครัวในด้ำนการจัดทำสื่อต่าง ๆ  
รายการจัดทำละคร หรือ ภาพยนตร์ ตลอดจนสารคดี เพื่อเพิ่มความตระหนักแก่ประชาชนให้เห็นความสำคัญ  
ของครอบครัว และปรับเปลี่ยนค่านิยมทางสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาครอบครัว

1.10 รณรงค์ยุติการปฏิบัติต่อกันและกันในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรงทั้งทางกาย ทางเพศ ทางวาจา ทางอารมณ์ และทางใจ

1.11 ส่งเสริมสถาบันศาสนาให้มีส่วนร่วมในการจรรโลงและพัฒนาครอบครัว

1.12 ส่งเสริม สนับสนุนสถาบันครอบครัวให้พึ่ง ตนเองได้ทางเศรษฐกิจ

1.13 ส่งเสริมให้ครอบครัวตระหนักความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและมีบทบาทในการดูแลสิ่งแวดล้อม

## 2. แผนงานด้านกฎหมาย

2.1 ปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวกับ ครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธอันดี และการเคารพในคุณค่าและสิทธิของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว

2.2 เผยแพร่กฎหมาย กฎ และระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับครอบครัวและเกี่ยวกับการดำเนินการด้านนิติกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในครอบครัว

2.3 เร่งรัดจัดให้มีศาลเยาวชนและครอบครัว หรือแผนกคดีเยาวชนและครอบครัวตามความเหมาะสมให้ครบทุกจังหวัดทั่วราชอาณาจักร

2.4 จัดให้มีบริการทางกฎหมายแก่ครอบครัวที่มีปัญหาโดยหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

2.5 เร่งรัดให้มี พ.ร.บ. สวัสดิการสังคม พ.ร.บ. สงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก ซึ่งมีความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทของครอบครัวอยู่มาก

## 3. แผนงานด้านคุ้มครองและสวัสดิการ

3.1 พัฒนาคุณภาพและขยายบริการแนะแนวและบริการให้คำปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว ให้กระจายตัวมากขึ้น

3.2 รณรงค์ให้หน่วยงานราชการและภาคเอกชนจัดบริการช่วยเหลือปัญหาแก่ครอบครัว และให้ ก.พ. เพิ่มอัตราเจ้าหน้าที่ด้านนี้ให้แก่องค์กรที่เกี่ยวข้อง

3.3 รณรงค์ให้มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพงานแนะแนวครอบครัว โดยเฉพาะการจัดการการฝึกอบรม แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ระหว่าง 31 นักวิชาการ และนักปฏิบัติการ เป็นครั้งคราวอย่างต่อเนื่อง

3.4 ดำเนินการให้สวัสดิการครอบครัว เช่น การลาคลอดที่ขยายช่วงเวลาขึ้น และการเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ สวัสดิการเด็กปฐมวัย สวัสดิการผู้สูงอายุ สวัสดิการครอบครัวที่อยู่ในภาวะเสี่ยงในรูปแบบต่าง ๆ เป็นต้น

3.5 เด็กและหญิงในแรงงานและครอบครัวที่อยู่ในภาวะยากลำบาก เช่น ครอบครัวเร่ร่อน เป็นต้น



3.6 ส่งเสริมให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรและบริษัทธุรกิจเอกชนต่าง ๆ รวมทั้งชุมชนจัดให้บริการด้านครอบครัวศึกษา สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ จัดนันทนาการ จัดสถานเลี้ยงเด็กในที่ทำงาน และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ช่วยให้ครอบครัวมั่นคงทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

#### 4. แผนงานด้านวิจัยและด้านข้อมูลสารสนเทศ

4.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการศึกษาวิจัยในงานด้านต่าง ๆ เช่น การวิจัยศึกษาสถานะโครงสร้าง และความเป็นไปภายในครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ และผลกระทบที่มีต่อครอบครัว เป็นต้น

4.2 การวิจัยเปรียบเทียบเรื่องครอบครัวที่มาจากลักษณะเศรษฐกิจและสังคมต่าง ๆ

4.3 การศึกษาเรื่องครอบครัวกับเศรษฐกิจ ครอบครัวกับกฎหมาย ครอบครัวกับวัฒนธรรม ครอบครัวกับศาสนา ครอบครัวกับสังคม และครอบครัวกับการเลี้ยงดูอบรมเด็ก เป็นต้น

4.4 ศึกษาและพัฒนาาระบบสวัสดิการครอบครัวที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

4.5 ศึกษาและพัฒนาคุณภาพและระบบบริการ แนวแนวครอบครัวรวมทั้งพัฒนาเครือข่ายงานบริการให้มีการกระจายตัวที่เหมาะสมและประสานกัน

4.6 รณรงค์ให้หน่วยงานที่มีทุนวิจัยสนใจปัญหาครอบครัวให้มากขึ้น

4.7 จัดให้มีการเผยแพร่ผลงานวิจัยแก่ประชาชน เพื่อให้ทราบและรู้จักใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย

4.8 จัดให้มีระบบการเก็บ การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูลด้านครอบครัว และข้อมูลสารสนเทศอื่นที่เกี่ยวข้องกัน

5. แผนพัฒนากลไก องค์กรชุมชนและประชาคม การจัดการ การระดมทรัพยากร การติดตามและประเมินผลงาน

5.1 ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทุกประเภทและระดับ มีหน้าที่พัฒนาสถาบันครอบครัว รวมทั้งให้มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เทศมนตรี อาสาสมัครชุมชน เป็นต้น ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นสมาชิกครอบครัวที่รับผิดชอบตลอดจนยุติการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

5.2 จัดให้มีการทำแผนปฏิบัติการ ทำโครงการและกิจกรรมพร้อมดำเนินการให้มีการติดตามและประเมินผลงาน

5.3 ให้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ เป็นกลไกและแกนนำในการส่งเสริมและประสานงานด้านครอบครัว

#### ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยเพิ่มมากขึ้น

2. ควรทำการเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง

3. ควรได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับการศึกษาในเรื่องนี้มากขึ้น

## สรุป

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า การประเมินความสำเร็จในการนำนโยบายการวางแผนครอบครัวไปปฏิบัติ มีความจำเป็นต้องติดตาม ศึกษาและเฝ้าระวังแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงสถาบันครอบครัวในอนาคต เพื่อให้สามารถดำเนินการในมิติทางรุก คือ เน้นการพัฒนาและป้องกันปัญหา ให้มากกว่าการตามแก้ปัญหา ดังที่เป็นอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบันในภาพรวมทั่วไป พอจะคาดคะเนแนวโน้มของสถาบันครอบครัวในอนาคตได้ คือ ลักษณะครอบครัวเดี่ยวจะยังมีเพิ่มขึ้น และจะมีความหลากหลายของลักษณะครอบครัวเดี่ยว กล่าวคือ มีพ่อแม่และลูก หรือมีผู้สูงอายุกับหลาน หรือมีสตรีเป็นหัวหน้าครอบครัวและลูก ๆ คือ เป็นผู้ไร้คู่ต้องดูแลลูก ๆ คนเดียว เนื่องมาจากการทอดทิ้งหรือการแยกไปมีอาชีพของสามี ตลอดจนอาจมีเด็ก ๆ ที่ต้องอยู่กันตามลำพัง โดยไม่มีพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัวจะเปลี่ยนไป ทั้งระหว่างหญิงชาย สามี ภรรยา บิดามารดากับบุตร หรือญาติผู้ใหญ่กับบุตรหลาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนมีการเคลื่อนย้ายถิ่นมากขึ้น การรัดตัวของการทำงานจะมีผลให้สมาชิกในครอบครัวมีเวลาอยู่ด้วยกันน้อยลง รูปแบบ วิธีการหาคุมีหลากหลายกว่าแต่ก่อน การหย่าร้างมีเพิ่มขึ้น และสังคมยอมรับปัจจัยเหตุของการหย่าร้างมากขึ้น คนโสดมีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะสตรี อันเนื่องจากการมีการศึกษาและการมีอาชีพมากขึ้น ประกอบกับการยอมรับสถานะความเป็นโสดของสตรีในสังคมไทย หญิงและชายที่อยู่ร่วมกันโดยมิได้จดทะเบียนสมรสจะมีมากขึ้น อันจะส่งผลให้กระทบกระเทือนต่อสถาบันครอบครัวและสถานภาพของลูก จะมีการใช้เทคโนโลยีและสภาพเอื้อความสะดวกต่าง ๆ ในภารกิจดูแลครอบครัวมากขึ้นแต่สตรีก็ยังต้องรับผิดชอบครอบครัวพร้อม ๆ กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ บุรุษไม่เปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมมาช่วยแบ่งเบาภาระภายในบ้านให้มากขึ้น สตรีจะมีการศึกษามากขึ้นและมีอาชีพนอกบ้าน โอกาสที่ทั้งสตรีและบุรุษจะมีส่วนร่วมกันในการตัดสินใจของครอบครัวก็จะมีมากขึ้นด้วย คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้านสาธารณสุขจะส่งผลให้บุคคลมีอายุยืนมากขึ้น ซึ่งหมายถึงผู้สูงอายุในครอบครัวจะมีมากขึ้นด้วย มีความจำเป็นในการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม โดยเฉพาะในด้านสวัสดิการครอบครัวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานะเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ ของสังคมไทย

## เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). นิยามและประเภทครอบครัว. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565. แหล่งที่มา: <https://infocenter.nationalhealth.or.th/sites/default/files>
- ทัศนีย์ ไชยเจริญ. (2565). ปัญหาในครอบครัว *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565. แหล่งที่มา: <https://www.truelookpanya.com/learning/detail/31895>
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2554). ครอบครัว *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565. แหล่งที่มา: <https://d.dailynews.co.th/article/341163/>,
- วรวรรณ ทิพย์วาริรมย์. (2560). บทเรียนการพัฒนาเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอเพื่อมุ่งสู่อำเภอสร้างเสริมสุขภาพกรณีศึกษาปัญหาเด็ก 0-5 ปี ที่สงสัยว่ามีพัฒนาการล่าช้าอำเภอเกาะลันตา จังหวัดสุโขทัย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565. แหล่งที่มา: <http://www.nurse.nu.ac.th/Journal/data/Vol.11%20No.2S/003.pdf>,
- สรวงธร นาวาผล. (2555). ครอบครัวคุณภาพควรมีคุณลักษณะอย่างไร. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 9 มีนาคม 2565. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/109312>

# การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐในบริบทระบบราชการ 4.0

## The Public Sector Human Resource Management in The Context of Bureaucracy 4.0

พีรดา สุจริตพันธ์ และ เพ็ญศรี ฉิรินัง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

**Peeradaw Sutcharitpan and Pensri Chirinang**

Rajamangala University of Technology Rattanakosin

Corresponding Author, E-mail : Peeradaw\_mud@nstru.ac.th

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้จะกล่าวถึงการการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐในบริบทระบบราชการ 4.0 ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารประเทศ กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีทั้งหมด 4 ขั้นตอนคือกระบวนการสรรหาและคัดเลือก กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน กระบวนการให้รางวัลและผลตอบแทน และกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนา ในหน่วยงานภาครัฐหากเราต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบราชการ 4.0 และบูรณาการกับ 3 หลักในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยเช่นเดียวกันคือ การเปิดกว้างและเชื่อมโยงกันในเรื่องของความโปร่งใสในการทำงาน การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางโดยต้องทำงานเชิงรุกและมองไปข้างหน้าตั้งคำถามกับตนเองเสมอว่าประชาชนจะได้อะไรและมุ่งแก้ไขปัญหาเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และที่สำคัญคือบุคลากรต้องมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัยต้องทำงานอย่างเตรียมการไว้ล่วงหน้าได้ จากการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 4 ขั้นตอนและหลักของระบบราชการทั้ง 3 หลักนั้น ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐต้องปรับตัวในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยยึดหลักการดำเนินงานคือ หลักผลงาน หลักสมรรถนะ หลักคุณธรรม หลักคุณภาพชีวิต และหลักการกระจายอำนาจ ทั้งหมดนี้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องนำมาบูรณาการและปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น Thailand 4.0 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี หรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

**คำสำคัญ:** การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ; บริบทระบบราชการ 4.0

\* วันรับบทความ: 28 กุมภาพันธ์ 2565; วันแก้ไขบทความ 11 มีนาคม 2565; วันตอบรับบทความ: 16 มีนาคม 2565

Received: February 28, 2022; Revised: March 11, 2022; Accepted: March 16, 2022

## Abstracts

This article will discuss human resource management in government sectors in the context of bureaucracy 4.0. Government sectors must change their roles and promote human resources in government organizations in accordance with national administration policies. There are 4 steps in human resource management process, namely recruiting and selection process, performance appraisal process Reward and Reward Process and training and development processes In government agencies, if we have to adapt to the bureaucracy 4.0 and integrate with the 3 digits in human resource management as well. Openness and connection in terms of transparency in work. People-centred by working proactively and forward-looking, always questioning what people will get and aiming to solve problems to meet people's needs. And the important thing is that the personnel must have high performance and modern, must be able to work in advance. From the four stages of human resource management and the three main bureaucratic principles, government agencies have to adjust in human resource management based on the principles of performance, competence, morality, quality of life. and the principle of decentralization All of these, human resource management must be integrated and adapted in accordance with current government policies, whether it is Thailand 4.0, the 20-year national strategy, or the national economic and social development plan.

**Keywords:** : The Public Sector Human Resource Management; The Context of Bureaucracy 4.0

## บทนำ

นโยบายขับเคลื่อนประเทศด้วยนวัตกรรมไปเป็นกลไกสำคัญทำให้การบริหารระบบราชการสอดคล้องกับประเทศไทย 4.0 โดยการเน้นให้ระบบราชการให้ความสำคัญกับนวัตกรรมเพื่อรองรับต่อยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 โดยภาครัฐได้นำหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (รัชยา ภักดีจิตต์, 2557) เพื่อนำไปสู่ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนาระบบราชการ 4.0 ประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายอย่างยิ่ง ระบบราชการจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสของโลกในยุคดิจิทัลที่สารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทในการทำงานของภาครัฐมากยิ่งขึ้นประกอบกับแนวความคิดของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการบ้านเมืองการปฏิรูประบบราชการจึงได้นำหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่และหลักธรรมาภิบาลภาครัฐใหม่มาใช้ในการบริหารราชการแนวใหม่เพื่อให้เกิดการเปิดเผยโปร่งใสตรวจสอบได้และให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้นซึ่งจะนำไปสู่การบริหารราชการระบบเปิดที่สามารถทำงานร่วมกับภาครัฐในฐานะที่เป็นหุ้นส่วนซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินงานในมิติใหม่ของภาคราชการ และทำให้ผู้ที่มีบทบาทโดยตรงเข้ามาสู่กระบวนการตัดสินใจได้ดียิ่งขึ้นทั้งในกิจกรรมของภาครัฐไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อที่จะสอดคล้องกับหลักในการบริหารราชการอันจะก่อให้เกิด

ผลประโยชน์แก่ประชาชนและนำไปสู่การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และคณะ, 2550 : 25) และการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานแบบพลิกโฉมโดยเน้นให้ความสำคัญกับประชาชน เช่น การเปิดกว้างและเชื่อมโยงถึงกัน การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย การที่องค์กรจะเป็นองค์กรชั้นนำที่มีการบริหารจัดการที่ดีได้นั้น สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือ ทรัพยากรมนุษย์ที่อยู่ในองค์กรต้องมีศักยภาพ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันมีความสำคัญต่อองค์กรอย่างมาก เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญ ที่จะช่วยให้องค์กรประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และบรรลุเป้าหมายของการ เพราะทรัพยากรมนุษย์ที่ดีมีคุณภาพจะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรการบริหารอื่น ๆ เช่น ทรัพยากรมนุษย์ที่ดีมีคุณภาพนั้น จะใช้คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์กับองค์กรอย่างคุ้มค่าโดยการมีวิธีการจัดการ (Management) ที่ดีมีนักวิชาการด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์หลายท่าน ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีจะช่วยให้องค์กรเจริญเติบโต ซึ่งเป็นผลมาจากการไดบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้ามาทำงานกับองค์กร ช่วยให้บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรมีขวัญและกำลังใจที่ดีเกิดความจงรักภักดีในองค์กรและลดความขัดแย้งระหว่างผู้ปฏิบัติงานกับองค์กร ส่งผลให้สังคมส่วนรวมมีความสุข (เสนาะ ตีเียว, 2556 : 83)

เพื่อรองรับต่อยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ภาครัฐหรือระบบราชการจะต้องทำงานโดยยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (Better Governance, Happier Citizens) หมายความว่า ระบบราชการต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่เพื่อพลิกโฉม (transform) ให้สามารถเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจและเป็นพึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง (Credible and Trusted Government) ทั้งนี้ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปรับไปสู่ระบบราชการ 4.0 ได้แก่ การสร้างนวัตกรรม (innovation) บนพื้นฐานของการสานพลังความร่วมมือกัน (collaboration) ระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม รวมทั้งใช้ประโยชน์จากความเป็นระบบดิจิทัล ในการคิดค้นและแสวงหาหนทางหรือวิธีการ (solutions) ใหม่ ๆ อันจะก่อให้เกิดผลกระทบสูง (big impact) เพื่อทำการปรับปรุงและออกแบบนโยบายสาธารณะและการจัดบริการสาธารณะให้สามารถตอบโจทย์ความท้าทายของประเทศหรือตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชนที่แปรผันไปตามสภาพพลวัตของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณภาพในทุกเวลา ทุกสถานที่ ทุกอุปกรณ์และช่องทาง ได้อย่างมั่นคงปลอดภัยและประหยัด

ในบทความฉบับนี้จะกล่าวถึงการการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐในบริบทระบบราชการ 4.0 ตั้งแต่แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์, การบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่การปฏิบัติของภาครัฐไทยในยุคประเทศไทย 4.0, ระบบราชการ 4.0 และทิศทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐภายใต้บริบทระบบราชการ 4.0 ภาครัฐต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและส่งเสริมทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรภาครัฐให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารประเทศ

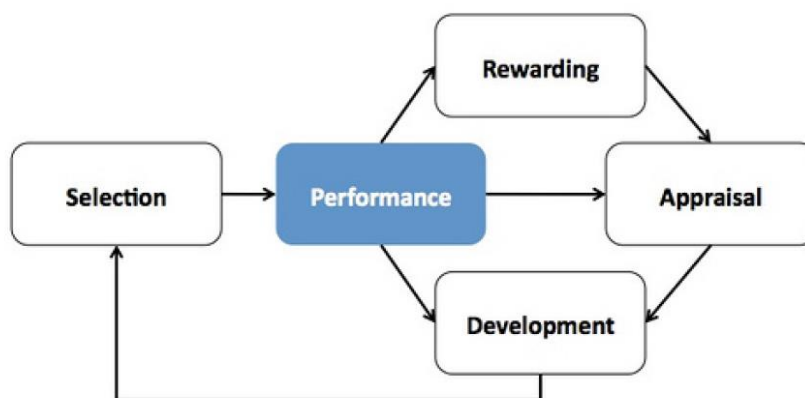
### แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ดำเนินการสรรหาคัดเลือก และบรรจุบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าปฏิบัติงานในองค์กรพร้อมทั้งใส่ใจพัฒนา บำรุงรักษาให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดีในการปฏิบัติงาน และยังรวมถึงกระบวนการตั้งแต่การแสวงหาวิธีการที่ทำให้บุคลากรที่เข้าร่วมงานในองค์กรมีสภาพความเป็นอยู่ในการปฏิบัติงานในองค์กรประสบความสำเร็จตั้งแต่วันแรกเริ่มงานจนกระทั่งพ้นจากการปฏิบัติงานหรือเกษียณอายุ หรือเหตุอื่นใดในงานให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน (อนันต์ชัย คงจันทร์. 2557 : 56 )

Dessler (2009, p. 2) อธิบายว่าการบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง นโยบายและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบุคคลในการทำงานโดยเฉพาะในเรื่องการสรรหา การฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน การให้รางวัล ความปลอดภัยในการทำงาน จริยธรรมและความยุติธรรมต่อพนักงาน ซึ่งนโยบายและการปฏิบัติดังกล่าวจะครอบคลุมถึงการวิเคราะห์งาน การวางแผนทรัพยากรมนุษย์การสรรหา การคัดเลือก การปฐมนิเทศ การจ่ายค่าตอบแทนและเงินเดือน แรงจูงใจ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การติดต่อสื่อสาร การฝึกอบรมและพัฒนาและความผูกพันต่อองค์กร

การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นการบริหารองค์การให้มีความได้เปรียบในการแข่งขัน ตั้งแต่การสรรหาคนเข้ามาในองค์การ การพัฒนาและธำรงรักษาคนในองค์การ จนกระทั่งออกจากองค์การไปและสามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุขในสังคม นักวิชาการได้คิดตัวแบบต่าง ๆ ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การต่าง ๆ ต้องการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เกิดจากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและโมเดลการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบใหม่ (digital disruption) มุ่งเน้นการยกระดับบุคลากรให้มีศักยภาพและเพียงพอ พร้อมขับเคลื่อนงานตามพันธกิจของหน่วยงานภาครัฐคือการบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการดูแลพนักงานในมิติต่างๆ เช่น การพัฒนาพนักงาน การสร้างความผูกพันต่อองค์กร โดยการปรับเปลี่ยนกระบวนการตามตัวแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบมิชชัน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่าเป็นตัวแบบการจัดการนิยม (Managerialism) เป็นตัวแบบที่องค์การภาครัฐใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยการให้ความสำคัญกับ

ผลประโยชน์ตอบแทนที่องค์กรจะได้รับเป็นอันดับแรก และให้การจัดการ “คนหรือทรัพยากรมนุษย์” เป็นเครื่องมือในการที่จะทำให้บรรลุสู่เป้าหมายขององค์กร ดังนั้นจึงมีผู้เรียกตัวแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปสู่การมีผล ประกอบการที่ดีขึ้น สำหรับตัวแบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์แบบมิชิแกนนี้พัฒนาโดยฟอมเบรินและคณะ (Fombrun, Tichy, and Devanna, 1984 : 15) ซึ่งเป็นกลุ่มนักคิดจากสำนักวิชามิชิแกน (Michigan School) ที่เชื่อว่าการจัดการระบบทรัพยากรมนุษย์ด้านต่าง ๆ ขององค์กรจะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับกลยุทธ์ขององค์กร



ภาพที่ 1 แสดงตัวแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบมิชิแกน

ที่มา : Fombrun, Tichy and Devanna, 1984 : 6

จากภาพที่ 1 ตัวแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบมิชิแกน สำหรับแนวคิดนี้สามารถเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นตัวแบบเทียบเคียง (Matching Model) ซึ่งประกอบไปด้วย 4 กระบวนการ คือ

1. กระบวนการสรรหาและคัดเลือก เป็นการจัดหาและเลือกสรรทรัพยากรมนุษย์ให้ตรงกับงาน กระบวนการ คัดเลือก บรรจุ ตลอดจนกล่อมเกล่าให้บุคคล เหล่านั้นมีวัฒนธรรม การคัดเลือกคนในแนวคิดใหม่ มุ่งเน้นเลือกคนให้เข้ากับวัฒนธรรมขององค์การมากที่สุด หากสามารถเลือกคนที่สอดคล้องกับองค์การได้ คนจะทำงานอย่างมีความสุข ลดปัญหาของการออกจากงาน กระบวนการของการสรรหาได้ครอบคลุมถึงการกล่อมเกล่าพนักงานใหม่ด้วย โดยสามารถแบ่งได้ 2 ส่วน คือ (1) การปฐมนิเทศ ให้พนักงานใหม่ได้ทราบถึง เป้าหมาย การกิจ วิสัยทัศน์ขององค์การ เรียนรู้กฎระเบียบ และ (2) องค์การเองช่วยให้พนักงานใหม่สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมขององค์การ



2. กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน เป็นการจัดการผลการปฏิบัติงานของพนักงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กร เป็นกิจกรรมร่วมกันของผู้บังคับบัญชาและผู้ที่ถูกประเมิน ซึ่งมีการวางแผนเป้าหมายการทำงานร่วมกันและกำหนดเกณฑ์ในการวัดผลร่วมกัน การประเมินผลจะทำโดยผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและลูกค้า ซึ่งการเปลี่ยนแปลงวิธีการเหล่านี้ จะลดบทบาทของผู้บังคับบัญชา และทำให้ผู้ปฏิบัติงานหรือตัวพนักงานทุกคนต้องรับผิดชอบให้บริการกับลูกค้าดีขึ้น

3. กระบวนการให้รางวัลและผลตอบแทน เป็นการให้รางวัลตอบแทนแก่ความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับองค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จัดเป็นวิธีการดึงดูดคนดี มีความสามารถให้เข้ามาสู่องค์กร โดยการรักษาค่าเก่าและดึงดูดคนใหม่ไว้ ระบบการจ่ายค่าตอบแทน และสวัสดิการต้องสอดคล้องกับความต้องการของพนักงานอย่างเป็นธรรม การให้รางวัลควรมีความหลากหลายในรูปแบบ ซึ่งมีทั้งแรงจูงใจ หรือตอบแทนทั้งในระยะสั้น เช่น เงินเดือน ระยะกลาง เช่น โอกาส ในการศึกษาอบรมระยะยาว อีกทั้งรูปแบบของรางวัล หรือเครื่องจูงใจต่าง ๆ ควรนำเข้ามาใช้ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคม

4. กระบวนการฝึกอบรมและพัฒนา เป็นการพัฒนางานใหม่มีความรู้ทักษะ ความสามารถ และ พฤติกรรมที่องค์กรต้องการ เน้นการพัฒนา พนักงานและพัฒนาองค์กร ด้วยวิธีการอบรมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในการทำงาน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีหน่วยงานคอยให้การสนับสนุนทั้งด้าน ค่าใช้จ่ายและสนับสนุนทางด้านจิตใจ จะเป็นการพัฒนาที่มุ่งตอบสนองความต้องการของบุคคลในองค์กร การพัฒนาสายงานและความก้าวหน้าในอาชีพ เพื่อให้มีความสอดคล้องทั้งในแง่ของบุคคล ตำแหน่งงาน และการพัฒนาองค์กรในภาพรวม

อย่างไรก็ตามแนวคิดพื้นฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ยังจำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ (ฐนิชา คงประดิษฐ์ และ ปรีชา คำมาต, 2563 : 45-60)

1. ปัจจัยภายในองค์กร (Internal Factors) ได้แก่ สภาพฐานะทางการเงิน การตลาด การผลิต การศึกษา คำนวณวิจัยทรัพยากรมนุษย์ ระบบการบริหารข่าวสาร ข้อมูล บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบขององค์กร วัฒนธรรม ค่านิยม และระเบียบวินัยขององค์กร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ปัจจัยภายนอกองค์กร (External Factors) ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของรัฐบาล ความก้าวหน้าทางวิทยา การเทคโนโลยี สภาพการแข่งขันในลักษณะเดียวกัน สถานการณ์ ด้านเศรษฐกิจสังคมการเมือง และปัจจัยอื่น ๆ เช่น ภัยธรรมชาติ ภาวะสงคราม และการ อุบัติการณ์ของโรคต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพและ สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

และที่หน่วยงานภาครัฐควรให้ความสำคัญอีกประเด็นคือ การสร้างความเชื่อถือเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและบุคลากร ให้เกิดความเชื่อใจอันจะนำไปสู่การสร้างความเชื่อมั่น ลดความไม่แน่นอน ลดความเสี่ยงในการต่อต้านอันจะนำไปสู่ความแตกแยกให้กับองค์กรและตัวบุคลากร โดยเฉพาะผู้ที่สร้างความน่าเชื่อถือให้กับองค์กร เป็นประเด็นที่ท้าทายต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต

### การบริหารทรัพยากรมนุษย์สู่การปฏิบัติของภาครัฐไทยในยุคประเทศไทย 4.0

ภัทรนันท์ สุรชาติ (2562 : 99-108) กล่าวว่า ผู้รับผิดชอบขององค์กรจะต้องมีบทบาทในการใช้กลยุทธ์ที่ช่วยให้การบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์เพิ่มขึ้น มีส่วนผลักดันให้องค์กรหาจุดยืนและข้อได้เปรียบในการแข่งขัน เพื่อยกระดับการบริหารงานให้มีคุณภาพ โดยเน้นหลักปฏิบัติดังนี้

1. มุ่งสร้างประสิทธิภาพบุคลากร ซึ่งประสิทธิภาพของงานขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สำเร็จลุล่วงโดยบุคลากรที่มี ประสิทธิภาพจะต้องรับรู้บทบาทและความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน เพื่อผลประโยชน์ขององค์กรและสังคมต้องรู้ว่าตนเองอยู่ในฐานะอะไร ต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างไรจึงจะเหมาะสม แนวคิดนี้มุ่งปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพและให้เป็นไปในทิศทางที่จะสนับสนุนเกื้อกูลต่อการพัฒนาองค์กรให้เติบโตก้าวหน้ายิ่งขึ้น

2. มุ่งเสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณค่า เป็นแนวคิดที่มองการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในแง่ที่เป็นคุณ โดยการมุ่งใช้บุคลากรให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ตระหนักว่าบุคลากรทุกคนมีโอกาสปรับปรุงและพัฒนาตนเองตลอดเวลาหากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สนับสนุน ส่งเสริมขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างเท่าเทียมกัน จะเห็นได้ว่าแนวคิดในเรื่องนี้เป็นการพัฒนาบุคลากรด้วยการเสริมสร้างความรู้และพยายามทำให้บุคลากรทุกคนมีความอบอุ่น เกิดความมั่นใจและรู้สึกมั่นคงในตำแหน่งหน้าที่ของตนเอง

3. เน้นการจัดองค์การให้อยู่ในฐานะเป็นศูนย์กลางของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นแนวคิดที่เน้นในเรื่องประสิทธิภาพขององค์กรเป็นสำคัญที่ครอบคลุมบทบาทและวิสัยทัศน์ของผู้นำในการบริหารจัดการที่จะทำให้องค์การเปรียบเสมือนศูนย์กลางที่คอยทำหน้าที่กระตุ้นและพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพและพร้อมปฏิบัติการกิจให้ได้ทุกสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของโลก หรือแม้จะต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคที่ยากต่อการควบคุม

ทรัพยากรมนุษย์ยุค 4.0 ต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา อาทิเช่น การเตรียมความพร้อมของทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการทำงาน วัฒนธรรม การเชื่อมโยงระหว่างโลกการทำงานและโลกส่วนตัว สังคมของการมีส่วนร่วมของทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับ ตลอดจนการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์ยุค 4.0 ตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือกทรัพยากรมนุษย์ การเก็บรักษา และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (ประคอง สุคนธจิตต์, 2562 : 17-28)

## ระบบราชการ 4.0

ในการพลิกโฉม (transform) ภาครัฐหรือระบบราชการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและรองรับโมเดลการพัฒนาประเทศไทย 4.0 โดยยึดหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (Better governance, happier citizens) อันจะทำให้ระบบราชการสามารถเป็นที่ไว้วางใจและเป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ กล่าวคือ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2560 : 12)

1. เปิดกว้างและเชื่อมโยงกัน (Open & Connected Government) โดยต้องมีความเปิดเผยโปร่งใสในการทำงาน บุคคลภายนอกสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของทางราชการหรือมีการแบ่งปัน ข้อมูลซึ่งกันและกัน และสามารถเข้ามาตรวจสอบการทำงานได้ตลอดจนเปิดกว้างให้กลไกหรือ ภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วม และโอนถ่ายภารกิจที่ภาครัฐ ไม่ควรดำเนินการเองออกไปให้แก่ภาคส่วนอื่น ๆ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทน โดยการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างให้สอดคล้องกับการทำงานในแนวระนาบ ในลักษณะของเครือข่ายมากกว่าตามสายการบังคับบัญชาในแนวตั้ง ขณะเดียวกันก็ยังต้องเชื่อมโยงการทำงานภายในภาครัฐ ด้วยกันเองให้มีเอกภาพและสอดคล้องประสานกัน ไม่ว่าจะเป็นราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

2. ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centric government) โดยต้องทำงานในเชิงรุกและมองไปข้างหน้า ตั้งคำถามกับตนเองเสมอว่าประชาชนจะได้อะไร มุ่งเน้นแก้ไข ปัญหาความต้องการ และตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยไม่ต้องรอให้ประชาชนเข้ามาติดต่อขอรับบริการ หรือร้องขอความช่วยเหลือจากทางราชการ (proactive public services) รวมทั้งใช้ประโยชน์ จากข้อมูลของทางราชการ (big government data) และระบบดิจิทัลสมัยใหม่ในการจัดบริการ สาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชน (personalized หรือ tailored services) พร้อมทั้ง อำนวยความสะดวกโดยมีการเชื่อมโยงกันเองของทางราชการเพื่อให้บริการต่าง ๆ สามารถเสร็จสิ้นในจุดเดียว ประชาชนสามารถเรียกใช้บริการของทางราชการได้ตลอดเวลาตามความต้องการ ของตนและผ่านการติดต่อได้หลายช่องทางผสมผสานกันไม่ว่าจะมาติดต่อด้วยตนเอง อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย หรือแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์มือถือ

3. มีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย (Smart & high performance government) โดยต้องทำงานอย่างเตรียมการณไวล่วงหน้า มีการวิเคราะห์ความเสี่ยงสร้างนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่มและประยุกต์องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาใช้ในการตอบโต้กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน เพื่อสร้างคุณค่า มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่าง ทันเวลา ตลอดจนเป็นองค์การที่มีขีดสมรรถนะสูงและปรับตัวเข้าสู่สภาพความเป็นสำนักงานสมัยใหม่ รวมทั้งทำให้ข้าราชการมีความผูกพันต่อการปฏิบัติราชการและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม กับบทบาทของตน



ภาพที่ 2 ระบบราชการ 4.0

ที่มา : ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2560 : 5)

ทั้งนี้ ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการปรับไปสู่ระบบราชการ 4.0 ได้แก่ การสร้างนวัตกรรม (innovation) บนพื้นฐานของการสานพลังความร่วมมือกัน (collaboration) ระหว่างภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม รวมทั้งใช้ประโยชน์จากความเป็นระบบดิจิทัลในการคิดค้นและแสวงหาหนทางหรือวิธีการ (solutions) ใหม่ ๆ อันจะก่อให้เกิดผลกระทบสูง (big impact) เพื่อทำการปรับปรุงและออกแบบนโยบายสาธารณะและการจัดบริการสาธารณะให้สามารถตอบโจทย์ความท้าทายของประเทศหรือตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชน ที่แปรผันไปตามสภาพพลวัตของการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีคุณภาพในทุกเวลา ทุกสถานที่ ทุกอุปกรณ์ และช่องทาง ได้อย่างมั่นคงปลอดภัยและประหยัด

## ทิศทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐภายใต้บริบทระบบราชการ 4.0

ทรัพยากรบุคคล 4.0 พ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2551 มาตรา 34 การจัดระเบียบข้าราชการ พลเรือน ต้องเป็นไปเพื่อผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ความมีประสิทธิภาพและความคุ้มค่า โดยให้ข้าราชการปฏิบัติราชการอย่างมีคุณภาพ คุณธรรม และมีคุณภาพชีวิต โดยมีหลักการบริหารงานดังนี้

1. หลักผลงาน (Performance Based) ระบบบริหารและพัฒนาทรัพยากรบุคคล เชิงกลยุทธ์/การบริหารผลการปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานโดยเน้นให้ประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Citizen-centric) ปฏิบัติงานบนพื้นฐานของข้อมูลความต้องการของประชาชน และวางนโยบายที่สามารถนำไปปฏิบัติ ให้เกิดผลได้จริง

2. หลักสมรรถนะ (Competency Based) มาตรฐานความรู้ ความสามารถ ทักษะและ (Competency Based) สมรรถนะ การดำเนินงานที่ตอบสนองทันที/ทันเวลา/เชิงรุก ทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีการคาดการณ์ไวล่วงหน้า (Pro-active) มีความสามารถในการใช้ความรู้ สติปัญญา และข้อมูลสารสนเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาและสร้างคุณค่า (Knowledge worker) มีความสามารถในการเรียนรู้ (Educability) มีเหตุผลในเชิงจริยธรรม (Ethicability)

3. หลักคุณธรรม (Merit Based) ความโปร่งใส การพิทักษ์ระบบคุณธรรม คุณลักษณะเชิงจริยธรรมที่พึงประสงค์ การรับบุคคลเพื่อบรรจุเข้ารับราชการและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งต้องคำนึงถึงความรู้ความสามารถของบุคคล ความเสมอภาค ความпенธรรม และประโยชน์ของทางราชการ การดำเนินการทางวินัย ต้องเป็นไปด้วยความยุติธรรม โดยปราศจากอคติ

4. หลักคุณภาพชีวิต (Quality of Work Life) เงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ สภาพแวดล้อมการทำงาน กระบวนการให้รางวัลและผลตอบแทน เป็นการให้รางวัลตอบแทนแก่ความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับองค์การทั้งในระยะสั้นและระยะยาว การให้ทุนการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศแก่พนักงาน เพื่อมาช่วยเสริมกำลังคนกลุ่มศักยภาพ โดยเน้นสาขาวิชาที่สอดคล้องกับทิศทางองค์กรในอนาคตเพื่อรองรับความท้าทายด้านเทคโนโลยี

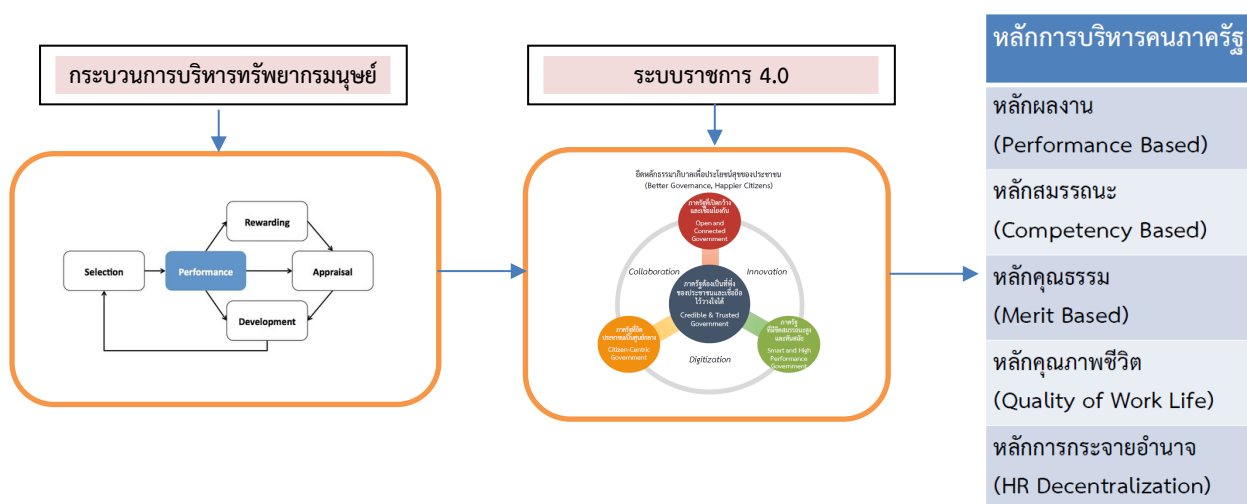
5. หลักการกระจายอำนาจ (HR Decentralization) การกำหนดตำแหน่ง การแต่งตั้ง การประเมิน ผลงาน การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การให้ประโยชน์อื่นแก่ข้าราชการ ต้องเป็นไป อย่างเป็นธรรมโดยพิจารณาจากผลงานศักยภาพและความประพฤติ

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ยุค “ไทยแลนด์ 4.0” มีวิสัยทัศน์มุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาให้ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ และเทคโนโลยี โดยเฉพาะภาคเศรษฐกิจและการดำเนินธุรกิจที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในทิศทาง ดังกล่าวมากขึ้น การบริหารจัดการด้านต่าง ๆ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ควบคู่กัน ส่งผลให้ผู้ประกอบการเปลี่ยนแปลงจาก SMEs รูปแบบเดิม ไปสู่ผู้ประกอบการที่มีศักยภาพสูง (Smart Enterprise) และแรงงานทั่วไปกำลังพัฒนาไปสู่แรงงานที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญและทักษะที่สูงขึ้น

ตามลำดับ (ประคอง สุคนธจิตต์, 2562 : 17-28) เมื่อบริบทของการบริหารจัดการเปลี่ยนไปเช่นนี้ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานภาครัฐเองก็ต้องมีการปรับตัวตามไปด้วย เพราะทรัพยากรมนุษย์คือหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร ด้วยเหตุนี้ทุกองค์การรวมถึงภาครัฐจึงต้องหันมาปรับกลยุทธ์ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับทิศทาง และนโยบายหลักของประเทศ

## สรุป

การศึกษาครั้งนี้สามารถวิเคราะห์องค์ประกอบและการจัดการความรู้ของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐในบริบทระบบราชการ 4.0 ดังภาพที่ 3



ภาพที่ 3 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐในบริบทระบบราชการ 4.0

กระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันในส่วนของภาครัฐใช้ตัวแบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบมิชชันในการบริหาร เมื่อนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกับระบบราชการ 4.0 มีกระบวนการและวิธีการดังแผนภาพสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. กระบวนการสรรหาและคัดเลือกกระบวนการนี้หากนำมาประยุกต์กับระบบราชการ 4.0 กระบวนการในการสรรหาต้องมีความเปิดเผยโปร่งใส ในการได้มาซึ่งข้าราชการ หรือพนักงานของหน่วยงานองค์กรภาครัฐ และพนักงานที่ได้มานั้นต้องมีขีดสมรรถนะในการทำงานที่สูงและทันสมัย มีความคิดริเริ่มประยุกต์ใช้องค์ความรู้ รวมไปถึงการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานได้ สอดคล้องกับทิศทางด้านหลักสมรรถนะ (competency based) ที่บุคลากรต้องมีความรู้ ความสามารถ ทักษะในการดำเนินงานที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

2. กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้ปฏิบัติงานต้องมีขีดสมรรถนะสูงและ โดยการประเมินจากการทำงานที่มีการวิเคราะห์ความเสี่ยงสร้างนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่มและประยุกต์องค์ความรู้ซึ่งสอดคล้องกับหลักผลงาน (Performance based) ที่ต้องมีระบบบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อบริหารการปฏิบัติงานโดยเน้นให้บุคลากรเป็นศูนย์กลางปฏิบัติงานบนพื้นฐานความต้องการของประชาชน นำมาซึ่งหลักการกระจายอำนาจ (HR Decentralization) การเลื่อนตำแหน่ง การแต่งตั้ง การประเมินผลงาน การพิจารณาความดีความชอบการเลื่อนตำแหน่งต้องเป็นไปอย่างเป็นธรรมโดยพิจารณาจากผลงานศักยภาพและความประพฤติ

3. กระบวนการให้รางวัลและผลตอบแทน ต้องสอดคล้องกับหลักคุณภาพชีวิต (Quality of Work Life) เงินเดือน ค่าตอบแทน สวัสดิการ สภาพแวดล้อม การทำงาน กระบวนการให้รางวัลและผลตอบแทนเป็นการให้รางวัลตอบแทนแก่ความสำเร็จที่เกิดขึ้นกับองค์กรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยตระหนักว่าบุคลากรทุกคนมีโอกาสปรับปรุงและพัฒนาตัวเองตลอดเวลาหากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เราสามารถสนับสนุนส่งเสริมอีกทั้งยังเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความจงรักภักดีต่อองค์กรในอนาคตได้

4. กระบวนการฝึกอบรมและพัฒนา เป็นกระบวนการภายหลังจากที่เราได้รับพนักงานเข้ามาอยู่ในองค์กรแล้ว หากองค์กรต้องการพัฒนางานองค์กรต้องเริ่มจากการพัฒนาคนเพื่อรองรับกับงานที่องค์กรต้องการพัฒนา ตัวพนักงานหากต้องการมีขีดสมรรถนะสูงและสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมปัจจุบันได้พนักงานจะต้องร่วมมือกับองค์กรในการพัฒนาตัวเองเพื่อปฏิบัติราชการและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมกับบทบาทของตน โดยบุคลากรต้องมีความสามารถในการเรียนรู้และมีเหตุผลในเชิงจริยธรรม

จากกระบวนการดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีทั้งหมด 4 ขั้นตอนคือกระบวนการสรรหาและคัดเลือก กระบวนการประเมินผลการปฏิบัติงาน กระบวนการให้รางวัลและผลตอบแทน และกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนา ในหน่วยงานภาครัฐหากเราต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบราชการ 4.0 และบูรณาการกับ 3 หลักในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ด้วยเช่นเดียวกันคือ การเปิดกว้างและเชื่อมโยงกันในเรื่องของความโปร่งใสในการทำงาน การยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางโดยต้องทำงานเชิงรุกและมองไปข้างหน้าตั้งคำถามกับตนเองเสมอว่าประชาชนจะได้อะไรและมุ่งแก้ไขปัญหาเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และที่สำคัญคือบุคลากรต้องมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัยต้องทำงานอย่างเตรียมการไว้ล่วงหน้าได้ จากการบริหารทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 4 ขั้นตอนและหลักของระบบราชการทั้ง 3 หลักนั้นส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐต้องปรับตัวในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยยึดหลักการดำเนินงานคือหลักผลงาน หลักสมรรถนะ หลักคุณธรรม หลักคุณภาพชีวิต และหลักการกระจายอำนาจ ทั้งหมดนี้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ต้องนำมาบูรณาการและปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น Thailand 4.0 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีหรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

## เอกสารอ้างอิง

- ฐนิชา คงประดิษฐ์ และ ปรีชา คำมาด. (2563). การบริหารทรัพยากรมนุษย์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*. 7 (3), 45-60
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2560). *ระบบราชการ 4.0กับการสร้างนวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการภาครัฐ*. กรุงเทพมหานคร: หลักสูตรการบริหารราชการแผ่นดินตามกรอบการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง.
- ประคอง สุคนธ์จิตต์. (2562). ทรัพยากรมนุษย์ยุค 4.0. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นายเรื่ออากาศ*. 7, 17-28.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, และคณะ. (2550). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- ภัทรนันท์ สุระชาติ. (2562). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อก้าวสู่ประเทศไทย 4.0. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*. 3 (1), 99-108
- เสนาะ ดิยาว. (2556). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. ในเอกสารการสอนวิชาการจัดการทรัพยากรมนุษย์ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. (ปรับปรุงครั้งที่ 1, หน่วยที่ 1 – 7). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อนันต์ชัย คงจันทร์. (2557) .*Human Resource Management : การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพมหานคร : หจก.เม็ดทรายพรินต์.
- Fombrun, C. J., Tichy, N. M., and Devanna, N. A. (1984). *Strategic Human Resource Management*. New York: Wiley.



# การประยุกต์ใช้อำนาจอธิปไตยในสังคมไทย

## Application of Sovereignty in Thai Society

ดาวณา เกตุทอง และ ยุทธนา ปราณีต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**Dawnapa Kattong And Yuttana Praneet**  
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand  
Corresponding Author, E-mail: dandusit9@hotmail.com

\*\*\*\*\*

### บทคัดย่อ

เนื่องจากอำนาจอธิปไตยนั้นเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครอง และในระบอบประชาธิปไตย เจ้าของอำนาจอธิปไตยก็คือ ประชาชน แต่ไม่สามารถที่จะเข้าไปใช้อำนาจนั้นได้ด้วยตนเอง จึงต้องมีการเลือกผู้นำหรือตัวแทน ที่เรียกว่านักการเมืองเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยนั้นแทน ในการบริหารประเทศชาติและเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะฉะนั้น ในเมื่อนักการเมืองเป็นผู้ที่ใช้อำนาจอธิปไตยดังกล่าวนี้ ซึ่งอำนาจอธิปไตยนี้ก็สามารถที่จะให้ทั้งผลดีและผลเสีย พอ ๆ กัน ถ้าหากว่าผู้ใช้นั้นขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง และขาดศีลธรรม จริยธรรม ความยุติธรรมในการใช้อำนาจอธิปไตย ก็จะสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชน แต่เมื่อใดที่ผู้ใช้อำนาจ ตั้งอยู่ในศีลธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่บริสุทธิ์แล้วการใช้ อำนาจนั้นก็จะนำความสุข และความร่มเย็นมาสู่ประชาชนและประเทศชาติในที่สุด

**คำสำคัญ :** ประยุกต์; อธิปไตย; สังคมไทย

### Abstracts

Because sovereignty is the highest power of government. And in democracy The owner of sovereignty is the people, but is unable to exercise that power on their own. Therefore, a leader or representative has to be selected. So called politicians to use sovereignty instead. In the administration of the nation and to meet the needs of the people for coexistence in society, therefore, when politicians are the people who exercise such sovereignty, This sovereignty is able to give both good and bad benefits if the user lacks the correct understanding. And lack of morality, ethics, and justice in the use of sovereignty Will create trouble for the people But when the user of power Set in a moral, ethical and pure mind, then exercising that power will bring peace. And peace to the people and the country in the end

**Keyword :** Applied; sovereignty; Thai society

---

\* วันที่รับบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2565; วันที่แก้ไขบทความ 6 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 12 มีนาคม 2565

Received: February 19, 2022; Revised: March 6, 2022; Accepted: March 12, 2022

## บทนำ

จุดเริ่มต้นของหลักอริปไตยมาจากการรวมตัวกันของคนในสังคมขนาดเล็ก คือ ครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุด และพัฒนามาเป็นสังคมที่ใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นชุมชนทางการเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มในอาณาเขตอันเดียวกัน ในดินแดนที่แน่นอน และมีรัฐบาลซึ่งมีอำนาจอริปไตยและความเป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐอื่น ๆ รัฐก็ถูกจัดตั้งขึ้นด้วยเจตนารมณ์ของมนุษย์เองที่ต้องการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเพื่อความดีงามของการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นอริปไตย หรืออำนาจอริปไตยได้เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับการเริ่มก่อตั้งรัฐจะเห็นได้ว่ารัฐที่สมบูรณ์นั้นจะต้องมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ ประชากร ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอริปไตย

แนวคิดเกี่ยวกับอริปไตย จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า หลักอริปไตย หรืออำนาจอริปไตยถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญของวิชารัฐศาสตร์สมัยใหม่ ความคิดนี้ได้กล่าวถึงการมีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย และการมีความสัมพันธ์กับนานาชาติ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าอำนาจอริปไตยนั้นเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐในคริสต์ศตวรรษที่ 16 จัง โบแดง (Jean Bodin) ให้ทัศนะว่าอำนาจอริปไตยเป็นของรัฐ และผู้ที่ใช้ควรเป็นพระมหากษัตริย์ นอกจากนั้นโบแดงยังได้กล่าวว่า อำนาจอริปไตยนี้อาจอยู่ภายใต้กฎบางอย่างซึ่งโบแดงอ้างว่ากฎของพระเจ้าและกฎแห่งธรรมชาติ

## พระพุทธวจนะในอาธิปไตยยสูตร

พระพุทธเจ้าตรัสอาธิปไตยยสูตรแก่ภิกษุทั้งหลาย ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย อาธิปไตย (ความเป็นใหญ่) 3 ประการนี้

อาธิปไตย 3 ประการ อะไรบ้าง คือ

1. อัตตาธิปไตย (ความมีตนเป็นใหญ่)
2. โลกาธิปไตย (ความมีโลกเป็นใหญ่)
3. ธัมมาธิปไตย (ความมีธรรมเป็นใหญ่) (อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม 20. 2539, : 201-204)

## อริปไตยตามนัยอาธิปไตยยสูตร

อริปไตยตามนัยอาธิปไตยยสูตร หมายถึง อำนาจของจิตหรือความคิดที่ถือเอาสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นใหญ่ หรือเป็นเหตุ เพื่อละชั่ว ทำดี ได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2544 : 15)

1. อัตตาธิปไตย คือ ถือเอาตนเอง ฐานะ ศักดิ์ศรี เกียรติภูมิของตนเป็นใหญ่ กระทำการด้วยการปรารถนาและสิ่งที่มีเนื่องด้วยตนเป็นประมาณ ในฝ่ายกุศล ได้แก่ เว้นชั่ว ทำดี ด้วยเคารพตน

2. โลกาธิปไตย คือ ถือความนิยมของชาวโลกเป็นใหญ่ หวั่นไหวไปตามเสียงนินทาและสรรเสริญ กระทำด้วยปรารถนาจะเอาใจผู้หนึ่ง หาความนิยม หรือหวั่นกลัวเสียงกล่าวว่าเป็นประมาณในฝ่ายกุศลได้แก่ เว้นชั่ว ทำดีด้วยเคารพเสียงหมู่ชน

3. ธรรมาธิปไตย คือ ถือหลักการความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม เหตุผลเป็นใหญ่ กระทำด้วยปรารถนาสิ่งที่ได้ศึกษา ตรวจสอบตามข้อเท็จจริง และความเห็นที่รับฟังอย่างกว้างขวาง แจ่มชัด และพิจารณาอย่างดีที่สุด เต็มขีดแห่งสติปัญญา มองเห็นได้ด้วยความรู้ที่จริง เป็นไปโดยชอบธรรม และเพื่อความดีงามเป็นประมาณ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองแบบประชาธิปไตย การปกครองนั้น หากเป็นไปเพื่ออยากได้ผลประโยชน์ อยากใหญ่ อยากโต อยากมีอำนาจ อยากได้อะไรๆ ต้องเป็นไปตามความยึดถือของตน ซึ่งจะตรงกันข้ามกับจริยธรรม ถ้าถูกค้นหา มานะ หรือ ทิฐฐิครอบงำ แน่นนอนว่า จริยธรรมเดินไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นทางแก้ไขเรื่องนี้ก็คือ จะต้องมีการพัฒนาความอยากให้มันดี และอยากทำให้มันดีนี้ให้เข้มข้น แรงกล้า ให้เป็นไปอย่างมุ่งมั่นที่สุด ให้ฝังลึกลงไปประจำอยู่ในจิตใจให้ได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2544 : 15)

## ความหมายอำนาจอธิปไตย

อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) หมายถึง อำนาจที่แสดงความเป็นใหญ่ ความเป็นอิสระ ไม่ขึ้นต่อใคร หรือต้องเชื่อฟังคำสั่งคำบัญชาของผู้ใดที่เหนือตนโดยปราศจากความยินยอมของตน (มานิตย์ จุมปา, 2543 : 16)

ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิต (2548 : 152) ได้ให้นิยามของค ว่า อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งเป็นอำนาจที่จะบังคับประชาชนภายในรัฐปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติ และยังใช้ในการอ้างสิทธิเพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจกลุ่มอื่น ๆ เข้ามามีอำนาจเหนือพื้นที่ ที่รัฐนั้นอ้างอำนาจอธิปไตยอยู่

จึงสรุปความหมายของอำนาจอธิปไตย ได้ว่า อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดในการดำเนินการของประเทศทั้งภายในและภายนอกอย่างเป็นอิสระไม่ขึ้นกับใคร ในระบบการเมืองระหว่างประเทศที่เป็นเอกราชมีสิทธิที่จะดำเนินนโยบายเพื่อรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติตามที่ตนเห็นสมควร

## ลักษณะของอำนาจอธิปไตย

นักรัฐศาสตร์ปัจจุบันมีความเห็นว่า อำนาจอธิปไตยมีลักษณะที่สำคัญดังนี้

1) ความเด็ดขาด (Absoluteness) อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจเด็ดขาดสูงสุดของรัฐ ซึ่งไม่มีอำนาจอื่นใดเหนือกว่าหากมีอำนาจอื่นใดมาจำกัดอำนาจอธิปไตยแล้วไซ้ อำนาจนั้นก็จะกลายเป็นอำนาจอธิปไตยไปทันที สำหรับลักษณะความเด็ดขาดของอำนาจอธิปไตยนี้ได้แก่ การออกกฎหมายเพื่อใช้บังคับแก่ประชาชนของรัฐ อย่างไรก็ตามการใช้อธิปไตยในส่วนที่เกี่ยวกับการออกกฎหมายนี้ จะไม่ขัดต่อศีลธรรม หรือขนบธรรมเนียม

ประเพณีที่ดำรงมาของประชาชน เพราะทั้งศีลธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นสิ่งที่ประชาชนยึดถือปฏิบัติ หากมีกฎหมายใดไปขัดแย้งย่อมจะส่งผลกระทบต่อจิตใจประชาชน และในบางกรณีก็เป็นการยากที่จะปฏิบัติยกตัวอย่างเช่น ประชาชนของรัฐหนึ่งมีขนบธรรมเนียมประเพณีบริโภคข้าวเป็นอาหารหลักแต่รัฐออกกฎหมายห้ามประชาชนบริโภคข้าว โดยอ้างว่าจะขอส่งข้าวออกไปขายยังในต่างประเทศ เพื่อที่จะได้เงินต่างประเทศ และแนะนำให้ประชาชนบริโภคข้าวโพดแทน ประชาชนย่อมจะไม่พอใจเพราะกฎหมายดังกล่าวขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีที่ประชาชนยึดถือปฏิบัติ เหล่านี้เป็นต้นเพราะฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความเด็ดขาดของอำนาจอธิปไตยถูกจำกัดโดยศีลธรรมและ

2) การทั่วไป (Comprehensiveness) อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจที่สามารถใช้ได้เป็นการทั่วไปแก่ทุกสิ่งที่อยู่ในรัฐนั้น หมายความว่าอำนาจอธิปไตยอยู่เหนือทุกสิ่งทุกอย่างนับตั้งแต่บุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์การที่อยู่ในอาณาเขตของรัฐ หากมีการละเมิดกฎหมายข้อบังคับหรือระเบียบ ซึ่งอำนาจอธิปไตยได้กำหนดขึ้นบุคคลนั้นจะต้องได้รับโทษ ตามที่กำหนดไว้ แต่มีข้อยกเว้นไว้กล่าวคืออำนาจอธิปไตยไม่อาจใช้ในอาณาเขตสถานทูตของผู้แทนรัฐอื่น รวมทั้งบุคคลในคณะทูตซึ่งเป็นเรื่องถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีทางการทูตที่เคยปฏิบัติสืบต่อ อย่างไรก็ตามก็ดี รัฐมีอำนาจที่จะยกเลิกเอกสิทธิ์การคุ้มกันในการทูตนั้นได้ ตามความเหมาะสมความจำเป็น

3) ความถาวร (Permanence) หมายความว่าอำนาจอธิปไตยมีอยู่ในรัฐนั้นโดยถาวร ถึงแม้รัฐผู้ที่มีอำนาจอธิปไตยสิ้นสุดลง หรือมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของรัฐแต่อำนาจอธิปไตยยังคงอยู่ในรัฐอยู่ เพราะสถานการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นเป็นแต่เพียงการเปลี่ยนตัวผู้ใช้อำนาจเท่านั้น มิได้มีการเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยแต่อย่างใด เว้นเสียแต่ว่ามันจะสลายตัวไปยกตัวอย่างเช่น ประเทศที่ถูกปกครอง โดยชาติอื่นไม่ถือว่าเป็นโดยสมบูรณ์ เพราะรัฐนั้นไม่มีอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง เนื่องจากต้องคอยรับคำสั่งจากประเทศที่มาปกครองเสียก่อน

4) การแบ่งแยกมิได้ (Indivisibility) ในรัฐหนึ่ง ๆ จะต้องมียุทธอำนาจอธิปไตยเพียงหน่วยเดียวหากมีการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยแล้วก็เท่ากับว่าอำนาจอธิปไตยได้ถูกทำลายลง ซึ่งจะทำให้รัฐแตกสลายตัวไป อย่างไรก็ตามข้อสังเกตว่า ในการแบ่งอำนาจอธิปไตยให้องค์การ ต่าง ๆ ใช้นั้น ถือว่าเป็นการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกตามหน้าที่ด้วย เพราะอำนาจอธิปไตยเป็นหน่วยเดียว หากมีการแบ่งออกเป็นส่วน ๆ แล้วอำนาจอธิปไตยก็จะแยกออกไป ซึ่งเป็นผลทำให้รัฐใหม่เกิดขึ้นมาแยกตัวอย่างดังเช่น ในแต่เดิมนั้นประเทศเกาหลี และประเทศเยอรมันมีอำนาจอธิปไตยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่เมื่อมีการแบ่งออกไป ทำให้เกิดรัฐใหม่เกิดขึ้น คือ เกาหลีเหนือกับเกาหลีและเยอรมนีตะวันออกกับเยอรมนีตะวันตก เหล่านี้เป็นต้น (อานนท์ อาภาภิรม, 2545 : 39-40)

## ประเภทของอำนาจอธิปไตย

จากการพิจารณาถึงการจำแนกประเภทของอำนาจอธิปไตย ซึ่งแยกอำนาจอธิปไตยในแง่ของการใช้ออกเป็น 5 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. อำนาจอธิปไตยทางกฎหมาย (Legal Sovereignty)
2. อำนาจอธิปไตยทางการเมือง (Political Sovereignty)
3. อำนาจอธิปไตยตามข้อเท็จจริง (De Facto Sovereignty)
4. อำนาจอธิปไตยตามนิตินัย (De Jure Sovereignty)
5. อำนาจอธิปไตยภายนอก (External Sovereignty) (สุพจน์ บุญวิเศษ, 2537 : 51)

## หลักอธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาทฤษฎีทางการเมืองในสมัยปัจจุบันเน้นที่มาของอำนาจอธิปไตยและการใช้อำนาจตามกลไกทางการเมือง เช่น การแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติอำนาจการบริหาร อำนาจตุลาการ ทำให้ประชาชนมีโอกาสปกครองตนเองโดยการใช้อำนาจอธิปไตยผ่านผู้แทนตนและได้รับการคุ้มครองโดยอำนาจตุลาการ เป็นต้น แต่การถือระบบเป็นใหญ่ก็ทำให้ละเลยความชอบธรรม เช่น ผู้แทนราษฎรที่ไม่มีคุณธรรมอาจได้รับการเลือกตั้งเข้ามาด้วยวิธีการที่ไม่เป็นธรรม หรือคนอาจถูกตัดสินว่าผิดโดยการตัดสินความที่มุ่งเพียงลายลักษณ์อักษรตามกฎหมาย เป็นต้น กรณีเช่นนี้ถือกันว่าเป็นธรรมตามระบบ เพราะมีการบัญญัติกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นการปกครองแบบใดถ้ามีอำนาจอธิปไตยกฎหมายและมีอำนาจบังคับกฎหมายก็คือ การดำเนินการนั้นยุติธรรมแล้วทั้งสิ้น ความคิดลักษณะนี้เป็นความคิดอันเนื่องมาจากการถือว่า อำนาจ คือธรรม ไม่ใช่อำนาจธรรมหรืออำนาจที่เป็นธรรมในการปกครอง (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2540 : 25)

ฉะนั้น การปกครองโดยธรรมหรือการใช้อำนาจธรรมนั้นต้องอาศัยผู้ที่มีธรรมประจำตัวเพราะธรรมจะยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยคนผู้ปฏิบัติธรรมมีจิตใจและเจตนาที่จะปกครองที่ดี ให้เป็นธรรมไม่เกิดการเอินเอียงไปตามอคติต่างๆผู้ปกครองไม่ว่า ในระดับใด ๆ หากประสงค์จะเป็นผู้ปกครองโดยธรรมย่อมต้องฝึกฝนตนตามธรรม แล้วเป็นผู้ช่วยมนุษยธรรมจักรเพื่อแผ่ธรรมอันร่มเย็นไปในหมู่ประชาชนพลเมือง ทศพิธราชธรรมอันพระพุทธองค์ทรงสอนแก่กษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตยเพื่อมิให้ใช้อำนาจรุกรานบ้านเมืองอื่น แต่งมุงทำลุ่มบาปารุณาประชาราษฎร์ อภิธานียธรรมอันทรงสอนเกี่ยวกับกษัตริย์ลิจวีเพื่อความเข้มแข็งแก่นครเล็กซึ่งมักถูกรุกรานจากแว่น ใหญ่ก็ตีเป็นธรรมที่และมีความเหมาะสมแก่การปกครองแต่ละชนิดแต่ว่าในที่สุดแล้วในความมั่นคงทางการเมืองก็หาได้เป็นจุดหมายไม่หาก แต่เป็นวิถีทางสร้างความสุขแก่ประชาชน และพระพุทธองค์มิได้ทรงปรารถนาจะสร้างระบอบการปกครองที่ดีที่สุด (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2540 : 25)

## การประยุกต์ใช้หลักอธิปไตยในสังคมไทย

จากการศึกษาเกี่ยวกับหลักอธิปไตยของไทย อำนาจอธิปไตยไม่ใช่ของประชาชน แต่เป็นของ “ชาติ” ซึ่ง “ชาติ” เป็นสิ่งที่สมมติขึ้นมา ชาติเกิดจากการรวมกันของพลเมืองทุกคน ซึ่งถ้าแยกเป็นคนแต่ละคนแล้วจะไม่มีเลย แต่ถ้าวัดกันทุกคนแล้ว ย่อมเป็น “ชาติ” ซึ่งเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง โดยมี ชีเอเยส ชาวฝรั่งเศส ผู้เสนอทฤษฎีว่าด้วยอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติที่เห็นว่า เจตนารมณ์ของชาติจะแสดงออกได้ก็แต่โดยชาติ โดยผ่านผู้แทนของชาติ และผู้แทนที่ได้รับเลือกโดยประชาชนนั้น เมื่อได้รับเลือกแล้วไม่ใช่ผู้แทนของราษฎรที่เลือก แต่เป็นผู้แทนของชาติจึงเป็นอิสระ ไม่ถูกผูกมัดโดยสัญญาใด ๆ กับประชาชนผู้เลือก และมีอิสระที่จะทำแทนชาติได้เต็มที่และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจนี้ แต่อยู่ในฐานะที่เป็นสมาชิกของชาติเท่านั้น และการถือทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของชาติ

หลายประเทศได้เกิดปัญหาขึ้นว่าจะใช้ทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนหรือเป็นของชาติ จึงมีการผสมผสานทั้งสองทฤษฎีเข้าด้วยกัน โดยปรากฏในลักษณะ เช่น “การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญในการให้ประชาชนได้แสดงสิทธิของความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย” หรือ “การออกเสียงเลือกตั้ง ทุกระดับ ทุกตำแหน่ง เป็นสิทธิของประชาชนไม่ใช่หน้าที่”

สำหรับประเทศไทยคงไม่ได้ยึดทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งตายตัว หากแต่ผสมผสานทั้งสองทฤษฎีเข้าด้วยกัน ดังจะเห็นได้จาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓ บัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรีและศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้” หรือ “การออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา เป็นหน้าที่ดั่งที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖๘ วรรคแรก บัญญัติว่า “บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง” เป็นต้น (มานิตย์ จุมปา, 2543 : 18)

## สรุป

อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ รัฐหนึ่งจะต้องมีอำนาจสูงสุด นักกฎหมายโรมันและนักปราชญ์ในสมัยกลางได้กล่าวว่ารัฐหนึ่งจะต้องมีอำนาจสมบูรณ์ โดยอำนาจอธิปไตยมีลักษณะสำคัญคือมีความเด็ดขาดเป็นการทั่วไปถาวรและแบ่งแยกไม่ได้ หมายความว่า อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในรัฐเป็นอำนาจสมบูรณ์เบ็ดเสร็จเด็ดขาดครอบคลุมทั่วไปในรัฐอยู่เหนือทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าเป็นบุคคล กลุ่มคน องค์การหรือดินแดน อำนาจอธิปไตยมีความคงทนถาวรถ้าเสื่อมสลายหรือหมดไปเท่ากับหมดความเป็นรัฐไปด้วยและไม่สามารถแบ่งแยกได้เพราะการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยคือการแยกรัฐหรือแยกประเทศ

หลายประเทศได้เกิดปัญหาขึ้นว่าจะใช้ทฤษฎีอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนหรือเป็นของชาติ จึงมีการผสมผสานทั้งสองทฤษฎีเข้าด้วยกัน สำหรับประเทศไทยคงไม่ได้ยึดทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งตายตัว หากแต่ผสมผสานทั้งสองทฤษฎีเข้าด้วยกันดังจะเห็นได้จาก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓ บัญญัติว่า “อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้”

แนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตย ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ในอาธิปไตยสูตร โปรดพิจารณาว่า ถ้าคนไทยทุกคนนำอำนาจหลักอธิปไตย 3 มาใช้เป็นหลักการครองตน และครองคนมาใช้ เชื่อว่าบ้านเมืองของเราจะเจริญมั่นคงให้ความร่มเย็นเป็นสุขทั่วหล้า ชาวประชาก็ผาสุก ไม่ต้องเรียกร้องจากใคร เพราะทุกคนนั่นเองเป็นผู้มีส่วนสร้างประชาธิปไตย

## เอกสารอ้างอิง

- ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร. (2548). *รัฐศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2540). *ทฤษฎีทางการเมืองของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: สามัคคีสาส์น.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เล่ม ๒๐. (2539). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). *ธรรมนูญชีวิต*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานิตย์ จุมปา. (2543). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ความรู้เบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์นิติธรรม.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2537). *หลักรัฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม.ที.เพรส.
- อานนท์ อาภาภิรม. (2545). *รัฐศาสตร์เบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

## บทวิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

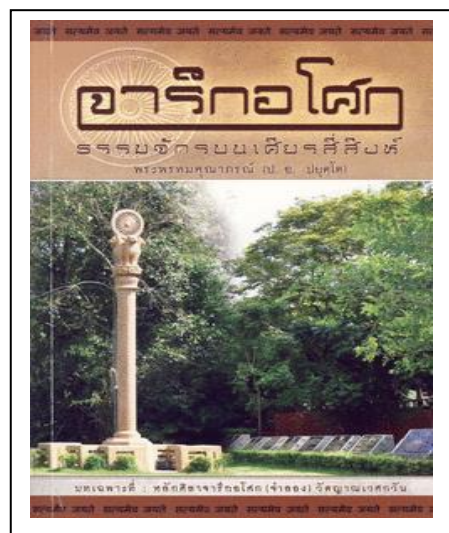
เรื่อง : จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย

ผู้เขียน : สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต)

ปีที่พิมพ์ : 2552

สำนักพิมพ์ : ผลิตภัณ

จำนวนหน้า : 219 หน้า



พระมหาปรีชา รตนโชโต และ พระครูพิศาลสารบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

**Phramaha Preecha Ratanachoto and Phrakrupisansalabandit**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author, Email : arithat.loes@mcu.ac.th

\*\*\*\*\*

### บทนำ

หนังสือ “จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” เป็นหนังสือที่ตีพิมพ์ระหว่างวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ.2552 เป็นหนังสือที่ต้องการจะนำเสนอ มุ่งเน้นให้ผู้ที่ศึกษาได้รับรู้เรื่องราวที่แท้จริงจากศิลาจารึกครั้งพุทธกาลถึงพระเจ้าอโศกมหาราชในดินแดนชมพูทวีป (อินเดีย) ตามหลักจารึกอโศกพิมพ์ครั้งที่ 1 เมื่อ 12 มิถุนายน 2552 พิมพ์จำนวน 12,000 เล่มจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ผลิตภัณ จำนวน 210 หน้า นิพนธ์โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) มีนามเดิมว่า ประยุทธ์ อารยางกูร เกิดเมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ.2481 ที่ตลาดศรีประจันต์ อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นบุตรคนที่ 6 ในจำนวน 9 คน ของนายสำราญ นางขุนกี อารยางกูร ครอบครัวประกอบอาชีพค้าขาย และมีกิจการโรงสีไฟ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้รับอิทธิพลดำเนินชีวิตด้วยครรลองคลองธรรมจากบิดามารดา

\* วันที่รับบทความ: 23 มกราคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 4 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 7 มีนาคม 2565

Received: January 23, 2022; Revised: March 4, 2022; Accepted: March 7, 2022



แต่เยาว์ การศึกษาเริ่มศึกษาจากโรงเรียนอนุบาล ที่ตลาดศรีประจันต์เรียนประถมศึกษาที่โรงเรียนประชาบาล ชัยศรีประชากรราษฎร์ เมื่อจบประถมศึกษาแล้ว โยมบิดาพาไปจังหวัดพระนคร เพื่อเข้าศึกษาต่อโรงเรียนมัธยมที่ โรงเรียนวัดปทุมคงคา แต่พักอยู่ที่วัดพระพิเรนทร์ ได้รับทุนเรียนดีของกระทรวงศึกษาธิการ จนถึงชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ความสนใจของท่านเรื่องของการศึกษา แม้จะยังเป็นเด็กอยู่ แต่เมื่อ ด.ช. ประยูรกลับบ้าน ขณะปิดเทอม ได้นำวิชาความรู้มาสอนน้องๆ จนสามารถเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) สุขภาพของท่านไม่ดีมาแต่เด็ก เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงกลับไปบรรพชาเป็นสามเณร เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2494 ที่วัดบ้านกร่าง อำเภอศรีประจันต์ โดยมีพระครูเมธีธรรมสาร เจ้าอาวาส เป็นพระอุปัชฌาย์ จากนั้นจึงศึกษาเล่าเรียนทางพระปริยัติธรรม พ.ศ. 2496 ได้กลับกรุงเทพฯ มาสังกัดวัดพระพิเรนทร์ สอบไล่ได้นักธรรมเอก และเปรียญธรรม จนได้เปรียญธรรม 9 ประโยคขณะเป็นสามเณร จึงได้รับพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ให้อุปสมบทในฐานะนาคหลวง ณ พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2504 โดยมีสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (กิตติโสภณมหาเถร) วัดเบญจมบพิตร สมเด็จพระสังฆราชขณะนั้น ทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ ได้นามฉายาว่า “ปยุตฺโต” แปลว่า ประยุกต์ หรือประกอบ, ผู้เชี่ยวชาญวิทยาการ ภายหลังศึกษาต่อจนรับปริญญาพุทธศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) จากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2505 และสอบได้วิชาชุดครู พ.ม. เมื่อ พ.ศ. 2506 ได้รับปริญญาคุรุศึกษบัณฑิตกิตติมศักดิ์จาก สถาบันการศึกษา 10 สถาบันรวม 11 ปริญญาทั้งในประเทศ และต่างประเทศ และเคยดำรงตำแหน่งรอง เลขาธิการมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยร่วม 10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2507 – 2517 เป็นเจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์ ระหว่าง พ.ศ. 2515 - 2519 เส้นทางที่ต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสงฆ์ ที่เริ่มก้าวเข้าสู่ยุคสมัยที่ต้อง เปิดตัวให้กับปัญหาสังคมของบ้านเมืองของโลกมากขึ้น การผสมผสานความคิดฝ่ายเปรียญธรรมดั้งเดิมให้เข้า กับการศึกษาวิชาการทางโลก และการเปลี่ยนแปลงในสังคมเพื่อให้หลักสูตรการศึกษาทางพุทธศาสนามีคุณค่า มีความงดงาม เหมาะสม และกลมกลืนกับยุคสมัย เป็นความรับผิดชอบและความจำเป็นที่ส่งเสริมให้ต้อง ทำงานหนักยิ่งขึ้น ต้องใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา และแสวงหาแนวทางที่ถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการ แก้ปัญหา และคงมีส่วนสำคัญที่หล่อหลอมให้ต้องทำงานหนักอย่างยิ่ง ต้องใคร่ครวญครุ่นคิดทั้งกลุ่มเล็กและ กว้างไกลในศาสตร์ต่างๆ จนมีความรู้แจ้งในปัญหาต่างๆ ได้อย่างอัศจรรย์ ดังที่ได้เคยปรากฏ และทราบกันอยู่ แล้วหลายครั้ง จากหนังสือตำราต่างๆ ที่ได้อรรถาธิบายไว้มากมายจนแทบไม่น่าเชื่อทั้งส่วนที่ถือเป็นตำราแม่บทที่ ใช้ อ้างอิงได้ในวงการพุทธศาสนาเช่น หนังสือ "พุทธธรรม" ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็น "เพชรน้ำเอก" ของวงการ พุทธศาสนาของโลก ที่เต็มไปด้วยเนื้อหาที่มีคุณค่ายิ่งและยากยิ่งที่จะร้อยกรองได้ จากหนังสือเล่มนี้แสดงถึง สภาพะของการใช้ความพากเพียรอย่างยิ่ง การมีศรัทธาอย่างแก่กล้ามีพื้นฐานที่หนักแน่น เหมาะสม มีการวางแผนการเขียนอย่างรอบคอบ รัดกุม ความอดทนทำงานหนัก ความมีวินัยที่จะทำตามแผน การสู้งาน และความ เพียรพยายามอย่างยิ่งเพื่อให้งานที่ยากยิ่งนี้สำเร็จได้ นอกจากนี้ยังมีหนังสืออื่นอีกร่วม 300 เล่ม และมีปาฐกถา ธรรมอีกมากมายนับพันเรื่อง ที่ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง ทั้งโดยการอ่าน การฟังธรรมบรรยาย และการ

ฟังเทปบันทึกเสียงหนังสือจำนวนมากได้รับการพิมพ์เผยแพร่เล่มละหลายๆ ครั้งตามความเหมาะสม และมีหลายเล่มได้มีการพิมพ์เผยแพร่เป็นภาษาต่างประเทศ เฉพาะหนังสือธรรมนุญชีวิตรมีการพิมพ์กว่า 200 ครั้ง และมีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และย่อมถือได้ว่าเป็นคนสำคัญยิ่งคนหนึ่งของโลกในการปฏิบัติงานอย่างจริงจังต่อเนื่องตลอดมา เพื่อให้เกิดสันติภาพโดยใช้กระบวนการการศึกษา เป็นการชี้ทางเลือกอันสำคัญและมีคุณค่ายิ่งให้แก่โลกอีกทางหนึ่งที่มนุษยชาติ ควรแสวงหาแนวทางให้การศึกษาเพื่อสร้างสันติภาพโลก เพราะคุณค่าของผลงานที่ได้กระทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเป็นปกติ จึงได้รับมอบปริญญาดุษฎีบัณฑิตจากสถาบันการศึกษาชั้นสูงถึง 10 แห่ง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และได้รับรางวัลอันมีเกียรติและน่าชื่นชมอีกเป็นอันมาก ในมหามงคลวโรกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 6 รอบ 72 พรรษา เมื่อวันที่ 12 ส.ค. พ.ศ. 2547 นี้ ท่านได้รับพระราชทานสถาปนาเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะเจ้าคณะรอง ชั้นหิรัญบัฏ ที่พระพรหมคุณาภรณ์ สุนทรธรรมสาธก ตรีปิฎกปริยัติโกศล วิมลศีลาจาร ศาสนการุฬาราม มหาคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นเจ้าอาวาสวัดพระพิเรนทร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2515-2519 ต่อมาท่านได้ลาออกจากตำแหน่งเจ้าอาวาส เป็นเพียงพระลูกวัดธรรมดา และในปี พ.ศ. 2537 จนถึงปัจจุบัน ท่านได้เป็นเจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน ตำบลบางกระทึก อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม ซึ่งท่านได้จัดสภาพแวดล้อมของวัดให้ร่มรื่นด้วยไม้نانาพรรณ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ ให้ผู้มาวัดรู้สึกสบายใจกับบรรยากาศของวัด สมกับเป็นวัดในพระพุทธศาสนาที่แท้จริง ซึ่งต้องทำหน้าที่เป็นแหล่งเผยแพร่ความดีและปัญญา ตลอดจนความสงบร่มเย็นสันติสุขให้แก่ชุมชนและประชาชนทั่วไป ปัจจุบัน ท่านเจ้าคุณเป็นเจ้าอาวาสวัดญาณเวศกวัน ตำบลบางกระทึก อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม และดูแลสถานสำนักสงฆ์สายใจธรรม บนเทือกเขาสำโรงดงยาง ตำบลหนองแห่น อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา

## โครงสร้างของหนังสือ

โครงสร้างของหนังสือ : หนังสือ “จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” มีจำนวนหน้าที่เป็นเนื้อหา 210 หน้า รวมส่วนอื่นๆ และปกจำนวน 219 หน้า มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และการเมืองการปกครองของพระเจ้าอโศกมหาราชผ่านหลักศิลาจารึก มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาได้รับความจริงทางหลักวิชาการมากขึ้นเริ่มตั้งแต่ภาคที่ 1 นิเทศ จารึกอโศก และภาคที่ 2 ตัวบทจารึกอโศก ซึ่งมีลำดับชั้นเนื้อหาสอดคล้องกันไปตลอดทั้งเล่ม เนื้อหาประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 บทใหญ่ๆ ได้แก่ 1) เปิดเรื่อง 2) คูอินเดีย พุทธกาลถึงอโศก 3) อโศกธรรม – ธรรมวิชัย 4) บัญชีศิลาจารึก และ 5) บทเฉพาะที่ ซึ่งเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ของบุคคลที่สำคัญของโลก และมีความสำคัญอย่าง

มากต่อพระพุทธศาสนา เนื้อหาสารหนังสือ “จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” เล่มนี้ ประกอบด้วยสาระสำคัญ 5 บทใหญ่ๆ ดังนี้

### 1. เปิดเรื่อง

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์โดยหัวข้อเปิดเรื่องความสำคัญในหัวข้อนี้คือการอังกฤษหรืออินเดียนเปิดทางให้ ย้อนไปดูอดีตอันตระการการของชมพูทวีป เป็นการเข้าถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นเมื่อ 2597 ปมาแล้ว (พ.ศ.2552 + พุทธกิจ 45 พรรษา) ในชมพูทวีป คือดินแดนที่เป็นประเทศ อินเดีย รวมทั้งบังคลาเทศ จนถึงปากีสถาน และอัฟกานิสถานในปัจจุบัน แล้วได้รู้เรื่องและเจริญแพร่หลายออกไปในนาๆ ประเทศทั่วทวีปเอเชีย จนมาบัดนี้ กำลังแผ่ขยายไกลออกไปในซีกโลกทางตะวันตก แต่ในชมพูทวีปเอง เมื่อพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบมาได้ประมาณ 1,700 ปี ครั้นถึงช่วง พ.ศ.1741-1750 (ค.ศ. 1198-1207) และเรื่องราวของพระพุทธศาสนา ที่เจริญรุ่งเรืองในอินเดียมา 17 ศตวรรษ ครึ่ง ก็ถึงกาลอวสานแต่บัดนั้น เมื่อเวลาผ่านไป เรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาก็เลือน หายไปจากความทรงจำของชาวชมพูทวีป และซากปุษยนียสถาน โบราณวัตถุทั้งหลายที่มากมายทั่วทวีป ก็ถูกทับถมจมลงใต้ผืนแผ่นดินหายไปจากสายตาของประชาชน ไม่เหลือร่องรอย จนคนอินเดียไม่รู้จักพระพุทธศาสนา ไม่เคยได้ยินพระนามอโศกธรรมราชา กาลล่วงมาจนถึง พ.ศ.2300 (ค.ศ.1757) อินเดียเริ่มเสียดินแดนตกไปอยู่ใต้การปกครองของอังกฤษ ตั้งตั้งแต่แคว้นเบงกอล มาตามลำดับ จนอังกฤษรวมปกครองประเทศในปี 2317/1774 และในที่สุดอังกฤษก็เนรเทศกษัตริย์โมกุลองค์สุดท้ายไปยังเมือง ร้างกุ้ง ลัมราวงค์มูข่าลง แล้วครอบครองอินเดียเป็นอาณานิคม โดยสมบูรณ์ใน พ.ศ.2401 (ค.ศ.1858) กับทั้งต่อมาก็ได้รวมพม่า เข้ามาเป็นแคว้นหนึ่งในประเทศอินเดียของอังกฤษในปี 2429/2886 ระยะเวลาเกือบ 2 ศตวรรษแห่งการปกครองของอังกฤษ ได้กลายเป็นยุคแห่งการเปิดทางย้อนกลับไปชมอดีตอันรุ่งเรืองยิ่งใหญ่นับประวัติด้านประวัติศาสตร์ของชมพูทวีป

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวโดยสรุปเนื้อหาสาระตามหัวข้อ เปิดเรื่องว่า ด้วยข้อใดในเหตุผลที่กล่าวมา หรือด้วยเหตุผลทั้งหมด นั้นหรือหลายข้อรวมกันก็ตาม ราชการของจักรภพอังกฤษได้ สนับสนุนและรับเอางานสำรวจและขุดค้นทางโบราณคดีอินเดีย เป็นกิจการของรัฐ เริ่มแต่เวอร์เรน ฮาสติงส์ (Warren Hastings) ผู้สำเร็จราชการของอังกฤษ โดยยอมรับเข้าโอบอ้อมสนับสนุนเอเชีย สมาคมแห่งเบงกอล (Asiatic Society of Bengal) ที่ตั้งขึ้นโดยเซอร์ วิลเลียม โจนส์ (Sir William Jones) ใน พ.ศ. 2327 (ค.ศ.1784) ตลอดจนอุปราชแห่งอินเดียคนแรก คือ ลอร์ดแคนนิง (Lord Canning) ได้ตั้งส่วนราชการโบราณคดีขึ้น (Archaeological Department) ในปี 2403/1860 แล้วงานโบราณคดีในอินเดียก็ได้ผูกพันมันสนิทอยู่ในนโยบายของรัฐบาลอังกฤษตลอดมา จวบจนอินเดียไดเอกราชในปี 2490/1947 แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามความสำเร็จที่แท้จริงของงานสำรวจ และขุดค้นทั้งหมดนั้น เกิดจากฉันทะและความเพียรพยายามอย่างอุทิศชีวิตจิตใจของบุคคลบางท่านที่มีใจรักและใฝ่รู้อย่างแท้จริง บุคคลที่ควรกล่าวถึงเป็นพิเศษเริ่มด้วยเจมส์ ปรีนเซป (James Prinsep, ค.ศ.1799-1840) เลขาธิการของเอเชียสมาคมแห่งเบงกอล ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่เพียรพยายามอ่านตัวอักษร พราหมี และอักษรขโรษฐี จนอ่านศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชได้สำเร็จในปี

2380/1837 แล้วก็มาถึงบุคคลที่ถือได้ว่าสำคัญที่สุดในการรื้อฟื้นพุทธสถาน คือ เซอร์อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม (Sir Alexander Cunningham) ซึ่งเดิมทีมารับราชการทหารในอินเดีย แต่เมื่อได้พบกับเจมส์ พรินเซป ก็เกิดความสนใจในเรื่องประวัติศาสตร์อินเดีย และชอบศึกษาโบราณวัตถุทั้งหลายพอถึงปี 2404 ขณะเป็นพลตรี รับราชการมาไต่ 28 ปี ก็ขอลาออกเพื่ออุทิศชีวิตอุทิศ เวลาให้แก่การขุดค้นวัดวาอารามโบราณสถาน คันทิงแฮมได้เรียกร้องกระตุ้นเร้าให้รัฐบาลเอาใจจริงเอาใจในการอนุรักษ์ และค้นคว้าวิจัยเรื่องโบราณวัตถุสถานอย่างเป็นระบบ และมีมาตรฐาน เป็นเหตุให้รัฐบาลอังกฤษตั้งหน่วยงานสำรวจ โบราณคดีอินเดียขึ้นในปี 2404/1861 เรียกว่า Indian Archaeological Survey โดยเป็นการชั่วคราวก่อน มีคันทิงแฮม เป็นผู้บัญชาการ และต่อมาในปี 2413/1870 ก็ได้ตั้งขึ้นใหม่เป็น Archaeological Survey of India โดยมีคันทิงแฮมเป็นผู้บัญชาการ การใหญ่ (Director General) คันทิงแฮมอุทิศตัวทำงานนี้ต่อมา จนอายุ 71 ปี จึงลาเลิกใน พ.ศ. 2428/1885 คันทิงแฮมได้ทำงานขุดค้นพื้นที่สำคัญ เช่น สารนาถ สาญจี ตักสิลา และพุทธคยา ส่วนรายงานการสำรวจขุดค้นที่ได้ตีพิมพ์ออกมา ก็มีประมวลจารึกพระเจ้าอโศกมหาราชซึ่งเป็นชุดแรกด้วย ด้วยอาศัยการศึกษาค้นคว้าของชาวอังกฤษที่มีเซอร์อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม เป็นตัวขุดค้น พุทธสถาน และพระเกียรติประวัติของพระเจ้าอโศกมหาราช ที่จมซ่อนอยู่ใต้ผืนแผ่นดินและจางหายไปหมดแล้วจากความทรงจำของชาวอินเดียเอง ก็ได้ปรากฏขึ้นมาให้ชื่นชมบูชากันใหม่

## 2. ดุอินเดีย พุทธกาลถึงอโศก

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายภาษาในหัวข้อนี้ว่า คำว่า “ชนบท” นั้น ในภาษาบาลี ไม่ได้หมายความว่า บ้านนอก แต่คล้ายๆ กับคำว่า “country” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้ได้ 2 ความหมาย ในความหมายทั่วไป country ก็คือประเทศ แต่ถ้า พูดว่า the country ก็หมายถึงบ้านนอก “ชนบท” ในภาษาบาลีก็คล้ายกัน โดยทั่วไปแปลว่า ถิ่นที่อยู่ของมนุษย์ คือ แคว้นแควน หรือประเทศ แต่เมื่อใช้ในความแวดล้อมบางอย่าง ก็เป็นชนบทในความหมายแบบไทย คือ บ้านนอก สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงแคว้นแคว้นต่างๆ ว่าเป็นธรรมดา เรื่องของการเมือง ย่อมมีการแข่งขันแย่งชิง อำนาจกัน ประเทศที่มีอำนาจมากกว่าก็บุกรุกทำสงครามขยายดินแดน จนกระทั่งกว่าจะมาถึงยุคพุทธกาล ใน 16 แคว้นแคว้นนั้น บางประเทศก็หมดอำนาจไป หรือถูกยุบรวมเข้ากับแคว้นอื่น อังคะแคว้นบังคลาเทศก็เข้าไปอยู่ใต้ อำนาจของมคธแล้ว มคธ กลายเป็นแคว้นที่ยิ่งใหญ่ ส่วนกาสิ ที่มีเมืองหลวงคือเมืองพาราณสี ก็ขึ้นอยู่กับอำนาจของแคว้นโกศลไปแล้ว วัชชี ก็เป็นแคว้นสำคัญ ในสมัยพุทธกาล ยังมีอำนาจมาก ต่อไปก็แคว้นวัชสะ ซึ่งมีเมืองหลวงชื่อว่าโกสัมพี อันเป็นที่รู้จักกันดีในเรื่องวาสิสฏฐี หรือกามนิธ และอีกแคว้นหนึ่งคือ อวันตี ซึ่งมีอุชเชนี เป็นเมืองหลวง ก็คือถิ่นของกามนิธนั่นแหละ เป็นอันว่า เมื่อถึงพุทธกาล ในบรรดา 16 แคว้น ก็เหลือแคว้นหรือ รัฐ หรือประเทศ ที่ยิ่งใหญ่มีอำนาจมากแค่ 5 แคว้น คือ 1. มคธ มีราชคฤห์เป็นเมืองหลวง 2.โกศล มีสาวัตถี เป็นเมืองหลวง 3. วัชชี มีเวสาลีเป็นเมืองหลวง 4.วัชสะ มีโกสัมพีเป็นเมืองหลวง 5.อวันตี มีอุชเชนีเป็นเมืองหลวง เอาแคว้นใหญ่ที่เด่นจริงๆ ก็เหลือ 3 แคว้น คือ มคธ โกศล และ วัชชี สามแคว้นนี้ มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับ

กับพระพุทธศาสนา มาก อยู่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ติดต่อกันไต่เคียงกันทั้งหมด โดยเฉพาะแคว้นมคธ มีชื่ออยู่ยั่งยืนที่สุด ส่วนแคว้นอื่นๆ ที่ว่าใหญ่อยู่ในสมัยพุทธกาล พอถึงยุคหลังพุทธกาลก็ค่อยๆ หดไป

### 3. อโศกธรรม ธรรมวิชัย

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ยกเรื่องราวเกี่ยวกับศิลาจารึกของพระเจ้าอโศก คือ ยกตัวอย่าง T. W. Rhys Davids ซึ่งเป็นนักปราชญ์สำคัญ ทางพระพุทธศาสนา เชี่ยวชาญภาษาบาลี (ผู้ตั้ง Pali Text Society ที่ London) กล่าวว่า (ในศิลาจารึกนั้น) “ไม่มีสักคำที่พูดถึงพระพุทธเจ้า หรือพุทธศาสนา ... อริยสัจ 4 ปฏิจจนูปบาท นิพพาน และหลักธรรมสำคัญ ข้ออื่นๆ ของพุทธศาสนา ไม่ปรากฏในศิลาจารึกเลย” หนังสือ The Cambridge History of India (5 volumes, 1922-37) เขียนว่า “เราไม่ได้ฟังพระเจ้าอโศกตรัสถึงธรรมที่ลึกซึ้งหรือหลักพื้นฐานของพุทธศาสนาเลย ไม่มีการกล่าวถึง อริยสัจ 4 มรรคมีองค์ 8 ปฏิจจนูปบาท พระอัญจริย คุณของพระพุทธเจ้า (อีกทั้ง) ไม่มีคำกล่าวถึงหรือแสดง หลักแห่งนิพพานเลย” R.K. Mookerjee กล่าวไว้ในหนังสือ Asoka ว่า “ธรรมที่นำเสนออย่างนั้นในธรรมโอองการเหล่านี้ เป็นเพียงอีกชื่อหนึ่งสำหรับเรียกชีวิตที่ดีงามมีศีลธรรม และตั้งอยู่บนฐานร่วมของทุกศาสนา...สามารถนำไปใช้ได้และยอมรับได้ทั่วกันว่าเป็นสาระของทุกศาสนา...ดังนั้น พระเจ้าอโศกจึงนับว่าได้ทรงวางฐานแห่งศาสนาสากล (universal religion) ก็ขอให้ทราบด้วยว่า นักปราชญ์หรือนักค้นคว้าผู้เห็นว่าธรรมในศิลาจารึกอโศกเป็นหลักพุทธศาสนา ก็ไม่น้อย เช่น ผู้เขียนหัวข้อ “Inscriptions as historical source material. Ancient India.” ใน Encyclopaedia Britannica ซึ่งได้กล่าวว่า “คำจารึกโอองการของพระเจ้าอโศก เป็นประกาศ และข้อกำหนดตามสารัตถะแห่งพุทธศาสนา” นักวิชาการสมัยใหม่ที่มองแบบนี้ คือเห็นว่าธรรมในศิลาจารึกมาจากพุทธดำรัส ยังมีอีก เช่น E. Senart และ Hultzsch ทางฝ่ายตะวันออกท่านที่มั่นใจว่า ธรรมในศิลาจารึกเป็นหลักในพระพุทธศาสนา ก็เช่น D. R. Bhandarkar และ H. C. Ray Chaudhuri โดยทั้งสองท่านนี้ถือว่าเป็นไปตามอุดมคติแห่งจักรวรรดิธรรมราชา รวมทั้ง B. M. Barua ที่เขียนไว้ในหนังสือ Asoka and His Inscriptions, Part I, p. 225 ว่า “ธรรมของพระเจ้าอโศก สอดคล้องกับหลักพุทธคิปฏิบัติทั้งหมดทั้งสิ้น”

### 4. บัญชีศิลาจารึก

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงศิลาจารึกต่างๆ ไว้เป็นหมวดหมู่ที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกันไปตามระดับขั้นตอนเพื่อความสะดวกของผู้ศึกษาค้นคว้าง่ายขึ้น เช่นรายละเอียดของเสาศิลาจารึกไว้ ดังนี้ หมวด (ก) ศิลาจารึกฉบับจำเพาะ และเบ็ดเตล็ด (รวมทั้งจารึกพิเศษแห่งกลิงคะ) ศิลาจารึกแห่งไพร่ต ศิลาจารึกฉบับน้อยจารึกฉบับเหนือ ศิลาจารึกฉบับน้อยจารึกฉบับใต้ จารึกหลักศิลาเบ็ดเตล็ด จารึกหลักศิลาที่ลุมพินี จารึกหลักศิลานิเคลวะ(นิเคลี สาคร) จารึกหลักศิลาแห่งพระราชเทวี (อัลลาหะบาด) จารึกถ้ำแห่งเขบาบาราบาร์ ศิลาจารึกพิเศษแห่งกลิงคะ แห่งที่ 1 ศิลาจารึกพิเศษแห่งกลิงคะ แห่งที่ 2 หมวด (ข) จารึกศิลา 14 ฉบับ จารึกศิลานับที่ 1 ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 ฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 ฉบับที่ 6 ฉบับที่ 7 ฉบับที่ 8 ฉบับที่ 9 ฉบับที่ 10 ฉบับที่ 11 ฉบับที่ 12 ฉบับที่ 13 ฉบับที่ 14 และหมวด (ค) จารึกหลักศิลา 7 ฉบับ จารึกหลักศิลานับที่ 1

ฉบับที่ 2 ฉบับที่ 3 ฉบับที่ 4 ฉบับที่ 5 ฉบับที่ 6 ฉบับที่ 7 ซึ่งเป็นเสาคีลาจารึกที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ และมีความสำคัญทางพระพุทธศาสนา อาจพูดได้ว่าเป็นสมัยที่เจริญรุ่งเรือง และเห็นได้ว่าแต่ละเสาคีลาจารึกเป็นธรรมเนียมการของพระเจ้าอโศกมหาราชทั้งหมด

## 5. บทเฉพาะที่

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบาย และกล่าวถึงความหมายลำดับคำจารึกดังนี้ 1) คำ “จารึกหลักศิลาเสาคีลาที่สารนาถ” บนเสาคีลาจารึกอโศก (จำลอง) เป็นคำแปลภาษาไทย จากฉบับแปลภาษาอังกฤษ ซึ่งแปลโดยเทียบเคียงกับภาษาสันสกฤต ที่ถอดจากจารึกเดิมภาษาปรากฤต เขียนด้วยอักษรพราหมี 2) คำจารึกบน 8 แท่นหินทางดานตะวันออกของเสา แผ่นที่ 1 คำ “จารึกหลักศิลาที่สารนาถ” บนเสาคีลาจารึกฯ (เข้ากับบนเสานำมาเขียนไว้เพื่อให้อ่านได้ชัดและสะดวก) คู่มือ แผ่นที่ 2-3 คำอธิบายที่มา ความหมาย และความสำคัญของ “สี่สิ่ง ทุนธรรมจักร” เริ่มแต่พระประวัติของพระเจ้าอโศกมหาราช คู่มือ แผ่นที่ 4-5 ตัวอย่างข้อความในศิลาจารึก ของพระเจ้าอโศกมหาราช (จากจารึกศิลานับที่ 13 ที่ 9 และที่ 11) สำหรับค้นเทียบหลักฐานในพุทธพจน์บนแท่นหินคูหา คูหาแผ่นที่ 6-7 พุทธพจน์ จากพระไตรปิฎก เช่น จักกวัตติสูตร สำหรับเทียบ เพื่อสืบที่มาของธรรมในจารึกของพระเจ้าอโศก แผ่นที่ 8 บอกว่า ที่ประดิษฐานเสาคีลาจารึกฯ (จำลอง) ตรงกับที่ ปักหลักเขต อันเป็นจุดต่อที่ดินที่ตั้งวัดญาณเวศกวัน 3 แปลง คือ 1. แปลงที่ขออนุญาตสร้างวัด 2. แปลงที่ตั้งอุโบสถ 3. แปลงลานเสาคีลาจารึกอโศก ซึ่งเป็นการอธิบายเนื้อหาสาระไปตามขั้นตอนของเสาคีลาจารึกต่างๆ ได้อย่างชัดเจน

## บทวิจารณ์

### 1. จุดเด่น

หนังสือ “จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิ่ง) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” ที่เป็งานเขียนของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เล่มนี้ ลักษณะรูปเล่มหนังสือมี ขนาดเล็กกะทัดรัดสำหรับพกพา สวนปกเทาเข้ม และรูปภาพในเล่มมีสีสันสดใส สวยงามชวนอ่าน มีรูปภาพ สวยงามแทรกในเล่ม และมีข้อความสำคัญสั้นๆ ที่ตัดตอนจากเนื้อหา เนื้อหาสาระในหนังสือโปรยคั่นเนื้อหาไปเป็นระยะๆ สะดุดตาชวนให้น่าอ่าน น่าติดตาม ช่วยพักสายตา และทำให้เนื้อหาไมยยาวพริตจนเกินไป การจัดรูปแบบหมายเลขหน้าจะแสดงชื่อหนังสือไว้มุมบนด้านซ้ายของหน้าต่อจากหมายเลขหน้า และแสดงชื่อหัวข้อไว้มุมบนด้านขวาของหน้ากระดาษ ก่อนหมายเลขหน้า ทำให้ดูง่ายเปิดอ่าน และทบทวนได้สะดวก เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้สนใจที่ต้องการศึกษา และผู้อ่านที่สนใจได้ตามสะดวก วิธีการนำเสนอเป็นรูปแบบของการค้นคว้าเอกสารวิชาการทางประวัติศาสตร์จากหลักศิลาจารึกอโศก ซึ่งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ไดยกให้เห็นประวัติศาสตร์ที่เป็นหลักฐานของชมพูทวีปครั้งพุทธกาล ขึ้นเป็นบทนำ และอธิบายขยายความ ยกหลักฐานมาอ้างอิงประกอบใส่เนื้อหาก่อนเข้าสู่เนื้อหาใหม่ จุดเด่นของเนื้อหาสาระได้กล่าวถึงในชมพูทวีป คือดินแดนที่เป็นประเทศอินเดียใน

อดีตที่รวมทั้งบังคลาเทศ จนถึงปากีสถาน และอัฟกานิสถานในปัจจุบัน เมื่อพระพุทธรูปศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบมาได้ประมาณ 1,700 ปี ก็ถึงกาลอวสานแต่บัดนั้น รวมได้ครั้ง 17 ศตวรรษ จุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือได้กล่าวถึงหลักฐานบุคคลที่ถือได้ว่าสำคัญที่สุดในการรื้อฟื้นพุทธสถาน คือ เซอร์อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม (Sir Alexander Cunningham) ซึ่งเดิมทีมารับราชการทหารในอินเดีย แต่เมื่อได้พบกับเจมส์ พรินเซป ก็เกิดความสนใจในเรื่องประวัติศาสตร์อินเดีย และขอศึกษาโบราณวัตถุทั้งหลาย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552 : 13)

จุดเด่นที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายย้อนกลับไปยังสมัยพุทธกาล ตั้งแต่ก่อนพุทธศักราช คือเกือบ 2600 ปมาแล้ว ตอนนั้นประเทศอินเดียเรียกว่า ชมพูทวีป ชมพูทวีปเป็นดินแดนที่กว้างใหญ่ไพศาล ในสมัยก่อน พุทธกาลจนถึงพุทธกาลนั้น มีอาณาจักรหรือแว่นแคว้นมากมาย ซึ่งใช้คำในภาษาบาลีว่า มหาชนบท คือมีทั้งหมด 16 มหาชนบท คำว่า “ชนบท” นั้น ในภาษาบาลีไม่ได้หมายความว่า บ้านนอก แต่คล้ายๆกับคำว่า “country” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้ได้ 2 ความหมาย ในความหมายทั่วไป country ก็คือประเทศ แต่ถ้า พูดว่า the country ก็หมายถึงบ้านนอก “ชนบท” ในภาษาบาลีก็คล้ายกัน โดยทั่วไปแปลว่า ถิ่นที่อยู่ของมนุษย์ คือ แคว้นแควน หรือประเทศ

จุดเด่นสำคัญอีกประการหนึ่งคือสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายถึงหลักศิลาจารึกอโศกมหาราชที่มีเนื้อในใจความทางหลักธรรมพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า อโศกธรรม ธรรมวิชัย และหลักศิลาจารึกอโศกทั้งหมดที่ค้นพบในอินเดีย ซึ่งเป็นการยกให้เห็นความสำคัญเพื่อการค้นคว้าเรื่องราวที่เป็นไปตามหลักศิลาจารึกนั่นเอง ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายจากเรื่องราวที่ง่ายไปสู่เรื่องที่ยาก และยกตัวอย่างประกอบด้านหลักฐานทางวิชาการเปรียบเทียบได้อย่างชัดเจน ด้วยชี้ให้เห็นผลดีมีประโยชน์ของการศึกษาค้นคว้าของชาวอังกฤษที่เป็นตัวชี้ พุทธปุนนิยวัตถุสถาน และเกียรติประวัติของพระเจ้าอโศกมหาราช ที่จมซ่อนอยู่ใต้ผืนแผ่นดิน และจางหายไปหมดแล้วจากความทรงจำของชาวอินเดียเอง ก็ได้ปรากฏขึ้นมาให้ชื่นชมบูชากันใหม่ และเป็นหลักฐานทางวิชาการที่จะนำไปต่อยอดด้วยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในปัจจุบันได้

หลักฐานศิลาจารึกอโศก สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้ เริ่มจากการสร้างความรู้ ความเข้าใจขั้นพื้นฐานในทางด้านประวัติศาสตร์ของประเทศอินเดียเพื่อให้เกิดความรู้ และเห็นความเป็นมา ตั้งแต่ครั้งพุทธกาลที่พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองในอินเดียมา 17 ศตวรรษ ครึ่ง และจนถึงกาลอวสานแต่บัดนั้น แต่เมื่อได้ตั้งใจอ่านหนังสือเล่มนี้ ก็สามารถเรียนรู้ตาม และมีความเข้าใจในความเป็นมาของหลักศิลาจารึกอโศกมหาราชที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา สัมผัสได้ถึงความระเอยิดหลักการทางวิชาการที่ได้ถ่ายทอดในเรื่องการศึกษาค้นคว้าเพื่อให้เกิดความรู้ในหลายๆ ขั้นตอนของเรื่อง เริ่มตั้งแต่ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้น เปิดเรื่อง ซึ่งเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวเกี่ยวกับชมพูทวีปที่เป็นประเทศอินเดียในอดีต ดังข้อความตอนหนึ่งว่า อังกฤษหรือฮินเปิดทางให้ ย้อนไปดูอดีตอันตระการของชมพูทวีป พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นเมื่อ 2597 ปมาแล้ว (พ.ศ.2552 + พุทธกิจ 45 พรรษา) ในชมพูทวีป คือดินแดนที่

เป็นประเทศ อินเดีย รวมทั้งบังคลาเทศ จนถึงปากีสถาน และอัฟกานิสถานในปัจจุบัน แล้วได้รุ่งเรืองและเจริญแพร่หลายออกไปในหลายๆ ประเทศทั่วทวีปเอเชีย จนมาบัดนี้ กำลังแผ่ขยายไกลออกไปในซีกโลกทางตะวันตก แต่ในชมพูทวีปเอง เมื่อพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบมาได้ประมาณ 1,700 ปี ครั้นถึงช่วง พ.ศ. 1741 - 1750 (ค.ศ. 1198-1207) กองทัพมุสลิมเตอร์กได้บุกเข้ามาทางตะวันตกเฉียงเหนือ หลังจากทำสงครามชนะมาตามลำดับ ก็ได้รุกรบเข้ามาแถบ แคว้นพิหาร และเบงกอล แล้วก็ฆ่าฟันผู้คนที่ไม่ยอมเปลี่ยนศาสนา สังหารพระภิกษุสงฆ์ เผาวัด ทำลายสถานที่สำคัญ เช่น มหาวิทยาลัยพุทธศาสนาทุกแห่ง และกวาดขนเอาทรัพย์สินไปหมดสิ้น ทำให้พระพุทธศาสนาสูญสิ้นไปจากชมพูทวีป (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547 : 1-2)

ผู้ศึกษาค้นคว้าจะต้องปฏิบัติด้วยความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทางประวัติศาสตร์ เข้าใจความหมายทางด้านภาษาอย่างละเอียด มีความรักทางด้านประวัติศาสตร์ จนเกิดความรู้ความเข้าใจ และเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพราะความรู้ความเข้าใจที่ดีจะทำให้เราเข้าใจปัจจุบันได้ดี การศึกษาค้นคว้าหลักฐานเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เป็นกุญแจที่สำคัญเพื่อไขปริศนาในอดีต และเข้าใจอย่างถ่องแท้ จนสามารถตอบคำถามได้อย่างชัดเจน ดังเช่นพระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร.ได้กล่าวไว้ในหนังสือตามสำรวจพุทธสถานในอินเดียมีเนื้อความตอนหนึ่งว่า มีนักปราชญ์หลายท่านกล่าวว่า “ผู้ไม่รู้อดีต ย่อมไม่รู้ปัจจุบัน และย่อมไม่รู้ชะตากรรมในอนาคตด้วย ในหัวข้อจาริกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตยนี้พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ยังได้อธิบาย ขยายความไว้อย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจหลักการค้นคว้าทางวิชาการอย่างลึกซึ้ง ทั้งทางเนื้อหา ความหมาย และด้านภาษา เพื่อให้เกิดความรักความสนใจทางประวัติศาสตร์ของพระเจ้าอโศกมหาราชอย่างถูกต้องแท้จริง (พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, 2557 : 5)

ดังนั้นจาริกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตยในหัวข้อเปิดเรื่องสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายทั้งเนื้อหา และความหมายยกตัวอย่างประกอบ ให้เข้าใจง่าย เมื่อผู้อ่านได้พิจารณาใคร่ครวญตามที่ได้อ่านมีความรู้สึกซาบซึ้ง มีความเข้าใจและมองเห็นประวัติศาสตร์ในอดีตของประเทศอินเดีย เข้าใจความหมายในการอธิบายได้อย่างลึกซึ้งมากกว่าเดิมว่าสิ่งสำคัญในเปิดเรื่อง อังกฤษ รื้ออิฐหินเปิดทางให้ย้อนไปคู่อิต่ออันตรายของชมพูทวีปนั้นคือการเริ่มต้นที่แรกของสาเหตุที่จะนำไปสู่การค้นคว้าประวัติพระเจ้าอโศกอย่างถูกต้องและชัดเจนขึ้น ดังเช่น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า “ระยะเวลาเกือบ 2 ศตวรรษแห่งการปกครองของอังกฤษ ได้กลายเป็นยุคแห่งการเปิดทางย้อนกลับไปในอดีตอันรุ่งเรืองยิ่งใหญ่นับในประวัติศาสตร์ของชมพูทวีป (พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, 2557 : 3) และสอดคล้องกับ ศาสตราจารย์พิเศษจำนงค์ ทองประเสริฐ ได้เขียนไว้ในหนังสือประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์ ข้อความตอนหนึ่งว่า “พระพุทธศาสนาได้กลับฟื้นคืนตัวขึ้นอีกครั้งหนึ่ง ก็เมื่อท่านอนาคาริกธัมมปาละ ชาวลังกาได้กลับไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาขึ้นในอินเดียอีกเมื่อไม่นานมานี้เอง จนกระทั่งพระพุทธศาสนา กำลังจะฉายแสงใหญ่ขึ้นอีกครั้งหนึ่งขณะนี้ชาวอินเดียได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาประมาณ 10 ล้านเศษ แต่ส่วนมากเป็นชนชั้นศูทร ซึ่งมี ดร. อัมเบตการ์เป็นหัวหน้า ขณะนี้ที่อินเดียมีพุทธสมาคมเกิดขึ้นหลายแห่ง และแห่งที่สำคัญก็คือสมาคมมหาโพธิ์ นอกจากนั้นยังมีมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นอีกแห่งหนึ่ง คือ



มหาวิทยาลัยนาลันทา ซึ่งอยู่ในแคว้นพิหารของอินเดีย และนับวันจะเจริญยิ่งขึ้นตามลำดับ (จํานงค์ ทองประเสริฐ, 2554 : 8)

นอกจากนี้ผู้อ่านยังสามารถเข้าใจหลักฐานทางวิชาการถึงสิ่งที่เป็นสาระสำคัญอีกข้อหนึ่งที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายให้เห็นตอนหนึ่งว่า “นอกจากคำจารึกบนเสาหิน ซึ่งบ่งความสอดคล้องกับเรื่องการทำสังคายนาครั้งที่ 3 เมื่อ พ.ศ.235 ซึ่งได้แก้ปัญหาความเห็น ผิดเพี้ยนและความแตกแยกของสงฆ์ ดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้นนั้นแล้ว หัวสิ่งทั้งสี่ที่เห็นธรรมจักรบนยอดเสาศิลาจารึกนั้น ก็มีความหมายสำคัญและโดดเด่นขึ้นมาเชื่อมโยงประเทศอินเดียปัจจุบัน เข้าสู่ประวัติศาสตร์แห่งชมพูทวีปด้วย บนยอดเสาศิลาจารึก ณ ที่แสดงปฐมเทศนานี้ มีสิ่งสี่ตัว หันหัวไปสี่ทิศ บนเศียรสิ่งสี่เทินวงล้อพระธรรมจักร น่าจะสันนิษฐานได้ว่า สิ่งทั้งสี่เป็นเครื่องหมายของพระราชอำนาจ และพระราชอำนาจนั้นต้องรองรับอยู่ใต้ธรรมและเชิดชูส่งเสริมธรรม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 14) ดังเช่นท่าน ดร.อิสระ สุวรรณบล ได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิ ข้อความตอนหนึ่งว่า “ นอกเหนือจากสังเขปสถานทีพระพุทเจ้าเสด็จไปตลอดระยะเวลาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่กล่าวแล้ว ยังมีพุทธสถานเก่าแก่ที่สร้างขึ้นในระยะต่อมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งพระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายไปอย่างกว้างขวางในชมพูทวีป ทั้งในรัฐเบงกอลตะวันตก ประเทศบังกลาเทศปัจจุบัน รัฐโอริสสา หรือ โอติสชา รัฐอานธรประเทศ รัฐมหาราษฏร์ รัฐมธยประเทศ เป็นต้นนอกจากนี้ยังมีในรัฐ ทิมาจัลประเทศ จัมมู แคชเมียร์ และสิกขิม (อิสระ สุวรรณบล, 2556 : 131)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) สรุปไว้ว่า พระเจ้าอโศกมหาราชเองทรงเป็นกษัตริย์แห่งโมริยวงศ์ (สันสกฤตเพน เมารยะ) ต้นวงศ์คือพระอัยกา ซึ่งมีพระนามว่าพระเจ้าจันทรคุปต์ ก็ได้เฝ้าเชิญพระพักตร์และเคยคิดการศึกพร้อมกับ อเล็กซานเดอร์มหาราช แล้วได้ขึ้นเป็นกษัตริย์ตั้งโมริยวงศ์ในช่วงที่ อเล็กซานเดอร์มหาราชยกทัพกลับ และได้ยกทัพไปเฝ้าเชิญกับพระอัยกาของพระเจ้าอันติโยคะ คือพระเจ้า Seleucus I Nicator ที่ได้ตั้งตัวขึ้นเป็นกษัตริย์เมื่ออเล็กซานเดอร์มหาราชสวรรคต อีกอย่างหนึ่ง พอเริ่มเรื่องเราก็มาเจอพระเจ้าอโศก และพระเจ้าอโศกนี่ก็เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งตอนนั้น เมื่อพระเจ้าอโศกขึ้นครองราชย์ก็ พ.ศ.218 แล้ว เราควรจะรู้ด้วยว่า ก่อนมาถึงเวลานั้น พระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร เรื่องราวเป็นมาอย่างไร จะเห็นได้ว่าเป็นการอธิบายเรื่องราว และสรุปเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างละเอียด ชัดเจน และเข้าใจง่าย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 18)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ยังได้ยกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้ผู้ศึกษาค้นคว้าได้รู้ดูอินเดียครั้งพุทธกาลถึงอโศกว่า “ย้อนกลับไปสมัยพุทธกาล ตั้งแต่ก่อนพุทธศักราช คือเกือบ 2600 ปมาแล้ว ตอนนั้นประเทศอินเดียเรียกว่า ชมพูทวีปเป็นดินแดนที่กว้างใหญ่ไพศาล ในสมัยก่อนพุทธกาลจนถึงพุทธกาลนั้น มีอาณาจักรหรือแคว้นแคว้นมากมาย ทานใช้คำในภาษาบาลีว่า มหาชนบท คือมีทั้งหมด 16 มหาชนบท (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 19) ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุต

โต) ได้ให้ความหมายที่ชัดเจน และเข้าใจง่ายคือ คำว่าชนบท หมายถึง “ชนบท” นั้น ในภาษาบาลี ไม่ได้หมายความว่า บ้านนอก แต่คล้ายๆ กับคำว่า “country” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้ได้ 2 ความหมาย ในความหมายทั่วไป country ก็คือประเทศ แต่ถ้าพูดว่า the country ก็หมายถึงบ้านนอก “ชนบท” ในภาษาบาลีก็คล้ายกัน โดยทั่วไปแปลว่า ถิ่นที่อยู่ของมนุษย์ คือ แคว้นแคว้น หรือประเทศ แต่เมื่อใช้ในความแวดล้อมบางอย่าง ก็เป็นชนบทในความหมายแบบไทย คือ บ้านนอก “เป็นธรรมดา เรื่องของการเมือง ย่อมมีการแข่งขันแย่งชิงอำนาจกัน ประเทศที่มีอำนาจมากกว่าก็บุกรุกทำสงครามขยายดินแดนจนกระทั่งกว่าจะมาถึงยุคพุทธกาล ใน 16 แคว้นแคว้นนั้น บางประเทศก็หมดอำนาจไป หรือถูกยุบรวมเข้ากับแคว้นอื่น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552 : 20)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายอย่างแจ่มแจ้ง เข้าใจง่ายขึ้นทั้งด้านความหมาย ความสำคัญ เนื้อความและด้านภาษาที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจและคล้อยตามได้ และนอกนี้ยังมีการสรุปเนื้อความในแง่มุมที่หลากหลาย ยกตัวอย่างมาประกอบ และเน้นลงสู่การศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ เช่น “เป็นอันว่า เมื่อถึงพุทธกาล ในบรรดา 16 แคว้น ก็เหลือแคว้นหรือรัฐ หรือประเทศ ที่ยิ่งใหญ่มีอำนาจมากแค่ 5 แคว้น คือ 1. มคร มีราชคฤห์เป็นเมืองหลวง 2.โกศล มีสาวัตถีเป็นเมืองหลวง 3. วัชชี มีเวสาลีเป็นเมืองหลวง 4. วังสะ มีโกสัมพดีเป็นเมืองหลวง 5. อวันตี มีอุชเชนีเป็นเมืองหลวง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552 : 21) เมื่อจำกัดเข้ามาอีก คือตัดแคว้นอวันตีที่มีเมืองอุชเชนีเป็นเมืองหลวง กับแคว้นวังสะที่มีเมืองโกสัมพดีเป็นเมืองหลวง ออกเสีย เอาแคว้นใหญ่ที่เด่นจริงๆ ก็เหลือ 3 แคว้น คือ มคร โกศล และ วัชชี สามแคว้นนี้มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา มาก อยู่ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดีย ติดต่อกันใกล้เคียงกันทั้งหมด โดยเฉพาะแคว้นมคร มีชื่ออยู่ยั่งยืนที่สุด สวนแคว้นอื่นๆ ที่ว่าใหญ่อยู่ในสมัยพุทธกาล พอถึงยุคหลังพุทธกาลก็ค่อยๆ หดไป (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต), 2552 : 22) ดังเช่นท่านศาสตราจารย์พิเศษจำนงค์ ทองประเสริฐ ได้กล่าวไว้ในหนังสือวิชาศาสนา ข้อความตอนหนึ่งว่า “ดินแดนที่เรียกว่า ประเทศอินเดีย ในปัจจุบันนี้นั้น ในสมัยพุทธกาลได้แบ่งออกเป็น 16 แคว้นหรือประเทศด้วยกัน ทั้ง 16 แคว้นนี้ จัดว่าเป็นแคว้นใหญ่ๆ ทั้งสิ้น นอกจากนั้นก็ยังมีความแคว้นเล็กๆ หรืออนุประเทศอีกประมาณ 10 แคว้นด้วยกัน (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2556 : 23) ดังใดเล่าแล้วว่า หลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระเจ้าอชาตศัตรูได้ยกทัพไปกำจัดแคว้นวัชชีสำเร็จ และอีกด้านหนึ่ง แคว้นโกศลก็ถูกผนวกเข้าไปไว้ใต้อำนาจแคว้นมคร จึงเป็นอันว่า ทั้งแคว้นวัชชีและแคว้นโกศลก็ได้เข้าไปรวมอยู่ในแคว้นมคร โดยนัยนี้ จึงเหลือแต่มครเป็นแคว้นเดียวที่ยิ่งใหญ่ เป็นมหาอำนาจสูงสุด และรุ่งเรืองต่อมา จนในที่สุดได้ตกเป็นของราชวงศ์โมริยะ เมื่อพระเจ้าจันทรคุปต์ พระอัยกาของพระเจ้าอโศกมหาราช ขึ้นครองมครนั้น เริ่มราชวงศ์ใหม่ใน พ.ศ.168 (นับและคำนวณอย่างฝรั่งว่า 321 BC/พ.ศ.163) หลังจากทิวโลกชาวนเดอรามหาราช เลิกทัพกลับไปจากการที่จะเข้าตีอินเดียในปี 325 BC จากนั้น เวลาที่ผ่านมาจนพระเจ้าอโศกขึ้นครองราชย์ เป็นราชาแห่งมครใน พ.ศ. 218 ซึ่งนอกจากเรื่องราวที่กล่าวมานี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ยังได้อธิบาย และสรุปความให้เห็นชัดเจนว่า ดุอินเดียครั้งพุทธกาลถึงอโศกเป็น

ประวัติศาสตร์เบื้องต้นที่ทุกคนสามารถศึกษาค้นคว้า และเข้าใจถึงได้ในเรื่องราวต่างๆ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 30)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ.ปยุตฺโต) จากหลักฐานทางวิชาการ และคัมภีร์ท่านได้ยกให้เห็นความยิ่งใหญ่ของพระเจ้าอโศกมหาราชในการปกครองเมื่อพระเจ้าจันทรคุปต์สวรรคตแล้ว โอรสซึ่งมีพระนามว่า พินทุสาร ครองราชย์ต่อมาอีก 28 ปี สิ้นรัชกาลแล้วจึงถึงยุคของพระเจ้าอโศกมหาราช เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.214 พระเจ้าอโศกได้แผ่อำนาจรุกรานตีลงไปจนกระทั่งถึงแควน กลิงคะ ซึ่งเป็นอาณาจักรที่ได้ชื่อว่ามีนักรบเก่งกาจ มีกองทัพที่เข้มแข็ง มีความสามารถอย่างยิ่ง ไต่รบกันอยู่เป็นเวลานาน เกิดความเสียหายมากมายด้วยกันทั้งสองฝ่าย ในที่สุดพระเจ้าอโศกก็ชนะ แควนกลิงคะก็แตกไป (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 43) ซึ่งเป็นการโหดร้ายที่สุดในการรบครั้งนี้ เป็นภัยพิบัติที่ร้ายแรงมาก คนตายเป็นแสน สูญหายเป็นแสน ถูกจับเป็นเชลยก็เป็นแสน ถึงตอนนี้แหละที่พระเจ้าอโศกทรงสลดพระทัย แล้วหันมานับถือพระพุทธศาสนา นับว่าเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญมาก ถึงขั้นเปลี่ยนประวัติศาสตร์เลยทีเดียว ดังเช่นพระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ผศ.ดร. ได้ค้นคว้า และเขียนไว้ในหนังสือพุทธคยาแดนตรัสรู้ของพุทธองค์ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “ พระเจ้าอโศกมหาราชปกครอง พ.ศ. 218โดยใช้เวลาต่อสู้แย่งชิงพระราชสมบัติ 4 ปี โดยพระองค์สังหารพระอนุชา พระเชษฐาต่างมารดามากถึง 99 องค์ เว้นไว้แต่ตีสสกุमार (วีตโศก) เท่านั้น พระองค์มีพระหฤทัยดุร้าย จนได้นามว่าจันหาโศก (อโศกผู้ดุร้าย) ในเบื้องต้นไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา ชอบการทำสงครามเพื่อขยายอาณาจักรให้กว้างใหญ่ไพศาล จนพระองค์ยกกองทัพไปโจมตีแคว้นกาลิงคะ (อยู่ที่รัฐโอริสสา) หลังครองราชย์มา 8 ปีผู้คนล้มตายจนเลือดท่วมกลีบม้า จนพระองค์สลดพระทัย ทรงตั้งดาบยุติการสู้รบตั้งแต่นั้น ต่อมาทรงได้เห็นสามเณรนิโครธีเป็นอรหันต์ได้ฟังธรรมจนซาบซึ้งใจจนหันมานับถือพระรัตนตรัยตั้งแต่นั้นมา (พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, 2560 : 45) ดังเช่นท่านได้ ตามทาง ได้กล่าวไว้ในหนังสือสู่แดนพุทธภูมิบันทึกการจาริกแสวงบุญ ไปไหว้พระบาทพระพุทธรองค์ ตอนหนึ่งว่า “ในสมัยยังหนุ่มแน่น อโศกกุมารถูกพระราชบิดาส่งไปครองเมืองอุชเชนี แคว้นอวันตี อโศกกุมารไปได้ธิดาคนสวยของนายบ้านวิทิส หรือเวทิส เป็นชายา มีโอรสองค์หนึ่งชื่อมหินท์ เมื่อพระราชบิดาสวรรคต พี่น้องที่อยู่ในเมืองปาทลีบุตรเกิดแย่งราชสมบัติกัน ไม่มีใครยอมใคร อโศกถือว่าพระองค์เป็นพระราชโอรสองค์ใหญ่มีสิทธิในราชบัลลังก์ จึงยกทัพเข้าเมืองปาทลีบุตร สังหารพระภคินี (พี่น้อง) ต่างพระมารดาหมดเกลี้ยง หรือชีวิตไว้องค์เดียว คือ ตีสสกุमार พระกนิษฐาภาดาพร้อมพระอุทรปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์แห่งกรุงปาทลีบุตรสืบแทนพระราชบิดา (ได้ ตามทาง, 2546 : 181)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงหัวข้ออโศกธรรม ธรรมวิชัย ซึ่งได้อธิบายให้เห็นตอนหนึ่งว่า นักปราชญ์เมืองฝรั่งและในอินเดียส่วนมากอ่านหรือศึกษาศิลาจารึกนั้นแล้ว มักลงความเห็นพระเจ้าอโศกมหาราช แม้จะทรงเป็นพุทธมามกะที่มีศรัทธาแรงกล้า และเอาพระทัยใส่ในการดูแลรักษาพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง แต่ในเวลาที่ทรงเผยแผ่สั่งสอน ธรรมในศิลาจารึก ได้ทรงพยายามวางพระองค์เพนกลางๆ ไม่ตรัส ถึงหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเลย แต่ทรงสอนธรรมที่เป็นหลัก ความประพฤติทั่วไปอันมีหรือ

เป็นที่ยอมรับในทุกๆ ศาสนา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 51) ซึ่งได้อธิบายโดยใช้การอ้างอิงจากนักปราชญ์ นักวิชาการ และนักค้นคว้าทางด้านประวัติศาสตร์ที่ศึกษาหลักศิลาจารึกอโศก เพื่อให้เข้าใจง่ายหลากหลายแง่มุมทำให้ผู้อ่านเข้าใจได้แจ่มแจ้งสามารถมองเห็นภาพได้ชัดเจนว่าในหลักศิลาจารึกอโศกนั้น ก็ขึ้นกับแต่ละคนที่ค้นคว้า และอ่านแล้วสรุปตามที่ได้ค้นพบ เช่นตัวอย่างทั้ง 3 ท่านที่กล่าวว่าหลักศิลาจารึกอโศกบ่งชี้ถึงพระพุทธศาสนา “T.W. Rhys Davids ซึ่งเป็นนักปราชญ์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เชี่ยวชาญภาษาบาลี (ผู้ตั้ง Pali Text Society ที่ London) กล่าวว่า (ในศิลาจารึกนั้น) ไม่มีสักคำที่พูดถึงพระพุทธเจ้า หรือพุทธศาสนา ... อริยสัจ 4 ปฏิจจสมุปบาท นิพพาน และหลักธรรมสำคัญข้ออื่นๆ ของพุทธศาสนา ไม่ปรากฏในศิลาจารึกเลย หนังสือ The Cambridge History of India (5 volumes, 1922-37) เขียนว่า เราไม่ได้ฟังพระเจ้าอโศกตรัสถึงธรรมที่ลึกซึ้งหรือหลักพื้นฐานของพุทธศาสนาเลย ไม่มีการกล่าวถึง อริยสัจ 4 มรรคมรรค 8 ปฏิจจสมุปบาท พระอรรถจริยคุณของพระพุทธเจ้า (อีกทั้ง) ไม่มีคำกล่าวถึงหรือแสดงหลักแห่งนิพพานเลย” R.K. Mookerjee กล่าวไว้ในหนังสือ Asoka ว่า ธรรมที่นำเสนออย่างนั้นในธรรมโอการเหล่านี้ เป็นเพียงอีกชื่อหนึ่งสำหรับเรียกชีวิตที่ดำรงมศีลธรรม และตั้งอยู่บนฐานร่วมของทุกศาสนา...สามารถนำไปใช้ได้และยอมรับได้ทั่วกันว่าเป็นสาระของทุกศาสนา... ดังนั้น พระเจ้าอโศกจึงนับว่าได้ทรงวางฐานแห่งศาสนา สากล (universal religion) และน่าจะทรงเป็นบุคคล แรกที่ทำการนี้ในประวัติศาสตร์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 52)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ยังได้กล่าวถึงบุคคลที่เห็นว่าในหลักศิลาจารึกอโศกนั้นเป็นคำสอนหลักทางพระพุทธศาสนา เช่น “ผู้เขียนหัวข้อ “Inscriptions as historical source material. Ancient India.” ใน Encyclopaedia Britannica ซึ่งได้กล่าวว่า” คำจารึกโอการของพระเจ้าอโศก เป็นประกาศ และข้อกำหนดตามสารัตถะแห่งพุทธศาสนา” นักวิชาการสมัยใหม่ที่มองแบบนี้ คือเห็นว่าธรรมในศิลาจารึกมาจากพุทธตำรา ยังมีอีก เช่น E. Senart และ Hultzsch ทางฝ่ายตะวันตกท่านที่มั่นใจว่า ธรรมในศิลาจารึกเป็นหลักในพระพุทธศาสนา ก็เช่น D. R. Bhandarkar และ H. C. Ray Chaudhuri โดยทั้งสองท่านนี้ถือว่าเป็นไปตามอุดมคติแห่งจักรวรรดิธรรมราชา รวมทั้ง B. M. Barua ที่เขียนไว้ในหนังสือ Asoka and His Inscriptions, Part I, p. 225 ว่า ธรรมของพระเจ้าอโศกสอดคล้องกับหลักพุทธคติปฏิบัติทั้งหมดทั้งสิ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2552 : 56)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้สรุปไว้ในหนังสือ “จารึกบุญ จารึกธรรม” หลักฐานและเรื่องราวที่ยกมาด้วยกันนี้ จะเห็นว่า โดยทั่วไป พระเจ้าอโศกทรงสอนธรรม แบบไม่ออกชื่อของหลักธรรมหรือของ หัวข้อธรรม (ถ้าทรงเรียกชื่อหัวข้อธรรมออกมาราชฎาที่อยู่กระจายห่างกันไปทั่ว สวนใหญ่ก็คงไม่รู้เรื่องหรือสื่อกันยาก) พระองค์ตรัสออกชื่อธรรมเพียงไม่กี่อย่าง เมื่อจะเน้นออกมา เฉพาะที่เป็นคำที่รู้ๆ กัน หรือง่ายๆ แต่ที่ทรงสอนเอาจริงเอาจังและ ตรัสอยู่เสมอ ก็คือธรรมที่เป็นการปฏิบัติต่อกันระหว่างคนในหมู่ชน ทำนองเดียวกับพระสูตรในพระไตรปิฎก ที่พระพุทธเจ้าตรัสสอน คฤหัสถ์ กลายเป็นว่า พระเจ้าอโศกนั้นแหละ ทรงแม่นยำว่า ในฐานะพุทธมามกะ เมื่อเป็นราชาปกครองบ้านเมือง จะสอนธรรมส่วนไหน อย่างไร และคนที่

ไม่เข้าใจเพราะจับจุดจับหลักไม่ได้ ก็คือท่านผู้รู้ทั้งชาวอินเดียและฝรั่งนั่นเอง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 55)

นอกจากนี้การอธิบายของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ยังได้ยกหลักฐานอ้างอิงทางคัมภีร์พระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นถึงหลักการสอนธรรมของพระเจ้าอโศกมีความสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพราะว่าการสอนธรรมระหว่างธรรมราชาฝ่ายอาณาจักร และ ธรรมราชาที่สัมมาพุทธมีความแตกต่างกัน ดังเช่นเนื้อในตอนหนึ่ง พระเจ้าพิมพิสารจอมทัพมครรัฐได้ทรงแนะนำสั่งสอนกุลบุตรชาวแปดหมื่นหมื่นบานนั้นในเรื่องประโยชน์ปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) แล้วมีพระราชดำรัสตรัสสั่งพวกเขาว่า ท่านทั้งหลายก็เป็นอันได้รับคำแนะนำสั่งสอนจากเราแล้วในเรื่องประโยชน์ปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) นี้แนะพวкт่านจงไปเข้าเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้าเถิด พระผู้มีพระภาคเจ้าของเราทั้งหลายพระองค์นั้น จักทรงแนะนำสั่งสอนพวкт่านในเรื่องประโยชน์เบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถะ) กุลบุตรชาวแปดหมื่นหมื่นบานไดรธรรมจักขุ ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคทรงทราบด้วยพระทัยถึงความนึกคิดในใจของพวกกุลบุตรชาวแปดหมื่นหมื่นบานแล้ว จึงตรัสสอนบุพพิกา คือทรงประกาศ ทานกถา (เรื่องทาน) สีลกถา (เรื่องศีล) สัคคกถา (เรื่องสวรรค์ คือความสุขความดีเลิศพรหมของกาม) โทษข้อด้อย ส่วนเสียของกาม และอานิสงส์ในความปลอดเป็นอิสระจากกาม เมื่อทรงทราบว่า พวกเขามีจิตเหมาะ มีใจอ่อนโยน ปลอดจากนิวรณ์ ชื่นบาน ผ่องใสแล้ว จึงทรงประกาศสามกัถสิกธรรมเทศนา (พระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้และทรงยกขึ้นแสดงด้วยพระองค์เอง) คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 58)

ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายชัดเจน และเข้าใจง่ายคือ คำว่าทิฏฐธัมมิกัตถะ ที่แปลว่าประโยชน์ปัจจุบัน สัมปรายิกัตถะ ที่แปลว่าประโยชน์เบื้องหน้า ทิฏฐธัมมิกัตถะ แปลตามตัวอักษรว่า ประโยชน์หรือจุดหมาย ที่เป็นไปในทิฏฐธรรม แล้วทิฏฐธรรมคืออะไร? “ทิฏฐธรรม” แปลว่าสภาวะ สภาพ สิ่ง หรือเรื่องราว ที่มองเห็น ทันตาเห็น หรือเห็นๆ กันอยู่ จับสาระแล้วก็ได้อความหมาย 2 อย่าง คือ ก) เวลาปัจจุบัน ชีวิตปัจจุบัน ทันตาเห็น ชาตินี้ ข) เรื่องของชีวิตประจำวัน ชีวิตด้านนอก ทางวัตถุ เรื่องรูปธรรม สวน สัมปรายิกัตถะ แปลตามตัวอักษรว่า ประโยชน์หรือจุดหมายที่เป็นไปในสัมปรายะ แล้วสัมปรายะคืออะไร? “สัมปรายะ” แปลว่า เลยต่อไป เลยตาเห็น หรือจะไปจะถึง ข้างหน้า จับสาระแล้วก็ได้อความหมาย 2 อย่าง คือ ก) เวลาข้างหน้า ชีวิตเบื้องหน้า ชาตินี้ ปรโลก พันโลกนี้ ข) เรื่องที่ล้าเลยจากชีวิตประจำวัน ชีวิตด้านใน เรื่องที่ลึกซึ้ง ทางจิตใจ เรื่องนามธรรม ทั้งนี้ก็สอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนา ที่มองมนุษย์ว่าเป็นสัตว์ที่ต้องฝึกต้องศึกษาต้องพัฒนา และมนุษย์นั้นก็อยู่ในระดับของการพัฒนาที่ต่างกัน “จากคำเล่าเรื่องในพระไตรปิฎกต่อนั้น เราก็เห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนเรื่องสัมปรายิกัตถะ ซึ่งครอบคลุมตลอด คือ ธรรมทั่วไปที่ลึกซึ้งสูงขึ้นไปตามลำดับ เพื่อเตรียมผู้ฟังให้ก้าวขึ้นไปทีละขั้นจนพร้อมที่จะรับจะเข้าใจเข้าถึงสัจธรรม ได้แก่ ทาน ศีล สวรรค์คือภาวะที่มีกามอย่างเลิศหรือชั้นยอด แล้วก็ข้อเสียส่วนด้อยของกาม จนถึงผลดีของความเป็นอิสระจากกาม เมื่อผู้ฟังพร้อมแล้ว ก็ทรงแสดงอริยสัจ 4 (ซึ่งโยงไปรวม ถึงขั้น 5 ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุปบาท เป็นต้น จนถึง นิพพาน) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 63)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายปฏิจสมุปาบทไว้ในหนังสือพุทธธรรม ฉบับปรับขยายว่าการเกิดขึ้นพร้อมแห่งธรรมทั้งหลายโดยอาศัยกัน การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันๆ จึงเกิดมีขึ้น หรือการที่ทุกสิ่งเกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัยสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันมา ปฏิจสมุปาบท เป็นหลักธรรมอีกหมวดหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงในรูปของกฎธรรมชาติ หรือหลักความจริงที่มีอยู่โดยธรรมดา ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติของพระศาสนาทั้งหลาย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 59) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบายได้อย่างแจ่มแจ้ง เข้าใจง่ายทางด้านความหมาย เนื้อความและด้านภาษาทำให้ผู้อ่านมีความเข้าใจตามได้ และนอกจากนี้ยังมีการสรุปเนื้อความในแง่มุมที่หลากหลาย ยกตัวอย่างมาประกอบ และเน้นสู่การศึกษา เช่นเริ่มด้วยพุทธพจน์ว่า ภิกษุทั้งหลาย บุคคล 2 นี้ เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูลแก่พหูชน เพื่อความสุขของพหูชน เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ทเวและมนุษย์ทั้งหลาย บุคคล 2 เป็นไฉน คือพระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า 1 พระราชา ผู้จักรพรรดิ 1 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 67)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ก็ได้อธิบายถึงบัญชีศิลาจารึก ของพระราชจริยาวัตร และพระราชกรณียกิจของพระเจ้าอโศกมหาราช ปรากฏเป็นหลักฐานอยู่ในศิลาจารึก ซึ่งพระองค์ได้โปรดให้เขียนสลักไว้ ณ สถานที่ต่างๆทั่วจักรวรรดิอันไพศาลของพระองค์ ความที่จารึกไว้เรียกว่า ธรรมลিপ แปลว่าลายสือธรรม หรือข้อความที่เขียนไว้เพื่อสอนธรรม ถือ เอาความหมายเข้ากับเรื่องราว “ธรรมโอการ” ธรรมลปิที่โปรดให้จารึกไว้ เท่าที่พบมีจำนวน 28 ฉบับ แต่ละฉบับ มักจารึกไว้ในที่หลายแห่ง บางฉบับขุดค้นพบแล้วถึง 12 แห่งก็มี จากหลักฐานดังกล่าวทางศิลาจารึกเป็นการแสดงให้รู้ถึงความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนา และความยิ่งใหญ่ในการปกครองของพระเจ้าอโศกมหาราช ความในธรรมลปนั้น แสดงพระราชประสงค์ของพระองค์ที่มีต่อประชาชนบ้าง หลักธรรมที่ทรงแนะนำสั่งสอนประชาชนและข้าราชการบ้าง พระราชกรณียกิจที่ไดทรงบำเพ็ญแล้วบ้าง กล่าวโดยสรุป อาจวางเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

ก) การปกครอง 1. การปกครองแบบบิดากับบุตร โดยมีข้าราชการเป็นพี่เลี้ยงของ ประชาชน 2. การถือประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหน้าที่สำคัญที่สุด เน้นความยุติธรรมและความฉะฉานในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ 3. การจัดให้มีเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการสั่งสอนธรรม คอยดูแลแนะนำ ประชาชนในทางความประพฤติ และการดำรงชีวิตอย่างทั่วถึง และวางระบบข้าราชการควบคุมกันเป็นชั้นๆ 4. การจัดบริการสาธารณประโยชน์ และสังคมสงเคราะห์ เช่น บ่อน้ำ ที่พักคนเดินทาง ปลุกสวน สวนป่า ตั้งโอสถศาลา สถานพยาบาล สำหรับคนและสัตว์

ข) การปฏิบัติธรรม 1. เน้นทาน คือ การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อกันด้วยทรัพย์ และสิ่งของ แต่ย้า ธรรมทาน คือ การช่วยเหลือด้วยการแนะนำในทางความประพฤติ และ การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ว่าเป็นกิจสำคัญที่สุด 2. การคุ้มครองสัตว์ งดเว้นการเบียดเบียนสัตว์ โดยเฉพาะให้เลิกการฆ่าสัตว์บูชายัญอย่างเด็ดขาด 3. ให้ระงับการสนุกสนานบันเทิงแบบมัวเมา มัวสุ่มрінเริง หันมาใฝ่ใน กิจกรรมทางการปฏิบัติธรรมและเจริญปัญญา

เริ่มแต่งองค์พระมหากษัตริย์เอง เลิกเสด็จเที่ยวหาความสำราญโดยการล่าสัตว์ เป็นต้น เปลี่ยนมาเป็น ธรรมเนียม ยাত্রา เสด็จไปนมัสการปูชนียสถาน เยี่ยมเยียนชาวชนบท และแนะนำประชาชนให้ปฏิบัติธรรมแทนการประกอบพิธีมงคลต่างๆ 4. ย้าการปฏิบัติธรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม เช่น การเชื่อฟัง บิดามารดา การเคารพนับถือครูอาจารย์ การปฏิบัติชอบต่อ ทาส กรรมกร เป็นต้น 5. เสรีภาพในการนับถือ ศาสนา และความสามัคคีปรองดอง เอื้อเฟื้อนบถกัน ระหว่างชนต่างลัทธิศาสนา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 118)

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และหนังสือทางวิชาการนี้เป็นการศึกษาจากหนังสือต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลหลักให้แก่การค้นคว้า และให้สอดคล้องหลายที่สุดในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ยังได้กล่าวว่า คำแปลจารึกทั้ง 28 ในหนังสือนี้ ผู้แปลได้แปลไว้ใน พ.ศ. 2506 คือเมื่อ 10 ปีมาแล้ว แต่ไม่เคยจัดพิมพ์ เพราะหวังไว้ว่าจะตรวจชำระให้เรียบร้อยอีกครั้งหนึ่งก่อน แต่ครั้นเวลาล่วงไปนาน ก็หาโอกาสทำตามหวัง ไม่ได้ บัดนี้ ถึงคราวจะพิมพ์จึงต้องปล่อยผ่านไปก่อน แต่ได้แก้ไขบ้างบางส่วนเท่าที่จะทำได้ เฉพาะหน้า คำแปลเดิมยึดเอาฉบับของนาย R. Basak เป็นหลัก แต่ได้สอบกับฉบับอื่นๆ อีกสองฉบับ พร้อมทั้งต้นฉบับเดิมที่เป็น ภาษาปรากฤต จึงมีที่แปลกกันหลายแห่ง หากมีโอกาสเมื่อใดจะได้ตรวจ ชำระโดยตลอดอีกครั้งหนึ่งอย่างไรก็ตาม แม้ว่าคำแปลทั้งนี้ จะมีต้องการให้ถือเป็นยุติทั้งหมด แต่ก็คงช่วยให้เกิดความเข้าใจในสาระสำคัญของโอศกธรรมได้ จึงหวังว่า จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจในประวัติศาสตร์ และพุทธศาสนา พอสมควร (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 120) ศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกนี้ มีคำขึ้นต้นบอกไว้นิดๆทุกครั้งไป “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปิยทัสสีผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ตรัสไว้ว่า” หรือ ทำนองนี้ และข้อความที่เล่าไว้ในจารึกหลายแห่งก็บอกเหตุการณ์ที่ทำให้นักประวัติศาสตร์มั่นใจว่า เป็นพระเจ้าอโศก เช่น เล่าถึงการสงครามกับแคว้นกิลกิส นอกจากข้อความในศิลาจารึกทั่วไปอย่างนี้แล้ว ก็ยังมีศิลาจารึกบางแห่งที่ทำเป็นหลักหรือเป็นเสาไว้ประกาศ เช่น ที่สถานที่ที่พระพุทธเจ้าประสูติ ก็บอกว่า ณ สถานที่นี้ (คือลุมพินีวัน) พระพุทธศาวยมุนิได้ประสูติ เป็นต้น และบนยอดเสาก็มีเครื่องหมายของพระองค์ เช่น หัวสิงห์ และที่เป็นรูปธรรมจักรก็มี (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2547 : 30)

นอกจากนี้การอธิบายของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ซึ่งได้ลงรายละเอียดเกี่ยวกับศิลาจารึกฉบับจำเพาะ และเบ็ดเตล็ด (รวมทั้งจารึกพิเศษแห่งกิลกิส) และทำให้รู้เนื้อหาสาระสำคัญที่จารึกไว้ตามสถานที่นั้น ซึ่งหมายถึงอำนาจการปกครองที่ยิ่งใหญ่ของพระเจ้าอโศกมหาราช เช่น หลักศิลาจารึกฉบับจำเพาะ จารึกฉบับใต้ตอน 1 กล่าวว่า พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ได้ตรัสไว้ ดังนี้ นับเป็นเวลานานเกินกว่าสองปีครึ่งแล้ว ที่ข้าฯ ได้เป็นอุบาสก แต่ตลอดเวลา 1 ปี ข้าฯ มิได้กระทำความ پاکเพียรใดๆ อย่างจริงจังเลย และนับเป็นเวลา 1 ปีเศษแล้ว ที่ข้าฯ ได้เข้าหาสงฆ์ ข้าฯ จึงได้ลงมือทำความ پاکเพียรอย่างจริงจัง (นับแต่นั้นมา) ตลอดระยะเวลา (ที่ผ่านมา) นี้ มนุษย์ทั้งหลายยังมีโคคลุก คลิสนิทสนมกันกับเทวดาทั้งหลายเลย แต่มาบัดนี้ มนุษย์ทั้งหลายได้คลุกคลีสนิทสนม (กับทวยเทพทั้งหลาย) แล้ว ก็ข้อนี้อย่อมเป็นผลแห่งความ پاکเพียร (ในการทำความดี) (สวรรณนั้น) มิใช่ว่ามหาบุรุษเท่านั้นจึงจะบรรลุถึงได้ แม้คนเล็กน้อยต่ำต้อย เมื่อ پاکเพียรอยู่ ก็

สามารถประสพสวรรค์อันไพบูรณ์ได้เช่นกัน เพื่อประโยชน์นี้แน่แล ข้าฯ จึงได้ให้ทำคำประกาศนี้ขึ้นไว้ ขอชนทั้งหลาย ทั้งที่ยากจนและมั่งมี จงกระทำความพากเพียรในเรื่องนี้ และชนชาวเขตแดนข้างเคียงทั้งหลายจงทราบความข้อนี้ ด้วยขอให้ความพากเพียรนี้ดำรงอยู่ชั่วกาลนาน ประโยชน์อัน ไพบูรณ์ก็จักเจริญเพิ่มพูน และจักอ่องามขึ้นอีกอย่างน้อยที่สุดถึงหนึ่งเท่าครึ่ง คำประกาศนี้ ข้าฯได้กระทำแล้วในระหว่างการเสด็จ ประพาสนอกพระนครหลวง ครั้งที่ 256 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 126)

ส่วนจารึกหลักศิลาเบ็ดเตล็ด ที่เป็นจารึกที่ลุ่มพินีนัน มีความหมายดังนี้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวปรียพรรตย์ ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ เมื่อ ทรงอภิเษกแล้วได้ 20 พรรษา ได้เสด็จมาด้วยพระองค์เองแล้ว ทรงกระทำการบูชา (ณ สถานที่นี้) เพราะว่า “พระพุทธศากยมนีไศ ประสูติแล้ว ณ ที่นี้” และ (พระองค์) ได้โปรดให้สร้างรั้วศิลา และ โปรดให้ประดิษฐานหลักศิลาขึ้นไว้ โดยเหตุที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ประสูติแล้ว ณ สถานที่นี้ จึงโปรดให้หมู่บ้านตำบล ลุมพินีเป็นเขตปลอดภาษี และให้เสียสละ ผลผลิตจากแผ่นดินเป็นทรัพย์สินแผ่นดินเพียงหนึ่งในแปดส่วน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 130)

และศิลาจารึกพิเศษแห่งกลิงคะแห่งที่ 1 ซึ่งหมายถึงคำสั่งตามประสงค์ต่างๆ ที่ต้องการให้ทุกๆ แว่นแคว้นได้ปฏิบัติกันอย่างทั่วถึง ซึ่งมีเนื้อในตอนหนึ่งว่า อาจมีบุคคลผู้ใดผู้หนึ่งต้องได้รับการจองจำ หรือการลงโทษ ด้วยการทรมาน และในกรณีนี้ ผลอาจปรากฏว่าเป็นการจับกุมลง โทษโดยปราศจากมูลเหตุอันสมควร เนื่องจากเหตุนี้ ประชาชน อื่นๆ อีกจำนวนมากก็จะพลอยได้รับความทุกข์ด้วยเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายควรตั้งใจแน่วแน่ เราจะทำตนเป็นกลาง (ให้เกิดความเที่ยงธรรม)” แต่กระนั้น ก็ยังอาจไม่ประสบความสำเร็จก็ได้ โดยเนื่องมาจากข้อบกพร่องบางประการ อันได้แก่ ความริษยา ความพลั้งจิต ความเกรี้ยวกราด ความหุนหันพลันแล่น การขาดความใส่ใจอย่างจริงจัง (หรือขาดความรอบคอบ) ความเกียจคร้าน และความเหนื่อยหน่าย ฉะนั้น ท่านทั้งหลายพึงตั้งใจว่า “ขอข้อบกพร่องเหล่านี้ อย่าพึงเกิดมีแก่เราเลย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 134)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ก็ได้อ้างอิงถึงจารึกศิลา 14 ฉบับ ซึ่งหมายถึงธรรมโอองการ และระเบียบบ้านเมือง เช่น จารึกศิลา ฉบับที่ 4 แต่มาบัดนี้ ด้วยการประพุดติปฏิบัติจัดดำเนินการทางธรรม (ธรรมจรณะ) ของพระเจ้าอยู่หัวปรียพรรตย์ ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ เสียงกลองรบ (เกร์โฆษ) ไคกลายเป็นเสียงประกาศธรรม (ธรรมโฆษ) แลทั้งการแสดงแก่ประชาชน ซึ่งวิมานทรรศน์หัตติทรรศน์ อัคนิขันธ์ และทิพยรูปอื่นๆ ก็ได้มีขึ้นด้วย การไม่ฆ่าสัตว์เพื่อบูชายัญ การไม่เบียดเบียนสัตว์ทั้งหลาย การปฏิบัติชอบต่อหมูญาติ การปฏิบัติชอบต่อสมณพราหมณ์ทั้งหลาย การเชื่อฟังมารดาบิดา การเชื่อฟังท่านผู้เฒ่าผู้ใหญ่ ความดีงามนี้ และการปฏิบัติธรรมอย่างอื่นๆ อีกหลายประการ ไคเจริญอ่องามขึ้นแล้ว พระเจ้าอยู่หัวปรียพรรตย์ ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ จักทำให้การปฏิบัติธรรมนี้เจริญยิ่งขึ้นไปอีก และ พระราชาโอรส พระราชนัดดา พระราชปนัดดาของพระเจ้าอยู่หัว ปรียพรรตย์ ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ก็จักส่งเสริมการปฏิบัติธรรมนี้ ให้เจริญยิ่งขึ้นต่อไปจนตลอดกาลป์ เพื่อประโยชน์นี้ จึงได้จารึกธรรมโอองการนี้ขึ้นไว้ ขอชนทั้ง หลายจงช่วยกันประกอบกิจ เพื่อความเจริญอ่องามแห่ง ประโยชน์นี้ และจงอย่าได้มีวันกล่าวถึงความเสื่อมเลย ธรรมโอองการนี้ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว



ปริยทรรศ์ ผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ โปรดให้จารึกไวแล้ว เมื่ออภิเชกได 12 พรรษา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 146)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ก็ยังได้อ้างอิงถึงจารึกศิลา 7 ฉบับ ซึ่งในแต่ละฉบับก็เป็นคำสั่ง้องการ และระเบียบบ้านเมือง เช่น จารึกศิลา ฉบับที่ 1 และ 2 มีเนื้อในว่า อนึ่ง มหาอำมาตย์แห่งเขตชายแดนทั้งหลาย (ได้แก่ เทศาภิบาล หัวเมืองชายแดน) ก็ได้ปฏิบัติเช่นเดียวกันนี้ ต่อไปนี้ คือระบบวิธีในการปฏิบัติราชการ กล่าวคือ การปกครองโดยธรรม การวางระเบียบข้อบังคับ (หรือบัญญัติกฎหมาย) ให้เป็นไปโดยธรรม การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยธรรม การช่วยปกป้องคุ้มครองโดยธรรม ซึ่งเห็นได้จากการนำหลักธรรมมาเผยแผ่ที่แท้จริง อันได้ปรากฏชัดเจน เช่น จารึกศิลา ฉบับที่ 2 มีเนื้อในว่า “ธรรม” เป็นสิ่งดีงาม ก็สิ่งใดเล่าชื่อว่าธรรม ธรรมนั้นใดแกสิ่งต่อไปนี้ คือ - การมีความเสียหายน้อย (อัปาทินวะ?) 1 - การมีความดีมาก (พหุภักยาณะ) - ความเมตตากรุณา (ทยา) - การเผื่อแผ่แบ่งปัน (ทาน) - ความสัตย์ (สัจจะ) - ความสะอาด (โสไย) เพื่อประโยชน์นี้ ข้าฯ จึงได้ให้จารึกธรรมโอองการนี้ขึ้นไว้ ขอชนทั้งหลายจงได้ประพฤติปฏิบัติตามคำสอนนี้ และขอจารึกธรรมนี้จง ดำรงอยู่ตลอดกาลนาน อนึ่ง บุคคลใดตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามคำสอนนี้ บุคคลนั้น จักได้ชื่อว่า กระทำกรรมอันดีงามแล (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 170)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ก็ได้อ้างอิงถึงบทเฉพาะที่เกี่ยวกับเสาศิลาจารึกอโศกที่สารนาถ (จำลอง) เป็นคำแปลภาษาไทย จากฉบับแปลภาษาอังกฤษ ซึ่ง แปลโดยเทียบเคียงกับภาษาสันสกฤตที่ถอดจากจารึก เดิมภาษาปรากฤต เขียนด้วยอักษรพราหมี ซึ่งมีเนื้อหาสาระสำคัญในการปกป้องพระสงฆ์ทางพระพุทธศาสนาดังนี้ ท้าวทุกหนทุกแห่งที่อำนาจบริหารราชการของท่านทั้งหลาย แผ่ไปถึง ทานทั้งหลายพึงขับไล่ (บุคคลผู้ทำลายสงฆ์) ออกไปเสีย และฉนั้นเดียวกันนั้น ทานทั้งหลายพึงให้ขับไล่ (บุคคลที่ทำลายสงฆ์) ในเมืองดาน และในท้องถิ่นทั้งหลายออกไปเสีย โดยให้เป็น ไปตามข้อความในประกาศนี้ ซึ่งเป็นแปล (จารึกพระบรมราชโองการ ของพระเจ้าอโศกมหาราช บนหลักศิลาที่สารนาถ ที่แปลมานี้ ตัวอักษร 3 บรรทัดแรก ชำรุดเลือนหายไปมาก นักอ่านจารึกได้ พินิจฉัยข้อความโดยเทียบกับจารึกหลักศิลาที่ โกสัมพี และที่สาญจี ซึ่งมีข้อความใกล้เคียงกัน อันจัดไว้ด้วยกันในชุดที่เรียกว่า “จารึกหลักศิลา ฉบับน้อย” ซึ่งได้พบ 4 แห่ง) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 190)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ก็ได้อ้างอิงถึง สี่สิ่ง ทุนธรรมจักรมีความหมายว่าสิ่งทั้งสี่ หมายถึง พระราชอำนาจที่แผ่ไปทั่วทั้งสี่ทิศ สิ่งทั้งสี่ทุนธรรมจักร สื่อความว่า อำนาจรัฐนั้น ถือธรรมเป็นใหญ่ เชิดชูบูชาธรรม และหนุนการแผ่ขยายธรรมไปทั่วทิศทั้งสี่ และยังแสดงถึงจารึกเกี่ยวกับประวัติพระเจ้าอโศกมหาราชครองราชสมบัติ ณ พระนครปาฏลิบุตร ในชมพูทวีป เมื่อ พ.ศ. 218- 260 ซึ่งได้ทำให้รู้ว่าเมื่อครองราชย์ได้ 8 พรรษา ได้ทรงกรีธาทัพไปปราบแคว้นกิลิงคะ จนมีชัยชนะ แต่แต่ทรงสลดพระทัยในความโหดร้ายของ สงคราม เป็นเหตุให้ทรงหันมานับถือพระพุทธศาสนา และทรง ดำเนินนโยบายธรรมวิชัย มุ่งทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ปกครอง แผ่นดินโดยธรรม สร้างสรรค์ประโยชน์สุขของประชาชน ส่งเสริม ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศในทางสันติ พระนามที่เคยเล่าลือ กันว่าเปน จันฑาโศก (อโศกผู้โหดร้าย) ก็เปลี่ยน

ใหม่มาเป็นธรรมาโคก (อโคกผู้ทรงธรรม) ชาวพุทธไทยแต่เดิมมามักเรียกพระ องค์ว่า พระเจ้าศรีธรรมาโคกราช พระเจ้าอโคกมหาราช ไตทรงสร้างวิหาร (วัด) 84,000 แห่ง เป็นศูนย์กลางการศึกษา ที่สั่งสอนประชาชน ทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 3 และการส่งศาสนทูตไปเผยแพรพระพุทธศาสนา ในนานาประเทศ เช่น พระมหินทเธระไปยังลังกาทวีป และพระ โสณะ-พระอุตตระมายังสุวรรณภูมิ เป็นต้น พระเจ้าอโคกมหาราช โปรดให้เขียนสลักศิลาจารึก (เรียกว่า “ธรรมลิป” คือ ลายสือธรรม หรือธรรมโองการ) ไว้นานที่ต่างๆ ท้ามหาอาณาจักรเพื่อสื่อพระราชกรณียกิจตามหลักธรรมวิชัย เช่น การจัดบริการสาธารณะ ไม่ว่าจะเป็น บ่อน้ำ ที่พักคนเดินทาง สวนป่า โอศุทธาสา สถานพยาบาลเพื่อคนและเพื่อสัตว์ ยกเลิกประเพณี เสด็จเที่ยวล่าสัตว์หาความสำราญ เปลี่ยนมาเป็นธรรมยาตรา เสด็จไปนมัสการปูชนียสถาน เยี่ยมเยียนชาวชนบท ย้ำการปฏิบัติ ธรรมในสังคม เช่น การเชื่อฟังบิดามารดา การเคารพนับถือครู อาจารย์ การปฏิบัติชอบต่อทาสกรรมกร เป็นต้น ให้เสรีภาพในการ นับถือศาสนา โดยมีความสามัคคีเอื้อเฟื้อกันระหว่างชนต่างลัทธิ ศาสนา และเจริญพระราชธรรมไมตรีกับนานาประเทศ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 191)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ.ปยุตฺโต) ก็ได้อ้างอิงถึง ศิลาจารึกของพระเจ้าอโคกมหาราชในจารึกศิลา ฉบับที่ 13 ว่า ชัยชนะนี้แล อันพระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ทรงถือว่ายิ่งใหญ่ที่สุด ได้แก่ ธรรมวิชัย (ชัยชนะโดยธรรม) และธรรมวิชัยนั้น พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพได้ทรงกระทำสำเร็จแล้ว ทั้ง ณ ที่นี้ และในดินแดนข้างเคียงทั้งปวง ไกลออกไป 600 โยชน ... เป็นชัยชนะอันมีปิตีเป็นรส พรั่งพร้อมด้วยความเอิบอิ่มใจ เป็นปิตีที่ได้มาด้วยธรรมวิชัย แต่กระนั้น ปิตินี้ยังนับว่าเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อย พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ย่อมทรงพิจารณาเห็นว่า ประโยชน์อันเป็นไปเบื้องหน้าเท่านั้น เป็นสิ่งมีผลมาก เพื่อประโยชน์นี้ จึงโปรดให้จารึกธรรมโองการนี้ขึ้นไว้ ด้วยมุ่งหมายว่า ขอให้ลูกหลานของข้าฯ ไม่ว่าจะเป็นผู้ใดก็ตาม จงอย่าได้คิดถึง (การแสวงหา) ชัยชนะเพิ่มขึ้นใหม่อีกเลย ถ้าหากว่าเขาแสวงหาชัยชนะมาเป็นของตนเพิ่มขึ้นใหม่แล้ว ก็ขอให้เขาพอใจในการให้อภัย และการใช้อาชญาแต่เพียง เล็กน้อย และขอให้เขายึดถือว่า ชัยชนะอันแท้จริงนั้น จะต้องเป็นธรรมวิชัย เท่านั้น ด้วยว่าธรรมวิชัยนั้นเป็นไปได้ ทั้งในโลกบัดนี้ และในโลกเบื้องหน้า ขอบวงความยินดีแห่งสัตว์ทั้งหลาย จงเป็นความยินดีในการ พากเพียรปฏิบัติธรรม เพราะว่าความยินดีนั้น ย่อมอำนวยผลทั้งในโลกบัดนี้ และในโลกเบื้องหน้า (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 194)

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ก็ได้อ้างอิงถึง หลักศิลาจารึกของพระเจ้าอโคกมหาราชในจารึกศิลา ฉบับที่ 9 และ 11 ว่าได้แก่หลักธรรมทาน หรือธรรมานุเคราะห์ มีเนื้อหาสาระสำคัญดังนี้ ไม่มีทานใดเสมอด้วยการให้ธรรม (ธรรมทาน) ความสนิท สนมกันโดยธรรม (ธรรมสันถวะ, ตัวอักษรเลื่อนไป อาจเป็นธรรม สันถาร? คือการต้อนรับด้วยธรรม) การแจกจ่ายธรรม (ธรรมสัง วิภาค) และความสัมพันธ์กันโดยธรรม (ธรรมสัมพันธ์) อาศัย (ธรรมทาน เป็นต้น)นั้น ย่อมบังเกิดมีสิ่งต่อไปนี้ คือ การปฏิบัติชอบต่อคนรับใช้และคนงาน การเชื่อฟังมารดาบิดา การเผื่อแผ่แบ่งปันแก่มิตร คนคุ้นเคย และญาติทั้งหลาย การถวายทานแก่สมณพราหมณ์ การไม่ฆ่าสัตว์เพื่อบูชายัญ บิดาก็ดี บุตรก็ดี พี่น้องชายก็ดี นายก็ดี มิตรและคนคุ้นเคยก็ดี ตลอดถึงเพื่อนบ้าน ฟังกล่าวคำนี้ (แก่กัน) ว่า “นี่เป็นสิ่งดีงามแท้ นี่เป็นกิจควรทำ” สำหรับบุคคลผู้ปฏิบัติเช่นนี้ ความสุข

อันเป็นไปในโลกนี้ย่อมสำเร็จด้วย และในโลกเบื้องหน้า บุญหาที่สุดมิได้ย่อมบังเกิดมี เพราะอาศัยธรรมทานนั้นด้วย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 195)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการอธิบายเนื้อหาสาระในหนังสือ “จาริกอโคก (ธรรมจักรบนเศียรสีสิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เล่มนี้มีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใคร คือ มีการขยายความ ตีความ เปรียบเทียบหลักฐานต่างๆ เช่น คัมภีร์พระไตรปิฎก หนังสือของนักวิชาการที่เป็นภาษาอังกฤษ และภาษาอื่นๆ โดยมุ่งหมายให้ผู้ศึกษาค้นคว้า และผู้มักอ่านได้รู้จักสาเหตุที่ไปที่มาอย่างละเอียด การเขียน การเรียบเรียงคำศัพท์ และอธิบายเนื้อหาหนังสือของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) จึงเป็นหลักการที่ลุ่มลึก และชัดเจนในทางวิชาการเรื่องนั้นๆ โดยบ่อได้ยึดถือบุคคล หรือคัมภีร์อย่างเดียว ซึ่งมีการกำหนดหัวข้อเรื่อง สารเนื้อหาของเรื่องที่ต้องการเน้นเป็นการเฉพาะ การอธิบายเป็นขั้นเป็นตอน และสรุปประเด็นต่างๆ ได้ชัดเจน บ่อคลุมเครือ โดยเนื้อหาสาระ รูปแบบและความหมายของหลักการที่เกี่ยวกับ “จาริกอโคก (ธรรมจักรบนเศียรสีสิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” ในทัศนะของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ.ปยุตฺโต) ทั้งหมดที่เขียนไว้ในหนังสือเล่มนี้ มีความสอดคล้องตรงกับหลักการค้นคว้าทางวิชาการ เช่น หนังสือ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา อันเป็นพื้นฐานให้แก่การศึกษาข้อมูลต่างๆ ที่อ้างอิงถึงร่องรอยเกี่ยวกับพระเจ้าอโคกมหาราชตามหลักศิลาจารึก ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์ต่างๆ ทุกประการ

ผู้อ่านสังเกตเห็นในหนังสือ “จาริกอโคก (ธรรมจักรบนเศียรสีสิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เล่มนี้ ซึ่งมีเพียงส่วนน้อยนิดเท่านั้นอาจเป็นข้อมูลโบราณคดีที่ไม่ตีความต่อจากงานของสำนักอังกฤษเพราะว่าความรู้และเข้าใจ คือ คำศัพท์ในทางพุทธศาสนผู้เขียนไม่สามารถตีความข้อมูลผ่านอักษรโบราณบางคำที่ท่านใช้ในการแสดงหลักฐานทางวิชาการและอ้างอิงเพิ่มเติมในครั้งนี้นั่นค่อนข้างเป็นคำศัพท์ยากซึ่งท่านไม่ได้อธิบายความหมาย และเนื้อหาอย่างละเอียดซึ่งบางคำศัพท์ไม่ใช่รูปเดิมในศิลาจารึก แต่เป็นการถอดรูปออกมา และเขียนเทียบเป็นคำบาลีประกอบไว้เช่น คำว่า “อัคค-ปริกษา” นั้น คำในจารึกเป็น “อคาย ปลิขยา”, “อปาสิเนเว”, “อปปาสวะ”, “พหุกลยาณะ”, “อปปาทินวะ” เป็นต้น ซึ่งเป็นการแปลคำศัพท์ตามความคิดของผู้ค้นคว้าที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมที่สุด ดังนั้นหากผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานความรู้เบื้องต้นทางภาษาบาลีมาก่อน เมื่ออ่านแล้วอาจจะไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ในความหมายของภาษานั้นๆ ดังนั้นผู้อ่านและผู้ศึกษาค้นคว้าด้านนี้จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในบางส่วน

## 2. ข้อสังเกต

ผู้อ่านสังเกตเห็นในหนังสือ “จาริกอโคก (ธรรมจักรบนเศียรสีสิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) เล่มนี้ ซึ่งมีเพียงส่วนน้อยนิดเท่านั้นอาจเป็นข้อมูลโบราณคดีที่ไม่ตีความต่อจากงานของสำนักอังกฤษเพราะว่าความรู้และเข้าใจ คือ คำศัพท์ในทางพุทธศาสนผู้เขียนไม่สามารถตีความข้อมูลผ่านอักษรโบราณบางคำที่ท่านใช้ในการแสดงหลักฐานทางวิชาการและอ้างอิงเพิ่มเติมในครั้งนี้นั่นค่อนข้างเป็นคำศัพท์ยากซึ่งท่านไม่ได้อธิบายความหมาย และเนื้อหาอย่างละเอียดซึ่งบางคำศัพท์ไม่ใช่รูป

เดิมในศิลาจารึก แต่เป็นการถอดรูปออกมา และเขียนเทียบเป็นคำบาลีประกอบไว้เช่น คำว่า “อัคร-ปริกษา” นั้น คำในจารึกเป็น “อคาย ปลิขายา”, “อปาสินเว”, “อปปาสวะ”, “พหุกลยาณะ”, “อปปาทินวะ” เป็นต้น ซึ่งเป็นการแปลคำศัพท์ตามความคิดของผู้ค้นคว้าที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุด ดังนั้นหากผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานความรู้เบื้องต้นทางภาษาบาลีมาก่อน เมื่ออ่านแล้วอาจจะไม่เข้าใจอย่างถ่องแท้ในความหมายของภาษานั้นๆ ดังนั้นผู้อ่านและผู้ศึกษาค้นคว้าด้านนี้จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมในบางส่วน

หลักการแนวคิด วิธีการ และรูปแบบการอธิบายเนื้อหาสาระของการศึกษาค้นคว้าทางร่องรอยประวัติศาสตร์ที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้เขียนไว้ในหนังสือ “จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” เป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยให้ผู้อ่าน ผู้ศึกษาค้นคว้าในการแสวงหาหาความจริง ความถูกต้องเท็จแท้เพียงใดทางประวัติศาสตร์ที่มีหลายคนให้ความสนใจอย่างกว้างขวางทั่วโลกก็ว่าได้ ซึ่งก็มีนักขุดค้น นักวิชาการ นักภาษาศาสตร์ตั้งแต่อดีตได้อ่านจารึก แปลจารึกตามแนวคิด หลักฐานในสิ่งที่ตนพบเห็นแล้วสรุปไปตามเหตุผลเหล่านั้นก็มี แต่ก็น่าเชื่อถืออย่างยิ่งดีเพราะเป็นพื้นฐานให้แก่ผู้ศึกษาค้นคว้าสมัยใหม่ได้ต่อยอดในสิ่งที่ตนเองปรารถนาเกี่ยวกับเรื่องราวพระเจ้าอโศกมหาราช ดังนั้น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) จึงได้นำเอาหนังสือทางวิชาการ คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา ตำลาที่เกี่ยวข้องหลายๆ เล่มของนักคิดนักเขียนเป็นข้ออ้างอิงให้เห็น เพื่อเป็นการสมเทียบ เปรียบเทียบ ซึ่งก็เห็นว่ามีตรงกันและบอตรงกันตามเรื่องราวหลักฐานนั้นพอสมควร เริ่มตั้งแต่เปิดเรื่อง คูอินเดียพุทธกาลถึงอโศก อโศกธรรม-ธรรมวิชัย จนถึงบัญชีศิลาจารึก บทเฉพาะที่เสาศิลาจารึกอโศกที่สารนาถ (จำลอง) ณ วัดญาณเวศกวัน ซึ่งแต่ระหัวข้อ และเนื้อหาสาระของบทที่ท่านได้เขียนไว้ด้วยสำนวนภาษาที่เข้าใจง่าย และเอื้อให้ทุกคนสามารถเข้าใจได้ด้วยตนเอง ผู้วิจารณ์เห็นด้วยอย่างยิ่งเพราะถ้าแต่ละคนได้ศึกษาค้นคว้าและทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ รู้จักสังเกตพิจารณาให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ตามสมควรก็จะนำความถูกต้องเหมาะสม และเป็นไปตามเหตุผลทางวิชาการมากขึ้น และสิ่งสำคัญเบื้องต้นที่จะนำพาให้ทุกคนนำไปศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลให้สำเร็จ และได้ประโยชน์มีความรู้อย่างแท้จริงได้ คือ เสาศิลาอโศก คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และหลักฐานทางด้านโบราณคดีต่างๆ ซึ่งมีข้อความที่เขียนไว้ในหนังสือบทเปิดเรื่องของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่มีเนื้อหาสาระไว้ว่า “แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามความสำเร็จที่แท้ของงานสำรวจ และขุดค้นทั้งหมดนั้น เกิดจากฉันทะ และความเพียรพยายามอย่าง อุทิศชีวิตจิตใจของบุคคลบางท่านที่มีใจรักและใฝ่รู้อย่างแท้จริง บุคคลที่ควรกล่าวถึงเป็นพิเศษ เริ่มด้วยเจมส์ ปรีนเซป (James Prinsep, ค.ศ.1799-1840) เลขานุการของเอเชียสมาคมแห่งเบงกอล ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่เพียรพยายามอ่านตัวอักษร พราหมี และอักษรขโรษฐี จนอ่านศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราชได้สำเร็จในปี 2380/1837 แล้วก็มาถึงบุคคลที่ถือได้ว่าสำคัญที่สุดในการรื้อฟื้นพุทธสถาน คือ เซอร์อเล็กซานเดอร์ คันนิงแฮม (Sir Alexander Cunningham) ซึ่งเดิมทีมารับราชการทหารในอินเดีย แต่เมื่อได้พบกับเจมส์ ปรีนเซป ก็เกิดความสนใจในเรื่องประวัติศาสตร์ อินเดีย และขอศึกษาโบราณวัตถุทั้งหลาย พอถึงปี 2404 ขณะเป็นพลตรี รับราชการมาได 28 ปี ก็ขอลาออก เพื่ออุทิศชีวิตอุทิศ เวลาให้แก่การขุดค้นวัดวาอารามโบราณสถาน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 4-5)

การศึกษาค้นคว้าก็ต้องได้อิงใส่หลักฐานต่างๆ ทางวิชาการที่เห็นว่ามี ความเกี่ยวข้องกับเรื่องเดียวกัน และใกล้เคียงกันเพียงใด เพราะจะทำให้ผลการศึกษานั้นมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น และเป็นที่ยอมรับของบุคคลที่มีความสนใจทางด้านนี้อีกด้วย ดังเช่น พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, ได้เขียนไว้ในหนังสือ พุทธคยาแดนตรัสรู้ของพุทธองค์ ข้อความตอนหนึ่งว่า “ ในการสำรวจและขุดค้นเจดีย์พุทธคยานั้น คณิงแฮมได้ยึดเอาตามรายงานพระถังซำจั๋งเป็นหลัก เพราะเขาค่อนข้างพอใจที่รายงานของพระถังซำจั๋งอธิบายนั้นถูกต้องเกือบทั้งหมด เช่น พระถังซำจั๋งเขียนว่าพุทธคยาสูง 170 ฟุต ตั้งอยู่ไม่ไกลจากริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ด้านหลังมีต้นพระศรีมหาโพธิ์ประดิษฐานที่ปลูกโดยพระเจ้าปुरुณวรมันรวมทั้งวชิรอาสน์ ซึ่งคณิงแฮมก็เห็นกับตาทั้งหมด ยกเว้นแต่พระแท่นวชิรอาสน์เท่านั้นที่ต้องขุดค้นจึงเจอ เพราะฝังอยู่ใต้ดิน (พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ, 2560 : 145)

ในบทสุดท้ายของหนังสือ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบาย และนำเสนอคำแปลถึงเสาศิลาจารึกอโศกที่สารนาถ(จำลอง) ณ วัดญาณเวศกวัน เรื่องราวต่างๆ เป็นต้น จารึกอโศกที่สารนาถ จารึกสี่สิงห์ ทุนธรรมจักร ศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราช และศิลาจารึกอื่นๆ ที่เขียนเรื่องราวอันหมายถึงความสำคัญของพระเจ้าอโศกมหาราชที่เกี่ยวกับธรรมโอการ อันเป็นหลักฐานว่าพระองค์ได้เอาใจใส่เบ่งแย่ง และได้อุปัฏฐัมพระพุทธานุอย่างแท้จริง ดังเช่น จารึกหลักศิลาที่สารนาถ แปลว่า พึงแจ้งสาสน์พระบรมราชโองการนี้ให้ทราบทั่วกัน ทั้งในภิกษุสงฆ์และในภิกษุณีสงฆ์ ด้วยประการฉะนี้ พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ไตรตรัสไว้ ดังนี้: ประกาศพระบรมราชโองการเช่นนี้แล ทานทั้งหลายพึงจัดรักษาไว้ ณ ทางสัญจรภายในเขตใกล้เคียงของท่านทั้งหลาย ฉบับหนึ่ง และจงจัดรักษาประกาศพระบรมราชโองการเดียวกันนี้แล ไวในเขตใกล้เคียงของอุบาสกทั้งหลาย อีกฉบับหนึ่ง ทุกวันอุโบสถ บรรดาอุบาสกเหล่านั้น พึงทำตนให้มีความรู้เข้าใจแนบแน่นในประกาศพระบรมราชโองการนี้ และทุกวัน อุโบสถ มหาอำมาตย์ทุกคนพึงไปร่วมในการรักษาอุโบสถด้วยเป็น ประจำ เพื่อจักได้เกิดความคุ้นเคยแนบสนิท และรู้เข้าใจทั่วถึงซึ่งประกาศพระบรมราชโองการนั้นแล ทัวทุกหนทุกแห่งที่อำนาจบริหารราชการของท่านทั้งหลาย แม้ไปถึงท่านทั้งหลายพึงขับไล่ (บุคคลผู้ทำลายสงฆ์) ออกไปเสีย และฉันเดียวกันนั้น ทานทั้งหลายพึงให้ขับไล่ (บุคคลที่ทำลายสงฆ์) ในเมืองด่าน และในท้องถิ่นทั้งหลายออกไปเสีย โดยให้เป็นไปตามข้อความในประกาศนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 189)

ผู้วิจารณ์เห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะธรรมโอการเป็นไปเพื่อปกป้องพระพุทธานุ ซึ่งหมายถึงพระองค์ได้นำเอาหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาออกเผยแผ่ให้ทุกคนได้ปฏิบัติธรรมอย่างทั่วถึง ซึ่งเรียกว่าธรรมวิชัย อันมีเนื้อหาสาระตรงกันกับในศิลาจารึกของพระเจ้าอโศกมหาราช จารึกศิลา ฉบับที่ 13 ว่าชัยชนะนี้แล อันพระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพ ทรงถือว่ายิ่งใหญ่ที่สุด ไฉน ธรรมวิชัย (ชัยชนะโดยธรรม) และธรรมวิชัยนั้น พระผู้เป็นที่รักแห่งทวยเทพได้ทรงกระทำสำเร็จแล้ว ทั้ง ณ ที่นี้ และในดินแดนข้างเคียงทั้งปวง ไกลออกไป 600 โยชน ... เป็นชัยชนะอันมีปิตเป็นรส พรั่งพร้อมด้วยความเอิบอ้อมใจ เป็นปิตที่ใดมาด้วยธรรมวิชัย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 194) ดังเช่น ทิพาภรณ์ สิงคาลวณิช ได้กล่าวไว้ในหนังสือ

ความประทับใจในแดนพุทธภูมิ ข้อความตอนหนึ่งว่า “เสาโอศกหรือเสาหินของพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นสัญลักษณ์ของศาสนาพุทธในอินเดียโบราณ สร้างขึ้นตามพระราชโองการของพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์แห่งราชวงศ์โมริยะ โดยจะสร้างเสาศิลาปักตั้งไว้ตามสังเวชนียสถานและสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา และเป็นเครื่องเตือนใจให้ขุนนางทั้งหลายปกครองราษฎรโดยธรรม นอกจากนี้ยังเป็นหลักฐานสำคัญให้ชนรุ่นหลังได้ทราบถึงที่ตั้งของสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และการเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปตามแคว้นต่างๆ กล่าวกันว่าเสาโอศกมีจำนวนทั้งหมด 84,000 เสาในรัชสมัยของพระองค์

วิทยาการทางด้านความรู้ และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ในปัจจุบันพูดได้ว่ามีความสะดวกสบายอย่างมาก เพื่อช่วยแก้ไขอุปสรรคต่างๆ ที่ทำให้ได้ผลสำเร็จกับทุกๆ คน โดยเฉพาะแล้วในทางทฤษฎี และเอกสาร หนังสือ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เข้าถึงข้อมูลส่วนหนึ่งในการศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะจารึกอโศกมหาราช ดังนั้น การนำใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยพิสูจน์หลักฐานยังมีความจำเป็นที่สุด เพราะว่าสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดี ทางสังคมที่ดี จากอดีตถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งไม่อำนวยความสะดวกให้แก่การศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการได้อย่างชัดเจน การศึกษาค้นคว้าที่จะให้คนในสังคมเป็นที่ยอมรับได้นั้น ก็ต้องได้อิงใส่หลักฐานวิชาการ เพื่อเป็นการต่อยอดกับสิ่งที่มี หรือสิ่งที่คนอื่นได้ศึกษาค้นคว้ามามาก่อนแล้ว คนที่มีความต้องการความรู้ และแสวงหาข้อมูลทางด้านจารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสหัสสิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย ให้ชัดเจนขึ้นนั้น จึงต้องขอกหลักฐานมาพิสูจน์อย่างละเอียด และเสียสละ ซึ่งกล้าที่จะปฏิเสธหรือยอมรับมุมมองต่างๆ ทางวิชาการที่มีหลายทัศนะ แนวคิด รูปแบบที่ศึกษาค้นคว้ามามาก่อนแล้วเหล่านั้น

การศึกษาทางร่องรอยประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้าอโศกมหาราช และทางพระพุทธศาสนา นั้น ก็เห็นว่ายังมีหลายท่านที่แสดงความคิดเห็นบ่งตรงกัน ซึ่งสิ่งต่างๆ นั้น อาจเป็นย้อนเหตุผลในการขุดค้น และเครื่องมือเครื่องมือที่ช่วยยังขาดเงินแล้วสรุปไปตามสิ่งที่พบเห็นก็มี เช่น การอ้างอิงที่ว่าหลักศิลาจารึกไม่พูดถึงเลยเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังข้อความตอนหนึ่งว่า “บางท่านคงแสดงความเห็นอย่างนั้นในเวลาที่การขุดค้น กำลังดำเนินไป ยังพบศิลาจารึกไม่มากนัก จึงพูดไปตามหลักฐาน เท่าที่พบแล้ว ซึ่งยังไม่พอ (อย่าง Rhys Davids ที่พูดว่า “ไม่มีสักคำที่พูดถึงพระพุทธเจ้า หรือพุทธศาสนาแต่เสาจารึกที่ลุมพินี เขียนว่า พระพุทธศากยมนีได้ประสูติแล้ว ณ ที่นี้” และจารึกที่เป็นเรื่องของพุทธศาสนาโดยตรงมีไม่น้อย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 53) และก็ยังมีหลายท่านที่แสดงความคิดเห็นเป็นกลางว่า ดังท่าน R.K. Mookerjee กล่าวไว้ในหนังสือ Asoka ว่า “ธรรมที่นำเสนออย่างนั้น ในธรรมโองการเหล่านี้ เป็นเพียงอีกชื่อหนึ่งสำหรับเรียกชีวิตที่ดีงามมีศีลธรรม และตั้งอยู่บนฐานร่วมของทุกศาสนา...สามารถนำไปใช้ได้และยอมรับได้ทั่วกันว่าเป็นสาระของทุกศาสนา...ดังนั้น พระเจ้าอโศกจึงนับว่าได้ทรงวางฐานแห่งศาสนาสากล (universal religion) และน่าจะทรงเป็นบุคคลแรกที่ทำกรนี้ในประวัติศาสตร์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 52)

เพื่อเป็นการอ้างอิงที่ต่างก็ขอให้ทราบด้วยว่า นักปราชญ์หรือนักค้นคว้าผู้เห็นว่าธรรมในศาสนาจารย์โกศกเป็นหลักพุทธศาสนา ก็มีไม่น้อย เช่น ผู้เขียนหัวข้อ “Inscriptions as historical source material. Ancient India.” ใน *Encyclopaedia Britannica* ซึ่งได้กล่าวว่า “คำจารึกโองการของพระเจ้าอโศก เป็นประกาศ และข้อกำหนดตามสารัตถะแห่งพุทธศาสนา” นักวิชาการสมัยใหม่ที่มองแบบนี้ คือเห็นว่าธรรมในศาสนาจารย์มาจากพุทธดำรัส ยังมีอีก เช่น E. Senart และ Hultzsch ทางฝ่ายตะวันออก ทานที่มั่นใจว่าธรรมในศาสนาจารย์เป็น หลักในพระพุทธศาสนา ก็เช่น D. R. Bhandarkar และ H. C. Ray Chaudhuri โดยที่สองท่านนี้ถือว่าเป็นไปตามอุดมคติแห่งจักรวรรดิธรรมราชา รวมทั้ง B. M. Barua ที่เขียนไว้ในหนังสือ *Asoka and His Inscriptions, Part I, p. 225* ว่า “ธรรมของพระเจ้าอโศก สอดคล้องกับหลักพุทธคติปฏิบัติทั้งหมดทั้งสิ้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2557 : 55) ดังเช่นท่าน ดร.อิสสระ สุวรรณบล และจำเนียร ฝะคังคิว ได้กล่าวไว้ในหนังสือการจารึกแสวงบุญสังเวชนียสถาน 4 ตำบลประเทศอินเดีย และประเทศเนปาลมีเนื้อความของอังกฤษได้จารึกไว้ตอนหนึ่งว่า “สิ่งที่หลงเหลืออยู่ในเมืองหลวงของพุทธศาสนาที่แคว้นพิหาร ซากปรักหักพังแห่งคานูจ บรรดาที่ราบโดยรอบกรุงเดลีมีซากปรักหักพังปรากฏเป็นระยะๆ หนาแน่นยิ่งกว่าโบราณสถานที่ยัคนาปากานาในกรุงโรมเสียอีก (อิสสระ สุวรรณบล และจำเนียร ฝะคังคิว, 2554 : 86)

### คุณค่าของหนังสือ

หนังสือจารย์โกศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย จัดเป็นหนังสือเชิงวิชาการ ซึ่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ค้นคว้า และเขียนขึ้น กล่าวสำหรับท่านผู้เขียนจัดเป็นประพันธ์ที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์งานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปจารึก ปาฐกถา และ รวมถึงงานเขียนวิชาการพระพุทธศาสนา คุณค่าของหนังสือเล่มนี้คือ เนื้อหาสาระจากประวัติศาสตร์ ศิลปจารึก และหลักธรรมสูงสุดที่เป็นหลักการทางด้านการศึกษาค้นคว้าตามศาสนาจารย์โกศก และเป็นที่ปรารถนาสูงสุดของนักปราชญ์ นักค้นคว้าทางวิชาการเรื่องราวในอดีต เป็นหนทางที่จะนำมาซึ่งความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจน และสิ่งที่สำคัญคือผู้อ่านสามารถนำหลักการต่างๆ ซึ่งท่านได้แสดงวิธีการเปรียบเทียบในการอ้างอิงข้อมูลไว้ใน การดำเนินศึกษาค้นคว้าอย่างหลากหลายตามความสามารถและความเหมาะสม และสิ่งผู้อ่านจะได้รับในเบื้องต้นจากการอ่านคือ ความรู้ความเข้าใจ ความศรัทธา ความเชื่อวิริยะความพากเพียรเพื่อนำไปเป็นรูปแบบการศึกษาทางวิชาการให้ได้รับผลอย่างถ่องแท้ และก้าวหนายิ่งๆ ขึ้นไปในงานเขียนเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปจารึก รวมถึงงานเขียนวิชาการพระพุทธศาสนา ซึ่งเนื้อหาสาระของจารย์โกศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย ในหนังสือเล่มนี้ท่านได้อธิบายไปตามลำดับความยากง่ายจากประวัติศาสตร์ ศิลปจารึก ขึ้นพื้นฐานเพื่อที่เข้าใจง่าย สูงขึ้นไปเรื่อยๆ จนถึงขั้นสูงสุดที่เป็นจุดประสงค์หลักของหนังสืออันเป็นหัวใจของจารย์โกศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย ทางประวัติศาสตร์ ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาค้นคว้า และผู้อ่านได้รับความรู้ที่แท้จริงตามหลักวิชาการที่ผู้อ่านสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ตามกำลังความสามารถ และนำไปใช้เป็นหลักวิชาการในการค้นคว้าสมัยใหม่ได้อย่างหลากหลายมิติ หลายแง่มุม ซึ่ง

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้อธิบายขยายความไว้อย่างละเอียดเข้าใจง่ายที่น้อยคนนักที่จะมีโอกาสได้ฟังและศึกษาเรียนรู้ได้จากท่านโดยตรง แต่เมื่อได้ตั้งใจอ่านศึกษาค้นคว้าหนังสือจาริกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสรีสิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตยของท่าน ก็สามารถรู้ตามและมีความเข้าใจในหลักการของความเป็นนักวิชาการ สัมผัสได้ถึงความละเอียดลึกซึ้งที่ท่านได้ถ่ายทอดในเรื่องการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้เกิดความรู้ในหลายๆ ระดับ เริ่มตั้งแต่ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้น นิเทศจาริกอโศก เปิดเรื่องนั้นเป็นการยกหลักการอ้างอิงในการแนะนำเนื้อหาเข้าไปสู่เบื้องหลังอังกฤษหรืออิทธิพลเปิดทางให้ ย้อนไปคู่อิตอันตระการการของชมพูทวีป พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นเมื่อ 2597 ปมาแล้ว (พ.ศ.2552 + พุทธกิจ 45 พรรษา) ในชมพูทวีป คือดินแดนที่เป็นประเทศ อินเดีย รวมทั้งบังคลาเทศ จนถึงปากีสถาน และอัฟกานิสถานในปัจจุบัน แล้วได้รุ่งเรืองและเจริญแพร่หลายออกไปในนานาประเทศทั่วทวีปเอเชีย จนมาบัดนี้ กำลังแผ่ขยายไกลออกไปในซีกโลกทางตะวันตก แต่ในชมพูทวีปเอง เมื่อพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบมา ได้ประมาณ 1,700 ปี ไปยังหลักฐานที่เป็นการดูอินเดียพุทธการถึงอโศกที่มี 16 แคว้นใหญ่จึงมี 5 แคว้น ในทางประวัติศาสตร์ของศิลาจารึก จากการทำสงครามชิงอำนาจเบียดเบียนมาหลายปี พระเจ้าอโศกมหาราชได้เห็นผลเสียหายทางด้านทรัพย์สินคนล้มตายเป็นจำนวนมาก จากเหตุผลดังกล่าวพระองค์ จึงหันมานับถือพระพุทธศาสนา แล้วนำเอาหลักธรรมให้คนทั้งหลายได้ประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันของการปกครองจนกายมาเป็นอโศกธรรม ธรรมวิชัย เพื่อความเจริญงอกงามในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

คุณค่าทางด้านวรรณกรรมของหนังสือเล่มนี้ ในการศึกษาค้นคว้าท่านได้ใช้ภาษาทางวิชาการเป็นคำศัพท์ภาษาไทยและศัพท์ทางพุทธศาสน์ แต่ท่านได้ให้ความหมาย มีคำแปล อธิบายขยายความเพิ่มเติมเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายในประเด็นที่สำคัญ ใช้ถ้อยคำที่ลึกซึ้งซึ่งทำให้เกิดความซาบซึ้งตามหลักธรรม มีการนำเสนอเนื้อหาได้แจ่มแจ้ง และมีการสรุป ทบทวนเนื้อหาที่ได้ศึกษาค้นคว้าไปแล้วเพื่อเชื่อมโยงให้เกิดความต่อเนื่องและเข้าใจชัดเจน สร้างแรงจูงใจชักชวนให้อยากนำไปศึกษาหาข้อมูลส่งเสริมเข้าใจให้เกิดความศรัทธา ความเชื่อ และวิริยะความพากเพียรของศึกษา ช่วยชี้ให้เห็นผลดีมีประโยชน์ที่จะนำไปต่อยอดด้วยการศึกษาเพิ่มเติมในปัจจุบันได้ด้วยหลากหลายมิติหลายแง่มุม

## สรุป

หลักการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้นำมาเสนอไว้ในหนังสือจาริกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสรีสิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตยเล่มนี้เป็นหลักฐานที่สำคัญอย่างยิ่งทางประวัติศาสตร์ของประเทศอินเดีย คือบ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองมาหลายพันปีตั้งแต่ครั้งพุทธกาลจนถึงยุคของพระเจ้าอโศกมหาราช และยังเห็นถึงความเสื่อมถอยอวสานหายไปขอพระพุทธศาสนาจากชมพูทวีป หลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา การปกครอง การเมือง สงครามในชมพูทวีป เพื่อไขปริศนาเรื่องราวในอดีตได้ดีที่สุดนั้น จาริกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสรีสิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย จึงเป็น



คำตอบ และเหตุผลชี้ชัดทางวิชาการ จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) นี้ล้วนแต่แสดงสิ่งซึ่งเป็นหลักฐานว่า พระเจ้าอโศกได้สร้าง และเป็นคำสั่ง้องการทรงประสงค์ที่จะมีเจตนาในการปฏิบัติคำสั่งให้ทั่วถึงครอบคลุมทุกเขตแคว้นอีกด้วย เมื่อพูดถึงศาสนาแล้ว โดยเฉพาะพระองค์เองได้เอาใจใส่เบ่งแย่ง ส่งเสริม อุปถัมภ์ค้ำชู พระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นได้ชัดเจน ก็คือการสังคายนาครั้งที่ 3 ที่เมืองปาตลีบุตร ที่พระเจ้าอโศกทรงอุปถัมภ์ เมื่อ พ.ศ. 235 ซึ่งคัมภีร์ สมันตปาสาทิกา ไต่เลาไว และบอกด้วยว่า พระที่ก่อปัญหา (ท่านว่าปลอม บวชเข้ามา) ได้ถูกบังคับให้hungผ้าขาว (ให้สึกออกไป) ส่วนเนื้อหาสาระในศิลาจารึกก็ได้กล่าวถึงหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในโลกนี้ และโลกหน้า เรียกว่า ทิฐุธัมมิกัตถะ และสัมปรายิกัตถะ เริ่มจากหัวข้อเปิดเรื่อง อังกุชหรืออิฐหินเป็นทางให้ย้อนไปดูอดีตอันตระการของชมพูทวีป ลำดับต่อมาคือดินแดนเดียวพุทธกาลถึงอโศก เป็นการกล่าวถึงความยิ่งใหญ่ของแต่ละแคว้นที่มีหลายเหตุการณ์เกิดขึ้นในแต่ละครั้งของผู้ปกครองบ้านเมืองอย่างชัดเจน ลำดับต่อมาคืออโศกธรรม และธรรมวิชัย เป็นการยกต์เอาหลักฐานทางวิชาการของนักค้นคว้า และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาให้เห็น เช่น ทิฐุธัมมิกัตถะ และสัมปรายิกัตถะ ลำดับต่อมาคือ บัญชีศิลาจารึก เป็นการวางความนำให้เห็นประวัติส่วนตัวของพระองค์ การขึ้นครองราชย์ การทำสงคราม ความโหดร้ายทารุณของสงคราม เป็นเหตุให้หันมานับถือพระพุทธศาสนา และพระราชกรณียกิจของเจ้าอโศกมหาราชในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เช่น ทรงสร้างมหาวิหาร 84,000 แห่ง ทั้งทรงอุปถัมภ์การสังคายนาครั้งที่ 3 และทรงส่งพระเถรานุเถระไปประกาศพระศาสนาในแคว้นต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้หลักศิลาจารึกได้ตกไปอยู่แต่ละแคว้นนั่นเอง

ลำดับต่อมาคือ บทเฉพาะที่ เป็นการศึกษาค้นคว้าเสาศิลาจารึกอโศกที่สารนาถ (จำลอง) ณ วัดญาณเวศกวัน หลักฐานทางประวัติศาสตร์ทั้งหมดที่ท่านได้เขียนและกล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องเดียวกันคือเรื่องราวของพระเจ้าอโศก ซึ่งเป็นการนำเสนอหลักฐานทางวิชาการเกี่ยวกับการค้นคว้าวัตถุโบราณ เพื่อให้เกิดความความรู้ความเข้าใจตามลำดับ วิธีการนำเสนอท่านได้ยกหลักฐานทางพระไตรปิฎกที่เป็นภาษาไทย หนังสือของนักวิชาการที่เป็นชาวต่างประเทศ ผ่านการขุดค้นทั้งนำเรื่องราวในอดีตพุทธการขึ้นเป็นบทนำและอธิบายขยายความ ยกตัวอย่างประกอบ และมีการสรุปบทวนเนื้อหาเดิมก่อนเข้าสู่เนื้อหาใหม่ ซึ่งมีลำดับชั้นเนื้อหาสอดคล้องกันไปตลอดทั้งเล่ม หลักการที่ท่านได้นำมาเขียนไว้เป็นหลักการที่ละเอียดลึกซึ้งมีระดับความยากง่ายต่างกัน แต่ท่านได้แสดงหัวข้ออธิบายไว้ด้วยสำนวนภาษาที่เข้าใจง่าย มีการอธิบายความหมายขยายความได้ชัดเจน แจ่มแจ้ง และเอื้อให้ทุกคนสามารถนำไปศึกษาได้ด้วยตนเองตามสมควรแก่กำลังความสามารถ ถ้าได้ศึกษาเรียนรู้และทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้ รู้จักสังเกต พิจารณาให้เห็นหลักวิชาการตามเหตุผล

หนังสือเล่มนี้สามารถตอบโจทย์ของผู้ที่สนใจ เกี่ยวกับเรื่องราวของ “จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” ของแนวทาง วิธีการค้นคว้าให้ได้รับความรู้แท้จริงตามหลักวิชาการ ผู้ที่เริ่มสนใจเกี่ยวกับแนวคิดนี้ หนังสือเล่มนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ดี สามารถชี้แนะช่องทางและแนวคิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน พร้อมทั้งเป็นช่องทางในการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานมาแล้ว หนังสือ “จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสี่สิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้ความสำคัญกับหลัก

วิชาการทางการศึกษาค้นคว้ามากกว่าความรู้ทางประวัติศาสตร์เพราะ “จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสรีสิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” ทางศิลาจารึกนั้นมีความชัดเจนยิ่งขึ้นและมั่นคงในการอ้างอิงหลักฐานเพื่อสมเทียบคัมภีร์พระไตรปิฎกในทางพระพุทธศาสนามากกว่าความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่คนส่วนใหญ่เขียนบันทึกสรุปว่าศิลาจารึกและคัมภีร์ เอกสารต่างๆ ทางวิชาการที่เป็นเรื่องราวของพระเจ้าอโศกที่ยกเอามาศึกษาค้นคว้าทั้งหมดที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) ได้แสดงไว้ในหนังสือเล่มนี้เป็นเรื่องเดียวกันคือแสดงถึงหลักฐานทางศิลาจารึกอโศก คัมภีร์ เอกสารต่างๆ ที่มุ่งเน้นการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้ด้วยทางวิชาการ เพราะถ้าปฏิบัติตามหลักวิธีการทั้งหลายตามที่กล่าวมานั้นแล้วก็จะถึงจุดหมายเดียวกันคือความจริงตามหลักศิลาจารึก

หนังสือเล่มนี้เปรียบเสมือนคู่มือเล่มหนึ่ง ที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถกลับมาศึกษาเพิ่มเติมได้ในทุกโอกาสและสามารถทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ความเข้าใจ เกิดความศรัทธา ความเชื่อวิริยะความพากเพียรเพื่อนำไปศึกษาค้นคว้าต่อยอด และถือได้ว่าเป็นหนังสือที่สำคัญในปัจจุบัน การมีไว้ซึ่งหลักฐานในการอ้างอิงทางวิชาการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปในทางการศึกษาค้นคว้าร่องรอยทางประวัติศาสตร์ศิลาจารึกต่างๆ ทางวิชาการ ที่มีเป้าหมายสูงสุดคือ ความเข้าใจที่ถ่องแท้ตามความเป็นจริงสิ่งที่เกิดตามธรรมชาติที่ดี และมนุษย์สร้างขึ้นที่ดี หนังสือ “จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสรีสิงห์) รัฐศาสตร์แห่งธรรมาธิปไตย” พูดได้ว่าเป็นกุญแจที่สำคัญอีกดอกหนึ่งในการไขข้อมูลต่างๆ นั้น

## เอกสารอ้างอิง

- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงขยาย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์  
ผลิธัมม์ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2547). *จารึกบุญ จารึกธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท  
พิมพ์สวย จำกัด,
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2557). *จารึกอโศก (ธรรมจักรบนเศียรสรีสิงห์) รัฐศาสตร์แห่ง  
ธรรมาธิปไตย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ. (2557). *ตามสำรวจพุทธสถานในอินเดีย*. กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟพริ้นท์  
จำกัด
- พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ. (2560). *พุทธคยาแดนตรัสรู้ของพุทธองค์*. ขอนแก่น: หจก.โรงพิมพ์ศรีน่าน  
วิทยา,
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2554). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์  
ดวงแก้ว.
- จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2556). *วิชาศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

อิสระ สุวรรณบล และจำเนียร ณะคังคิว. (2554).. การจารึกแสงบุญสังเวชนียสถาน 4 ตำบลประเทศอินเดีย และประเทศเนปาล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด,  
อิสระ สุวรรณบล. (2556). ธรรมยาตราในแดนพุทธภูมิ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา,  
ใต้ ตามทาง. (2546). สู่แดนพุทธภูมิบันทึกการจารึกแสงบุญ ไปไหว้พระบาทพระพุทธรองค์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธรศาสนาของธรรมสภา,

## บทวิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

เรื่อง : พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์

ผู้เขียน : สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต)

ปีที่พิมพ์ : 2558

สำนักพิมพ์ : สำนักพิมพ์แพรว

จำนวนหน้า : 232 หน้า

ISBN: 9786165264617



พระครูสันติบุญญาทร (กตปุญโญ) และ พระครูจิรธรรมธัช

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

**Phrakhru Santibunyathorn (Katapunyo) and Phrakrujiradhammatach**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author, Email : arithat.loes@mcu.ac.th

\*\*\*\*\*

### บทนำ

หนังสือ“พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์” เป็นการรวบรวมคำปาฐกถาของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต) เมื่อครั้งท่านได้รับนิมนต์ไปปาฐกถา เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม 2534 ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ โดยมี ศาสตราจารย์ ดร.ระวี ภาวิไล ได้เขียนคำนิยมในหนังสือไว้อย่างน่าสนใจ เป็นการเสริมปาฐกถาของท่านพระพรหมคุณาภรณ์ เกี่ยวกับพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์ ได้อย่างกลมกลืน ดังนี้

พุทธศาสนาเป็นระบบความรู้ที่เข้าใจแจ่มแจ้งในสรรพสิ่ง อันเนื่องมาจากการตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การประกาศความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นการประกาศศักยภาพของมนุษย์ ที่จะหยั่งรู้สัจธรรม หรือสภาพความเป็นจริง ของธรรมชาติทั้งหมด ไม่ใช่การคาดคะเน เหมือนวิทยาศาสตร์ พระพุทธเจ้าทรงประกาศว่า ตถาคตรู้ ไม่ใช่ตถาคตคาดคะเน หลักธรรมที่ทรงประกาศ ทำทนายให้บุคคลนำไปพิจารณา

\* วันที่รับบทความ: 23 มกราคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 4 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 7 มีนาคม 2565

Received: January 23, 2022; Revised: March 4, 2022; Accepted: March 7, 2022

พิสูจน์ทดสอบด้วยประสบการณ์ชีวิตของตนเอง การแสวงหาสัจธรรมทางพระพุทธศาสนาคือการพัฒนาศักยภาพภายใน เพื่อให้เกิดปัญญาในระดับที่รู้ทันการปรุงแต่งของโลกมายา เมื่อจิตกับสิ่งที่จิตรู้ ยังไม่แปลกแยกจากกัน ในลักษณะนี้ทางพระพุทธศาสนาจึงมีความสมบูรณ์ และมีวิธีการบรรลุได้ แตกต่างจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์

วิทยาศาสตร์เป็นแหล่งความรู้สำคัญและน่าเชื่อถือในเรื่องของโลกและชีวิต เพราะวิทยาศาสตร์ประยุกต์เป็นรากฐานของเทคโนโลยี ซึ่งได้ผลิตเป็นอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสบาย สนองตอบความต้องการของมนุษย์ ทั้งที่ชอบธรรมและไม่ชอบธรรมของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม คำอธิบายของวิทยาศาสตร์ต่อปัญหาเรื่องต่างๆ จะถูกต้องสอดคล้องกับความจริงแท้ หรือสัจธรรมนั้น นักปราชญ์และนักวิทยาศาสตร์ชั้นนำ ก็ได้ขบคิดพิจารณาอยู่ตลอดเวลา

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นผลงานร่วมและมรดกตกทอดทางปัญญาของผู้คนจำนวนมาก โดย การสังเกตและการทดลองมีวิธีการพิเศษโดยเฉพาะในการรวบรวมข้อมูลมาจำแนกประเภทและทำการวิเคราะห์เพื่อหาหลักเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ และถือว่าเป็นกฎธรรมชาติ นักวิทยาศาสตร์จะ คาดคะเนถึงลักษณะของความสัมพันธ์เหล่านี้ แล้วเสนอเป็นสมมุติฐานหรือทฤษฎี

สมมุติฐานหรือทฤษฎีที่ยืนยงคงทนต่อการตรวจสอบด้วยข้อมูลใหม่ๆ เป็นเวลายาวนาน จนเชื่อว่า ก่อนข้างจะถูกต้องและถูกยกระดับเป็นกฎ (ธรรมชาติ) เช่น กฎความโน้มถ่วงของนิวตัน แม้จะเป็นกฎแล้ว อาจจะถูกแทนที่ได้ เช่น กฎของนิวตันในปัจจุบันถูกแทนที่โดยทฤษฎีสัมพัทธภาพของไอน์สไตน์ เป็นต้น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นการสะสมข้อคาดคะเนในเรื่องหลักการในธรรมชาติโดยระเบียบวิธีการเท่าที่ สติปัญญาของมนุษย์จะคิดค้นขึ้นมาได้ ตำราทางวิทยาศาสตร์จึงเต็มไปด้วยสมมุติฐาน ทฤษฎี โดยไม่มีใครเสนอ ว่า ความจริงหรือสัจธรรมเป็นเช่นนี้

ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อาศัยข้อมูลการรับรู้ทางอินทรีย์ 5 โดยเฉพาะทางจักขุทวาร โดยได้ผ่าน กระบวนการปรุงแต่งของจิตแล้ว ข้อมูลของวิทยาศาสตร์จึงเป็นบัญญัติสมมุติที่จิตสร้างขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ การ นำข้อมูลไปวิเคราะห์คาดคะเน คงไม่นำไปสู่ความรู้จริงแท้หรือสัจธรรมได้ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ย่อมมีการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้เสมอ จึงไม่เป็นสัจธรรมขั้นสุดท้าย

ในการปาฐกถาครั้งนั้น ท่านองค์ปาฐกใช้เวลาประมาณสี่ชั่วโมง ผู้ฟัง 90% อยู่ฟังจนจบ ห้องประชุม ใหญ่บรรจุนักกว่า 300 คน และได้ติดโทรศัพท์ส่วนตัวเพิ่มอีก

ในคำนิยมของศาสตราจารย์ ดร.ระวี ภาวิไล ได้ฝากข้อคิดไว้ว่า “เมล็ดพันธุ์แห่งความคิดสร้างสรรค์ ที่ท่านเจ้าคุณพระเทพเวที ได้หว่านลงในโอกาสงานวันวิทยาศาสตร์แห่งชาติ พ.ศ. 2534 นี้ จะมีโอกาสเติบโต ผลิดอกออกผลเป็นประโยชน์แท้จริงต่อวงการวิทยาศาสตร์และสังคมไทย และขยายผลกว้างไกลออกไปสู่สังคม มนุษย์ทั่วไปด้วย

หนังสือที่ข้าพเจ้าวิจารณ์เล่มนี้ เป็นการพิมพ์ครั้งที่ 15 เมื่อเดือนเมษายน 2558 เป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางวิชาการอีกเล่มหนึ่ง นอกจากพุทธศาสนาเป็นฐานเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์แล้ว คำปาฐกถาของท่านยังเป็นรากฐานให้คนอื่นๆ ได้ศึกษา สามารถถ่ายทอดแนวคิด ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ได้หลายมิติตามที่ปรากฏหนังสือแนวพระพุทธรูปศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ ที่มีอยู่หลากหลายในปัจจุบัน นับตั้งแต่ นักวิทยาศาสตร์หลายคนที่ได้กล่าวถึงทางติดันของการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ให้ได้รับคำตอบที่ถูกต้อง โดยใช้วิธีการหาคำตอบโดยวิธีอื่นที่ไม่ใช่กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เริ่มจาก Sir Arthur Eddington ที่กล่าวว่า “วิทยาศาสตร์ไม่สามารถนำมนุษย์เข้าถึงตัวความจริง หรือสัจจะภาวะได้โดยตรง จะเข้าถึงก็เพียงได้ก็เพียงโลกแห่งสัญลักษณ์ที่เป็นเพียงเงา” (a shadow World of symbols) เพราะเป็นการทดลองทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องเดียวกันมีคำตอบเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา และอีกท่านหนึ่งที่กล่าวถึงความติดันการหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์คือ ฟรีดริช คอปป์ ได้เขียนหนังสือ “The tao of physics” (เต๋าแห่งฟิสิกส์) เมื่อปี ค.ศ. 1975 โดย คอปป์ ได้เปรียบเทียบให้เห็นอย่างละเอียดว่า การค้นพบความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติในศตวรรษที่ 20 นี้ เป็นความรู้ที่มีอยู่แล้วในวัฒนธรรมตะวันออกมานานนับเป็นพันๆ ปี ซึ่งอยู่ในรูปของศาสนา ที่เป็นแกนหลักของระบบวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิต ระบบคิด วิธีคิดแบบเดิมของโลกตะวันออก ได้กล่าวถึงพุทธศาสนาว่า “มีสภาวะที่เรียก Cosmic religious feeling คือความรู้สึกทางศาสนาที่หยั่งโยงสรรพสิ่งทั่วสากล อย่างเข้มแข็งและแรงกล้ามาก” (Phachen Thammassrangkoon, 2561 : ออนไลน์)

สำหรับประเทศไทย ในทศวรรษที่ผ่านมา มีนักการศึกษาทางพุทธศาสนาและนักการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ได้เขียนหนังสือแนวพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ ออกมาหลายเล่ม โดยเนื้อหาสาระส่วนมากจะพยายามทำให้ผู้คนเชื่อว่า พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งวิทยาศาสตร์ เพราะต้องการให้คนศรัทธาเชื่อมั่นพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น พระพรหมคุณาภรณ์ได้กล่าวว่า “หลักพระพุทธศาสนานั้นตรงกับหลักวิทยาศาสตร์ของธรรมชาติ ธรรมชาติกำหนดไว้ว่า การกระทำนั้นต้องมีปัญญามาก่อนและมีเจตนาแล้วจึงมีการกระทำ”

ระยะเวลาเกือบ 26 ปีที่ท่านพระพรหมคุณาภรณ์ ได้ไปปาฐกถา เรื่อง “พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์” ในช่วงนั้นคงเป็นเรื่องใหม่มาก ที่สำคัญคนทั่วไปให้ความสนใจเรื่องในแนวนี้ค่อนข้างน้อย แต่การปาฐกถาของท่านในวันนั้นได้รวบรวมเป็นหนังสือพิมพ์ ครั้งสุดท้ายเป็นครั้งที่ 15 ในปี พ.ศ.2558 จึงยืนยันได้ว่าหนังสือได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง และเป็นแนวทางของนักวิชาการทางพุทธศาสนาและทางวิทยาศาสตร์ใช้ศึกษา และใช้เขียนหนังสือแนวพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ หลักสูตรพระพุทธรูปศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ที่มหาวิทยาลัยต่างๆ ใช้สอน ส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากการปาฐกถาครั้งนั้นของท่าน

## โครงสร้างหนังสือ

เนื้อหาในหนังสือ”พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์แบ่งหน้าออกเป็นทั้งหมด 6 เรื่อง สรุปได้ดังนี้

### เรื่องที่ 1 วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความสดใสที่แฝงความสับสน

วิทยาศาสตร์มีคุณูปการแก่มนุษย์มากมาย เช่น การเดินทางเร็วขึ้น มีวิทยุ โทรศัพท์ ดาวเทียม หรือความก้าวหน้าทางการแพทย์ จุดกำเนิดของวิทยาศาสตร์คือ ความใฝ่รู้ในความจริงของและเชื่อว่าในธรรมชาติมีกฎเกณฑ์แห่งความเป็นเหตุเป็นผลที่สม่ำเสมอแน่นอน ดังนั้น จุดกำเนิดของวิทยาศาสตร์ จึงอยู่ที่ใจของมนุษย์อยู่ที่ความใฝ่รู้และศรัทธาความเชื่อ และความเชื่อทางวิทยาศาสตร์มี 2 ด้านคือ 1) ความคิดที่พิชิตธรรมชาติ และ 2) ความสุขของมนุษย์อยู่ที่การมีวัตถุปรนเปรอ เมื่อแนวคิดทั้งสองอย่างบวกเข้าหากัน ความใฝ่รู้ความจริงในธรรมชาติบริสุทธิ์ก็โอนเอนมาทางการถูกใช้เป็นเครื่องมือสนองความต้องการของมนุษย์แล้วมนุษย์กระทำต่อธรรมชาติแบบเอาเปรียบโดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นเครื่องมือ นอกจากความคิดที่จะพิชิตธรรมชาติ และความสุขของมนุษย์อยู่ที่มีวัตถุปรนเปรอแล้วยังมีทัศนคติที่ควบคู่มาด้วย คือ

1) ทัศนคติแบบชำนาญพิเศษเฉพาะด้าน วิทยาการทั้งหลายถูกแบ่งออกไปในทางแนวดิ่ง เป็น Specialization ทำให้วิชาการไม่ประสานสัมพันธ์กันเหมือนอย่างวิทยาศาสตร์เชื่อว่าแก้ปัญหาก็ทุกอย่าง ทัศนคตินี้มองกระทั่งว่า“จริยธรรม”เป็นเรื่องชำนาญพิเศษไปด้วย พูดถึงจริยธรรม ก็มองเป็นเรื่องศาสนา

2) ทัศนคติที่ว่าแก้ปัญหจริยธรรมได้โดยไม่ต้องใช้วิธีการจริยธรรม เชื่อว่าจะแก้ปัญหาคีลธรรมจริยธรรมได้ด้วยวิธีการทางวัตถุ

### เรื่องที่ 2 ศาสนากับวิทยาศาสตร์ เริ่มร่วมแล้วร้างเริด

ต้นกำเนิดของศาสนาเกิดความกลัวภัยธรรมชาติ เช่น พายุ ฟ้าร้อง น้ำท่วม เมื่อเกิดความกลัว ก็หาคำตอบจากธรรมชาติ การหาทางปฏิบัติเพื่อจะทำให้เกิดความพ้นภัย ก็มีตัวกำหนดหนึ่งขึ้นมา ตัวกำหนดนี้จะไปบรรจบกับวิทยาศาสตร์ คือ ศาสนาต้องการพ้นภัยจากธรรมชาติวิทยาศาสตร์ต้องการรู้ความจริงของธรรมชาตินี้คือจุดบรรจบ

ภัยธรรมชาติที่มนุษย์เผชิญ เป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับชีวิต ความเป็นและความตาย จะต้องปฏิบัติทันที เมื่อมีผู้เสนอคำตอบเป็นที่ยอมรับกัน คำตอบเหล่านี้กลายเป็นศาสนา ส่วนอีกพวกหนึ่งสถานการณ์ไม่ได้บีบคั้น มีเวลารวบรวมข้อมูล คัดตรวจสอบความจริงไปเรื่อยๆ ต่อมาเรียกว่าวิทยาศาสตร์ ส่วนวิทยาศาสตร์อยู่ในวงจำกัดที่คนจะเข้าถึง คนจะเรียนรู้ได้ต้องรู้จักใช้ปัญญา เป็นความจริงที่พิสูจน์ได้ โดยใช้วิธีการที่ถูกต้อง วิทยาศาสตร์จึงรักษาและเผยแพร่หลักของตนออกไปด้วยวิธีแห่งปัญญาที่มีชื่อเฉพาะว่า วิธีวิทยาศาสตร์ (Scientific method) เหมือนกับว่า ศาสนาให้คำตอบแบบเบ็ดเสร็จ วิทยาศาสตร์ให้คำตอบแบบเบ็ดเตล็ด การหาความรู้ของวิทยาศาสตร์ อาศัยประสาททั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ในบางเรื่องวิทยาศาสตร์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ เพราะเข้าไม่ถึงวิธีพิสูจน์ ขณะนี้วิทยาศาสตร์กำลังประสบทั้งสองปัญหา ด้วยเหตุนี้จึงเกิดวิทยาศาสตร์เก่าวิทยาศาสตร์ใหม่ หรือวิทยาศาสตร์ของผู้เชี่ยวชาญกับวิทยาศาสตร์ของสามัญชนมีหลายอย่าง

ที่สามัญชนไม่อาจเข้าถึงได้เลย Sir Art her Eddington กล่าวว่า “วิทยาศาสตร์ไม่สามารถนำมนุษย์เข้าถึง  
ตัวความจริงหรือสัจจะภาวะโดยตรง จะเข้าถึงได้เพียงโลกแห่งสัญลักษณ์ที่เป็นเพียงเงา (A Shadowlworld of  
symbols)

### เรื่องที่ 3 วิทยาศาสตร์กับพุทธศาสนา

จุดแยกหรือจุดบรรจบ

กำเนิดพระพุทธศาสนา คือการกลัวความทุกข์ ตัวโยงมนุษย์ที่ทำให้เกิดทุกข์คือปัญญา (ศาสนา  
อื่นคือ ศรัทธา) การแก้ปัญหาของพระพุทธศาสนาก็เปลี่ยนจากอ้อนวอนจากเทพเจ้ามาเป็นการกระทำโดยตัว  
มนุษย์เอง หลักการกระทำของมนุษย์ก็คือหลักกรรมนั่นเอง สรุปได้ว่าพระพุทธศาสนา ถือหลักสำคัญ 6  
ประการคือ<sup>3</sup>

1. หลักกฎธรรมชาติที่มีอยู่ตามธรรมดา ซึ่งธรรมนิยามสูตรกล่าวว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายจะอุบัติ  
ขึ้นหรือไม่ก็ตามมันก็เป็นหลักยืนตัวอยู่ธรรมดา คือสิ่งทั้งหลายเกิดแต่เหตุเกิดแต่เหตุปัจจัยล้วนแต่ “ไม่คงที่”  
ไม่คงตัว และไม่เป็นตัว

2. หลักเหตุปัจจัย ที่เรียกว่า “กฎปฏิจจสมุปบาท” คือ “เมื่ออันนี้มี อันนี้จึงมี เมื่ออันนี้ไม่มี อัน  
นี้ก็ไม่มี”

3. หลักศรัทธา แม้ว่าพระพุทธศาสนาจะใช้หลักปัญญามาแทนศรัทธา แต่หลักศรัทธา ก็มีอยู่  
พระพุทธศาสนาโยงหลักศรัทธาไปหาหลักปัญญา เช่นในกาลามสูตร

4. หลักประกาศอิสรภาพของมนุษย์ พระพุทธศาสนาเกิดมาท่ามกลางความเชื่อของศาสนาอื่น ๆ  
โดยเฉพาะศาสนาพราหมณ์ที่เชื่อเรื่องพระเจ้าและวรรณะอย่างแรงกล้า เมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นทรงเปล่งอาส  
ภิสวาจาว่า “เราเป็นผู้เลิศแห่งโลก เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก เราคือผู้เป็นใหญ่แห่งโลก” นี่คือการประกาศ  
อิสรภาพของมนุษย์ (ชวาล ศิริวัฒน์, 2553 : 14)

5. หลักการแก้ปัญหาด้วยการกระทำของมนุษย์ พระพุทธเจ้าที่ตรัสว่า มนุษย์ทั้งหลายถูกภัย  
คุกคามแล้ว พวกัันระลึกถึงเจ้าป่าเจ้าเขา เจ้าภูผาดันไม่อันศักดิ์สิทธิ์เป็นที่พึ่ง แต่งสิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สรณะ อัน  
เกษม ย่อมไม่หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงไปได้ แต่ชนเหล่าใดมาถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็น  
สรณะรู้เข้าใจในอริยสัจ 4 เป็นปัญหา เหตุเกิดของปัญหา ภาวะไร้ปัญหา และวิธีปฏิบัติให้สิ้นปัญหา ก็หลุด  
พ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้

6. หลักการสอนแต่ความรู้ หรือความจริงที่มีประโยชน์ พระพุทธองค์ทรงตรัสว่าความรู้ความจริงมี  
อยู่มากมาย แต่หลายอย่างไม่เป็นประโยชน์ ที่นำมาสอนเอาแต่ความจริงที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาใน  
ชาตินี้ โดยไม่ต้องรอชาติหน้า

ฝ่ายวิทยาศาสตร์ เมื่อแยกออกจากศาสนาที่สนใจแต่ด้านวัตถุ เมื่อวิทยาศาสตร์เฟื่องฟู ก็ต้องการ  
ให้ศาสตร์ของตนอยู่ในฐานะวิทยาศาสตร์ ก็นำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในศาสตร์ของตนเกิดกลุ่มวิชาใหญ่



ขึ้นมาเรียกว่าสังคมศาสตร์ พยายามเชื่อว่าศีลธรรมและจริยธรรม ไม่มีคุณค่า ถ้าจะศึกษาก็ศึกษาเพียงด้านพฤติกรรมทางสังคมที่มีการแสดงออกชัดเจน

พุทธศาสนาจำแนกกฎธรรมชาติไว้ 5 อย่างเรียกว่า นิยาม

1. อุตุนิยาม (physical laws) เป็นกฎเกี่ยวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ลมฟ้า อากาศ
2. พืชนิยาม (Biological laws) เป็นกฎเกี่ยวกับพืชพันธุ์ หรือ พันธุกรรม
3. จิตนิยาม (Psychic laws) เกี่ยวกับการทำงานของจิต กระบวนการความคิด
4. กรรมนิยาม (Karmic laws) เป็นกฎแห่งกรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมและการกระทำของมนุษย์
5. ธรรมนิยาม (The general laws of cause and effect) กฎแห่งความเป็นเหตุเป็นผลแก่

กันเองของสิ่งทั้งหลาย หรือกฎทั่วไปแห่งเหตุและผล

วิทยาศาสตร์จะสนใจเกี่ยวกับอุตุนิยามกับพืชนิยาม ส่วนพระพุทธศาสนาให้ความสนใจด้านจิตนิยามและกรรมนิยาม เมื่อชาวตะวันตกกลับมาศึกษาเรื่องกรรม ก็มักจะมีปัญหาเรื่อง Free will (เจตจำนงเสรี) ว่า Free will แต่ยก้าวไปสู่ขั้น Free of will คือเหนือเจตจำนงเสรี พัฒนาไปถึงขั้นชีวิตแห่งปัญญา

#### เรื่องที่ 4 พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ ความต่างในความเหมือน

ศาสนาทั่วไปและวิทยาศาสตร์มีจุดที่เหมือนกันคือการมองออกไปหาต้นเหตุภายนอก ธรรมชาติภายนอกตัว โดยตัวมนุษย์เป็นผู้มอง แต่ไม่ได้มองตัวเอง ไม่มองธรรมชาติว่าครอบคลุมถึงมนุษย์และไม่มองว่ามนุษย์ครอบครองธรรมชาติด้วย แต่พุทธศาสนามองที่ตัวมนุษย์ด้วย ในส่วนของวิทยาศาสตร์ ก็มีศรัทธาที่เหมือนจะคล้ายกับพระพุทธศาสนา แต่วิทยาศาสตร์ไม่ก้าวต่อไปในศรัทธาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ว่ามีธรรมชาติอย่างไร วิทยาศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือนำไปสู่จุดหมาย พิชิตธรรมชาติ เพื่อหาวัตถุมานาปรนเปรอสนองความเห็นแก่ตัวของตน

#### วิธีเข้าหาความรู้ของพระ พุทธศาสนามี 3 ประเภทคือ

**ประเภทที่ 1** การรับรู้ประสบการณ์เที่ยงตรง คือรับรู้ตามที่มันเป็น รับรู้โดยมีสติ ไม่ยินดียินร้าย

**ประเภทที่ 2** ต้องมีความคิดที่เป็นระเบียบ คือคิดที่ถูกต้อง คิดหาความรู้ตามเหตุปัจจัย ที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ

**ประเภทที่ 3** วิธีหาความจริงโดยการสืบสาวหาความรู้ใช้การสังเกตทดลอง สรุปได้ว่า วิทยาศาสตร์ชำนาญชัดเจน ด้านอุตุนิยามและพืชนิยาม พุทธศาสนาชำนาญการ ด้านกรรมนิยามและจิตนิยาม วิทยาศาสตร์ไม่ยอมรับอินทรีย์ที่ 6 คือเรื่องจิต แต่พุทธศาสนายอมรับเรื่องจิตและต้องพิสูจน์ด้วยจิต ถึงจะเห็นคำตอบที่ถูกต้อง

ถ้าไม่ยอมรับ อินทรีย์ 6 จะขาดความรู้ต่อประสบการณ์มากมาย เพราะประสบการณ์ทางจิตนั้นมีมาก เช่น ความคิด ความโกรธความกลัว พระพุทธศาสนาจึงยอมรับอินทรีย์ 6 แต่ในความเป็นจริง วิทยาศาสตร์

ที่เจริญมาได้ก็เพราะอินทรีย์ 6 นี้ทั้งนั้น เพราะวิทยาศาสตร์ มีการคาดคะเน มีการตั้งสมมุติฐาน ทฤษฎี วิทยาศาสตร์เป็นเรื่องของความคิด เป็นผลงานของอินทรีย์ 6 ซึ่งเป็นศูนย์ รวมประสานงานของอินทรีย์ทั้ง 5

### เรื่องที่ 5 สุดแดนวิทย์ เข้ามาจ่อแดนจิต

นักฟิสิกส์ที่มีชื่อเสียงหลายท่านเชื่อว่า วิทยาศาสตร์เป็นแค่ Partial คือเป็นวงกลมเล็ก คือเป็นเพียงอินทรีย์ 5 ไม่ครบอินทรีย์ 6 เมื่อศึกษาพันอินทรีย์ 5 แล้วก็จะกลายเป็น Symbol คือสัญลักษณ์ ได้แก่การพิสูจน์ด้วยกฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์ เช่น Sir Arther Eddington บอกว่าการสำรวจโลกภายนอกด้วยวิธีการของวิทยาศาสตร์ทางฟิสิกส์จะไม่ทำให้เราเข้าถึงสัจจะภาวะหรือความจริงแท้ได้ แต่นำเข้าถึงโลกแห่งสัญลักษณ์เท่านั้น Max Plank บิดาแห่งทฤษฎีควอนตัมยุคใหม่ (The father of Modern quantum theory) ก็กล่าวในทำนองเดียวกันว่าความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ ก็คือพอเราคิดว่าได้แก้ปัญหาพื้นฐานเสร็จแล้วเรื่องหนึ่งก็เจอกับความลึกลับอีกเรื่องหนึ่ง วิทยาศาสตร์ไม่สามารถแก้ไขความลึกลับขั้นสุดท้ายของธรรมชาติได้ ก็เพราะว่าเมื่อวิเคราะห์สิ่งที่รู้แล้วเราก็เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เพราะฉะนั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งแห่งความลึกลับที่เราากำลังจะแก้ไข และมีนักวิทยาศาสตร์อีกท่านหนึ่งกล่าวว่า ความก้าวหน้าที่สำคัญที่สุดของฟิสิกส์ในศตวรรษที่ 20 ซึ่งเป็นความสำเร็จที่โดดเด่นมิใช่ทฤษฎีสัมพัทธภาพมิใช่ทฤษฎีควอนตัม หรือการผ่าตัดอะตอมได้ ขณะนี้วิทยาศาสตร์หันมาสนใจเรื่องจิตเพิ่มมากขึ้น มีนักวิทยาศาสตร์ ประมาณ 4 กลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับความจริงหรือสัจจะธรรม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือพวก Orthodox เป็นพวกหัวเก่ายืนยันว่าวิทยาศาสตร์ตอบปัญหาได้ทุกอย่าง

กลุ่มที่ 2 พวกที่เชื่อว่า วิทยาศาสตร์ไม่สามารถอธิบายแดนของจิตได้ แต่เห็นว่าต่างคนต่างอยู่ไม่ควรทำมาปะปนกัน เช่นเอาเรื่อง Physics มาโยงกับศาสนาโดยเฉพาะ The new physics มาโยงกับศาสนาตะวันออก ซึ่ง ฟรีดริช คอปเปอร์ (fritjof capra) ได้นำฟิสิกส์ใหม่มาโยงกับศาสนาตะวันออก

กลุ่มที่ 3 พวกที่เชื่อว่าฟิสิกส์สอดคล้องกับศาสนาตะวันออก ศาสนาตะวันออกสามารถต่อยอดฟิสิกส์ได้

กลุ่มที่ 4 กลุ่มที่เชื่อว่า แดนวัตถุของฟิสิกส์อยู่ภายในแดนของจิต เป็นความจริงระดับหนึ่งคือกลุ่มที่เชื่อว่าวงกลมภายนอกและวงกลมภายใน วิทยาศาสตร์จะต้องปรับเท่าที่ใหม่ ถ้าจะทำหน้าที่เป็นศาสตร์ที่สมบูรณ์ หรือไม่ก็ประสานกันกับพุทธศาสนา โดยให้พุทธศาสนาจัดสรรคำตอบที่จำเป็นทันทีเพื่อเข้าถึงความดีงามสูงสุดในชาตินี้ และให้วิทยาศาสตร์ให้คำตอบเกี่ยวกับความจริง ได้เพิ่มมากขึ้น ถึงจะไม่ได้ก็ไม่ต้องรอ และวิทยาศาสตร์จะต้องมาสังเกต ทดลอง แบบของพวกอื่นบ้าง เช่นทางพุทธศาสนาที่เชื่อว่าการสังเกตทดลองจากประสบการณ์ตรงทางจิตใจ ก็ให้ถือว่าเป็นการสังเกตทดลองหาความจริงของกฎธรรมชาติเช่นเดียวกัน

## เรื่องที่ 6 ข้อเสนอเปิดเตล็ดเพื่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์

ผู้บรรยายได้เสนอบางอย่างที่จะพัฒนาวิทยาศาสตร์โดยเฉพาะของประเทศไทยไว้ดังนี้

1. เรื่องไม่เพียงพอ วิทยาศาสตร์จะต้องให้ความร่วมมือกับวงการอื่นโดยทำหน้าที่เป็นผู้ป้อนความรู้ในการแก้ปัญหา เพราะความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องไม่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อการทำลาย ในทางพระพุทธศาสนาการแก้ปัญหาจะมี 3 ประสานคือ 1) ด้านพฤติกรรม มีการฝึกควบคุมพฤติกรรมทางสังคม ทั้งการแสดงออกทางกายวาจาใจ ซึ่งเทียบแล้ว คือ วินัย และศีล 2) ฝึกควบคุมทางด้านจิตใจ ตัวอย่างเช่นเราต้อง อนุรักษัธรรมชาติ เราต้องทำให้เกิดความรัก ธรรมชาติ และมีความสุขกับการอยู่กับธรรมชาติ 3) ด้านปัญญาความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะปัญญาที่จะ เข้าใจเหตุปัจจัยทางธรรมชาติ ปัญหาเป็นสิ่งที่ช่วยปรับเจตคติของคน เช่นเชื่อว่า เมื่อเราทำลายธรรมชาติ ธรรมชาติจะกลับมาทำลายเรา วิธีการทางพระพุทธศาสนาทั้งสามประสานเราใช้วิธีการแก้ปัญหามาตลอด ซึ่ง เรียกว่า การแก้ปัญหาทางจริยธรรม

2. เรื่อง “รอไม่ได้” บางครั้งทางวิทยาศาสตร์ “เจตคติ” ทางวิทยาศาสตร์สำคัญเท่าเนื้อหาทาง วิทยาศาสตร์” เจตคติ คือการมองสิ่งหลาย ตามเหตุและผลมองตามเหตุปัจจัย ที่จริงทั้งพุทธศาสนาและ วิทยาศาสตร์ ได้มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย แต่เจตคติทางวิทยาศาสตร์ใช้เพียงการหาความรู้ แต่ทางพุทธ ศาสนา ถือว่าเจตคติเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ช่วยชีวิตหนึ่งไม่สามารถ รอคำตอบของวิทยาศาสตร์ ได้

3. เรื่อง ส่งเสริมเทคโนโลยีที่สร้างสรรค์ไม่สร้างปัญหา เทคโนโลยีที่สร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) เทคโนโลยีที่รู้จักประมาณ เป็นเทคโนโลยีควบคุมโลหะ 2) เทคโนโลยีเพื่อทำประโยชน์ เป็นเทคโนโลยียับยั้ง โทษะ 3) เทคโนโลยีที่เสริมปัญญาและพัฒนามนุษย์ เป็นเทคโนโลยีควบคุม โมหะ การผลิต และสร้าง เทคโนโลยีดังกล่าวจะเป็นการพัฒนาที่เรียกว่า Sustainable

development คือการพัฒนาอย่างพอเพียงนั่นเอง ทำให้มนุษย์ก็อยู่ได้ธรรมชาติดีอยู่ได้และประสบผลสำเร็จ

4. การพัฒนาวัฒนธรรมทางวิทยาศาสตร์ไม่ควรมีแต่วัฒนธรรมเทคโนโลยี ประเทศไทยพร้อม ด้วยเทคโนโลยี แต่วิทยาศาสตร์ไม่ค่อยเจริญจนเข้าใจว่าเทคโนโลยีเป็นวิทยาศาสตร์ต้องพัฒนาวัฒนธรรม ทางวิทยาศาสตร์ขึ้นมาให้คนมีวิถีชีวิตแบบแสวงหาความรู้ มองตามเหตุปัจจัย คิดอะไรเป็นเหตุเป็นผลไม่เป็น นักเสพผล

5. การเลี้ยงดูเด็กแบบส่งเสริมค้นหาไม่ส่งเสริมฉันทะธรรมชาติของเด็ก จะมีฉันทะอยู่ในตัว ถ้าม โน่นถามนี้ แต่ผู้ใหญ่กลับไม่ชักจูงให้เกิดฉันทะคือการใฝ่รู้ความจริง หรือสื่อสารหาเหตุปัจจัย แต่จะส่งเสริม ค้นหามากกว่าเด็กจะเติบโตก็หมดฉันทะไปแล้ว เหลือแต่ค้นหา เพราะวัฒนธรรมการเลี้ยงดูเด็กของคนไทย เป็น ประเภท “โอ้” เด็กเกินไป

6. ความอ่อนในอุเบกขาไม่ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาหลักในการเลี้ยงดูควรใช้หลักธรรม 4 ข้อ คือ 1) ยามปกติให้มีเมตตา หวังดี ปราศจากอันตราย 2) เมื่อเกิดความเดือดร้อน สงสาร เห็นใจ 3) เมื่อประสบผลสำเร็จก็

พลอยยินดี ร่ำเรง ส่งเสริม สนับสนุน 4) เมื่อเด็กทำอะไรด้วยตนเอง ฝึกปฏิบัติเมื่อผิดพลาดจะต้องวางแผนให้เขาแก้ปัญหาด้วยตนเอง ให้เขาหัดแก้ปัญหา ไม่ใช่กลัวว่าเด็กจะลำบากไปทำแทนหมด ข้อนี้สำคัญที่สุดในการเลี้ยงดูเด็ก

7. การปลูกฝังความรู้อย่างบริสุทธิ์ เมืองไทยขาดความรู้ด้านการไฟรู้วงการวิทยาศาสตร์ต้องช่วยเรื่องนี้อย่างจริงจัง และต้องมีการไฟรู้อย่างบริสุทธิ์ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้เรียน Pure Science มากขึ้น เอาความรู้ที่บริสุทธิ์ไปบรรจบกับการสร้างสรรค์ชีวิตที่ดีงาม เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนามนุษย์

8. ฝึกความเป็นผู้นำและผู้ให้ลดคุณลักษณะเป็นผู้ตาม ประเทศเรามีจิตใจแบบผู้ตามและผู้รับดูว่าประเทศอื่นๆ มีอะไรก้าวหน้าทางวัตถุ แล้วเมื่อไหร่จะมาถึงประเทศเรา แม้แต่ทางวิชาการก็รอรับจนเคยชินแบบไม่รู้ตัว ดังนั้นต้องรักการเป็นผู้นำและผู้ให้

9. การศึกษาได้ผู้เรียนจบ แต่ไม่ได้บัณฑิตการศึกษา วิทยาศาสตร์ทุกระดับความเป็นบัณฑิต ไม่ใช่มองแค่ความสำเร็จการศึกษาเท่านั้น แต่ต้องจบการศึกษาและเป็นบัณฑิตด้วย คือพร้อมที่จะดำเนินชีวิตที่ดีงามรับผิดชอบ และสร้างสรรค์งานพัฒนาสังคมด้วย

10. รัฐควรมีนโยบายส่งเสริมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ เพราะเป็นรากฐานวิทยาศาสตร์ประยุกต์และเทคโนโลยี เพราะถ้าไม่สร้างฐานวิทยาศาสตร์ไว้ให้ดีจะไม่สามารถพัฒนาอุตสาหกรรมในระบบได้

## ทศนวิจารณ์

### 1. จุดเด่นของหนังสือ

จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ จุดเด่นที่สำคัญคือวิธีการนำเสนอแบบอริยสัจ 4 คือทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค โดยประเด็นที่นำเสนอ 6 ประเด็นสามารถแยกตามหลักอริยสัจ 4 ได้ดังนี้

1) ทุกข์ เนื้อหาส่วนนี้คือ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีความสดใสที่แฝงความสับสน ท่านเริ่มจากประโยชน์ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทำให้มนุษย์ได้รับความสะดวกสบาย ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางที่เร็วขึ้น ระบบการติดต่อสื่อสารที่สะดวกรวดเร็ว ยารักษาโรคที่มีประสิทธิภาพและการคิดค้นพันธุ์พืชกรรม เมื่อมีประโยชน์ก็มีโทษมหันต์ เช่นกัน กล่าวคือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาจสร้างอาวุธนิวเคลียร์ทำลายล้างชาติพันธุ์มนุษย์อาหารที่เจือปนด้วยสารเคมี อุตสาหกรรมนำไปสู่การทำลายทรัพยากรธรรมชาติทำลายธรรมชาติ อากาศเป็นพิษ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีนอกจากจะใช้ประโยชน์แล้วขณะนี้มีการนำไปหาประโยชน์ด้วย เพื่อให้ทันกับความต้องการ (กิเลส) ของมนุษย์ การใช้เทคโนโลยีไปหาประโยชน์ ถ้าหากขาดศีลธรรมจริยธรรมจะเป็นอันตรายอย่างมาก เพราะจะมีการกอบโกยเพื่อสนอง โลภะ โทสะ และโมหะ ของมนุษย์

2) สมุทัย คือสาเหตุแห่งทุกข์ เนื้อหาส่วนนี้คือศาสนากับวิทยาศาสตร์ เริ่มร่วมแล้วร้างเริด และวิทยาศาสตร์ กับพุทธศาสนาวิทยาศาสตร์เริ่มมาจากกลุ่มคนเดียวกันกับศาสนาและศึกษาเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติเหมือนกัน ต่อมาวิทยาศาสตร์ได้แยกตัวออกจากศาสนา เพราะเห็นว่าศาสนาเป็นเรื่องที่เกิดจาก

ศรัทธาขาดเหตุผล ส่วนวิทยาศาสตร์มีวิธีการหาความรู้ที่น่าเชื่อถือ ที่เรียกว่า วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) และศาสนาก็หลายศาสนาในเวลาเดียวกันส่วนวิทยาศาสตร์มีวิทยาศาสตร์เดียวเท่านั้น สาเหตุอีกประการหนึ่งคือ การหาคำตอบ ศาสนาต้องได้คำตอบอย่างรวดเร็วเพื่อคนหมู่มาก ส่วนวิทยาศาสตร์ต้องหาคำตอบอยู่นานกว่าจะสังเกต ทดลอง ในช่วงชีวิตหนึ่งของคนอาจจะไม่เห็นคำตอบก็ได้

การหาคำตอบของวิทยาศาสตร์ใช้อินทรีย์ 5 ไม่ยอมรับอินทรีย์ที่ 6 คือด้านจิตใจ แต่ศาสนายอมรับอินทรีย์ 6 ในการพิสูจน์หาคำตอบ เมื่อวิทยาศาสตร์ไม่ยอมรับอินทรีย์ 6 การหาคำตอบก็ติดตัน เพราะวิธีหาความรู้ไม่ตรงกับเรื่องที่จะพิสูจน์หาความรู้ ที่สำคัญวิทยาศาสตร์กลายเป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อยต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางจึงจะเข้าหาความรู้ได้ ต่างจากศาสนาอื่นที่เป็นเรื่องของคนส่วนใหญ่ทุกคนสามารถเข้าสูศาสนาได้ เมื่อวิทยาศาสตร์ไม่ให้ความสนใจด้านศีลธรรมจริยธรรมขาดการพัฒนาปัญญาของมนุษย์ในด้านคุณค่าไม่สนใจการแก้ปัญหาในตัวมนุษย์วิทยาศาสตร์ไม่สามารถให้คำตอบที่ครอบคลุมถึงธรรมชาติของมนุษย์ได้ นักวิทยาศาสตร์ส่วนหนึ่งจึงเริ่มให้ความสนใจในด้านจิตใจ ในส่วนที่ผู้ปฎิภาาได้สรุปอย่างน่าฟังว่า วิทยาศาสตร์กับศาสนามีจุดร่วมกันแม้จะแยกกันในช่วงเวลาหนึ่ง แต่วิทยาศาสตร์กับศาสนาอาจจะบรรจบกันได้อีกครั้งหนึ่งวิทยาศาสตร์อาจทำให้ตัวของมันกลายเป็นเรื่องของทุกคนได้ เมื่อถึงเวลานั้นวิทยาศาสตร์กลายเป็นศาสนาทันที

3) นิโธสิ่งที่ใช้ดับทุกข์การเข้าใจวิธีการดับทุกข์ เนื้อหาในส่วนนี้คือพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ ความแตกต่างและความเหมือน สิ่งที่เหมือนกันของทุกศาสนาอื่น วิทยาศาสตร์คือศรัทธาแต่ศาสนาอื่นศรัทธาโดยใช้อารมณ์ เชื่อพระเจ้า ส่วนพุทธศาสนาศรัทธาเป็นทางไปสู่ปัญญา มองธรรมชาติภายนอกและมองตัวตนของมนุษย์ ส่วนวิทยาศาสตร์ศึกษาธรรมชาติภายนอก พุทธศาสนานำเอาความรู้ความจริงมาแก้ปัญหาให้ตัวมนุษย์ พุทธศาสนาเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ที่สามารถพัฒนาได้ เน้นคุณค่าของมนุษย์เข้าถึงจิตใจของมนุษย์ ส่วนวิทยาศาสตร์นำความรู้มาพิชิตธรรมชาติแล้วหาความสุขจากการทำลายธรรมชาติ วิทยาศาสตร์จะเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางเหมือนพุทธศาสนา แต่เป็นการเอาธรรมชาติมารับใช้มนุษย์ เมื่อวิทยาศาสตร์ไม่เข้าถึงจิตใจของมนุษย์ การหาความรู้ก็มีขีดจำกัดจึงมีนักวิทยาศาสตร์ที่สำคัญ หันมาให้ความสนใจด้านจิตใจเช่น เอ็ดดิงตัน นักวิทยาศาสตร์ที่เข้าใจทฤษฎีสัมพันธภาพของไอน์สไตน์มากที่สุด ได้กล่าวว่า ความจริงวิทยาศาสตร์มีความบกพร่องเพราะผิดหลักการพิสูจน์ความจริง คือพิสูจน์ประสบการณ์ของอินทรีย์อันหนึ่ง ด้วยอินทรีย์หนึ่ง ถ้าอยู่ในลักษณะนี้วิทยาศาสตร์ก็จะพิสูจน์เงาของความจริงเรื่อยไปและไอน์สไตน์ได้พูดไว้ว่า “จินตนาการสำคัญกว่าความรู้” (Imagination more Important than knowledge) จินตนาการก็คืออินทรีย์ทั้ง 6 นั่นเอง

4) มรรค เนื้อหาในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะทางออกให้กับวิทยาศาสตร์ ไม่ให้ติดตัน คือสุดแดนวิทยาศาสตร์เข้ามาสื่อแดนจิต และข้อเสนอเบ็ดเตล็ดเพื่อการพัฒนาวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะการจัดการศึกษา วิทยาศาสตร์ของประเทศไทย ตอนนี้นำการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ หรือการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ใกล้จ่อแดนจิตใจเต็มที จากคำกล่าวของนักวิทยาศาสตร์คนสำคัญคือดังต่อไปนี้

Eddington การสำรวจโลกภายนอกด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์จะไม่เข้าถึงสัจจะภาวะหรือความจริงแท้ได้แต่นำเข้าถึงแค่โลกเงาๆ แห่งสัญลักษณ์เท่านั้น Maxplack ซึ่งถือว่าเป็นบิดาแห่งควอนตัม ยุคใหม่จะกล่าวว่า ความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ พอเราคิดว่าได้แก้ไขปัญหาลึกซึ้งแล้วเรื่องหนึ่ง ก็เจอกับความรู้ลึกซึ้งอีกเรื่องหนึ่ง และที่สำคัญไอน์สไตน์นักวิทยาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่แห่งศตวรรษ และเป็นที่มาของชื่อเรื่อง พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์ ซึ่งท่านพระพรหมคุณาภรณ์ ได้มาปาฐกถา กล่าวไว้ว่า “วิทยาศาสตร์เกิดขึ้นได้เป็นการสร้างสรรค์ของคนที่ยึดไปด้วยความไม่ปรารถนาต่อสัจธรรมและปัญหาที่เข้าใจความจริงบุคคลที่เราเป็นหนี้ต่อความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ทางวิทยาศาสตร์ ล้วนเต็มเปี่ยมไปด้วยความเชื่อมั่นทางศาสนา (ศรัทธา) อย่างแท้จริงว่าสากลจักรวาลของเรานี้เป็นสิ่งที่มีความสมบูรณ์ และรับรู้ด้วยการแสวงหาความรู้ ได้อย่างมีเหตุผล” และอีกตอนหนึ่งกล่าวว่า “พุทธศาสนามีสภาวะที่เรียกว่า Cosmic religious feeling คือความรู้สึกหรือสำนึกทางศาสนาอันหยั่งโยงสรรพสิ่งทั่วโลกสากลนี้อย่างเข้มข้น” ผู้ปาฐกถาได้กล่าวถึงหัวข้อที่มาในตอนนี่ว่า ควรจะตั้งชื่อว่า “วิทยาศาสตร์ที่มีพุทธศาสนาเป็นรากฐาน ควรจะเป็นอย่างไร วิทยาศาสตร์ที่สำคัญของโลกตามที่กล่าวมาชี้ให้เห็นว่าในขณะนี้การศึกษาวิทยาศาสตร์ได้ให้ความสำคัญด้านจิตใจและด้านศาสนาควบคู่กันไป

## 2. การนำเสนอพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์ สาระสำคัญทางพุทธศาสนาที่ท่านนำเสนอพอสรุปได้ดังท่านได้นำเสนอ

จุดเริ่มต้นของศาสนาทั่วไป คือ ความกลัวภัย ส่วนจุดเริ่มต้นของพุทธศาสนา คือ กลัวความทุกข์ ความกลัวภัยเกิดจากเหตุปัจจัยภายนอก เช่น น้ำท่วม แผ่นดินไหว ไฟป่า พายุ ฟ้าผ่าฟ้าร้อง ส่วนเรื่องทุกข์มันครอบคลุมปัญหาทั้งหมด ทั้งภายในและภายนอกของตัวมนุษย์ ความทุกข์เป็นสภาพบีบคั้น ตัดขาด คับข้อง ความทุกข์ก็คือปัญหาของมนุษย์นั่นเอง

ศาสนาทั่วไปมองหาแหล่งให้ทำให้เกิดภัย เพื่อให้เกิดการพ้นภัย เพราะเชื่อว่าสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นย่อมเกิดจากมนุษย์เป็นผู้กระทำ แต่มีหลายอย่างที่ไม่สามารถหาสาเหตุได้ว่าเกิดจากอะไร เช่น ฟ้าผ่า ฟ้าร้อง แผ่นดินไหว ก็นึกหาผู้กระทำ นึกไปนึกมาก็เรียกผู้กระทำว่าเทพเจ้าหรือเทวดา เป็นที่มาของภัยเหล่านี้ เป็นอำนาจลึกลับภายนอกที่เป็นผู้บันดาลพายุ บันดาลน้ำท่วม ไฟไหม้ จึงเกิดศาสนาที่มีเทวดาหลายองค์ขึ้นมา หรือบางลัทธิก็มีองค์เดียว ตัวโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้าหรืออำนาจลึกลับเหล่านั้น คือ ศรัทธา หรือความเชื่อนั่นเอง

วิธีปฏิบัติให้เทพเจ้าหรือเทวดาพึงพอใจคือ การบวงสรวง อ้อนวอน สักการะนี้จะพบในศาสนาต่างๆ ในส่วนของพุทธศาสนาเกิดจากกลัวความทุกข์ ต้องการพ้นทุกข์ จะแก้ไขให้พ้นทุกข์อย่างไร ดังนั้นจะต้องดูต้นกำเนิดของการเกิดทุกข์ ศาสนาต่างๆ เชื่อว่าการเกิดทุกข์สาเหตุจากปัจจัยภายนอกเกิดจากเทพเจ้าหรือเทวดา แต่พระพุทธรูปถือว่าเกิดจากกระบวนการของเหตุปัจจัย เป็นกฎของธรรมชาติ ความทุกข์เป็นกระบวนการของธรรมชาติ ความไม่รู้ไม่เข้าใจในความเป็นจริง ไม่เข้าใจกระบวนการทางธรรมชาติ ไม่เข้าใจตามเหตุตามผลนั้น เป็นต้นตอแห่งความทุกข์ ดังนั้นหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาก็คือ ความทุกข์ต่างๆ

เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เกิดจากการกระทำของตนเอง หรือที่เรียกว่าหลักกรรมนั่นเอง ดังนั้นการประกาศอิสรภาพของพุทธศาสนาจึงเอาปัญญามาแทนศรัทธา ทำให้ชาวตะวันตกไม่ยอมเรียกพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนา (Religion) เพราะพุทธศาสนามีจุดสำคัญคือ (1) ถือนหลักกรรมชาติ (2) เป็นการประกาศอิสรภาพของมนุษย์ (3) เอาปัญญามาแทนศรัทธา

หลักพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา 3 ประการดังกล่าว พอจะอธิบายได้ดังนี้

ข้อที่ 1 หลักกฎกรรมชาติ ธรรมชาตินี้หรือกฎธรรมชาตินั้นมีอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าเป็นผู้ทรงค้นพบดังพระสวดที่ว่า “อุปปาทา วา ภิกขเว ตถาคทานํ อนุปปาทา วา ตถาคทานํ” แปลว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายจะอุบัติขึ้นหรือไม่ก็ตาม มันก็เป็นหลักยืนตัวธรรมดา เป็นกฎธรรมชาตินี้ว่า สิ่งทั้งหลายเกิดจากเหตุปัจจัยล้วนแต่ไม่คงที่ ไม่คงตัว และไม่เป็นตัว

ไม่คงที่ คือ มันเกิด ๆ ดับ ๆ เกิดขึ้นแล้วสลายตัวเป็นธรรมดา

ไม่คงตัว คือ มันถูกปัจจัยขัดแย้ง บีบคั้น ให้คงสภาพเดิมไม่ได้

ไม่เป็นตัว คือ ไม่เป็นตัวของตัวเอง แต่เป็นไปตามเหตุปัจจัย

ข้อที่ 2 หลักเหตุปัจจัย นอกจากว่าสิ่งทั้งหลายไม่คงที่ ไม่คงตัว และไม่เป็นตัวแล้ว ก็บอกหลักความเป็นเหตุเป็นผล หรือความเป็นเหตุปัจจัยแบบอิงอาศัยกันของสิ่งทั้งหลาย ที่เราเรียกว่า “กฎปฏิจจสมุปบาท”

ข้อที่ 3 หลักศรัทธา หลักการของพุทธศาสนาจากศรัทธาโยงสู่ปัญญาที่มีคนแอบอ้างกันมาก คือหลักกาลามสูตร พระพุทธเจ้ายังตรัสต่อไปอีกว่า จะต้องรู้เข้าใจด้วยตนเองว่า สิ่งเหล่านี้เป็นกุศลหรือไม่กุศล ถ้ารู้ว่าเป็นกุศล มีโทษ ไม่เป็นประโยชน์ ทำให้เกิดทุกข์ พังละเสีย ถ้ารู้ว่าเป็นกุศล เป็นประโยชน์ เป็นไปเพื่อความ สุข ก็ให้ถือปฏิบัติ นี่ก็คือ เป็นเรื่องที่ต้องรู้ชัด ประจักษ์แก่ตนเอง เป็นประสบการณ์ตรง นี่คือการเปลี่ยนจากศรัทธา ไปสู่ปัญญา

ข้อที่ 4 หลักการประกาศอิสรภาพของมนุษย์ เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูตทรงเปล่งอาสภิวาจาว่า “เราเป็นผู้เลิศแห่งโลก เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก เราคือผู้เป็นใหญ่แห่งโลก” นี่คือการประกาศอิสรภาพของมนุษย์พระพุทธองค์ตรัสเพื่อ แสดงว่ามนุษย์มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองได้สูงสุด เมื่อมนุษย์พัฒนาตนเองได้สูงสุดก็จะเป็นผู้ประเสริฐสุด

ข้อที่ 5 หลักการแก้ปัญหาด้วยการกระทำของมนุษย์

พุทธพจน์ การแก้ปัญหาด้วยการกระทำของมนุษย์พระพุทธองค์ตรัสว่า

“มนุษย์ทั้งหลายถูกภัยคุกคามแล้ว พวกเขากลับไปหาเจ้าพ่อเจ้าเขา เจ้าญาติ ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่พึ่ง แต่สิ่งเหล่านั้น ไม่ใช่สรณะอันเกษม เมื่อยึดเอาสิ่งเหล่านั้นเป็นสรณะ ย่อมไม่หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงไปได้”

“แต่ชนเหล่าใดมาถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์เป็นสมณะ รู้เข้าใจอริยสัจ 4 เห็นปัญหา เหตุเกิดของปัญหา ภาวะไร้ปัญหา และวิธีปฏิบัติให้ถึงความสิ้นปัญหา ก็จะไม่หลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้”

หลักพระรัตนตรัย เราก็ต้องแก้ปัญหาด้วยวิธีการของมนุษย์ที่เพียรทำการด้วยปัญญาที่รู้เหตุปัจจัย หลักการมันบังคับอยู่ในตัวเอง วิธีการแก้ปัญหาด้วยปัญญาของมนุษย์ ก็คือ

หนึ่ง ทุกข์ คือ เริ่มด้วยปัญหา ต้องรู้ปัญหาก่อน เสร็จแล้ว

สอง สมุทัย สืบสาวหาสาเหตุของปัญหา แล้ว

สาม นิโรธ กำหนดจุดหมายที่ดับปัญหา จากนั้น

สี่ มรรค ก็ปฏิบัติตามวิธีการให้ถึงความดับปัญหาได้

นี่คือ หลักการที่ว่า เป็นการแก้ปัญหาตามแนวเหตุผล ด้วยการกระทำของมนุษย์เอง

ข้อที่ 6 หลักการสอนแต่ความรู้หรือความจริงที่เป็นประโยชน์ ความรู้หรือความจริงที่รู้อาจจะมีมากมาย แต่หลายอย่างอาจจะเป็นความรู้ที่ไม่เป็นประโยชน์ ไม่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาของมนุษย์ พระพุทธเจ้าไม่สอนความรู้เหล่านั้น และก็ไม่ว่าย เอะแต่ความจริงที่เป็นประโยชน์เท่านั้นมาสอน เราจะเห็นหลักการเหล่านี้จากพุทธพจน์เองเช่นในข้ออุปมาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เมื่อครั้งที่ประทับอยู่ในป่า ที่เรียกว่า สีสปวัน ซึ่งบางทีก็เรียกว่าป่าไม้สีเขียว หรือป่าไม้ประดู่ลาย

พระองค์ทรงหิบบิโหม้ประดู่ลายขึ้นมากำพระหัตถ์หนึ่ง แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า บิโหม้ในกำมือเรานี้ กับบิโหม้เบื่องบนในป่านี้ ไหนจะมากกว่ากัน พระสงฆ์ก็ทูลตอบว่า บิโหม้ในพระหัตถ์ของพระองค์นิดเดียว บิโหม้ในปามากกว่ามากนัก

พระพุทธเจ้าก็ตรัสว่า สิ่งที่เราสอนกันนั้น ความจริงที่รู้มีมากมาย แต่ความจริงส่วนใหญ่เรารู้แล้วไม่ได้สอน เหมือนบิโหม้ในป่าส่วนที่สอนเหมือนบิโหม้ในกำมือเท่านั้น ทำไม ก็ตรัสแสดงเหตุผลว่า เพราะความจริงเรานั้น ไม่เป็นไปเพื่อความรู้อย่าง เพื่อความเข้าใจความจริงถ่องแท้ ไม่เป็นไปเพื่อการแก้ปัญหา ไม่เป็นไปเพื่อความไร้ทุกข์ ไม่เป็นไปเพื่อจุดหมายของพุทธศาสนา คือ นิพพาน

ประเด็นต่อมาที่พระพรหมคุณาภรณ์ ได้นำเสนอที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์คือ กฎธรรมชาติ 5 อย่าง หรือที่เรียกว่านิยาม คือ 1) อุตุนิยาม (physical laws) กฎธรรมชาติเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในธรรมชาติแวดล้อม ในโลกแห่งวัตถุ เช่น ลมฟ้าอากาศ ฤดูกาล 2) พีชนิยาม (biological laws) กฎธรรมชาติเกี่ยวกับพืชพันธุ์ โดยเฉพาะสิ่งที่เรียกว่าพันธุกรรม 3) จิตนิยาม (psychic laws) กฎธรรมชาติเกี่ยวกับการทำงานของจิต กระบวนการของความคิด 4) กรรมนิยาม (karmic laws) กฎแห่งกรรม หรือกฎธรรมชาติเกี่ยวกับการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ ได้แก่ กระบวนการแห่งเจตจำนงหรือความคิดปรุงแต่งสร้างสรรค์ต่างๆ 5) ธรรมนิยาม (the general laws of cause and effect) กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความสัมพันธ์และอาการที่เป็นเหตุเป็นผลแก่กันของสิ่งทั้งหลาย อย่างที่เรียกว่า ความเป็นไปตามธรรมดา หรือกฎทั่วไปแห่งเหตุและผล

ในพระพุทธศาสนาการแสวงหาความรู้เพื่อเข้าถึงความจริงของกฎธรรมชาติ จะดำเนินควบคู่พร้อมกันกับการพัฒนามนุษย์ และการพัฒนามนุษย์นั้นจะเป็นตัวบอขอบเขตของการนำความรู้ในกฎธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ด้วย ซึ่งเมื่อเป็นไปตามหลักการนี้ก็จะปิดทางมิให้มีการนำความรู้ในกฎธรรมชาติไปสนองใน โลภะ โสทะ โมหะ และจุดหมายของพุทธศาสนา คือ การนำความรู้ ความจริง ในกฎธรรมชาติมาแก้ปัญหา และพัฒนามนุษย์ให้พ้นทุกข์ ส่วนวิทยาศาสตร์ก็นำเอาความรู้มาพิชิตธรรมชาติแล้วหาความสุข พรั่งพร้อมมาบำรุงบำเรอตนเองของมนุษย์วิธีการเข้าถึงความรู้ ในส่วนการเข้าถึงความรู้ทางพุทธศาสนา ท่านได้นำเสนอดังนี้



ประเด็นที่ 1 การรับรู้ตามที่มันเป็น เช่น พอตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง ก็เป็นการรับรู้ตามที่มันเป็น ไม่ใช่รับรู้ อยากให้มันเป็น

ประเด็นที่ 2 มีวิธีคิดอย่างเป็นระเบียบ คือ เมื่อรับรู้อย่างถูกต้อง ต้องมีวิธีคิดอย่างถูกต้อง

ประเด็นที่ 3 วิธีพิสูจน์สืบสาวหาความรู้ใช้การสังเกตและทดลองด้วยประสบการณ์ตรง

อีกประเด็นหนึ่งของวิธีการเข้าถึงความรู้ของพุทธศาสนา คือ วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ

1. คิดแบบสืบสาวหาสาเหตุปัจจัย
2. คิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ
3. คิดแบบมองหาคุณและโทษ และหาทางออก

จุดหมายการแสวงหาความรู้ของพุทธศาสนา คือ การนำความรู้ ความจริง ที่ปรากฏในธรรมชาติ มาแก้ปัญหาและพัฒนามนุษย์ให้พ้นจากความทุกข์

ส่วนจุดหมายการหาความรู้ของวิทยาศาสตร์ คือ การนำความรู้มาพิชิตธรรมชาติ แล้วใช้เทคโนโลยีเพื่อหาความสุขบำรุงบำเรอตนเอง

ถ้าวิเคราะห์วิธีการทางวิทยาศาสตร์กับหลักพุทธศาสนา คือ อริยสัจ 4 มีความเหมือนและต่างกันอย่างไร

1. พุทธศาสนา หลักอริยสัจ 4 ขึ้นต้นด้วย ทุกข์ ทุกข์คือปัญหาของมนุษย์ วิทยาศาสตร์ก็เริ่มจากปัญหาเหมือนกัน ตามที่ท่านได้กล่าวไว้ตอนเริ่มต้น ว่า ทั้งวิทยาศาสตร์และศาสนา เริ่มจากความต้องการรู้จักธรรมชาติ

2. พุทธศาสนา ศึกษาสาเหตุแห่งทุกข์ คือ สมุทัย โดยวิธีการใช้ อินทรีย์ 5 และที่สำคัญคือ ด้านจิตใจและรู้จักสาเหตุแห่งทุกข์เกิดจากอะไร ส่วนวิทยาศาสตร์ เช่น การคาดคะเน โดยการตั้งสมมติฐาน การคาดคะเน เพื่อหาเหตุผล หาคำตอบมาตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ขั้นตอนนี้ พุทธศาสนาพอจะรู้สาเหตุแห่งทุกข์ หรือสาเหตุแห่งปัญหาแล้ว ส่วนวิทยาศาสตร์ทำให้ได้คำตอบ

3. พุทธศาสนา คิดหาวิธีการดับทุกข์คือนิโรธ วิธีดับทุกข์ กำจัดอวิชชาให้หมดสิ้น ในส่วนของวิทยาศาสตร์ ขั้นที่ 3 เป็นการทดลองเพื่อตอบปัญหา การตั้งสมมติฐานหรือการคิดหาคำตอบไว้ส่วนหน้า

4. พุทธศาสนา ค้นพบวิธีดับทุกข์ คือ มรรค มีองค์แปด หรือ หลักศีล สมาธิ ปัญญา ในส่วนของวิทยาศาสตร์ คือ การวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปผล

เมื่อดูหลักอริยสัจ 4 ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ซึ่งถือว่าเป็นพระธรรมขั้นสุดยอด แต่คำตอบของวิทยาศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา แต่กระบวนการวิหาความรู้ทางพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์มีลักษณะใกล้เคียงกัน แต่ใช้วิธีการที่แตกต่างกัน เพราะพุทธศาสนาใช้ อินทรีย์ 5 ในการหาความรู้ แต่วิทยาศาสตร์ใช้วิธีการทดลอง แต่ก็ใช้อินทรีย์ 5 ด้านตามากที่สุด แต่วิธีการสรุปความรู้ ก็คือใช้จิตเหมือนกัน

ในส่วนของนักวิทยาศาสตร์ ท่านได้ยกตัวอย่างคำพูดของ ไอน์สไตน์ไว้หลายประเด็น เช่น “ในคุณวิถุนิยมของพวกเรา ผู้ทำงานทางวิทยาศาสตร์อย่าเอาจริงเอาจัง เป็นจำพวกเดียวกันเท่านั้น ที่ศาสนาอย่างลึกซึ้ง” (หรือจะใช้คำว่า ‘เครื่องศาสนา’ ก็แล้วแต่)

ไอน์สไตน์กลับไปเห็นว่า ในยุคนี้หากคนที่มีศานาอยาก มีนักวิทยาศาสตร์พวกเดียวกันที่เป็คนมี ศาสนาอย่างจริงจัง แต่ต้องเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่ทำงานอย่างบริสุทธิ์ใจอย่างที่เราเรียกว่า เป็นคนที่ทำงานอย่าง เอาจริงจังและ บอกต่อไปว่า วิทยาศาสตร์เกิดขึ้น ได้โดยเป็นสร้างสรรค์ของคนที่ไม่เต็มเปี่ยมด้วยความไม่ ประารถนาต่อสัจธรรมและปัญญาที่เข้าใจความจริง...บุคคลที่เราเป็นหนี้ผลสำเร็จในทางสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่ทาง วิทยาศาสตร์ทุกคนล้วนเต็มเปี่ยมด้วยความเชื่อมั่นทางศาสนา (ศรัทธา) อย่างแท้จริงว่าสากลจักรวาลของเรา เป็นสิ่งที่มีความสมบูรณ์และสามารถรับรู้ได้ด้วยการแสวงหาความรู้ย่อมมีเหตุผล

อันนี้เขาเรียกว่าเป็นความรู้สึกหรือสำนึกทางศาสนา อันนี้ไอน์สไตน์เรียกว่าเป็น ความรู้สึกทาง ศาสนา หรือ สำนึกทางศาสนา” โดยเฉพาะเป็น cosmic religious feeling คือ สำนึกทางศาสนาที่หยั่งโยง สรรพสิ่งทั่วสากล แล้ว ก็บอกว่า สำนึกทางศาสนาที่หยั่งโยงสรรพสิ่งทั่วสากลนี้ เป็นแรงจูงใจที่แรงกล้าและ ประเสริฐที่สุดสำหรับการค้นคว้า วิจัยทางวิทยาศาสตร์ ไอน์สไตน์ว่าอย่างนี้ แล้วอีกตอนหนึ่ง บอกว่า พุทธ ศาสนา..มีสภาวะที่เรียกว่า cosmic religious feeling คือความรู้สึกหรือสำนึกทางศาสนาอันหยั่งโยง สรรพ สิ่งทั่วสากลนี้อย่างเข้มข้น หรือแรงกล้ามาก พุทธศาสนามี cosmic religious feeling สูงมาก และ cosmic religious feeling นี้ เป็นต้นกำเนิดของการคิด ค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ เพราะฉะนั้นก็ให้นักเขาเองว่าจะตั้ง เป็นชื่อเรื่อง นี้ได้หรือเปล่า ในที่นี้ก็เลยถือเอาพอเป็นนัยๆ ว่า พุทธศาสนาเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์ ในแง่ หนึ่งอย่างนี้

### 3. จุดที่น่าสนใจของหนังสือ

หนังสือพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์”เป็นการรวบรวมคำปาฐกถาмаจัดพิมพ์ เป็นรูปเล่ม จึงมีความบกพร่องอยู่บ้าง เพราะการปาฐกถาเป็นเวลาเกือบ 4 ชั่วโมง เนื้อหาการบรรยายจึงมีมาก เมื่อรวบรวมเป็นรูปเล่ม มีทั้งหมด 213 หน้า โดยจุดอ่อนของหนังสือพอสรุปได้ดังนี้

1. หนังสือไม่มีบทที่ 1 หรือส่วนที่ 1 เนื้อหาของหนังสือกำหนดขึ้นมาลอยๆ โดยใช้หัวข้อเรื่องแทน ในแต่ละบทไป ทำให้มีปัญหาในการโยงความสัมพันธ์ในแต่ละบทแต่ละเรื่อง

2. เนื้อหาของแต่ละส่วน บางครั้งเหมือนมีความซ้ำซ้อน แทนที่จะบอกเนื้อหาหลักเนื้อหาย่อยให้ จบไปในแต่ละส่วน แต่กลับมามีอธิบายอีกในบทต่อไป จึงเกิดความสับสนในการเชื่อมโยงเนื้อหาหลักเนื้อหาย่อย

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว การที่หนังสือหรือลำดับข้อในการปาฐกถาอาจจะเป็นเจตนา ของผู้ ปาฐกถาเองที่ต้องการนำเสนอในรูปแบบนี้ โดยเฉพาะการขึ้นหัวข้อในแต่ละหัวข้อจะเป็นเหมือนวลี หรือคำคม ไม่ออกแนววิชาการนี่คือ เอกลักษณะของท่านที่ยากที่ใครจะลอกเลียนแบบได้

## สรุป

ถิ่นกำเนิดของศาสนาเกิดจากความกลัว โดยเฉพาะภัยที่เกิดจากธรรมชาติ เช่นฟ้าแลบ ฟ้าร้อง ฟ้าผ่า น้ำท่วม แผ่นดินไหว มนุษย์พยายามหาคำตอบจากธรรมชาติเหล่านี้ว่าเกิดจากอะไร จะแก้ไขอย่างไร เมื่อค้นหาคำตอบที่แท้จริงไม่ได้จึงเชื่อว่าสิ่งทำให้เกิดเหตุการณ์เหล่านั้นคือพระเจ้า หรือเทวดา การแก้ปัญหาทำให้เกิดภัยต่าง ๆ ก็ต้องเอาใจนิยมนเทพเจ้า โดยการบวงสรวง อ้อนวอน ซึ่งศาสนาส่วนใหญ่จะยืนอยู่บนหลักอันที่พระเจ้าเป็นสร้างและผู้ทำให้เกิดความสุข ความทุกข์ให้กับมนุษย์ให้กับโลก ศาสนาเหล่านี้จึงเน้น “ศรัทธา” หรือ “ความเชื่อ” ที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้า

ส่วนต้นกำเนิดของพุทธศาสนาเกิดจากความ “ทุกข์” ความทุกข์ที่ไม่เข้าใจกฎของธรรมชาติด้วย ไปสู่กฎธรรมชาติ คือ “ปัญญา” มิใช่ “ศรัทธา” เหมือนศาสนาอื่น ศรัทธาเป็นเพียง สิ่งที่เชื่อมโยงไปหาการพิสูจน์ด้วยประสบการณ์ตรงเพื่อให้เกิดปัญญา จุดหมายของพุทธศาสนา คือ การนำความรู้ความจริงมาแก้ปัญหา มาพัฒนามนุษย์ มนุษย์เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ให้มีความสำคัญกับอินทรีย์ 6 คือด้านจิตใจในการพัฒนาตน

วิธีการหาความรู้ทางพระพุทธศาสนา มี 3 ประการที่สำคัญคือ

1. รับรู้ประสบการณ์อย่างเที่ยงตรง รับรู้อย่างที่มันเป็น
2. คิดเป็นระเบียบระบบคิดถูกต้อง

3. ใช้การสังเกตด้วยประสบการณ์ตรง ชำนาญด้าน กรรมนิยาม และจิตินิยามนำความรู้ความจริงที่ได้จากการศึกษามาแก้ปัญหาให้ตนเองให้สังคมเพื่อการพ้นทุกข์

กำเนิดวิทยาศาสตร์ คล้ายกันกับศาสนาโดยเฉพาะพุทธศาสนา เกิดจากการอยากรู้ธรรมชาติ แต่จุดหมายคือต้องการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาพิชิตธรรมชาติหาความสุขจากวัตถุ วิทยาศาสตร์ที่นำไปสู่เทคโนโลยีส่วนมากเป็นการสนองโลภะ โทสะ และโมหะของมนุษย์ วิทยาศาสตร์ศึกษามนุษย์ในแง่ของชีววิทยาที่เป็นโลกภายนอก ไม่สนใจศึกษาด้านจิตใจ วิทยาศาสตร์เน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางเหมือนพุทธศาสนา แต่นำเอาความรู้ที่ได้มาเพิ่มกิเลสให้กับตนเอง วิธีการหาความรู้ใช้อินทรีย์ 5 เพื่อเอาชนะธรรมชาติชำนาญด้าน อุดุนิยามและพิชนิยาม

วิทยาศาสตร์กับศาสนากำเนิดจากจุดร่วมที่เหมือนกันคือต้องการรู้ธรรมชาติ ศึกษาธรรมชาติต่อมา วิทยาศาสตร์แยกตัวออกจากศาสนา เพราะเห็นว่าศาสนาขาดการศึกษาความรู้ที่น่าเชื่อถือ ส่วนระเบียบวิธีการวิทยาศาสตร์เป็นการหาความรู้ที่น่าเชื่อถือจนทำให้ศาสตร์ในสาขาอื่นพยายามจะทำให้ตนเป็นวิทยาศาสตร์ พุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์ มีวิธีการหาความรู้ที่คล้ายกันคือการทดลอง การสังเกต แต่วิธีการทางวิทยาศาสตร์ต้องใช้บุคคลที่มีความชำนาญเฉพาะทางเป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อย ส่วนพุทธศาสนาทุกคนสามารถเข้าถึงได้ การศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์กำลังถึงทางตันเพราะไม่ยอมรับการศึกษาด้านจิตใจซึ่งเป็นอายตนะที่ 6 วิทยาศาสตร์สมัยใหม่หรือฟิสิกส์ใหม่กำลังหันมาสนใจอายตนะด้านที่ 6 ดังคำกล่าวของไอน์สไตน์ ที่บอกว่า Cosmic religious feeling คือสำนักทางศาสนาซึ่งในส่วนสุดท้ายของหนังสือผู้ปราชญ์ได้สรุปไว้

ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อวิทยาศาสตร์และพุทธศาสนา วิทยาศาสตร์เกิดขึ้นมาจากความไม่รู้ความจริงของธรรมชาติ และความปรารถนาดีงามสูงสุด โดยพร้อมด้วยการพัฒนามนุษย์ จึงจะบอกได้ว่า วิทยาศาสตร์ที่มีพุทธศาสนา เป็นรากฐาน และวิทยาศาสตร์ต้องให้คำตอบกับความจริง โดยไม่ต้องรอคำตอบที่เบ็ดเสร็จเพราะช่วงชีวิตหนึ่งของมนุษย์ไม่ยืนยาวนัก วิทยาศาสตร์กับคุณธรรม จริยธรรมจะไปด้วยกันได้หรือไม่ มนุษย์ เท่านั้นเป็นผู้ให้คำตอบ เพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลกในปัจจุบัน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้ห่างจากแดนจิตออกไปทุกวัน

### เอกสารอ้างอิง

- ชวาล ศิริวัฒน์, (2553). *ประวัติพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), (2558). *พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เพ็ทโฮม จำกัด.
- Phachen Thammasarangkoon. (2561). เต้าแห่งพิลึกส์ตอนที่ 2 สารสังเขป. ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 12 มกราคม 2561. แหล่งที่มา: <https://www.gotoknow.org/posts/627559>

## บทวิจารณ์หนังสือ : BOOK REVIEW

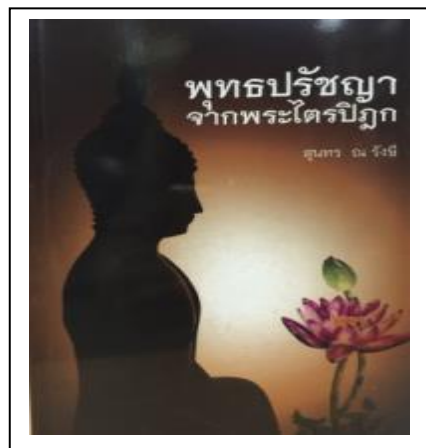
เรื่อง : พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก

ผู้เขียน : ศาสตราจารย์ พิเศษ ดร. สุนทร ณ รั้งษ์

ปีที่พิมพ์ : 2548

สำนักพิมพ์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จำนวนหน้า : 513 หน้า



พระมหาทองเจริญ สมจิตโต และ สมเดช นามเกต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

**Phramaha Thongcharoen Samajitto and Somdet Namket**

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Corresponding Author, Email : arithat.loes@mcu.ac.th

\*\*\*\*\*

### บทนำ

หนังสือที่ผู้เขียนจะนำมาวิจารณ์ต่อไปนี้มีชื่อเรื่องว่า “พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก” เป็นหนังสือที่เขียนถึงหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เป็นหลักในการนำเสนอและวิเคราะห์คำสอนที่ปรากฏในปกรณ์ต่างๆ ระดับอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ซึ่งจะนำมาประกอบการศึกษาวิเคราะห์หาคำตอบเมื่อมีความจำเป็นจริงๆ ผู้เขียนตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องมีตำราพุทธปรัชญาให้นิสิตได้ใช้เป็นคู่มือในการศึกษา จึงได้เขียนหนังสือ “พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก” นี้ขึ้น โครงสร้างของหนังสือได้แบ่งประเด็นเนื้อหาเป็นบทๆ แบ่งออกเป็น 9 บท ได้แก่ บทที่ 1 ว่าด้วยเรื่องธรรมกับไตรลักษณ์ หลักคำสอนพื้นฐานในพุทธปรัชญา บทที่ 2 ว่าด้วยเรื่องโลกตามทรรศนะของพุทธปรัชญา บทที่ 3 ว่าด้วยเรื่องมนุษย์ตามทรรศนะของพุทธปรัชญา บทที่ 4 ว่าด้วยเรื่องกฎแห่งกรรม-มนุษย์กับการกระทำ บทที่ 5 ว่าด้วยเรื่องความคิดเรื่องสังสารวัฏ : มนุษย์กับการเวียนว่ายตายเกิด บทที่ 6 ว่าด้วยเรื่องกรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรสุคติภูมิ บทที่ 7 ว่าด้วยเรื่องกรรมกับ

\* วันที่รับบทความ: 23 มกราคม 2565; วันที่แก้ไขบทความ 4 มีนาคม 2565; วันที่ตอบรับบทความ: 7 มีนาคม 2565

Received: January 23, 2022; Revised: March 4, 2022; Accepted: March 7, 2022

การเกิดใหม่ในกามาวจรทุกดิग्ภูมิ บทที่ 8 ว่าด้วยเรื่องกรรมกับการเกิดใหม่ในรูปภพและอรุภพ บทที่ 9 ว่าด้วยเรื่องพุทธปรัชญาเรื่องความหลุดพ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในแนวปรัชญาทั้งส่วนที่เรียกว่าสัจธรรมและจริยธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้สนใจ และเพื่อใช้เป็นหนังสือการจัดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ในสาขาพระพุทธศาสนาและปรัชญา

พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎกนี้ เขียนโดยศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุนทร ณ รัชชี วุฒิการศึกษาสูงสุด Ph.D. (Philosophy) Banaras Hindu University. เคยเป็นหัวหน้าภาควิชาปรัชญาคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นราชบัณฑิตพิเศษประเภทปรัชญา สาขาอภิปรัชญาและญาณวิทยา สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสถาน นักวิชาการผู้ชำนาญการ ศูนย์พุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุก ราชบัณฑิตยสถาน กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์พระไตรปิฎก ราชบัณฑิตยสถาน กรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ราชบัณฑิตยสถาน มีความเชี่ยวชาญพุทธปรัชญา ปรัชญาอินเดีย มีผลงานด้านหนังสือและบทความทางวิชาการภาษาไทยและภาษาอังกฤษประมาณ 35 เรื่อง หนังสือพุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก มี 517 หน้า ฉบับที่นำมาใช้วิจารณ์ พิมพ์ครั้งที่ 3 กุมภาพันธ์ 2551 กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 1,111 เล่ม

## โครงสร้างของหนังสือ

**บทที่ 1 ธรรมกับไตรลักษณ์** หลักคำสอนพื้นฐานในพุทธปรัชญา กล่าวถึงเรื่องราวทุกอย่างที่เป็นสังขตธรรม คือธรรมชาติที่ยังมีปัจจัยปรุงแต่งและอสังขตธรรม คือธรรมชาติที่ไม่มีปัจจัยปรุงแต่ง ได้แก่ พระนิพพาน สภาพธรรมทั้งสองนี้พระพุทธเจ้าจะอุบัติขึ้นหรือไม่อุบัติขึ้นก็ตาม สภาพธรรมทั้งสองนี้ก็มิอยู่แล้วตามธรรมชาติและต้องเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ กฎธรรมชาติที่มีความแน่นอนตายตัวไม่ผันแปรเป็นสิ่งที่น่าควรศึกษาน่าทำความเข้าใจมี 5 ประการ คือ 1) อุตุนิยาม 2) พินนิยาม 3) จิตนิยาม 4) กรรมนิยาม และ 5) ธรรมนิยาม สรุปประมวลลงแล้วกฎของธรรมชาติทั้ง 5 ประการนี้ เป็นสามัญญลักษณะเป็นไตรลักษณ์ ได้แก่ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา เป็นลักษณะแห่งรูปธรรมและนามธรรมที่เป็นตัวธรรมชาติจะต้องตกอยู่ในสภาวะเช่นนี้ไม่เป็นลักษณะอย่างอื่นไปได้ ไม่ควรเอาใจเข้าไปยึดมั่นถือมั่นในรูปธรรมและนามธรรม เพราะเมื่อเข้าไปยึดมั่นถือมั่นในธรรมทั้งปวงจิตย่อมขาดอิสรภาพ ตรงนี้เป็นประเด็นชี้ให้เห็นว่าควรศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจในคำว่า ธรรมคือธรรมชาติและกฎของธรรมชาติ ให้เห็นรายละเอียดถึงความหมายที่แท้จริงและถึงซึ่งลักษณะของธรรมอย่างแท้จริงจะได้เข้าใจว่า ธรรมนั้นคือของจริงของแท้เป็นสภาพเช่นนี้และมีลักษณะเช่นนี้เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็จะเข้าถึงปรัชญาคือการแสวงหาความจริงอันติมะ (Ultimate reality) คือมีปัญญาเข้าถึงความจริงอันสูงสุด

**บทที่ 2 โลกตามทรรศนะของพุทธปรัชญา** กล่าวถึงเรื่องโลกที่เป็นธรรมชาติ 2 ลักษณะ คือ โลกเชิงวัตถุวิสัย (Objective world) โลกที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มันมีตามธรรมชาติอย่างไรก็อยู่อย่างนั้น ซึ่งถือว่าเป็นโลกที่มนุษย์และสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ และ โลกเชิงอัตวิสัย (Subjective world) คือโลกในความหมายที่สัมพันธ์กับตัวผู้รับรู้การมีอยู่ของโลก มีผู้รู้กับสิ่งที่ถูกรู้ โลกเชิงอัตวิสัย เป็นอายตนะภายในและภายนอกที่ต้องทำหน้าที่สัมพันธ์กัน โลกอีก 3 อย่าง คือ 1) สังขารโลก ได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปตามการปรุงแต่งของเหตุปัจจัย 2) สัตว์โลก ได้แก่ หมูสัตว์ และ 3) โอกาสโลก ได้แก่ โลกทางกายภาพอันเป็นที่เกิดและอาศัยอยู่ของสิ่งมีชีวิตทั้งปวง ซึ่งหมายถึงโลกหรือดาวเคราะห์ที่เราอาศัยอยู่นี้ โลก 3 นัยที่ 2 1) มนุษย์โลก ภพอันเป็นที่เกิดของมนุษย์ 2) เทวโลก ได้แก่ สวรรค์เป็นที่เกิดของเทวดาชั้นกามาวจร 6 ชั้น 3) พรหมโลก ได้แก่ รูปาวจรสวรรค์อันเป็นที่เกิดอยู่ของรูปพรหม 16 ประเภท และอรุปราวจรสวรรค์แห่งอรุปรพรหม 4 ประเภท โลก 3 นัยที่ 3 1) กามโลก ได้แก่ โลกอันเป็นที่เกิดอยู่ของหมูสัตว์ที่ยังมีจิตเกาะเกี่ยวเพติดเพลินอยู่ในกามคุณ 5 2) รูปโลก ได้แก่ โลกอันเป็นที่อยู่ของรูปพรหม 16 ประเภท 3) อรูปโลก ได้แก่ โลกอันเป็นที่อยู่ของอรุปรพรหม 4 ประเภท โลกที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นโลกตามทรรศนะแห่งพุทธปรัชญาที่พระพุทธเจ้าทรงรู้อย่างแจ่มแจ้ง

**บทที่ 3 มนุษย์ตามทรรศนะของพุทธปรัชญา** กล่าวถึงเรื่องมนุษย์ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเภทที่ถือปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา เจริญเติบโตในครรภ์ของมารดาตลอดเวลา 9 เดือน เมื่อครบ 9 เดือนแล้วจึงได้คลอดจากครรภ์ของมารดา และแก่ เจ็บ ตาย ไปตามกาลเวลา มนุษย์มีส่วนที่สำคัญ คือกายและใจ มนุษย์จึงได้แก่ 5 ชั้น คือ 1) รูปชั้น 2) เวทนาชั้น 3) สัญญาชั้น 4) สังขารชั้น และ 5) วิญญาณชั้น ซึ่งเป็นสังขตธรรมที่มีการปรุงแต่งกันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป แต่จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้จะต้องพัฒนาอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ต่อไปอีกระยะหนึ่งในการมีสติสัมปชัญญะรู้เท่าทันอารมณ์ มนุษย์ในส่วนที่เป็นรูปเรียกว่ามนุษย์ทางกายภาพ ได้แก่ มหาภูตรูป 4 และยังมีอุปาทายรูป 24 ที่อิงอาศัยมหาภูตรูป 4 สัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน และมนุษย์ในส่วนที่เป็นนามเรียกว่ามนุษย์ทางจิตภาพ คือ ธรรมชาติที่รับรู้อารมณ์ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ

**บทที่ 4 กฎแห่งกรรมมนุษย์กับการกระทำ** กล่าวถึงเรื่องกฎแห่งกรรมตามทรรศนะพุทธปรัชญาซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ 1) กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติ คือกฎแห่งเหตุและผล ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต 2) กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎทางศีลธรรม เป็นกฎแห่งเหตุและผลเหมือนประเด็นที่ 1 แต่แคบกว่าคือหมายเอาเฉพาะสิ่งมีชีวิตได้แก่สัตว์โลกเท่านั้นยิ่งไปกว่านั้น สิ่งมีชีวิตที่เป็นกฎแห่งกรรมในฐานะกฎทางศีลธรรมครอบคลุมไปถึงได้เฉพาะที่สามารถมีเจตจำนงทางเสรีได้เท่านั้น มนุษย์ดำรงอยู่ได้ด้วยกรรมคือการกระทำทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นกุศลกรรม กรรมดี อกุศลกรรม กรรมไม่ดี และอัปายาทกรรม กรรมที่เป็นกลางๆ ไม่ดีไม่ชั่ว ซึ่งการกระทำทั้ง 3 ประการนั้นย่อมได้รับผลที่แตกต่างกันตามกฎแห่งกรรม ทำให้ได้รับสมบัติ เช่น ทำใหรวยและสวย ทำชั่วให้ได้รับวิบัติ เช่น ทำให้บกพร่องทางด้านร่างกาย และการกระทำด้วยเจตนาที่เป็นกลาง ทำให้ไม่ได้รับทั้งสมบัติและวิบัติ บางครั้งกรรมอย่างเดียวกันแต่ให้ผลต่างกัน เช่น การทำบาปกรรมไว้เพียงเล็กน้อย แต่เวลากรรมให้ผลกลับได้รับผลมาก เพราะไม่มีคุณธรรมฝ่ายดีอยู่ในตัว ซึ่งคอย

ทำหน้าที่ต่อต้านกำลังของกุศลกรรม ส่วนการทำบาปกรรมไว้เล็กน้อย แต่เวลาให้ผลเท่ากับผลไม่มาก เพราะเป็นผู้มีคุณธรรมฝ่ายดีอยู่ในตัวมาก

**บทที่ 5 ความคิดเรื่องสังสารวัฏ มนุษย์กับการเวียนว่ายตายเกิด** กล่าวถึงเรื่องของมนุษย์ที่จะต้องเวียนว่ายตายเกิดไปตามสังสารวัฏแบบไม่มีวันสิ้นสุด สังสารวัฏเป็นภาวะทางกายและทางจิตที่ไม่เคยหยุดนิ่งหมุนเวียนเปลี่ยนไปเป็นวงกลมตามวัฏฏะ 3 คือ กิเลสวัฏฏะ ได้แก่ อวิชชา ตัณหา อุปาทาน ที่มีอยู่ในใจ กรรมวัฏฏะ ได้แก่ การกระทำความทาง กาย วาจา ใจ ด้วยอำนาจความอยาก วิปากวัฏฏะ ผลบุญและผลบาปที่เกิดสืบเนื่องจากการกระทำความทางกาย วาจา ใจ หลักแห่งกรรมที่สำเร็จครั้งแรกสำเร็จที่จิต จิตเป็นใหญ่เป็นประธาน จิตจึงมีความสำคัญเป็นประการแรกเกี่ยวกับเรื่องของกรรม ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามอำนาจของจิตที่มีเจตนาทำกรรม ดังหลักฐานที่พระองค์ตรัสไว้ในขุททกนิกาย ธรรมบทว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุด สำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจเศร้าหมอง พูดอยู่ก็ตาม ทำอยู่ก็ตาม ทุกข์ย่อมติดตามเขาไป เพราะทุจริต 3 อย่างนั้นเหมือนล้อเกวียนหมุนไปตามรอยเท้าโคที่ลากเกวียนไปฉะนั้น” ในเรื่องแห่งสุจริตก็มีนัยตรงกันข้ามเป็นเรื่องของวิบากฝ่ายบวก บุญกรรมนำแต่งเป็นเรื่องของเจตนาที่เกิดขึ้นในจิต สัตว์โลกเวียนว่ายตายเกิดไปในสังสารวัฏเพราะมีเจตนาที่เป็นตัวกรรมคือการกระทำทางกาย วาจา ใจ

**บทที่ 6 กรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรสุคติภูมิ** กล่าวถึงเรื่องหลักแห่งการกระทำความทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นกุศลกรรมอันเป็นสาเหตุให้ได้เกิดในกามาวจรสุคติภูมิ ซึ่งสามารถสรุปหลักกรรมที่ทำให้เกิดในภูมินี้ ได้ดังนี้ คือด้วยกุศลกรรมมีการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา หรือด้วยกุศลกรรมบถ 11 ประการ อีกทั้งการจะต้องประกอบด้วย ศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ และปัญญา ถึงแม้กามาวจรสุคติภูมิจะเป็นภพภูมิที่ดี ยังเป็นเรื่องแห่งสังสารวัฏที่จะต้องเวียนว่ายตายเกิดไปตามกระแสแห่งอำนาจของกิเลสด้วยความยึดมั่นถือมั่นว่า ตัวเรา ของเรา ทำให้ได้ภพชาติไม่มีวันจบสิ้น ประกอบด้วยทุกข์รำไป ดังบทสรุปที่ว่า ในโลกมีแต่ความทุกข์เท่านั้น ที่เกิดขึ้น ตั้งอยู่และดับไป

**บทที่ 7 กรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรทุคติภูมิ** กล่าวถึงเรื่องหลักแห่งการกระทำความทางกาย วาจา ใจ ที่เป็นอกุศลกรรมบถ 11 ประการ คือ กายทุจริต วจีทุจริต และมโนทุจริต เป็นกรรมเผ็ดร้อน เพราะสร้างความเดือดร้อนให้กับ สังคม ประเทศชาติ บ้านเมือง แก่ชีวิตที่ติงามของตน ซึ่งเป็นสาเหตุให้ตนนั้นต้องได้รับอัตรภาพที่ไม่พึงประสงค์คือได้อัตรภาพในกามาวจรทุคติภูมิ เรียกอีกนัยว่าอบาย 4 ได้แก่ นรก สัตว์เดียรัจฉาน เปรต และอสุรกาย ซึ่งเป็นภพภูมิที่จะต้องท่องเที่ยวไปในสังสารวัฏด้านลบเพราะอกุศลกรรม อีกทั้งไม่สามารถบำเพ็ญคุณงามความดีให้ถึงที่สุดได้เหมือนกับกามาวจรสุคติภูมิ คือภูมิของมนุษย์และเทวดาชั้นต่างๆ ได้

**บทที่ 8 กรรมกับการเกิดใหม่ในรูปภพและอรูปภพ** กล่าวถึงเรื่องแห่งพลังของสมาธิจิตที่มีความตั้งมั่นในระดับรูปฌาน 4 และอรูปฌาน 4 ที่ระงับนิวรณ์ทั้ง 5 ประการ คือ กามฉันท์ ความพอใจในกามคุณทั้ง



5 พยาบาท ความคิดพยาบาทที่มีอยู่ในใจ ถีนมิทธะ ความง่วงเหงาเศร้าซึม อุทธัจจกุกกุกจะ ความฟุ้งซ่านแห่งจิต วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัยในวิธีปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงคุณงามความดี สภาวะนิรวณเป็นสภาวะที่กั้นจิตไม่ให้เข้าถึงคุณความดี มีแต่จะส่งเสริมบาปอกุศลเรื่อยไป ตัวสมาธิจิตที่เป็นตัวสมณะจะสามารถข้ามสภาวะแห่งนิรวณธรรมได้ ในขณะที่จิตตั้งมั่นในรูปฌานทั้ง 4 อกุศลธรรมไม่เกิดขึ้นในใจ เมื่อตายไปก็ไปเกิดในสวรรค์ชั้นรูปาวจรสวรรค์ ส่วนอรูปรูปนั้นเป็นภาพที่ไม่มีรูปไม่มีร่างกาย ผู้จะไปเกิดในอรูปรูป คือผู้เจริญอรูปรูป 4 สภาวะแห่งอรูปรูปเป็นสภาวะแห่งจิตที่มีความเบื่อหน่ายในรูปฌาน เห็นรูปฌานว่ายังเป็นสภาพพยาบไม่ละเอียดเลย ถอนจิตจากรูปฌานมาสู่สภาวะอารมณ์ที่ไม่มีรูปคืออรูปรูป เป็นเหตุให้เกิดเป็นอรูปรูปพรหม อรูปรูปพรหมเป็นสัตว์ประเภทที่พุทธปรัชญาเรียกว่า จตุโวการ คือเป็นสัตว์ที่ประกอบด้วยขันธเพียง 4 ขันธ ไม่มีรูป

**บทที่ 9 พุทธปรัชญาเรื่องความหลุดพ้น** กล่าวถึงเรื่องความหลุดพ้น เป้าหมายสูงสุดแห่งพุทธปรัชญา คือ การแสวงหาความจริงสูงสุดจนหลุดพ้นไม่มีอุปาทานอีกต่อไป การปฏิบัติตามอริยมรรค 8 ประการเป็นเหตุให้ถึงความหลุดพ้นอย่างสูงสุดเข้าถึงพระนิพพานได้ ภาวะแห่งพระนิพพานเป็นภาวะที่มีอยู่จริงเป็นภาวะที่ผู้ดับกิเลสทั้งหมดจะเข้าถึงได้ โดยอาศัยอริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา พัฒนาให้เป็นอริศีลสิกขา อริจิตตสิกขา และอริปัญญาสิกขา มีสติ สมาธิ ตั้งมั่น ด้วยฐานทั้ง 4 ฐาน คือ 1) ฐานกาย การพิจารณาตามเห็นกายในกาย ทั้งกายลมและกายเนื้อ เห็นอาการแห่งความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปตามความเป็นจริง เป็นปัจจุบันอารมณ์ 2) ฐานเวทนา การตามเห็นเวทนาในเวทนา ตามเห็นสุขเวทนา ทุกขเวทนา และความรู้สึกละเอียดของเวทนาคือไม่สุขไม่ทุกข์ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นปัจจุบันอารมณ์ 3) ฐานจิต เห็นจิตทุกสภาพ เช่น จิตมีราคะก็รู้ จิตไม่มีราคะก็รู้ จิตมีโทสะก็รู้ จิตไม่มีโทสะก็รู้ จิตมีโมหะก็รู้ จิตไม่มีโมหะก็รู้ เป็นต้น เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นปัจจุบันอารมณ์ 4) ฐานธรรม การเห็นธรรมในธรรม ซึ่งได้แก่ พิจารณาเห็นนิรวณ 5 พิจารณาเห็นอุปาทานขันธ 5 พิจารณาเห็นธรรม คือ โขณังค 7 พิจารณาเห็นธรรม คือ อริยสัจ 4 ทั้งหมดทั้งปวง เป็นสภาพเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป เป็นปัจจุบันอารมณ์อย่างชัดเจน เกิดนิพพิทาเบื่อหน่าย คลายความกำหนัด ละสังโยชน์ทั้ง 11 ประการได้มี อวิชชา เป็นต้น ได้เข้าถึงความเป็นพระอรหันต์อยู่จบพรหมจรรย์

## ทัศนะวิจารณ์

ผู้วิจารณ์เห็นว่าหนังสือ “พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก” นี้ ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 9 บท มีการรวบรวมเรียบเรียงเขียนไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ และมีวัตถุประสงค์ที่เป็นสาระประโยชน์ต่อผู้ใดศึกษาในหลักพระพุทธศาสนาในแนวปรัชญาว่า เพื่อเสนอหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในแนวปรัชญาทั้งส่วนที่เรียกว่า สัจธรรมและจริยธรรม ในส่วนที่เรียกว่าสัจธรรมคือส่วนที่เป็นหลักแห่งความเป็นจริงของธรรมชาติทั้งปวงที่เป็นสังขตธรรมคือธรรมที่มีปัจจัยปรุงแต่งและอสังขตธรรมคือธรรมที่ไม่มีปัจจัยปรุงแต่ง ธรรมทั้งปวงนี้ต้องเป็นไปกฎแห่งธรรมชาติหรือกฎแห่งเหตุผล คือ อนิจจัง ไม่เที่ยง ทุกขัง เป็นทุกข์ อนัตตา ไม่ใช่ตัวตน ในส่วนที่เรียกว่าจริยธรรม คือ ความดี ความถูกต้อง หรือความชอบธรรม อันเป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่รวบรวมไว้ใน

พระไตรปิฎก และเพื่อใช้เป็นหนังสือประกอบในการเรียนการสอนวิชาพุทธปรัชญาเถรวาท เนื้อหาของหนังสือไม่ได้มุ่งเขียนให้เป็นปรัชญาแบบสุดขั้ว และไม่ได้เขียนให้เป็นศาสนาจัดโดยการขาดวิเคราะหวิจารณ์ แต่เขียนให้ผู้ยังไม่คุ้นเคยกับคำสอนของพระพุทธศาสนามากนักได้รับความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในหลักคำสอนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เกิดความเข้าใจร่วมกันในความเหมือนและความต่างกันในการศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเชิงศาสนา และในเชิงปรัชญา โดยพยายามอธิบายให้เห็นว่าการศึกษายาไรนับเป็นการศึกษาเชิงศาสนา อย่างไรเป็นการศึกษาเชิงปรัชญา แม้จะเป็นการศึกษาในประเด็นเดียวกันก็ตาม ทำให้เห็นประเด็นเนื้อหาของหลักพระพุทธศาสนาและประเด็นเนื้อหาของพุทธปรัชญา (ขวาล ศิริวัฒน์, 2553 : 52)

เนื้อหาแต่ละส่วนของหนังสือทำให้เห็นเป็นปรัชญาสัจนิยม (Realism) ธรรมชาตินิยม (Naturalism) ที่เชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นปรัชญาอเทวนิยม (Atheism) ที่ปฏิเสธความมีอยู่ของพระเจ้า เป็นปรัชญากรรมวาทะ ที่สอนให้เชื่อในการกระทำของตนเองและยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง เป็นปรัชญาปัญญานิยม เชื่อว่าปัญญาจะเกิดขึ้นด้วยการสำรวจทางกายวาจา (คือศีล) การควบคุมจิตให้มีความแน่วแน่งสงบจากนิรณอย่างมั่นคง (สมาธิ) และเป็นปรัชญาวิมุตินิยม ที่เชื่อว่า ความสุขสบายทางร่างกายนั้นไม่ใช่สาระสำคัญของชีวิต แต่ความสงบทางจิตใจมีค่ามากกว่า เชื่อการแสวงหาสัจธรรมเพื่อให้เกิดปัญญาตัดกิเลสตัณหาอุปาทาน เป็นอิสระในที่สุด และชี้ชัดให้เห็นประเด็นแห่งปรัชญาในด้านต่างๆ ดังนี้

ด้านอภิปรัชญา ได้อธิบายถึงเรื่องสังขตธรรมอสังขตธรรม กฎของธรรมชาติที่เรียกว่า นิยาม 5 คือ อุดุนิยาม ได้แก่ กฎของธรรมชาติที่เนื่องด้วย อุณหภูมิ ภูมิอากาศ หรือฤดูกาล พีชนิยาม ได้แก่ กฎธรรมชาติที่กำหนดลักษณะความเป็นไปอันแน่นอนของสิ่งมีชีวิตทั้งประเภทพืชและสัตว์ จิตนิยาม ได้แก่ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความเป็นไปและการทำงานของจิต กรรมนิยาม ได้แก่ กฎแห่งกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของมนุษย์ ธรรมนิยาม ได้แก่ กำหนดของธรรมชาติหรือกฎธรรมชาติเป็นกฎแห่งเหตุผล โลก มนุษย์ และภพภูมิต่างๆ

โครงสร้างหนังสือมีอยู่ทั้งหมด 9 บท ซึ่งมีเนื้อหาที่สมบูรณ์ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและเป็นพุทธปรัชญาดังที่กล่าวแล้วนั้น แต่ย้งขาดการอธิบายว่าบทใดส่วนใดแห่งเนื้อหาเป็นปรัชญาด้านใด ผู้วิจารณ์จะได้อธิบายไปตามลำดับว่า บทใดส่วนใดของหนังสือเป็นปรัชญาด้านใด บทที่ 1 ว่าด้วยเรื่องธรรมกับไตรลักษณ์ หลักคำสอนพื้นฐานในพุทธปรัชญา คือทุกสิ่งทุกอย่างเป็นสังขตธรรมและอสังขตธรรม ที่มีความแน่นอนตายตัวไม่ผันแปรเป็นสิ่งที่อื่น พุทธปรัชญาเรียกกฎที่มีอยู่ตามธรรมชาติว่า นิยาม ซึ่งมี 5 ประการ คือ 1) อุดุนิยาม 2) พีชนิยาม 3) จิตนิยาม 4) กรรมนิยาม 5) ธรรมนิยาม บทที่ 2 โลกตามทรรศนะของพุทธปรัชญา กล่าวถึงเรื่องโลกเชิงวัตถุวิสัย (Objective world) โลกเชิงอัตวิสัย (Subjective world) โลกอีก 3 อย่าง คือ 1) สังขารโลก 2) สัตว์โลก และ 3) โอกาสโลก โลก 3 นัยที่ 2 1) มนุษย์โลก 2) เทวโลก 3) พรหมโลก โลก 3 นัยที่ 3 1) กามโลก 2) รูปโลก 3) อรูปโลก บทที่ 3 มนุษย์ตามทรรศนะของพุทธปรัชญา ว่าด้วยเรื่องมนุษย์ว่า มนุษย์ประกอบด้วยชั้น 5

บทที่ 4 กฎแห่งกรรมมนุษย์กับการกระทำ ว่าด้วยเรื่องกฎแห่งกรรมตามทฤษฎีพุทธปรัชญาซึ่งแบ่งเป็น 2 ประเด็น คือ 1) กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎธรรมชาติ คือกฎแห่งเหตุและผล ครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต และในบทที่ 5 ความคิดเรื่องสังสารวัฏมนุษย์กับการเวียนว่ายตายเกิด ว่าด้วยเรื่องของมนุษย์ที่จะต้องเวียนว่ายตายเกิดไปตามสังสารวัฏแบบไม่มีวันสิ้นสุด สังสารวัฏเป็นภาวะทางกายและทางจิตที่ไม่เคยหยุดนิ่งหมุนเวียนเปลี่ยนไปเป็นวงกลมตามวัฏฏะ 3 คือ กิเลสวัฏฏะ กรรมวัฏฏะ วิปากวัฏฏะ ควรชี้ประเด็นให้เห็นว่าบทนี้ส่วนนี้เป็นอภิปรัชญา เพราะกล่าวถึงเรื่องธรรมที่เป็น สัจธรรมทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตพร้อมด้วยกฎแห่งกรรมในฐานะกฎธรรมชาติ ส่วนประเด็นที่ 2) แห่งบทที่ 4 กฎแห่งกรรมในฐานะเป็นกฎทางศีลธรรมเป็นกฎแห่งเหตุและผลเหมือนประเด็นที่ 1 แต่แคบกว่าคือหมายถึงเฉพาะสิ่งมีชีวิตได้แก่สัตว์โลกเท่านั้นยิ่งไปกว่านั้นสิ่งมีชีวิตที่เป็นกฎแห่งกรรมในฐานะกฎทางศีลธรรม ควรชี้ประเด็นให้เห็นว่าบทนี้ส่วนนี้เป็นทั้งอภิปรัชญาและจริยศาสตร์ เพราะกล่าวถึงเรื่องสังฆธรรมซึ่งเป็นความจริงทุกประการในโลกและจักรวาลและกล่าวถึงเรื่องกฎแห่งศีลธรรม

ส่วนบทที่ 6 กรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรสุคติภูมิ ว่าด้วยเรื่องหลักแห่งการกระทำกรรมทาง กาย วาจา ใจ ที่เป็นกุศลกรรมอันเป็นสาเหตุให้ได้เกิดในกามาวจรสุคติภูมิ บทที่ 7 กรรมกับการเกิดใหม่ในกามาวจรทุคติภูมิ ว่าด้วยเรื่องหลักแห่งการกระทำกรรมทาง กาย วาจา ใจ ที่เป็นอกุศลกรรมบถ 11 ประการ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต และโมหทุจริต เป็นกรรมเผ็ดร้อน เพราะสร้างความเดือดร้อนให้กับ สังคม ประเทศชาติ บ้านเมือง แก่ชีวิตที่ติงามของตน ซึ่งเป็นสาเหตุให้ตนนั้นต้องได้รับอัฐภาพที่ไม่พึงประสงค์ คือได้อัฐภาพในกามาวจรทุคติภูมิ เรียกอีกนัยว่าอบาย 4 ได้แก่ นรก สัตว์เดียรัจฉาน เปรต และอสุรกาย บทที่ 8 กรรมกับการเกิดใหม่ในรูปภพและอรูปภพ ว่าด้วยเรื่องแห่งพลังของสมาธิจิตที่มีความตั้งมั่นในระดับรูปฌาน 4 และอรูปฌาน 4 ทำให้มีการเกิดใหม่ในรูปภพและอรูปภพ ควรชี้ให้เห็นประเด็นว่าบทนี้ส่วนนี้เป็นทั้ง จริยศาสตร์และอภิปรัชญา เพราะกล่าวถึงเรื่องหลักจริยศาสตร์และอภิปรัชญาคือภพภูมิต่างๆ และบทที่ 9 พุทธปรัชญาเรื่องความหลุดพ้น ว่าด้วยเรื่องความหลุดพ้น เป้าหมายสูงสุดแห่งพุทธปรัชญา คือ การแสวงหาความจริงสูงสุดจนหลุดพ้นไม่มีอุปาทานอีกต่อไป การปฏิบัติตามอริยมรรค 8 ประการเป็นเหตุให้ถึงความหลุดพ้นอย่างสูงสุดเข้าถึงพระนิพพาน ควรชี้ประเด็นให้เห็นว่าบทนี้ส่วนนี้เป็นทั้งจริยศาสตร์และอภิปรัชญา เพราะกล่าวถึงหลักพุทธจริยศาสตร์และอภิปรัชญาคือพระนิพพาน

อนึ่งเนื้อหาทั้ง 9 บทนี้ แต่ละบทแต่ละส่วนของเนื้อหาสามารถชี้ให้เห็นเป็นประเด็นด้านสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) ได้บ้าง เพราะสุนทรียศาสตร์เป็นสาขาปรัชญาที่ว่าด้วยความงามทั้งความงามในงานศิลปะและธรรมชาติ โดยศึกษาประสบการณ์คุณค่าทางความงามซึ่งการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์มีได้ 3 ลักษณะ คือความสวยงาม ความติดตาติดใจ และความเลิกละ นักปราชญ์หลายสำนักได้เสนอทฤษฎีเพื่ออธิบายว่า เพราะเหตุใดจึงมีการตัดสินว่าศิลปะวัตถุประกอบด้วยลักษณะทั้งสาม นักปราชญ์ดังกล่าวแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ 1) กลุ่มอารมณ์นิยม (Emotionist) อธิบายถึงการตัดสินเกิดจากการอารมณ์ที่เก็บกดไว้ในจิตได้สำนึก 2) กลุ่มเหตุผลนิยม (Rationalist) การตัดสินเกิดจากการกลมกลืนไม่ขัดตา 3) กลุ่มสร้างสรรค์ (Creativist) อธิบายว่า การ

ตัดสินใจเกิดจากความสามารถสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายเรื่องโลกเชิงวัตถุวิสัยซึ่งมีหลายนัย สามารถมองให้เห็นเป็นความงามทางธรรมชาติได้ และความประพจน์ที่อ่อนน้อมถ่อมตนตามหลักจริยธรรม ก็สามารถสงเคราะห์เข้าได้ในหลักเหตุผลแห่งทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ ดังนั้น ควรชี้ให้เห็นเป็นประเด็นแห่งสุนทรียศาสตร์ เพราะสุนทรียศาสตร์คือความงามทั้งภายในและภายนอก

ส่วนในด้านตรรกศาสตร์ไม่สามารถที่จะอธิบายได้ว่าส่วนใดของเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้เป็นตรรกศาสตร์ ด้วยเหตุผลว่า ตรรกศาสตร์ (Logic) ไม่ใช่ความรู้ทางปรัชญา แต่เป็นเครื่องมือแสวงหาและพิสูจน์ความรู้ของนักปรัชญา คือวิชาว่าด้วยกฎเกณฑ์การใช้เหตุผลอย่างมีกฎเกณฑ์สำหรับตรวจสอบว่า การให้เหตุผลเช่นไรจึงใช้ได้และเช่นไรใช้ไม่ได้ การแสดงเหตุผลใดที่ดำเนินตามกฎเกณฑ์ได้ก็ยอมรับว่าใช้ได้ คือสมเหตุสมผล (Valid) ส่วนการแสดงเหตุผลใดที่ผิดกฎเกณฑ์ก็ถือว่าไม่สมเหตุสมผล (Invalid) ในพุทธปรัชญาเรื่องของเหตุผลได้อธิบายไว้อย่างชัดเจนไม่ใช่เป็นเรื่องการคาดคะเนแบบตรรกะ เป็นเหตุเป็นผลที่พิสูจน์ได้เข้าถึงได้ เช่น เหตุผลตามกฎปฏิจจสมุปบาทและอิทัปปิจจยา เมื่อสิ่งนี้มีสิ่งนี้จึงมีเป็นกฎตายตัวไม่มีการคาดเคลื่อน ควรนำเสนอประเด็นให้เห็นว่าบทแต่ละบทเนื้อหาแต่ละส่วนของหนังสือไม่เป็นตรรกศาสตร์ด้วย

สรุปรูปแบบโครงสร้างและเนื้อหาของหนังสือ “พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก” เป็นหนังสือที่มีรูปแบบโครงสร้างและเนื้อหาที่เป็นพุทธปรัชญาเถรวาทโดยการเขียนให้เห็นถึงหลักพุทธปรัชญา ทำให้เห็นเป็นปรัชญาที่มุ่งเน้นไปที่ปรัชญาชีวิต ปรัชญาชีวิตนั้นคือการศึกษาแนวคิดทฤษฎีอย่างละเอียดเข้าถึงหลักเหตุผลแล้วปฏิบัติตามแนวคิดทฤษฎีตามหลักแห่งเหตุผลสุดท้ายเข้าถึงเป้าหมายคือหลักแห่งความเป็นจริง จึงมีความโดดเด่นในหลักแห่งคำสอนทางพระพุทธศาสนาและมีความโดดเด่นในเรื่องแห่งพุทธปรัชญาเถรวาท ที่อัดแน่นด้วยเนื้อหาสาระอันทรงคุณค่าด้วยเรื่อง สัจธรรมและจริยธรรม ที่สอนให้มนุษย์แสวงหาคำตอบในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง ไม่ใช่ให้พระเจ้ามาช่วยแก้ปัญหา อธิบายให้เห็นประเด็นสำคัญแห่งพุทธปรัชญาเถรวาทโดยการอธิบายให้เห็นถึงกฎแห่งธรรมชาติว่าเป็นกฎแห่งเหตุผลที่มีความแน่นอน สอนให้มนุษย์เข้าใจกฎธรรมชาติแทนการมอบความไว้วางใจให้กับสิ่งที่อยู่นอกธรรมชาติ สอนให้มนุษย์แสวงหาปัญญาแทนการใช้ศรัทธาความเชื่อด้วยอารมณ์ที่อยู่ภายใต้จิตใต้สำนึก และสอนให้มนุษย์ประกาศอิสรภาพในการกระทำด้วยเจตจำนงเสรี ไม่ขึ้นอยู่กับใต้ของการดลบันดาล สุดท้ายได้อธิบายถึงแนวทางของการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งหลาย ซึ่งเป็นการเขียนจบลงด้วยความสมบูรณ์ เรียกว่าเป็นสวากขาตธรรมคือธรรมที่พระผู้มีพระภาคตรัสไว้ดีแล้ว มีความสมบูรณ์ในอรรถรส กล่าวถึงสภาวะทั้งที่เป็น กุศล อกุศล และอัปายกต เป็นสัลเลขธรรมที่ช่วยขัดเกลาจิต เป็นนियานิกธรรมที่ช่วยให้ผู้ประพฤติปฏิบัติให้พ้นจากทุกขในสังสารวัฏ และเป็นสันติธรรมที่ก่อให้เกิดสันติสุขในระดับต่างๆ ตามควรแก่ธรรมที่นำไปปฏิบัติตาม ซึ่งหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาซึ่งมีทั้งหมด 84,111 พระธรรมขันธ์ โดยความพิสดาร โดยย่อมีเพียงแค่ 3 ประการ คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ในเนื้อหาสาระที่กล่าวมาในหนังสือเล่มนี้สามารถแยกส่วนเป็นปรัชญาในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านอภิปรัชญา ได้อธิบายถึงความจริงของโลกของสรรพสิ่งของมนุษย์ กล่าวถึงธรรมชาติ กฎของธรรมชาติ ญาณวิทยา คือบ่อเกิดแห่งความรู้ เรื่องธาตุ เรื่องอายตนะ ซึ่งธาตุและ

อายตนะนั้น ยังสามารถจัดเข้าในหลักแห่งอภิปรายได้ด้วย มองให้เป็นอภิปรายก็ได้มองให้เห็นเป็นญาณวิทยา ก็ได้ แล้วแต่จะสื่อให้เห็นเป็นอภิปรายหรือญาณวิทยา ด้านจริยศาสตร์ คือส่วนที่สอนให้มนุษย์เข้าใจความหมายของชีวิต สอนให้รู้จักใช้ชีวิตให้ดำรงอยู่ในหลักแห่งศีลธรรม หรือสอนให้ใช้ชีวิตให้มีความกลมกลืนกับธรรมชาติ และสอดคล้องกับธรรมชาติ โดยการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎแห่งศีลธรรม ได้แก่หลักแห่งกรรมคือการกระทำให้ได้เกิดในภพภูมิต่างๆ มีกามาวจรสุคติภูมิ โดยการปฏิบัติตนให้ตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ 11 ประการ รูปภพอรูปรูป คือ การทำจิตให้เป็นสมาธิในระดับขั้นที่เป็นรูปฌานและอรูปรฌาน สามารถข่มนิวรณ์ทั้ง 5 ประการได้ นิวรณ์ทั้ง 5 ได้แก่ 1) กามฉันท์ คือความพอใจในกามคุณ 5 ประการ 2) พยาบาทปองร้ายผู้อื่น 3) ถีนมิทธะ ความง่วงเหงาเซ้าซี้มึน จิตไม่จดต่ออารมณ์กรรมฐาน 4) อุทธัจจกุกกุกจะ ความฟุ้งซ่านแห่งจิตคิดปรุงแต่งเรื่องราวต่างๆ และ 5) วิจิกิฉา ความลังเลสงสัยในหลักการปฏิบัติในพระรัตนตรัยเป็นต้น อธิบายถึงอารมณ์แห่งอรูปรฌาน 4 คือ อาภาสณฺญายตนะ วิญญานณฺญายตนะ อาภิญญายตนะ และเนวสณฺญานาสนฺญายตนะ และอธิบายถึงหลักแห่งการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น คือหลักแห่งมัชฌิมาปฏิปทาทางสายกลาง ได้แก่ อริยมรรคหนทางอันประเสริฐมี 8 ประการ ประกอบด้วย สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ สัมมาวาจา การเจรจาชอบ สัมมากัมมันตะ การทำชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ สัมมาสมาธิ ตั้งใจมั่นชอบ อริยมรรคทั้ง 8 ประการ สรุปประมวลลงได้แก่ ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ด้านตรรกศาสตร์ไม่มีความชัดเจนด้วยเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้น ส่วนด้านสุนทรียศาสตร์มองความงามแห่งวัตถุ เช่น เรื่องโลก เป็นต้น และมองไปถึงหลักแห่งศีลธรรมคือความอ่อนน้อมถ่อมตน ซึ่งสามารถสละทิ้งเข้ากับหลักทฤษฎีแห่งสุนทรียศาสตร์ได้

อนึ่งหนังสือเล่มนี้ทำให้เห็นถึงลักษณะแห่งพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีลักษณะเป็นปรัชญาประเภทต่างๆ คือ เป็นปรัชญาที่มองไปถึงแห่งความจริงของสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่มีอยู่ในโลก เป็นปรัชญาที่เชื่อว่าสรรพสิ่งทั้งหลายเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป เป็นไปตามกฎของธรรมชาติ พุทธปรัชญาเรียกกฎที่มีอยู่ตามธรรมชาติว่า นิยาม ซึ่งมีความหมายว่า “กำหนดอันแน่นอน” หรือ “ความเป็นไปอันแน่นอน” ของสิ่งทั้งปวง แบ่งออกเป็น 5 อย่าง คือ 1) อุตุนิยาม ได้แก่ กฎหรือกำหนดของธรรมชาติที่เนื่องด้วย อุณหภูมิจึงอากาศ หรือฤดูกาล 2) พีชนิยาม ได้แก่ กฎแห่งพันธุกรรม เป็นกฎธรรมชาติที่กำหนดลักษณะความเป็นไปอันแน่นอนของสิ่งมีชีวิตทั้งประเภทพืชและสัตว์ 3) จิตนิยาม ได้แก่ กฎธรรมชาติเกี่ยวกับความเป็นไปและการทำงานของจิต ซึ่งพุทธปรัชญาถือว่าจิตเป็นสิ่งที่หรือสภาวะธรรมที่มีอยู่จริงในธรรมชาติอย่างหนึ่ง 4) กรรมนิยาม ได้แก่ กฎแห่งกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการกระทำของมนุษย์ 5) ธรรมนิยาม ได้แก่ กำหนดของธรรมชาติหรือกฎธรรมชาติเป็นกฎแห่งเหตุผล หรือกฎแห่งเหตุปัจจัย พุทธปรัชญาถือว่าทุกสิ่งในสากลจักรวาลที่มีอยู่ที่เป็น สังขตธรรมมีความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ เปลี่ยนแปลงแตกสลายไปในที่สุด เป็นปรัชญาที่ไม่ยอมรับนับถือความมีอยู่ของพระเจ้าไม่เชื่อว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเกิดขึ้นเพราะพระเจ้าดลบันดาล เชื่อว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเกิดเพราะเหตุปัจจัยอาศัยกันและกัน แล้วเกิดขึ้น เป็นปรัชญาที่สอนให้เชื่อในการกระทำของตนเอง และยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง คือทำ

ดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นปรัชญาที่มีความเชื่อว่าปัญญาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยศีล คือการสำรวมทางกายวาจาให้เรียบร้อย อาศัยสมาธิคือการควบคุมจิตให้มีความแน่วแน่สงบจากนิวรณ์อย่างมั่นคง และสุดท้ายเป็นปรัชญาที่เชื่อว่า ความสุขสบายทางร่างกายนั้นไม่ใช่ความสุขที่แท้จริง แต่ความสงบแห่งจิตที่ปราศจากการปรุงแต่งด้วยกิเลส เป็นความสุขที่แท้จริง เชื้อการแสวงหาสัจธรรมเพื่อให้เกิดปัญญาตัดกิเลสตัณหาอุปาทาน และเป็นอิสระในที่สุด ดังที่กล่าวไว้แล้วในทศนระวิจารณ์ตอนต้นนั้น แต่ส่วนที่ยังขาดคือรายละเอียดในบทคือส่วนเนื้อหาไม่ได้อธิบายไว้ว่าบทใดส่วนเนื้อหาใดเป็นปรัชญาด้านใดและไม่เป็นปรัชญาด้านใดได้เลย

### เอกสารอ้างอิง

ชวาล ศิริวัฒน์. (2553). *ประวัติพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย  
สุนทร ณ รังษี. (2551). *พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาคผนวก

## คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความ

### 1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

**1.1 บทความพิเศษ (Special Article)** บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

**1.2 บทความวิจัย (Research Article)** ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

**1.3 บทความทางวิชาการ (Academic Articles)** ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการมีความโดดเด่น เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ใหม่สู่สังคม

**1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article)** เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้เขียนมาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิเคราะห์ เปรียบเทียบ

**1.5 ปกิณกะ (Miscellany)** ได้แก่ บทความ ทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิวิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

### 2. การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development ให้ผู้เขียนทำตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลด Template บทความวิจัย หรือ Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ ซึ่งเป็นตัวอย่างของการเขียนบทความวารสาร โดยสามารถดาวน์โหลดได้ดังนี้

2.1.1 Template บทความวิจัย (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.2 Template บทความวิชาการ บทความพิเศษ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.1.3 Template บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ (.pdf) ตัวอย่างบทความ (.pdf) (.docx)

2.2 ให้ผู้เขียนบทความดาวน์โหลดหนังสือรับรองก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development โดยสามารถดาวน์โหลดได้ที่ (.pdf) และให้กรอกรายละเอียดให้ครบถ้วน พร้อมทั้งบทความที่เขียนส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสารเพื่อตรวจสอบเบื้องต้น



2.3 รอเจ้าหน้าที่ติดต่อกลับตามเอกสารที่แนบของผู้เขียนบทความที่ส่งเข้า คิวอาร์โค้ด Line หน้าเว็บวารสาร เจ้าหน้าที่ส่งแบบ Google Form ให้ผู้เขียนดำเนินการตามแบบฟอร์มดังกล่าว

2.4 เจ้าหน้าที่แจ้งให้เข้าในระบบสมัครสมาชิกออนไลน์ของวารสารและ/หรือ (กรณีผู้สมัครแล้วต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.1 และ 2.2 เช่นเดียวกัน) ถึงให้เข้าระบบได้ตามลิงค์นี้ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/user/register> (สามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ ระบบ Thaijo) เมื่อส่งบทความเข้าระบบแล้ว เจ้าหน้าที่จะดำเนินการตรวจสอบและดำเนินการตามขั้นตอนในการจัดทำบทความให้ผู้เขียนบทความทราบตามลำดับต่อไป

### 3. การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้เขียนควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

### 4. รูปแบบการจัดเตรียมบทความ

4.1 สำหรับภาษาไทย บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง ส่วนบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Times New Roman ขนาดอักษร 12 ในการจัดให้มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษพิมพ์สี่ขนาดเอ 4 (A4) ระยะขอบกระดาษบน 1.5 นิ้ว, ล่าง 1 นิ้ว, ซ้าย/ขวา 1 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 20 หน้ากระดาษพิมพ์สี่ โดย นับรวมภาพประกอบและตาราง

4.2 ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

4.3 ชื่อผู้เขียน ตำแหน่งทางวิชาการ สาขา คณะ สังกัด/หน่วยงานของผู้ร่วมหรือที่ปรึกษาทุกคน โดยเรียงจากผู้เขียนบทความ 1 ผู้ร่วม 2,3,4 ตำแหน่งได้ชื่อเรื่อง เยื้องชิดฝั่งขวาของหน้ากระดาษ มี E – mail ที่ติดต่อในการส่งบทความได้

4.4 มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 500 คำต่อบทคัดย่อ

4.5 กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 3-5 คำ

4.6 การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษรและหัวข้อย่อยขนาดเดียวกันต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ควรเว้น ระยะพิมพ์ 0.5 ช่วงบรรทัด

4.7 การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ใช้เป็นตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Network Organization) เป็นต้น

**บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้**

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัย
- 3) วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)
- 4) ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่ม ตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บ รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 5) กรอบแนวคิดในการวิจัย
- 6) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 7) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยง ของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อๆ แต่ ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 8) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป
- 9) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเชิงบรรณเท่านั้น เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

**บทความพิเศษ บทความวิชาการ บทความปริทรรศน์ ปกิณกะ บทความวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้**

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับและมีกรอบแนวคิด ผลสัมฤทธิ์ของบทความ
- 4) บทสรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (References)

## ตัวอย่างการจัดพิมพ์บทความ

ระบุหมายเลขไว้ด้านบนขวา (16 pt)

1. นิ้ว

1 ដំណើរ

ข้อบทรความภาษาไทย (20 pt)

→ 1 นิ้ว

### Articles English (14 pt)

ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความ (16 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (16 pt)

**Name - Surname of Article author (12 pt)**

Agency (12 pt)

E-mail (12 pt)

\*\*\*\*\*

**บทคัดย่อ (18 pt)**

(16 pt ไม่เกิน 350 คำ) .....

คำสำคัญ : 3-5 คำ (16 pt)

## Abstract (14 pt)

(12 pt ไม่เกิน 350 คำ).....

**Keywords : 3-5 words (12 pt)**

บทนำ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

เนื้อหาแต่ละประเด็น ตามแบบบทความวิชาการ/วิจัยและอื่นๆ (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

สรุป (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt ไม่เกิน) แสดงเนื้อหาสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ.....

สำหรับการอ้างอิงเอกสารในบทความนั้นใช้ระบบ APA ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด และระบุชื่อ-นามสกุล ของผู้เขียน ปี พ.ศ. และเลขหน้า ของเอกสารที่นำมาอ้างอิงกำกับท้ายเนื้อความที่ได้ อ้างอิง เอกสารที่อ้างอิงในบทความจะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ และผู้เขียน บทความต้องรับผิดชอบถึงความถูกต้องของเอกสารที่นำมาอ้างอิงทั้งหมด การอ้างอิงเป็นภาษาไทยหรือ ภาษาอังกฤษ โดยรูปแบบของการอ้างอิงเอกสาร มีดังนี้

1. หากชื่อผู้แต่งอยู่หน้าข้อความที่อ้างถึงให้ใช้ชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2545 : 15-16) หรือ Baruard, Chester L, (1938 : 50)

2. หากชื่อผู้แต่งอยู่ท้ายข้อความที่อ้างถึง ให้ใช้ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อผู้เขียน, ปีที่พิมพ์ : เลขหน้า) เช่น (ชลิต ประภานนท์, 2545 : 19) หรือ (Chandler, Alfred D, 1962 : 42)

2) กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้เขียนเป็น (ชื่อที่ 1 และชื่อที่ 2, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (ทองใส นามดี และวิทยา แสงทอง, 2556 : 20) หรือ (Chandler,Ralph C. and Plano Jack C, 1982 : 3)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ครั้งแรกให้เขียนชื่อผู้เขียนทั้งหมด และครั้งต่อไปให้เขียนเป็น คณะ เช่น (ชื่อผู้เขียนคนที่ 1 และคณะ, ปีที่พิมพ์: เลขหน้า) เช่น (สมศักดิ์ วานิชยาภรณ์ และคณะ, 2556 : 23) หรือ (Argyris et al.,1972 :9)

4) การอ้างอิงท้ายบทความ ให้ใช้รูปแบบ APA เวอร์ชัน 6 ดังตัวอย่างนี้ (<http://www.apastyle.org>)

1) หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. (ครั้งที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. เช่น

1.1) ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2543). 2475 การปฏิวัติสยาม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

1.2) Simon,Herbert A. (1976). *Administrative Behavior*. (3<sup>rd</sup> ed.). New York: The Free Press.

2) บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่ (ฉบับที่), เลขหน้าที่ ปรากฏ บทความในวารสาร. เช่น

2.1) ฉลอง พัฒนา. (2556). การสร้างฐานความรู้ในการบริหารจัดการชุมชน. *วารสาร ปกครองท้องถิ่น*, 1(1), 52-67.

2.2) Jurkovich,R (1974). A Core Typology of Organization Environments. *Administrative Science Quarterly*, 19 (2), 380-394.

3) วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้วิจัย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. ระดับของงาน.หน่วยงานที่รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัย

3.1 สมพร เกษตรศิริ (2550). *การบริหารจัดการองค์กรในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

3.2 Jaffee,D. (2001). *The Development on New Generation of Thai Farmers to Propel Thai Economy* . Research Report. College : Thepsatri Rajabhat University.

4) แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์

ชื่อผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ วัน เดือน ปี. แหล่งที่มา : Url

เช่น

พิรพล หาญพิชัยยุทธ. (2553). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 7 กันยายน 2555. แหล่งที่มา <http://www.buddhismth.com/index.hp?y>.

BBC New. (2016). Etnical Alzheimers or Social Advocates solution. *Online*. Retrieved May 3, 2017. from : <http://www.bbc.com/2016/ WORLD>

5) รายงานการประชุมหรือสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง. *ชื่อเอกสารรวมเรื่องรายงานการประชุม*. วัน เดือน ปี. สถานที่จัด. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น สมาน นิตดาทอง. (2550). การพัฒนาการเรียนรู้แห่งศาสตร์ทางการจัดการ. *เอกสารประกอบการประชุมการประชุมงานชุมชน*. 25 พฤศจิกายน 2550. โรงแรมณานิคม. กรุงเทพมหานคร: พิสดการพิมพ์.

Natthabhan, S. (2000). The Besuty of Wonmen in Theravada Philosophy. *Nebraska Symposium on Motivation : voll. 38. Perspectives on Motivation*. 18 July 2000. Lincoln. USA: University of Nebraska Prees.

6) พจนานุกรม

ชื่อหนังสือ. (ปีที่พิมพ์). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

*Shoter Oxford English dictionary*. (2002). New York: Oxford University Press.

## 6. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

## 7. ลิขสิทธิ์

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้เขียนทุกท่านต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสาร พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้เขียนทุกท่านต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะใน Journal of Modern Learning Development เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้เขียนอื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้เขียนต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

## 8. การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารพัฒนาระบบการจัดการ กรุณาติดต่อ “กองบรรณาธิการวารสาร” ศูนย์พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ บจก.พัฒนาเรียนรู้สมัยใหม่ เลขที่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี 41190

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail: journal1990jmsd@gmail.com

## 9. กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 มีนาคม – เมษายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม – มิถุนายน

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม – สิงหาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)

ฉบับที่ 5 กันยายน – ตุลาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

(เผยแพร่ทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

## 10. อัตราค่าวารสาร

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ จำหน่ายราคาฉบับละ 300 บาท (ไม่รวมค่าส่ง)

## 11. อัตราค่าสมาชิก

ปีละ 500 บาท



ใบสมัครเป็นสมาชิก  
Journal of Modern Learning Development

ที่.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ข้าพเจ้า (ชื่อภาษาไทย).....

(ชื่อภาษาอังกฤษ).....

ที่อยู่ (ที่สามารถติดต่อได้).....

E-Mail : .....โทรศัพท์ ..... โทรสาร.....

มีความประสงค์จะขอรับสมัครเป็นสมาชิก Journal of Modern Learning Development

( ) สมาชิกประเภทรายปี 500 บาท

( ) เล่มละ 300 บาท

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าได้ส่ง

( ) เงินสด

( ) อื่นๆ.....

โปรดนำส่ง Journal of Modern Learning Development

สถานที่ติดต่อ ☐ ที่บ้าน ☐ ที่ทำงาน

เลขที่.....ถนน.....หมู่ที่.....ตำบล/แขวง.....

อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์ .....มือถือ.....

โทรสาร.....E-Mail : .....

ลงชื่อ.....

(.....)

(สำหรับเจ้าหน้าที่)

คำบารุงปี พ.ศ.....

เลขที่ใบเสร็จ.....

ลงวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงบัญชีแล้ว.....



## หนังสือรับรอง

### ก่อนตีพิมพ์บทความใน Journal of Modern Learning Development

เรียน บรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development

ตามที่ ข้าพเจ้า.....

ได้ส่งบทความเรื่อง.....

.....

.....

.....

เพื่อตีพิมพ์ใน Journal of Modern Learning Development

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม ขอรับรองว่า บทความที่เสนอมานี้ (ถ้ามี) นี้ยังไม่เคยได้รับการตีพิมพ์หรือไม่ได้อยู่ระหว่างกระบวนการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารหรือแหล่งตีพิมพ์อื่นใด หรือได้รับการตอบรับให้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับอื่น ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วมยอมรับหลักเกณฑ์การพิจารณาต้นฉบับ ทั้งยินยอมให้กองบรรณาธิการมีสิทธิพิจารณาและตรวจแก้ต้นฉบับได้ตามที่เห็นสมควร พร้อมนี้ขอมอบลิขสิทธิ์บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ให้แก่ ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ หากมีการฟ้องร้องเรื่องการละเมิดลิขสิทธิ์เกี่ยวกับภาพ กราฟ ข้อความส่วนใดส่วนหนึ่ง และหรือข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ ข้าพเจ้าและผู้เขียนร่วม/ยินยอมรับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

หาก กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development ตรวจพบว่าคำรับรองดังกล่าว ไม่เป็นความจริง กองบรรณาธิการ Journal of Modern Learning Development มีสิทธิยกเลิกบทความของผู้นิพนธ์ออกจาก Journal of Modern Learning Development ได้ทันทีโดยไม่ต้องแจ้งให้ผู้นิพนธ์ทราบล่วงหน้า และผู้นิพนธ์ทุกท่านขอรับรองและยินยอมปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว พร้อมทั้งลงนามรับรองไว้ที่ข้างท้ายของหนังสือรับรองฉบับนี้



ลงนามผู้เขียนหลัก (ชื่อที่ 1)

.....  
(.....)

ลงนามผู้เขียนร่วม (ชื่อที่ 2)

.....  
(.....)

ข้อมูลติดต่อ (เฉพาะผู้เขียนหลัก)

Facebook : .....

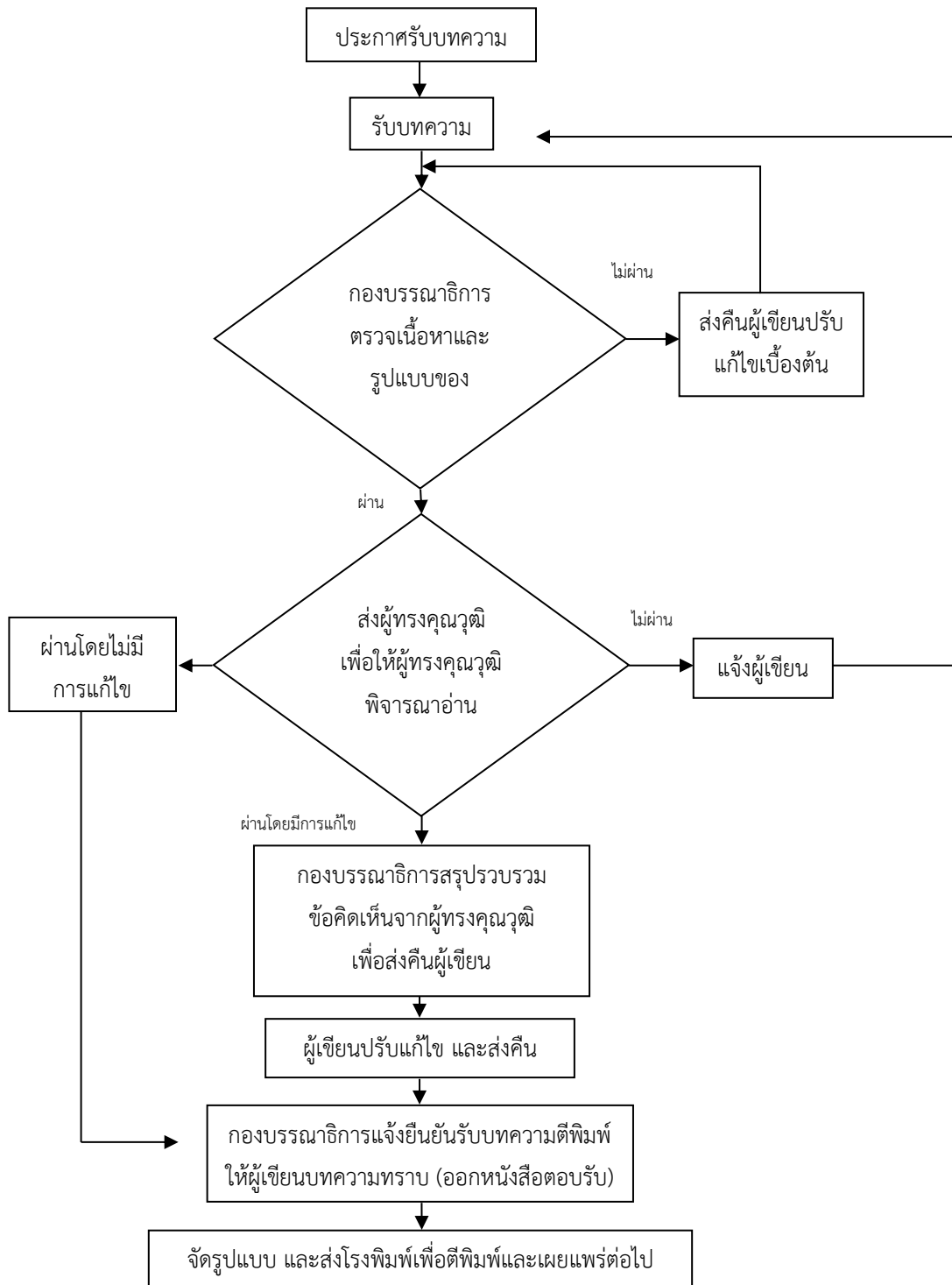
ID : Line .....

E : mail .....

เบอร์โทร .....

หมายเหตุ: ให้ผู้เขียนหลักและผู้เขียนร่วมลงนามให้ครบทุกท่าน หากมีผู้เขียนมากกว่า ท่าน สามารถเพิ่มเติมรายชื่อผู้ลงนาม 2  
ข้างท้ายได้ตามจำนวนผู้เขียนบทความทั้งหมด

## รูปแบบการตีพิมพ์ Journal of Modern Learning Development



## จริยธรรมการตีพิมพ์

### บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารนักรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิด (Conceptual Model) ที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ
2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้นๆ
4. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียน และผู้ประเมิน
5. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง
6. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่
7. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

### บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องรับรองว่า บทความที่ส่งมาพิจารณาไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย จะต้องไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของวารสารในหัวข้อ “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว ทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหา และไม่ควรนำเอกสารวิชาการที่ไม่ได้อ่านมาอ้างอิง หรือใส่ไว้ในอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
7. ผู้เขียนจะต้องปรับแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ประเมินบทความและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
8. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
9. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. ผู้เขียนไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่ถูกถอดถอนออกไปแล้ว เว้นแต่ข้อความที่ต้องการสนับสนุนนั้นเป็นข้อความที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการถอดถอน และจะต้องระบุไว้ใน เอกสารอ้างอิงด้วยว่า เป็นเอกสารที่ได้ถูกถอดถอนออกไปแล้ว

### บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

4. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

5. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

## **Publication Ethics**

### **Duties of Editors**

1. The editor will assess the paper quality for publication and select only those passing through the reviewing process, in which the clarity of and congruence with the journal policy must be prioritized. The selected paper must contain a body of knowledge that reflects valuable perception and a theoretical framework derived from experiences or textual/research synthesis. A grounded theory or a conceptual model contributing to further research must be preferably included.
2. No information regarding the paper's author(s) or reviewers shall be revealed to irrelevant parties during the paper reviewing process.
3. The paper published formerly elsewhere must not be accepted by the editor for publication. Plagiarism must be scrutinized seriously by using the credible detecting software. The paper detected as bearing plagiarism must be frozen for further evaluation, the author(s) will be contacted to ask for explanation to support the editor's decision to accept or reject the said paper.
4. The editor must not bear any conflict of interest with the author(s) or the reviewer(s).
5. The editor must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.
6. The editor must consider for publication only the paper conducted with valid methodology and yielding accurate findings, and the quality of which serves as the main indicator for publication.
7. In case the editor detects plagiarism or false data in the submitted paper and hence deciding for revocation with which the author(s) refuse(s) to comply, the editor has thus full rights and responsibility to proceed with the revocation process without the author(s)'s prior consent.

### **Duties of Authors**

1. The author has to assure that his/her paper has not been previously published in nor simultaneously submitted to other journals.
2. The author shall not commit any degree of plagiarism in his/her paper.
3. The author shall produce his/her manuscript format in accordance with the 'guideline to authors' stated in the journal.
4. The author whose name listed in the paper shall contribute to paper production or research-related procedure.
5. All pictures, figures, or tables appearing in the paper must be cited properly with their source(s) accurately identified. The author(s) shall be solely liable to any legal suit, if any.
6. The author shall verify the accuracy of content and format in both 'in-text' citations and references, no citation(s) shall be made for unread references, and the proper number of citations is preferable.
7. The author is required to correct or rework on their paper in due time as assessed and advised by reviewers and the editorial board.
8. The author shall identify the source(s) of research fund (if any) as well as any applicable conflict of interest.

9. Findings must be presented in accordance with the acquired data. No exploitation (false summary, or distortion or biased selection of data/finding) shall be committed.

10. No reference shall be made to any revoked article unless the cited statement refers to that in the revocation procedures. A statement must be additionally provided in the said reference as ‘the revoked article’.

## **Duties of Reviewers**

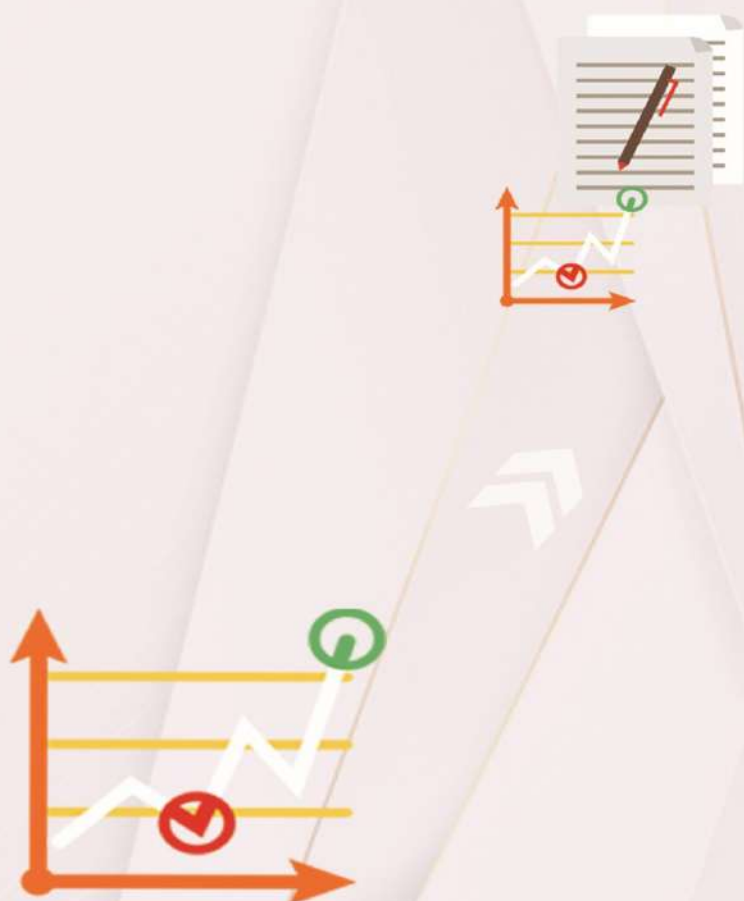
1. The reviewer must keep confidential of the submitted paper and avoid revealing a partial or all of the information of the said paper to irrelevant parties during the paper reviewing process.

2. Perceiving as having a conflict of interest with the paper’s author(s) that may inhibit his/her freedom of expression, the reviewer should notify the editor at once and deny taking part in the reviewing process of the said paper.

3. The reviewer should evaluate the paper that fits with their area of his/her expertise, by assessing the paper’s contribution to the discipline, quality of analysis, and intensity of literature review related to the topic of study. Advices should also be provided regarding the literature failed to be included by the author(s), and personal judgment without supportive evidences should not be used as a criterion for paper evaluation.

4. The reviewer must not claim a partial or all of the submitted paper as his/her own.

5. In case of the plagiarism detecting, the reviewer must notify the editor at once.



ศูนย์พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่

บจก.พัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่ 141 หมู่ 6 ตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/index>

E-mail : journal1990jmsd@gmail.com

